

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

600045362Q

104 d - 4

Calligrama

6689

MONUMENTA
SACRA ET PROFANA

OPERA

COLLEGI DOCTORUM BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

Tom. I. = Fascic. I.

BODL. LIBR.
FORBIGN
PROGRESS.

104 d 4

MONUMENTA
SACRA ET PROFANA

OPERA

COLLEGI DOCTORUM BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

TOM. I.

MONUMENTA
SACRA ET PROFANA

EX CODICIBUS PRAESERTIM

BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

OPERA

COLLEGII DOCTORUM EJUSDEM

TOMUS I. = FASCICULUS I.

FRAGMENTA LATINA EVANGELII S. LUCAE, PARVAE GENESIS ET ASSUMPTIONIS MOSIS.

BARUCH, THRENI ET EPISTOLA JEREMIAE .

VERSIONIS SYRIACAE PAULI TELENSIS CUM NOTIS

ET INITIO PROLEGOMENON IN INTEGRAM EJUSDEM VERSIONIS EDITIONEM.

EDIDIT

SAC. OBL. ANTONIUS MARIA CERIANI

DOCTOR COLLEGII BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE.

MEDIOLANI MDCCCLXI

TYPIS ET IMPENSIS BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

Die 23 Jan. 1861.

ADMITTITUR

**Pr VITTADINI FELIX pro Excell.^{mo} et Rev.^{mo} D. D. CAROLO e Comitibus CACCIA
Ep. Famaug. et Vicario Capit. Mediol.**

SIMONI GATTI

ANTONIUS CERIANI

**PLURA A TE BENEVOLENTIAE OFFICIA EXPERTUS, QUAE STUDIA MEA JUVARUNT,
NON HAESI INCERTUS, CUI NAM HUNC LIBRUM, QUALISCUMQUE EST, DEDICAREM. TU
ERGO ACCIPE, SALTEM UT NON INDIGNUM EX SINCERITATE, QUA OFFERO, GRATI ANIMI
TESTIMONIUM.**

MEDIOLANI, DIE VII JANUARI, MCCCCLXI.

PRAEFATIO

Communi Doctorum Bibliothecae Ambrosianae consilio statutum est, ut ex ejusdem manuscriptis, opera Praedecessorum continuata, evulgentur typis domesticis quae scientias sacras et profanas promovere possint; non rejectis tamen quae aliunde conquirere liceat, quae illorum sint pars et complementum. Ineditis documentis opus constabit, nec jam prolatis erit locus, nisi forte tam male operis magni pretii curata fuerit editio, ut praec ineditorum ipsorum evulgatione sit habenda ista, quae offendiculum, lapsuum causam frequentem, a doctis removeat.

Laborem, ut res fert et Constitutiones nostrae indicant, ita inter nos partiti sumus, ut quisque quod sibi magis accommodum, hoc sumat. Ipse interim dicam, quam partem elegerim, quid jam praemittam, quid in posterum parem.

Officium meum est, ut conferam in Collectionem tum quae rescripti codices graeci et latini mihi offerent pro acriori juvenili oculorum acie, tum quae in mss. latinis vetustissimis, graecis et orientalibus utiliora praesertim scientiis biblicis et ecclesiasticis deprehendam. Specimen laboris exhibeo in hoc fasciculo, de quo jam dicendum.

Quod ad fragmenta latina attinet *Evangelii S. Lucae, Parvae Genesis et Assumptionis Mosis*, id praestant quae iisdem sum praefatus, et vix pauca addam. In *Assumptione Mosis* pagina cod. 68 (edit. 39), quantum nunc conjicio, iis quae praecedunt cohaeret, et puto me non recte judicasse de lacuna interjecta in iis quae praemisi pag. 11, et quae subdidi pag. 64. Scripseram haec cum vix extrema paginae 68 legissem, et fere desperarem de ceteris eruendis, quod demum pro pluribus assecutus sum novissimo conatu et iteratis chemicis subsidiis in ipso editionis actu; quod cum ea mentis intensione contigit et gaudio de lectione, ut de nexu textus nec cogitarem. Ex his corrige etiam quae de *quintione* dixi pag. 63-4. Juvat quoque addere nonnulla, quae de rescriptorum codicum literis resuscitandis docuit amicus Ponzio ex suo harum rerum usu multiplici, et utilia doctis fortasse erunt. Tradidit enim diligenter inquirenda esse prius

atramenti corundem elementa, ut pro horum diversitate vel efficacia absolute, vel efficaciora chemicis subsidia adhibeantur, salvis omnino membranarum, quod quidem de more non sit. Ostendit quoque quomodo membranae ex unguine eas inficiente interdum pellucidae factae, ex quo ductus literarum evanescent, pristinam opacitatem recuperent et scripturam iterum offerant. Mecum demum dicitur saepe de nonnullis subsidiis chemicis, quae vulgo usurpantur, et rescriptos codices labefactant pauco temporis intervallo, quod accuratiori rerum cognitione evitare liceret.

Plura contra oportet disserere de parte Syriaea ex defectu Prolegomenon, quae universa illustrent quae textui ejusdemque editioni referuntur.

Cum plures libri per stichos scribantur, quos servare omnino oportet, cumque, si in aliis libris vetustis id non paucis gratum est, acceptius sit futurum in nostra versione, in qua notae Origenianae hac ratione evidentiores offeruntur, et errorum codicum sic interdum deprehendi potest, lineas ipsas codicis retinui, folia et columnas indicavi, et, si lectiones et notas marginales excipias, quae editio non nisi incommode retinere poterat e regione textus et margini interiori adlegavi, cetera quoque margini codicis adscripta summa severitate retinui suo omnino loco, etiamsi ex arbitrio interdum minus adamussim scripta essent. Quae minio exarantur sive in textu, sive in marginibus, *estranghelo* caractere dedi, cetera *maronitico*. Lectiones et notae marginis aliae scribuntur caractere *estranghelo* puro, aliae caractere in ullis jam currentiori; uno ipse caractere contractiori usus, indicavi in notis, ubi alter usurparetur, quem titulo *medii* (m.) insignivi; characterem vero earum dico dubium, quando literae, quae in illis occurrunt, sunt eadem in caractere *estranghelo*, et in altero jam ab eo in ullis deflectente. Cetera quae typi referre non possunt, ut correctiones, rasuras, peculiare indices remittentes ad lectiones et notas marginis, et alia, in notis tetigi. Nihil sane omisi ut darem textum referentem omnino codicem, et si quam laudem spero consecuturum, haec erit ex ea quam

attuli in hanc rem sollicitudinem. Qua de re illud in primis animadvertendum hoc mihi contigisse, quod rarissime aliis, ut cum codicibus, quos vulgo, ad manum editioni semper adstarem, cum haec curaretur in aedibus Bibliothecae nostris typis. Textum syriacum ex apographo meo sine punctis compositum, plerumque per me ipsum, ad codicem primo revidebam, cum puncta omnia diacritica, quae sunt frequentissima, adscriberem exactissime suo quaque loco, ut codex offerebat, typis postea apponenda, omnino ubique ut quisque inspicere potest factum in fragmento, quod in tabula lithographica exhibeo. Alterum exemplar postea curabam exprimendum, cum notae quoque meae adjunctae et paginae compactae fuissent; quod iterum cum codice integre conferebam. Postquam demum jam in *torculari* erat opus, nec jam quid distrahi vel in punctis poterat, tertium exemplar confectum denuo conferebam fere syllabatim ad codicem, et si quid vel minime in ipsis punctis, vel in loco marginalium lectionum et notarum cujusque generis aberraret, scrupulosissime notabam, in *torculari* ipso curabam corrigendum, me semper adstante, qui in novo exemplari postea expresso inspiciebam, si omnia correctae adamussim fuissent. Quae quidem omnia semper praestiti, praeterquam quod novas curas istis addidi, ubi opus fuisset, vel dubium exurgeret.

In textu sphalmata ulla codicis, non mei, aliquid fortasse deprehendere sibi videbitur vel orthographica, vel etiam grammaticalia. Haec vel peculiari codicis conditioni, vel defectui grammaticarum nostrarum danda sunt, neque attingit, nec enim erat officii sui, Skat Rördam in sua *Dissertatione de regulis grammaticis* etc., praemissa operi *Libri Judicum et Ruth* etc.; ipse tractabo in Prolegomenis, cum de codicibus versionis agam.

Novas etiam voces, formas et significationes, quas collegi et primo statueram huic libello addere cum locis probantibus e pluribus operibus syriacis, melius puto reservandas pro tota editione in fine ejusdem ut simul omnia exhibeam, ad Bersteinii Lexicon exacta, si totum prodierit, sin minus, ad illud Castelli-Michaelis.

Ad notas meas venio. In his primum offero quidquid versio syriaca habet discrepans vel in interpunctione ab editione Romana LXX anni 1587, quam assumsi, non editiones ceteras ad eam institutas, quas nullas reperi omnino ad illam exactas, licet ex bona correctione in easdem varietates inductae fuerint. Volui enim collationis normam textum assumere, qui in Bibliothecis saltem ubique, vel fere extaret. Et nullam in collatione rationem habui correctionum calamo additarum, vel ad calcem affictarum, cum in quatuor editionis illius exemplaribus nostrae Bibliothecae non omnino easdem in omnibus repererim; licet, si quid fortè in posterum offerant, sim allaturus in notis pro re

nata. Numerum versuum ex editione Holmesiana pro critici apparatus commodo desumsi. Praemissa autem lectione editionis Romanae, subjungo eam versionis syriacae, graecae, si documenta graeca exhibeant, sin aliter, latine; cui adnecto, siglis usus, testes omnes criticos, quos undecumque colligere licuit. Sunt autem sequentes, quorum recensui et sigla mea, ubi opus est, addo inter uncas.

Apparatus Holmesianus cum ejus siglis. Holmes semper excito brevitatis et simplicitatis causa, licet quidquid assumo sciam ejus continuatorem disce.

Ejusdem Holmesii siglis servatis addidi collationem codicis Alexandrini (III), quam dedit Tischendorf ex opere Herveji Baber in sua secunda editione LXX. Ipse vero, fere ab initio deprehensa oscitantia Holmesii, adhibui in fonte editiones Complutensem et Aldinam.

Editio codicis Vaticani celeberrimi per Cardinalem Mai (Vat.). Asterisci additi siglis hujus et aliorum codicum indicant cuinam manui dandae sint lectiones. Aegyptum patriam ejus dicunt docti, sed ne eis assentiar plura me impediunt, quae in Prolegomenis discram, argumenta etiam contrariae opinionis discutens.

Collatio Threnorum I, 4—II, 20 codicis Fridrico-Augustani ex editione LXX Tischendorffii jam allata (FA).

Lectiones variantes in notis editionis Romanae et Flamini Nobili e VI Tomo Polygl. Londinensium, non omissa tamen pro secundis editione versionis latinae LXX, Romae edita an. 1588.

Ad Baruch et partem extremam Threnorum in ipsis locis usus sum collatione et fragmentis codicis Chisiani (Holmesii 88) editis a Blanchino in *Vindiciae Can. Scripturarum*, et a Magistris Daniel secundum LXX. Magistris dico ex usu communi, a me alienum putans corrigere juxta dicta in Praefatione Iezechielis e cod. Chisiano, ut Vincentio de Regibus tribuam, ne lectoribus confusionem injiciam. Jam ille furtum praescripsit.

In Threnis locos ullos codicis Marchaliani (Holmesii XII) ex Hexaplis Origenis editis a Montfaucon excitavi. Editionem enim nuperam operis istius per Drach, a Migne datam Parisiis an. 1857-60, accepi, cum major pars Threnorum impressa jam erat. Bona adjecit vir Hebraicis et rabbinicis literis doctissimus, sed mirum quantam neglexerit jam operi suo paratam materiem in editionibus versionis nostrae per Bugati et Middeldorpf, et in Appendicibus Holmesianis, ut minora omittam. Et muneris sui erat quidem haec addere, cum editiones e Chisiano codice et Norbergianam e nostro syriaco non omiserit.

Codex Ambrosianae Bibliothecae, E. 5. Inf., cujus specimen exhibet tabula lithographica graeca (a). Deficit Baruch IV, 56 ad finem libri, Thren. I—II, 2. Huic addidi in Baruch fragmenta graeca duorum

aliorum codicum, quos in Prolegomenis cum primo describam (b, c).

Codex collatus in Thr., non ad omnia, ut conjicio ex datis, a Doederlein, *Repert. f. B. u. M. Lit. VI(N)*.

Textus interpositus Catenae graecae in libros nostros, quam edidit Ghislerius, nec non lectiones in textu scholiorum occurrentes (Cat. Ghisl.).

Theodoretus ad Baruch et Threnos; utor editione Sirmondi (Theodoret.). Plurima dedit ab Holmesio omissa, quae crisis de familia Lucianaea mirifice juvant.

Vulgata latina (Vulg.).

Versio, vel Recensio latina vetus Baruch in Sabatier, *Bibliorum Sacrorum Versiones Latinae antiquae* (Vet. Lat. apud Sab, vel in ullis locis solum posui *Vet. Lat.*, quin adderem *apud Sub.*); itemque fragmenta Patrum Latinorum et lectiones veterum codicum ad omnes libros ex eodem Sabatier; interdum Patres Latinos nomine tenus tantum excito, sed in eodem quaerendi, interdum addo indicem fontis (Sab.).

Fragmenta Versionis, vel Recensionis Latinae Baruch, quae extant in missali ms. Ambrosiano nostrae Bibliothecae seculi X.

Versio Syriaca Pescito (P.) e Polyglottis Londinensibus, adhibitis etiam duobus codd. Ambrosianis, quorum unius, B. 21. Inf., specimen exhibet tabula lithographica syriaca, alter completus est Hierosolymis an. 1615; in Threnis usus sum etiam editione Samuelis Lee, quam dono mihi dedit E. Pusey.

Versio Arabica (Ar.) e Polyglottis Londinensibus. Lectiones quae in hac editione in Threnis desumuntur e codice Oxoniensi, reperi etiam in Cod. Ambrosiano C. 38. Inf., quem nondum ex-cussi diligenter ex temporis defectu. Continet Prophetas omnes, non tamen Baruch et Epistolam Jeremiae; Jonam edidit e versione, quam offert codex, e Ms. Bodlejanae Bibl. Wright in *The book of Jonah in four oriental versions*; in Threnis e Pescito videtur mihi omnino fluxisse e titulis capitum et ex ullis lectionibus, praesertim insigni illa Cap. III, v. 4, communi Pescito, huic versioni et Armenae, quae a Pescito plura mutuata est, saltem in Threnis. Corrige hinc quae de indole supplementorum in Threnis Polygl. Londinensium ex codice Oxoniensi, eodem, ut puto, ac illo Wright, habet Rosenmueller in Threnos, III, 22.

Versio Armena (Arm.) ex editione Zohrab, Venetiis 1805 in 4.º, pro Baruch et Threnis; pro Epistola Jeremiae usus sum editione Ecclesiastici et ejusdem, ibidem, 1853. Holmesianas quoque lectiones Armenas cum ejus siglis dedi.

Versio Copto-Memphitica (CM) ad Threnos ex editione Tattam.

Versio Copto-Baschmurica (CB) ex editione Quatremère; non habet nisi Thren., IV, 22 ad finem libri, et Epistolam Jeremiae; sed omnia cum lacunis.

Semel Copto-Sahidica (CS) usus sum; nam cetera ejusdem non suppetebant.

Omnes versiones assumi in propria earum lingua, non ex interpretatione latina omnibus praeter Armenam adjecta, ut quisque etiam per se arguet ex locis, in quibus discedo ab interpretibus latinis. Ne quis tamen putet me scientiam linguarum illa editorum superiorem mihi arrogare, absit. Totum enim textum vertentibus fas erat non a-lamussim verba captare; quod ratio mearum notarum a me postulabat, qui facilius illud praestare poteram, inquirens in singulos tantum locos. Ceterum harum versionum textum originalem, nisi opus omnino fuisset; omisi operae typographicae commoda, et praesertim quia illi, qui intelligere possunt, habebunt profecto textus integros, in quibus conferant.

In Threnis demum Hebraeum archetypum (Hcb.) usurpavi cum apparatu De Rossi, non neglecto ad aliquot loca Kennicott.

Chaldaicam paraphrasim ex De Rossi excitavi, sed consului etiam editionem Polygl. Londin.

Alia minora satis indicantur ubi occurrunt.

Hic est apparatus, ad quo testes lectionum versionis nostrae desumsi. Sed licet a proposito meo alienum putarem, ut partem operis critici in LXX arriperem, quod lectiones eorum omnes ex universis documentis discuteret et judicaret, dignissimum sane studium, sed cui nondum parata a doctis universa subsidia puto; non potui tamen abstinere, quin interdum crisis lectionum LXX attingerem, et in Threnis rationem varietatum nostrae versionis etiam ex Hebraeo, si non semper, non raro tamen indagarem.

Sed versio syriaca praeter textum LXX Origenianum offert lectiones interpretum veterum et anonymas, et scholia varii generis, et etiam voces graecas LXX. Voces graecas non attingi in notis, nisi differrent ab editione Romana. Cetera omnia exhibui in textu graeco, unde fluxerunt, si hic mihi prostabat ex operibus mox afferendis, sin minus, latine; et fusius etiam discussi quam lectiones textus discrepantes, cum minora subsidia critica illis, quam istis, suppetant in libris jam editis. Opera quae assumi in graeco textu exhibendo et in discussione critica, sunt praeter Hebraeum, Hexaplorum Origenis reliquiae editae a Montfaucon (Montf., vel plenius); Notae editionis Romanae, et interdum Drusii opus *Veterum interpretum graecorum in totum V. T. Fragmenta*; Catena PP. Graecorum in *Michaelis Ghislerii in Jeremiam Commentarii*; et pro occasione alii fontes critici in apparatu ad lectiones variantes jam allati, praesertim in lectionibus anonymis, pro quibus eandem secutus sum rationem, quam in lectionibus versionis nostrae ab editione Romana discrepantibus. In his notis praeter breviationes ullas jam declaratas usus sum istis: *ind.*

**

add., ind. sch., i. s.: *ind. add.* significat *indicem additionis*, alia *indicem scholii*; de quorum forma et vi in Prolegomenis disseram. In Baruch et initio Threnorum primam notam *ind. add.* omisi, licet satis significaverim additionem fieri in lectionibus allatis; sed si quis cupiat, en lectiones marginales, ad quas in notis meis adjiciatur: Baruch: I, 9, 14, 20. II, 13, 15, 26, 31. IV, 18. Thren. I, 15.

In notis demum attingi interdum *Familiam*, seu *Recensionem Lucianaeam* codicum Graecorum. Longum requirit sermonem, quem commodius rejicio in Prolegomena, de quibus nunc nonnulla.

Prolegomena fere tota typis erant parata, et ad partes reliquas quoque materiem in adversaria conjeceram; sed tum temporis defectu ex typographici operis morositate, tum etiam quia spero ex novis documentis ineditis alia addere, distuli edenda in proximo fasciculo; si tamen suffragia doctorum primo favebunt.

Quid sim tractaturus in Prolegomenis ex initio, quod dedi, quisque conjicere potest. Ideo enim dedi; licet illud typis iterum committam, quia quae conjeceram de loco Mosis Barcephae p. v, vera omnino reperi in codice Parisiensi, et suo loco sunt inserenda; quae autem de codicibus Musci Britannici innuebam tantum, in fontes ipse inquisiturus spero me daturum pleniora. Animadvertam tamen nonnulla. Plurima ex codicibus manuscriptis nostrae et aliarum Bibliothecarum proferam, ex quibus nova lux rebus tractandis adspargatur. Quaestiones se mihi offerentes et connexas operi meo nullas rejiciam, et si non solvam omnino, saltem proponam aperte. Tractationem de notis Origenianis prae ceteris a Grabe provectam, sed non perfectam ex defectu documentorum, a posterioribus vero ad nostra usque tempora et ad ipsum Tischendorf, *Monum. Sac.*, T. III (1860), p. xv-xvii, obscuratam magis quam illustratam, spero me ita eam acturum, a primordiis susceptam et ex monumentis cujusque generis impressis et manuscriptis, ut omnes difficultates dissolvam, origine etiam istarum in S. Epiphano detecta, quem omnes veteres et recentes secuti sunt, ut si non declarationem, existentiam nonnullarum notarum admitterent; dum contra ex usu veterum ante Origenem, ex hujus et S. Hieronymi testimoniis, et ex critica in locos notis insignitos inquisitione statuendum est, Origenem praeter Asteriscum solum Obelum usurpasse, cujus formae multiplices in codicibus vetustissimis S. Epiphano fraudi fuerunt, qui etiam satis conjicitur non tamquam de re sibi satis comperta loqui ex attenta ipsorum locorum ejusdem inspectione: quae vero de duplici nota conjuncta dedit ibidem Tischendorf ex Origene, optime confirmantur tum usu simili in Iliade codicis Veneti et Scholiis ei adjectis, tum versione syriaca Hexaplarum Proverbiorum jam edita a Middeldorpf. Etiam

quod ad codices Hexaplares et Tetraplares graecos attinet, et conditionem textus Origeniani, fuse persequar, et eam, quae necessario his connectitur, quaestionem de textu LXX ante Origenem; itemque ex conditione textus versionis nostrae syriacae et praesertim lectionum anony-marum tractationem quoque sumam de Recensionibus Luciani, Hesychii et subsequente textus graeci LXXviralis constitutione. Ad quae discutienda veteres ejusdem Versiones, quas quotquot potero etiam manuscriptorum pro nonnullis partibus assumam, cum lucem afferent, tum vicissim illustrabuntur, quod attinet ad textus conditionem. Implexam igitur illam, ut apparet, aggrediar quaestionem de Familiis codicum graecorum, de qua praeter alia libellus extat Joannis Petri Nickes an. 1853 editus: *De V. T. codicum graecorum familiis*. De quo Arnold, in *Wissenschaftlicher Jahresbericht ueber das Jahr 1853* (*Zeitschrift d. D. M. G.*, 1856, S. 654) ait: « Ueber die griechischen Handschriften-Familien des A. T. hat Nickes eine sehr nuetzliche und geschickte Arbeit geliefert, indem er das Buch Judith zum Ausgangspunkte nimmt und daran die Buecher Tobias und Esdras I. anschliesst ». Quae Fritzsche judicasse comperi ex *Jahrbuecher der B. W. von Ewald*, V. Jahrb., 214, nondum vidi; ipse librum illum discutiam. Sed ne docti interim nimis illi fidant, sciant, quidquid sit de prima parte Tobiae et I Esdrae, qui libri vere Hexaplaris versionis sunt, in fundamento, quod supposuit Nickes, libri nempe Judith versione syriaca, plane in errorem prolapsam fuisse, inductum fortasse ab Augustino Scholz, infido saepe in hujusmodi rebus doctore; qui in sua *Einleitung*, I, § 175, versioni Hexaplarum, de qua dixerat § 155, deputabat versionem syriacam omnium librorum deuterocanonicorum, qui in IV Tomo Polyg. Londinensium prostant; oblitus autem horum in Tomo II ejusdem *Einleitung*, § 155, omnino non deprehendens versionem Hexaplares in prima parte Tobiae editi, verisimiliter eandem dicebat esse alteram versionem extantem in Bibliotheca Medicea Romae; quamquam et hic Scholzii locus e fontibus excutendus esset. Argumenta probantia Nickes, p. 7, nulla affert, quae evincant versionem syriacam Polygl. Londinensium esse Hexaplares; contra lectiones versionis vere Hexaplaris, quas e suo codice excitavit Masius in suo *Syrorum Peculium* demonstrant aliam omnino ab hac esse illam. Vix enim in ullis vocibus, quod de versionibus syriacis e graeco textu expectandum, versio Masii concordat cum illa Londinensium. Qui vero inquireret in opus Nickes, assumptis testibus ex ipsis ejus placitis, in plura sane offenderet, quae iisdem contradicant. Sed haec, ut dixi, fustus in Prolegomenis. In quibus etiam de ceteris versionibus syriacis aliis a Pescitq agendum erit, tum textus, tum lectionum marginalium

nostrae occasione. De codicibus etiam versionis nostrae non brevis erit sermo, atque, sicut loquens de textus Origeniani conditione de graecis tractabo, unde est nostra versio, sic, ubi dicam de codicibus syriacis, ostendam quantum pro ipsa conditione externa isti vel in minimis de illis pendeant. Argumentum invidiae non expers sumam in parte tertia, in qua labores praecedentium dijudicandi quotquot noverim, et aliqui etiam docti viventes in iudicium vocandi. Sed aeque alienus ab eo furore, quo plures docti inter se digladiantur, quam a personarum, quas nullas novi, acceptione, orta etiam ex mutuis laudibus, quarum novus homo nullum periculum subii, libros assumam iudicii objectum, et rem peragam sine partium studio, et sine praedudiciis, quae nulla a nullo in his rebus mihi praecceptore imbibi, neque etiam a libris, quibus in iudicandis numquam testimoniis alienis, sed meo eorum examini obsecutus sum, et, ubi vix possem, documenta allata cum fontibus comparans. Quo sane effectum, ut operum alienigenarum, quae circa rem biblicam et literas orientales versantur, et praecipue tractavi, eam caecam non imberem admirationem, quae quoad multa apud plures obtinet aliis de causis praeterquam e recta eorum aestimatione; subridere autem non sine ullo indignationis sensu, videns quanto plausu exasperentur etiam ab aliquot e meis nonnulli illius generis studia tractantes in libris et ephemericis levibus, et multa vel mala fide, vel ignorantia, seu potius utraque insignibus, et vestem tantum exquisitoris scientiae aliqualem praeferebantibus. Equidem non is sum, qui concives meos intra septa Italiae claudam; mihi metipsi contradicerem; sed liceretne mihi aliqua eos praemonere, ex bona saltem voluntate? Ne se humiliores putent quam sint; et ex eo quod ulli nos conculcent ex rerum nostrarum ignorantia vera, vel affectata, aut aliis de causis, ne nos omnino eorum contemptu dignos credamus, et revera esse quos dicunt, indigos qui saltem plura ab aliis sumamus. Animadvertendum enim in primis omnem nationem indolem habere sibi peculiarem, juxta quam ejus evolutio omnis dirigenda, ut et propria et perfectior et plenior fiat; curam autem primam esse, ut haec cognoscatur, ut illi attendatur in ipsa studiorum ordinatione tum quae in scholas sit inducenda, tum quam privati sequantur. Nec vero, ut genti modo e barbarie egredienti, hoc difficile nobis, qui jam epochas florentes plures habuimus, neque etiam nunc ruinam omnium rerum ruimus, puto. Omnia quidem exterarum nationum systemata studiorum inquiramus, ut quod in nostrum usum converti possit, convertamus; sed antea nostra vetera pervestigemus pro nobis instituta, et ex plurima experientia et comprobata et in meliorem conditionem protracta. Praestantiora etiam doctorum ejusvis gentis opera perlegamus, sed ne nostra negligamus,

a nostris pro nobis scripta, in quibus etiam, praesertim veteribus, inveniemus interdum, quae ut nova nobis obtruduntur.

Nec vero leviter omnia exterorum mei suscipiant, sed singula analysi severae subjiciant, iudicio practico utentes, quod cum illa, nisi me patriae amor decipit, in eis praeceteris deprehendi; in documenta oblata, in loca probantia allata subtiliter inquirant; non harmonico prima fronte systemate sinant se abripi, quod revera justae partium omnium comprehensioni et aestimationi non innititur, nec percelli formulis, quae potius quam soli sunt nubibus irradiatis, quae evanescent, comparandae, et in frequenti obscuritate non veritatem profundam, sed confusam nec cliquantam objecti apprehensionem saepe revelant; intime in omnia penetrent. Hoc, liceat dicere capta occasione, hoc cuperem ut fieret praesertim cum de philologis Germanis agitur; qui, quantum novi, magna vi mentis et etiam phantasiae potius quam recta et a praedudiciis libera rerum investigatione commendandi essent, et fructus pepererunt a veritate profecto non expectandos. Quod dictum sit etiam de quammaximo apud plures Georgio Hegel, qui inter cetera in re politica quoque ea placita docuit ex suo systemate, quae nec mihi, nec meis concivibus unquam probabuntur.

Haec de isto fasciculo et de Prolegomenis proxime edendis sufficiant. Reliquum ut quae parem in posterum, enarrem.

Ut quisque conjiciet ex initio Prolegomenon, quod edidi, et ex partibus speciminis, non inedito modo libros versionis Pauli Telenis, qui in Ambrosiano codice prostant, et, si potuero, eos etiam aliorum mss. evulgare molior, sed editos quoque. Quidquid enim jam protulerint Editores Bibliorum Polyglotton Londinensium, Norberg, Bugati, Middeldorpf et Skat Rördam, examinaui, et ex editionum istarum perscrutatione in hanc deveni sententiam, ut iterum omnia edere curem. Ut aliquid pro re nata e Prolegomenis praecoccupem, Bugati qui.lem bene perfunctus est munere suo in Daniele, item fere in Psalmis; sed horum jam alia exemplaria textui constituendo suppetunt, quem ille ex uno tantum dedit. Duo mutila habentur in codice Musei Britannici n.º 14434, saeculo VIII adjudicata, quorum, antequam Catalogum ipse inspicerem, indicem una cum eo aliorum codicum textuum syriacorum Veteris Testamenti misit ad me D. S. Pridcaux Tregelles, tres vero Psalmos mihi exscripsit et contulit ex utroque exemplari Edwardus Pusey. Ex quorum collatione cum codice nostro deprehendi unum exemplar cum eo concordare fere in omnibus minutioribus vel in punctis diacriticis, alterum vero paullo discedere ab utroque, sed tamen bonae notae esse. Tertium ipse reperi in codice syriaco Bibliothecae Imperialis Parisiensis, n.º 3 veteris catalogi,

ubi male indicatur codex ceu Vetus Testamentum complectens. Neque enim plenum textum habet, sed selecta versionis Pescito, Psalmos vero e versione LXX; quod in ipso eorum titulo in codice scribitur. Cum vero Psalmos XIV et XVII integros contulisset et loca sparsim, deteriorem utique textum Pauli Telensis inveni, sed qui tamen in ullis ceteros corrigat. Etiam Skat Rördam textum bene referre conicio ex usu, quem cum nostra versione habeo. Sed Norberg in Jeremia et Ezechiele, Middeldorpf in magna hujus versionis parte, quam dedit ex apographo Norbergiano pro libris nostri codicis, et ex apographis Antonii I. Silvestre de Sacy et Jacobi Bruns pro IV Regum, infelicem nimis operam praestiterunt, ut ex codicum nostri ac Parisiensis collatione deprehendi. Non est hujus loci haec fusius prosecui: et quisque emunctae in his naris per se judicium ferre potest. Sed ne quidquam gratis affirmare videar, remitto pro Norbergiana editione ad errores, quos indicavit Bugati in calce *Danielis*, quos ipse omnes contuli et veros reperi, pro Middeldorpfiana vero ad *Threnos* in hoc fasciculo editos, quos non invidiose selegi, sed ea de causa, quod inter *Baruch* et *Epistolam Jeremiae* continerentur, quos libellos una cum *Sapientia Salomonis* statueram edere, quam temporis defectu ne darem prohibitus fui. De una autem textus editione nunc loquor; nam cetera tum quisque qui non delibaverit tantum, sed accurate ac diuturne hujusmodi studia sit prosecutus, judicare potest, tum ipse in Prolegomenis pertractabo. Quae demum Polyglotta Biblia exhibent, Psalm. CLI, III Esdrae et partem priorem Tobiae, ex pluribus codicibus emendare licet. Quod vero non cujusvis generis editionem nostra versio postulet, sed diligentem quae omnia ad unguem referat, jam docti intellexere, puto, magisque patebit in Prolegomenis meis, ex quibus quantum conferat ad universam crisin LXX et ceterorum Interpretum, et ad cognitionem constitutionis vel externae veterum codicum graecorum, amplissime illustrabitur. Si vero fere totum, quod extat, versionis nostrae vulgaverim, cur non et partes paucas, etsi bene editas, addiderim? Praesertim cum ex Barhebraeo et ad reliquos libros, et ad istas quoque nonnulla possim addere, quae editores neglexerunt, et, exigua licet, tamen in crisin textus conferunt; et ex ipsis codicibus nonnulla nova depromam, quae non modo Norberg et Middeldorpf, sed etiam Bugati in Psalmis et Skat Rördam omiserunt, ut inter alia, excepto Bugati in *Danielle*, Capitula praemissa plerisque libris, quae fortasse Pamphilo danda, et pretiosam adumbrationem veteris interpretationis in Prophetis exhibent. Illud demum animadvertam, quod doctorum studium in visitandis Bibliothecis acuire potest, non desperandum nempe de aliis praeter notos codicibus nostrae versionis reperendis, qui sive nova exemplaria librorum, qui jam

prostant, sive etiam nondum repertos libros vel fragmenta offerant; ut mihi contigit de Psalmorum exemplari Parisiensi.

Ut ergo patet, edam quae nostra Bibliotheca offert versionis syriacae e textu Origeniano, et quae habent aliae, si potuero, ut spero, eas adire. In primis vero libris vulgandis erit inedita *Sapientia Salomonis*, jam parata, si nonnullas in notis additiones excipias, ad quas concinnandas praeter alia, fere ut in hoc fasciculo, habui codicem Ambrosianum, B. 68. Sup., magni pretii, cujus specimen dedi in tabula lithographica, et duas versiones orientales adhuc ineditas. Prior est versio arabica ex nostra syriaca per Hareth ben Senan ben Sabat, qui longe antea floruit, ut alibi dicam, quam tradat Assemani, Cat. Bib. Pal., p. 61, et ex eo alii; cujus versionis adipiscendae ratio mihi docenda grati animi causa. Cum ex Assemani, l. c., codicem versionis Florentiae extare cognovissem. statim vidi utilem mihi futuram in libro *Sapientiae*, cui tunc vacabam ex uno codice syriaco, a cujus textu versio illa fluxerat, quidquid dicat Assemani, ut praeter alia ipsa utriusque collatio evincit. Adii igitur per literas, nimis profecto audax et importunus, virum clarissimum Bibliothecae Laurentianae tunc Probibliothecarium Ab. Josephum Bardelli, editis etiam operibus illustrem. Vix ipse per me fecissem, quod ille pro homine sibi ignoto praestitit. Ac primo, licet multum difficultatis intercessisset, specimen e cap. XIX *Sapientiae* misit, ex quo cognoscerem, utilem mihi futurum esset apographon libri. Post cujus fragmenti examen a me rogatus, ut totum librum describendum mihi curaret, nihil non egit, ut votis meis satisfaceret, ac demum perfecit per suum amicum Ab. J. B. Gavazzi, in Lyceo Pistoriensi Professorem. Quem Florentiae pro me commorantem ipse domi excepit ac aluit, quin a me compensationem ullam exigeret, quam imo aperte detrectavit. Si quid igitur utilitatis ex Harethi versione in librum meum dimanaverit, idtribuendum erit Bardelli et ejus amico Gavazzi. Qui quidem apographon confecit accuratissimum et, ut deprehendi ex usu et collatione cum longo specimine jam dicto, quod homo Aegyptius confecerat, correctissimum, quale expectaveris solum a viro in literis Arabicis apprime versato. Altera versio priori etiam pretiosior est Copto-Sahidica Musei Aegyptii Taurinensis. Ad quam exscribendam profectus an. 1858 cum literis commendatitiis Comitum Julii Porro ad Equitem Dominicum Promis, Regis Bibliothecarium, omnigena officia ab isto sum expertus; atque ipse me adduxit ad Assistentem Museo J. P. Orcurti (Director aberat), rebus veteribus Aegyptiacis doctum juvenem, qui una cum A. Fabretti, socio tunc suo, scientiae antiquarum dialectorum Italiae cultore eximio, meis laboribus exquisitissime favorunt. Hac versione uti mihi licebit ex parte etiam ad Pro-

verbia et Ecclesiasticum; non item in postremo Arabica Harethi, quae nulla extat in codice XVIII Bibliothecae Palatinae, ut per literas me docuit Bardelli post examen amici Gavazzi, licet Assemani aliter statuat l. c. Etiam ad hos et ceteros libros plura conferent codices graeci Ambrosiani. Nam, nisi aliter doctis visum fuerit, quidquid ad editionem versionis nostrae syriacae attinet, eam omnino rationem sequar, quam offero iudicandam in hoc fasciculo.

En autem alia opera, quae e nostris codicibus vel inedita proferam, vel conferam cum editis. Afferam tantum quae paulo excussi, quorumve etiam editioni parandae manus jam admovi.

Quatuor Evangelia veteris recensionis, vel versionis latinae ineditae. Nonnulla attigit de hoc Codice Peyron, *Ciceronis Orationum pro Scauro etc.*, p. 126, partis prioris. Est e libris Bobii, char. Anglo-Saxone exaratus. Quidni reperiat in eo archetypus versionis Anglo-Saxonis, et textus vetus, qui in Anglia obtinuerit? Quod doctis hujus insulae gratissimum profecto erit. Edam integra haec Evangelia.

Collatio 4 Evangeliorum recensionis Hieronymianae e codice seculi fere VI; pauca quae contuli mire conspirant cum codice Amiatino.

Sunt et nonnulla parva fragmenta latina V. T. ejusdem antiquitatis: horum quoque collationem dabo.

Fere totus tertius liber Historiae Ecclesiasticae, anonymae in codice, sed sine dubio dandae Gelasio Cyziceno. Nonnulla dedit jam Mai, *Spicil. Rom.*, T. VI; evulgandum totum susceperat Doctor Ambrosianae Joseph Robiati, sed morte praeventus non reliquit nisi partem exscriptam: omnia ex integro descripsi, et quam primum potero, dabo cum versione latina.

Veteris Testamenti graeci, praeter collationem aliquot codicum bonae notae, qui in Holmesio non comparent, totus edendus est insignis codex A. 147. Inf., seculi fere V, tribus columnis exaratus, cujus specimen, licet non satis pulcre successerit, exhibet tabula lithographica; quae tamen ductibus crassis et plenis scribuntur, posterioris manus opera sunt in codice et ex proposito dedi. Est Holmesianus VII, complectens fere totum Pentateuchum, et dimidiam partem Josue. Collatio in Holmes exhibita pessime curata fuit; et moneo doctos, ne ullatenus illi fidant, non modo quia plura omissa fuerunt, sed quia etiam falsa prolata. Multas est codex manus expertus, quae omnes deprehenduntur facile; abundat etiam lectionibus marginalibus; quae omnia plurimum crisis LXX juvare possunt. Integrum codicem exhibebo, paginis ac lineis ejusdem servatis, cum marginalibus omnibus ad calcem et notis, quae quidquid animadvertendum in codice est, offerent.

Novi Testamenti graeci habeo nonnulla Frag-

menta Evangeliorum palimpsesta, caractere unciali deflexo scripta et saeculo IX non antiquiora, fortasse et posteriora: si non integra edam, saltem conferam. Ceteros codices N. T. nrisculo char. scriptos, qui sunt plurimi, inter quos nonnulli magni pretii, non conferam, ne ab aliis distrahar, licet non omnes Scholz usurpaverit.

Reperi etiam codicem rescriptum, char. unciali deflexo exaratum, IX fere seculi. Constat foliis paulo plus 100; nondum pertentatus fuit nisi in paucis paginis hic illic; lectionis erit magna ex parte non difficilis ex subsidiis chemicis. Complectitur, quantum comperi, Homilias in Evangelia. Si post examen invenero ineditas esse, dabo; sin minus, forte nec collationem instituiam.

Paralipomena Jeremiae graece descripti e codice Bibliothecae regiae Braidensis, quem mihi indicavit Probibliothecarius ejusdem doctissimus J. Cossa. Est parvus libellus paginarum 49 in 8.º Idem opus, saltem si e titulo iudicandum, extat etiam Aethiopice, ut me docuit H. Zotenberg. Aliquot lineas ex alio Ms. excitavit Wetstein in suo N. T. ad Marcum, XI, 15, quae omnino concordant cum nostro, nisi quod Wetstein ulla praetereat in medio, in nostro extantia, nec illius proposito inservientia. Est etiam locus, quocum affinitatem aliquam habet fabula Alcorani, Sur. 41, 260, edit. Marr., 261, rec. Fluegel. Demum in ullis proxime cognatus est *Revelationi Baruch*, de qua mox dicam, cujus parti postremae fortasse alludit noster in fine. Fabulis scatet. Hunc librum cum varietate reperi graece etiam in Menaeo Ambrosianae Bibliothecae, mensis Novembris die IV, nonnullis etiam praemissis, quae ei referuntur. Chartacei sunt uterque codex et seculi fere XV; ambos assumam in editione.

Venio jam ad codicem syrum B. 21. Inf., inter pretiosissimos Europae sanè numerandum. Specimen dedi in tabula lithographica. Continet, praeter libros canonicos V. T. versionis Pescito, de quibus postea dicam, plura alia omnino digna studiis doctorem. Habentur enim in eo praeter apocrypham Baruch Epistolam, editam in Polygl. Parisiensibus et Londinensibus, sequentes libri.

Liber Revelationis Baruch filii Neriae versus e graeco in syriacum, cujus finem constituit repetita Epistola Baruch modo allata cum aliqua varietate.

IV Esdrae cum hoc titulo: *Liber Esdrae scribae, qui vocatur Salathiel*; textum habet versionis Arabiae, cujus collationem dedit Fabricius, quamque deprehendi a Syriaca procedentem; atque a nostra fortasse fluxit et Armena edita in Bibliis vulgatis a Zohrab, quacum nondum contuli, uti neque cum Aethiopica. Ceterum in nostro codice hic liber praecit canonico, qui inscribitur: *Ejusdem Esdrae sermo secundus*, quocum ut unius libri conjungitur Nehemia. Etiam in versionibus Ara-

bica et Aethiopica dicunt IV Esdrae praeponi III Esdrae et canonicis Esdrae et Nchemiae.

III Machabaeorum editus in Polyglottis Londinensibus, qui occurrit et in alio codice Ambrosiano.

IV Machabaeorum, qui est versio libelli inter opera Josephi Hebraei sub titulo: *De Machabaeis, sive de rationis imperio*: cf. Fabricius, B. G., ed. Harles, V, 7-8. Afferit hunc librum etiam Ebedjesu in Catalogo suo apud Assemani, B. O., III, 7. Fortasse supponit etiam S. Jacobus Nisibenus, Serm. V, n.º 15, p. 100, ed. Armenae. Extat quoque in alio codice Ambrosiano.

Sermo de excidio postremo Jerosolymae: est liber sextus Josephi Hebraei *De Bello Judaico*. Huic libro innuere videtur Dionysius Barsalibi (Assemani, B. O., II, 165), eodem titulo ab Ebedjesu afferitur l. cit.; ex nostro autem argueretur non recte ibidem in nota totum Josephi opus *De Bello Judaico* subintelligi in verbis Ebedjesu.

Sane omnes libri, quos recensui, praeter primum, digni qui assumantur in crisin textus graeci, vel aliarum versionum, cum sint e codice antiquo versionis antiquissimae, et collationem, si non totos edam, ipse instituam. Priorem autem ineditum omnino, quantum novi, in proximo fasciculo evulgabo. Jam descripsi, et latine verti, atque in adversaria nonnulla, quae illustrant, conieci. Est liber molis ejusdem, vix paulo majoris, quam Numeri, vel Deuteronomium. In ullis, ut dixi, cognatus est Paralipomenis Jeremiae, sed in summa longe illis dignior. Nonnulla etiam videntur mihi ex eo derivata in opiniones Monophysitarum, quas recenset Assemani, B. O., T. II in Dissert. de Monophysitis, et alibi. De Chiliasmo pura habet, non obscena tamen; ubi et locus occurrit, quem ex Papia S. Irenaeus excitat, exceptis tantum nonnullis in fine, quae in nostro desunt, et simpliciores ideo indicarent textum, ac antiquiores. Cum nostro libro puto concordare Fragmentum quod ex Armeno dedit Pitra in Spicilegio Solesmensi, et nondum novi nisi ex relatione Henrici Ewald in *Jahrbuecher der B. W.*, IV, in fine. Si vero unum cum nostro esset, fortasse e syriaca versione fluxit, cum versio ipsorum Bibliorum primo e Pescito fuerit instituta, ex qua postea lectiones desumptae plures, nescio, utrum ab antea suscepta versione, an ex usu Pescito seniori. Ex his, quae dixi, supervacaneum monere, nihil commune esse libro nostro et libro *Baruch haeretici Justini in Origenis, sive Hippolyti Refutatione omnium haeresum*, V, 24-27. Fortasse contra noster est Baruch, quem Auctor Synopsis et Nicephorus nominant; cf. Fabricius, Cod. Ps. V. T., Ed. II, T. I, p. 1116.

Sed haec, quae codicem merito commendant, dixeris minorem laudem, si conditionem textus librorum canonicorum consideraveris, quos omnes continet, omisso Tobia. Quam omissionem tamen

nullatenus ullus arripiat, ut ejus auctoritatem ab Ecclesia Catholica definitam mordeat; quia Monophysitae, a quibus codicem repeto, eum habent in aliis codicibus, et duplicem saltem ejus apud Syros versionem comprobant textus ejusdem in Polyglottis Londinensibus ex duobus consarcinatus. Hujus imo libri ommissio cum ea Psalmi CLI et III Esdrae, quae omnia jure mireris primo obtutu delicere in codice nostro, omnium, quos novi, ditissimo vel adscititiis, cum occurrant in aliis pluribus mss., laudem codicis auget, cum arguat nullo modo eum pendere a versione Hexaplari, ex qua sunt prima pars libri Tobiae, Psalm. CLI, et III Esdrae aliorum codicum et editionum, et non ferre ideo, nisi antiquissimam conditionem versionis Pescito, a versioni Hexaplari omnino liberam. Quod postremum tamen solum dico de codicis conditione primaeva; cum postea a secunda manu nonnulla inde adducta fuerint; cujus tamen et in hujusmodi et in ceteris exigua omnino opera et optime distinguitur a prima. Pauca autem adscititia Hexaplaris nequitquam mireris in codice e Coenobio Sectensi allato, unde habemus mss. Hexaplares Ambrosianum, Parisiensem IV Regum et Londinenses. Non ibi tamen exaratus codex noster, cum eo pervenerit, ut ex Inscriptione et Subscriptionibus patet, dono ejusdem Abuali Tagritensis, cum antea fuerit peculium coenobitae Damasco oriundi.

Ex usu codicis non perfunctorio ejus bonitatem deprehendi summam. Ut pauca indicem, in libro Job in lectionibus, quas Rhode (Gregorii Barhebraei Scholia etc. p. 7) collatis illis Barhebraei et Polyglotton diducavit, noster cum illo vel istis consentit, prout meliora alteruter exhibet, excepto XXIX, 18, ubi noster cum S. Ephraemo facit, et XLI, 25. In Psalmis alios ab illis Editionum titulos exhibet, quorum primus Danieli Salachensi (apud Barhebraeum in Ps. I) suppositus erat. Nullum etiam *diapsalma* offendit in Psalmis, licet plura loca contulerim; cui rei merito attendes, si animadverteris notam de hac voce Jacobi Edesseni, saltem eum de suo codice testantis, apud Barhebraeum ad Ps. X, init. (in Wiseman, Horae Syr., p. 105); qui alioquin dissonantia profert, aliunde melius declaranda. In Paralipomenis noster habet lacunas Editionum, sed non omnes; quae enim desunt in eis, lib. I, xxvi, 15 ad fin., et xxvii, prostant in nostro. Primus denique Machabaeorum ex alia recensione est, quam textus Polyglotton. Ceterum codex simplicissimae est conditionis; Inscriptiones et Subscriptiones brevissimae, more antiquissimorum codicum, quibuscum facit et in orthographia; rubricae inter textum raras, qui, praeter Threnos, continuae est scriptionis, etiam in ipsis Psalmis, ubi tituli interseruntur, linea non resumta. Codex licet prima fronte a diversis scriptus videatur, ab uno tantum amanuensi repetere post diligens examen, certe uno tempore scri-

plus, nec omnino e diversis libris consarcinatus. Si demum consideraveris hunc unum codicem, quantum novi ex catalogis omnium fere Bibliothecarum Europae, uno tenore exhibere talem textum totius V. T. versionis Pescito, certe aequum judicabis, ut prae ceteris libris subjiatur ceu fundamentum novae editioni criticae hujus dignissimae versionis.

Cui quidem jam a duobus fere annis animum ipse intendi, motus in primis usu continuo et nunquam mihi prohibendo hujus codicis, quem etiam in opere curando subicere typis potero, lectionibus inductis, quas crisis ex collatis codicibus et ceteris subsidiis suggeret, quorum multa quidem in ipsa nostra Bibliotheca mihi prostant. Equidem novi editionem ex suis pretiosissimis codicibus jam promissam ab Anglis duodecim fere abhinc annis; sed praeterquam quod nondum certa spes implendi promissi, quantum novi, affulget, non inutilis fortasse erit et mea opera; quae etiamsi per curas Anglorum evaserit, non poenitebit utique suscepti jam et tunc deponendi operis. Interim illi vacabo; nec quis me remoretur ex iis, quae edenda superius suscepi, subridens fortasse multiplici labori. In primis enim juvenis sum, et si demas incidentes fortuito, nec ex munere continue praestandas operas, quae tamen partem temporis mei minorem postulant, unum me debeo hujusmodi studiis, supra modum mihi dulcissimis. Si autem editionem versionis Hexaplaris exceperis, cetera leviolem et brevem operam desiderare quisque videt, et levamen fore potius illius editionis. Quae quidem, licet satis morosa, quin me ab ea versionis Pescito removeat, juxat et praeparat. Etenim unum e fontibus criticis ejus aperit, et mihi familiarem reddit maxime; cum in editione critica Pescito investiganda sint omnia quae a versione Hexaplaris derivari poterint, et ideo rejicienda, ut primaeva puritas restituatur. In notis praeterea editionis Hexaplaris usum disco faciliorem plurium subsidiarum pro crisi Pescito, versiones intelligo Armenam, Arabicas, Chaldaicas, et Hebraeam archetypum. Hic enim non in textu communi simpliciter assumendus, cum jam deprehenderim non raro ab isto discedere Pescito, ut lectiones singularium codicum sequatur, quorum conditionem saltem ex parte declarabo in Prolegomenis versionis Hexaplaris. Arabica versio pro pluribus libris vel editis vel mss., qui etiam ad manus sunt, est e versione Pescito. Armena plures ex hac lectiones suscepit, probabiliter ex origine, caute quidem assumendas, sed maximi faciendas. Chaldaicae demum paraphrases una cum pluribus libris Hebraeorum veterum interpretationes referentes, quarum mullas in Pescito deprehendit J. Perles in *Meletemata Peschitthoniana*, omnino excutiendae sunt ei, qui hanc antiquam versionem edendam suscipit, in qua

plura fortasse interpretamenta inde repetenda. Et haec quidem jam ex parte adumbrant rationem suscipiendae editionis. Pro subsidiis vero magis directis tum opera Patrum et Scriptorum Syrorum, quotquot nancisci potero, legam, tum editiones omnes, et codices et nostros et per Europam dispersos conferam, pretiosiores quidem totos, ceteros saltem in locis selectis post collationem omnium editionum et plurium e prioribus codicibus, animum etiam intendens, ut distinguam codices tum Catholicorum, tum Nestorianorum, tum Monophysitarum, ut inductas fortasse ex divisione textus mutationes sedulo notem. Ab his autem curis suscipiendis nec officium muneris me prohibet, cum pro hujusmodi studiis liceat doctoribus Ambrosianis ex eorum Constitutionibus vel ad annos abesse a Bibliotheca. Omnino editio critica V. T. versionis Pescito cum versione latina, prolegomenis et notis, in quibus varietates adducantur, testes quoque constituti textus exhibeantur, omnes vero discutiantur, praecipuum est votorum meorum, quod foveo amantissime, et quotidie recordor dulcissime, et recordans entusiasmo corripior, quo soluto facilior mors mihi futura videtur. At nubes fortasse prospicio inanes, nec quidquam ausim promittere; sed liceat saltem aperire adolescentuli more spes meas. Interim tamen operam non intermitto; levaminis causa inter labores ceteros codicem pretiosum, de quo dixi, subcisivis horis describo, ad quem confero subsidia, quibus nunc uti licet, collaturus ad eundem in posterum et cetera; lectioni ejus attendo, ut textus et linguae ipsius indolem imbibam, ut inde juver in textu constituendo; quidquid demum occurrit, proposito meo utile, in adversaria conjicio. Hortor tamen et precor omnes, si qui sunt, qui idem opus susceperint, ut ne per me illud dimittant, quod perfectum vel me sine ulla ex mea parte invidia a meo retrahet, vel me adjuvabit, ut minus infeliciter meum peragam. Sed et semper non inutilem reputabo, necumque, spero, consentient docti, etiam duplicem, triplicem a diversis diversa ratione institutam editionem versionis nostrae, quae antiquitate non cedit certe nisi uni LXX virorum; et derivata est a codicibus patriae archetypi, vel saltem huic vicinis et antiquissimis; et summa peracta fuit utriusque sermonis peritia et fidissima interpretatione; et usum continuum obtinuit a primordiis Christianae religionis in dignissima Ecclesia Syriaca, cujus partes vel a separationibus seculi V eam veluti communem thesaurum secum tulerunt, et fidissime conservarunt in variis ex partium separatione derivationibus.

Jam his, quae initio praefationis proposueram, satisfacj, totiusque fere vitae, quam Deus concedere dignabitur, operam delineavi. Si quid docti viri indicare voluerint, grato animo suscipiam; opto, ut judicent praesertim de ratione, quam in

notis editionis Hexaplaris sum secutus; sed fateor, quod tamen mihi non tribuendum, vix paucas Ephemeridas me posse inspicere, ex quibus eorum judicia mihi innotescant. Si quis autem prolata mihi indicaverit, lubentissime legam. Quae vero recta dixisse, vel correxisse alios videro, corrigam in proximo, qui ea excipiet, fasciculo et declarabo auctorem; si quae non a veritatis amore processerint, sed ab aliis causis repetenda fuerint, silentio premam, quatenus me attingant, juxta sapientem Constitutionum Collegii nostri legem.

Reliquum, ut aequi et grati animi ergo proferam nomina illorum, qui studiis meis et huic editioni favorum, operamve aliqua ex parte contulerunt. Praeter plures, quos jam nominavi occasione declarandi quae mihi praestiterunt, tum hic, tum in aliis operis locis, Prof. Michael Amari praeter alia plurima benevolentiae testimonia me commendavit Reinaud, Conservatori manuscriptorum Bibliothecae Imperialis Parisiensis, a quo et a Renan omnibus, quae desiderari possunt, officiis cumulatus fui, cum codices Parisienses consulere; ibidemque optimos expertus sum etiam ceteros mss. Conservatores, et eos librorum impressorum, licet nimis morosus nonnulla quaererem. Quod idem gratum est declarare de iis, qui Bibliothecis Braidensi et Musei Numismatum nostrae urbis praesunt, qui jam a pluribus annis paratissimos semper meis molestis postulationibus se praestiterunt, nec non de illis, qui Bibliothecae Athenaei Taurinensis sunt praepositi. Doctissimus Carolus Vercellone praeter alia tum misit excerpta operis Grabe, *De vitibus LXX* etc., tum plura docuit de Vaticano, quem ipse diu tractavit, codice celeberrimo, quibus utar in Prolegomenis. Etiam decus Italiae nostrae A. Peyron, cum audisset editioni Hexaplaris me vacare, suarum in codicem nostrum curarum notitiam non rogatus scripsit.

His quos rei literariae fautores dixi, ex externis adjungendi fautores impressionis libri. Nobilis vir H. Marinoni, Orphanotrophii puerorum Director, intercedente etiam Rectore Sac. J. Giacchetti, gratis a parte Instituti duos bonos adolescentulos typorum compositores commodavit, hujusmodi studia in patria promovendi causa. Nec sua laude fraudandus E. De-Giorgi, Typographiae J. Agnelli, ut ajunt, protus, qui rem praesertim orientalem magno amore, intelligentia et diligentia curavit, summa cum patientia se praestans anxius et minutissimis correctionibus meis. Sed nihil istorum opera promovisset sine favore eorum, quos nominare pergo. Multum nempe debeo Conservatoribus nostrae Bibliothecae ab anno 1855 ad 1859, qui me primo in eam induxerunt, deinde libentissime decreverunt, ut e Statutis Bibliothecae opus typis et impensis ejusdem prodiret; quorum vestigiis etiam eorum Successores insistunt. Quomodo demum gratias agam Doctoribus Bibliothecae nostrae, qui meum in eandem ingressum impense promoverunt, et deinde me in suum Collegium cooptaverunt, ex quo factum ut his studiis totus incumberem, quibus iidem perpetuo favorum? Inter quos J. Dozio, molestis omnibus posthabitis, curavit quoque diligenter, quae attinebant ad res typographicas. Quibus curis mei causa susceptis cumulavit beneficia, quibus mea jam a pueritia studia fovere coepit, intercedentibus Dominico Dell'Oro, Parocho meo, et Sac. Augustino Legorini, quem praesertim promotorem institutionis meae sum nactus, cooperante etiam Sac. Josepho Pelli. His omnibus, et Seminariorum Mediolanensium Moderatoribus et Professoribus ceterisque, qui meis studiis utcumque favorum, dulce mihi est gratias, quod tantum possum, hic agere ex intimo corde, in eosque referre, si quid unquam boni ex studiis meis proveniet in disciplinas quibus incumbo.

CORRIGENDA ET ADDENDA

IN VERSIONE SYRIACA. P. 10. b: dele notam ad v. 50. P. 15. a, not. ad v. 9: *Finis*, pro uniformitate cum aliis locis lege *Explicit*. P. 16. a, not. l. 8: adde: in $\text{ܩܘܕܫܐ} \text{ܕܥܝܘܒ}$ in rasura, non liquet qua manu. P. 18. b, not. l. 12: v. corrige n. P. 28. b, not. l. ult. corr.: *Theodoret*. P. 50. b, not. l. 48: lege *jucunditas*. P. 42. a, not. l. 29: post *video* cetera hujus notae dele. P. 48. a, not. l. 24: *verbi* corr. *verti*; et l. 29: *vinea* corr. *vitis*. Addam pro hac nota vocem ܩܘܕܫܐ in significatione *vitis* reperiri in Barhebraeo (Tullberg, *G. Bar Hebraei in Jesaiam Scholia*, Comm. lat. p. 4.), sed usus auctoris sec. XIII, qui et carmen scribebat et linguae arabicae familiaritate duci poterat, testatur tuto de usu nostri codicis? P. 49. b, not. l. 50: *sumsit* corr. *sumserunt*. P. 52. b, not. l. 9: adde: *et melius Ewald, Jahrb. d. B. W., V, 213-4*. P. 55. a, not. l. 2: post *linguae* adde: *et alteram, quae in primam recedit, status constructi*. P. 56. a, not. l. 25-4: scribe

Kennicott; sic forte et alibi, non semper tamen. P. 61. a, not. l. 21-24: Syrus melius concordaret cum 26, 96, vel cum 88. Alia his minutiora, quae una alterave vice exciderunt in ulla e primis exemplaribus, in una interpunctione fere, per se corrigit lector. Demum in farragine testium criticorum oblitus sum in Threnis pauca Fragmenta versionis latinae edita a Mai in *Spiril. Rom.*, T. IX, quae fere cum S. Ambrosio et Codicibus Recensionis, quam Luciano do, consonant: afferenda erant ad III, 26, 29, 50, 51, 52, 40, 41. V, 17.

IN PROLEGOMENIS. P. VI, l. 45-4: *Secunda Parte* corrige *Secundo Capite*.

IN FRAGMENTIS LATINIS. P. 1. a, l. 4: adde: *et Tischendorf e cod. Palatino*, l. 22: lege *systematicae*. b: quae de Palimpsesto dico, meliora legis jam in editione. P. 2. a, fin., b, init.: *colophon... decurtatum* corr. *titulus... decurtatus*. P. 9. a, l. 5 a fin.: *Praesidis* corr. *Praeses*. P. 24. b, l. 4: *siye* corr. *siue*.

Cod. A. 147. Inf.

chart. 1. r. col. 1 19-19. Gen. XVII. 16-17.

ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΟΞΑΝ
ΗΝ ΑΦΕΙΛΑΤΟ
ΟΘΕ ΤΟΥ ΠΡΕ
ΗΜΩΝ ΗΜΙΝ
ΕΣΤΑΙ ΚΑΙ ΤΟΙΣ
ΤΕΚΝΟΙΣ ΗΜΩ
ΝΥΝ ΟΥΝ ΘΕΑ
ΕΙΡΗΚΕΝ ΟΙΟ
- ΘΕΣ ΠΟΙΕΙ
ΑΝΑΣΤΑΣΑ ΕΙΣ
ΚΩΒ' ΕΛΑΒΕ Ν

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ
Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π
Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Cod. E. 3. Inf.

ch. 37 r. col. 1. l. 1-13. Bar. I. 1-3.

+ Βαρουχι

Και οὕτω οἱ ἄγγελοι τοῦ κυρίου
Κου οὕτω ἔγραψε καρουχι
ὁ υἱὸς κηρίου τοῦ υἱοῦ μασσα
ου· υἱοῦ οὐδὲ κηρίου· υἱοῦ σα
δίου· υἱοῦ χηρίου· υἱοῦ κηρίου
κωβι· ἐν τῷ ἔσχατῷ πέμ
πω· ἐν δὲ μετὰ τὸν ἔσχατον
ἐν τῷ καιρῷ ὅθεν ἔγραψον
οἱ καρδαίοι τὴν ἔσχατον
ἐν τῷ καιρῷ αὐτῶν ἐν
πρῶτῳ· καὶ αὐτῶν καρουχι
τὸ ἄγιον τὸν κυρίου

Cod. B. 68. Sup.

ch. 116 v. lin 1-7. Sap. XI. 24-XII. 2.

ἴσως ἴσως· οὐδὲ γὰρ ἀρμίσματα
σεβάσασ· πῶσδε διὰ τὴν ἀρμίσματα
εἰσὺν ἡθέρησασ· ἡ τὸ κλητῶν
πὸ οὐδὲ τῆρ ἡθέρησασ· φῆσδε πᾶντων
ὅτι οὐδὲ ἀρμίσματα φησὶ τῶν· το
γὰρ ἄγιον πᾶν ἀρμίσματα· δι
ὅτι οὐδὲ πᾶν ἀρμίσματα κατὰ τὸν ἄγιον

Haruch I. 99 - II. 1. (ch. 138 v. col. II. 1-50)

ע"א

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב
 בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע
 אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת
 הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה
 וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב
 בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע
 אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת
 הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה

Subo. Sep.

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה

Sep. III. 14-15. (ch. 14. v. col. I. 17-27)

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה
 וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב
 בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע
 אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת
 הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע
 ה' אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב
 בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה

Titul. Sep.

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה

Paral. I. 32, 35

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה
 וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב
 בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע
 אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת
 הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה

Paral. I. 1-8

Cod. B. 24. Jnf. (ch. 237 v. lin. 1-10)

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה
 וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב
 בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע
 אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת
 הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה

Eccl. I. 22-27

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה
 וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב
 בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע
 אֶת-קוֹל יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת
 הַכַּנְזִיָּה וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל
 יְהוֹנָדָב בְּנֵי אִיזַבְבֶּת הַכַּנְזִיָּה

FRAGMENTUM
EVANGELII SANCTI LUCAE
EX VETERE LATINA VERSIONE SEU RECENSIONE

PRAEFATIO.

Cum incidissem in vetustum Fragmentum latinum Evangelii S. Lucae differens ab opere S. Hieronymi, et a ceteris, quas ediderunt Blanchinus et Sabatier, sive Versionibus, sive Recensionibus, statim in primo ipso MONUMENTORUM fasciculo edendum decrevi. Nolui tamen hic agere de iis, quae occasione hujus Fragmenti disputari possent quaestiones; quam nempè ratione se habeat Versio sive Recensio nostra ad ceteras in illis operibus editas atque ad ipsam Hieronymianam, quam constat ex ipso S. Doctoris testimonio ad veteres jam illius tempore Codices Graecos, *nec qui multum a lectionis Latinae consuetudine discrepant* correctam fuisse; et quam iterum ratione se habeat in lectionibus suis ad testes antiquissimos N. T., atque adeo ad ipsius Recensiones. De quibus plura quidem a pluribus legi disputata; quae tamen, ut mihi videtur, satis infirmantur, qua parte adeo systematice definiuntur, tum dissensione Tractatorum inter se, tum argumentis ex historia et ex ipsa crisi desumptis, quorum plura conghessit Schott in sua *Isagoge Historico-critica in Libb. N. F. sacros*, §§. 139-144. Nam utilis profecto tractatio esset, sed et otium magnum requirit et longas investigationes, fere ridicula vero appareret, si parvis istius Fragmenti reliquiis praeiret; ideoque opportune reservanda iis, qui, collatis undique copiis, inter quas dignissimae sunt Latinae Versiones sive Recensiones, rem ipsam a summis causis investigare et definire vellent. Hoc unum animadvertam, quod quisque per se fere in

omnibus deprehendere poterit ex ipsa Griesbachii editione altera Novi Testamenti, textum Fragmenti plenum esse lectionibus, quae consentiant cum vetustis Codicibus Graecis, praesertim D, et cum antiquis Versionibus sive Recensionibus latinis. Criticis igitur quaestionibus omissis, reliquum est ut dicam, quae ad conditionem membranarum attinent, et ad rationem, qua eas exhibeo.

E bibliotheca Coenobii Bobiensis S. Columbani in nostram immigrasse membranas Fragmenti et, postquam alii Codici conjunctae fuissent, non multis abhinc annis compactas esse ad calcem Codici pariter Bobiensi C. 73. Inf., colligo ex pluribus, quae enarrare inutile criticorum studio et esset abutentis otio. De Codice C. 73. Inf. cf. Peyron in iis, quae de Bibliotheca Bobiensi scripsit in opere *Ciceronis Orationum etc.*, p. 131 seqq. Cui notitiae liceat adjicere, partem primam Palimpsesti continentem *Reliquias Tractatus in Lucam* editam fuisse a Mai in *Script. Vet. Nov. Coll.* T. III, Part. II, p. 186, seqq.: alteram vero Palimpsesti partem non lacinias Veteris Italiae cum alio apocrypho libro continere, ut mihi videtur, sed, quantum comperi ex pluribus paginis, quas mihi exscripsi, unum opus apocryphum, superstructum quidem Genesi in multis, quam etiam hic illic ad literam vertit, sed quod alia omnino diversa immiscet, prouti est etiam fragmentum, quod dedit Peyron loco cit., p. 134. Dignum tamen est quod edatur, tum quia caute assumptum utilitatis aliquid pro graeco LXX textu habere potest, tum pro sua antiquitate. In-

terim in Fragmento primo a Peyron dato p. 133-4 has exple lacunas ex ipso Codice, quas vir doctissimus et in legendis Palimpsestis versatissimus reliquit ex eo quod ex occasione tantum et brevi opera Codicem tractaverit: l. 4 *meo*, l. 15 *cognovit eum*, l. 38-9 *mihī et osculare me nate*.

Sed redeamus ad Fragmentum nostrum. Quatuor constat foliis confuse compactis, habentibus in quaque pagina duplicem columnam, et in omni columna lineas viginti sex. Membranae e tenuioribus sunt, candidissimae olim, nunc plurimum infectae, et in hodierna conditione post resectiones altae sunt 23 centim., latae 20 centim.: textus altus est 18 centim., et quaeque columna lata 7 centim. paulo plus. Folium tertium in medio lacerum est, unde lacunae habentur in quatuor columnis, quas ipse supplevi spatii et reliquiarum vocum habita ratione et unco indicans ubi lacuna incipiat, vel quo se extendat. In folio quarto autem sex lineae ab infra resectae fuerunt. Denique in folio tertio verso in prima columna literae adeo evanuerunt, ut summa difficultate erui possint, nec tamen omnes, et *cursivo*, ut ajunt, caractere dedi quas ipse supplevi, spatii semper habita ratione. Difficilior quoque lectu est altera columna, cui chemicum subsidium adhibitum fuit olim, unde arguitur alios quoque membranas inspexisse. Adeo enim nigrescit membrana, et literarum ductus sunt ita confusi, ut non nisi summo sole, et textu graeco et aliis latinis Versionibus sive Recensionibus in subsidium vocatis, quod et in priori columna interdum factum est, colligere potuerim fugientes ductus. Quae ipse supplevi eadem ratione ac in prima columna, *cursivo* item caractere dedi, et dubitandi notam semper apposui, ubi mihi certa lectio non apparebat ex codice, quae nota tamen uni voci, vel vocis parti retrahenda, quam etiam unci clausi. In ceteris membranarum quoque, quae in aliquo deficiant, eodem *cursivo* caractere dedi singulas literas suppletas, quae tamen rarae sunt.

In fronte paginae rectae in medio colophon apponitur *lucanum*, versae item *secun-*

dum, interdum una alterave litera in fine decurtatum: brevi simplicique ornatu circumcinguntur, literisque textus sed minutioribus scribuntur.

Character uncialis est, maxime sibi constans, nisi quod interdum ad lineae extremitatem, contrahitur, vel etiam literas nonnullas connexas habet, ut *an, nt, ul, um, unc, unt, ur, us*. *Jesus* cum declinatis est semper *ihs, ihu, ihm*, lineola superscripta, similiterque *də, di, do, dm*, et *dms, dmi, dmo, dom, dme* pro *deus* et *dominus* cum derivatis. *Christus* est *xrs* lineola item superscripta, qua etiam indicantur *m* et *n* in fine lineae. Ego semper integre scripsi.

In pericopas plus minus longiores dividitur textus, ad quas linea resumitur et initialis litera fere tota extra ordinem et paulo major, sed eadem forma ac ceterae usurpatur, quae etiam recurrit saepe initio columnarum, sed non retracta extra ordinem. Ipse quoque iis in locis majores literas assumi et ex ordine linearum, ut in Codice fiebat, summovi.

Voces saepissime una alteri adhaerent, sine distinctione scriptae, interdum brevi intervallo disjunguntur, casune an arte, nescio. Saepe post commata spatium vacuum relinquitur, quod raro unam fere literam caperet. Cum legem certam in his non viderim, ipse voces omnes distinxi, nec spatii interdum interjecti rationem habui, cum de tam brevi fragmento agatur, nec arti criticae de hujusmodi pluris intersit. Punctum, ubi deprehendi, apposui, sed rarissimum est; interdum quoque potuit evanuisse ex membranarum vetustate; sed et in paginis integris bene servatis non reperi, ubi maxime apponendus fuisset.

Membranas Ambrosianas seculo VI non puto posteriores, fortasse etiam vetustiores sunt; data occasione specimen scripturae exhibebo, ex quo docti iudicium ferent.

Cetera ex ipsa fragmenti editione habentur, in qua omnia ac ipsa sphalmata accurate retuli: ad membranas enim ipsas operas semel ac iterum contuli sollicitus. Haec solum adnotanda: XVII, 8 puncta reprobationis nota et unci apponuntur manu se-

riori: item XVIII, 41 super *s* vocis *quis* scribitur *d* manu altera: XVII, 40 post *praecepta* rasura est capiens *sunt* ex spatio, et ibidem *nequa* sic omnino scribitur, nulla pro *m* lineola superscripta, qua in scriptura cum nostro facit Evangel. Matthaei ex Cod. Claromontano olim, nunc Vaticano editum a Mai in *Script. V. N. Coll.*, T. III, P. II p. 260 et 275, Matt. VI, 23, XX, 15: XVII, 49 *s* in *illis* prima manu lineae ductu et puncto imposito reprobatur: XIX, 2 et ante *ecce* superscribitur prima manu: XIX, 32 ex con-

ditione lacunae *stantem* non habebat membrana nostra: XXI, 7 secunda manu deletur lineae tractu *i* in *quid* et superscribitur *o*.

Reliquum, ut declarem me non omnes omnino Veterum latinarum Versionum sive Recensionum reliquias editas ad manus habuisse, ita ut certo certius mihi constet ineditum esse quod profero: si tamen ex alio Codice jam prostet, semper utilis erit textus Ambrosianus ex vetusto Codice saltem pro collatione.

FRAGMENTUM EVANGELII S. LUCAE

<p>XVII. 3, 4 f. 1. r. a.</p>	<p>Remitte illi si septies in die peccauerit in te et hic septies conuer- sus fuerit ad te dicens penitentiam ago re- mitte illi</p>	<p>12 13</p>	<p>mariae et galileae et hierico et intrans in quodam castello et ec- ce .x. uiri leprosi stete- runt a longe et leuaue- runt uocem dicentes</p>
<p>5</p>	<p>Et dixerunt apostoli domino adauge nobis</p>	<p>14</p>	<p>iesu praeceptor misere- re nobis quos cum ui- disset ait illis ite et os- tendite uos sacerdoti- bus et factum est dum irent mundati sunt</p>
<p>6</p>	<p>fidem dixit autem dominus si haberetis fi- dem tamquam gra- num sinapis dicere- tis arbori eradicare et obaudisset utique</p>	<p>15 v. a.</p>	<p>uidit quia curatus est reuersus est cum uo- ce magna honori- ficans deum et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens et hic erat samarita</p>
<p>7</p>	<p>Quis autem uestrum habens seruum aran- tem aut oues pascen- tem uenienti de agro numquid dicet ei tran- si et recumbe sed di- cet ei transi et recum- be sed dicet ei) para quod cenem et prae- cinctus ministra</p>	<p>16 17</p>	<p>Respondens autem iesus ait hi .x. munda- ti sunt .iiii. ex his ubi sunt non est inuen- tus qui reuertetetur honorem dare deo ni- si hic alienigena et ait illis iesus exurgens ua- de quia fides tua te sal- uum fecit interro- gatus autem a phari- seis quando ueniret regnum dei cum ob- seruatione neque di- cunt ecce hic uel illic ecce enim regnum dei intra uos est ait autem ad discipulos uenient dies cum</p>
<p>8</p>	<p>si et recumbe sed di- cet ei transi et recum- be sed dicet ei) para quod cenem et prae- cinctus ministra</p>	<p>18</p>	<p>sunt non est inuen- tus qui reuertetetur honorem dare deo ni- si hic alienigena et ait illis iesus exurgens ua- de quia fides tua te sal- uum fecit interro- gatus autem a phari- seis quando ueniret regnum dei cum ob- seruatione neque di- cunt ecce hic uel illic ecce enim regnum dei intra uos est ait autem ad discipulos uenient dies cum</p>
<p>9</p>	<p>mihi donec mandu- cem et bibam et pos- tea manducabis tu et hibes numquid gra- tias aget seruo quo- niam fecit quae prae- cepta sunt non puto</p>	<p>19 20</p>	<p>si hic alienigena et ait illis iesus exurgens ua- de quia fides tua te sal- uum fecit interro- gatus autem a phari- seis quando ueniret regnum dei cum ob- seruatione neque di- cunt ecce hic uel illic ecce enim regnum dei intra uos est ait autem ad discipulos uenient dies cum</p>
<p>10</p>	<p>sic et uos cum feceri- tis quae praecepta... dicitis serui nequa su- mus quod debuimus facere fecimus et fac- tum est cum iret in hi- erusalem et ipse tran- siebat per medium sa-</p>	<p>21 22</p>	<p>gatus autem a phari- seis quando ueniret regnum dei cum ob- seruatione neque di- cunt ecce hic uel illic ecce enim regnum dei intra uos est ait autem ad discipulos uenient dies cum</p>
<p>11</p>	<p>facere fecimus et fac- tum est cum iret in hi- erusalem et ipse tran- siebat per medium sa-</p>	<p>22</p>	<p>uenient dies cum</p>

v. b. desiderabitis unam
 dierum fili hominis
 23 et non uidebitis et di-
 cent uobis ecce hic et
 ecce illic nolite ire neq
 24 sequi sicut enim ful-
 gur sub caelo fulgu-
 rans sic erit et aduen-
 25 tus fili hominis prius
 autem oportet eum
 multa pati et reprob-
 26 ri a gente hac et sicut
 fuit in diebus noe sic
 erit in diebus fili homi-
 27 nis manducabant bibe-
 bant nubebant uxo-
 res ducebant usque in
 die qua intrauit noe
 in arcam et uenit di-
 luuium et perdidit om-
 28 nes similiter factum
 est et in diebus lot man-
 ducabant bibebant
 emebant uendebant
 plantabant aedifica-
 29 bant qua die exiit lot
 XVIII
 39, 40
 . f. 2. r. a. Li dauid miserere
 mihi stans autem
 iesus iussit eum addu-
 ci qui cum adductus
 esset interrogauit
 41 eum dicens quis uis
 tibi faciam ad ille ait
 42 ut uideam domine et res-
 pondens ait illi iesus as-
 pice fides tua te saluum
 43 fecit et confestim res-
 pexit et sequebatur
 eum magnificans
 deum et omnis populus

XIX. 1

2

3

4

r. b.

5

6

7

8

9

10 v. a.

uidens dedit laudem
 deo et ecce ingressus
 pertransiebat hieri-
 cho et ecce uir nomine
 zaccheus et hic erat
 princeps publicanus
 et locuples et quaere-
 bat uidere iesum quis
 esset et non poterat
 prae turba quia statu-
 ra breuis erat et prae-
 currens ascendit in
 arborem sycomorum
 ut uideret eum quia
 per illam partem tran-
 siturus erat et factum
 est cum transiret iesus
 respiciens susum ui-
 dit eum et dixit zac-
 chaeae festinans descen-
 de quia hodie in domo
 tua oportet me mane-
 re et festinans descen-
 dit et excepit eum gau-
 dens quo uiso omnes
 musitabant quia ad
 uirum peccatorem in-
 troiit manere stans
 autem zaccheus ait ad
 dominum ecce dimidium
 bonorum meorum
 do egentibus et si cui
 aliquid fraudauit red-
 do quadruplum
 Ait autem iesus ad illos quia
 hodie salus domui hu-
 ic facta est quoniam
 et hic filius abraham
 Est uenit enim filius
 hominis saluum fa-
 cere et quaerere quod

11	perit audientibus autem haec addidit dicere similitudinem quoniam esset prope hierusalem et quia putarent confestim regnum dei declarari		
12	Ait ergo homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere regnum et reuerti		
13	Uocatis autem .x. seruis suis dedit illis decem mnas et dixit ad eos negotiamini		
14	dum uenio ciues autem eius oderant eum et miserunt legationem post illum dicentes nolimus hunc		
15	regnare nobis et factum est ut rediret accepto regno iussit uocari seruos quibus dedit pecuniam ut sciret quis quid negotiatus		
	<i>c. b.</i> Cespto regno iussit uocari seruos quibus dedit pecuniam ut sciret quis quid negotiatus		
16	esset uenit ergo primus dicens domine mna tua decem alias adquisiuit		
17	et ait illi euge bone serue in modico fidelis fuisti esto potestatem habens supra decem		
18	ciuitates et uenit alius dicens domine mna tua fecit quinque mnas		
19	et huic ait et tu esto supra quinque ciuitates et alius intrauit		
20	dicens domine ecce mna		
		21	tua quam habui repositam in sudario quia timebam te quoniam homo austerus es tollis quod non posuisti et metes quod non
		22	seminasti ait illi ex ore tuo te iudico homo
		<i>f. 3. r. a.</i>	sciebas quia ego austeris sum tollo quod non posui et meto ubi non seminaui
		23	et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam et ego ueniens utique cum usura exigissem et adstantibus ait aufer te ab eo et date illi qui decem mnas habet et dixerunt ei domine habet decem mn(as dico? uobis omni h(abenti dabitur ab eo a(utem qui non habet et (quod habet auferetur (ab? eo? uerumtamen in(imicos meos illos qui no(luerunt me regnare s(uper se adducite hoc et occidite ante me
		24	et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam et ego ueniens utique cum usura exigissem et adstantibus ait aufer te ab eo et date illi qui decem mnas habet et dixerunt ei domine habet decem mn(as dico? uobis omni h(abenti dabitur ab eo a(utem qui non habet et (quod habet auferetur (ab? eo? uerumtamen in(imicos meos illos qui no(luerunt me regnare s(uper se adducite hoc et occidite ante me
		25	et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam et ego ueniens utique cum usura exigissem et adstantibus ait aufer te ab eo et date illi qui decem mnas habet et dixerunt ei domine habet decem mn(as dico? uobis omni h(abenti dabitur ab eo a(utem qui non habet et (quod habet auferetur (ab? eo? uerumtamen in(imicos meos illos qui no(luerunt me regnare s(uper se adducite hoc et occidite ante me
		26	et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam et ego ueniens utique cum usura exigissem et adstantibus ait aufer te ab eo et date illi qui decem mnas habet et dixerunt ei domine habet decem mn(as dico? uobis omni h(abenti dabitur ab eo a(utem qui non habet et (quod habet auferetur (ab? eo? uerumtamen in(imicos meos illos qui no(luerunt me regnare s(uper se adducite hoc et occidite ante me
		27	et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam et ego ueniens utique cum usura exigissem et adstantibus ait aufer te ab eo et date illi qui decem mnas habet et dixerunt ei domine habet decem mn(as dico? uobis omni h(abenti dabitur ab eo a(utem qui non habet et (quod habet auferetur (ab? eo? uerumtamen in(imicos meos illos qui no(luerunt me regnare s(uper se adducite hoc et occidite ante me
		28	et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam et ego ueniens utique cum usura exigissem et adstantibus ait aufer te ab eo et date illi qui decem mnas habet et dixerunt ei domine habet decem mn(as dico? uobis omni h(abenti dabitur ab eo a(utem qui non habet et (quod habet auferetur (ab? eo? uerumtamen in(imicos meos illos qui no(luerunt me regnare s(uper se adducite hoc et occidite ante me
		29	et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam et ego ueniens utique cum usura exigissem et adstantibus ait aufer te ab eo et date illi qui decem mnas habet et dixerunt ei domine habet decem mn(as dico? uobis omni h(abenti dabitur ab eo a(utem qui non habet et (quod habet auferetur (ab? eo? uerumtamen in(imicos meos illos qui no(luerunt me regnare s(uper se adducite hoc et occidite ante me
		<i>r. b.</i>	Et factum est cum adpropriaret betphage et bethania et ad montem qui uocatur oliuetum misit duo de discipulis dicens
		30	ite in castellum quod contra est ubi intro-

euntes inuenietis pul-
 lum alligatum supra
 quem nemo sedit
 hunc soluite et addu-
 cite et si qu(is?) uos inter-
 rogauerit) sic dicetis
 quia? do)mino opus est
 abeuntes? a)utem qui
 missi? eran?)t inuene-
 runt sicut) dixit illis
 pullum?) soluenti-
 bus aut)em illis pul-
 lum dix)erunt domini
 e)ius ad illos quid sol-
 uitis pullum ad illi di-
 xerunt domino opus est
 et adduxerunt illum
 ad iesum et iactantes
 uestimenta supra
 pullum inposuerunt
 iesum eunte autem
 ipso substernebant
 ei uestimenta sua in
 uia et proximante
 eo iam ad discensum
 montis oliueti coe-
 perunt uniuersa
 multitudo gauden-
 tes laudare deum uoce
 magna dicentes be-
 nedictus qui uenit
 in nomine d(omini bene-
 dictus rex (pax in coe-
 lo et gloria (et? quidam?)
 de farisae(is de? turba?)
 dixerunt a(d illum?) ma-
 gister incr(epa illos?)
 ad ille dixit e(is dico) uo-
 bis si isti tac(uerint?) la-
 pides clamabunt e(t
 cum adproximarent

42

43

44

45

46

47

XX. 46, 47.
f. 4. r. a.

XXI. 1.

2

uidens ciuitatem fle-
 uit super illam dicens
 quoniam si scisses tu
 in die hac quae ad pacem
 tibi erant nunc autem
 absconsa sunt ab ocu-
 lis tuis quoniam ue-
 nient dies super te et
 cingent te inimici tui
 uall(o?) et? circumda-
 bunt te et obsidebunt
 te undique et ad terram
 te prosternent et fili-
 os qui in te sunt et non
 relinquent lapidem su-
 pra lapidem in te uni-
 uersa (... q)uod non
 cognoueris?) tempus
 uisitatio?)nis tuae
 Et? ingress)us in templum
 coepit e)xpellere uenden-
 tes e)t ementes et
 mens)as nummulari-
 or)um euertit et cathe-
 d)ras uendentium co-
 lumbas dicens eis quia
 domus orationis est
 uos autem fecistis eam
 speluncam latronum
 et erat docens cottidie

 uiis qui deuorant do-
 mos uiduarum oc-
 casione longa oran-
 tes hi accipient maio-
 rem damnationem
 Respicens autem uidet
 eos qui mittebant in
 gazophilacium ipso-
 rum diuites uidit au-
 tem et quandam uidu-

	am pauperem mittentem quadrantibus duo		haec autem omnia iniciant manus suas,
3	et ait uere dico uobis uidua paupera haec plus omnibus misit		in uos et persequentur tradentes in synagogis et in custodias trahentes ad reges et praesides propter nomen meum euenient autem uobis haec in testimonium ponite ergo in cordibus uestris non ante meditare quomodo rationem reddatis ego enim dabo uobis os et sapientiam et cognatis et amicis et morte adficiet uos et eritis odibiles omnibus gentibus propter nomen meum et capillus de capite uestro non peribit in uestra patientia adquiretis animas uestras
4	omnes enim hi de exuperantia sua miserunt in dona dei haec autem ex eo quod deest illi omnem uictum quem	13	
	14	
6. r. b.	ent dies in quibus non relinquetur hic lapis supra lapidem in parietem qui non destruetur	15	
7	Interrogauerunt autem illum dicentes magister quando ergo haec erunt et quid signum cum haec erunt futura ad ille ait uideate ne seducamini multi enim uenient in nomine meo dicentes quia ego sum christus et tempus proximum est nolite ire post eos	16. r. b. 17 18	
8	Cum autem audieritis bella et seditiones nolite expauescere oportet	19 20	
9	Cum autem audieritis bella et seditiones nolite expauescere oportet	21	
11. r. a.	magnus circa loca et pestes et fames erunt et terrores de caelo et signa magna erunt	22	
12	et tempestates ante		

FRAGMENTA PARVAE GENESIS

ET

ASSUMPTIONIS MOSIS

EX VETERI VERSIONE LATINA.

Rescriptum codicem, de quo dixi in Praefatione ad Fragmentum Evangelii S. Lucae, totum legi, vix ullis exceptis, et inveni Fragmenta duorum operum, quae, quantum novi, inedita sunt, prius idque longe maxima pars codicis quoad versionem latinam, alterum vero crederem omnino. Folia enim 40 complectuntur paullo plus quam quartam partem *Parvae Genesis*, seu *Libri Jubilaeorum*, 8 vero partem *Assumptionis Mosis*, omnia ex veteri latina versione. De utroque libro et de codice pauca.

Fere totum rescriptum codicem legeram, et quid complecteretur deprehenderam ex iis quae ex antiquis habentur apud Fabricium, Cod. Pseud. V. Test., Edit. II, T. I, p. 839-47, 849-64, cum incidi in notitiam *Libri Jubilaeorum* anno elapso editi a Dillmann, quem vix dubitavi unum idemque esse cum *Parva Genesi*. Cum vero occasione mei Parisiensis itineris interrogassem H. Zotenberg, ad quem, ceu harum rerum peritissimum, me remiserat Reinaud, Societatis Asiaticae Parisiensis Praesidis, etc., ille dubia humanissime resolvit ac certiolem fecit de edita jampridem versione Germanica ex

Aethiopica per eundem Dillmann in *Jahrbuecher der BW.* editis ab Ewald, Jahrb. II, III. Utrumque opus comparavi, ex quorum inspectione magis motus fui, ut etiam versionem *Parvae Genesis* latinam evulgarem. Quamquam enim haec mutila sit mirum in modum, plurimum tamen conferre deprehendi in crisi textus libri nostri. Equidem non is sum, qui e codicis aetate ejusdem bonitatem judicem; sed aliquid sane est pars libri e codice quinti seculi, cujus editio ab apographis recentissimis facta est, quorum conditionem paullo corruptam ipse editor fatetur in Praefatione ad edit. Aethiopicam; idque multo magis si haec pars aliam originem habet. Quod vero maximum est, nostra versio, ut cuique patet, qui vix inspiciat, adeo tenax est Hebraici archetypi contra leges ipsas latinae linguae, ut ejus fidsimus testis sit habenda. Num tamen ab Hebraeo immediate profluat, non ausim affirmare, cum e Graeca versione ab illo serviliter expressa potuerit nostra illius idiotismos referre, ut patet factum in veteribus versionibus latinis Psalmorum e LXX. Diligens libri examen ad hoc institutum offeret fortasse locutiones et

B

sphalmata a Graeco textu repetenda. Pro ipsa demum textus Aethiopici interpretatione aliquid spero collaturam nostram versionem; quod quantum futurum sit, iudicabit ipse Dillmann, vel quisquis novam illius versionem molietur. Sed quidquid sint omnia ista, docti, ut confido, non ingratum munus dicent editionem Fragmentorum veteris versionis latinae hucusque incognitae operis curiosissimi, quod plurimum usurparunt Graeci, non ignoraverunt Latini, et usum videtur habuisse non minimum inter ipsos Hebraeos. Qui vero veteri orthographiae latinae dant operam, bonum in membranis nostris documentum habebunt. Verum ut in haec omnia diligentius inquiram, otium deest, et satius puto aliis relinquere, ut operibus ineditis vel male editis Ambrosianorum codicum operam navem.

Nec illa igitur quae Veteres servarunt libri nostri, ullatenus attingam; adeat qui velit Fabricium l. c., et Dillmann ad calcem versionis Germanicae, qui plura de libro commentatus est, et auctores, quos idem excitat in Praef. ad Edit. Aeth. p. X. Animadvertam tamen Eusebium in *Chronico*, ed. Mai, S. V. N. C., VIII, p. 281 et seqq., saepe adscribere *Jubilaeos secundum Hebraeos, juxta Judaeorum traditionem* et similia, sed qui annis quinquaginta constant, cum in nostro numerent tantum quadraginta novem. Unde hauserit, et quamnam cum nostris relationem habeant, non indagavi. Addam etiam locum Decreti Gelasii, quem sic excitat Fabricius, l. c. p. 864: *Liber qui appellatur de filiabus Adae sive Geneseos*, quod quidem in aliis Conciliorum Collectionibus occurrit, plenius et rectius, ut puto, scribi in codicibus vetustis apud Mansi, Conc. Collect., T. VIII, col. 167-8,

in quibus post: *Liber de filiabus Adae* alius adjicit *Licto agenseos*, alius *Lectum geneseos apg.*, alius *hoc est Leptogenesis, apocryp.*, alius demum sic totum locum exhibet: *Liber qui appellatur Adae leptogenesis*. Ex his apparet vere nostrum librum eundem cum illo esse, et solum titulum graecum corruptissime in pluribus fuisse scriptum; praesertim si coaluisse duplicis operis titulum in illis codicibus dixeris, quod tamen vix crederem. Nam etiam titulus *de filiabus Adae* potuit fortasse libro nostro indi, ut alii apud Aethiopes, qui tamen rectiores sunt; sermo enim quoque de filiabus Adae in libro occurrit, cum Genesim nullam peculiarem earum mentionem injiciat.

Continenter *Parvae Genesi*, ut apparet ex eadem scriptura et ex numero *quaternionum*, quem indicabo in notis, prosequente ab iis illius libri, sequitur pars *Assumptionis Mosis*, quam ineditam omnino puto, si tamen alia omnino a libro *Petirat Mosceh*, de quo nonnulla habes in Fabricio, l. c., praesertim ex Edwardo Bernhardo ad *Josephi Hebr. Antiq. Jud.*, Lib. IV, Cap. ult., quae prostant etiam in Editione Havercampi. Hebraeum librum mihi legere non contigit. Nec tamen, si idem esset ac nostra *Assumptio*, ullus, spero, damnabit Fragmenta vetustissimae versionis latinae. Eundem Fabricium lege, loc. c., pro ceteris quae ex hoc libro afferunt Veteres. Inde ego adducam locum *Act. Concilii Nic.*, qui primo folio nostri codicis refertur, quocum confer, et testatur de veritate *Assumptionis Mosis* in nostris membranis. Est autem locus: *Μελλων ὁ Προφητης Μωυσης εἶεναι του βίου, ὡς γεγραπται εν βιβλω Αναληψεως Μωυσεως, προσκαλεσαμενος Ιησουν*

υιον Ναυη, και διαλεγομενος προς αυτον εφη και προεθεασατο με ο Θεος προ καταβολης κοσμου ειναι με της Διαδηκης αυτου μεσιτην.

Ilic pariter liber, qui stichos habebat 1100, vel 1400 (cf. Fabricium, l. c., p. 840, Crit. Sacr., ed. Amstel., T. VIII, P. III, col. 7), mutilus est in membranis nostris et octo tantum folia complectitur. Nec tamen certus sum, num omnia omnino eidem pertineant. Probabiliter quidem folium quartum e contextu tertii est continuatio, eidemque quintum conjungo, lacuna interjecta, ex cognata substrata materie; sed alii aliter judicent, per me licet; cetera folia recte disposuisse mihi videor e nexu quo alterum alteri conjungitur.

Quanam lingua primitus fuerit liber exaratus, si alius a *Petirat Mosceh*, non habeo quo definiam. A Graeco sive archetypo, sive versione profluxisse latina videtur ex ullis locis. Hanc supponit fortasse locus Epistolae Evodii ad S. Augustinum apud Fabricium, l. c., p. 845, in quo *Assumptioni Mosis* adluditur, collatis quae praecedunt p. 842-3 e Clemente Alexandrino. Num demum extet liber noster in illa Apocryphorum gaza Aethiopica, nescio. En autem quod rescripsit mihi H. Zotenberg, qui plurimam Aethiopicis literis operam dat, et brevi documenta proferet diligentiae suae: *Parmi les nouveaux livres apocryphes, que vous citez dans votre lettre il n'y a que deux, qui ne se trouvent aussi dans le canon Ethiopien; ce sont l'ASSUMPTIO MOSIS et le LIBER REVELATIONIS BARUCH. Peut-être existent-ils aussi.*

Jam nonnulla de codice. Is erat olim Bibliothecae Coenobii Bobiensis, ut dixi in Praef. ad Fragm. S. Lucae, p. 1, quem locum cf. una cum opere Amedei Peyron

ibidem allato. Notent vero lectores partem Excerptorum Eugypptii e S. Augustino secundam scripturam habere, ut inquirant, si quid aliud nostrorum operum reperiatur in aliqua, quae extet, parte ejusdem codicis inter Bobienses, qui in plures alias Bibliothecas distracti fuere, Vaticanam nempe, Taurinensem, fortasse et alias.

Codex rescriptus duas columnas habet et membranae margines adhuc adeo latos, ut nihil in novo usu deperditum fuerit. Vix unum alterumve folium physico nexu alteri adhaeret, et fere totus codex constat singularibus foliis omnimode versis et confusis, ut apparet ex numero, quem ex dispositione pro superjecta scriptura gerunt et apposui initio cujusque codicis paginae. Ego enim, lineis ipsis codicis semper servatis, duplicem columnam in unam compegi, adnotato tamen semper literis *a* et *b*, ubi quaeque incipiat. Paginae igitur 48 editionis exhibent codicis paginas 96. Has disposui in *Parva Genesi*, ut versio Aethiopica docebat, in *Assumptione Mosis* e rerum nexu. Numerus Romanis notis expressus ad marginem editionis primi operis remittit ad capita in ejusdem versionibus Aethiopica et Germanica a Dillmann adscripta. Quaeque pagina alta est 29 centim. fere, lata fere 24; columnae altae 21 fere, nisi numerus linearum excedat, latae simul sumptae cum margine interiori 19, singulae 8, paullo plus, sed in utraque columna literae initiales fere spatio dimidiae literae praescribuntur, et saepe in fine lineae minoribus fere semper literis paullo scriba praetergressus est. Lineae in quaecumque columna 24, nisi quod rarissime linea una, vel voces adduntur inferius: omnia dedi prout in Codice extant. Initiales literae, quae et in contextu interdum

occurrunt, paullo majores ceteris sunt; dedi ubi deprehendi. Interpunctio, quae est ad verticem literae, rarissima est; ubi vidi apposui, sed membranarum rescriptarum conditio non sinit, ut ubique colligatur. Breviationes et alia minutiora ante notas attingam, cum post novam codicis pertractationem in ipso editionis actu plenius dicere poterō. Peyron scripturam primam, l. c., p. 131, seculo quinto adsignat; ecquis tanto judici refragaretur? Specimen data occasione fortasse proferam.

Non magna correctione sese commendat codex, praesertim in *Assumptione Mosis*. Omissis enim quae a tenaci verborum versione sunt repetenda et in Grammaticam quoque mire peccant, sunt plura quae nonnisi librarii oscitantiae sunt tribuenda. Prioris generis sphalmata nullus correxerit, cum indolem versionis referant, neque refectores nos decet esse versionis, sed editores. Cetera, nonnulla, cum de latino textu agatur, quisque facile corriget per se, et melius me, cum doctis viris haec cudantur, plura nonnisi ex alio codice emendari possunt, vel in *Parva Genesi* ope textus Aethiopici, cujus saltem versionem Germanicam quisquis assumet in usu nostrae versionis, et per se ideo poterit facere. A conjecturis enim summopere abhorreo, quae, ut plurimum, non textum redintegrant, sed editoris commenta illi obtrudunt. Mei tantum officii id arbitratus sum, ut maxima qua potui fide codicem exhibeam ex iterata membranarum inspectione; quae autem in ipsa editione repraesentare non potui, in notis attigi.

De mea in legendo codice opera non est quod dicam. Pars codicis est facilis, pars difficilis, hic illic difficillima, vel

etiam talis, quam legere non potui, et punctis indicavi. Textum Aethiopicum et ejusdem versionem accepi post lectum totum codicem, si quinque in summa vel sex paginas excipias, computata vel minima lacuna; ex illis subsidiis nonnulla alia deprompsi, cavens tamen ne ex iis legere mihi persuaderem, quae vere non deprehenderem in codice. Perpaucas lacunas adhuc relictas legere fortasse continget in nova membranarum investigatione, et mente ex otio ab hujusmodi renovata et alacriori facta. Ceterum si quis membranas inspicere velit ac lectionem tentare, per me licet. Sciat tamen nullo novo chemico subsidio pertentandas esse. Mihi enim constat quam parum caute id conentur nonnulli, qui dummodo hac ratione possint, aut putent se posse legere, vel membranas non suas perdere nihil curant, subducentes posteris documenta, quae ii novis scientiae chemiae inventis tutius legent, aut saltem novis curis subjicient. Quidquid salvis membranis effici potuit, puto factum ab amico D. Antonio Ponzio, addicto Archio Diplomatico Mediolanensi, qui artem subsidiarum evanidos characteres et rescriptos codices legendi diligentissime excoluit. Isti debent lectores plures nostri codicis paginas, et ego gratias ei ago quam maximas pro summa quoque alacritate, qua omni suo commodo posthabito saepe ad Bibliothecam veniebat horis quae opportuniores mihi essent, ut operam suam praestaret.

Qui demum codicem rescriptum tractarunt mihi noti, sunt Card. Mai, ut puto, et Peyron, nescio quis prior. Illum, cum Bibliothecae addictus erat, tentasse Codicem, ut alios rescriptos, qui in ea extant, arguo e genere subsidii chemici adhibiti ad dimidiam fere partem membranarum;

num exscripserit aliquid, ignoro; totum codicem non legisse certo constat ex eo quod plures paginae non tentatae sine auxilio chemiae legi omnino non poterant. De Peyron, vide ipsum loc. cit., ubi dedit duo specimina nostrorum operum. Selegit e *Parva Genesi* pag. 79, ex *Assumptione Mosis* partem pag. 86. Apocryphis haec deputabat, *Italiae Veteri* illa, eo adductus, quod pag. 79, vix

commate excepto, cum sacro textu consonet. Cum autem Fragmentum istud extet in opere, a quo nemo haec quaesierit, ideo puto subterfugisse doctos viros, quos legi de *Libro Jubilaeorum* tractantes, ipsumque Dillmann, casu omnino curioso, cum liber Peyroni editus fuerit an. 1824 Stuttgartiae et Tubingae, in qua postrema urbe primo versio Aethiopica innotuit per H. Ewald, ac dein translata fuit a Dillmann.

FRAGMENTA PARVAE GENESIS

62. a. et inhabitauit illic
 XIII annis duobus
 Et promouit inde
 in austrum usque ba-
 halot et facta est
 famis super terram
 et abiit abram in ae-
 gyptum anno tertio
 septimani et inha-
 bitauit in terram
 aegypti quinque annis
 priusquam rapere-
 tur uxor ipsius ab eo
 et taneos ciuitas ae-
 gypti tunc aedifica-
 ta est annis septem
 post cebron
 Et factum est cum
 rapuisset farao sa-
 ram uxorem abram
 quaestionauit dominus
 faraonem et domum
 eius quaestionibus
 magnis propter
 b. saram uxorem abram
 et tunc abram glo-
 rificauit diuitiis ual-
 de omnibus ouibus et
 bubus et asinis et
 camelis et equis et
 seruis et ancillis
 argento et aro ual-
 de etenim et loth
 filio fratris sui e-
 rant diuitiae Et red-
 didit farao saram
 uxorem abram uiro
 suo et eiecit eum
 de terra aegypti
 et peruenit in locum
 ubi fixerat taber-
 naculum suum in
 primis in locum al-
 tarii agge ad orien-
 tis partem et betel
 a mare et benedixit
 dominum deum suum qui
 reuocauit eum in pa-
 ce

64. a. Et factum est in qua-
 dragensimo et primo
 iubeleo anno tertio
 ebdomadatum pri-
 mi reuersus est in
 locum hunc et obtu-
 lit olocaustomata
 et inuocauit in no-
 mine domini tu es deus ex-
 celsus deus meus in
 saecula saeculorum
 Et in quarto septi-
 manarum huius se-
 paratus est loth ab
 ipso et inhabitauit
 sodomis et homines
 sodomitae pecca-
 tores erant ualde
 et iniqui in cordibus
 suis propter quod
 separatus est loth
 filius fratris sui ab
 eo eo quod non erant
 illi filii captiuatus est
 b. loth ab ipso In quar-
 to autem anno sep-
 timani huius iubelei
 ipsius dixit deus ad abram
 eleua oculos tuos
 de loco ubi sedes tu
 ad occasum et afri-
 cum et orientem
 et septentrionem
 quoniam omnem
 terram quam tu ui-
 des tibi et semini tuo
 dabo eam in saecula
 et ponam semen
 tuum sicut harena
 maris etenim semen
 tuum non enume-
 rabitur Et tu ex-
 surgens perambu-
 la latitudinem eius
 et uide uniuersa quia
 semini tuo dabo eam
 Et abiit abram in ce-
 bron et inhabitauit

52. a. illum et multiplica-
XV bo eum et adaugam
eum ualde Nam duo-
decim principes ge-
nerauit et ponam
eum in gentem mag-
nam et testamen-
tum meum statuam
cum isac quem pari-
et tibi sarra secun-
dum tempus hoc in
anno ueniente.

Et consummauit lo-
quens cum ipso et
ascendit deus ab abra-
ham et fecit abraham
quemammodum di-
xit illi deus et accepit
ismael filium suum
et omnes domina-
tos suos et empti-
cios omnem ergo
masculum in domo
sua circumcidit carnem

b. praeputii ipsorum
in illo tempore.

Et circumcidit se
abraham in illa die
et dominatos suos
et domesticos suos
et empticios etiam
de filiis alienis cir-
cumcidit omneis.

Haec lex in omnibus
generationibus sae-
culi et non est prae-
terire diem unum
ex diebus quibus prae-
ceptum est aeter-
num mandatum et
scriptum est in ta-
bulis caeli ut omnis
natus cuiuscumque
non fuerit circum-
cisa caro praeputii
eius usque in diem oc-
tauam non est de
testamento quod

51. a. testatus est deus ad
abraham quia de fi-
liis exterminatio-
nes est et amplius
non est super eum
signum ut sit deo sed
exterminii et per-
ditionis a terra quo-
niam testamentum
domini dei nostri dissipauit
quoniam omnis an-
geli uultus et om-
nes archangeli be-
nedictionis a diebus
creaturae ipsorum
coram angelorum
uultuum et angelo-
rum sanctificatio-
nis sanctificauit is-
trahel ut esset si-
mul cum ipso et cum
angelis sanctorum
ipsius. Et tu deman-
da filiis istrachel

b. ut custodiant tes-
tamentum signi
huius in generatio-
nibus suis in testamen-
tum aeternum et
non exterminabun-
tur a terra quoniam
decreuit in decre-
to testamenti ut
custodiatur in ae-
ternum super om-
nes filios istrachel
quoniam ismael et
filios eius et fratres
eius et esau non ad-
plicabit ad se deus et
non elegit ex ipsis
quoniam et ipsi ex
filiis sunt abraham
sicut cognouit eos
sed in istrachel ele-
git ut sint ei in po-
pulum et sanctifi-
cavit eum et prae-

56. a. uniuersa opera ip-
XVI sorum quemammo-
dum erant iniqui
et peccatores ualde
et inmundi spur-
citas exercentes
in carnibus suis et fa-
cientes abomina-
tiones super ter-
ram. Ita enim faciet
deus iudicium in locis
ubicumque fecerint
abominationis so-
domum sic iudica-
bit illos. Et loth li-
berabimus inde prop-
ter quod memor fu-
it deus abrahæ ut eli-
beraret eum de me-
dio eersionis.
Etenim fecit ipse
et filii eius iniquita-
tem super terram
qualis non est facta
b. in tota terra a diebus
abraham usque ipsum
ut dormiret homo
cum filiabus suis etenim
ecce demandatum
est et scriptum in
omne semen in ta-
bulis caeli ut afe-
rantur et extermin-
entur talis et ut
fiat iudicium ipsorum
secundum iudicium
sodomum ut non
derelinquatur in
ipsis omne semen
hominis in terra
in die iudicii
Et in mense hoc exi-
uit abraham a cebron
et abiit et inhabita-
uit inter medium
cades et sur in finibus
gerarum
Et in medio mensis

55. a. quinti transtulit
se inde et habitauit
secus puteum iura-
tionis Et in medio
mensis sexti uisita-
uit deus sarram et fecit
illi sicut dixit et con-
cepit et peperit fili-
um in mense septimo
et in dimidio mensis
secundum tempus
quod dixit deus ad abra-
ham in diem festum
primitiuorum natus
est isac et circum-
cidit abraham filium
suum octauo die hic
primus circumcisis
est secundum tes-
tamentum disposi-
tum in saecula
Et in anno sexto sep-
timanarum quarti
adfuimus ad abraham
b. secus puteum iura-
tionis et uisi sumus
illi sicut dixeramus
sarrae quoniam re-
uertii haberemus
ad eam et ipsa in con-
ceptum haberet fi-
lium suum et reuer-
si sumus in mense
septimo et inueni-
mus sarram concep-
tum habentem in
conspectu nostro
et benediximus eum
et indicauimus illi
quaecumque decre-
ta sunt ei et quomo-
do esset moriturus
et quod generaret
adhuc sex filios et
uidebit eos omnes
priusquam moriatur
sed in isac multipli-
cabitur et uocabitur

c

54. a. nomen et omne semen filiorum eius gentes erunt et cum gentibus deputabuntur et ex filiis isac unus erit in semen sanctum qui cum gentibus non computabitur quoniam in sorte excelsi erit quoniam in possessionem dei cecidit omne semen eius esse deo in populum sanctificatum ex omnibus gentibus eius et ut sit regnum sacerdotale et populus sanctus Et abibimus uiam nostram et indicauimus sarrae quaecumque indicauimus ei et gauisi sunt utrique gaudio

b. magno et aedificauit illic altarium domino qui liberauit eum et gratiae eius in terram commorationis suae

Et fecit diem festum laetitiae in mense hoc septem dies secus altarium et aedificauit tabernacula sibi et seruis suis in die festo hoc et hic primus fecit diem festum tabernaculorum super terram et in diebus erat offerens per singulos dies super altare fructum domino uitulos duos et arietes duos oues septem et hircum caprarum unum pro peccatis

53. a. propitiari in ipso pro se et pro semine suo et in sacrificium salutare arietes septem hedos septem oues septem et hircos septem et sacrificia ipsorum et uinum ipsorum et uniuersam adipem eorum erat incendens super altari

.....
ostiam in odorem suauitatis et mane et uesperam erat incendens incensum compositionis libanum et galbanum et stacten et nardum et myrram et spicam et costum septem has species mundas erat incendens concisas et aequaliter mixtas

b. Et fecit diem festum hunc per septem dies aepulans in toto corde suo et in omni anima sua ipse et uniuersi domestici sui et omnis alienus non erat cum ipsis et omnis circumcisus et benedixit creatorem suum qui creauit illum quia cognouit et sciuit quia ex ipso erit plantatio ueritatis in generationibus aeternis et ex ipso semen sanctum ut sit secundum hoc qui creauit uniuersa et benedixit et gauisus est et

49. a. uocauit nomen di-
ei festi huius dies
festus dies iucun-
ditatis acceptabi-
lis deo excelso

Et benediximus eum
in saeculo et semen
eius cum ipso in om-
nes generationes
totius terrae quia
fecit diem festum
hunc in tempore suo
secundum testi-
monium tabularum
caeli propter quod
decretum est in
tabulis caeli super
istrahel ut sit dies
festus tabernacu-
lorum septem dies
toti in laetitia in
mense septimo
acceptabiles in
conspectu domini

b. legitimum sempi-
ternum in genera-
tionibus ipsorum
per singulos annos
et non erit finis tem-
porum quoniam in
sempiternum est
praeceptum istrah-
el facere eum et se-
dere in tabernacu-
lis et ut ponant co-
ronas super capi-
ta sua accipere ra-
mos denos et cali-
cem de torrentem

Et accepit abraham
de decore palmarum
et fructus ligni
speciosi et omnibus
diebus erat circum-
iens altarium meum
in ramis septies
mane laudans et con-
fitens deo suo secun-

dum

50. a. omnia in laetitia
XVII Et in anno primo eb-
domadarum quinti
ablactatus est isac
iubeleo hoc et fe-
cit abraham conui-
uium magnum et in
mense tertio in die
qua ablactatus est
filius eius isac et is-
mael filius agar an-
cillae aegyptiae lo-
co erat in conspec-
tu abraham patris
sui Et gauisus est
abraham et bene-
dixit deum quia uidit
sibi filios et non est
defunctus sine fi-
liis et memor fuit
sermones quos lo-
cutus est ei in die
qua segregauit se
loth ab ipso Et ga-
uisus est quia dedit
deus illi semen super
terram ut heredi-
tet eam et benedi-
xit toto ore suo qui
creauit uniuersa

b. Et uidit sarra isma-
el ludentem cum
isac et abraham gau-
dentem gaudio mag-
no et zelauit isma-
el et dixit ad abraham
eice ancillam istam
et filium eius quia
non hereditabit fi-
lius ancillae huius
cum filio meo isac

Et pessimus uisus
est sermo in oculis
abraham propter
ancillam et prop-
ter filium eius ut
eiciat illos ab se

Et dixit deus ad ab-

raham

raham

63. *a.* Et conturbatus est
XVIII et dixit ecce ego
Et dixi ad eum noli
inicare manum tuam
super puerum et non
facias ei quidquam
quo nunc manifes-
taui quia times deum
tuum et non peper-
cisti filio tuo pri-
mogenito a me
Et confusus est
princeps mastima
et cleuans abraham
oculos suos uidit et
ecce aries unus te-
nebatur cornibus suis
Et abiit abraham et
accepit arietem et
obtulit eum pro isac
filio suo et uocauit
abraham nomen lo-
ci illius dominus uidit ut
dicatur in monte
b. dominus uisus est hic
est mons sion
Et uocauit abraham
nomine suo secun-
do de caelo quia f-
uimus ut loquamur
illi nomine domini et
dixit per me ipsum
iurauit dicit dominus pro-
pter quod fecisti
sermonem istum
et non pepercisti
filio tuo unigenito
propter me quem
dilexisti quoniam
benedicens bene-
dicam te et multi-
plicans multiplica-
bo semen tuum stel-
las caeli et sicut
harena quae est cir-
ca litora maris et
hereditauit semen
tuum ciuitates

64. *a.* aduersariorum eius
et benedicentur in
semine tuo omnes
gentes terrae prop-
ter quod obaudisti
uoci meae et ego
manifestaui omnibus
quoniam fidelis es
mihi in omnibus quae
dixi tibi ambulare
in pace
Et abiit abraham ad
pueros suos et exur-
gentes abierunt
in bersabe et habi-
tabit abraham se-
cus puteum iuratio-
nis Et faciebat diem
festum ter per sin-
gulos annos Nam
et istos septem di-
es in laetitia facie-
bat et uocauit eum
in diem festum domini
b. secundum septem
dies quibus abiit et re-
uersus est
Et erat decretum
et scriptum in ta-
bulis caeli super
istrahel et super
semen eius ut faci-
ant diem festum
septem diebus in lae-
titia gaudentes
XIX Et in anno septima-
narum primi secun-
do et quadragensi-
mo iubeleo conuer-
tit abraham et inabi-
tauit contra faciem
chebron haec est
cariatharbee duo
septimanarum
annorum Et in an-
no septimanarum
huius tertii iube-
lei huius completi

60. a. sunt dies uitae sarrae et mortua est in chebron et aduenit abraham ut plangeret eam Et temptauimus eum si patiens esset spiritus eius et non pusillianimus in uerbis oris sui et inuenus est et in hoc patientissimus et non est conturbatus quoniam in longanimitate spiritus locutus est cum filiis geth ut dent illi locum ubi sepelliat mortuum suum in eum et dedit deus gratiam ei in conspectu omnium uidentium eum et depraecatus est in mansuetudine

b. a filiis geth et dederunt ei agrum spelei duplicem quod est contra faciem mambre haec est chebron quadringentis denariis et hoc postulauerunt ab eo dicentes damus tibi gratis et non accepit de manibus eorum gratis quoniam dedit praetium loci pecuniam complens et adorauit eos bis et post haec sepelliuit mortuum suum in speleo duplici

Et facti sunt dies omnes uitae sarrae septem et uiginti et centum anni id est duos iubeleos

59. a. septimanas quatuor minus unum annum hii sunt dies uitae sarrae

Haec temptatio decima in qua inuentus est et in ipsa abraham fidelis et et longanimus spiritu et dixit sermonem pro sermone terrae sicut dixit illi dare deus dare illi eam et semini eius post eum et locum petit ab eis ut sepelliret mortuum suum quoniam inuentus est fidelis et scriptum est amicus dei in tabulis caeli

Et in anno quarto ipsius accepit abraham isac filio suo mulierem et nomen eius rebecca filia bathuel filii nachor fratris abraham sororem labae filiam bathuel et bathuel filius erat malce mulieris nachor fratris abraham

Et abraham accepit sibi mulierem tertiam et nomen ei cetturra de filiabus domesticorum suorum eo quod mortua esset agar priusquam sarra et peperit illi sex filios ieboram et iectam et madan et madiam et sobec et oer in duos septimanarum annorum

Et in sexto septima-

38. a. narum anni ipsius
secundi peperit re-
becca isac duos fi-
lios esau et iacob
et erat iacob lenis
et rectus et esau
erat durus et uir
rusticanus et pilo-
sus et iacob habitans
in tabernaculis et
creuerunt et iube-
nes facti sunt ambo
et didicit iacob lit-
teras et esau non
didicit quoniam ho-
mo erat agrestis
et benator sed di-
didicit bellum et uni-
uersa opera eius
erant dura et dili-
gebat abraham ia-
cobum et isac dili-
gebat esau
Et uidebat abraham
b. opera esau et scie-
bat quoniam in ia-
cob uocabitur illi
semen et nomen
et uocabit re-
becca et mandauit
illi pro iacob quoni-
am ipsa diligebat
iacob plusquam esau
Et dixit illi filia cus-
todi in nomine fi-
lii mei iacob quoni-
am hic mihi erit . . .
nitatio super ter-
ram et in benedic-
tione super filios
hominum et uni-
uersi seminis mei
gloria quia scio quod
hunc elegit deus sibi
in populum sanctum ex
omnibus populis qui
sunt super faciem
totius terrae

37. a. et ecce isac diligit
esau super iacob et
ego uideo te diligen-
tem in ueritate iacob
Adice adhuc amplius
ut parcas illi et sint
oculi tui super eum
in dilectione quoniam
ipse erit nobis in be-
nedictione super
terram et ex hoc
et usque in omni gene-
ratione terrae con-
ualescant ergo ma-
nus tuae et gaude-
at cor tuum in filio
tuo iacob quoniam
ipsum dilexi super
omnes filios meos
propter quod in ae-
ternum benedic-
tur et semen eius
et erit complens
omnem terram
b. si poterit ergo ho-
mo numerare ha-
renam terrae et
numerabile erit
semen eius et uni-
uersae benedictio-
nes quas benedixit
me deus et semen me-
um iacob et semini
eius erunt omnibus
diebus et in semine
eius benedicetur
nomen meum et no-
men patrum meo-
rum sem noe enoch
malalee henos et
adam et ipsi erunt
fundamenta ponen-
tes caeli et confir-
mantes terram
ut agnoscantur
uniuersa lumina-
ria firmamenti et
uocauit abraham

122. a. quemammodum iudicati sunt propter malitiam ipsorum propter quod commisscebant se cum fornicariis et inmunditiam exercebant et omnem abominationem faciebant et praecepta neglegebant et ideo ne forte et uos detis nomen uestrum in maledictionem et omnem uitam uestram in sibilationem et omnes filios uestros in exterminium et in gladium et eritis maledicti sicut sodomoma et omnia derelicta uestra sicut filii gomorre

b. et ideo ego testor super uos filii diligite deum caeli et adherete omnibus mandatis eius et nolite ire post omnes abominaciones ipsorum et post omnes inmunditias et deos conflati-les non facietis uobis et sculptilia quia uana sunt et omnes spiritus non erit in eis quoniam opera manuum sunt et omnes qui confidunt in ea in nihilo confidunt Et ideo nolite seruire illis et nolite adorare eam.

Seruite autem deo excelso et adorante eum adorando

121. a et sustinendo uultum eius in omni tempore et facite ueritatem et iustitiam in conspectu eius ut dirigat uos et det uobis misericordiam et deponat uobis plubias matutinas et serotinas et benedicat omnia opera uestra quaecumque operati super terram et benedicat panem tuum et aquam tuam et benedicet fructum uteri tui et fructum terrae tuae ut armenta bouum tuorum et egreges ouium tuarum et eritis in benedictione super terra et desiderabunt uos omnes gentes terrae et benedicent in nomine meo filios uestros ut sint in benedictionem quemammodum et ego

b. Et dedit ismael filiis eius et filiis cetturae munera et emisit eos ab isac filio suo

.....

et filii eius et filii cetturae et filii sui et inhabitauerunt a faramon usque ad introitum babylooniae in omni terra orientali super faciem deserti et conmixti sunt isti illis et adhesit nomen ipsorum arabiis et ismaelite usque in diem hanc

XXI Et in anno sexto sep-

105. a. timanarum septimi iubelei huius uocabit habraham isac filium s̄m̄ et demandauit illi dicens ego senui et nescio diem mortis meae et repletus sum diebus meis et ecce ego filii quinque et septuaginta et centum annorum sum in diebus uitae meae deum nostrum in memoria habens semper et exquirens eum in omni uirtute mea ut facerem omnem uoluntatem eius et ut dirigerem in omnibus uis eius

Et ideo simulacra odiuit anima mea et seruientes eis eram
b. spernens. Et dedit cor meum et spiritum ut custodiam et faciam uoluntatem eius qui me creauit quia deus uiuens est et sanctus et fidelis et iustus et ex omnibus non est apud eum accipere personam ut accipiat munera quoniam deus iustus est et iudicium ex omnibus qui transgrediuntur sermones eius et qui contemnunt testimonium eius

Et tu filii custodi praecepta eius et mandata eius et iudicia eius et noli abire post abominaciones et post

106. a. fusiles et nolite manducare omnem sanguinem omnis carnis sive de his quae in terris sunt siue quae uolant in aere et si occidas ostiam fructuum pacis occiditis eum sanguinem autem eius effundetis super altarium Et omnem sanguinem olocasti super altarium cum similagine et confectum in oleo cum uino ipsius offeres omnia ea super altarium fructuum odor suauitatis est in conspectu dei et ad ipsum sacrificii salutaris offeres super ignem
b. super altare et adipem quae est super uentrem et omnem adipem quae est super interanea et duos renes et omnem adipem quae est super illos et quae est super femus et iecur quod est super pulmonem cum renibus separa. Et sic offers uniuersa in odorem suauitatis acceptabile in conspectu domini cum sacrificiis ipsorum et cum uino eius in odorem suauitatis Panem fructuum domino et carnem manducabitis in illa die et in crastino et non occidet .

103. a. erant multae diuiti-
XXII ae isac in hersabee
et erat isac abiens
et considerans ad-
huc quae posside-
bat et reuersus est
ad patrem suum in
tempore hoc adue-
nit ismael uidere
patrem suum et con-
uenerunt utrique si-
mul. Et immolauit
isac hostiam fruc-
tuum et optulit su-
per altarium patris
sui quod fecit in ce-
bron et fecit sacri-
ficium salutare et
fecit conuiuium lae-
titia in conspectu
ismael fratris sui
Et fecit rebecca
collyridam nouam
de frumento nouo
b. et dedit eam iacob
filio suo ut infer-
ret abrahae patri
suo de primos fruc-
tus terrae ut man-
ducaret et bene-
diceret creatorem
omnium priusquam
moreretur et isac
et transmisit per
manus iacob optima
sacrificiorum sa-
lutarium ipsius et
uinum patri suo
abraham ut mandu-
cet et bibat
Et manducauit et
bibit abraham et be-
nedixit dominum excel-
sum qui creauit cae-
lum et terram qui
fecit uniuersa pin-
guedinis terrae
et dedit ea filiis ho-
minum

104. a. ut manducent et
bibant et benedi-
cant creatorem
ipsorum et nunc con-
fiteor ego deus meus
quoniam ostendis-
ti mihi diem hunc et
ecce ego sum filius
quinque et septua-
ginta et centum an-
norum senior et ple-
nus dierum et om-
nes dies mei fuerunt
mihi pacis et gladius
inimichi non mina-
tus est mei in omni-
bus diebus quibus dedisti
mihi hos in filios ist-
os meos omnibus diebus
uitae meae usque in
hunc diemnunc
misericordia tua
et pax tua super pue-
rum istum domine et
super semen eius
b. ut sint tibi in popu-
lum acceptabilem
et hereditas ex om-
nibus filiis terrae ex
hoc nunc et usque in
omnibus diebus gene-
rationum terrae
in uniuersa saecula
Et uocauit abraham
filium suum et iacob
et dixit nate iacob
benedicat te deus om-
nium et conforta-
bit te facere ueri-
tatem et uolunta-
tem suam in cons-
pectu eius et elige-
re in te et in semi-
ne tuo esse illi
populum et in uo-
luntatem eius in
omnibus diebus et tu
nate iacob adproxi-

D

120. a. ma te ad me et osculare me et adproximans iacob osculatus est eum

Et dixit benedictus filius meus iacob et omnes filii eius deo excelso in omnibus deus det tibi semen ueritatis et de filiis tuis sanctificabis in medio totius terrae Seruient tibi gentes et adorabunt in conspectu nominis tui omnes populi Efficerè fortis in conspectu hominum et potestatem exerce in omne semen et tunc iustificabuntur uiae tuae et uiae filiorum tuorum ut sint

b. in populum sanctum det tibi deus excelsus omnes benedictiones quas benedixit me et benedixit noe et adam et requiescant in uerticem sanctificationis seminis tui in omni generatione et generatione usque in saeculum et mundabit te ab omni inquinamento et iniustitia ut propitius sit omnibus iniustitiis tuis et negligentiae tuae et confortabit te et benedicet te et hereditabis omnem terram et renouauis testamentum eius cum ipso

119. a. ut sis illi in plebem hereditatis in omnia saecula et ipse erit tibi et semini tuo in deum in ueritate et iustitia omnibus diebus terrae

Et tu nate iacob memento sermonum meorum et custodi praecepta patris tui abraham separare a gentibus et noli manducare cum ipsis nec facies secundum operas eorum et non sis illis in sodalem quoniam opera ipsorum pollutio et omnis uia ipsorum inmunditia et abominatio et spurcicia sacrificant enim mortuis et

b. daemonia adorant et super tumulos manducant et uniuersa opera ipsorum uana et nullius momenti et non est illis cor ut recogitent et oculi eorum nou uidentes qualia sunt opera ipsorum et quomodo ipsi errent dicentes ligno tu es deus meus et lapidi tu es dominus meus et tu liberator et non est illis cor Et tu nate iacob deus excelsus adiubabit te et deus adae confortabit te et separabit te ab omnibus abominationibus ipsorum et ab om-

75. a. quinto et centesimo et septuagesimo anno compleuit dies uitae suae senior et plenus dierum propter quod dies antiquorum erant uitae ipsius
XXIII Et nonodecimo iubeleo post dilubium coeperunt dies minui iubeleorum horum et senescere celerius et minui dies uitae ipsorum a facie tribulationis multorum et malignari in uis suis excepto abram quia abraham erat perfectus in omnibus operibus suis cum deo
Et beneplacens in ueritate omnibus diebus uitae suae et
b. ecce non compleuit quattuor iubeleos in uita sua quousque senuit a facie malignorum
Et satiatus est diebus suis. Et generationes quae surrexerunt ex hoc et usque in diem iudicii magni sed senescunt cito priusquam compleant duos iubeleos et erunt transeuntes ab ipsis spiritus intellectus ipsorum et in diebus illis si uixerit homo iubeleos et dimidium annorum dicent de ipso abundauit uita sua et plurimum dierum

76. a. ipsius r et angustiae et non est pax propter quod uulnus super uulnus et dolor super dolorem et tribulatio super tribulationem et auditus malus super auditum malum et infirmitas super infirmitatem et uniuersa iudicia eius.... maligna secundum hoc ipsud cum corruptione et clades et niues et pruinae et glacies et febris et frigora et prouocatio et famis et mors et gladius et captiuitas et uniuersae plaga planctus et omnia haec superuenit superuenient super generationem quae est iniqua quae iniquitatem facit in terra et immunditia et fornicationes et pollutiones abominationes operum ipsorum
b. Tunc dicent antiqui dies multi usque ad mille annos et dies boni Nam ecce dies uitae nostrae si multum uixerit homo annis septuaginta et si ualde octoginta. Et isti maligni et non est omnis pax in diebus generationis illius pessimi et in ipsa generatione erit ut pueri arguant patres suos et seniores

124 a. suos propter iniquitatem et iniustitias et propter sermonem oris ipsorum et propter malitias magnas quas ipsi faciunt propter quod derelinquunt testamentum quod testatus est deus inter *manum* sui et ipsorum custodire et facere uniuersa mandata eius et praecepta eius et omnia legitima eius et non est qui praetereat ex dextra siue sinistra propter quod uniuersi malignati sunt et omne os loquitur maligna et omnes operationes eorum

b. immunditia et odium et uniuersae uiae eorum pollution.. et abominatio et exterminium et ecce terra erit propter omnia opera ipsorum et non est semen et uinum et oleum propter quod uniuersa *m... tata* sunt opera ipsorum et uniuersireunt bestiae et animalia et aues et omnes pisces maris a malitia filiorum hominum et litigabunt isti cum illis. Nam iuvenes cum senioribus et seniores cum iunioribus pauper cum diuite infimus

123 a. cum magno et egenus cum eo qui potestatem exercet in lege pro testamento quoniam oblitus sunt praeceptum et testamentum et diem festum et mensem et sabbatum et iubeleum et omnia iudicia et stabunt in arcu et in gladiis et in bello ut conuertant eos in uiam et non conuertentur usquequo effundatur sanguis multus in terra isti in illis et qui seruati sunt in uia ueritatis non abibunt a malitia sua non conuertentur quoniam uniuersi ad fraudem et ad diuitias se extollent ut accipiant singuli uniuersa quae sunt proximi sui et nomen magnum nominabunt non in ueritate et non in iustitia Et sanctificationem sanctam polluent in abominationibus ueritatis et immunditiis et erit ira magna super opera generationis illius a domino. Et dabit illis gladium et iudicium in captiuitatem et in direptionem et in deuorationem et obdormire faciet super eos peccatores peccatores peccatorum quibus non

b.

118 a. annorum et man-
 XXJV dabit abimelech
 de illo dicens om-
 nis homo quicumque
 molestauerit eum
 aut aliquid eius mor-
 te morietur et cre-
 uit isac in terra fi-
 listin et facta est
 illi substantia mag-
 na et boues et oues
 cameli et asini et mi-
 nisterium magnum
 et seminauit in ter-
 ra filistin et colle-
 git centuplum et
 magnus factus est
 isac ualde et zela-
 uerunt eum filis-
 tin et omnes pute-
 os quos foderunt
 pueri abraham in
 uita abraham ob-
 durauerunt eos

b. filistin post mor-
 tem abraham et in-
 pleuerunt eos ter-
 ra et dixit abime-
 lech ad isac discede
 a nobis quoniam
 magnus factus es
 super nos ualde
 Et abiit isac anni
 primi septimanae
 septimi inde cum
 suis et conuertentes
 inde foderunt
 puteos aquarum
 quos foderunt pue-
 ri patris sui abra-
 ham et inpleue-
 runt illos filistin
 post mortem abra-
 ham patris eius et
 uocauit eos nomi-
 na secundum no-
 mina quae uocauit
 eos pater ipsius

117 a. et foderunt pueri
 isac puteos in tor-
 rente et inuene-
 runt in aquam ui-
 uam et litigauerunt
 pastores gerarum
 cum pastoribus isac
 dicentes nostra est
 aqua et uocauit isac
 nomen putei diffic-
 cultatem propter
 quod difficiles fue-
 runt nobiscum et
 foderunt puteum
 alterum et litiga-
 uerunt etiam et pro
 ipso et uocauit no-
 men eius inimicitias
 et foderunt puteum
 tertium et non li-
 tigauerunt pro eo
 et uocauit nomen
 eius capacitas et di-
 xit isac quoniam
 nunc amplificauit
 nos dominus deus et multi-
 plicauit nos super
 terram et.....

b.
 Et in anno
 primo septimana-
 rum primi uisus est
 dominus ad illum in noc-
 te ipsa in prima die
 mensis primi et di-
 xit ei ego sum deus abra-
 ham patris tui noli
 timere quoniam te-
 cum sum ego et be-
 nedicam te et mul-
 tiplicabo semen
 tuum sicut haren-
 am terrae prop-
 ter abraham pue-
 rum meum et aedi-
 ficauit

69. a. quem aedificauit pater eius et inuocauit in nomine domini et mactauit hostias deo abraham patris sui et foderunt puteum et inuenerunt aquam uiuam et foderunt iterum puteum alium pueri isac et non inuenerunt aquam et aduenerunt et nuntiauerunt isac eo quod non inuenissent aquam et dixit isac propter quod iuravi in die ista filistin factus est nobis sermo hic et uocauit nomen loci illius puteus iurationis quoniam illic iurauit abimelec et ocozia sodalis illius et ficol

b. princeps *exercitus* ipsius et cognouit isac in die illa quoniam . . . n . . . iurauit ille facere cum ipso pacem et maledixit isac in die illa filistin et dixit maledictus filistin in die irae et indignationis a medio omnium gentium det illum deus in obprobrium et in maledictionem et in indignatione ire in manum peccatoris populi et in manu *cettin* et eradicet eum populus iustus in iudicio de sub caelo quoniam inimici et contrari sunt filiis meis in generationibus

70. a. suis super terram et non derelinquentur eis reliquiae et salus seuadens in die irae iudicii sed in perditionem et exterminium ut auferatur a facie terrae totum semen filistinorum et non erit illis omnine nomen relictum super terram et si ascendat usque ad caelum inde deponetur et ubi fugiens erit inde auferetur et si occultauerit se in medio gentium eradicabitur et si descendat in infernum ibi abundabit iudicium eius et non erit ei illic omnis

b. pax. Et si uadens abierit in captiuitatem in manu omnium quarentium eum anima eius et in medio inferni interiet et non erit ipsi semen et nomen in omni terra quoniam in maledictum aeternum abibit quia sic scriptum est et consignatum aduersus illum in tabulis caeli ut fiat illi in die iudicii ut eradicetur a facie terrae

XXV Et in anno secundo septimanarum huius iubelei uocabit rebecca filium suum iacob et locuta est ad eum dicens nate noli sumere tibi

80. a. consilii eius et indignabitur et indignabitur aduersus me et inducam ego super me maledictum et non benedictionem Et dixit illi rebecca mater sua in me maledictum tuum nate tantum obaudi uocem meam et obaudiuit iacob uocem matris suae rebecca et abiit et accepit duos hedos caprarum teneros et bonos et adtulit eos matri suae et fecit illos mater eius cibos sicut desiderabat Et accepit rebecca uestes esau filii sui seniores optimas quae
b. erant cum ipsa in domo et induit eas iacob filium suum iuniorum et pelles hedorum circumdedit super brachia eius et humeros et super nudas ceruices ei obtendit cibos quos fecit et panes in manibus iacob filii sui Et introiuit iacob ad patrem suum et dixit ego sum filius tuus feci quemammodum dixisti mihi exurge et sede et manduca de uenatione mea pater ut benedicat me anima tua
Et dixit isac ad filium suum quid est hoc quod adcelerasti

79. a. inuenire nate
Et dixit iacob quod direxit dominus deus tuus in conspectu meo
Et dixit ad illum isac adproxima mihi et palpabo te nate si tu es filius meus esau
Et adproximauit iacob ad isac patrem suum et palpauit eum et dixit uox quidem uox iacob manus autem manus esau
Et non cognouit eum quoniam auersio erat de caelo transferre spiritum eius et non cognouit quoniam erant manus eius sicut manus esau fratris sui pilosa Et benedixit eum et dixit tu es filius meus esau
b. Et dixit iacob ego filius tuus sum
Et dixit isac offers mihi et manducabo de uenatione tua nate ut benedicat te anima mea
Et obtulit ei et manducauit et intulit illi uinum et bibit
Et dixit ad eum isac pater ipsius adproxima te mihi et osculare me nate et adproximauit et osculatus est eum et odoratus est odorem uestimentorum eius et benedixit eum et dixit Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni quem benedixit deus et det tibi

66 a. et semini tuo post
XXVII te ut hereditate possideas terram peregrinationis tuæ et omnem terram quam dedit deus abrahae uade nate in pace. Et emisit isac iacob et abiit in mesopotamiam ad laban filium bathuel syri fratrem rebecca matris iacob
Et factum est quando abiit in mesopotamiam contristatus est spiritus rebecca post iacob filium suum et fleuit.
Et dixit isac ad rebeccam soror noli flere iacob filium meum quoniam in pace ibit et in pace rediet
b. et deus excelsus custodiet eum ab omni malo et erit cum ipso et non derelinquet eum omnibus diebus quoniam scio ego quod dirigentur omnis uiae eius in omnibus in quibus iter faciet quousque reuertatur ad nos in pace et uidebimus eum cum pace. Noli ergo timere de illo soror mea quoniam in uia recta est et erit perfectus uir uerax et non derelinquetur noli flere et consolabatur isac rebecca pro iacob filio suo et benedixit eum.
Et quadragensimo et quarto iubeleo

65. a. in anno septimanarum secundo exiuit iacob a puteo iurationis ut iret in charran Et aduenit in lydiam quae est in monte haec est bethel in primo die mensis primi septimanarum huius et aduenit in locum uespera et deuertit a uia ad occansum itineris in hac nocte dormiuit ibi deciderat enim sol et accipiens de lapidibus loci illius supposuit ad caput sibi sub arbore et ipse erat singularis iter faciens et dormiens sibi somniuit in nocte illa
Et ecce scala erecta
b. erat super terram et caput eius perueniebat in caelum
Et ecce angeli dei ascendebant et descendebant per ipsam et dominus incumbebat in ea. Et locutus est cum iacob et dixit ego sum dominus deus abraham patris tui et deus isac terram autem in qua tu ordomis ipsam tibi dabo et semini tuo post te et erit semen tuum sicut harena terrae et abundabit super mare et orientem et septentrionem et austrum et benedicentur in te omnes tribus terrae et in semine tuo et ecce

136. a. uentris tui aut dere-
XXVIII liqui te. Et quoniam
uidit rachel quia pe-
perit lia iacob quat-
tuor filios rubem
symeon leui iudas
dixit rachel ad iacob
intra ad ballam an-
cillam meam et con-
concipt et pariet
mihi filium.

Et dedit ballam an-
cillam suam in uxo-
rem et concepit et
peperit filium et uo-
cauit nomen eius
dan nono mense hu-
ius sexti anni septi-
manarum. Et adie-
cit iacob et introi-
uit ad ballam et con-
cepit et peperit fi-
lium secundum iacob
et uocauit rachel

b. nomen eius nepta-
lim in quinto mense
septimi anni secun-
da septimanarum
quarta. Et uidens
lia quoniam deten-
ta est et non est pa-
riens et dedit aliam
ancillam suam iacob
in mulierem et con-
cepit et peperit fi-
lium et uocauit lia
nomen eius gad

Et in duodecimo men-
se octauo anni ter-
tio die septimana-
rum quinti introi-
uit ad eam et pepe-
rit illi filium et uo-
cauit nomen eius aser

In secundo mense
decimo diei in quinto
anno septimanarum
quarto introiuit

135. a. ad illam et concepit
et peperit filium
et uocauit nomen
eius isacabar et in
quarto anno men-
se quinti anni die
septimanarum quar-
to dedit illum nu-
trici. Et introiuit
adhuc iacob ad liam
et concepit et pe-
perit duos mascu-
lum et feminam et
uocauit nomen mas-
culi zabyron et no-
men faeminae dinam
et in septimi mensis
septimi anni sexti
septimanarum quar-
ti misertus est deus
rachel et aperuit
matricem eius et
concepit et pepe-
rit filium et uoca-
uit nomen eius ioseph

b. In primo die mensis
quarti in sexto sep-
timanarum quarto
huius in tempore quo
natus est ioseph di-
xit iacob ad laban
da mihi mulieres me-
as et filios meos et
abibo ad patrem me-
um isac et faciam
mihi domum quoni-
am complebi annos
quibus seruiui tibi
pro duabus filiabus tuis
et ibo in domum pa-
tris mei et dixit la-
ban ad iacob expec-
ta me in mercede
et pasce iterum
oues meas et dabo
tibi mercedem et
placuerunt de
mercede ut det illi

E

89. a. quod uocatum est
XXIX nomen loci illius con-
geries testis secun-
dum collem istum
antea enim uocaba-
tur terra galaad ter-
rafain quoniam ter-
ra rafain est
Et illic nati sunt ra-
fain id est gigantes
decem cubitorum
et nouem et octo cu-
bitis etiam et septem
cubitorum erat al-
titudo ipsorum et
erat habitatio ipso-
rum a terra filiorum
ammon usque in mon-
tem heremoth et do-
mus regni ipsorum
carnain et *mastaroth*
et draa et . . msum....
et seo et perdidit il-
los dominus de malitia
b. studiorum quoniam
maligni erant ual-
de et habitare fecit
pro illis amorreos
malignos et pecca-
tores *sicut* non est
gens odio quia con-
pleuerunt omnia
peccata sua et non
est illis amplius lon-
gitudinis uitae super
terram. Et emisit
iacob laban et abiit
in mesopotamiam
in terram orientis
et iacob conuertit
se a terram galaad
Et in mense nono
transiuit iacob un-
decim filii ipsius et
in die aduenit ad illum
esau frater suus
et propitiatus et
abiit ab ipso in terram

90. a. seir et iacob inhabi-
tauit in tabernacu-
culis et in anno primo
iubelei huius septima-
narum quinti tran-
sibit iordanen et in-
habitaui trans ior-
danen. Et erat pas-
cens oues suas a ma-
re salso usque *aggruum*
acrabin. Et tradi-
dit patri suo isac ex
omnibus substantiis
suis uestes et escas
et carnes et potum
lac botyterum et
caseum et dactilos
de conuallae et ma-
tris suae rebecca
per singulos annos
quater in medio tem-
porum mensuum et
in medio area usque ad
messem autumnum
b. et in medio autumnum
pluuias et in medio
pluuiarum eius barin
huius abraham quon-
iam reuersus est
isac a puteo iuratio-
nis et ascendit in
barin patris sui abra-
ham et inhabitauit
ibi in terra sua et filii
sui propter quod in
tempore quo abiit
iacob in mesopota-
miam accepit sibi
esau mulierem mael-
let filiam ismael et
uxor eius uniuersos
greges patris sui et
ascendens inhabi-
tauit in monte seir
et dereliquit isac
patrem suum ad pu-
teum iurationis
Ascendit ergo isac

95. a. de puteo iurationis
in barin abraham pa-
tris sui in monte ce-
bron illic erat iacob
transmittens quae-
cumque erant patri
suo siue matri suae
per singula tempo-
ra uniuersa quae e-
rant illis necessa-
ria in omni usu suo
et erant benedicen-
tes iacob in omni cor-
de ipsorum et in tota
anima sua

XXX Et in anno primo sep-
timanarum sexti as-
cendit in salem se-
cundum orientem si-
cimam in pace quar-
to mense et illic ra-
puerunt dinam fili-
am iacob in dom sychem
fili emmor euuei prin-
cipis terrae et pol-
luit eam quia dormi-
uit cum ea et ipsa
adulescens erat filia
duodecim annorum
et petierat illam
postea a patre suo
et omnibus fratribus suis
in mulierem

b. Et indignatus est
iacob et filii sui ad
uiros sychemorum
quia polluerant di-
nam sororem suam
et locuti sunt ad eos
in simulationem
et in dolo derise-
runt eos symeon
et leui et posue-
runt in corde suo
symeon et leui ex-
terminare eos et fe-
cerunt iudicium in
uiros sychemorum

96 a. quem inuenerunt in
ea et non reliquerunt
in ea usque unum uni-
uersos enim occide-
runt in iudicio prop-
ter quod polluerant
dynam sororem suam
..... non erit ampli-
us ut polluantur fi-
liae istrabel prop-
ter quod in caelo sit
iudicium super ipsos
ut pugnent in gladio
aduersus sychem
...um propter quod
fecerunt ignominiam
in istrabel et tradi-
dit eos dominus in manibus
filiorum iacob ut era-
dicent eos in gladio
et fiat in ipsis iudici-
um et non amplius
erit in istrabel
ut polluatur uirgo
istrabel

b. Et homo quicumque est
ex filiis istrabel et
placuerit ei dare fili-
am suam aut sororem
suam omni uiro ex se-
mine gentium peri-
et et lapidabitur la-
pidibus propter quod
fecerit ignominiam
in istrabel et muli-
er conburetur igni
propter quod conta-
minauerit domum
patris sui eradicabi-
tur ex istrabel et
non erit fornicaria
et abominatio in is-
trahel omnibus diebus
generationis terrae
propter quod sanc-
tus est istrabel domino
et omnis homo qui-
cumque polluerit

81. a. eum morietur in lapidibus propter quod sic scriptum est et decretum est in tabulis caeli de omni semine istrachel quoniam qui polluerit mortem morietur et lapidibus lapidabitur et non erit huic legi finis temporis et non erit illi remissio et omnis propitiatio sed ut exterminetur homo quicumque polluerit filiam ipsius in medio hominis istrachel quoniam ab omni semine eius dedit alienigena et impie egerunt intaminare illud
Et tu monses manda filiis istrachel et
b. testificare super eos ut non dent ex filiabus suis gentibus et ut non accipiant filiis suis de filiabus eorum quoniam abominatio est coram domino propter hoc scripsi tibi in sermonibus legis omnis sermones operum sychimorum quae fecerunt dine et quemadmodum locuti sunt filii iacob dicentes non dabimus filiam nostram homini qui habet praeputium obprobrium enim est nobis et obprobrium istrachel qui dant siue accipiunt a filiabus gentium propter quod abominatio est et inmunditia

82. a. in omni istrachel et non mundabitur istrachel ab abominatione ista si fuerit illi mulier de gentibus et non mundabimus de filiabus nostris omnibus gentibus quoniam plaga super plagam est et maledictum super maledictum et omnia iudicia plagarum et maledictionum aduenient super illum faciet sermonem istum et si praeterierit et despererit faciens abominationis et polluerit sanctificationem dei et qui polluent nomen sanctum eius iudicabitur tota
b. plebs simul de omnibus abominationibus huius et non erit ut accipiat personam et non accipiet sacrificium et olocausomata neque odorauitur odore suauitatis suscipere ipsud et erit in istrachel omnis homo siue mulier polluens sanctificationes propter quod mandauit tibi dicens testificare ista in istrachel et uide quid factum sit sychimis et filiis ipsius quomodo traditi sunt in manu hominum filiorum iacob et occiderunt illos in iudicio et

87. a. computatum est illis in ueritate et conscriptum est illis in iustitia et adscriptum est semen leuui sacerdotium et leuitas ut deseruiant in conspectu domini sicuti et nos omnibus diebus et benedicatur leuui et filii eius in saecula quoniam aemulatus est ueritatem ut faceret iudicium et defensionem ab omnibus qui positi sunt super istrachel et sic refertur illi in testimonium in tabulis caeli benedictio et iustitia in conspectu dei omnium et memorabitur iustitia

b. quam faciet homo in uita sua in omnibus temporibus anni usque ad mille annos offeretur et ueniet illi et semini eius post eum et scriptus est amicus iustus in tabulis caeli

Scripsi tibi omnes sermones istos et mandauit ut adnunties filiis istrachel ut non faciant malignum et non praetereant praecepta et non dissipabunt testamentum dispositum super ipsos et faciant ea. Et adscribentur amici dei si autem transgressi fuerint testamentum et fecerint

88. a. ex omnibus uis abominationem quaecumque scripta sunt in tabulis caeli inimici dei erunt et delebuntur de libro uitae et scribentur in libro perditionum inter eos qui eradicantur a terra.

Et in die qua percusserunt filii iacob sycimam ascendit illis scriptura in caelis facientes ueritatem et iudicium et uindictam in ipsis et scripti sunt in benedictione et eiecerunt dinam sororem suam de domo sycem et capti uerunt uniuersa quae erant in sycimis oues et boues ipsorum et asinos et omnem substantiam eorum et omnem terram eorum et adtulerunt uniuersa ad iacob patrem suum et locutus est ad illos quare exterminauerunt ciuitatem timuit enim ab his qui inhabitant terram a cananeis et ferezeis et factus est timor domini super omnes ciuitates quae erant in circuitu sycimorum et non persecuti sunt post iacob ut nocerent eum quoniam timor cecidit super ipsos

b.

XXXI Et in prima die mensis

138. a. nate quoniam simi-
XXXI lis sunt tibi et indi-
cauit illi dicens quo-
niam in ueritate sunt
filii mei et uerum ui-
disti pater quoniam
filii mei sunt.

Et proximauerunt
illi et conuersus
osculatus eos et
amplexus est utros-
que simul et spiritus pro-
phetiae aduenit in os
isac et tenuit leui
in manu dextera
sua et iudam in sinis-
tra et conuersus
est ad leui in pri-
mis et coepit bene-
dicere eum et pri-
mis et benedixit
leui dicens. Bene-
dicat te deus cuncto-
rum et ipse dominus sae-
culorum et filios

b. tuos in omnia sae-
cula et det dominus tibi
et semini tuo mag-
no intellegere glo-
riam eius et semen
tuum adplicabit
ad se ex omni carne
ut seruiatis illi in
sanctificationibus
ipsius secundum
angelos uultus et
secundum sanctos
et secundum ipsos
erit et semen filio-
rum tuorum in glo-
riam et magnitudi-
nem et sanctifica-
tionem et sanctifi-
cauit illos in omnia
saecula et princi-
pes et iudices erunt
omni semini iacob
sermonis dei in uerita-
tem

137. a. indicabunt et omnia
iudicia eius in iustitia
examinabunt et in-
dicabunt uias meas
huic iacob et semitas
meas huic istrael
benedictio dei dabi-
tur semini eius ut
benedicant omne
semen dilectum uo-
cauit mater tua no-
men tuum leui et
in ueritate uocauit
nomen tuum ad de-
corem dei eris et so-
cius omnium filio-
rum iacob mensa tua
tibi erit et tu et filii
tui manducabitis
eam et in omnia sae-
cula mensa tua erit
plena et non defici-
et esca tua in omnia
saecula et omnes

b. odientes te in cons-
pectu tuo cadent et
omnes inimi tui ex-
terminabuntur et
perient. quia ut ille
benedicit te erit be-
nedictus et si gens
erit aliqua quae ma-
ledixerit te male-
dicta erit.

Et iudae dixit dabit
tibi deus fortitudinem
et uirtutem ut tu
conculces omnes
odientes te prin-
ceps eris tu et unus
filiorum tuorum erit
abiens et optinens
uniuersam terram
et regiones tunc ti-
mebunt populi a fa-
cie tua et conturba-
buntur uniuersae
gentes et omnes.

126. a. creans cuncta cui

XXXI orasti orationem

Et dixit rebecca

uade cum filio tuo

et ibit rebecca cum

filio suo iacob et deb-

borra nutrix sua cum

ea et aduenerunt

in bethel et memor

fuit benedictionis

qua benedixit eum

pater suus et duos

filios eius leui et

iudam et gausus est

et benedixit deum pa-

trum suorum abra-

ham et isac nunc cog-

noui quoniam spes

mihi est aeterna et

filiis meis in cons-

pectu dei omnipoten-

tis et sic erat depu-

tatum super duos

et portio ipsorum

b. in testimoniis sae-

culi in tabulis caeli

quemadmodum be-

nedixit eos isac

XXXII Et dormierunt in

nocte illa in bethel

et somniauit leui

quasi ordinatus sit

in sacerdotem dei ex-

celsi usque in saecula

et expergefactus

a somno suo benedi-

xit deum. Et exurgens

iacob diluculo in quar-

tadecima die mensis

huius decimauit uni-

uersa quaecumque

uenerunt cum eo

ab homine usque ad om-

nem animam et ab

auro et usque ad om-

ne uas et uestimen-

tum decimauit uni-

uersa

125. a. Et in illo tempore

rachel in utero ha-

bentem beniamin

filium suum enume-

ravit iacob ab ipso fi-

lios suos et ascendit

et cecidit leui in

sortem dei et induit eum

pater suus uestimen-

ta sacerdotalia et in-

pleuit manus eius

in die quintodecima

mensis huius et ob-

tulit in ipso ad altare

uitulos de bubus quat-

tuordecim et arie-

tis uiginti et octo

et oues quadragin-

ta et nouem et hedos

septem hircos capra-

rum uiginti et unum

haec olocaustomata

in altarium fructu-

um acceptabile in

b. odorem suauitatis

in conspectu dei hoc

erat munus eius a uo-

to quo uouerat de-

cimare cum sacrifi-

ciis et cum uino ipso-

rum et quando con-

sumpsit ignis liba-

num super ignem

desuper et sacrifi-

cium salutare uitu-

los duos arietes quat-

tuor agnos annicu-

los duos hircos ca-

prarum duos et *semel*

haec faciebat cot-

tidie in septem diebus

et benedicebat et

hymnum dicebat deo

qui liberauit eum de

omnibus tribulatio-

nibus eius et quoniam

reddidit uotum suum

et decimauit uniuersa

74. a. ubicumque fecerint
XXXII uestigium pedum
suorum aduersus
filios hominum et da-
bo semini tuo uni-
uersas benedictio-
nes quaecumque sunt
sub caelo et domina-
buntur et potesta-
tem exercent in om-
nibus gentibus secundum
uoluntatem suam
et post haec optine-
bunt uniuersam
terram et heredita-
bunt eam in saecula

Et ut consummauit
loquens cum eo as-
cendit ab eo et erat
iacob considerans
usquequo ascendit
ab eo in caelo et ui-
dit in uisione noctis
et ecce angelus dei
descendebat de cae-
lo et septem tabu-
lae buxae in manu
eius et dedit illas
iacob et legit et cog-
nouit quae scripta
sunt in eis et quae
erunt super ipsum
et filios eius in om-
nia saecula et mons-
trauit illi quaecumque
erant scripta in ta-
bulis bulis buxeis
et dixit illi non ae-
dificabis hunc locum
et non facias eum
in sanctificationem
aeternam et nolo
habitari in hunc lo-
cum quia sic erit lo-
cus iste sed uade
in locum barin abra-
ham patris tui et in-
habita ad isac patrem
tuum

73. a. usque ad diem mortis
patris tui quoniam
in aegyptum morie-
ris in pace et in ter-
ra hac sepellieris in
gloria et in monumen-
to patrum tuorum
poneris cum abra-
ham et isac noli ti-
mere quoniam quem-
admodum uidisti
et legisti sic erunt
uniuersa quae scrip-
ta sunt omnia

Et dixit iacob domine quo-
modo memor ero
uniuersa quae legi
et uidi et dixit illi ego
commemorabo te
uniuersa et ascen-
dit ab eo et experge-
factus a somno suo
memor fuit omnium
quaecumque legit et
uidit et celauit uni-
uersos sermones
quoscumque legit et
uidit et fecit ibi diem
unam et sacrificauit
in ea quanta erat
sacrificans in diebus
prioribus et uocauit
nomen eius reten-
tatio quoniam reten-
tus est ibi una die et
priors dies uoca-
uit dies festos et sic
manifestum erat
ut fierent et erat
scriptum in tabulis
caeli propter quod
reuelatum est illi
facere ipsam diem
et adicere super
septem dies festos
et uocatum est no-
men eius retenta-
tio propter quod

72. a. addita est in dies die-
rum festorum secun-
dum numerum die-
rum anni

Et uigensimo die
mensis huius in noc-
te tertia mortua
est. Deborra nutrix
rebecca et sepel-
lierunt eam inferi-
us ciuitate sub glan-
de in torrentem et
uocauerunt nomen
loci illius torrens
deborrae et abiit ia-
cob et reuersus est
in barin ad patrem
suum isac et misit
iacob in manu eius
arietes et oues et
hircos facere patri
suo cibos secundum
uoluntatem eius
et abiit post matrem

b. suam quousque adue-
nit in dabrata et re-
mansit ibi et pepe-
rit rachel in nocte
illa puerum et uoca-
uit nomen eius be-
niamin. Et iubeleo
huius in decimo die
mensis octauo pri-
mo anno septima-
narum sexti tunc
mortua est illic ra-
chel et sepulta est
in terra eufrata haec
est bethlem et ae-
dificauit iacob super
sepulcrum rachel
titulum eius sepul-
cri eius. Et abiit ia-
cob et requieuit
ad austrum magda-
le efratam et abiit
ad patrem suum isac
ipse et uxor sua lia

71. a. in prima die mensis
decimi. Et uidit ru-
ben ballam ancillam
rachel concubinam
patris sui labantem
se in aqua in loco oc-
culto et dilexit eam
et introiuit nocte
occultae ad ballam
et inuenit eam dor-
mientem in lectu-
lum suum solam
in tabernaculo suo
et dormiuit cum ea
et expergefata

est. Et ecce erat
ruben cum ipsa su-
per lectum et le-
uans sagum tenu-
it illum et uocife-
rata est et cogno-
uit quoniam ruben
est et confusus est
ab ea et dimisit illa

b. manus sua ab illo
et fugit et lugebat
pro hoc ualde et om-
ni homini indicauit
quemadmodum ue-
niret. Et cum ue-
nit iacob indicauit
illi et dixit ad iacob
non sum tibi mun-
da quoniam polluta
sum abs te quoniam
polluit me ru-
ben et dormiuit me-
cum nocte et ego
eram obdormiens
et nesciui quousque
decooperuit coo-
patorium meum
et dormiuit mecum
Et iratus est iacob
aduersus ruben
ualde quoniam dor-
miuit cum balla
Et non cognouit

116. a. nam accipere et mu-

XXXIII nera et indica illis sermones testamenti huius ut audiant et attendant ab ipsis ut non pereant et non eradicabuntur de terra propter quod inmunditia et abominatio et odium et pollutio omni qui faciunt ea super terra in conspectu dei *nostri*

Et est peccatum magnum super terram quoniam populus sanctus est istrahel domino deo suo et plebs sortis est et populus sacerdotalis est et regalis et sanctificationis et non est inmunditia in

b. medio populi sancti et in anno tertio septimanarum huius sexti erat iens iacob et omnes filii sui et inhabitauerunt in bari abraham iuxta isac patrem suum et rebeccam matrem suam Haec sunt autem nomina filiorum iacob primogenitus ruben symeon leui iudas isachar zaby-lon filii liae

Et filii rachel ioseph et beniamin

Et filii ballae dan et neptalim

Et filii zelfae gad et aser

Et dina filia liae singularis filia iacob

Et aduenientes hii

115. a. adorauerunt isac et rebeccam et uidentes eos benedixerunt iacob et omnes filios eius et gemitus est isac ualde quoniam uidit filios iacob filii sui iunioris et benedixit eos

XXXIV Et quadragensimo quarto iubeleo in anno sexto septimanarum huius misit iacob filios suos ut pascerent oues suas et pueros suos cum ipsis campum *symcymae* et conuenerunt eos septem reges amorreorum et sederunt in lucum ut interficerent eos et ut praedarentur oues ipsorum

b. iacob autem et leui et iudas et ioseph erant in bari secus isac patrem suum quoniam pusillanimitas erat spiritus eius et non poterant eum derelinquere et beniamin erat iunior propter hoc remanserat cum patre suo Et aduenierunt reges safo et rex arco et rex saragan et rex silo et rex gaas et rex boton et rex manesacer et uniuersi qui inhabitant montana et qui inhabitant in locis in terra canaan et indicatum est iacob quoniam ecce reges amor-

114. a. usque in diem hunc et
 XXXV uniuersa opera mea
 et omnia quae sunt
 in corde meo quoniam
 omnibus diebus *ego*.....
 bona facere.. omnibus
 et quomodo non fa-
 ciam sermonem hunc
 quae tu mandas mi-
 hi ut faciam patri meo
 et fratribus meis sed
 rogo indica mihi ma-
 ter quod uidisti in
 me peruersum ut
 auertar ab eo et sit
 super me misericor-
 dia domini Et dixit illi
 rebecca nate omni-
 bus meis non uidi
 in te omne opus per-
 uersum sed rectum
 et tamen omnem
 ueritatem indica-
 bo tibi nate ego in
 b. anno isto morior
 et non transeam
 annum istum adhuc
 in uita mea *ego* mo-
 riar et non uiuam
 amplius
 quinquagin-
 ta annorum sum
 complens in uita
 mea et risit iacob
 de sermonibus ma-
 tris *suae* qu
 . . ri . . . ram
 et ipsa *sedebat* in
 conspectu eius et
 erat ualida et non
 infirmis uiribus suis
 erat enim exiens
 et intrans et den-
 tes sui fortes et in-
 firmitas non con-
 tristauit eam om-
 nibus diebus suis
 Et dixit ad eam iacob

113. a. beatus sum si adpro-
 ximauerunt dies mei
 in diebus uitae tuae

 in me *simi-*
 l *est lo-*
 cuta es *mecum* de
 morte tua et intro-
 iuit ad isac
 et dixit illi petiti-
 onem unam peto a te
 ut adiuues esau ut
 non affligat iacob
 fratrem suum et
 non persequatur
 eum et non inimi-
 citias exercent ad-
 uersus eum tu enim
 noscitis sensum esau
 quia malignus est
 a pueritia sua et non
 est cum eo quicquam
 rectum nequa et
 m meo
 fratrem
 suum
 omnia quaecumque
 fecit
 die

 u *in diem*
 hunc *quo*

 rapuit
 petentes eramus
 eo de nostris
 quasi misericordiam
 faciebat nobiscum
 et amaricabatur tibi
 propter quod bene-
 dixeras iacob filium
 tuum perfectum et
 ueracem quia non
 est cum illo malignitas

128. a. et seruiuit deo in toto
XXXVI corde suo et in tota
anima sua et secun-
dum praecepta uisi-
bilia secundum diui-
sionem temporum
generationum eius

Et quadragesimo quin-
to iubeleo in anno
quarto septimana-
rum secundi mor-
tua est lia uxor iacob
et sepellierunt eam
in spelunca duplici
secus rebeccam ma-
trem eius. Et adfue-
runt omnes filii eius
et pueri eius ut fle-
rent cum eo liam
mulierem eius. et
ut consolarentur
eum de illa quia erat
lugens eam quoniam
diligebat eam ualde

b. ex die qua mortua
est rachel soror
eius quia perfecta
et recta erat in om-
nibus uis suis et ho-
nificans iacob om-
nibus diebus quibus *uixit*
cum ea et non *audiuit*
omnem sermonem
nequam ex ore eius
quoniam *quieta et*
pacifica erat et . . .

. hono-
. et erat
memor omnium ope-
rum eius quae fecit
in uita sua et ideo di-
ligebat eam ualde in
toto corde suo et
in anima sua

XXXVII Et in die qua mortuus
est isac pater iacob
et esau audierunt
filii esau quoniam dedit

127. a. isaac maiorem....
honorif.....
portionem iacob
filio suo iuniori et
indignati sunt ualde
et litigabant cum
esau dicentes quare
praepositus est ti-
bi iacob cum sit iu-
nior et dedit illi pater
tuus maiorem por-
tionem et te inferio-
rem fecit. Et dixit
ad illos esau quia ego
dederam iacob primi-
tiua propter modi-
cam cocturam lentis
et in die in qua misit
me pater meus uena-
re illi uenationem
ut manducans bene-
diceret me ueniens
ille cum dolo intu-
lit patri meo escam

a. et potum et bene-
dixit eum pater me-
us et me dedit sub ma-
nu eius. et nunc adiu-
rauit nos pater nos-
ter me et illum ut non
exquiramus nobis
mala singuli fratri
suo et ut simus in di-
lectionem et in pa-
ce homo cum fratre
suo. ut non malitiam
exerceamus ad inuicem

Et dixerunt ad eum
non audiemus te ut
faciamus cum illo pa-
cem quoniam uirtus
nostra potens su-
per uirtutem eius
et nos uiri fortes
super illum ibimus
aduersus eum et oc-
cidemus eum et per-
didimus illum et filios

134. a. ut demus illi gloriam
xxxviii Tunc iacob extendit ar-
cum suum et trans-
misit sagittam et per-
cussit esau fratrem
suum contra mam-
millam dextram ipsi-
us et deiecit illum
Et emisit sagittam se-
cundam et per et per-
cussit adoramarom-
menon iuxta mam-
millam sinistram ip-
sius et deiecit illum
et occidit eum
Et post haec exierunt
filii iacob ipsi et pue-
ri ipsorum diuisi in
quattuor spiritus
bareos et exiuit iu-
das primus et nepta-
lim et gad cum eo et
quingenta pue-
ri cum ipso secundum
b. meridianum barin
et interfecerunt
quodquod inuene-
runt in conspectu
suo et non effugiit
ex illis neque unus
Et leuui et dan et aser
exierunt secundum
orientem bari et quin-
quaginta cum ipsis
et interfecerunt
bellatores moab
et ammon
Exierunt ruben et
issacar et zabulon
et quingenta ip-
sorum cum ipsis et
interfecerunt et
ipsi bellatores filistin
Et exiuit symeon et
beniamin et enoch
filius ruben secun-
dum occasum barin
et quingenta ipsorum

133. a. cum ipsis et inter-
fecerunt ex edom
et ex correo quadrin-
gentos uiros bella-
tores et sescenti
et quattuor filii esau
fugerunt cum ipsis
et dereliquerunt
corpus patris sui pro-
iectum in excelso
quod in adurin et per-
secuti sunt filii iacob
post eos usque ad mon-
tem seir et iacob sep-
pelliuit esau fratrem
suum in excelso quod
est adurin et con-
uersus est in barin
Et cum sederunt filii
iacob filios esau in
monte seir et sub-
iugauerunt illos ut
sint seruientes fi-
liis iacob Et miserunt
ad iacob patrem suum
si facient pacem cum
ipsis Et posue-
runt iugum timoris
super ipsis ut dent
honorem iacob et
filiis eius in omnibus
diebus et erant dantes
honorem iacob usque
in diem defensionis
eius in aegyptum
Et non cessauerunt
filii edom de iugo ti-
moris quem inpo-
suerunt illis filii ia-
cob usque in diem is-
tum et hii reges qui
regnauerunt in edom
priusquam regnaret
regnum in filiis istra-
hel usque in diem hunc
in terra edom ba-
rad filius beor et no-
men ciuitatis eius

143. a. Et adgressa est eum
XXXIX et tenuit eum intra
domum ut faceret
ei uim et dormiret
cum ea et clusit os-
tia domus et detinuit
eum et demisit io-
seph uestimenta sua
et aperiens ostium
fugit foris a facie eius
et uidit mulier quo-
niam contempsit eam
mentita est uiro suo
aduersus eum in cons-
pectum domini eius
dicens seruus tuus
hebreus iste uim mi-
hi molitus est face-
re quem diligebas
ut co miret mecum
Et factum est cum
exaltassem uocem
meam fugiens foras
dereliquit uestimen-
ta sua in manibus
b. meis qui
ram ex imo ei uesti-
menta sua
Et uidit aegyptius uesti-
menta ioseph et
ostium fractum
et audiuit sermonem
mulieris suae et po-
suit ioseph in domum
uinculorum in
locum in quo diuinc-
ti reges detineban-
tur et erat illic in
uincula et dedit il-
li dominus gratiam in cons-
pectu principis car-
ceris et misericor-
diam in conspectu
eius quia uidit quod
dominus erat cum eo et
omnia quae facie-
bat ioseph deus diri-
gebat et ideo dedit

144. a. uniuersa in manus
eius Et non erat
sciens princeps car-
ceris quidquam eo-
rum quae fieban in
carcere quia uniuersa
ea faciens erat io-
seph et dominus dirigebat
ea et erat illic annis
duobus

Et in tempore illo ira-
tus est farao rex ae-
gypti super duos eu-
nuchos suos idest
super uinifusores
et super principem
pistorum et posuit
eos in carcerem in
domum principis
cocorum in uincula-
torio in quo et io-
seph tenebatur et
posuit princeps uin-
culorum ioseph

b. ut ministraret eis
et ministrabat in cons-
pectu eorum

Et somniauerunt ui-
ri somnia princeps
uinifusorum et prin-
ceps pistorum et in-
dicauerunt ea ioseph
et quemadmodum
interpretatus est
illis ioseph sic est eis
et factum principem
uinifusorum farao
restituit in locum
suum et principem
pistorum suspen-
dit sicut ei dixit io-
seph Et non fuit me-
mor princeps uini-
fusorum ioseph in
uinculatio in quo
indicasset illi quae-
cumque uenissent ei
et non fuit memor

129. a. ut interueniret rex farao et *s.aueret* ioseph quoniam oblitus est

XL Et in illo tempore somniauit farao somnia duo in nocte una propter famem quae futura erat super.....

terram. Et expergefactus de somno uocauit uniuersos interpretaetes somniorum qui erant in regno suo et praecantatores et indicauit illis somnia sua et non potuerunt illi interpretare somnia eius

Tunc memoratus est princeps unifusorum ioseph et indicauit de illo regi farao ni et eiecit eum de uinculatorio et narrauit in conspectu eius duo somnia interpretatus est

b.

duo somnia *unum* sunt septem autem anni *continui erunt* in omnem terram aegypti ubertatis et septem anni famis sic erit in omnem terram

Et nunc ordinet farao speculatores in omnem terram aegypti qui congregent escas per singulas ciuitates et reponant eas annis septem ubertatis in escam quae futura est septem annis famis et non periet terra

130. a. a facie famis quoniam uehemens erit ualde super omnem terram

Et dedit deus gratiam ioseph et misericordiam in conspectu faraonis et dixit farao pueris suis numquid poterimus inuenire hominem prudentiorem et sapientiore[m] quam hic est quoniam spiritus dei cum ipso est et posuit eum secundum se in omni regno suo et potestatem habentem in omni terra aegypti et inposuit eum super currum secundum qui erat faraonis et induit eum beste bissina

b. et posuit torquem aureum in collo eius et praeconauerunt in conspectu eius elel et habirel et posuit anulum in manu eius. Et praeposuit eum super omnem domum suam et magnificauit eum et dixit non te praecedam ego nisi throno meo tantummodo et accepit potestatem ioseph in totam terram aegypti Et dilexerunt eum omnes principes faraonis et serui eius et omnes facientes opera regis quoniam in ueritate ambulabat et non erat in illa superbia et extol-

140. a. mar nurrum suam
XLI sede in domo patris
tui uidua quousque
crescat selon filius
meus et dabo te illi
in uxorem et creuit
et non permisit bat-
suae uxori iuda selon
filium suum accipe-
re illam.

Et mortua es beth-
suae uxor iuda in an-
no quinto septima-
narum huius et in
anno sexto huius
ascendit iudas ut
tonderet oues su-
as in tamnasar et
indicatum est tamar
quia ecce socer tu-
us ascendit ut ton-
deat oues suas in tam-
nata. Et abstulit

b. a se uestimenta ui-
duitatis suae et in-
duit se uestes opti-
mas et ornauit se et
sedit secus portam
iuxta uiam tamnatae

Et cum aduenissent
iudas inuenit eam
et aestimauit eam for-
nicariam et dixit ad
illam introibo ad te
illa dixit intra et in-
troiuit ad eam et
dixit illi da mihi mer-
cedem meam et di-
xit ille non est in ma-
nu mea nisi anulus
quem habeo in digi-
to meo et munile
et baculum qui est
in manu mea et di-
xit ad illum da mihi
ea quousque trans-
mittas mercedem
meam. Et dixit iudas

139. a. transmittito tibi edum
et dedit ea illi et fuit
cum ea et concepit
ex eo et abiit iudas
ad oues et transmi-
sit illi hedum de ma-
nu pastoris sui ad-
ollam et non inue-
nit eam. Et interro-
gauit uiros loci illius
dicens Ubi est for-
nicaria illa quae erat
hic et dixerunt illi
non est hic fornica-
ria nobiscum et ille
reuertens indica-
uit iudae dicens non
inueni illam sed et
interrogauit uiros
loci illius et dixe-
runt non esse in
illo loco fornica-
riam. Et dixit iudas
habeat illa sed ne
forte deridat nos

b. Et cum facti fuissent
illi menses tres ap-
paruit quod haberet
in utero et indicaue-
runt iudae dicen-
tes ecce thamar nu-
rus tua in utero ha-
bet et aduenit iudas
in domum patris eius
et dixit patri suo et
fratribus eius produ-
cite illam foras et
conburatur igne quo-
niam fecit inmundi-
tiam in istrachel

Et factum est cum pro-
duceretur ut arde-
ret transmisit socer-
o suo anulum et mu-
nilem et uirgam et
dixit cognosce cuius
sunt haec ex ipso ego
in utero habeo et

141. a. In terra autem aegypti
XLII erant panes quoniam
congrégauerat ioseph frumentum
terrae septem annorum ubertatis
et erat custodiens illud. Et aduenerunt
aegyptii ad ioseph ut daret illis escas et aperiens horrea in quibus erant frumenta dedit illis ut manducarent in primo anno quia uendebat illis
Conualuit autem famis in terra canaam ualde et audiuit iacob quod esset frumentum in aegyptum et misit decem filios suos ut acciperent sibi escam et beniamin non transmit cum eis
b. Et aduenerunt in aegypto decem filii iacob et cognouit eos ioseph. Et ipsi non cognouerunt eum et appellauit eos ioseph dure et dixit eis explorare terram uenistis et inclusit eos
Et mittens arcessiuit illos et accipiens symeonem ab ipsis ligauit eum et nouem fratres suos demisit et impleuit uasa eorum et pecuniam ipsorum reddidit illis et mandauit illis de fratre suo iuniore ut adducerent illum
Et ascenderunt filii iacob de terra aegypti et uenerunt in terram

142. a. canaam et enarrauerunt patri suo quaecumque euenerant eis et quomodo dure locutus est cum eis princeps terrae et detenuit symeonem quousque exhibeamus illi fratrem nostrum beniamin.
Et dixit iacob sine filiis me fecistis ioseph non est et symeon non est beniamin si acceperitis in me et impletis malitiam uestram et dixit non ibit filius meus uobiscum ne quando infirmetur in uia quoniam hos duos peperit mater ipsorum unus periit et hunc si acceperitis et fuerit illi infirmitas aliqua in uia deducetis canos meos cum tristitia in infernum
Dixerunt enim ei quod et pecunia ipsorum reddita esset illis cum uasis ipsorum et timuit cum eis transmittere eum iacob
Famis autem ibat et conualescebat in terra quoniam multi de filiis aegyptiorum custodierunt semina sua in custodia ex quo tamen uiderunt ioseph congregare frumenta et reponere in horrea ut custodirentur in annis famis et manducauerunt ea aegyp-

131. a. uit terra aegypti
XLV a facie famis et pos-
sedit ioseph totam
terram aegypti fara-
oni in esca nam ho-
mines et iumenta et
uniuersa adquisiuit
pharaoni

Et consummati sunt
septem anni famis
et dedit ioseph po-
pulo terrae semina
et escas ut semina-
rent terram anno
octauo propter quod
fluuius ascenderat
in omnem terram
aegypti in septem
enim annis famis non
ascenderat et non
adaquauerant nisi
modica loca secus
litus fluminis et
seminauerunt in an-

b. no octauo aegyptii
terram suam et
collegerunt fruc-
tus bonos in anno
illo Hic annus pri-
mus septimanarum
quinti quinto et
quadragensimo iu-
beleo et accepit
ioseph quintam par-
tem de omnibus quid-
quid natum est in
terra aegypti por-
tionem regalem
et quattuor partes
dedit illis in esca et
in semine et pro-
posuit ioseph om-
nibus aegyptiis hoc
in praecepto in to-
ta terra aegypti usque
in diem hunc

Et uixit istrabel in
terra aegypti annis

132. a. decem et septem
et facti sunt omnes
anni uitae eius quos
uixit in tertio iube-
leo centum quadra-
ginta septem annis
et deficiens mor-
tuus est

Et quadragensimo
quinto iubeleo in
anno quarto septi-
manarum quinti
benedixit istrabel
filios suos priusquam
moreretur et indi-
cavit quaecumque
cumque uentura es-
sent eis in terra ae-
gypti in nouissimis
diebus Et benedixit
eos et ioseph bene-
dixit dupliciter in
terra Et dormi-
uit cum patribus suis

b. et sepultus est in s-
pelunca duplici in ter-
ra canaan secus abra-
ham patrem suum
in sepulcro quem fo-
dit sibi in chebron
et dedit uniuersos
libros suos et libros
patris sui leui filio
suo ut custodiret
eos et ut renouet
eos filiis suis usque
in hunc diem

XLVI Et factum est post mor-
tem iacob multiplica-
ti sunt filii istrabel
in terra aegypti et fac-
ti sunt in gentem mag-
nam et facti sunt uni-
animes cordibus suis
ut diligerent singu-
li fratres suos et
adiungebat se fra-
ter cum proximo suo

102. a. Et cogitauit rex chana-
XLVI am cogitationem pes-
simam ut adfligeret eos:

Et in illo tempore di-
xerunt aegyptii ecce
populus filiorum is-
trahel multiplicatus
est ualde et plurimi
facti sunt quam nos
uenite ergo adfliga-
mus eos priusquam
multiplicentur et
humiliemus eos in
operibus ipsorum ne
forte occurrat no-
bis bellum et tunc
belligerabunt et ipsi
nos super inimicos
nostros exeuntes
de terra nostra
propter quod cor
ipsorum et uultus
eorum in tera cana-
an est Et inposuit

b. super eos rex exe-
cutores operum ut
adfligant eos in ope-
ribus ipsorum

Et aedificauerunt ci-
uitates munitas fa-
raoni phytoni et ram-
masse et oon et ae-
dificauerunt omnem
murum qui erat diru-
tus in ciuitatibus aegyp-
ti et redigerunt eos
in seruitutem cum ui-
et quantum eos hu-
miliabant multo
plus multiplicaban-
tur et abominaban-
tur aegyptii filios istrahel

XLVII Et quadragesimo
septimo iubeleo
in septimanarum sep-
timi anni septimo
eius aduenit pater
suis de terra canaan

101. a. Et genuit in septima-
narum quarto in
anno sexto ipsius
quadragesimo oc-
tauo iubeleo hoc est
tempus tribulatio-
nis super filios istrahel
et decreuit farao rex
aegypti decretum
super eos ut proice-
rent filios ipsorum
omnes masculos qui
nascebantur illis
in flumine Et erant
prospicientes men-
sibus septem usque in
tempus quo tu natus
es et celauit te mater
tua mensibus tribus et
indicauerunt de ea

Et illa timens fecit ti-
bin et liniuit eam ui-
tumine et picce et po-
suit eam secus litus
fluminis et posuit te
in eam septem dies
et mater tua ueniebat
per noctem et porri-
gebat tibi lactem per
diem soror tua maria
custodiebat te ab auibus

b. Et in tempore illo exi-
uit termot filia fara-
onis lauari in flumine
et audiuit uocem tuam
flentis et dixit puel-
lae suae ut adferret
sibi infantem et adtu-
lerunt te et tollens
te de tibun pepercit
super te et dixit illi
soror tua ibo et uoca-
uo tibi si uis mulierem
hebream quae nutri-
at illum tibi et dixit ei
uade et illa uocauit
matrem suam et tuam
iocabet et dedit illi

93. a. mulieri mercedem
 l... ar

 et docuit

 et quando comple....
 septima-
 na erunt te
 in atrium regale et eras
 ex trium septi-
 manarum annorum
 usque in tempus quo
 existi de atrio regali
 et uidisti aegyptium
 ferientem fratrem
 tuum et percussisti
 eum et fodisti in ter-
 ram et cooperuisti
 eum in harenam

Et secunda die inuenis-
 ti duos litigantes ex
 filiis istrachel et dix-
 isti ad eum qui per-
 cutiebat proximum
 suum quare percutis
 fratrem tuum et ira-
 tus est in indignatio-
 ne dixit quis te
 constituit principem
 aut iudicem super nos
 numquid occidere
 me uis quemadmodum
 occidisti *hesterna* die
 aegyptium u . . .
 tia propter o *huius*

XLVIII Et quadragensimo no-
 no iubeleo in anno
 sexto septimanarum
 tertii abisti et inha-
 bitasti in terram mad-
 septimanarum
 quinque et annum unum
 Et quinquagensimo
 iubeleo in septima-
 narum secundo in
 anno secundo ipsius
 conuersus es in aegyptum

94. a. et tu scis ipse qui lo-
 cutus est tecum
 sub monte sina et
 quid uoluit facere
 tecum princeps mas-
 tima cum reuerte-
 reris in aegyptum
 in uia in qua praete-
 risti eum in refectio-
 ne nonne in omni
 uirtute sua quaesi-
 uit interficere te
 ut eruerent aegyp-
 tios de manu tua quia
 uidit quoniam missus
 es facere iudicium
 et uindicare uindic-
 tam in aegyptiis et
 erui te de manu eius
 et fecisti signa et
 prodigia quaecumque
 missus es facere
 in aegyptum et in
 faraonem et in om-

b. nem domum eius
 et in omni populo eius
 Et fecit deus in pa....
 defensionem mag-
 nam super istrachel
 et percussit eos in san-
 guinem et in ranis
 et scynifis et mus-
 cas caninas et in uul-
 nere pessimo quod
 erant..... a... fe.....
 uento et in morte
 animalium ipsorum
 et lapidibus grandinis
 perdidit uniuersa
 nascentia eorum
 et lucusta comedit
 quae derelicta erant
 de grandine et in te-
 nebris primitiuorum
 ipsorum hominum et
 animalium et in om-
 nibus diis aegyptiorum
 fecit dominus uindictam

83. a. diebus uitae tuae ut
IL facias per singulos
annos semel in an-
no in diebus suis secun-
dum legem ipsius
et non praeteribit
Et erit illud a diebus suis
et de mense in men-
sem quoniam prae-
ceptum aeternum
est et scriptum in
tabulis caeli super
omnes filios istravel
ut faciant ea per
singulos annos in
die eius semel in an-
no in generationibus
ipsorum et non est
illi finis temporum
quoniam in saecula
est decretum
Et homo qui fuerit
mundus et non
sciet facere illud
b. in die temporis eius
ut adferat oblatio-
nem acceptabilem
in conspectu domini
ut manducet et ut
bibat in conspectu
domini in die festo eius
exterminauit
et homo immundus
et qui proximus est
quoniam oblatio-
nem domino non optu-
lit in tempore ip-
sius peccatum suum
sumet homo ille
Et erunt uenien-
tes filii istravel
et facientes pascha
in tempore suo in
quartadecima die
mensis primi ad ues-
peram a tertia autem
eius usque in tertiam
noctis quoniam

84. a. duas partes diei in
lumine et tiam par-
tem in uespere hoc
est quod mandauit
dominus tibi ut facias il-
lud in uespertino
et non est ut quis
sacrificet in omni
hora luminis nisi in
uespertina et ut man-
ducet illud horis ues-
pertenis tertia noc-
tis et quod derelic-
tum fuerit ex omnibus
carnibus a tertia noc-
tis hoc in igne com-
buretur et non co-
quitur in aqua aut
manducauitur cru-
dum sed in igne as-
sum comedetis il-
lud diligenter ca-
put ipsius cum in-
teraneis et cum pe-
dibus ipsius assautis
b. igni et non erit quod
frangatur ex omnibus
ossibus eius et non
erit tribulatio in fi-
liis istravel in die hac
propter quod man-
dauit dominus filiis istravel
facere pascha
in die temporis eius
et non erit confrin-
gere in ea omne os *illius*
quoniam dies festus
est et dies praecepti
non est ut praetere-
atur de die in diem
de mense et mense
sed in tempore suo
Et tu manda filiis is-
travel ut faciant
pascha in generatio-
nibus suis per singu-
los annos semel in
anno in die tempo-

108. a. ris sui et erit in testimonium in conspectu dei acceptabile et non eueniet ab illo plaga ut perdat et ut exterminet eos in anno illo in quo facient pascha in tempore suo secundum uniuersa praecepta eius et non manducauitur foris a sanctificatione domini sed secus tabernaculum domini et omnis multitudo filiorum istrachel facient illud in tempore suo et omnis homo quicumque praetermiserit in uisitacione manducare illud in sanctificatione dei nostri in conspectu domini a uicensimo anno et supra quoniam sic praeceptum est et scriptum ut manducetur in sanctificatione eius et quemadmodum uenient filii istrachel in terra possessionis ipsorum in terra chanaan et inhabitabunt in tabernaculo dei in medio terrae in una tribu ipsorum usque in diem qua aedificabitur sanctificatio dei in terra et erunt uenientes et facientes pascha in conspectu tabernaculi dei per singulos annos et in tempore

b.

107. a. quo aedificabitur domus in nomine domini in terra possessionis ipsorum illic offerentes et mactabunt pascha ad uespera circa occasum solis in tertia die et offerent sanguinem eius super basem altaris et adipem offerent super ignem altaris et carnes manducabunt assas igne in atrium domus sanctificatae in nomine domini et non poterunt facere pascha in ciuitatibus ipsorum in omni loco nisi in conspectum tabernaculi domini et in conspectu domus ubi habitauit nomen eius super ipsam et non exerabunt de post dominum

b.

Et tu monse manda filiis istrachel ut custodiant praeceptum paschae et quemadmodum mandatum est tibi indica illis per singulos enim annos in tempore dierum suorum et per diem festum azymorum ut manducent azyma septem dies et ut faciant diem festum eius et ut offerant oblationem per singulos dies in septem diebus laetitiae in cons-

FRAGMENTA ASSUMPTIONIS MOSIS

112. a.

 qui est bis millesimus et quingentesimus annus a creatura orbis terrae nam secus qui in oriente sunt numerus . . . mus et . . . mus et mus profectionis fynicis cum exiuit plebs post profectionem quae fiebat per mosysen usque amman trans iordanem profetiae quae facta est a moyesen in libro deuteronomio qui uocauit ad se iesum filium naue hominem probatum domino ut sit successor plebi et scene testimonii

b. cum omnibus sanctis illius ut et inducat plebem in terram datam ex tribus eorum ut detur illis per testamentum et per iusiurandum quod locutus est in scenae dare de iesum dicendo ad iesum uerbum hoc et promitte secus industriam tuam omnia quae mandata sunt ut facias quemadmodum sine quarellam est ideo haec dicit dominus orbis terrarum

Creauit enim orbem terrarum propter plebem suam et non coepit eam inceptio-nem creaturae

111. a. et ab initio orbis terrarum palam face-re ut in eam gentes arguantur et humiliter inter se disputationibus arguant se itaque excogitauit et inuenit me qui ab initio orbis terrarum praeparatus sum ut sim arbiter testamenti illius et tunc palam facio tibi quia consummatum est tempus annorum uitae meae et transitio in dormitionem patrum meorum et palam omnem plebem autem percipe scribaturam hanc ad recognoscendam tutationem librorum quos tibi tradam quos ordina-bis et chedriabis et reponis in uasis fictilibus in loco quem fecit ab initio creaturae orbis terrarum ut inuocetur nomen illius usque in diem paenitentiae in respectu quo respicit illos dominus in consummatione exitus dierum

b. intrabunt per te in terram quam decreuit et promisit dare patribus eorum in qua tu benedicis et dabis unicuique et stabilibus eis sortem in me et constabilibus eis regnum et magisteria loco-

110. a. rum dimittes illis
secus quod place-
bit domino eorum in iu-
dicio et iustitia
autem postquam
intrabunt in terram
suam annos
et postea dominabi-
tur a principibus et
tyrannis per annos
xiii et xiiii annos
abrumpens tibi x
nam descendet tri-
bus duae et transfe-
runt scenae testi-
monium tunc deus
caelestis fecit pa-
lam scenae suae
et ferrum sanctua-
rii sui et ponentur
duae tribus sanctita-
tis nam x tribus sta-
bilient sibi secus
ordinationes suas
b. regna et adferent
uictimas per annos
xx et vii circumual-
labunt muros et
circumibo viii et
adcedent ad testa-
mentum domini et finem
polluent quem fe-
cit dominus cum eis et im-
molabunt natos
suos diis alienis et
ponent idola scenae
seruientes illis
et in domo domini faci-
ent scelestae et s-
culpent omnem ani-
malium idola multa
illis temporibus
ueniet illis ab ori-
ente rex et teget
equitatus terram
eorum et incendet
colonia eorum ig-
ne cum aede sancta

109. a. domini et sancta uasa om-
nia tollet et omnem
plebem eiciet et du-
cet illos in terram
patriae suae et duas
tribus ducit secum
Tunc inuocabunt
duae tribus x tribus
et ducent se ut liena
in campis puluerati
esurientes et siti-
entes cum infantibus
nostris et clamabunt
iustus et sanctus dominus
quia enim uos peccas-
tis et nos pariter ad-
ducti sumus uobis-
cum tunc plora-
bunt x tribus audien-
tes inproperia uer-
borum tribus dua-
rum et dicent quid
faciemus uobis fra-
tres nonne in omnem
domum israhel ad-
uenit clibsis haec
et omnes tribus plora-
bunt clamantes in
caelum et dicentes
deus abraham et deus isa-
ac et deus iacob remi-
niscere testamen-
tum tuum quod fac-
tasti cum eis et ius-
iurandum quod iu-
rasti eis per te ne um-
quam deficiat semen
eorum a terra quam
dedisti illis
Tunc reminiscetur
me die illo dicentes
tribus ad tribum et
homo de proximo
suo nonne hoc est
quod testabatur no-
bis cum moyses in
profetis qui multa
passus est in aegypto

85. a. et in mari rubro et
in heremo annis xl
testatus et inuoca-
bat nobis testes cae-
lum et terram ne prae-
teriremus manda-
ta illius in quibus arbi-
ter fuit nobis quae
aduenerunt nobis
de isto secus uerba
ipsius et secus adfir-
mationem ipsius
quomodo testatus
est nobis tempori-
bus illis et quae conue-
nerunt usque nos
duci captiuos in par-
tem orientis qui
et seruiant circa
annos lxxvii

Tunc intrauit unus
qui supra eos est
et expandit manus
et ponit genua sua
b. et orauit pro eis di-
cens Domine omnis
rex in alta sede qui
dominaris saeculo
qui uoluisti plebem
hanc esse tibi plebem
hanc exceptam tunc
uoluisti inuocari
eorum deus secus tes-
tamentum quod fe-
cisti cum patribus
eorum et ierunt
captiui in terram
alienam cum uxori-
bus et natis suis et
circa ostium allofi-
lorum et ubi est
maiestas magna
respice et misere-
re eorum domine cae-
lestis Tunc remi-
niscitur deus eorum
propter testamen-
tum quod fecit cum

86. a. patribus illorum et
palam faciet mise-
ricordiam suam et
temporibus illis et
mittit in animam re-
gis ut misereator
eorum et dimittit
illos in terram eorum
et regionem tunc
ascendent aliquae
partes tribuum et
uenient in locum
constitutam suum
et circumuallabunt
locum renouantes
duae autem tribus
permanebunt in
praeposita fide sua
tristes et gemen-
tes quia non pote-
runt referre im-
molationes domino
patruum suorum
et x tribus cres-
cent et deuenient
apud natos in tem-
pore tribuum et
cum adpropriabunt
tempora arguendi
et uindicta surgit
de reges participes
scelerum et puni-
entes eos et ipsi
diuidentur ad ue-
ritatem propter
quod factum fuit
deuitabunt iusti-
tiam et accedent
ad iniquitatem et
contaminabunt in
gentionibus domum
seruitutis suae
et quia fornicabunt
post deos alienos
non enim sequen-
tur ueritatem dei
sed quidam altarium
inquinabunt de

H

78. a. muneribus quae
inponent domino qui
non sunt sacerdo-
tes sed serui de ser-
uis nati qui enim ma-
gistri sunt docto-
res eorum illis tem-
poribus erunt miran-
tes personas cupi-
ditatum et accep-
tiones munerum
et peruendent
iustitias accipien-
do poenas et ideo
implebitur colo-
nia et finis habita-
tiones eorum sce-
leribus et iniquita-
tibus a deo ut qui fa-
cit erunt impii iu-
dices erunt in eam
post fines habita-
tionis sceleribus
et iniquitatibus
b. a domino qui faciunt
erunt impii iudices
inerunt in campo
iudicare quomodo
quisquae uolet tunc
exurgent illis re-
ges imperantes et
in sacerdotes sum-
mi dei uocabuntur
facient facientes
impietatem ab sancto
sanctitatis et succedit illis
rex petulans qui
non erit de genere
sacerdotum homo
temerarius et im-
probus et iudicabit
illis quomodo dig-
ni erunt qui elidit
principales eorum
gladio et locis igno-
tis singuli et corpo-
ra illorum ut ne-
mo sciat ubi sint

77. a. corpora illorum
occidit maiores
nati et iuuenes
et non parcat tunc
timor erit illius a-
ceruus in eis in ter-
ram eorum et faci-
et in eis iudicia quo-
modo fecerunt in
illis aegypti per xxx
et iiii annos et pu-
niunt eos et . . . rodi-
cit natos . . . eceden-
tes sibi breuiora tem-
pora donarent in
pares eorum mor-
tis uenient et occi-
dentes rex potens
quia expugnabit eos
et ducent captiuos
et partem aedis ipso-
rum igni incendit
aliquos crucifigit
circa coloniam eorum
b. ex quo facto finien-
tur tempora momen-
to etur cursus
a horae iiii ue-
niant coguntur secur-
. ae pos
. initiis tribus ad
exitus viii propter
initium tres sep-
timae secunda tria
in tertia duae h . . . ra . .
tae et regnarunt
de his homines pes-
tilentiosi et impii
docentes se esse
iustos et hi susci-
tabunt iram animo-
rum suorum qui
erunt homines do-
losi sibi placentes
ficti in omnibus suis
et omni hora diei
amantes conuiuia
deuoratores gulae

68. a. s . . . n . . . ca
. nus diis
. omnis
.
. u o
rae elen-
tes rum bo-
norum comesto-
res dicentes se haec
facere propter mi-
sericordiam qu . . .
se et extermina-
tores quaeru . . .
fallaces celantes se
ne possent cognos-
ci impii in scelere
pleni et iniquitate
ab oriente usque ad
occidentem dicen-
tes habebimus dis-
cubitiones et luxu-
riam edentes et
bibentes
Et putauimus nos
b. tamquam principes
erimus et manus
eorum et mentes
immunda tractantes
et os eorum loque-
tur ingentia et su-
per dicent noli
tange ne inquines
me loco in quo . . . s . . .
. . . is d
su us
in
re rauri
in plebem quae s . . . a . . .
illis et . . . ta . . . ue-
niet in eos ultio et
ira quae talis non
fuit in illis a saeculo
usque ad illum tem-
pus in quo suscita-
uit illis regem regum
terrae et potesta-
tem a potentia mag-
na qui confitentes

67. a. circumcisionem
in cruce suspendit
Nam necantes tor-
quebit et tradidit
duci uinctos in cus-
todiam et uxores
eorum diis donabun-
tur gentibus
Et filii eorum pueri
secabantur a medicis
pueri inducere ac-
rosam illis nam illi
in eis punientur in
tormentis et igne
et ferro et cogen-
tur palam baiulare
idola eorum iniqui-
nata quomodo sunt
pariter continen-
tibus ea et a torquen-
tibus illos pariter co-
gentur intrare in
abditum locum eo-
rum et cogentur
b. stimulis blasfema-
re uerbum contu-
meliose nouissime
post haec et leges
quod haberent su-
pra altarium suum
tunc illo dicente ho-
mo de tribu leui
cuius nomen erit
taxo qui habens vii
filios dicens ad eos
rogans uidete filii
ecce ultio facta est
in plebe altera cru-
delis immunda et
traductio sine mi-
sericordia et emi-
nent principatum
quae enim gens aut
quae regio aut quis
populus impiorum
in domum qui mul-
ta scelesta fecerunt
tanta mala passi sunt

91. a. quanta nobis con-
legerunt
Nunc ergo filii audite
me uidete enim et
scite quia numquam
temptans deum nec pa-
rentes nec proau-
eorum ut praetere-
ant mandata illius
scitis enim quia haec
sunt uires nobis
et hoc faciemus ieiunemus
triduo et quarto die
intremus in spelunca
quae in agro est et moriamur
potius quam praetereamus
mandata domini dominorum
dei parentum nostrorum
hoc enim si faciemus
et moriemur sanguis
noster uindicabitur
b. coram domino
Et tunc parebit regnum
illius in omni creatura
illius
Et tunc zabulus finem
habebit et tristitiam
cum eo adducetur
Tunc implebuntur manus
nuntii qui est in summo
constitutus qui protinus
uindicauit illos ab inimicis
eorum
.....get enim caelestis
a sede regni sui et exiet
de habitatione sancta sua
cum indignationem et iram
propter filios suos et tremabit
terra usque ad fines
suas concutietur et alti
montes humiliabuntur

92. a. et concutientur
et conualles cadent
sol non dabit lumen
et in tenebris conuertent
se cornua lunae et
confringentur et tota
conuertit se in sanguine
et orbis stellarum
conturauit et mare
usque ad abyssum
decedit ad fontes
aquarum deficient
et flumina expauescent
quia exurgit summus
deus aeternus solus
et palam ueniet ut
uindicet gentes et
perdet omnia idola
eorum
Tunc felix eris tu
israhel et ascendes
supra ceruices et alas
aquilae et implebuntur
et altit te deus et
faciet te herere caelo
stellarum loco
habitationis eorum et
conspices a summo et
uides inimicos tuos
in terram et cognosces
illos et gaudebis et
agis gratias et confiteberis
creatori tuo nam tu
iesu naue custodi uerba
haec et hunc librum
erunt enim a morte
receptionem usque
ad aduentum illius
tempora ccl. quae
fiunt *Et hic* cursus
. . . horum quem
conueniunt donec
consummentur
Ego autem ad dormitionem
patrum me-

100. a. orum eram itaque
tu iesu naue forma te
elegit deus esse mihi
successorem eiusdem
testamenti et cum
audisset iesus uerba
moysi tam scripta
in sua scriptura om-
nia quae praedixerant
scidit sibi uestimen-
ta et procidit ad pe-
des meos et horta-
tus est cum monse
et plorauit cum eo
Et respondit illi et
dixit iesus quid me ce-
lares domine monse
et quo genere cela-
bor de qua locutus
est uoce acerua que
exiuit de ore tuo
quae est plena la-
crimis et gemitibus
quia tu discedis de
b. plebe ist
quis locus recipit...
te aut quod erit mo-
numentum sepul-
turae aut quis aude-
uit corpus tuum trans-
ferre in eut homo
de loco in locum
Omnibus enim mori-
entibus secus aeta-
tem sepulturae su-
ae sunt in terris
nam tua sepultura
ab oriente sole usque
ad occidentem et
ab austro usque ad fi-
nes aquilonis omnis
orbis terrarum se-
pulcrum est tuum
domine ab his
Et quis nutrit plebem
istam aut quis est
qui miserebitur il-
lis et quis eis dux erit

99. a. in uia aut quis ora-
bit pro eis nec pati-
ens ne uno quidem
diem ut inducam il-
los in terram ara-
borum quomodo
ergo potero plebem
hanc tamquam pa-
ter unicum filium
aut tamquam filiam
dominam uirginem
quae paratur tali ui-
ro quae timebat cor-
pus custodiens eius
a sole et ne scalcia-
ti pedes eius ad cur-
rendum supra ter-
ram de uo-
luntatem eorum
praestabo illis ci-
borum et potui se-
cus uoluntatem
uoluntatis eorum
. enim illorum
b. erant c. milia nam
isti in tantum qui
creuerunt in tuis
orationibus domine mon-
se et quae est mihi
sapientia aut intelle-
lectus in domo
uerbis aut iudicare
aut respondere
sed et reges amor-
reorum cum audie-
rint expugnare nos
credentes iam non
esse semet sacrum
spiritum dignum domino
multiplicem et in-
conpraehensibilem
dominum uerbi fidelem
in omnia diuinum
per orbem terra-
rum profetem con-
summatum in sae-
culo doctorem iam
non esse in eis di-

98. a. cens Eamus ad eos si inimici impie fecerunt semel adhuc in dominum suum non est defensor illis qui ferat pro eis praeces domino quomodo monse erat magnus nuntius qui singulis horis diebus et noctibus habebat genua sua infixam in terra orans et intuens hominipotentem orbem terrarum cum misericordia et iustitia reminiscens testamentum parentum et iureiurando placando dominum dicent enim non est ille cum eis eamus itaque et con-

b. fundamus eos a facie terrae quod ergo fiet plebi isti domine monse et postquam finiuit uerba iesus iterum procidit ad pedes monsi Et monse prendit manum ipsius et erexit illum in cathedra ante se Et respondit et dixit illi iesus et ne contempnas sed praebe te securum et adtende uerbis meis omnes gentes quae sunt in ore terrarum deus creauit et nos praeuidit illos et nos ab initio creaturae orbis terrarum ut ad exitum saeculi et nihil est

97. a. ab eo neglectum usque ad pusillum sed omnia praeuidit et prououit cum eis . . . dns omnia quae futura essent in hoc orbe terrarum prouidit et ecce aufer-

tur
. . . s me constituit pro eis et pro peccatis eorum . . .

. . . et in . . . ccare . . .
pro eis non enim propter meam uirtutem aut infirmitatem sed temperantius misericordiae ipsius et patientia contegerunt mihi dico enim tibi iesu non propter pietatem plebis huius exterminabis

b. gentes omnia caeli firmamenta orbis facta ut prouata a deo et sub nullo dexterae illius sunt

Facientes itaque et consummantes mandata dei crescunt et bonam uiam exigunt nam peccantibus et neglegentibus mandata carere bonam quae praedicta sunt Et punientur a gentibus multis tormentis nam in totum exterminet et relinquat eos fieri non potest exiuit enim deus qui praeuidit omnia in saecula et stabilitum est testamentum illius et iureiurando quod

Post repetitam ante editionem lectionem codicis, quem ubi opus fuit saepius excussi, exhibeo notas quae non offerent fere nisi ea, quae in editione ipsa repraesentare non potui, et unam alteramve correctionem. Sphalmata e codice accurate dedi, nec adnotavi sic haberi in codice, quod passim fuisset faciendum. Codex, ut in similibus, scriptione continua exaratur; ipse distinxit. Initiales litterae non ejusdem semper proceritatis sunt. Interpunctio nunc est punctum simplex, nunc linea crassa paullo inflexa *perpendiculariter*, rarissime *horizontaliter*, semper fere ad verticem litterarum. Saepe linea crassa inflexa perpendicularis breviationi notandae inservit; tunc, quia breviata semper integra dedi, sustuli, licet simul pro interpunctione aliquando inservire debeat.

Secundae manus vestigia certa non reperi, rarissime rasuras; correctiones interdum prima manu, ut apparet, superscribuntur; punctis superne positis interdum delenda notantur: quae deprehendi correctae, semper adnoto.

Monogrammata in fine linearum et breviationes ubique sunt eae, quae in codicibus similibus, ut in Fragmento Lucae, quod dedi, p. 2, et in *De Republica* Ciceronis offeruntur. Breviationes quod attinet, praeter eas l. c. datas etiam in nomine *Jesu* in Assumptione Moysis, has animadverti: quae fere semper *q*, *spiritus*, *spiritu*, *sps*, *spu* lineola superscripta; cum eadem lineola *scs*, *scis*, *sca*, *sis* pro *sanctus*, *sanctis*, *sancta*, *sanctitatis*, *isrl* pro *israhel*, *ni* pro *nostris*; *q* cum linea obliqua pro *qu*; *b* pro *bus*; rarissime etiam *ae* coalescunt in ductu eorum praecipuo, ut diphthongus in typis usurpata. Alia forte me subterfugerunt, quod facile, praesertim in Palimpsestis, in quibus mens tota est in ductibus evanescentibus aueupandis.

Quoad litteras, *t* saepe, praesertim ad lineae finem, in altum producitur, et linea superior obliqua scribitur, *s* quoque, praesertim in monogrammatibus, producitur superius et inferius minus recurvata in extremitatibus.

Demum ubi legere non potui, puncta apposui; caractere vero *curso* dedi quae non tuto deprehendere mihi videbar; ubi, membrana avulsa, rarissime litteras supplevi certo e contextu, indicavi. Vix in tribus vel quatuor locis, quod doleo, certissimam in media voce e sensu litteram ut certam in codice dedi; nec operae pretium totum ideo relegere codicem.

In notis primus numerus indicat paginas editionis, alter columnas, tertius lineas.

13, II, l. 39: non liquet si *harenam*.

17, I, l. 43: post *medium* fortasse est *a*. II, l. 21: in fine supple interpunctionem, quae linea horizontali inflexa exprimitur in codice.

19, I, l. 46: post *septies* fortasse *et* extra lineam.

20, I, l. 43: *harena*, non apparet nota breviationis

litterae *m*. II, l. ult.: *lei*, ductus darent *u* pro *i*.

21, I, l. 33: post *da-* fortasse est *bi*, ut sit *da-bimus*. l. 38: *pecuniam*, ultimae litterae desunt avulsa membrana. II, l. 2, 3: contra morem libri nostri *iubelaeos* annorum 50 offert codex, erronee. l. 7: post *ipsa* vestigia fortasse vocis *ch*. minutiori. l. 51: post *malce* vestigia fortasse aliarum litterarum.

22, I, l. 29: *re-* ex spatio fortasse *ad se re-*. l. 37: fin., membrana avulsa. l. 38 in *ter* vix vestigia litterae *e*, nihil litterae *r*, membrana avulsa. II, l. 13, 14: *ra* et *ra* membrana avulsa desunt. l. 40 *henos et* in codice conjuncta; fortasse, altero *s* omissio, erat *henos set*. In fine nota quaternionis *q. VII*, vel *VIII*, vel etiam *VIII*, sed arte deleta haec nota, et membrana tota pessime habita. Facile esset definire numerum, ratione subducta ex numero quaternionis p. 50 et ex lacunis, in subsidium vocata versione Aethiopica; sed tempus istiusmodi inquirendis non suppetit. Quod *quaterniones* tamen, quos collatis foliis connexis definivi in uno saltem loco in *Parva Genesi*, interdum fuerunt fortasse *quinterniones*, ut videtur esse in *Assumptione Moysis*.

23, I, l. 26: in *filii* unum *i* in secunda syllaba apparet, et puto sic omnino esse cum uno *i*; et *dili-* ex nova inspectione videtur omnino *-e-*. l. 46: dele punctum post *eam*; fortasse etiam punctum contra morem lineolae, quae indicat *m*, impositum reprobatur ipsam, ut sit legendam *ea*. II, l. 29: in *quemam* super *a* littera superscripta p. man., fortasse *m*.

24, II, l. 6: *aere*, fortasse *aerem*. l. 11-12 *altarium*: ex nova inspectione potius *altarem*. l. 33: in *pulmonem*, *pul* extra lineam *ch*. minutiori p. man. l. 59: *acceptabile*, non apparet nota breviationis *m*.

25, I, l. 14: in *optulit o* minor suppletur in corpore lineae ante *p* p. man.

27, I, l. 19, 20; *abram* et *quia* extra lineas suppletur *ch*. minutiori p. man. l. 34: *et* dubium jam videtur.

28, II, l. 47: *peccatores* punctis superscriptis reprobatur.

31, I, l. 1: *et indig-* abrasum arte; et l. 2: *nabitur* punctis superscriptis reprobatur. II, l. 4: in fine extra lineam vestigia fortasse vocis *est*.

32, II, l. 21: in *iter i* super linea suppletur, prima, ut videtur, manu. l. 22: in *somnia-* suppletur super linea p. man.

33, I, l. 6: *leui*, fortasse aliquid superscriptum in fine. l. 10: *concupiet*, *con* punctis superscriptis reprobatur, et pro primo *i* videtur fuisse primitus *e*, correctum postea *i*. II, l. 3, 6: *anno mense* punctis superscriptis reprobantur.

- 54, I, l. 44: *a*, sic, nec apparet correctio ulla.
 II, l. 4: in *tube'ei* secundum *e* suppletur inter *l* et *i* p. man. l. 19: *tris*, super *s* punctum reprobationis p. man.
- 55, I, l. 25: *dom*, non apparet aliquid superscriptum.
- 56, I, l. 42: in *obprobrium* secundum *b* videtur ex *p* effictum p. man.
- 42, I, l. 39: post *liae* forte aliud erat. l. 42: in *ballae* *e* superscribitur mitiori ch., sed p. manu, ut videtur. II, l. 15: in *filios* *s* superscribitur p. man. l. 59: post *gaas* forte ulla litera erant.
- 45, I, l. 44, 42: *adoramarommenon*, dedi, ut in codice, indivisum.
- 46, I, l. 15 et II, l. 59, 40: scripta ch. *cur-sivo* avulsa membrana desunt. I, l. 56: *divincti*, super primo *i* videtur omnino prima manu superscriptum *e*, et manu forte posteriori lineola additur supra.
- 48, I, l. 44: *et di-* ex conditione membranae non apparet.
- 49, I, l. 55: in *uc-* *u* avulsa membrana deest. II, l. 44: non apparet si quid addatur in fine vocis *custodia*.
- 50, I, l. 5: in *iuseph h* suppletur supra p. man. II, ad calc. nota quaternionis: *q. xv*.
- 51, I, l. 59: in *militabant* secundum *i* altius scribitur *e* latere *l*.
- 52, I, l. 1: fortasse alia post *mercedem*. l. 20: fortasse alia post *harenam*. II, l. 56: fortasse *mortem*.
- 55, II, l. 2: *tiam*, vestigia correctionis in *tertiam* videntur superius adesse.
- 54, I, l. 21: fortasse *uisitationem*. II, l. 18: in *tae a* dedi ut dubium, quia non apparet certo contractio *æ*.
55. In *Assumptione Mosis* de foliis codicis haec notanda. Pag. cod. 110-109 (edit. p. 56) nexu physico cohaerent cum p. 100-99 (p. 61), itemque p. 85-6 (p. 57) cum p. 91-2 (p. 60); nota autem *q. xvii* adscribitur p. 97 (p. 62), quae omnino videtur cohaerere e contextu cum p. 99 (p. 61), et p. 111 (p. 55) omnino itein cohaeret e contextu cum p. 110 (p. 56), nullam autem habet notam *quaternionis* in membrana facillinae lectionis; inde arguo vere constasse *quinter-nione* hanc codicis partem. Cum enim paginae ullaë hinc inde a lacuna nexu physico connectantur, omnes vero, saltem probabiliter, e contextu, si unam excipias. 77 cum 68 (p. 58-9), una inter has lacuna intercedere videtur duorum foliorum, omniaque folia *Assumptioni Mosis* pertinere. Haberemus itaque, paucis exceptis, priorem partem hujus libri, fere tertiam imo, coilato *approximative* numero stichorum libri nostri cum illis librorum quorum numeros dat Nicephorus loco quem habes in auct. cit. p. 41, et supersunt. Hinc corrige l. c. quamdam meam dubitationem de foliis nostri libri.
- 55, I, l. 1-5: minio videntur fuisse scriptae hae lineae, et in ablutione evanuisse. l. 10-11 tres lacunae minio videntur fuisse scriptae: ex vestigiis ullis conjectarem in lacuna secunda *xx*, in tertia *ccc*. Item aliis in locis hujus libri minio vel flava tinctura, ut puto, exaratae fuerunt voces, quas interdum deprehendi, interdum non; in ullis locis p. 55-6 spatium vacuum amplum reliqui, in ceteris lacunam punctis indicavi.
- 56, I, l. 12: *tib'*, pro *tribus*. In num. *u* cor. v.
- 57, II, l. 59: post *iniquitatem* ductus obliquus perpendicularis, fortasse prima manus.
- 58, I, l. 1: initio spatium vacuum trium fere literarum, nec apparet ulla vestigia. II, l. 10: *aegyptii*, vestigia dubia adsunt correctionis *aegyptii*.
- 60, I, l. 58: lacuna fortasse ex scriptis minio vel flava tinctura; e vestigiis et spatio videretur *Exur*; pagina optime servata. II, l. 25-6, *altavit*, *ta* videntur paullo abrasa. fortasse etiam vestigia punctorum superscriptorum adsunt, quae reprobent *ta*.
- 61, I, l. 51: *e* in *eut* ex rasura videtur effictum. II, l. 25: super *e* lineola apparet.
- 62, I, l. 28: post *monse* vel *s* vel punctum probabiliter. II, l. 5: legendum fortasse ex vestigiis *deus dominus*. l. 15: lacuna in medio offert duas literas contra morem scriptas. fortasse *to* vel *lo*. l. 25: *caeli* abrasum praeter *c*, dedi e dubiis vestigiis. Ad calcem: *q. xvii*.
 His addi alia possent fortasse ex novis curis, sed otio forte abuterer et meo et aliorum.

PROLEGOMENA

IN EDITIONEM VERSIONIS SYRIACAE

EX TEXTU LXX

PROOEMIUM.

1. Inter praestantiores ex LXX Versiones antiquas magno semper in pretio habita fuit Syriaca ex illorum textu adornato Origenis curis derivata, quae si nonnullis aetate cedit, tamen tum quoad crisin LXX, tum quoad alia adjumenta, quae ab ea repeti possunt in totam rem biblicam, ceteris facile antefertur. Committenti mihi typis partem hujus Versionis, ceu prodromum editionis totius saltem Codicis Ambrosianae Bibliothecae qui magnam ejus partem completitur, opportunum visum est praefari de ejus origine, conditione et fatis, describere Codices, in quibus partes ejus servantur, recensere editiones partium jam factas, novae demum, quam ipse paro, rationem declarare. Ex Versionis enim indole atque historia patefient ejusdem praestantia ac commoda in rem biblicam, ex Codicum examine quid et quanta veritate ad nos usque pervenerit, ex editionum crisi qua fide doctis prostent partes jam in usum communem collatae, et

num utile sit novis curis eas subjicere, atque ex legum expositione, quibus mea dirigetur opera et quoad textum et quoad notas, docti de eadem judicare poterunt. Quae quidem omnia tractare necessarium vel utile puto, ut facilius sit hujus Versionis usus in rem criticam, et majores fructus percipiantur. Aequum tamen est monere, me non omnia, quae ad examen Codicum et judicium partium ex aliis, quam ex Ambrosiano exemplari, vulgatarum attinent, nunc plena ac severa disquisitione tractaturum, cum externos Codices ad manus non habuerim, licet nonnulla auxilia quoad eos quoque praesto mihi sint; quorum ideo sermo ad normam illius, quem de Codice Ambrosiano instituo, tunc necessario et commode incidet, cum, si a Deo concessum fuerit, illos quoque ipse edam; qua occasione illud etiam fieri poterit, ut nonnulla nova documenta prostent, quae ad alias praefationis meae partes illustrandas ac confirmandas vel emendandas conferant.

ܠܥܘܕܝܢܐ ܐܠܐ ܕܢܫܘܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ... ܕܥܘܕܝܢܐ
 ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
 ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ

*Et ex Editione Graecorum, idest LXX duorum, plura in hujus (Pescito) confirmationem attuli; illis autem Aquilae, et Symmachi, et Theodotionis, et Quinta, et Sexta, etsi non ad confirmationem, ad illustrationem tamen usus sum... Testamentum autem Vetus Septuagintavirale Paulus Episcopus Telae Mauslath e Graeco in Syriacum transtulit. Hanc vero Editionem Graecorum, LXXviralem, quam Paulus Telensis transtulit unam eandemque esse cum Versione nostra evincunt plurima loca, quae sub eodem titulo Graeci ܡܘܨܐ affert in opere, quaeque, facta quoad multa collatione, ad verbum respondere nostrae testatur Brunsius in *Repertorium*, VIII, 90, et seqq.; quod quidem ex aliis locis patebit etiam infra in his Prolegg., Part. II, ubi ex Barhebraeo correctionem Codicis Ambrosiani asseram. Idem Barhebraeus adducit saepe testimonia ex Versione Syro-Graeca sub nomine Pauli et Septuaginta in *Grammatica Syriaca* majore, cui titulus *Liber Splendorum* (Cf. Assemani, *B. O.*, II, 307), sed ex libri defectu in Codd. nostrae Bibliothecae nihil conferre potui.*

Probabiliter plura in rem nostram conferet etiam Moses Barcepha Monophysita († 913 Ch.), qui in libro *De Paradiso* (quem vertit Andr. Masius, et extat in *Critici Sacri*, ed. Amstelaedami an. 1698, T. II, P. III; confer et Assemani, *B. O.*, II, 128, 130), C. XXVIII, p. 449, l. c., ait, Vetus Testamentum pluribus translationibus ex Hebraea in Graecam linguam esse conversum, Syriace vero redditum altera quidem interpretatione ex ipso Hebraeo, altera ex Graeco; quibus subdit, se de tam multarum translationum causa, et quae inter ipsas ceteris probior existimari debeat cum aliis ejus generis argumentis disseruisse in libro *De sex Diebus*. Hic liber Syriace extat in *Bibl. Imp. Paris. Cod. Syr. CXX*, p. 63 veteris Catal., vellemque ut conferretur ab iis, qui possunt. Eo enim inclino, ut credam tum ex Fragmentis insertis in *Cod. Paris. nostrae Ver-*

sionis jam allato de multis Versionibus Graecis disserere, tum de nostra plura dare. Nam probabilius Monophysita Barcepha de Versione a Monophysita Paulo facta dicet, quam de ea Marabae Nestoriani, ut subobscurè innueret Assemani, l. c.

Versionem vero Pauli esse e LXX praeter jam allata confirmant Inscriptiones et Subscriptiones Codicum Parisiensis et Ambrosiani, in quibus diserte id testantur vel Inscriptiones, vel Subscriptiones, vel utraeque ad omnem librum, exceptis Sapiaentia, ut par est, Ecclesiastico mutilo in fine, et Epistola Jeremiae. Quoad Codices Musei Britannici rescribat mihi D. S. Prideaux Tregelles esse omnes vel Hexaplares, vel Tetraplares, quod rem confirmat, et tres Psalmi, quos Ph. Ed. Pusey mihi exscripsit, et quoad partem contulit, ex duplici exemplari *Cod. 14434*, iidem ac *Cod. Ambrosiani* sunt. Masius in *Hist. Jos. Imp.*, p. 123, testatur Versionem sui Codicis esse e Graeco, utique LXX, inspectis locis ab eo allatis ex Deuteronomio, Josue, et aliis libris; cf. infra ubi de ejus Codice ex editis ex eo fragmentis. Sed sufficit vix inspicere nostram Versionem, ut de hac re quisque certior fiat.

In Subscriptionem Codicis Par. dicitur, Thomam diaconum et syncellum Patriarchae Athanasii studiosam operam praestitisse, itemque alios operam et laborem cum eo consociasse. Quisnam fuerit Thomas iste, non reperi: Eichhorn et Bruns in *Repertorium*, T. VII, 234, 237, 249; T. VIII, 93-4, et ex illo Bugati in *Daniele*, p. XXIV, eundem putant esse ac Thomam Harklensem, nomine et conjecturis innixi: ego nec affirmo, et potius negarem, tum quia idem nomen per se non eandem indicat personam, tum quia Thomam Harklensem jam Episcopum fuisse anno 617 Ch., 928 Graec., videtur conjiciendum ex loco Barhebraei apud Assemani, *B. O.*, II, 334, noster vero erat diaconus. Sic enim, non generaliori voce *ministri* verto ܡܘܨܐ cum Middeldorpf, *Codex Syr. Hex.* p. 466. Nam Clerici solebant Episcopis et Patriarchis assistere, inter quos cum esset Thomas, utpote Syncellus Patriarchae, in aliquo gradu Ecclesiastici ordinis eum con-

stitutum esse oportebat, cujus indicatio vix ab homine Syro omitti in Subscriptione poterat, cum mos sit Syris illam apponendi, ut apparet ex Subscriptionibus frequentissimis in T. II, III *Cat. Bib. Vaticanae*. Sed sumpta etiam voce pro *ministro*, ut fecerunt Eichhorn, Bruns et Bugati, si Thomas noster fuisset Harklensis ille et proin Episcopus, Subscriptionis nostrae auctor titulum *Venerandi* (الله) non omisisset, quo solent a Syris Episcopi ornari (cf. Wiseman, *Horae Syriacae*, 91). Sed quisquis ille fuerit, veramne in ipsam Versionem operam contulerunt et is et ceteri? Eichhorn, l. c., VII, 249-250, conjectat Thomae tribuendam Versionem partium Deuterocanonicarum, Bruns, l. c., VIII, 93, arbitratur eum auxiliatum fuisse Paulo, et cum his fere Herbst, *Einleit. in d. H. S.*, § 91 *Versionis Italicae*, et Scholz hunc fere describens, quin indicet, in sua *Einleitung in d. H. S.*, I, 495-6, moti fere omnes Inscriptione ad alteram Susannae Versionem in IV Tomo Polygl. Lond.: (الله) Editio Harklensis. Sed et voces, quibus omnium opera indicatur, nimis generales sunt, quam ut de vera opera in ipsa interpretatione certam fidem faciant, et Inscriptio ad Susannam, praeterquamquod obscura est, jam testaretur contra opinionem, quae ei innitur, cum Versiones Susannae aliae omnino sint in Paulo et in Editione Harklensi. Si vero ex ea Inscriptione conjicere licebat scribentibus ante editam Versionem Pauli per Bugati an. 1788, jam non erat concessum posterioribus, Herbst nempe et Scholz. Sed haec omnia demum pro Versionis pretio nil faciunt, quod ex interna ejusdem conditione statuendum.

De Athanasio, cujus jussu et cura opus institutum fuit, cf. Assemani, *B. O.*, II, 333-4; et de monasterio Mar Zacchaei, in quo ipse residebat, cf. eundem, II, *Dissert. de Monophys.*, art. IX sub: *Monasterium S. Zachae*.

Denique utrum anno Graec. 928 completa fuerit Versio, an in sequentes protracta, pro operis mole et ex defectu subscriptionum certo definire non licet, cum illae, quae ha-

bentur, rem tunc solum ferme conficerent, si constaret Versionem institutam fuisse ex ordine librorum communi; quia in hoc casu, si mense Canun posteriori Prophetae minores et Daniel versi, probabiliter eodem anno juxta Syriacam computationem opus perfectum fuisset.

Qui plura ex his fusius tractata legere cupit, adeat, sed caute, Eichhorn in *Repertorium*, T. VII, 225, seqq., et Bruns, ib., T. VIII, 85, seqq., Bugati, *Daniel*, p. X et seqq., qui plura ex illis mutuatus est, quin justus fontes indicaret.

ARTICULUS SECUNDUS

Paulus Telensis directe a Graeco vertit, non praecedentem Versionem refinxit.

4. A. I. Silvestre de Sacy in *Notices et Extraits des MSS. de la Biblioth. Nat.*, IV, p. 659, subobscurè innuit, quin ei calculum suum adjiciat, opinionem (Brunsii, ut videtur), quae teneret Paulum non vertisse directe e Graeco, sed praecedentem ex hoc fonte translationem ex Hexaplis refinxisse. Brunsius vero (*Repertorium*, VIII, 93-4) conjecturas conjecturis superstruenti videtur Paulus Telensis Versionem e LXX Marabae, cura Philoxeni factam ad instar illius N. T. per Polycarpum hujus chorepiscopi, vel recensisse, vel suae saltem fundamentum subjecisse. Cui quidem opinioni multitudo Versionum V. T. e Graeco in Syriacum exaggerata ex una parte, ex altera nomen Versionis Recensionibus quoque, ut fertur, concessum generaliori sensu ansam praebent; de quibus postremis cf. Wiseman, *Horae Syriacae*, 81-3, 94-6.

Quod rem criticam attinet, non magni est momenti quaestio ista, utrum textus aliquis, qui prostat, nova sit versio, an recensio; quia illud denique animadvertendum, quisnam et qualis sit archetypus, e quo textus vel versus, vel recensitus fuerit, et quam fide illum referat; quod in Secunda Parte tractabo. Pro historiae veritate tamen statuendum omnino Paulum Telensem directam e Graeco LXX versionem instituisse; quod evidenter affirmant tum Subscriptiones

ne, Cap. IX, 6, 7, tum etiam ex Versione Marabae, si tamen haec ab illa diversa, ut locus Aghelaei, l. c., et ipsae Versionis Marabae circumstantiae suaderent? (Ass., B. O., II, 411, III, 75-6). Nullusne item influxus Versionis Pescito tam antiquae et tantae Auctoritatis apud omnes Syros, apud quos, Monophysitis non exceptis, in usum publicum usurpabatur, ipso Barhebraeo teste in *Prooemium in Horr. Myst.*? De Versione Marabae nihil dicere possum, documentis omnino deficientibus; de altera Philoxeni cura facta idem fere dicendum, sed tamen aliquid saltem dubitando dare licebit in cap. sequenti, cui loco ea quoque reservo, quae Pescito referuntur, cum omnia, quae dici possunt, potius textus criticam attingant, et marginalia.

CAPUT SECUNDUM

CONDITIO VERSIONIS.

ARTICULUS PRIMUS.

Versio Pauli est literalis, bene reddens vim graecarum vocum, ac instituta e Codicibus graecis uncialibus.

5. Versio Pauli literalis est ad scrupulum; quod evidenter arguitur e levissima cujusque loci cum Graeco archetypo collatione, habita tamen ratione textus Origeniani, qui suberat Interpreti. Proprietatis ideo sermonis Syriaci plus minus necessario periit, cum adeo differat Graecum idioma a Syro. Attamen cum ipse Graecus textus ex Hebraeo, vel etiam Chaldaeo pro exigua parte sit derivatus opera interpretum qui erant Hebraeo et Aramaeo assueti, ideoque multa sermonis archetypi idiomata in Graecam Versionem inducta fuerint, ipsa Syriaca Versio, cujus lingua adeo conjuncta est formis Hebraicis et Chaldaicis, serviliter Graecam reddens, quae aliena erant huic, ea veluti sibi propria resumit, et proinde dura et obscura in Graeco ut perspicua et sibi fere nativa exhibet. Quod tamen non dicendum

de fragmentis, quae nostra Versio exhibet, a Symmacho et Patribus Graecis assumtis, quorum Graecam proprietatem redolentium versio literalis dura est in pluribus.

Quod vero summa interpretis laus est, Paulus, praeter suam, linguam quoque Archetypi optime callebat, atque vel in difficillimis locis et rarissimis vocibus summa proprietate, vim vocis quod attinet, reddit: imo ipsas ejusdem vocis graecae varias licet leves significationes bene distinguit, ut non semel vidi. Si vero aliquid deesse putaret in vocis Syriacae vi, quominus plene vocem Graecam referret, non raro vocem, vel locum ipsum Graece adscripsit. Nam Graecas voces ipsas rarissime civitate donavit, easque jam ab aliis ante eum omnes, vel fere usurpatas putarem; quod demum definire licebit ex completo Bernstein Lexico. Cf. etiam Cureton, *Remains of a very antient Recension of the four Gospels in Syriac, Preface, xcii.* Affinitatem cum Glossis Hesychianis in vocum vi definienda hic illic deprehendi, sed sedulo non inquisivi, quod aliis otio majori fruentibus relinquo. Utrum tamen Paulus ex Hesychii Glossario, si id tamen fecit, sumserit, an ex aliorum Glossis Graecis in illud postea conflatis, nescio.

Demum a Codicibus uncialibus vertisse Paulum ex aetate ejusdem probabile, et evincunt voces ipsae Graecae unciales saepissime appositae in Codicibus Versionis: in quo conveniunt nostri cum Codd. Recensionis Philoxenianae per Thomam Harklensem (Cf. Ed. White, et Tabulas Adleri in *Vers. Syr.*), et cum Codice Pentateuchi Recensionis Jacobi Edesseni (Cf. *Notices et Extr.*, IV, p. 653). Iisdem argumentis arguitur Codices hos non habuisse vocum distinctionem, saltem ex magna parte, nec accentus, imo nec ipsos spiritus, si asperum hic illic excipias, quantum ex pluribus locis affirmare licet. Cum in mea editione omnia Graeca summa fide exhibeam in margine interno infra textum, qui cupit, ibi inspiciat. Conferantur quoque notae ad Baruch, II, 29. Thre., II, 15 et alibi. Jotacismum in illis quoque Codicibus obtinuisse par est ex Codicibus antiquissimis notis, et evincunt vo-

3 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ
 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ
 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ
 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ
 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ

ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ
 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ
 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ
 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ
 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ
 ܘܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ ܕܢܗܘܢ

ουν sequens habent 36, 51, 198, a; eodem loco ac isti habent εσαι XII, 62; sed in Syro e linguae indole esse potest, uti et in Arm.

Subscriptio: *Explicit Epistola Jeremiae*; P. etiam in Codd. Ambr.: *Explicit Epistola Jeremiae Prophetae*; *Explicit exemplum Jeremiae Prophetae* Ms. Corb. apud Sab.; CB: *Epistola Jeremiae de Idolis explicit*; cum Syro etiam Ald., in qua *τελος της επισολης Ιερεμιου*, si e Codice tamen est. non ab Editore adjectum.

v. 72. *πορφυρας*—Syr. in plur. cum Arm. Ibid. *σηπομενης*—Syr. in plur. cum Vulg. Ibid. *γνωσθησονται-γνωσεσθε* cum III, XII, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 106, 147, 198, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex., Vulg. cum Mss. Corb. et S. Theod. apud Sab., P., Ar.; supponunt CB et Arm. legentes in imperativo; in Arm. tamen modus imperativus uno accentu definitur, sine quo est tempus fut.

v. 73. *χρεισσον* — addit *εστω* quod post

68 69 70 71

68 69 70 71

68 69 70 71

68 69 70 71

† † † †
 2 ΠΡΟΒΑΣΚΑ
 NION

8 † † † †
 † † † †
 9 † † † †

v. 64; Arm. quia non regibus maledicere, neque benedicere possunt.

v. 67. εν εδνεσιν — omittit εν cum 36, 51, 88, 198, a, Vulg., P., CB, Arm.; sic et 106, sed ordine vocum mutato.

v. 68. αυτων εσι κρειττω-εσι κρεισσονα αυτων cum XII, 88, 147, Compl.; εσι κρειττω αυτων Vat.; quibus adderem, licet paullo erronee scribant, 23, 86, 233; habet εισιν κρεισσονα αυτων 26; αυτων post κρειττω ponunt III, 33, 36, 48, 62, 87, 90, 91, 106, 198, 228, a, Alex., Vulg.; adderem P., Ar., CB, Arm., si in his testari possent, et non ex indole linguae posset repeti dispositio.

Ibid. εκρυγοντα - εκφευγοντα cum 88, 233, Compl.

v. 69. ημιν εσι - εσιν ημιν cum III, XII, 26, 48, 88, 90, 91, 106, 147, 233, a, Compl., Alex.

v. 70. In προβασκάνιον linea accentus prima manu, sed nescirem an uti accentus sit habenda, cum non soleat Codex eum habere. In voce pars literae β retractata, recentius forte.

add. praemittit: και βουνους cum XII, 36, 48, 51, 198, a, P.. quae eadem voce utitur.

Ibid. αφωμοιωμενα — marg. ch. m. ind. add.: ενι τουτων, quae post αυτων habent 51, 62, 198, a; pro αυτων habent ενι τουτων XII, 36, 48; ενι αυτων III, 106, Alex., Vulg., Arm.; uni ex istis operibus P.; illi uni Vig. apud Sab.; CB: non sunt similes in uno eis.

v. 64. κλητεον — marg. ch. m. ind. add.: oportet; fortasse solum alia ratio vertendi vocem graecam, qua usa est et Arm. In textu post βσισ supplendum videtur Δσ; sic enim reddit formam graecam v. 56, vel alia ratione, ut vv. 40, 52, et hic marg.; nisi malis omissum ab ipso Interprete. Nam notam marg. supplere textum vix crederem; cum in hac ipsa Epistola vv. 11 et 27 in textu ipso correctata sit, vel videatur omissio.

Ibid. In ββ punctum videtur fuisse primo scriptum paullo versus finem, ut esset βββ.

v. 66. ου μη — neque solus.

Ibid. ευλογησωσιν — marg. ch. m. ind. add.: poterunt; puto dicendum ut not. ad

57 60 61 62 63
 58
 59
 60
 61
 62
 63

57
 58
 59
 60
 61
 62
 63

7 * 7 *

5 * 5 *

6 * 6 *

Ibid. *βονθησωσιν* — marg. ch. m. ind. add. praemittit: *possunt cum P.*, in qua tamen ratio verborum discrepat.
 v. 59. In *οσι* super *σι* rasura, in qua erat, ut apparet, punctum, ut esset *οσι*.
 Ibid. Super *ι* vocis *εξιδ* forte excidit, casu an arte nescirem, alterum punctum, ex quo fuisset antea *εξιδ*.
 v. 61. *και πνευμα* — omittit *και* cum III, XII, 26, 33, 36, 49, 86, 87, 90, 91, 106, 147, 228, 233, 239, Compl., Alex., CB, sed haec et liberior paullo et corrupta est, saltem in Quatremère.
 v. 63. *το, τε πυρ - το δε πυρ* cum III (XII, marg. ut in edit. Rom.), 49, 87, 90, 91, 106, 147, 228, 233, Compl., Ald., CB.
 Ibid. super *?* secunda vocis *εξιδ* rasura, ut videtur, in qua fuisset punctum, ut esset *εξιδ*.
 Ibid. *εξανλωσαι - εξερημωσαι* cum XII, 23, 33, 49, 86, 87, 88, 90, 91, 147, 228, 233, 239, Compl.
 Ibid. *και δρυμους* — marg. ch. m. ind.

v. 56. *εχδεχτεον η νομιζεον - νομιζεον η εχδεχτεον* cum XII, 88, 90; vel *νομιζεον η δεχτεον* cum III, 86, Compl., Alex.; *aestimandum est aut recipiendum* Vulg.; Jul. Firm. apud Sab.: *existimandum est, vel recipiendum*; *νομιζεον* cum alia lectione pro *εχδεχτεον* praeponunt etiam 26, 33, 87, 90, 106, 147, 228, 239, Ald.; etiam 233 *νοητεον* pro *νομιζεον* legens in primo loco ponit.
 v. 57. Initio versus praeponit *οι* cum 36, 48, 51, 62, 88, 239, a; pro *ουτε* vero primo loco legit simpliciter *non* solus.
 v. 58. *περιελουνται - περιελομενοι* cum XII, 23, 26, 33, 49, 86 (87 *περιελωμενοι*), 88, 90, 94 (sic enim corrigo ejus lectionem *περιελαυνομενοι*), 147, 228, 233, 239, Compl., Ald.; Flaminius Nobili dicit hanc esse aliorum lectionem; *περιαιρουνται* 36, 48, 51.
 Ibid. *και το αργυριον* — omittit in textu cum 48; habet vero marg. ch. m. ind. add.
 Ibid. *τον ιματισμον τον περιχειμενον* — in plurali solus.

54 50
 55 51
 56 52
53

+ 50
51
52
53

انما سخر

الا خبر
انما يقرب

v. 50-51. *ὅτι ἐστὶ ψευδῆ. Τοῖς ἐθνεσὶ πασι - πασι τοῖς ἐθνεσιν ὅτι ψευδῆ εἰσι* cum 36, 48, 231, CB; sic, nisi ἐστὶ, 62, 198, a; *εἰσι* etiam III habet cum pluribus: cum Syro faciunt etiam P., Ar., Vulg., Jul. Firm. apud Sab.

v. 51. *καὶ... ἐν αὐτοῖς* — Syrus pro *καὶ* legit *quia*, vel, si mavis, totam lectionem reddidit *in quibus*; utrumque enim Syrus fert.

v. 52. *γνώσεον ἐσιν - οὐ γνώσεον ἐσιν* cum XII, 33, 48, 51, 62, 87, 88, 147, 231; sic, omisso *ἐσιν*, 49, 90, 228, a; *γνώσον οὐκ ἐσιν* III, 106, Alex. In vocula *ح* o in rasura scriptum est, nescio an a prima manu, videtur primo scriptum fuisse *!*, ut esset *!*.

v. 54. *ἐαυτῶν - αὐτῶν* cum III, XII, 49, 86, 88, 90, 91, 106, 147, 233, Compl., Alex.; Flam. Nobili: *nonnulli: αὐτῶν*. Syrus etiam lectionem edit. Rom. ferret, sed consensus Codd. cognatorum legisse aliter arguit.

Ibid. *ἀδικημα - ἀδικουμενον* cum III, 36, 48; 51, 62, 88, 106, 198, 231, a, Alex., P.

Ibid. *της γης* — addit *εἰσιν ἐρημοὶ* cum 88; P. alia addit.

228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex., Vulg., CB; supponit et P. et Ar.; Arm. nimis libera est, ut definire liceat; Flaminus Nobili ait addi haec in ceteris, habet et Olympiodorus in Cat. Ghisl., nisi imo ipse textus est locus ejus.

v. 49. *θεοὶ* — marg. ch. m. ind. add.: *sed opus manuum hominum hi: ἀλλ' ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων* XII, 36, 48, 51, 62, 198, 231, a; sic autem ut noster excepto *hi* etiam P. cum ipsa forma grammaticali in vocibus *opus manuum*, ex qua ideo forte sumsit noster. Quoad *سخر* in fine lectionis marginis nostri, puto copulandum cum *!* sequenti in textu, ut cum ...? reddat *!*.

Ibid. *οἱ οὐτε - οἱ οὐ* cum 36, 48, 51, 62, 198, 231, a; sed hi Codd. ponunt *οὐτε* ante *ἐκ πολέμου*, quod noster omittit: Arm. nil testari potest ex nimia qua utitur libertate.

v. 50. *γὰρ* - omittit cum XII, 26, 33, 49, 62, 87, 91, 147, 228, 233, 239, a, Compl., CB.

Ibid. *γνώσθησεται* — addit *autem*, et a praecedentibus disjungit, interpungens ante *τοῖς τε βασιλευσιν* cum testibus lectionis not. seq., ex qua hoc pendet, et cum Compl.

45 42 43
 46
 142
 e. b.
 47
 48

42
 43
 +
 +

❖ חסס ❖

* ΠΙΤΥΡΑ

a. P., Vulg., CB; μετ' αὐτης 106, Alex., Ar.; Arm. habet additionem, sed genus pronominis ex indole linguae non definitur.

Ibid. τῆν πλησιον - addit αὐτης cum III, 106, Alex., Vulg., P., CB, Ar., Arm.

v. 44. γενομενα - γινομενα cum III (cum iotacismo tamen), XII (26, ut videtur), 36, 48, 51, 90, 91, 106, 198, 228, 231, Compl., Ald., Alex., Vulg., Arm. (Ar., ut videtur); γιγνομενα 233; CB utitur tempore praesenti consuetudinis.

Ibid. εσι ψευδη - transponit cum 88, Vulg., P.

v. 45. γενηται - γενωνται III, XII (23, ut videtur), 26, 36, 48, 49, 51, 62 (sic et in ipso lego e cognatis Codd.), 87, 88, 90, 91, 106, 147, 198, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex.; cum vero sing. numerus ex neutro subjecto in plur. sit, non licet definire, quid noster legerit cum aliis versionibus, licet Codices cognati XII, praesertim 88 secundae lectioni faveant. Idem in aliis locis contingit, quae ideo omisi.

v. 46. κατασκευασθεντα - addit ειναι θεοι cum III, XII, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 106, 147, 198,

mox afferendo Βηλον in accusativo per Ⲭⲥⲙⲉ verterit. Est autem Scholion marg. ch. m. ind. sch.: *Patriarchae Severi: Belum Jovem etiam Graeci coluerunt.* In Cat. Ghisl. Graece extat Scholion nostrum, sed Olym-piodoro tributum, qui, si recta nominis appositio, potuit a Severo sumsisse: id autem est: *Βηλον δία και ἑλληνας εσεβασθησαν.* Non exacta quidem commentatio est, cf. Gesenius, *Lex. Max. Heb.* ad בבל, sic tamen saepe Veteres, ut vides in allatis a Gesenio, ib., et hic a me; adde Eusebium in *Chron.*, in Mai, S. V. N. C., Tom. VIII, p. 12, Bar-Hebraeum, Scholia in Esa., XLVI, 1.

v. 43. περιθεμεναι - παριθεμεναι forte cum III, 49, 87, 90 (91, ut videtur), 106, 228, Ald., Alex.; sed per se et edit. Rom. fert Syr.; uti et Ar. et Arm. mira qua vertit ratione, in his nil omnino definitum exhibent per se, licet Ar. secundae lectioni favere videatur.

Ibid. In Ⲭⲥⲙⲉ literae ⲉ in rasura scriptae sunt prima, ut videtur, manu; ex vestigiis erant ⲉ, ut esset Ⲭⲥⲙⲉ.

Ibid. κοιμηθη - marg. ch. m. ind. add.: μετ' αὐτου cum 36, 48, 51, 62, 198, 231,

37 $\text{ܠܗܘܢܐ ܡܥܘܢܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$
 38 $\text{ܠܐ ܡܡܩܘܠܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$
 39 $\text{ܠܐ ܡܡܩܘܠܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$
 40 $\text{ܠܐ ܡܡܩܘܠܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$
 41 $\text{ܠܐ ܡܡܩܘܠܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$

ܐܦ ܡܩܢܐ
 ܦܠܨܐ

ind. add.: *quae sunt* (ΟΥΤΑ), sine teste; forte glossema est.

v. 40. $\text{ὕπαρχειν αὐτοὺς θεοὺς-θεοὺς}$. ὕπαρχειν transponit cum 88; quoad αὐτοὺς in verbo subintelligit, ut puto ex collatis locis similibus in hac ipsa Epistola, omittit vero solus 233; CB transponeret, sed utens idiotismo vertit, et incertos nos relinquit.

Ibid. ἐτι-ὅτι cum 88.

Ibid. $\text{δε και συτων-και αυτων δε}$.

v. 41. προσενερχαμενοι — addit *eum* cum P., ex qua probabiliter sumsit; sed P. satis discedit a Graeco in hoc loco.

Ibid. τον βηλον — conjungit sequentibus. Videtur autem legisse τον Βηλ cum III, 36, 49, 88, 106, 198, 233, 239, Alex., tum ex cognatione cum Codicibus, praesertim 88, tum ex eo quod in Scholio ad hanc vocem

32 $\text{ܠܐ ܡܡܩܘܠܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$
 33 $\text{ܠܐ ܡܡܩܘܠܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$
 34 $\text{ܠܐ ܡܡܩܘܠܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$
 35 $\text{ܠܐ ܡܡܩܘܠܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$
 36 $\text{ܠܐ ܡܡܩܘܠܐ ܠܐ ܢܦܘܨܐ}$

ܐܦ ܡܩܢܐ
 ܦܠܨܐ

Ibid. $\text{διφρενουσιν-καθιζουσιν}$ cum XII, 23, 26 (sic enim corrigo), 33, 49, 86, 87, 88, 90, 91, 228, 233, Compl., Ald.; ex Hesychio tamen et lectionem edit. Rom. noster ferret; sed indoles Codicum alteram lectionem exhibentium Syro nostro hanc vindicat.

v. 33. $\text{ενδουσουσι-ενδουουσι}$ cum 23, 26, 36, 48, 49, 51, 62, 87, 88, 90, 147, 198, 228, 233, a, Compl., P.; etiam Arm. in tempore praes., sed libera versio est.

v. 35. εαν — addit *autem* sine teste.

Ibid. ευχην αυτοις — transponit cum III, XII, 26, 48, 86, 90, 91, 147, 231, 233, a, Compl., Alex., Vulg., Ar., P., Arm.

v. 38. $\text{ευ ποιησωσι-ου μη ευποιησωσι}$ cum 88; ου μη ευποιησωσι 26; etiam CB repetit negationem.

v. 39. Inter τα et Ξυλινα marg. ch. m.

صَدَقَ . لا مَدْرَجَ حَتَّى حَصَلَ هَلْ حَصَلَ
صَدَقَ .

29 قَدْرًا مَدْرَجًا . مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا
مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا
مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا
مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

31 مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا
مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

⁷ ΚΛΟΧΩΣΑ

✧ 1 ✧

✧ 2 ✧

✧ 3 ✧

✧ 4 ✧

nus exacta sit in hoc loco, dant Hesychius in adject. *ταριχευτον*, Suidas in ipso verbo.

Ibid. *ουτε πτωχω ουτε αδυνατω μη μεταδωσι- ουδεν πτωχω και αδυνατω μεταδιδουσι* cum 233; *ουδεν* et *μεταδιδουσι* legunt etiam 23, 26, 49, 86, 88, 90, 91, 198, a, Compl.; *ουδεν* 48, 87, 147; *ουδενος* 33, 228, Ald.; *μεταδιδουσι* III, XII, 36, 51, 62, 106, 228, 231, 239, Ald., Alex.; *μη* deest in III, XII, 26, 36, 49, 51, 62, 86, 88, 90, 91, 106, 198, 228, 231, 239, Compl., Ald., Alex.; cum Syro fere et P. et Arm., sed haec satis libera.

v. 29. *και λεχωσ* — Syrus in m.: *και λοχωσα* cum 26, 62, 88, 147, 198, a, quam vocem in hac significatione attulit Stephanus in *Thesauro* ex Hesychio; hujus vero edit. Leidens. Alberti correxit, jurene alii videant. Quid nupera editio Stephani legat, nescio.

Ibid. *γνοντες* — addit *vos*, forte ex arbitrio et perspicuitatis gratia. — marginis ob notam marg. ponitur, ut dedi.

v. 30. *οτι* — marg. ch. m. ind. add. praeponit *αυ*, quod cum...? textus reddit *ουπου*, quod exhibent 36, 48, 51, 198, 231, a.

v. 31. *και εν τοις οικοις- και* omittit cum 26, 33, 49, 86, 88, 90, 147, 228, 233, Compl.

صَدَقَ

f. 142 v. a. لا مَدْرَجَ مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

28 مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

مَدْرَجًا

مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

مَدْرَجًا

مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا مَدْرَجًا

Ibid. *ανισασσαι* — marg. ch. m.: *ανισασσαι μη δυνασσαι* (ex...? in textu praecedenti sic verto), quae paullo transpositis vocibus habent XII, 36, 48, 51, 62, 198, 231, a, P.; sic quoad sensum etiam CB, sed e contextu repeterem, cum non soleat cum his testibus convenire.

Ibid. Id. — Syrus post hanc vocem sive ex suo Codice, sive ex arbitrio: *et propter quod*: copulam tamen habet et Graecus textus.

Ibid. *μη τε εαν τις- μηποτε εαν τις* cum III, XII, 88.

Ibid. *παριθεται- παριθεασι* cum XII, 23, 26, 33, 86, 90, 91, 147, 228, 233, 239, Compl., Ald., P., Arm.; CB ex indole linguae incertum quid legerit, sed indoles ejus aliena ab his Cod.

v. 28. *αποδομενοι* — marg. ch. m.: *vendentes*, quae vim graeci melius refert.

Ibid. *αι γυναικες* — marg. ch. m. ind. add.: *αυτων* cum III, 36, 48, 51, 62, 106, 198, 231, a, Alex., Vulg., P., Ar., CB, Arm.; item legisse videntur 91, 147, 233, in quibus ex simili terminatione *αυτων* esset pro *αυτων απ' αυτων*.

Ibid. *ταριχευουσαι* — marg. ch. m. ind. sch.: *ταριχευουσαι* · *exsiccantes*; quam etiam significationem voci graecae, licet mi-

24 20 21 22 23 +

24 20 21 22 23 +
 25 20 21 22 23 +
 26 20 21 22 23 +
 27 20 21 22 23 +

صبره

3. خصمه لا

v. 22. κεφαλῶν αὐτῶν — deest pronomen cum Vat., XII, 26, 88, 233, Compl., Ms. Corb. et Jul. Firm. apud Sab.

Ibid. χελιδόνες — praeponit και cum 106, P., CB, Arm., si tamen liberior versio pro teste sumi potest; et transpositis νυχτερίδες et χελιδόνες, και inserunt-III, 88, Alex., et Ar.

Ibid. και τα ορνεα - και τ' αλλα ορνεα cum 88; και τα λοιπα ορνεα 51, 62, a; consentit CB.

v. 24. ιον — addit αὐτοῦ cum 36, 62, 198, 231, a, P., Ar.; addit pronomen et Arm.

v. 26. ατιμιαν - ασθενειαν cum 88.

v. 27. αισχυνονται τε - αισχυνονται δε cum III, XII, 23, 26, 36, 49, 86, 90, 91, 106, 147, 228, Compl., Ald., Alex., P.; δε etiam 87.

Ibid. ειποτε - μηποτε cum Vat., III, XII, 23, 26, 49, 86, 87, 88, 90, 106, 147, 228, 233, 239, Compl., Ald., et, ut videtur, CB.

Ibid. 𐤀 𐤇 paullo arcte in rasura scripta sunt prima manu, ut videtur ex literis 𐤀; prius ex spatio et vestigiis erat probabiliter solum 𐤀.

Ibid. μη δι' αὐτῶν — omittit μη cum Vat., III, 23, 26, 33, 49, 87, 90, 147, 228, 239, Compl., Ald.; habet in ch. min. Alex.

v. 20. εἶσι - εἶσι cum 36, 48, 51, 62, 198, 231, a, P., CB, Ar., Arm.; sed si εἰδῶλα subintelligatur, εἶσι esset pro plur. ex subjecto neutro in graeco, et tunc nulla varietas; quod probabile cum non legat δε ὡσπερ δοκοι in seqq., ut fit in Codd. graecis allatis et P.

Ibid. εκλειχεςθαι — Syr. 𐤀𐤇𐤃𐤃𐤁 proprie qui linguntur, sed ex usu linguae etiam linguntur, constructione directa usurpata, contra morem, cum noster Interpres serviliter reddat; forte supplendum ? ante hanc vocem, ut sit: quod (ὅτι) linguntur. Sed ex Grammaticis etiam ut est, noster redderet Graec. Cf. Hoffmann, Gram. Syr., p. 343.

Ibid. των απο της γης ερπετων - απο (vel ὑπο) των της γης ερπετων (vel των tamen, vel της omitti posset, nec lingua Syra dat, quo iudicium in his feratur); απο των της γης ερπετων 36, 48; ὑπο των απο της γης ερπετων 62, a; ὑπο των απο της γης ερπετων 198; απο της γης XII, Compl.; omittit των 23; P. cum Syro, licet paullo aliter in vocibus.

v. 21. μεμελανωμενοι - μεμελανωται cum 23, 26, 49, 88, 90, 147, 233, et, ut videtur, etiam P., CB, Arm., si conijcere licet e libera versione ista.

<p>17
18
19</p> | <p>11
12
13
14
15
16</p> | <p>11
12
13
14
15
16</p> | <p>11
12
13
14
15
16</p> |
|-------------------------|--|--|--|

² ENXEIPIDION

¹ ΚΣΚΗΠΤΡΟΝ

v. 14. Post حبره parva rasura; forte punctum scriptum fuerat.

v. 15. حبره — marg. ind. crucis parvae rubrae ενχειριδιον cum ν pro ς, uti et Jer. L, 42; quod Aegyptiae dialecto proprium (Cf. Sturz, De Dialect. Mac. et Alex., p. 131); Cod. Vat. ed. Mai ut noster scribit hic et Jer. L, 42 (Graece XXVII, 42), non ita Ezech. XXI, 4. Jer. L, 42 haec nota ch. m. est in Syro: حبره. εγχειριδιον, gladiolus parvus, vel genus aliud armorum. Cf. et Layard, Ninive etc. Vers. Italiana, p. 259-60 et tabulam appositam.

Ibid. δεξια — addit sua cum P., CB, et Ar., sed ex indole linguae esse potest.

v. 17. καθιδρυμενων αυτων — omittit pronomen cum 228, Ald., sed ex indole linguae forte est omissio.

v. 18. Post حبره parva rasura.

Ibid. απημενω — Syrus vel paullo liberius, vel ex P., quae tamen in plur. habet, vertit damnato, sensu manente; sic et Arm., sed libera est versio.

v. 11. Ad { vocis حبره rasura; videtur fuisse . حبره .

Ibid. εγρους — Syrus in plurali; forte nomen graecum semel occurrens in V. Test. putavit in acc. plurali esse noster Interpres; nisi alterum sit punctum diacriticum, ita ut nomen in singulari sit.

Ibid. حبره in litura scripta arcte, prima manu, ut ex atramento apparet; videtur factum, ut omissio suppleretur.

Ibid. θεους χρυσους — omittit θεους cum 23, 26, 33, 49, 86, 87, 90, 91, 147, 228, 233, 239, Compl., Jul. Firm. apud Sab., Ar.: III transpositis vocibus omittit ante vocem αργυρους cum aliis.

v. 12. αυτων — omittit cum 88; omitunt cum alia lectione 36, 48, 51, 62, 147, 198, 231, a, P.

v. 13. εμασσονται - εμασσοντες probabiliter ex indole Codd., qui sic legunt, et Syro sunt, saltem nonnulli, cognati, cum per se is utrumque ferat; sunt autem XII, 26, 33, 86, 88, 90, 91, 228, 239, Compl., Ald.; P. utitur participio ut noster.

6. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
٥٧٥٤ *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
 7. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
٥٧٥٤ *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
 8. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
٥٧٥٤ *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
 9. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
٥٧٥٤ *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
 10. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
٥٧٥٤ *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*

solet cum his Codd. concordare, ut e contra facit P., idiotismus esse potest. Codices vero Graeci allati omittunt cum III pronomen post *οπισθεν*.

- Ibid. Ad *٥٧٥٤* vocis *٥٧٥٤* rasura, in qua duo puncta scripta fuisse apparet hac ratione, ut esset *٥٧٥٤*.
- v. 6. *δεσποτα* — adderet *noster*, sed merum idiotismum puto, ut licet.
- v. 7. *αυτος τε* — qui, vel quia ipse; *τε* omittunt 51, 62; pro hac vocula legit *εσα* 26.
- v. 10. Ad *٥٧٥٤* vocis *٥٧٥٤* rasura; erat, ut apparet, *٥٧٥٤*.

Ibid. In *٥٧٥٤* vocis *٥٧٥٤* in ductu superiori et infra literam parva rasura.
 Ibid. *καταναλουσι* - *καταναλισκουσι* cum 36, 48, 51, 62, 198, 231, 234, a; sed cum XII, et 88 cognati nostro, etiam cum aliis legant in Fut., atque id liceat in Part. Syro per se, non ausim definire quid legerit in Graeco noster: Arm. in praesenti habet, sed cetera libere reddit; in praesenti et CB.

1. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
 2. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
 3. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
 4. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*
 5. *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤* *٥٧٥٤*

- v. 1. *αχθησομενους* - *απαχθεντας* cum 36, 48, 51, 62, 198, 231, 234, a, P., Arm., Mss. Corb. et S. Theod. apud Sab.
- v. 2. *αχθησεσδε* - *απαθεσδε* cum 36, 48, 51, 62, 198, 231, 234, a; P. in praeterito legit; sed lectio Syri per se posset ferre et lectionem editionis Rom., quamquam raro saltem participio pro futuro utatur noster.
- v. 3. *μετα τουτο δε* - *μετα δε τουτο* cum XII, 88, Compl.
- v. 4. *٥٧٥٤*: ad *٥٧٥٤* rasurae, forte erat *٥٧٥٤*.
- v. 5. In *٥٧٥٤* sub *٥٧٥٤* et super *٥٧٥٤* litura; punctum in utroque loco forte erat.

Ibid. *αφομοιωθητε* — addit *αυτοις* cum 88, 234; pro utraque voce legunt *φοβιθητε αυτους* 36, 48, 51, 62, 198, 231, a; P. ut noster, dein habet et lectionem Codd. 36 et socc.
 Ibid. *εμπροσθεν* — addit *αυτων* cum 36, 48, 62, 198, 231, 234, a, P., Ar., sed in his versionibus, praesertim Ar., quae non

f. 112
r. a.
l. 32

f. 142
r. b.

* * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *

19 אֶתְחַלֵּה בְּבִטּוֹן אֱלֹהִים אֲנִי וְעַתָּה
 אֶתְחַלֵּה בְּבִטּוֹן אֱלֹהִים אֲנִי וְעַתָּה
 20 אֶתְחַלֵּה בְּבִטּוֹן אֱלֹהִים אֲנִי וְעַתָּה
 אֶתְחַלֵּה בְּבִטּוֹן אֱלֹהִים אֲנִי וְעַתָּה
 21 אֶתְחַלֵּה בְּבִטּוֹן אֱלֹהִים אֲנִי וְעַתָּה
 אֶתְחַלֵּה בְּבִטּוֹן אֱלֹהִים אֲנִי וְעַתָּה
 22 אֶתְחַלֵּה בְּבִטּוֹן אֱלֹהִים אֲנִי וְעַתָּה

* * * * *
 * * * * *

* * * * *
 * * * * *
 * * * * *

Hebr. etiam Esa. LXIII, 3 *ceteri reddant contentio*, quidni etiam hic LXX verterint *νεικος*, unde effietum *νικος*, qua pariter voce Hebraeum reddidit in alio loco Aquila? Cf. Mont. sub פצב et ad loc. Esaias.

Ibid. Id. — *Sym.*: in *finem*; sic alibi *Sym.* (cf. Mont., *Lex.* sub voc. Hebr.), *εις τελος*: non omnino male Hebr. reddit.

γ. 22. *ὅτι απωθουμενος* — *Sym.*: *si autem perseveras rejiciens tu nos?* Resolvit proprietatem Hebr., sed non male reddit.

Subscriptio: *Expliciumt θρηνοι Ιερεμιου εγραφη εκ των εξαπλων. εε ων και παρετεθη*: graeca exhibet 88 (Chisianus) apud Blanchinum, *Vind. C. S.*, CCLXXV, et apud Magistris, *Daniel LXX* etc., Praefat. p. XXI. Secunda Subscriptio *εγραφη κ. τ. λ.* in Codice distat a praecedenti spatio interjecto vix paullo majori ac inter lineas textus intercedere solet.

Syro facit etiam CB in editione Quatremère. Hebraeus etiam sine interpunctione Masoreth. vix illam nostri Syri patitur; sed Masorethica distinctio aliter postulat, et ipsa, quod majus est, commatum oeconomia, et contextus.

v. 18. *επ' ορος* — *Sym.*: *propter montem Sionis, quia inivius est*, bene cum Hebr., licet in ultima voce paullo liberius.

Ibid. *εν αυτη* — marg. ch. m. ind. scholii: *εν αυτη* in *Sion*: omnino contra Hebr. est interpretatio, quae a Graeco pendet.

v. 20. *νικος - νεικος* cum Vat., 51 ex correct., 106, a, Brev. Moz. apud Sab., quibus nullus dubito plures addendos, forte totam, quam dico Luciani, familiam, cui 51 et a pertinent; neuter reddit proprie Hebr.; lectio edit. Rom. ex significatione aramaica vocis Hebraeae orta est, et cum obscurior esset, ortum dedisse videtur lectioni Syri, forte iotacismo interveniente. Cum tamen vocem

- 16 לאכלא קייב? בלח. בעלא חכלא
- במעב. סתעמב? חסתב? אעבסכע.
- 17 סחלא אב? אב? אב? אב? אב? אב?
- 18 סחלא אב? אב? אב? אב? אב? אב?

XOPOΣ

⊛ אב. סחלא קייב?
 אב? אב?
 ⊛ אב? אב? אב? אב? אב? אב?

- 13 בעתב לא אעלסע. קייב? אב?
 בעלע. סתעמב? חסתב? אעבסכע.
- 14 סתעמב? אב? אב? אב? אב? אב?
- 15 סתעמב? אב? אב? אב? אב? אב?
- ססתב? אב? אב? אב? אב? אב?

⊛ אב. סתעמב? אב?
 אב?
 ⊛ אב? אב?
 ⊛ אב? אב?

quam versio, interpretatio est lectio marginis, nec satis felix.

v. 14. πυλης — in plur. cum Vulg., Vet. Lat. apud Sab., CM, Arm.; obstat Hebr., sed nulla est sensus differentia.

v. 15. κατελυσε — Quamquam et hoc intransitive sumptum reddat Syrus, probabilius tamen ex cognatione cum seqq. Codd. legit κατελυση, sunt vero 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 198, 231, a; habet demum vocem sub ³; nullus graecus, nec Hebr., qui tamen paullo liberius vertitur, nec Vulg., nec P. omittunt.

v. 16. ήμων της κεφαλης - της κεφαλης ήμων cum Hebr., III, XII, 22, 26, 33, 36, 48, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 106, 147, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Alex., Vet. Lat. apud Sabat., Arm., CM et Ar.

Ibid. ουαι δε ήμιν - ουαι ήμιν δε, mera libertas.

v. 17. οδυνη — omittit cum Hebr., III, XII, 22, 23, 33, 36, 48, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 106, 144, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Alex., Vet. Lat. apud Sab., CM, Arm. ed., Arm., CB, ut videtur ex mutilo ejus textu.

vv. 17-18. οί οφθαλμοί ήμων. επ' ορος Σιων, ότι ηφανισθη — interpungit interpunctione minori solum post Σιων, plena in fine, cum Ald., Arm., et fere a, et 88 in in tabula apud Blanchinum, Vind. Script. Can., p. CCLXXV, habita ratione imperfectae interpungendi rationis in his Codd.; cum

198, 231, a (αλλ. in N?), Brev. Mozar. apud Sab.; προσωπον πρεσβυτερων 26, Vet. Lat. apud Sab.; Hebr. literaliter est cum Syro, sed et Rom. edit. bene reddit sensum.

v. 13. εκλεκτοι — Sym.: juvenes molere sumserunt, et τους adolescentes sub ligno egerunt; non male reddit Hebraeum, sed nimis libere in secundo commate.

Ibid. κλαυθμον — Sym.: molam, cum Hebr. ad literam. Ceterum altera haec Symmachi lectio vel ex duplici ejusdem recensione repetenda, vel forte Aquilae danda, literae sectatori acerrimo: Middeldorpf in h. l. vel errorem latere in lit. אב; vel ex variis graecis fontibus Symmachi duplicem versionem Syram repetendam putat. Videant docti.

Ibid. (εν) Ξυλω — sic Syr. in marg. ch. m. cum ipsa Romana Editione, pluribus Codd. Holm., Vet. Lat. apud Sab., Arm., Ar.; sed in textu επι Ξυλοις cum 36, 48, 51, 62, 231, a, CM; εν Ξυλοις 26, 96; forte etiam XII? et 22, qui legunt εν λογοις (sic, λογχαίς?); 88 Ξυλοις: Hebr. in sing., P. in plurali, sed numerum definiunt tantum puncta Ribui.

Ibid. ησθησαν — marg. ch. m.: εσαυρωθησαν cum (XII marg., ut videtur), 22, 36, 48, 51, 62, 198, a, N, Vet. Lat. apud Sab., quibus adderem 96, 231, cum sic putem corrigendas lectiones εσρωθησαν, εσερωθησαν ex ea, quam cum illis Codicibus habent, cognatione et facillima ex illorum lectione derivatione: vocis Hebraeae potius

1) $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$. $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$.
 2) $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$.
 3) $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$.
 4) $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$.
 5) $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$.
 6) $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$.
 7) $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$.
 8) $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$.
 9) $\text{ܘܫܘܦܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ}$.

f. 112
 1. a.
 8
 9
 4
 5

versio. Ad h. v. marg. ch. m.: ܣܘܢܥܣܦܐܣܘܕܢܗ
 cum 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, 239, a;
 Arm. edit. ܣܘܣܦܐܣܘܕܢܗ ; Arm. totum v. sic
 habet: *pelles nostrae contractae sunt sicut fur-*
mus inveteratus a facie indignationis famis,
 ubi vox ܥܦܥܘܠܐܘܕܢܗ confusa cum ܥܦܥܘܠܐܘܕܢܗ .
 quod 22 et socii habent. Lectio marg., si
 ut altera versio verbi hujus versus sumatur,
 non male reddit Hebr.; ut et ipsa lectio tex-
 tus; cf. etiam not. praeced.; probabiliter
 correctio est grammaticalis lectionis edit.
 Rom. a Recensore familiae Codd. a et socc.

Ibid. ܕܐܬܐܝܗܘܘܢ ܕܥܘܠܐ — marg. ch. m.: ܕܐܬܐܝܗܘܘܢ ܕܥܘܠܐ
 cum XII marg., 22, 26, 36, 48,
 51, 62, 96, 198, 239, a, Arm., sed libe-
 rius haec vertit: Hebr. in plurali est, sed
 in scriptione defectiva sine punctis aequae
 in sing. esse potest, et sic videtur legisse
 etiam Symmachus; cf. not. seq.; Hebr. vox
 bene redditur.

Ibid. Id. — *Sym.*: *vehementiae*, uti etiam
 Middeldorpf vertit vocem syram; non male
 ex Hebr., sed cf. not. praeced.

v. 11. ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ — praemitt. ܕܥܘܠܐ cum
 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 198, 231, a,
 CM, Arm. ed., Arm., Vet. Lat. apud Sab.;
 omittit Hebr.; sed sine sensus detrimento
 addi poterat, ut est etiam in Vulg. et P.

Ibid. ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ — in sing. solus; puncta
Ribui puto omissa; Hebr. in plur., quam-
 quam e subsequente potuerit in aliquo
 Codice finale vocis ܘܫܘܦܐ omitti, vel etiam
 a lectore negligi et pro singulari sumi.

v. 12. ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ — cum 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96,

stulat, non servata, vel non adnotata, ce-
 tera bene, sed Hebr. *panis* in sing., cum
 nulla tamen sensus diversitate.

Ibid. ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ — *Sym.*: *Assyriis pro satie-*
tate panis, cum Hebr. Quae de lectione Sym-
 machi habent Scholion incerti in Cat. Ghisl.,
 et edit. Rom., et Montfaucon, bene iste ju-
 dicavit sensum (seu potius explicationem)
 lectionis Symmachi referre, non verba, ut
 lectio nostri Codicis arguit.

v. 7. ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ cum XII, 22, 23, 33,
 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 90, 91, 96, 144,
 147, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl.
 Ald., Arm. ed. et 3 Codd. Sergii, Arm., CM.
 Ar., Vers. antiq. Lat. apud Sab.: in Hebr.
 deest copula in Chethibh, apponitur in Keri.

v. 9. ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ — *Sym.*: *animabus*
nostris (periculo animarum nostrarum) *con-*
quirebamus, cum Hebr.

v. 10. ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ — *Aq.*: *adusta est*, cum
 Hebr., nisi quod iste in plurali habet: sub-
 jectum plures Codd. Hebr. legunt in Plur.,
 textus vulgatus ab aliis ut collectivum ex-
 plicatur, forte etiam scriptio defectiva est,
 unde facile in sing. sumserunt plures: in
 Syra vero Aquilae lectione, si praecedebat
 subjectum ܕܥܘܠܐ in Graeco, verbum sin-
 gulare erat ex graeco idiotismo; tunc verbum
 seorsim positum Syrus literaliter interpre-
 tatus est, et e lect. LXX.

Ibid. ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ ܕܥܘܠܐ — *Syr.* sub ܕܥܘܠܐ ; *Vers.*
 Lat. antiqua et Brev. Mozarab. apud Sab.
 omittunt; Flaminio Nobili videtur esse alia
 interpretatio: Hebraeus unum verbum tan-
 tum habet in versu; duo Graeca ad sen-
 sum bene reddunt; duplex ideo coaluit

4 קָמַר בְּיָדָהּ דְּחַפְּזָה אֲבֵי אֲבֵי + מַר
 בְּיָדָהּ דְּחַפְּזָה אֲבֵי אֲבֵי + מַר
 5 אֵלֶּה הֵן מִלֵּי אֲבֵי אֲבֵי . אֲבֵי אֲבֵי .
 6 לְאֵלֶּה . לֹא אֲבֵי אֲבֵי . מַר בְּיָדָהּ
 אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי . דְּחַפְּזָה אֲבֵי אֲבֵי .
 * מִלֵּי אֲבֵי *
 * לֹא אֲבֵי *
 דְּחַפְּזָה
 * חַפְּזָה *

✧ ✧ אֲבֵי אֲבֵי ✧ ✧
 + אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי . מַר .
 2 אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי . מַר .
 אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי . מַר .
 3 אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי . מַר .
 אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי אֲבֵי . מַר .
 1 . מַר . אֲבֵי אֲבֵי
 * אֲבֵי *
 2 . מַר . אֲבֵי אֲבֵי
 דְּחַפְּזָה אֲבֵי אֲבֵי
 אֲבֵי אֲבֵי . מַר

legens: *matres nostrae factae sunt sicut viduae ex nostris diebus. Aquam nostram bibimus pro argento*; sed interpunctionem forte apposuit Quatremère; ut CB legit etiam CM, nisi quod: *in diebus nostris* pro *ex diebus nostris*. Hebr. Masoreth. cum Syro in omnibus, omissis quae Syrus jugulat. Deciditne ergo asteriscus ante comma, quod, cum desit in Vat. et III, videtur defuisse ante Origenem?

Ibid. Ξυλα — *Sym.*: *Arbores nostras pretio caedebamus*: Ξυρος κατα του τραχηλου ημων. Scholion incerti in Cat. Ghisl.: *pro εν αλλαγματι ηλθεν επι τον τραχηλον ημων, Συμμαχος ειπε. Ξυρος κατα του τραχηλου ημων, την δουλειαν σημειωνων*. Lectionem Symmachi pro parte graece exhibita habet et Montfaucon, teste non indicato, habet et edit. Rom. Symmachus legisse videtur in Heb.: לַע לַע, sed liberius forte totum locum vertit, nec male tamen ad sensum; sed ex ejus textu non pleno definiri res nequit: cetera liberius, sed bene Hebr. reddunt.

v. 6. χείρα, ασσουρ εις πλησμονην αυτων — *manum Assyro εις πλησμονην αρτων*, in Graece exhibitis cum 26, 88, Arm. ed.; CM, Arm. et 10 Codd. Sergii supponunt in numero singulari αρτου, quod merus fortasse idiotismus, uti et in Brev. Mozar. apud Sab. Hebraeum nimis ad litteram reddit Syrus in prima parte, interpunctione Masorethica, quam et contextus po-

V. In medio, scriptum ut Cap. II, III, IV: προσευχη cum a, cui cognatos nullos excitat Holmes, nescio an jure; προσευχη Ἱερεμιου Compl., P., CM, Ar.; *Oratio Jeremiae Prophetae* Arabs in Cod. Bibl. Ambros., de quo dixi Cap. III, v. 22, n. IV, Vulg., Arm. in qua nonnulli habent: *Oratio sancti Jeremiae Prophetae*; 36 προσευχη και θρηνος Ἱερεμιου: Hebraeus nil habet.

v. 1. ὅτι-τι cum 22, 26, 36, 48, 51, 62, 88, 198, 231, a, sed id ex indole Codicum cognatorum; nam per se Syrus utrumque fert, ut etiam Hebr. et aliae versiones.

v. 3. ουχ ὑπαρχει — *Sym.*: *quia pater non est*; ejus lectioni propior est Keri, si tamen in liberiore Symmacho copulam sic versam fuisse dicendum, et non potius additio e contextu agnoscenda. LXX cum Chethibh.

v 4. επιομεν — addit: ÷ εἰς ημερων ημων, quae sub obelo habet etiam 88; XII habet in marg. ab alia manu; Montfaucon ex hoc Cod.: Αλλ. εἰς ημερον ημων. Haec lectio orta est ex יַמְיָיִי sine punctis vocalibus scriptum, quod varie accipi poterat: cf. Montfaucon, not. ad h. l.; sine nota critica habent eadem in textu 22, 36, 48, 49, 51, 62, 96, 198, 231, a, N; Vat. contra. III, 106, Ar. pro commate: ὑδωρ ημων εν αργυριω επιομεν exhibent εἰς ημερων ημων: Arm., vero haec paullo turbans, *matres nostrae sicut viduae a temporibus nostris*. v. 4. *aquam nostram pretio bibimus*; sic et CB

١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

٥. ٦. ٧.

١. ٢. ٣. ٤. ٥. ٦. ٧. ٨. ٩. ١٠. ١١. ١٢. ١٣. ١٤. ١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

Ibid. *αποχεις* — *Sym.*: *erubescis*, liberior, sed non mala Hebr. versio.

Ibid. Id. — marg. ch. m. ind. scholii: *εφυσω* (*effundes*): *εβωσω* (*evomes*).

22. *Ἐξέλιπεν* — *Sym.*: *absumta est*: cum Hebraeo omnes.

Ibid. *σε* — marg. ch. m. ind. add.: *ετι* cum 22, 36, (48 *οτι*, ex cognatione cum his Codd. corrigo *ετι*), 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret., S. Ambr.; idem ponunt ante *αποικισαι*, vel *του αποικισαι* III, XII, 23, 33, 49, 86, 87, 90, 91, 106, 147, 233, 239, Compl., (sic corrigo et Ald. *επι*), Arm., Ar., CB; habet nescio quo loco 144. Etiam CB ideo addidi, quia revera *GhE* reddit voculam graecam quam plures testes habent. Vertit quidem Quatremère igitur, sed vox aequae *ετι* significat, et sic hic reddenda et ex archetypo graeco, si tamen immediate ab illo est CB, et ex contextu. Plane vero erravit doctissimus vir in nota, cum dicit *ετι* deesse in Alex., adesse in Vat.; nam adest in Alex. etiam ex Grabiana-Bretingeriana edit. in margine; deest vero in Vat., sive edit. Romanam hoc nomine intellexerit, sive ipsum Codicem, qui tempore quo haec scribebat, in Bibliothecam Parisiensem, cui ipse tunc addictus erat, illatus fuerat hominum injuria. Hebraeus in nullo loco habet.

Ibid. *ανομιας-ανομιαν* cum 88, Theodoret., Arm., Ar.; 106 *αδικιαν*: Hebr. in sing. habet, sed scriptura defect. esse potest.

Ibid. *ασεβηματα* — marg. ch. m.: *αμαρτηματα* cum XII marg., S. Ambros.; lectio marg. propior voci Hebr.

significatione, quam textus noster offert; exacte autem redditur Hebr. in prima lectione marg.; suffixum, forte in sola lectione nostra omissum, in qua non integer textus exhibetur, deest in secunda lectione marg., et in lectione edit. Rom.

20. *πνευμα* — *Sym.*: *πνοη μυκτηρων ημων*, in Cat. Ghisl. et edit. Rom., quae tamen pronomen omittit, et Montf. qui sumsit a Drusio, in quo ut in edit. Rom. deest pronomen. *Sym.* et LXX cum Hebr. faciunt.

21. *Ιδουμαιας-Εδωμ* cum 88, quod reddit et formam Hebr. Marg. vero ch. m.: *Ιδουμαιας* cum Rom. edit. et ceteris Codd. Holm., excepto erroneo 106.

Ibid. *επι γης-εν γη Ουζ* cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 88, 96, 198, 231, a; *εν γη Ουζ* 62, Theodoret.; *επι της γης Ουζ* Compl., Arm. ed.; S. Ambr. et Arm. addunt nomen proprium, sed alii alia.

Ibid. *το ποτηριον κυριου* — Syrus sub †: deest solum *κυριου* in Hebr., quod omittit et S. Ambr.; omittunt vocem Arm. ed. et septem Codd. Sergii, addentes *hoc*; Arm.: *calix meus hic*, sed nota indicat nonnullos omittere *hic*. Cum vero sensus nullus esset deleto etiam *το ποτηριον*, quod Hebr. habet, erronee retrahitur nota hexapl. ad has voces, cum solum ultimae sit apponenda.

Ibid. *μεθυσθηση* — marg. ch. m. ind. add. praemittitur: *πιεσαι* cum 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 198 (231, ut videtur), a, Theodoret., S. Ambros., Arm. ed., Arm.: deest Hebr., nisi hoc dicas aliam versionem vocis seq., male ceu additionem habitam.

+
 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

tii versus liberio-rem et ex sensu Aramaeo verbi pendentem, et adduntur in loco, in quo Syrus ponit, etiam a Codd. 22, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, N; et ita etiam, nisi εγενοντο 36, 228: paullo tamen non significatione, sed in verbis extrema differunt in Syro et in his Codicibus, attenta ratione nostri reddendi superstitione graecas voces; ad literam enim Syrus est: *et non cognita fuerunt, et non innotuerunt*; sed indoles Codicum Gr., et nostrarum lectionum marg. dubium, credo, tollunt de lectione eadem.

19. Κουφοι — Incipit Κωφ cum Hebr., Compl., Arm., a, cui concordare debent cognati.

Ibid. εξεπτησαν-εξηφθημεν cum XII marg. Ad hanc vero vocem marg. ch. m. duplex lectio duplici indice directa; prima est: *persecuti sunt nos* cum P. et Vulg.: secunda est: *εξηφθησαν* cum III, (XII?), 22, 23, 33, 36, 48, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 106, 147, 198, 231, 233, a, Compl., Ald., Alex., S. Ambros.; Origen. et Olympiod. in Cat. Ghisl. videntur lectioni huic favere cum CM; ipsa editio Romana in notis subdit in plerisque libris hanc lectionem occurrere. Hebraeus in significatione propria vel translata omnes fert interpretationes; quoad personam, sine punctis vix distingui poterat, et nonnisi ex sensu ab illa

16 (in ed. Rom. sub *Αιν*). προσωπον χυριου — omittit in textu cum 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a: cf. ad v. 15 not. IV: habet tamen in marg. ch. m., sed post ου sequens, erronee pro loco, ut apparet. Hebr. cum ed. Rom. est.

Ibid. ουχ ελαβον — Sym.: *non reveriti sunt*; non male ex Hebr.

Ibid. προφητας-πρεσβυτας cum Hebr., III, XII, 22, 23, 26, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 91, 96, 106, 144, 147, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Alex., Cat. Ghisl., Ar.; supponit idem Sch. Olympiodori in Cat. Ghisl.; CM idem, sed in sing.; Arm.: *vultus sacerdotum non respexit senes, non miserti sunt puerorum eorum*; item Arm. ed. praeter *vultus sac.*, ubi Holmes silet.

18. εθρευσαμεν — ab hac voce incipit versus Τσαδη, procedit sub hac litera ad κουφοι versus seq. in ed. Rom.; consentiunt Syro Hebr., Compl., Arm., a, cui concordare debent 22 et cognati; etiam CM cum Syro incipit hunc versum.

Ibid. Id. — Aq.: *vastati sunt gressus nostri ab itione*: Sym.: *venati sunt gressus nostros*: Aquila a 177 ex sensu Aramaeo interpretatus est verbum; cetera bene uterque.

Ibid. πλατειαις ημων — post haec marg. ch. m. ind. add.: *και τα ιχνη ημων αφανη εγενετο*, quae exhibent aliam versionem ini-

١٥٠. ا١٥٤٤ ا١٥٤٤. † صلا بصلا لا + فنزوه فرا بمخزبا ١
 ا١٥٤٤. صلا ١٥٤٤؟ ا١٥٤٤ ا١٥٤٤. صلا ١٥٤٤. ا١٥٤٤ ختلا بصلا
 ا١٥٤٤. ا١٥٤٤. ا١٥٤٤. صلا ١٥٤٤. صلا ١٥٤٤. ا١٥٤٤
 صلا ١٥٤٤. صلا ١٥٤٤. صلا ١٥٤٤. صلا ١٥٤٤. صلا ١٥٤٤

١٥٤٤. صلا ١٥٤٤
 صلا ١٥٤٤. صلا ١٥٤٤
 صلا ١٥٤٤. صلا ١٥٤٤

١٥٤٤. صلا ١٥٤٤
 ١٥٤٤. صلا ١٥٤٤
 ١٥٤٤. صلا ١٥٤٤

gere. In omnibus Syro contradicit Hebraeus, cujus initium v. seq., ex alphab. oeconomia in ipso definitum, retractum huc fuit: $\pi\rho\theta$ vero ignorat Heb. Cf. et notam priorem v. ١٥٠.

Ibid. $\chi\upsilon\rho\iota\upsilon\upsilon$ — post hanc vocem, quae in ed. Rom. recte in alio versu est, *Aq.*: *divisit eos*, cum Hebr. Masoreth.; haec autem lectio retrahenda ad $\mu\epsilon\rho\iota\varsigma \alpha\upsilon\tau\omega\nu$ versus sub ١٥٠ in nostro, et sequentis in ed. Rom.

$\text{Aiv. } \text{A} \Phi\eta$ — In Syro non literae solum, sed ipse textus exhibentur ordine communi alphabeti. Ad ١٥٠ vero et ١٥٠ idem index scholii apponitur remittens ad unam not. marg. ch. m.: *In textu isto LXX PHE positum erat ante Ee.* Consentiant Syro in transpositione 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret., ut apparet ex Commentario ejus, Arm., P. ac nonnulli Codd. Hebr. apud De Rossi, *Varr. Lect.* Cf. sub his literis notas Capp. II et III.

v. 17. $\epsilon\iota\varsigma \tau\eta\nu \beta\omicron\eta\delta\epsilon\iota\alpha\nu$ — jungit praecedentibus cum Arm., favet Hebr.; Syri interpunctionem, sed aliter legentes, arguunt 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret.; Ar. unit ex interpunctione, ut Syrus, sed interpunctionem editor apposuit, nec a Vulgata forte independenter. Cf. not. ad I, 7.

Ibid. $\alpha\pi\omicron\sigma\chi\omicron\pi\epsilon\upsilon\omicron\upsilon\tau\omega\nu \eta\mu\omega\nu$ — Syrus huic versui unit, quae ed. Romana literae Τσαδη copulat, nempe: $\alpha\pi\epsilon\sigma\chi\omicron\pi\epsilon\upsilon\sigma\alpha\mu\epsilon\nu \epsilon\iota\varsigma \epsilon\delta\nu\omicron\varsigma \omicron\upsilon \sigma\omega\lambda\omicron\nu$ cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Compl., Theodoret., Cat. Ghisl., CM; cf. not. ad ١٥٠; ii enim Codices qui versus transponunt, sic jungant oportet ex nota Holmesii, qui pro v. 18 incipit ad Εδηρευσαμεν : Arm. et Arm. ed. addunt post v. seq. in nostro Syro; sed paulo aliter legunt.

51, 62, 96, 198, a, atque, ut omnino videtur, Theodoret.; deest Hebraeo additamentum: etiam CM addit post verbum, sed omittit post $\alpha\pi\omicron\sigma\eta\tau\epsilon$ vocem $\alpha\chi\alpha\delta\alpha\rho\tau\omega\nu$.

Ibid. $\mu\eta \acute{\alpha}\pi\tau\epsilon\sigma\delta\epsilon$ — $\text{†} \alpha\chi\alpha\delta\alpha\rho\tau\omega\nu$ $\mu\eta \acute{\alpha}\pi\tau\epsilon\sigma\delta\epsilon$: deest Hebr. vox reprobata, exhibetur in XII ex alia manu et 88; sed cum alia interpunctione id addi videretur in Holmes, ita ut praecedentibus jungatur; quod in 88 recte esset, cum post verbum $\acute{\alpha}\pi\tau\epsilon\sigma\delta\epsilon$ addatur $\alpha\upsilon\tau\omega\nu$; verum interpunctionis nullam rationem, vel fere habuerunt collatores Holmesiani. Praeposit *imundos* etiam Arm. in aliquot testibus.

Ibid. $\alpha\nu\eta\varphi\delta\eta\sigma\alpha\nu$ — marg. ch. m.: $\pi\alpha\rho\omega\epsilon\upsilon\nu\alpha\nu$ cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, N, Theodoret.; P. eandem ac margo vocem exhibet in textu: illi vero codices cum Theodoret. addunt $\kappa\alpha\iota \alpha\nu\eta\varphi\delta\eta\sigma\alpha\nu$. Quoad ? praemissum unio cum $\text{V} \text{V}$ textus, ut reddat $\acute{\omicron}\tau\iota$ quod omnes Codices habent. Lectio orta est ex lecto, vel verso $\text{V} \text{V}$ ac si esset a $\text{V} \text{V}$, quod legit Codex 17 Kenikot, fortasse opera Luciani, cujus lectio cum alia coaluit. Cf. De Rossi, *Lect. Varr.*, et Montfaucon, *Lex. ad Hexapl.* sub $\text{V} \text{V}$.

Ibid. $\tau\omicron\upsilon \pi\alpha\rho\iota\chi\epsilon\iota\nu$ — addit * $\pi\rho\theta$ $\pi\rho\sigma\omega\pi\omicron\upsilon \chi\upsilon\rho\iota\upsilon\upsilon$, quae sine asterisco habent a, Theodoret.; eadem ac a, et Theodoret., sed ceu variantem initio v. sequentis ed. Rom., exhibent in Holmes 48, 51, 62, 96, 198, 231, et cum $\alpha\pi\theta$ loco $\pi\rho\theta$ et 36; constans tamen horum Codd. cum illis consensus, et lectio ac nota Holmesii ad $\mu\epsilon\rho\iota\varsigma \alpha\upsilon\tau\omega\nu$ v. sequentis, in qua dicit a $\mu\epsilon\rho\iota\varsigma$ ad finem comm. poni in illis Codd. post comma seq., demonstrant hos Codd. omnino eodem in loco ac a et Theodoret. ista le-

+
 +
 +
 +
 +
 +
 +

لا صحفقا
 ٥٥٥٥ صحفقا
 صحفقا زفده
 حريف انحن

graeco ex *δικαιων* effictum *δικαιον* sensu non reluctantante, imo manente. *اصلا* totum, vel fere in litura, sed prima, ut videtur, manu.
 14. εσαλευθησαν — Sym.: ακαταστατοι εγενοντο, τυφλοι εν ταις εξοδοις· εφυρησαν εν αιματι, ωστε μη δυνασθαι αψασθαι της εσθητος αυτων; graeca exhibent Schol. Origenis in Cat. Ghisl., et Montfaucon ex Edit. Rom. et Cod. Colbertino. Syrus *ακαταστατοι* ita vertit ac si sit a *κατατασσω*, cf. eundem, Job VII, 12; XV, 23; XXXV, 10; verum etiam Esai., LIV, 11 eadem ratione ac hic interpretatus est eandem vocem, nec per se a sensu utriusque vocis graecae abludit syriaca vox. Symmachus bene reddit Hebr. In *صحفقا* medium in rasura, alia forte manu; P. habet *صحفقا* in plateis ejus; inde forte lectio prius scripta?
 Ibid. *αυτης* — ÷ *αυτης* ✓; deest Hebr.
 Ibid. *εν ταις εξοδοις* — Syrus jungit sequentibus reluctantante Hebr. in interpunctione Masorethica; nam per se alteram posset pati.
 Ibid. *εν τω μη* — Syrus jungit sequentibus cum Hebr. et Symmacho tum in nostro, tum in graeco (cf. notam primam hujus vers.): Arm. et Ar. ad sensum sic vertunt, ut jungant sequentibus.
 15. καλεσατε — *σαχαδαρτους* ✓ καλεσατε; idem praemittunt, sed cum alia in sequentibus lectione, 22, 36, 48,

Hebr. deest ex *suffixo*; num Origenes hanc legem Hebraicae linguae ignorans articulum reprobavit hic, in nota seq., et in nota II vers. sequentis? Cum autem in Syro, praesertim nostri Codices, ? et Δ sint etiam notae genitivi et accusativi, imperfecte articulus inde arguitur, idque ex nota hexapliari tantum vere asseritur, ut etiam in notis statim seqq., qua profecto nota non de casu, sed de voce iudicium fertur, ut e contextu apparet.
 Ibid. *της θυγατρος* — ÷ *της* ✓ *θυγατρος*; deest articulus in 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a; in Hebr. ex *statu constructo* deest.
 11. θυμον — * τον ✓ *θυμον*; addit articulum, sine asterisco tamen, 88; refert Hebr. *תן* nomini praepositum.
 Ibid. *τα θεμελια* — ÷ *τα* ✓ *θεμελια*; in Hebr. articulus deest ex *statu constructo*.
 13. αδικιων — praemittit *και* cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Arm. ed., Arm.; etiam CM, Ar. habent, sed in CM et Ar., ex quadam libertate esse potest, cum non soleant illis Codicibus consentire; Hebraeus non habet, addunt tamen Vulg., P., Chald., sed hic tam paraphrasticè vertit, ut auctoritas inde sumi nequeat.
 Ibid. *αιμα δικαιον εν μεσω αυτης* - εν μεσω αυτης *αιμα δικαιον* cum 88 et Hebr., qui tamen *justorum* habet; forte in

* * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *

* * * * *

* * * * *

* * * * *

* * * * *

* * * * *

si vero *aspectus eorum* ad **אזרח** referendum, quod optime reddunt, infeliciter in hac marg. lectione mediae voces Hebraeae exhibentur, nisi potius omissae fuerint. E Graecis testibus legunt *επυρωθησαν* ed. Rom., Vat., et Codd. non allati ex Holmes in nota praecedenti; *επυρωθησαν* Alex., *prae sardio* legit etiam P.: *ειδος αυτων* pro *αποσπασμα αυτων* 22, 36? 51, 62, 96, 198, 231, a, N.

Ibid. *λιθου* - *λιθους* cum III, 86, 88, 91, 106, 144, 147, 198, 233, a, Alex., ed. Tischendorffii; pluralem num. exhibent etiam Hebr., Arm., ed., Arm.: facile ex *λιθου* factum *λιθου* erronee ex ζ initiali vocis sequentis praesertim cum in Codd. uncialibus, saepe et minusculis charact. scriptis, haec litera sive finalis sive non eadem forma exaretur.

8. *εν ταις εξοδοις* — addit *αυτων* cum 22, 33, 36, 51, 62, 87, 88, 96, 198, 228, 231, a, Ald.: Hebr. non habet.

9. *ρομφαιας* — marg. ch. m.: *equitum*; index est ex illis lectionum Interpretum et variantium, et ponitur super **שה**: additionem in hac voce crederem post illam vocem ponendam, ceu lectionem variantem; si scholion mavis, mutilum forte est, et index obstat. Hebr. cum textu est.

Ibid. *επορευθησαν* — praemittit *οτι αυτοι* cum Hebr., 26, 88. Et marg. ch. m.: *diffuserunt*; ipsa est lectio P., unde forte sumpta, et Hebr. reddit.

10. *τα παιδια* — † *τα παιδια*; nullus graecus testis articulum omittit; in

allato, abjudicet Symmacho hanc vocem. In textu LXX super **י** vocis **ל** videtur delatum fuisse, vel evanuisse punctum.

Ibid. *επυρωθησαν* - *ετυρωθησαν* cum III, XII? 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 86, 87, 88, 91, 96, 106, 147, 198, 231, 233, a, Compl., Ald., Brev. Rom. in notis ed. Rom., CM, Ar.; Origenes idem haberet in Scholio edit. Rom., sed in Cat. Ghislerii lectio imo *επυρωθησαν* Origeni daretur; scholion vero Origenis in Editione Romana, pro parte quae nostrum locum respicit, Olympiodoro tribuitur in eadem Catena, atque in eo supponitur, quin nominatim excitetur, lectio *ετυρωθησαν*. Editionis Rom. lectio corrigenda forte in *επυρωθησαν* Editionis Grabianae (cf. et notam seq.), quae Hebraeo consonat, a quo recedit ea nostri Codicis; quod mirum, cum Hexapla rem textum, Recensionem, quam Lucianaeam dicerem, ipsam familiam Alexandrinam, seu ejusdem saltem testes probabiles occupavit. A textu forte Hebr. sine distinctione Masoreth., et vicino **מחלב**, interpunctione mutata, orta haec interpretatio vocis Hebraeae, vel inducta ex alia graeca praecedenti levi literae unius alteriusve mutatione.

Ibid. Id. — marg. ch. m.: *rubuit prae lapidibus sardii aspectus eorum*; quae versio bene, praeter personam, reddit Hebraeum in *rubuit* et non male in *aspectus eorum*; si tamen hoc ad **לצ** retrahendum, ita ut *prae lapidibus sardii* reddant tantum **מפנינים**, qua etiam ratione nonnulli vocem interpretantur, confer Gesenius, *Lex. Man.*, ad voc.;

⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆	⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆	⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆ ⋆

α 6. χειρας - χειρες legunt 22, 36, 48, 51, 62, 231, Compl., CM, Ar., Arm. ed.; supponit Arm.; sic quoque Syrus noster legit, si חַפָּל nonnisi intransitive sumere licet: Hebr. quoque sic legit.

17. εχαραιωθησαν — Sym.: Naziraei αχραντοι (αχραντοι-αφωρισμενοι αυτης Cat. Ghisl., Montf. ex Ed. Rom. et Cod. Colb.) ὑπερ χιονα, λαμπροτεροι γαλακτος, πυρροτεροι την ἑξιν ὑπερ τα περιβλεπτα, sicut σαπφειρος τα μελη αυτων: graeca dedi ex Orig. in Cat. Ghisl., et ex Montf., qui Symmacho pariter tribuunt. Ad ἑξιν autem subditur in eodem marg. ch. m.: os, quod non Scholii, sed variantis lectionis indice regitur. Num Symmachi altera lectio, cui solemne est ut **וצל** **וסטוּוּ** reddat? Cf. Montf., *Lexx. ad Hex.*, sub vocibus. Sed etiam P. utitur eadem voce Syriaca. Symmachus more suo eleganter vertit; proprior Hebraeo, quam ea nostri Codicis est lectio varians in initio, quam Montfaucon dat; sicut ante σαπφειρος Symmachi indolem sapit, deest tamen Hebraeo et Graeco tam in Montf., quam in Cat. Ghisl.; **פנינין**, de quo alii alia, reddit ut noster Aquila alibi, cf. Montfaucon, *Lexica ad Hexapla*, sub vocibus: ultimam vocem demum optime, sed liberiuscule, forte etiam legit in plurali in textu punctis non definito. Non video autem cur Schleusner in *Lexico in V. Test.* sub voce περιβλεπτα cum suspicante Bootio ab eo

et recentes Interpretes, cf. Montf., *Lexx. ad Hex.* sub v., et Gesenius, *Lex. Man.*, sub v. Ibid. ἐξεδυσαν — Sym.: detexerunt. Ibid. Post **מכב** rasura; eratne **מכב**? Ibid. **εις ανιατου** — marg. ch. m.: immisericors ut struthiocameli: bene Hebr. reddit. Montfaucon: **Σ. ὡς σρουθοαμηλοι** ex Edit. Rom., in qua Symmacho tribuitur e Scholio Olympidori; in Cat. Ghisl. Scholion Origenis hanc lectionem offert; sed potuit Olympiodorus ex Origene sumsisse. Saepe Symmachus una cum Aquila hac voce Hebr. interpretatur; cf. Montf. *Lexx. ad Hex.*, ad voces Gr. et Hebr. Forte ergo uni horum danda lectio nostri Codicis, nisi malueris ad anonymas lectiones amandare, quamquam fere semper hae testes in Codicibus habeant.

Ibid. Id. — marg. ch. m.: immisericors: cf. not. praeced.: haec altera lectio in Syro non iisdem vocibus effertur.

4. ὁ διακλων — praemittitur **και** cum III, 22, 36, 51, 62, 96, 198, 228, 231, a. Alex., S. Cyril. Alex. VI, I, 189, Theodoret., S. Hieronym. apud Sab., 6 Codd. Sergii, Arm. ed., Arm., CM, Ar.: deest Hebraeo, sed addunt Vulg., P. in omnibus testibus; sola libertas innoxia. Ibidem **א** **ב** in rasura scribuntur, sed prima manu.

5. οἱ εσθοντες — Sym.: qui ad delicias: Hebraeum nomen reddit, sed totam ejus lectionem non licet arguere. Super ο vocis **הטב** litura, in qua forte Ribui erant.

אֲבָרְכָהּ. אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ
 אֲבָרְכָהּ. אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ
 אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ
 אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ

- 8. חכ. ל' א'.
- 9. ח. ה' ב' א'.
- 10. ח. ה' ג' א'.
- 11. ח. ה' ד' א'.
- 12. ח. ה' ה' א'.
- 13. ח. ה' ו' א'.
- 14. ח. ה' ז' א'.
- 15. ח. ה' ח' א'.
- 16. ח. ה' ט' א'.
- 17. ח. ה' י' א'.
- 18. ח. ה' יא' א'.
- 19. ח. ה' יב' א'.
- 20. ח. ה' יג' א'.
- 21. ח. ה' יד' א'.
- 22. ח. ה' טו' א'.
- 23. ח. ה' יז' א'.
- 24. ח. ה' יח' א'.
- 25. ח. ה' יט' א'.
- 26. ח. ה' כ' א'.
- 27. ח. ה' כא' א'.
- 28. ח. ה' כב' א'.
- 29. ח. ה' כג' א'.
- 30. ח. ה' כד' א'.
- 31. ח. ה' כה' א'.
- 32. ח. ה' כו' א'.
- 33. ח. ה' כז' א'.
- 34. ח. ה' כח' א'.
- 35. ח. ה' כט' א'.
- 36. ח. ה' ל' א'.
- 37. ח. ה' לא' א'.
- 38. ח. ה' לב' א'.
- 39. ח. ה' לד' א'.
- 40. ח. ה' לה' א'.
- 41. ח. ה' לו' א'.
- 42. ח. ה' לז' א'.
- 43. ח. ה' לח' א'.
- 44. ח. ה' לט' א'.
- 45. ח. ה' מ' א'.
- 46. ח. ה' מא' א'.
- 47. ח. ה' מב' א'.
- 48. ח. ה' מג' א'.
- 49. ח. ה' מד' א'.
- 50. ח. ה' מה' א'.
- 51. ח. ה' מו' א'.
- 52. ח. ה' מז' א'.
- 53. ח. ה' מח' א'.
- 54. ח. ה' מה' א'.
- 55. ח. ה' מו' א'.
- 56. ח. ה' מז' א'.
- 57. ח. ה' מח' א'.
- 58. ח. ה' מה' א'.
- 59. ח. ה' מו' א'.
- 60. ח. ה' מז' א'.
- 61. ח. ה' מח' א'.
- 62. ח. ה' מה' א'.
- 63. ח. ה' מו' א'.
- 64. ח. ה' מז' א'.
- 65. ח. ה' מח' א'.
- 66. ח. ה' מה' א'.
- 67. ח. ה' מו' א'.
- 68. ח. ה' מז' א'.
- 69. ח. ה' מח' א'.
- 70. ח. ה' מה' א'.
- 71. ח. ה' מו' א'.
- 72. ח. ה' מז' א'.
- 73. ח. ה' מח' א'.
- 74. ח. ה' מה' א'.
- 75. ח. ה' מו' א'.
- 76. ח. ה' מז' א'.
- 77. ח. ה' מח' א'.
- 78. ח. ה' מה' א'.
- 79. ח. ה' מו' א'.
- 80. ח. ה' מז' א'.
- 81. ח. ה' מח' א'.
- 82. ח. ה' מה' א'.
- 83. ח. ה' מו' א'.
- 84. ח. ה' מז' א'.
- 85. ח. ה' מח' א'.
- 86. ח. ה' מה' א'.
- 87. ח. ה' מו' א'.
- 88. ח. ה' מז' א'.
- 89. ח. ה' מח' א'.
- 90. ח. ה' מה' א'.
- 91. ח. ה' מו' א'.
- 92. ח. ה' מז' א'.
- 93. ח. ה' מח' א'.
- 94. ח. ה' מה' א'.
- 95. ח. ה' מו' א'.
- 96. ח. ה' מז' א'.
- 97. ח. ה' מח' א'.
- 98. ח. ה' מה' א'.
- 99. ח. ה' מו' א'.
- 100. ח. ה' מז' א'.

אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ
 אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ
 אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ
 אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ אֲבָרְכָהּ

- 1. ח. ה' א'.
- 2. ח. ה' ב' א'.
- 3. ח. ה' ג' א'.
- 4. ח. ה' ד' א'.
- 5. ח. ה' ה' א'.
- 6. ח. ה' ו' א'.
- 7. ח. ה' ז' א'.
- 8. ח. ה' ח' א'.
- 9. ח. ה' ט' א'.
- 10. ח. ה' י' א'.
- 11. ח. ה' יא' א'.
- 12. ח. ה' יב' א'.
- 13. ח. ה' יג' א'.
- 14. ח. ה' יד' א'.
- 15. ח. ה' טו' א'.
- 16. ח. ה' יז' א'.
- 17. ח. ה' יח' א'.
- 18. ח. ה' יט' א'.
- 19. ח. ה' כ' א'.
- 20. ח. ה' כא' א'.
- 21. ח. ה' כב' א'.
- 22. ח. ה' כג' א'.
- 23. ח. ה' כד' א'.
- 24. ח. ה' כה' א'.
- 25. ח. ה' כו' א'.
- 26. ח. ה' כז' א'.
- 27. ח. ה' כח' א'.
- 28. ח. ה' כט' א'.
- 29. ח. ה' ל' א'.
- 30. ח. ה' לא' א'.
- 31. ח. ה' לב' א'.
- 32. ח. ה' לד' א'.
- 33. ח. ה' לה' א'.
- 34. ח. ה' לו' א'.
- 35. ח. ה' לז' א'.
- 36. ח. ה' לח' א'.
- 37. ח. ה' לט' א'.
- 38. ח. ה' מ' א'.
- 39. ח. ה' מא' א'.
- 40. ח. ה' מב' א'.
- 41. ח. ה' מג' א'.
- 42. ח. ה' מד' א'.
- 43. ח. ה' מה' א'.
- 44. ח. ה' מו' א'.
- 45. ח. ה' מז' א'.
- 46. ח. ה' מח' א'.
- 47. ח. ה' מה' א'.
- 48. ח. ה' מו' א'.
- 49. ח. ה' מז' א'.
- 50. ח. ה' מח' א'.
- 51. ח. ה' מה' א'.
- 52. ח. ה' מו' א'.
- 53. ח. ה' מז' א'.
- 54. ח. ה' מח' א'.
- 55. ח. ה' מה' א'.
- 56. ח. ה' מו' א'.
- 57. ח. ה' מז' א'.
- 58. ח. ה' מח' א'.
- 59. ח. ה' מה' א'.
- 60. ח. ה' מו' א'.
- 61. ח. ה' מז' א'.
- 62. ח. ה' מח' א'.
- 63. ח. ה' מה' א'.
- 64. ח. ה' מו' א'.
- 65. ח. ה' מז' א'.
- 66. ח. ה' מח' א'.
- 67. ח. ה' מה' א'.
- 68. ח. ה' מו' א'.
- 69. ח. ה' מז' א'.
- 70. ח. ה' מח' א'.
- 71. ח. ה' מה' א'.
- 72. ח. ה' מו' א'.
- 73. ח. ה' מז' א'.
- 74. ח. ה' מח' א'.
- 75. ח. ה' מה' א'.
- 76. ח. ה' מו' א'.
- 77. ח. ה' מז' א'.
- 78. ח. ה' מח' א'.
- 79. ח. ה' מה' א'.
- 80. ח. ה' מו' א'.
- 81. ח. ה' מז' א'.
- 82. ח. ה' מח' א'.
- 83. ח. ה' מה' א'.
- 84. ח. ה' מו' א'.
- 85. ח. ה' מז' א'.
- 86. ח. ה' מח' א'.
- 87. ח. ה' מה' א'.
- 88. ח. ה' מו' א'.
- 89. ח. ה' מז' א'.
- 90. ח. ה' מח' א'.
- 91. ח. ה' מה' א'.
- 92. ח. ה' מו' א'.
- 93. ח. ה' מז' א'.
- 94. ח. ה' מח' א'.
- 95. ח. ה' מה' א'.
- 96. ח. ה' מו' א'.
- 97. ח. ה' מז' א'.
- 98. ח. ה' מח' א'.
- 99. ח. ה' מה' א'.
- 100. ח. ה' מו' א'.

stris flagitantibus corrigo in אֲבָרְכָהּ, pro-
 jectae sunt, qua voce in alia forma utitur P.,
 unde forte est nostra lectio, quae minus He-
 braeo respondet quam lectio textus. Sed quid
 si duo ל'ל' pro uno scripti fuissent, fere ut
 ל'ל' pro ל'ל' Joh., V. Hark., ed. Bernstein,
 VII, 30, VIII, 9, et ל'ל' Tob. II, 21 pro
 ל'ל'? De quibus locis cf. eundem Bernstein
 ibid. *Vorbericht*, XXV et seq.

Ibid. אֲבָרְכָהּ — Aq.: consecratae; Hebr. ambo referunt.

Ibid. אֲבָרְכָהּ — Syrus vel אֲבָרְכָהּ cum 62 et a, vel אֲבָרְכָהּ cum 228: Hebr. in sing.

2. אֲבָרְכָהּ — Sym.: electi prae auro eximio: Hebraeum reddit liberius quam LXX, in prima voce fere tamen cum P., nec male, optime vero in secunda. In textu in אֲבָרְכָהּ nonnullae literae in fine in rasura scriptae, sed prima manu.

Ibid. אֲבָרְכָהּ — marg. ch. m.: (in) rubido; etiam Aquila, a quo forte ideo repetenda haec lectio, Prov. VIII, 19, Esai. XIII, 12 vertit אֲבָרְכָהּ, seu אֲבָרְכָהּ, ut vult Schleusner, *Lex. in V. T.* sub prima voce, nescio cur; Vulg. III Reg. X, 18 reddit אֲבָרְכָהּ fulvus nimis.

3. אֲבָרְכָהּ — Hebr.: אֲבָרְכָהּ; אֲבָרְכָהּ in Hebraeo revera est in Chethibh; Sym.: אֲבָרְכָהּ, quod dat Origenes in Cat. Ghisl. bis, in primo et quarto scholio ad h. 1.; Montsfaucou affert ex Drusio et Edit. Rom. De Hebraea voce non constat inter veteres

22 et sociis, et Origene in Cat. Ghislerii, Arm.: cf. not. II ad v. 65.

Ibid. אֲבָרְכָהּ — addit σου cum 88, 239, Orig. in Cat. Ghisl., Arm. ed., Arm.; addunt cum aliis 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a: Hebr. non habet.

Ibid. אֲבָרְכָהּ — addit ÷ σου, quod sine nota Origeniana habent XII marg., 88; abest ab Hebr.

IV. In medio, ut II et III: Quarta (Lamentatio).

1. אֲבָרְכָהּ — Aq., Sym.: obscuratur, vel obscurabitur; Hebr. et Syrus utrumque per se ferunt.

Ibid. אֲבָרְכָהּ — in Syro sunt duo indices remittentes ad marg., unus post primam vocem, et est index additionis, alter super אֲבָרְכָהּ, qui ambo in margine ponuntur super prima voce hujus lectionis ch. m.: tinctura rubra: אֲבָרְכָהּ reddunt Aquila, Quinta et Sexta Ps. XLIV, 10 (Montf., Hex.), ubi in nostra versione Aq. אֲבָרְכָהּ, ut hic; אֲבָרְכָהּ idem Aquila Esaias XIII, 12, et color Dan. X, 5; nec plane haec significatio ablutit a rad. Hebr., sed unde rubra est? Anne pro אֲבָרְכָהּ sequenti? P.: אֲבָרְכָהּ. In hac lectione marg. plures literae in rasura scriptae, sed prima manu.

Ibid. אֲבָרְכָהּ — marg. ch. m.: אֲבָרְכָהּ, quod sensu et grammaticis no-

ⲡⲉⲣⲁⲥⲱⲥⲓⲙⲟⲥ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ
ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ
ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ
ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ
ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ
ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ	ⲉⲓⲁ

ρασπισμος (*ὑπερασπισμον* quoque per se Syrus fert, et praeferrem ex ejusdem cognatione cum 88) *καρδιας μου, μοχθον σου αυτοις. καταδιωξεις αυτους*; *ὑπερασπισμον καρδιας μου μοχθον σου αυτοις καταδιωξεις αυτους* 88 (Holmes interpunctionem non dat); post *μοχθον* habet *σου αυτοις* XII marg.; *ὑπερασπισμον καρδιας μου μοχθον αυτοις*. *Καταδιωξεις αυτους* a, cui in lectione concinunt 22, 36, 48, 62, 96, 198, 231; sic fere 51, si recte Holmes intelligo; Alex. *ὑπερασπισμον, καρδιας μοχθον* 65 (66) *σου αυτοις*. *Καταδιωξεις*: cf. et not. I ad v. 66. Syro consentit Hebraeus in interpunctione, sed Interpres graecus, unde ille derivavit suam lectionem, addit voculam *μου* ex arbitrio, *מןני* semel occurrens ex etymologia explicavit, forte etiam in nominativo legit, *תלת* ut *תלת* legit vel interpretatus est, *αυτους* demum ipse addidit. Cf. Schleusner sub *μοχθος*, et Rosenmueller, ad I.

Ibid. *ὑπερασπισμον* — marg. ch. estr.: *scutum*: cf. not. praeced.; sic etiam Vulg. Cum char. estranghelo scribatur, qui solet usurpari pro lectionibus Interpretum, forte excidit nota Aquilae vel Symmachi.

Ibid. *μοχθον* — marg. ch. m.: *planctus* (vel *planctum*) *qui* (et sine *qui* licet vertere) *a te eis*; non male, Hebraica voce derivata a radice *ללן* in significatione *ejulavit, lamentatus est*, praesertim cum in Aramaeo frequentissima sit radix *𐩧* cum derivatis in hac significatione: Aramaismi vero influxum in veteres Interpretes jam innui in not. ad Baruch, I, 2.

v. 66. *καταδιωξεις* — addit *αυτους* cum

a, CM, S. Ambros.; idem cum alia lectione habent 22, 36, 48, 51, 96, 231; addunt ante haec 7 Codd. Sergii, Arm. ed., Arm.

v. 63. *επιβλεψον* — praecedentibus jungit cum Hebr., contextu quoque id flagitante; concinit a, et sine dubio ceteri Codd., qui aliter legunt in sequentibus, quos vide in proxima nota. Supponunt hanc interpunctionem et Schol. Orig. in Cat. Ghisl., et Codd. Recensionis, quam Luciano darem, ex lectionibus, quas habent in seqq. et Compl.

Ibid. *επι οφθαλμους αυτων-εγω απο ψαλμων αυτων* cum 88 et XII marg., qui legit *εγω απο των ψαλμων αυτων*, quam lectionem affert ex eodem Montf. sub *אלל*. Lectio Syri ex Hebr. explicatur, vox nempe *תלת*, semel occurrens nec punctis masurethice definita, resoluta est in frequentiore (in hoc ipso libro III, 14; V, 14) *תלת* cum praepos. *ת*; forma vero in singulari ex eodem punctorum defectu in plurali intellecta fuit, *ת* pro *תלת* suffixo addito immediate femin. formae plurali sine *ת*, cuius usus non rara exempla occurrunt; cf. Gesenius, *Lehrg.*, 215, Ewald, *Ausf. Lehrb.* VI Ausg., § 259.

Ibid. Id. — Aq.: *cantio*: *Sym.*: *psalmus*; recte ex Hebr.

v. 64. — In Syro incipit *Θαυ* cum Hebr. a, cui socii accinent, Compl. et Cat. Ghisl.; Arm. item v. 64 incipit cum hac litera, alia tamen ex versu praecedenti praemittens.

v. 65. *αποδωσεις αυτοις* — Syrus jungit praeced., reclamante Hebr. ex ipsa Alphabeti oeconomia, sed consentiente a in interpunctione ante *ὑπερασπισμον*, cui et cognati 22 etc. jungendi essent.

Ibid. *ὑπερασπισμον, καρδιας μου μοχθον*. 66. *σου αυτους καταδιωξεις* — ὑπε-

1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

3. 4. 5.

4. 5.

5. 6.

6. 7.

1. 2.

2. 3.

3. 4.

4. 5.

νατῶσαν ponit etiam XII marg.: 86 habet οἱ ἐχθροὶ μου statim post ἐθηρεύσαν με: Hebreo concinit Syrus, nisi quod ille non habeat copulam ante ἐθανατώσαν, quam et Alphabeti oeconomia reprobatur.

v. 53. ἐθανατώσαν — Sym.: et ad silentium redegerunt; solemne est Symmacho sic reddere radicem Hebr. (cf. Montf. *Lexx. ad Hexapl.* sub תָּמַח), et bene est: is autem addidit liberius et (cf. not. praec.), nisi e lectione textus LXX in Graecum, vel in nostrum Sym. textum irrepserit. In textu LXX super ✠ rasura; eratne ֹחַמְּסֹ?

v. 54. ὑπερεχυσθη — marg. ch. m.: abluerunt; male vim Hebraei reddit; forte scholion erat in Graeco, unde noster vertebat, quod pro lectione habuit; nam in Syro Scholia aliis ind. reguntur, saltem ut plurimum.

Ibid. εἶπα — Sym.: dixi: abscissus sum, bene cum Hebr. radice.

v. 57. δεισιω — Sym.: ad recreandum me et servandum; Symmachus liberius sed recte ex radicibus Hebr. reddit, licet secunda in hoc sensu non occurrat; omisit tamen suffixum ultimum: de et inserto cf. not. seq. Ar., Arm., unus Codex Sergii, et etiam Arm. edit., quae videtur in Holmes paullo liberius reddita, Symmacho fere consonarent; sed in Ar. e Graeco deest haec litera, ut etiam in III, et Polygl. Lond. e Cod. Oxoniensi sumsit, de quo cf. not. IV ad v. 22 hujus Cap.; Arm. vero literaliter reddit hic P.

v. 57. εἰς τὴν βοήθειαν μου — praemittit καὶ cum 22, 36, 51, 62, 96, 198, 228,

rum lectiones non sunt omnino alienae ab illa versione: Ed. Rom. in notis: in caeteris libris est καὶ θαμβος, unde forte est lectio sine certa testis nota allata a Montf. sub οἱ λοιποὶ, quod de ceteris Interpretibus intellexit, vereor, ut recte. Mire absunt ab Hebr. Ed. Rom., de qua cf. Schleusner ad v., et lectio Syri, et Cod. 22 et sociorum; sumseruntne vocem ut fem. vocis praecedentis תָּמַח, aut ex ea interpretati sunt? An cum radice תָּמַח confuderunt?

Ibid. ἐγενήθη — Syrus, ut puto, vertit ac si legisset ἐγεννηθή; nam etsi per se Graecum reddat vox Syriaca, in locis, ubi sic reddere pronum erat nostro Interpreti. ut Sap. VII, 3, ἴοσι usurpavit pro γιγνομαι.

Ibid. ἐπαροις καὶ συντριβη — Aquila in margine eadem dat iisdem vocibus Syriacis textus: recte omnes exhibent Hebr., modo animadvertas non legisse תָּמַח cum textu vulgato, sed תָּמַח cum pluribus Codd. et Editt., LXX et Vulg. apud De Rossi, *Scholion* ad h. l.

v. 52-3. ὡς σρουθιον. παντες οἱ ἐχθροὶ μου δωρεαν ἐθανατώσαν - ὡς σρουθιον οἱ ἐχθροὶ μου δωρεαν · καὶ ἐθανατώσαν cum a, cui in lectione, ideoque etiam in interpunctione concinunt 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231: ut noster interpungunt Vat., Tischendorf in sua edit., Compl., CM, si tamen e Codice distinctionem Tattam invexit, Arm. licet alia addat.: παντες deest etiam in III, XII, 22, 26, 33, 49, 86, 87, 90, 106, 147, 228, Compl., CM, Arm., Ar.: καὶ ante ἐθα-

†
✠
 49 48 47 46 45 44 43 42 41 40 39 38 37 36 35 34 33 32 31 30 29 28 27 26 25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

modo cum verbis *concessit, exagitavit, afflixit* constaret *folia*? Haec significatio verbi solum dari posset I, 12 marg., ubi ܐܘܘܬܐ *vitem* significat; saltem redditur per ܐܠܟܪܡܐ in Lex. ms. Syro-ar. nostrae Bibliothecae jam allato, et ab ipso Ferrario in suo *Nomenclatore Syr.* Quod quidem pariter constaret, si hanc vocem vertas per σελεχος, cui respondet in nostra Versione Syriaca Job XIV, 8, XXIX, 48, Cant. III, 6, Eccli. L, 12; Ezech. XIX, 41, XXXI, 42, 43; quamquam duplex significatio probabiliter una est, et prior allata solum ex contextu forte assumpsit illam *vitis* in Lexico Syro-Arab., et in Ferrario; videntur enim mihi Orientales interdum glossas, et significaciones peculiaries non vocis, sed contextus Lexicis suis infarcivisse. Vel nova ideo significatio vocibus ܐܘܘܬܐ et ܐܘܘܬܐ danda; vel, si mavis, dicas, per me licet, etymologiam tantum vocum graecarum nostrum sectatum fuisse, nulla habita ratione usus linguae tum graecae tum syriacae, et credidisse επι praepositum in vocibus graecis tantummodo vim augere, unde etiam verbo in Pael usus sit, ipsumque ܐܘܘܬܐ ceu denominativum a ܐܘܘܬܐ *folium* assumserit. Aliquid momenti addit huic declarationi quod Mich. VII, 1, Abd. 5, Soph. III, 7, επιφυλλεις per ܐܘܘܬܐ verterit, ut etiam in hoc ipso libro II, 20; quod quidem cognitionem usus linguae in nostro arguit. Si haec secunda declarationis ratio placet, hic et in locis supra indicatis meam versionem refinge ad ea quae modo dixi.

Ibid. ܐܘܘܬܐ scribitur in rasura prima manu.

Ibid. πολεως — addit μου cum Hebr., XII marg., 26, 88, 239, Arm. ed., Arm.; addunt sed cum alia lectione 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, N.

v. 46. In Edit. Rom. sub Αἴν, in Syr. sub ܐܘܘܬܐ. Cf. not. ad v. 46 ante not. ad v. 49 et seqq.

v. 47. Δυμος - Θαμβος cum 23, 26, 33, 49, 86, 88, 90, 144, 147, 239, Compl., Ald., Cat. Ghisl., Arm. ed.; sed Arm. potest tum hoc, tum τρομος Codicum 22, et soc., quo-

cujus prima pars lectiones LXX et Symmachi habebat. Haec tamen Symmachi lectionis declaratio nostram lectionem supponit ac firmat: quod vero ܘܘܬܐ fem. sing. exhibeat Syrus, forte e verbo singulari in graeco ex subjecto in plurali neutro explicandum, quod verbum in sui codicis margine uti excerptum e textu Symmachi sine subjecto, ut erat reddidit, generis norma desumpta e subjecto in textu ὁ οφθαλμος ܘܘܬܐ fem. Subjectum Symm. ex Origenis explicatione crederem πηνη, quo alibi Symm. vertit פן (cf. Montf. *Lex. G.* ad v.), vel δαχρυα. Liberior vertit Symmachus e more suo, sed significacionem loci bene assecutus.

Ibid. Id. — marg. ch. m. indice scholii, qui hic est parva crux rubra: επιφυλλει (ܐܘܘܬܐ) *quomodo racematur quis vineam.* Hic locus me movit, ut I, 12, 22, II, 20 text. et marg. ܐܘܘܬܐ verterem *racematus est*, et ܐܘܘܬܐ *racemi*, ratione habita etiam graeci et Scholiorum Origenis et Olympiodori in Cat. Ghisl. ad I, 22. Nam in hoc loco verbum quomodo posset verbi *concessit, exagitavit, afflixit*, cum sermo sit de *vineae*? Nam vehementer dubito de significacione *vitis*, quam voci ܐܘܘܬܐ dat Michaelis, *Lex. Syr. Castelli* ad h. v., ex uno exemplo Assemani, *B. O.*, I, 374, l. 23, ubi *vineae* vertit doctus Maronita. In pluribus enim locis, quos vidi, ܐܘܘܬܐ *vineam* indicat; quae significatio etiam ibi convenit e contextu. Equidem Assemano, viro in his principi, quis refragaretur? Sed me docuit Mai, S. V. N. Coll., T. IV, p. x, T. X, p. vi, Assemanos suas versiones solitos fuisse tradere perpoliendas doctis nostratibus; quidni isti et in illo loco *vineae* substituerint *vitem* visam illis, textu non inspecto, convenientiorem, cum reapse utraque versio nil mutet sensum loci? Lexic. ms. Syro-Arab. nostrae Biblioth. ܐܘܘܬܐ per ܘܘܬܐ vertit, quae vox arabica cum indicet ex Lexicis *vitis* et *vineae* nos incertos relinquit; sed *vineam* vertit Ferrarius, qui a Maronitis plura habuit et fere reddit Bar-Ali, quem, saltem in summa vel fere, referre videtur noster Codex. In illis item locis quo-

f. 141 ^{v. a} אֱלֹהֵינוּ^8 לָא^8 לְעַמּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8
 כְּכֹסֶס חֲתָא בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8
 אֵלֵךְ חֲתָא בְּכַבּוּ^8

בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8
 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8
 חֲתָא בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8
 חֲתָא בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8 בְּכַבּוּ^8

e Cod. Colbert. sumtam Montfaucon, in not. ad h. l. in *Hexapl.*, lectionem Symmachi non recte arbitratus est; eum tamen secutus est Schleusner in *Repert.*, XII, 40. Num in Codice Colbertino Amanuensis deceptus repetitione nominis Symmachi et lectioni, et explicationi ejus praepositi, ab uno ad alterum locum transilivit? Quod Hebr. vocem attinet, a sensu non abludunt tum Edit. Rom., tum Syrus et Symmachus, sed nullus reddit literaliter.

Ibid. *σιγησομαι - σιγησεται* cum 88; vel *ἡσυχασει* cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, *αλλ.* in N, Orig. in Cat. Ghisl.: consentiunt quoad personam Hebr. et Symmachus, modo allatus; propius Hebraeae voci *ἡσυχασει*.

v. 50. *έως ου* — *έως ου* cum Hebr., Vat., prout dedit Mai, edit. Holm. et ceteris testibus ex silentio Holmesii, Tischend., CM, Arm., Ar.; sed purum ac merum sphalma typorum videtur lectio Rom. edit.

v. 51. *επιφυλλει* — *Sym.*: *obruit animam meam*, vel pressius, *pertransiit animam meam*: cf. Psalm. CXXIII, 5, Aq. et Sym. in nostra versione Syriaca, et eosdem una cum Theodotione in Montfaucon, *Hexapl.*, et P. ibid. In Catena Ghislerii melius, quam in Edit. Rom. in notis, haec habet Origenes ad h. l.: *κατακοπτει γαρ με τα δακρυα, καθαπερ αμπελον ακριβης τρυγητης· κατα δε συμμαχον· οτι κατεποντισαν με τα δακρυα, τη των εν υδασι πνιγομενων μεταφορα*. De quo loco Symmachi, quem ceu ejus lectionem dedit Montfaucon, recte, si quid video, dubitavit Schleusner, *Repert.*, XII, 41, num potius explicationem lectionis ejusdem exhiberet: etenim tum ex lectione nostri Codicis, tum e contextu (in quo non lectio LXX, sed ejusdem explicatio, ut apparet, affertur), evidenter colligitur excerptum Scholii Origenis nos habere,

fere divinando, vel potius confundens ΠΩ cum ΠΨ , aut ΠΨ a ΠΨ , quae idem Aquila in aliis locis eadem ratione est interpretatus. Cf. Montf., *Lexx. ad Hexapl.* sub ὀμιλια , et in ΠΩ pro ipso voces interpretandi more. Attenta autem Aquilae etymologica vertendi ratione, si tamen non aliter legerit, ut dixi. libenter commutarem nomina praeposita duobus fragmentis, quia tunc optime ambo ex eorum indole interpretati fuissent. Quod ut magis probabile censeam, suadet ratio qua ΩΝΩ solent vertere ambo Interpretes (cf. Montf., *Lexx. ad Hexapl.*, sub ΩΝΩ et sub *απορριπτω*). Legunt *εις ὀμιλιας και αδολεσχιας εδηκας* 51, 62, 198, a, quibus addo 22, 36, 48, 96, 231 (sic fere N). qui, ut illi legunt, solum omisso *εις*, forte Collatorum incuria, cum unius ejusdem recensionis sint, et soleant concordare. Hi Codd. primam vocem, ut Aquila in Syro. sumserunt, alteram liberius, utramque in plurali ex quadam libertate verterunt.

46. In Syros incipit *Αιν*, qua sub litera ponuntur quae sub eadem litera habet Hebr. cum Vulg., sed post literam sequentem: concordant in omnibus a, Arm., Cat. Ghislerii; transponunt etiam cognati cum a omnes, 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231. P., et 6 codices Hebr. apud De-Rossi *Lect. Varr.* Cf. not. Cap. II, v. 16.

v. 49. *κατεπονη - κατεπονηται* cum 22, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 96, 198, 231. a, *αλλ.* in N, Origen. in Cat. Ghisl., cujus haec sunt verba: *αντι του οφθαλμος μου και πονητη* (corrigere sphalma typorum, ut versio lat. supponit, *κατεπονητη*) και ου σιγησεται του μη ειναι εκνηψιν. συμμαχος ειπεν, ο οφθαλμος μου υπεμεινεν (Ed. Rom., Drusius et Montf. *επεμεινε*) και ουκ επαυσατο του μη ειναι ανεσιν. Quas lectiones confirmat explicatio addita textus tum LXX, tum Symmachi; illam vero hujus

<p> ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ </p> | <p> ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ </p> | <p> ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ
 ܟܥܥܘܘܬܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ ܥܘܠܐ </p> |
|---|---|---|

Theodoret., in quo tamen ἡμῶν pro μου; (N omittit ἐνεκεν, sed forte omissio collatoris est), Arm.: *ne intret oratio nostra ad te*; Arm. ed.: *εις το μη προσελθειν τας ευχας ημων προς σε*; cum illis Codd. est etiam 96, excepto ελθειν pro διελθειν. Sym. et Codd. 22 etc. Hebr. optime reddunt, 22 tamen cum sociis ulla e contextu addit.

Ibid. καμμυσαι — marg. ch. m.: *ad incurvandum, vel ad erubescendum, utrumque enim Syriaca vox per se patitur; vel, si mavis, pro nomine ex indefinito derivato sume vocem: ad incurvationem, in ruborem; ultimum praefero ex Hebraeo, a quo saltem quoad sensum non omnino differt. Cf. not. seqq.*

v. 45. και απωσθηται — *et ad rejiciendum me*; CM: *et ad expellendum me*; Hebr. per se indef. activum absol. est, licet hic vim nominis induat: Arm. ed. locum sic offert in Holmes: *projecisti et detrusisti nos despectos et contemptos*, sed Arm. *despectos et contemptos* sequentibus jungit ex interpunctione.

Ibid. εδηλας — prosequitur Σαμεχ cum Hebr., a, Compl., Cat. Ghisl., Arm., quibus ex lectione, quam exhibent (cf. not. seq.), adderem Codices cognatos cum a, nempe 22 et socios.

Ibid. Id. — *Aq.: fabulam et contemptum posuisti*: Sym.: *stercus et rejectamentum*: ut apparet, referuntur ad praecedentes voces, solum posuisti huc pertinet: DIN exacte ambo interpretantur; per se enim vox utrumque fert, eodemque recidunt duae versiones; quoad primam vocem rectissime omnino vertit Symmachus, Aquila vero ad sensum

(1477), 198, 228, 231, 239, a, Compl., Ald., Cat. Ghisl., Ar.: *deest Hebr.*

Ibid. Id. — marg. ch. m. ind. add.: και εμβλεψωμεν cum 22, 48, 49, 51, 62, 90, 96, 198, 231, a, Theodoret., quibus adde ex cognatione ejus cum iisdem 36, legentem erronee, ut puto, και εμβλεψομεν: desunt haec Hebr.

Ibid. ὑψηλον — marg. ch. m.: τον θεου cum Hebr., 49, 90.

Ibid. Id. — marg. ch. m. ind. add.: τον κατοικουντα cum 36, 48, 49, 51, 62, 90, 96, 198, 231, a, Theodoret.; idem sine artic. legit cognatus 22: *deest Hebr.*

v. 42 ἡμαρτησαμεν — praemittitur ἡμεις cum Hebr., XII marg., 22, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 96, 198, 231, a, Theodoret., Arm. ed.; Arm. omittit, aliquot exemplaria vero in notis addunt ante verbum sequens.

Ibid. και - και ου cum 22, 36, 48, 49, 51, 88, 90, 96, 198, 231, 239, a, Theodoret.; Hebr. vulgatus habet pronomem, sed non copulam, quam exhibent 4 Codd. Kennicott.: P. omnino cum Syro, et supponit copulam in Hebr. Vulg. legens: *idcirco.*

L 43. ουκ — praemittitur και cum III, XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 90, 91, 96, 106, 147, 198, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex., Theodoret., Arm., Ar.; Hebr. praemittit copulam in plurimis Codd. apud De-Rossi, *Lectt. Varr.* cum Vulg., P., Chald.

v. 44. ἐνεκεν — *Sym.: ne transeat oratio*; Cassiodorus et Vulg. item: *ἐνεκεν του μη διελθειν προς σε προσευχην μου* in textu exhibent 22, 36, 48, 51, 62, 198, 231, a,

۲ قفس. صغ فصدو بدسجد. لا ۸ نځ ۸ نځزا لاسد. بسج ه ۸ ۸ ۸ ۸ ۸ ۸
 تفص صغ۸
 اعا بسا ۸

* ۸
 * ۸
 * ۸
 * ۸

231, a, Compl., Ald., Theodoret., Arm. ed., (Arm.?), CM; *επιστρεφωμεν* 88; quibus favet etiam Hebr., qui contra favet ed. Romanae in lectione ejusdem *έως: και* ante *επιστρεψ.* exhibet Hebr., cujus textus conciliari potest etiam cum prima parte lectionis, modo nomen *כריני* in singulari dixeris sumtum, et duo verba in Niphal, quod in textu sine punctis licet.

Ibid. Id. — Altera lectio marg. ch. m.: *inquiremus*, vel *inquiramus* (utrumque enim Syrus fert) *gressus*: Mont. ad *כריני* affert e XII *αλλ. τα διαβηματα μου*, quas voces Holmes addit ex eodem codice marg. post *ητασθη; 26 και εσασωμεν* (sic) *τα διαβηματα* pro *και ητασθη*, quae lectio Cod. 26 favet rationi lectionis Holmesianae e XII, quem Montfaucon adeo festinanter excerpserit, ut iam innui in not. ad Cap. I, v. 8. Lectio marg. Syri Hebr. refert, ex quo et ex Syro lectio quoque XII recte retraheretur ad vocem, ad quam Montfaucon revocavit: *μου* demum, quod XII exhibet, sphalma est, nisi dicas legisse interpretem hujus lectionis *כרי*, contextu reluctantante.

v. 41. *επι* — *Sym.*: *cum*, cui consentiunt Vulg., et Arm. ed.; Arm. in uno Codice: *corda nostra cum manibus*, in textu vero: *manus nostras cum cordibus*: refertur ad Hebr. *למ*, quod vides Vulg. et Sym. reddere cum ipso Gesenius, *Lex. Man. Heb.*, ad voc.

Ibid. *χειρων* — addit *ημων* probabiliter ex Codicum hoc exhibentium indole, nam Syrus per se utrumque pateretur; solet enim cum nonnullis ex iis, praesertim cum 88, concordare; sunt autem XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 91, 96, 144

idiotismo, vel melius intellecta vi vocis, optime reddunt Vulg. et P.

v. 38. *και το αγαθον* — marg. ch. m.: *και τα αγαθα* cum 22, 36, 48, 51, 96, 198, 231, a, Theodoret., CM; 62 *και τα καλα*: Arm. in plurali legit, sed cum alia lectione: Hebr. in singulari habet, in plur. Vulg. et P., sed paullo liberius Hebraeum reddiderunt, contextu non reclamante, imo fere postulante ex praecedenti plurali. In textu autem super *α* vocis Syriacae rasura est, in qua videntur primo scripta puncta *Ribui*, jure deleta, cum in sing. numero supponat ipsa lectio marg.

40. *Εξηρευνηθη η οδος ημων και ητασθη-ερευνησωμεν τας οδους ημων και victae sunt*: graeca exhibet 88, cui lectioni favere videtur Origenes in Cat. Ghisl.; *εξηρευνησαμεν οδους ημων* 26. Quoad *victae sunt* Syr. supponit *ητησθησαν*. Hebr. est: cum Syro praeter *victae sunt*: sed quid si *חייב* esset a *חב* *purgavit, justificavit?*

Ibid. *Εξηρευνηθη η οδος ημων και ητασθη, και επιστρεψομεν εως κυριου* — marg. ch. m.: *εξηρευνηθη η οδος ημων και ητασθη επιστρεψομεν προς κυριον*: primam partem usque ad *ητασθη* inclusive habent ed. Rom., et ceteri testes, exceptis 26, 88, et Arm., qui ita quidem, sed in plurali legit: *και* ante *επιστρεψομεν*, ut in nostro, omittunt CM, Arm., Ar.; *προς* pro *εως* exhibent 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret.: *επιστρεψομεν* ed. Rom. per se patitur vox Syriaca, nullus tamen dubito, attenta indole lectionum marginalium, et consensu in lectione praecedenti. quin legerit noster *επιστρεψομεν* cum III, XII, 22, 23, 26, 33, 51, 62, 90, 106, 144, 147.

2. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

✧ 36. 37.

✧ 3. 4. 5.

✧ 6. 7. 8.

graeca Aquilae. Crederem Aquilam legisse, vel confudisse cum רַאֲבֵן, quam vocem per *διαχαμπτω*, *συχαμπτω* reddiderunt LXX in IV Reg., IV, 34, 35, et Syrus noster *ibid.* 34 reddit ut hic per vocem אַל. Sed *ibid.* Aquila in secundo loco (nam in primo deest ejusdem lectio) *ενεπνευσεν*.

Ibid. *ανδρος* — Syr. in plurali; *ανθρωπων* exhibent 22, 36, 48, 51, 231, a, N, Theodoret.; in plurali legunt etiam S. Ambr., Arm.: אַנְרֹוֹ nostri loci de more reddit *אנר*, non *ανθρωπος*; *υιους ανδρας* 33, 87, 91, 228, Ald.: Hebr. cum ed. Rom., sed ut Syrus et alii ex quadam libertate reddit etiam Vulg. Inter א demum et א vocis syriacae rasura est, in qua vestigia apparent litterae א, ita ut primo scriptum fuerit אַנְרֹוֹ *fortium, heroum*, quam vocem habet P.

36. *κυριος* — *Domine* solus, sed puncta diacritica male apposita fuerunt, ut puto; recte autem distinguit hanc vocem a praecedentibus cum Hebr., et edd. Holm. et Tischendorf.

Ibid. *ειπε - ειδε* cum Hebr., 22, 36, 51, 62, 88, 96, 198, 231, a, Arm. ed. et Arm.: Origenes in Cat. Gihl. supponit *ειπε*, sed Hexapla jam confecerat tempore Comm. in Threnos? Cf. supra not. ad v. 13. Super א vocis Syriacae rasura est, in qua forte punctum, ut esset אַ cum P.

37. Incipit *Μημ* cum Hebr., Compl., a (cui concordare deberent 22 et socii), Cat. Gihl. et Arm.

Ibid. *ούτως - ούτος* cum Compl., 36, in quo tamen, deficientibus testibus ejusdem familiae, si tamen recte, darem errori scriptionis, ut etiam in Compl. forte ex Hebr. est. Potest reddi Syr. etiam *hoc*. Syrus ad litteram reddit Hebr., quem tamen resolutio

in textu exhibent apud De-Rossi, *Varr. Lectt.* De lectione marg. *sed* (א), caverem ne cum *ει μη* Codicis 239 confunderem, quia Syrus et illam per se reddit, cum Syrus non so-leat lectiones marginis cum hoc Codice com-munes habere; credo autem puram putan- lectionem P., quae etiam bene reddit Hebr.

Ibid. *και* — omittit cum III, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 90, 96, 106, 147, 198, 231, a, Compl., Alex., Ar., Arm., S. Ambros.: Hebr. cum Sym., Vulg., P. omittit h. l., sed habet ante verbum, אַךְ, pro quo LXX vertentes *οικτηρησει* (sic Edit. Rom. pro *οικτειρησει*) legerunt אַךְ facili litterae prioris commutatione.

v. 33. *ουκ απεκριθη* — praemittit *οτι* cum Hebr., in quo ordo alph. requirit, 88; idem cum alia lectione exhibent 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, S. Ambr.; Theodoret. habet אָר; idem cum istis CM, sed fortasse ex arbitrio, vel ex praecedentibus repetitum habet. Vestigium lectionis nostrae videtur reliquum in XII *τι απεκριθη* pro lect. ed. Rom.

Ibid. Id. — Inter has voces index est re-mittens ad marg.: *Aq.*: *humiliavit*, quod Hebraeo mas. consonat: legunt *εταπεινωσεν* 22, 36, 48, 51, 96, 231, N, Theodoret., S. Am-bros.; conjungunt *απεκριθη και εταπεινωσεν* 62, a. Symmacho daret *εταπεινωσεν* Doederlein, *Repert.*, VI, 202; ego Recensionem quam Luciani puto.

Ibid. *και εταπεινωσεν* — *Aq.*: *tamquam ut inclinetur faciet*, vel *ut, ut inclinetur, faciat* (Syrus enim utrumque fert); quae vix puto reddere Hebr., quamquam et formam Pie-licam superstitione, et sensum e contextu non omnino male reddant; forte tamen ex nostra versione Syra obscurata est versio

٤٣ ٢٤٠٢٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠
 ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠
 ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠
 ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠
 ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠
 ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠
 ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠
 ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠
 ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠ ٤٣٠٠٠٠٠

tur; ipse enim nec Amstaeledamensem, nec Constantinopolitanam edit., quas conferam, ad manus habeo; sed nec Arm. Mech., quam attuli aliquid notat, licet alibi prioris lectiones afferat, nescio an semper.

v. 30. *σιασθονα* — addit *αυτου* cum 22, 36, 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret., S. Ambros. et Cromat. apud Sab., Ar., CM, Arm., P. etiam in Codicibus Ambrosianis et S. Ephrem ad h. l.; sed tum in P., tum in Ar. et CM, qui cum aliis Codicibus concordare solent, ut etiam in ea Recensione, quae, ut putarem, Luciano danda esset, vel ex indole linguae, vel ex quadam libertate repeterem, ut et in nostro.

ح 31. Incipit *Χαφ* cum Hebr., a, cui adderem alios, ut supra, Compl., Cat. Ghisl.

Ibid. *εις τον αιωνα απωσηται* - *απωσεται εις τον αιωνα* cum Hebr., 88; sic et S. Ambr., Ar., CM, sed in his ex indole linguae et quadam libertate repeterem, cum discedant a Codd., quibuscum convenire solent. Sub *ح* in *ح* rasura; forte erat *ح* *rejecit*.

v. 32. *ὅτι* — initio vocis index remittens ad marg.: *Sym.*: *si enim adduxit, etiam miserabitur secundum multitudinem benignitatum suarum*: et in fine vocis alter index remittit ad marg. ch. m.: *sed*. Symmachus bene reddit Hebr., sed *ⲛⲁⲓⲛ* vel liberius transtulit, vel ratione omnino peculiari, ut *ἄλλος*; in Montf. *Hexapl.* ad I, 5, quam lectionem forte recte Symmacho tributa est a Montf. in notis, ut ex hoc loco nostro apparet. Quid, si vox *mala, calamitates*, vel quid simile in Graeco, vel Syro excidisset? Sed idem dicendi modus sine nomine est Jer. XLIX, 8 in nostro. Quoad *benignitatum suarum* Symmachus Keri supponit, quam multi Codd.

v. 28. *ὄτι* — *Sym.*: *sustulit enim super se*. vel: *imposuit enim super eum*: utrumque per se Hebr. et Symmachus in Syro ferunt: prima ratione LXX, Vulg., nec abludit P.

v. 29. Incipit *ἰωδ* cum a. Ex Hebraeo apponenda haec lit. v. 28: Ed. Rom. habet v. 30.

Ibid. Edit. Rom. omittit hunc versum. quem exhibet noster cum aliis et Hebr. Versus extans in Syro est: *δωσει εν χωματι σομα αυτου, ει αρα ειεν ελπις* cum Hebr., XII in marg., 88, 239, Procop. in Cat. Nicetae I, 1528; eadem nisi *ελπις ὑπομονης* 22, 36, 48, 51, 62, 96, 228, 231, a, Theodoret., qui transponit *ὑπομονης ελπις*, S. Ambrosius; auctor lib. *de prom.* apud Sab. habet: *dabit in fossura os suum*; etiam Arm. his Codicibus suffragatur legens: *dabit pulveri os suum, quoniam remanet spes*. Lectio Montfaucon e XII: *ἀλλ. δωσει χ. τ. λ.*, est ea quam retuli; sed Origenes in suis Codicibus LXX virorum reperit, ut defectus asterisci innueret, an ab alio interprete sumsit cum asterisco deim omisso incuria amanuensium? Nescio ex Codicum defectu definire, cum XII ex Hexaplis sumsisse videatur, uti forte et alter 239; cum ceteri, quos Luciano darem, paullo aliter legant et ex Hebraeo habuerint probabiliter. Aliam lectionem affert Montf.: *ἀλλ. εν κοπιουρω*, sed testem non exhibet; estne XII antea allatus, an e Compl. sumsit? Quae cum Arm. ed. apud Holmes habet: *δησει εν κοπιουρω το σομα αυτου ει ποτε η ελπις*; sed haec Vulgatam nimis sapiunt. nec ullus testis, ut in aliis lectionibus, ei suffragatur: Arm. ed. forte non legit, nisi ut Arm., et ex versione Holmesiano editori exhibita a collatore cum Compl. consocia-

ܐܘܪܝܢܐ

ܘܥܘܒܪܐ ܕܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ

ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ

ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ

ψυχῆν ἢ ζητήσει αὐτὸν, ἀγα-
θόν. καὶ ὑπομένει — ψυχῆν ἢ ζητήσει
αὐτὸν. Ἀγαθὸν καὶ ὑπομένει cum Hebr.,
CM; ψυχῆν habent etiam Ar., et Theodoret.
juxta Holmes (qui Edit. Halensi usus est,
in Parisiensi enim Sirmondi ut Rom. ed.),
et S. Ambr., in quo tamen, sive ipse verterit,
sive ex extante versione attulerit, interpreti
dandum, non Codici, qui uncialis et sine ac-
centibus et *iota* subscripto utrumque fere-
bat: ita etiam II, III nihil testari possunt:
sic corrigit etiam Tischendorf in sua Ed. II;
favet huic lectioni etiam Origenes in Cat.
Ghisl. Praeterea interpunctionem nostri ha-
bet 88, et supponunt e lectione (cf. not.
seq.) etiam 22, 36, 48, 62, 96, 198, 231,
a, Theodoret., S. Ambrosius; sic dividit
etiam Ar.

v. 26. ἀγαθόν — marg. ch. m.: ἀγαθὸν
ὑπομένειν καὶ ἐλπίζειν cum 22, 36, 48,
62, 96, 198, 231, a, Theodoret. (addit tamen
το ante ὑπομένειν), S. Amb.; e N Doe-
derlein refert in *Repert.*, VI, 202, Ἀλλ. ἐλ-
πίζειν; sed hoc e textu, an e margine,
addito ab ipso ἀλλ.?

Ibid. καὶ ὑπομένει — Aq.: *sustinere et
silere*: Sym.: *ei qui expectat cum silentio
salutem*: contra morem suum vertit Aquila,
sed ex verbis solis allatis non plene ju-
dicare licet, ejus tamen lectionem videtur
recepisse in textum 88, qui vix ceteroquin
discedit a nostro, cui gemellus in textu est,
cum legat: ἀγαθὸν καὶ ὑπομένειν καὶ
ἠσυχάζειν: Symmachus more suo satis
libere, habet tamen secum ex parte Vulg.
et P., ex qua aliqua derivavit Arm.

v. 27. Ed. Rom. repetit τηῖς, sed in no-
stro Syro alius in his mos, ut etiam v. 1
adnotavi.

ܘܥܘܒܪܐ

ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ
ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ
ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ

ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ

ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ ܘܥܘܒܪܐ

testatur, cum vv. 22-24 sumserit evidentis-
sime e P., quam ad literam vertit.

23. εἰς τὰς πρώτας — Sym.: *nova omni
mane*, bene cum Hebr.: *credo enim femi-
ninum* | ܘܥܘܒܪܐ interpretari graecum neutrum
καινον, quod referebatur praecedenti ελεος,
quo Symm. reddidisset ידן, aut מים, nisi
velis repetere singul. num. a Chethibh in
secunda voce, a quo tamen lingua abhorret.
Vel, quod probabilius putarem, noster
interpretes Syrus separate positam ut fem.
sing. sumsit vocem νεα (נשא), quae
referretur voci ελεη in plurali numero pro
alterutro nominum Hebr., quae jam attuli,
et tam sing. quam pluralis esse potest. Hac
lectione Symmachi uti Schleusneri, quod
jam innui, ita et Montf. ad h. l. conjectura
de lectione quam illi darent, refellitur: cf.
et not. III et IV v. 22.

Ibid. πιστις σου — Syrus addit in textu
lectionem jam allatam, ad quam in marg. ch.
m. refertur eadem omnino lectio, licet aliter,
sed aequivalenter reddatur εισις. Cf. supra
testes exhibentes lectionem, quibus adde
S. Ambr. Antiquissimum hoc additamentum,
e Cap. I, v. 22 invectum, arguitur, ex S. Am-
brosio, et Theodoreto et nostro, qui etiam
in textu habet, in quo cur bis afferratur
non video. Anne, quia quae sub 5 occur-
runt, sint forte a vers. Polycarpi (cf. *Pro-
legom.*, Part. I, Cap. II), noster servasset
in textu, et repertum in margine Codicum
Graecorum fragmentum idem ex hoc trans-
tulisset in suum?

Ibid. κυριος — addit οσι est, e P. de-
sumtum forte, sensu praesertim consonante;
Arm. lectionem e P. desumptam habet.

v. 24. ειπεν — In voce ܘܥܘܒܪܐ super ܘ
rasura, in qua videtur primitus punctum scri-
ptum ut nota primae personae.

١٢٥٠ هـ. نزل حلا زينا :
 ١٢٥١ هـ. نزل حلا زينا :
 ١٢٥٢ هـ. نزل حلا زينا :

πΙΣΙΣ ΣΟΥ — εις τας πρωιας επληθυνθη
 η̄ πΙΣΙΣ ΣΟΥ. πολλοι εισιν οῑ σεναθμοι
 μου, και η̄ καρδια μου εξελιπεν cum
 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, et cum varietate
 in prima voce 22, et addente γαρ post
 πολλοι Theodoret.; sed hi alia praemittunt,
 εις τας πρωιας post η̄ πΙΣΙΣ ΣΟΥ ponunt,
 neque notam hexaplarem habent; XII habet
 εις τας πρωιας επληθυνεν η̄ πΙΣΙΣ ΣΟΥ.
 Syrus, et relative ceteri, bene Hebraeum refert
 in primo commate, כבד sine accentu ut in
 perfecto legens, nisi quod omittit versionem
 vocis כבד, cetera bene nota critica
 confodit, cum in Hebr. desint, et videntur
 translata e v. 22, Cap. I, sed et tota hujus
 Cap. oeconomia rejicit: habet tamen addi-
 tamentum etiam S. Ambrosius: *μηνας-καινα*
 inclus. omittunt XII, 49, 239; *μηνας-αυτου*
 inclus. omittunt 22, 36, 48, 51, 88, 90, 96,
 231, a, (Theodoret., ut videtur, nam per se
 ratione Commentarii, in quo non omnia sem-
 per refert, deesse possunt), et, ni erro, etiam
 228, si recte conjicio ex Holmesii notis: haec
 et commata seqq. ad 24 incl. desunt in 26.
 Cf. not. praeced. Integram lectionem Hebr.
 refert ed. Rom. et Codd. eidem consonantes,
 ex silentio Holmesii, in *καινα εις τας πρω-
 ιας, πολλη η̄ πΙΣΙΣ ΣΟΥ*; de ceteris ejus-
 dem edit. cf. not. II h. v., Doederlein, *Re-
 pert.*, VI, 201-2; Schleusner, *ibid.*, XII, 33-4,
 Rosenmueller in h. l.: de additamento in
 Syro cf. not. alteram seq. Demum monendum
 vv. 22-24 deesse, sine dubio ex *δια τουτο*
ῡπομενω in fine v. 21 et v. 24, in Vat., III,
 23, 86, 106, 144, 147, 198, 233 et Ar.
 quo usi sunt Editores Polygl. Parisiensium,
 nam quae habent Londinens. ex alio Codice
 suppleverunt, quocum, in hoc saltem loco,
 concordat Cod. Arab. C. 58. Inf. Ambrosianae
 Bibliothecae; de indole vero hujus supple-
 menti cf. Rosenmueller ad h. l. Arm. nil

defecerimus: Sym.: quod non fuerimus con-
sumti: Doederlein in Repert., VI, 202: Σ.
ου συνετελεσθημεν; sed unde habuit? nam
testem nullum affert: hae voces per se tam
ομνη, quam תכלה reddunt, sed ex persona.
ut etiam Doederlein habet l. c., retraho ad
οτι ουκ εξελιπε με, ubi LXX verterunt
ac si legissent ונמנח ex facili commutatione
inter ו et נ, quam lectionem dein Lucianus.
ut puto, ex Hebraeo correxit in οτι ουκ
εξελιπομεν, ex quo manavit in 22, 36, 48,
96, 231, Theodoret., S. Ambros. Alia et
rectior versio etiam in ed. Rom. pro his et
seqq. ad ελεησον κυριε incl. invecta est.
priore relicta, in vocibus paullo post occur-
rentibus in h. v. et seqq., οτι ου συνετελε-
σθημεν κ. τ. λ.

οι οικτιρμοι αυτου — marg. ch. m. ind.
add. post punctum interpunct. habet haec
quae referenda versui sequenti (cf. notas seqq.):
ανακαινισον αυτους ως ορθρον πρω-
ινον cum 48, 51, 62, 88, 96, 221, N, Theo-
doret.; sic, nisi quod habent πρωιμον, 22.
36, a; S. Ambrosius: renovabit illas sicut lux
matutina: Hebraeum fere referunt, excepto
S. Ambr. in verbo, modo legas כבד.
quod forte in textu legebatur ex scriptione
defectiva finalis כ, olim perfecto magis
quam in nostris Codicibus obtinente, col-
latis Phoeniciis Monumentis (cf. Inscriptio-
nem Eschmunezer in Jour. des Sav. 1856.
300, suiv., Journal Asiatiq., 1856, Avril-Mai.
282-5, Gesenius, Lehrs. d. H. S., §§ 11, 12.
124). Ex indole testium hanc lectionem exhib-
entium non Symmacho do, ut fecit Schleus-
ner, Repert., XII, 34, a quo et sequens vera
ejusdem lectio in Codice nostro abjudicat.
sed Lucianae, quam crederem, Recensionis.

*Ibid. *μηνας εις τας πρωιας ελεησον**
κυριε, οτι ου συνετελεσθημεν, οτι ου
συνετελεσθησαν οῑ οικτιρμοι αυτου.
v. 23. καινα εις τας πρωιας, πολλη η̄

f

<p>⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆</p> | <p>⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆
 ⋆ ⋆ ⋆ ⋆</p> |
|--|--|

σεται cum (XII marg. praemittit *μνεια*) 22, 36, 48, 88; *μνεια* praemittunt verbo *μνησθησομαι* 33, 51, 62, 87, 91, 96, 198, 228, 231, a, N, Ald.: Hebraicum idiotismum referunt hi Codd. cum Syro.

Ibid. Id. — marg. ch. m. ind. add.: *τουτων* cum 22, 36, 48, 51, 96, 198, 231, N; *αυτων* addunt 62, a: Hebr. non habet, et ex praecedente in his Codd. lectione repeto.

Ibid. *και καταδολεσχησει* — *Sym.*: *incurcatur*, vel *incurcabitur* (participium enim utrumque sonat), cum Hebr. sive in Keri, sive in Chethibh, idem enim sunt. Montfaucon Symmacho dat.: (*εαυτη προσλαλησει*), sed dicit in nota se nescire unde habuerit; hoc in casu interpres a ΠΨ derivasset, legens ut in Chethibh et cum *Sin.* Aquilaene danda lectio Codicis Syri, vel potius duplex Symmachi Versio, aut Recensio agnoscenda? Lexx. Montf. ad *Hexapl.* non satis exhibent, quo res dijudicetur e ratione qua Interpretes hi vocem Hebr. reddunt. Ceterum testimonium notum Syri in omni casu praeferrem ignoto.

v. 21. *ταυτην* — *Sym.*: *Hoc recorder in corde meo, ideo exspecto*, paullo liberius, sed vere et eleganter cum Hebr., eumque sequitur fere Vulg. Verum in Hebr. nulla hic generis distinctio ex verbis in pers. prima, sed ex contextu masc. esset; Symmachus contra utitur forma, quae de more in hoc usu fem. est, sive a Graeco archetypo id sit, sive a Syro interprete.

22. *κυριου* — marg. ch. m. ind. add.: *πολλα* cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Theodoret.

Ibid. *συνετελεσθησαν* — *Aq.*: *quod non*

Ibid. *διωγμου* — addit *μου* cum Hebr., III, XII, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 86, 87, 90, 91, 96, 106, 144, 147, 198, 228, 231, 239, Compl., Alex., CM, Arm. ed., Arm., Ar.; facilis in Codice graeco praesertim scriptionis continuae omissio *μου* ex praecedenti simili terminatione.

v. 20. *πικρια και χολη μου* — *πικριας γαρ και χολης μου* cum 88, et cum eodem et Edit. Rom. sequentibus jungit, invito Hebr. quoad lectionem in parte, et quoad interpunctionem, quam ipse ordo alphabeticus requirit: *γαρ*, sed in aliis differentes, legunt III, 49, 90, 239, Alex., CM, Ar.; *πικριας* et *χολης* XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 62, 86, 90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald.; *πικριας* 51; *χολης* 87. Sed in Codd. afferendis lapsus est aliquantulum Holmes; nam Codd. cognatos divellit, et lectiones miscet, quod non crederem esse, attenta perpetua fere concordia plurium Codd. inter sese; et 90 citatur bis hac ratione: *πικριας γαρ μου* 49, 90, 239 . . ., *πικρια γαρ* 90, Alex. Sequentibus haec jungunt cum Syro, attenta lectione, III, 49, 90, 239, CM, Ar., Arm.; quod reapse est in Alex., saltem in editione Grabiana quam repetiit Breitinger. Ex Cod. XII habet Montfaucon, *Hexapl.*: *Αλλ. πικριας * γαρ: μου, και χολης μου * μνεια: μνησθησομαι*; sed in textune haec reperiuntur, an in margine? Holmes solum de *μνεια* ait in margine haberi. Praeterea pro asterisco obelus ante *γαρ* ponendus erat, collato Hebraeo, notas vero hexaplares ipse Montf. adnotat adjecisse.

Ibid. *μνησθησεται* — *μνεια μνησθη-*

١١. ١. دهقمداد | حعضلا | ركب | نصيب
 † ١٢. ١. دهقمداد | ركب | نصيب | حعضلا
 † ١٣. ١. دهقمداد | حعضلا | ركب | نصيب
 † ١٤. ١. دهقمداد | حعضلا | ركب | نصيب
 † ١٥. ١. دهقمداد | حعضلا | ركب | نصيب

tio Romana omittit): sed nec Symmacho dat, neque hujus lectionem exhibent. Lectionem Theodoret et soc. Luciani recensionis do: altera ab Origene allata forte ex explicatione adjecta repetenda. Hebraeum omnes bene, sed paraphrastice reddunt.

v. 8. *καὶ γέ* — *Sym.*: *sed etsi clamavero orans, occcludit orationi meae*; et *Sym.* et LXX Hebr. reddunt, cui imo LXX propiores etiam in constructione verbi **אֲשַׁחֲבֵם**; sed cf. et notam seq.

Ibid. *καὶ γέ* — addit *ὅτι* cum XII, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 87, 88, 90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 239, a, Compl., Ald., textus Cat. Ghisl., Theodoret., Arm. ed.; Arm. ponit initio versus: Hebr. jam satis reddit Edit. Rom., sed anxia diligentia Origenis et Luciani quoque, ut puto, addidit *ὅτι* pro **ד**.

v. 9. Syrus continuat literam *Γιμελ* cum Hebr., a, Compl.: Holmes nihil affert; sed cognati, nullus dubito, consentient a.

Ibid. *ενεφραξε* — Syrus post hanc vocem interpungit cum Hebr. masoret., Compl., a, Theodoret., sed hi duo alia legunt: ideo etiam Syrus *τριβους μου* sequentibus jungit cum iisdem: ex lectione, quam eandem habent cum a et Theodoret., cum his concordare oportet in utroque loco Codices 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231.

Ibid. id. — *Aq.*: (lapidibus) *caesis semitas meas obtexit*: *Sym.*: *lapidibus excisis*; ambo cum Hebr., exceptis in Aquila interpunctione masorethica (cf. not. praeced.), et ultimae vocis interpretatione; legitne errore facili ex literae ultimae forma **גל**? An lectio Aquilae Symmacho danda, cui ratio vertendi satis congrueret, et viceversa?

† 10. *αρχος* — In Syro a praecedentibus distinguitur, et incipit *Δαλεδ* cum Hebr., Compl. et a, cui adderem cognatos codd. 22 et socios; in Theodoretō comma inci-

interpunctioni alludit Scholion, forte Origenis, in Cat. Ghislerii.

† 7. Syrus hic incipit *Γιμελ* cum Hebr. in quo id exigit alphabeticae rationis oeconomia, Arm., Compl., a, cui consentire debent cognati 22 et socii; item Cat. Ghislerii inciperet hic *Γιμελ*, ut suadere videtur vox ipsa hic margini apposita.

Ibid. *ανωκοδομησε* — *Aq.*: *Sym.*: *sepsit me, ne exirem*, cum Hebr., a quo tamen nec LXX discedunt, imo propius absunt, servantas etiam idiotismum alterius membri, quem Aquila et Symmachus cum P. et Vulg. bene resolvunt: Symmachi quidem proprium hoc est; sed Aquilae quoque recte tribuitur in hoc loco?

Ibid. *εβαρυνε* — *Sym.*: *gravem fecit torquem collaris mei*, bene Hebr. reddit, sed more suo liberius. Editio Romana, ex qua habent Drusius et Montfaucon: *Σ. τον του τραχηλου μου ζυγον*; quod videtur erronee e Theodoretō sumtum fuisse ab illa, unde et in posteriores ipsi testes fluxit. Nam Flaminius Nobili in notis ad h. l. in versione latina Ed. Rom. LXX (in Graeca enim Edit. sine teste affertur lectio), quae notae insunt et VI Polygl. Lond., post hanc Symmacho tributam lectionem addit: *quod habet Theodoretus*, loco non citato. Sed iste in suo Comm. ad h. l. non affert haec nisi ut puram putam sui textus LXX lectionem. in qua jure consentientes habet cognatos Codd. 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, qui legunt cum Theodoretō *εβαρυνε τον ζυγον του τραχηλου μου*, non transpositis vocibus, ut in lectione Symmacho data. Etiam 33 in margine habet: *τον του τραχηλου μου ζυγον*, omnino cum lectione quae Symmacho tribuitur. Pariter Origenes in Cat. Ghisl. et Edit. Rom. haec habet: *φερεται γαρ και γραφη, εβαρυνεν γαρ τον χαλκον του τραχηλου μου* (secundum γαρ Edi-

ⲓⲛⲟⲩⲁⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲉⲗⲓ ⲛⲟⲩⲁⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ
ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ
ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ

not. praecedentem. In textu index remittens ad notam illi non anteponit; de more autem lectiones anonymae succedunt iis, quae nomine Interpretis insigniuntur.

Ibid. Syrus interpungit et legit: εν ραβδῶ θυμου αυτου εμε παρελαβε, cum 88 quoad lectionem et proinde etiam quoad interpunctionem: sic interpungit et a, qui legit ut Theodoret., Arm.: εν ραβδῶ θυμου αυτου (Theodoret. omittit αυτου) παρελαβε με cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, Arm. ed., qui ideo etiam quoad interpunctionem cognatis a et Theodoreto jungendi: contra Syrum tamen et ceteros est Hebr. tum interpunctione masorethica, tum ipsa alphabeti ratione; cum Syro contra P. in Polyglottis, in Lee et in Codd. Ambrosianis, sed hoc nihil contra Hebr. Demum επ̄ εμε recte Syrus omittit cum Hebr., et cum eodem εμε verbo praeponit. Post vocem ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ rasura, in qua forte erat punctum.

v. 2. εις σχοτος — omittit εις cum 88: marg. vero ch. dubio ex forma eadem in estranghelo et currentiori, quo lectiones anonymae solent scribi, ind. add. praeponit εις Δ cum Edit. Rom. et ceteris testibus: in Hebr. omittitur ratione syntaxis; inde forte sub obelo positum ab Origene, et deinde omnino omissum ab aliis?

Ibid. ⲓⲟⲩⲁ ⲛⲟ et non fuit prima fronte, et sic verterem sine dubio si testis ullus Graecus legeret, Hebraeo praesertim per se non repugnante; sed in testium graecorum defectu, a quibus omnibus rarissime noster discedit, crederem simplicem negationem vocibus Syriacis significari, quibus non raro id fit.

Ibid. φως — marg. ch. d. ind. add. prae-

III. In med.: Tertia (Lamentatio): scribitur ut II, 4, scilicet, quod ibi casu excidit, inter puncta rubra et nigra utrinque varie disposita.

ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ 4. Syrus semper tribus quibusque versibus conjunctim tres literas alphabeti apponit, cujus rationis literas alphabeti apponendi pro Codd. Graecis in hoc capite vestigium forte habetur in III, in quo v. 29, teste Tischendorfii collatione in Vet. Test. Gr., Edit. II, super ⲓⲟⲩⲁ duo ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ appinguntur, quae Hebr. ך ך more Graeco a sinistra ad dexteram scripta forte referunt, licet satis male: sed codex ipse Alexandrinus esset inspiciendus, nec Baberi Editionem ipse habeo. Hujus rei vestigium est, nisi erro, et in repetito ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ, v. 25, 27, in Edit. Rom., et in Vat. In notis satius duxi unam literam ponere pro earum indicatione. Hebraeus, ut omnes norunt, ter ab eadem litera continua versus incipit, quod Vulg. quoque expressit.

Ibid. In ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ inter ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ et ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ litura est, ex qua colligitur ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ scriptum fuisse; ut esset ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ fortis, quod in alia lectione habet P.

Ibid. ⲛⲉⲙⲉⲛⲁ — marg. ch. m.: paupertatem meam: meam addit Symmachus, cf. not. seq.: Hebr. cum LXX, sed quinque Codd. apud De Rossi, P., Vulg. cum lectione marginali et Symmacho faciunt: Arm. ed. apud Holmes, et Arm. cum Editione Oscan in notis addunt mei, sed in h. l. Arm. ex Pescito totum versum sumsit, nec pro Graeco textu testari potest, licet in vocibus in paupertatem meam Graecum exhibeat, et a Syro non nisi liberius verso repeti posset.

Ibid. Id. — Sym.: afflictionem meam; vox Hebr. utrumque significat; quoad meam cf.

¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם וְאֶכְלֵם
¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם וְאֶכְלֵם

¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם
¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם
¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם

¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם וְאֶכְלֵם
¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם וְאֶכְלֵם

¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם
¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם
¶ אֲנִי אֶמְצָא אֹתָם

faucon et apud Holmes in marg. in *αλαιω*, quod recte in illam vocem Montfaucon restituit, qua Aquila, etymologice usurpatis Hebraeo et Graeco, more suo interpretatus est; Syrus vero rarissimum in Scripturis verbum, et in significatione a loco nostro abludens, forte vel solo oculorum lapsu legit *παλαιω* et sic reddidit, contraria omnino ratione ac fecit Job, IX, 5, ubi *παλαιων* vertit ac si esset a *παλαιω*. Item *אֲנִי* Aquila legit ut plurale, ut LXX et P., quod licet in textu sine punctis, unde et *אֲנִי* in plurali sumsit ut P., ac si defective scriptum. *אֲנִי* pro *אֲנִי*, quod licet. Cf. Gesenius, *Lehrgeb.*, § 100, *Anmerk.* 6. Cetera bene Hebr. reddunt.

Ibid. *ως* ad finem Syrus sic legit et interpungit: *ως επεκρατησα και επληθυνα, inimici μου παντας* *ω* consumserunt *ω*: interpunctionem hanc exhibent Hebr., a, Theodoret., quibus jungendi ex indole lectionis, quam mox afferam, cognati 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, N, qui cum a et Theodoret. legunt *και ο εχθρος μου* (Theodoret. omittit *μου*) *παντα* (62 *παντας* et rectius, in aliis ex sequenti, ut puto, ζ omissum) *συνετελεσεν*; quae lectio ex Hebraeo utique procedit Luciani, ut puto, opera, qui omisso suffixo, et servata quoque prima lectione *παντα* vel *παντας* *אֲנִי* recte vertit. Quoad *inimici* et *consumserunt* cf. not. praeced. Ceterum *παντας* LXX viris dandum, qui e textu punctis non instructo *אֲנִי* *παντας* verterunt; nova dein recensio, illo non deleto, addidit *consumserunt* ex Aquila, vel Symmacho forte. De nota *ω* confer *Prolegomena*, n. 7.

90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Arm. ed., Arm., CM. Theodoret., et textus Catenae Ghislerii, ex qua (inde enim editio Maur., cf. *Monitum*, III, 320), citatur in Holmes Origenes, nec jure, cum textus ille non sit Origenis, sed consarcinatoris Catenae.

Ibid. Idem. marg. ch. m.: *εκαλεσεν* cum Rom. edit., et ceteris Codd. Holmesii non allatis in nota praecedenti, et III, et Ar., excepto XII.

ημεραν — praemittit *ως* cum Hebr., 22, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 239, a, Ald., Theodoret., CM, Arm.: quibus jungerem XII, qui legit *εως*, cum sit pluribus praecedentium Codd. cognatus (cf. v. 18, 20, 21 hujus Cap.), adderem ex *ωσει* et Codd. 23, 26, 233, Compl., cum 33 et sociis huic saepe concordantes; in iis enim *ωσει* facile ortum habere potuit ex *ως εις*, quod 33, et socii legunt; Schleusner contra, *Repert.* XII, 26, *ως εις* ex *ωσει* repetit.

Ibid. *καταλελειμμενος* — marg. ch. m. ind. add.: *εξετρεψα* cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, N, Theodoret.; sed ad sequentia retrahenda haec lectio, et est liberior quidem, si literam consideres, sed bona versio vocis Hebr.; in his Codicibus et in Syro marginali duplex lectio coaluit.

Ibid. *ως επεκρατησα* — Aq.: quos antiquavi (sit venia verbo pro *παλαιω*) et multiplicavi, *inimici mei consumserunt eos*: Sym.: quos enutrici et multiplicavi: Symmachus liberiuscule in primo verbo, sed bene reddit: Aquilae lectio in *αααα*, quod *παλαιω* reddit omnino absonum ab hoc loco, manuducit ad veram lectionem *παλαιω*, cujus fragmentum exhibet XII apud Mont-

† אֶפְרַיִם אֶמְצָא בְּשִׁפְחָתוֹ אֶת־אֶתְנָחֵם
 בְּיַדְךָ חֲסִיבֵימָה בְּיַדְךָ חֲסִיבֵימָה בְּיַדְךָ חֲסִיבֵימָה
 חֲסִיבֵימָה † † † חֲסִיבֵימָה † † † חֲסִיבֵימָה † † †
 חֲסִיבֵימָה † † † חֲסִיבֵימָה † † † חֲסִיבֵימָה † † †

6 ΕΜΑΓΕΙ
 ΠΡΕΥΣΑΣ

† † † † † † †

.1. חֲסִיבֵימָה
 אֶמְצָא
 חֲסִיבֵימָה
 חֲסִיבֵימָה

21. εις την εξοδον — εις γην
 εξοδων cum Hebr., 22, 26, 33, 36, 48, 49,
 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 147, 198,
 231, 233, 239, a, Compl., Ald., CM; εις γην
 των εξοδων XII; Origenes et Olympiodorus
 in scholiis in Ghislerii Catena hanc lec-
 tionem videntur habuisse: T et Γ facile
 confundi possunt, unde forte την pro γην,
 et dein consequenter εξοδον pro εξοδων.

Ibid. παιδαριον και πρεσβυτης — Syrus
 transponit cum 88, Hebr. ipso reclamante.

Ibid. επορευθησαν — marg. ch. m.:
 ceciderunt in gladio cum Hebr.: crederem
 a P. sumptam lectionem, nisi haec legeret
 חֲסִיבֵימָה pro חֲסִיבֵימָה, sensu, sed non voce
 consonante. Ut habet Middeldörpf, haec sunt
 Symmachi, docente Bosio, in sua nempe
 LXX editione; graeca sunt επεσον εν μα-
 χαιρα.

Ibid. εν ρομφαια ad fin. versus — απε-
 κτεινας εν ημερα οργης σου· εμαγει-
 ρευσας et ουκ εφεισω cum Hebr., etiam
 pro et, cum hoc exhibeant plures Mss. et
 Editt. apud Kennikot et De-Rossi, Vulg., P.
 et Ar.: graeca, quae dedi, una cum in-
 terpunctione offert a, et, de interpunctione
 nihil adnotato ex more Holmesii, 22, 48,
 51, 62, 88, 96, 198, 231; sed lectio inter-
 punctionem nostram requirit: in ense effu-
 disti, occidisti in die indignationis tuae, im-
 molasti, coquinasti et non pepercisti Arm., qui
 in uno codice reddit immolasti, confregisti
 et non etc.

22. εκαλεσεν — εκαλεσας cum Hebr.,
 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87.

Arm.; qui tamen aliam lectionem habet; fa-
 vet Hebr.; tota enim lectio, quam noster
 habet sub †, non est, ut omnino puto, nisi
 alia versio, forte etiam antiqua et vera Se-
 ptuaginta Interpretum, cum qua coaluit al-
 tera quae sequitur et recte reddit Hebr., in
 quo reapse vox reddita per μαγειρος, con-
 fusa cum טבחִים, in plurali est. In hac
 lectione עללִי per עללִי legit interpret, et
 φρονευσθησονται ex verbo est commatis se-
 quentis. Cf. tamen Schleusner, *Repert.*, XII.
 25. Posset etiam quis in חֲסִיבֵימָה alterum
 punctum diacriticum habere soni altioris in-
 dicem, motus etiam verbo חֲסִיבֵימָה, sed in aliis
 locis, in quibus tamen in plur. occurrit, non
 reperi hoc punctum; verbum vero sine o
 bene pro plurali ponitur e syriaca ortho-
 graphia.

Ibid. νηπια — Aq.: lactentes spithamae: si
 occidatur in sanctuario Domini sacerdos et
 propheta, recte ex Hebraeo, nisi quod pro
 טִפְסִי, ut Masorethae, quae vox semel
 occurrit, legit ex frequentioribus טִפְסִי
 vel טִפְסִי palma, quod durius est, licet sic
 reddat et Vulgata.

Ibid. αποκτενεις — ει αποκτενουσι
 cum 22, 36, 48, 51, 62 (88 sine ει), 96, 231.
 a ex correctione superscripta prima manu.
 Theodoret.: ει habent etiam XII, 23, 26,
 33, 49, 86, 87, 90, 91, 144, 147, 198, 228,
 233, 239, Compl., Ald., CM; Hebr. cum
 Syro est, nisi quod iste passivum Hebr. alia
 ratione reddit.

חמאס אסרא בשלמא מהלא רעמ
 מעדרא בשלמא. ונתי בשלמא
 אלא ונעמ בשלמא. מפקמ. * *
 סאב סמאס סמאס; חבבס; סמאס.
 אן לאתחל לאתחל פאן; בשלמא
 בשלמא. * פאן; חבב סמאס.
 2. ח. אלא ונעמ

בשלמא מפקמ *
 * פאן; אסר
 * פאן;

נסלא בשלמא סמאס סמאס. לא
 סמאס סמאס סמאס. לא סמאס
 * * * * *
 סמאס סמאס סמאס סמאס
 בשלמא. סמאס סמאס סמאס
 סמאס סמאס סמאס. אסמאס
 * * * * *

9 ΘΥΓΑΤΗΡ

* * * * *
 1. 1. פחב
 ח. אשפ
 * * * * *

contextu et e ratione qua 37 reddunt saepissime Interpretes omnes.

Ibid. αρχας — Syrus in singulari cum Hebr., Arm., S. Ambros.; fortasse in Syro desunt puncta Ribui.

Ibid. φυλακης - φυλακων cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 198, 231, a.

Ibid. χειρας - χειρα cum 22, 36, 48, 96, 231; sed probabiliter ζ finale ex eadem litera initiali vocis seq. non legit noster vel oscitantia sua, vel quod jam in suo Codice sic haberet: Hebraeus legit in plur., et Origenes item in Scholio ad h. l. in Cat. Ghislerii: ipsa familia Codd. 22, 36, etc. non habet in omnibus suis testibus, nec in ipso nostro a exactissime scripto, ita ut forte in illis Codicibus ex duorum ζ concursu, quorum unam omissum fuerit, repetenda lectio χειρα. In sing. legit etiam Arm.

Ibid. επ' αρχης — Sym.: ad capita omnium platearum, paullo liberius vertens.

20. επεφυλλισας — marg. ch. m. i. s.: racematus es, sicut racemos. Cf. I, 12.

Ibid. κοιλιας — sub †; omittit Hebraeus.

Ibid. επιρυλιδα εκποισε μαγειρος. φουευσησονται — Syrus sub †; Hebraeus omittit, sed cf. notam sequentem; desunt, ultima voce excepta, etiam in Compl. in Codice ante finale vocis 37 ponitur, sed ex scribentis arbitrio, ut patet, imo saepe vidi hac ratione apponi, cum ultima litera est 37.

Ibid. μαγειρος — Syr in plurali cum

tamen, qui τειχη legunt, id ex generis neutri subjecto est, nec lectionis Syrae ideo testimonium inde quaerendum: cf. not. prae.

Ibid. θυγατηρ — marg. ch. m.: κορη cum XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 233, a, Compl., Ald., CM, S. Ambr.; 10 Codd. Sergii in pupillis: LXX in edit. Rom. et Syrus in textu idiotismum Hebr. servant, ceteri resolvunt: Symmacho dat Doederlein, Repert., VI, 199, lectionem μηδε σιωπηση κορη των οφθαλμων σου; melius Recensoribus pluribus dederim, cum tam longe lateque propagata sit.

Ibid. οφθαλμων-οφθαλμου cum Hebr., XII, 22, 48, 51, 62, 88, 96, 144, 231, a, Compl., CM, Arm., S. Ambros.: Vat., FA, 239 θυγατηρ ο οφθαλμος σου, in quibus corrigendum, ut stare possit lectio, θυγατερ, ο οφθαλμος σου cum III, 106, Alex., Ar.; nam non admitterem nominativum pro vocativo usurpatum, sed potius η pro ε ex usu Aegyptiae dialecti: vel hanc lectionem sine interpunctione fert optime ipse Hebr., qui in nonnullis non infimi pretii Codicibus in De-Rossi, Varr. Lect., fert etiam lect. Ed. Rom.

19. Αναστα — Aq.: lauda: Sym.: multum dissere: conveniunt hae versiones mori, quo reddere solent Hebr. vocem tum LXX, tum Aq. et Sym.; cf. Montfaucon, Lex. Hebr.-Gr. Retraho enim lectionem utriusque ad vocem seq. αγαλλιασαι, quod patet ex

٥ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢
 ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨
 ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨
 ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨
 ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠

١٠١ ١٠٢ ١٠٣ ١٠٤ ١٠٥ ١٠٦ ١٠٧ ١٠٨ ١٠٩ ١١٠ ١١١ ١١٢ ١١٣ ١١٤ ١١٥ ١١٦ ١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣
 ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣
 ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣
 ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣
 ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠

in variantibus utramque cum Syro lectionem ferunt: editio autem Rom. haec habet in nota: *in caeteris libris est καταπιωμεν*. Cur ergo vix 62 cum *ut videtur* excitat Holmes? Hebraeus prima fronte cum edit. Rom., sed ex contextu etiam in Coniunctivo hortantis potuisset verti, quod nec omnino contra Grammaticam est. Cf. Ewald, *Ausf. Lehrb.*, VI. A., § 223. Sed nec LXX, nec Origenem credo istiusmodi subtilitates suboluisse.

Ibid. *αυτην* primum sub *α*; omittit Hebr.

Ibid. *αυτη* — *Sym.*: *hunc diem, quem expectabamus, attigimus et vidimus*; Hebraeus fert tum LXX, tum Symmachum, sed concitatus sermo et ipsi accentus masorethici favent LXX viris. In voce ultima *ת* est in litura, non liquet certo qua manu, et punctum quoque sub *ב* forte additum cum corrigeretur *י*; e vestigiis licet arguere primo scriptum fuisse? cum puncto super *ב*; ut vox esset *תב* et *laetamur*. Sic fere et in textu in eadem voce.

Ibid. *αυτην* secundum omittit Syrus cum 22, 36, 51, 62, 88, 96, 198, 231, a, Theodoret., qui tamen verbo sequenti addunt; Arm. addit in fine post plura: Hebraeus omittit in utroque loco.

Σ 18. *τειχη - τειχος θυατρος* cum Hebr., XII marg., 88, 198, a, S. Johan. Chr. III, 144: *τειχος θυατερ* 62: *τειχη θυατρος* FA, 49, 90, Compl., Arm., S. Ambros.; *θυατρος*, vel *της θυατρος* aliter vocem praeced. legentes habent 22 ex corr., 36, 48 (51 corrigit *τειχος*), 96, 231.

Ibid. *καταγαγετε - καταγαγε* cum Hebr., 36, 48, 51, 62, 88, 96, 198, 231, a, S. Johan. Chr. III, 144; plures, inter quos XII, Compl., Ald., *καταγαγετω*: in Codd.

ponuntur ex ordine alphabeti cum 22, 36, 51, 62, 96, 198, 231, a, P., Arm. in omnibus Codd. ex nota Zohrab in Edit. Mech. quibus addendus forte 48 ex nota Holmes in versu seq. Cum desit 88 in Codd. Graecis pro ista transpositione, si jure tamen desit in Holmes, putarem hanc in nostrum inductam non ex Codd. Hexaplaribus, sed ex P., vel etiam ex Codd. 22 et sociis, quorum lectiones saepissime in margine habet, praesertim cum ordo alphabeticus homini Syro, qui Hebraeum non consuluerat, fucum facere deberet. Cf. etiam notam marg. nostri ad IV, 16. In Hebr. ordo Edit. Rom. est in fere omnibus Codd. Cf. De-Rossi, *Varr. Lectt.*, ad loc. Sed illud animadvertendum ordinem P., Syri nostri, et Codd. consonantium reperiri in Codd. perpauca quidem, sed quibuscum P., Vulg. et Codd. 22 et socios affinitatem habere in Threnis alicubi deprehendi. Cf. De Rossi, *Lectt. Varr.*, et meas notas hic illic in hoc libro. Idem ordo versuum occurrit in nostro et Capp. III, IV, in quo imo cf. notam ad v. 16.

Λ 17. *α ενετειλατο - ο ενετειλατο* cum Hebr., 22, 33, 48, 51, 62, 87, 228, a, Ald., S. Ambr.

Ibid. *θλιβοντος - θλιβοντων* cum Hebr., 33, 49, 51, 62, 87, 88, 90, 96, 198, 228, 231, a, Ald., Ar., Arm.

Λ 16. marg.: *Lectio*: deest tamen ind. finis. Ibid. *חדוש חדוש* plura in ras. sunt.

Ibid. *και ειπαν* — Deest *και* cum Hebr., FA, XII, 22, 26, 36, 51, 62, 88, 96, 147, 198, 231, 233, a, Compl.

Ibid. *κατεπιωμεν - καταπιωμεν* cum FA, 62 (?), vel etiam *καταπιωμεν* cum Vat., 147, Ald.: Ar. et Arm. tam in textu, quam

١. ٢. ٣. ٤. ٥. ٦. ٧. ٨. ٩. ١٠. ١١. ١٢. ١٣. ١٤. ١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

١. ٢. ٣. ٤. ٥. ٦. ٧. ٨. ٩. ١٠. ١١. ١٢. ١٣. ١٤. ١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

١. ٢. ٣. ٤. ٥. ٦. ٧. ٨. ٩. ١٠. ١١. ١٢. ١٣. ١٤. ١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

١. ٢. ٣. ٤. ٥. ٦. ٧. ٨. ٩. ١٠. ١١. ١٢. ١٣. ١٤. ١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

١. ٢. ٣. ٤. ٥. ٦. ٧. ٨. ٩. ١٠. ١١. ١٢. ١٣. ١٤. ١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

ΛΗΜΜΑΤΑ

uncialibus sine Accentib. et Spirit. HN (quod et III habet) pronum erat ex sensus quoque facilitate legere per ην. Addunt η (sic) hoc loco etiam 49, 90.

Ibid. στεφανος — Ag.: perfecta in pulchritudine, laetitia in univ. terra? Optime ex Hebraeo, nisi quod pro in un. ter. Hebraeus legat univ. terrae: LXX cum כליל Aramaeo vocem confuderunt, ex eoque interpretati sunt.

Ibid. ευφροσυνης - δοξης ευφροσυνης cum Vat., III, 87, 88, 198, 228, 239, Ald., Arm., quibus concinit fere Ar. ex punctis vocalibus, sed sine his magis sequentibus favet: legunt δοξης ευφροσυνη FA*, XII, 23, 26, 49, 86, 90, 91, 106, 144, 147, 233, Compl., Alex., CM, Arm. edit., Cassiodorus; gloriae et incunditas S. Ambros.: habent δοξης, καλη ευπρεπεια, ευφροσυνη 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Theodoret., quam lectionem Doederlein in Repertorium, VI, 199, in duas dispesceret, ut det στεφανος δοξης LXX viris, Symmacho vero καλη ευπρεπεια; sed Recensori familiae Codd. tribuo totam simul sumptam; Hebraeum autem ista lectio reddit licet paullo abundantius, rectius tamen quam lectio Syri nostri et aliorum Codd. illi consonantium: quam postremam lectionem, quamquam facile per se םי sumi potuerit in statu constructo, puto tamen ex errore ortam ex lectione Codd. FA*, XII et socc., quae reddit Hebr. magna ex parte.

١٦ ١٧ 46, 47. In Syro hi versus trans-

sit; forte etiam vel in Graeco archetypo confusio vocum, vel a nostro male lectum fuit.

14. ματαια — Ag.: temere et insipientiam; serviliter Hebr. reddit. In textu pone et infra I in rasura, forte .I.

Ibid. απεκαλυψαν — marg. ch. dubio ind. add.: tibi cum P. Polygl. et Lee et Codd. Ambros. B. 21. Inf., A. 144. Inf., unde forte in marginem nostri, et in Arm. in textum irrepsit (cf. de indole textus Arm. in fine Prolegg.): a sensu non abhorret.

15. την κεφαλην - την sub †; omitunt 33, 36, 48, 51, 62, 87, 91, 228, 231, a, Theodoret.: in Hebraeo jure deest cum suffixum adnectatur.

Ibid. αυτη — praemittitur et cum Hebr., XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Theodoret., Cat. Ghisl., CM; quod et latet etiam in η Codicis III, ut puto, habita ratione affinitatis cum nonnullis Codd. allatis, et frequentissimi ejus itacismi. Ad eandem vocem: Sym.: Haecine? Hebr. exacte reddens.

Ibid. η πολις — additur ην, quod habent ante η πολις 22, 48, 51, 62, 96, 231, Theodoret., recte suppletum a Recensore hujus familiae Codd., cum ex idiotismo subintelligatur in Hebraeo; sed non inde noster sumsit, ut credo, et in hoc casu locum lectionis servasset, sed ut ην interpretatus est cum Arm. lectionem ην Codicum 22, 36, 48, 51, 62, 88, (quocum tam cognatus est noster), 96, 231, 239, Alex.; quod quidem ην ex Hebraeo est, sed in Codd.

f. 141
r. a. | <p> 1. אָפּוּן אָרְבֵּי מַשְׁכָּנָא אֶבְרָהָם
 2. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 3. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 4. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 5. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 6. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 7. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 8. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 9. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 10. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם </p> | <p> 1. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 2. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 3. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 4. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 5. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 6. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 7. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 8. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 9. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם
 10. אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם </p> |
|-----------------|---|--|

in quibus εκλυεσαι redditur, ut hic, per חָפ, et ratione habita consensus Codicis 88, sine dubio lectio secunda Syro danda: Hebraeus utrumque fert.

Ibid. πολωως — Aq.: oppiduli: Sym.: metropolis: Hebraeus fert LXX et Aquilam, qui forte Aramaismo aliquantulum ductus fuit: Symmachus liberius et ex contextu vertit.

12. χολπον — Syrus in plurali solus; nulla sensus diversitas.

13. τι μαρτυρησω — Sym.: quid comparabo tibi, ut consoler te? Praeterea marg. ch. m.: quid comparabo tibi? Quisque videt has lectiones retrahendas ad voces τις σωσει και παρακαλεσει σε: Symmachus et lectio marg. optime reddunt Hebraeum. In margine Codicis ex spatii oeconomia lectio Symmachi alteram subsequitur, sed indices ordinem, in quo exhibui, definiunt.

Ibid. οτι εμεγαλυθη — Aq.: quia magna velut mare contritio tua: quaenam sanatio tua? Bene reddit Hebr., nisi quod pro נפתי מ' forte legit הפתי מ', vel etiam נפת, altero forte Iod in Codice ejus ex praecedente omisso, et ut nomen ideo sum-

10. αρχιγους — Aq., Sym.: capita sua virgines Ierusalem cum Hebr., nisi quod שונג in plurali verterunt cum Vulg. et P.; utrum ex quadam libertate, an ex Codicibus suis, nescio.

41. εξελιπον — Aq.: confecti sunt: Sym.: defecerunt prae lacrymis: Aquila etymon expressit, Symmachus et LXX optime reddunt Hebr.

Ibid. ετραχηνη — Sym.: convoluta sunt viscera mea, non male ex Hebr.

Ibid. καρδια — κοιλια cum 22. 36. 48. 51, 62, 96, 231, a, Theodoret., Arm., S. Ambros., qui et lectionem Ed. Rom. alibi habet. Hebr. fert utrumque.

Ibid. δοξα μου — Aq.: jecur meum: Aquila exacte Hebr. masoreticum expressit, LXX cum כבד confuderunt, tamquam si defective scriptum in Codice sine vocalibus illud se habere putarent, vel, si mavis, ex errore.

Ibid. εκλειπειν — εκλυεσαι cum 22. 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, Theodoret.: licet enim Syrus per se reddat et lectionem edit. Romanae, tamen collatis v. 12 et 19.

١١. ١٢. ١٣. ١٤. ١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

١١. ١٢. ١٣. ١٤. ١٥. ١٦. ١٧. ١٨. ١٩. ٢٠. ٢١. ٢٢. ٢٣. ٢٤. ٢٥. ٢٦. ٢٧. ٢٨. ٢٩. ٣٠. ٣١. ٣٢. ٣٣. ٣٤. ٣٥. ٣٦. ٣٧. ٣٨. ٣٩. ٤٠. ٤١. ٤٢. ٤٣. ٤٤. ٤٥. ٤٦. ٤٧. ٤٨. ٤٩. ٥٠. ٥١. ٥٢. ٥٣. ٥٤. ٥٥. ٥٦. ٥٧. ٥٨. ٥٩. ٦٠. ٦١. ٦٢. ٦٣. ٦٤. ٦٥. ٦٦. ٦٧. ٦٨. ٦٩. ٧٠. ٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٤. ٧٥. ٧٦. ٧٧. ٧٨. ٧٩. ٨٠. ٨١. ٨٢. ٨٣. ٨٤. ٨٥. ٨٦. ٨٧. ٨٨. ٨٩. ٩٠. ٩١. ٩٢. ٩٣. ٩٤. ٩٥. ٩٦. ٩٧. ٩٨. ٩٩. ١٠٠.

١. ه. خ. ١.
 ٢. ه. خ. ٢.
 ٣. ه. خ. ٣.
 ٤. ه. خ. ٤.
 ٥. ه. خ. ٥.
 ٦. ه. خ. ٦.
 ٧. ه. خ. ٧.
 ٨. ه. خ. ٨.
 ٩. ه. خ. ٩.
 ١٠. ه. خ. ١٠.

١. ه. خ. ١.
 ٢. ه. خ. ٢.
 ٣. ه. خ. ٣.
 ٤. ه. خ. ٤.
 ٥. ه. خ. ٥.
 ٦. ه. خ. ٦.
 ٧. ه. خ. ٧.
 ٨. ه. خ. ٨.
 ٩. ه. خ. ٩.
 ١٠. ه. خ. ١٠.

vum ante membrum postremum, quod per se licet; sed libere vertit, ac emphasisim tollit.

٩. *ενεπαρησαν* — *Sym.*: *submersae fuerunt*: *κατεβυθιοδησαν* legunt 22 (367), 48, 51, 62, 96, 231, a, Ar. (sed a liberiuscula versione forte est, quia cum istis Codicibus concordare non solet); N. conjunctim *κατεβυθιοδησαν* et *επαρησαν* (pro *ενεπαρησαν*): Doederlein, *Repert.*, VI, 198, Symmacho tribuit *κατεβυθιοδησαν*; sed indoli illorum Codd. danda lectio, licet ex Hebr. Symmachus et illorum Recensor idem dent. Hebr. LXX et ceteri aequae reddunt.

Ibid. *βασιλευα* — *Sym.*: *rex et principes ejus in medio gentium sine lege, imo neque prophetae*: LXX male in casu acc. ponunt *βασιλευα και αρχοντα* (vel *αρχοντας*): attamen CM, Arm. (etiam Ar. ex vocalibus) in nom. legunt, suoptene marte, an ex Codicibus nescio: in Symmacho quoque ex indole linguae Syriacae non certus omnino casus nom.: caetera bene omnes reddunt Hebr., Symmachus tamen omittit *ejus* post *rex*, uni illi post *principes*. contentus.

Ibid. *αρχοντα* — *αρχοντας* cum Hebr., Vat., FA, III, 26, 233, Compl., Alex., CM, Arm. (cf. etiam not. praec.); hanc lectionem supponit etiam Origenes in Cat. Ghislerii.

Ibid. *ουχ ειδον* — *ουχ ευρον* cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, N, Theodoret.

ut postulat ipse ordo alphab., XII, 22, 23, 26, 33, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 144, 147, 228, 231, 233, a, N., Compl., Ald., Alex., Theodoret., Cat. Ghisl., CM, Arm.: in Origenis loco, quem affert Holmes, textus Catenae, non Origenis est, collata Catena Ghislerii, quam illic dedit Delarue.

Ibid. *επεστρεψε* — marg. ch. estr.: *ελογισατο* cum testibus allatis in not. praec. et 36, detracto tamen Arm.: lectio marg. exacte Hebr. reddit.

Ibid. *επεστρεψε* — additur *κυριος* cum omnibus testibus notae primae hujus vers., additis III, 36, 239, Ar., detracto Arm.

Ibid. *μετρον* — *Sym.*: *funem mensorium*. propius vim vocis Hebr. reddens.

Ibid. *καταπατηματος* — *καταποντισματος* cum 88. Ad eandem vocem: *Sym.*: *ut faceret ut absorberetur*; (cf. Psalm. LIV, 10 Symmachum in hac ipsa Syr. versione). Syrus cum 88 vel etymon Hebr. presse reddit; Symmachus vero non modo etymon, sed ipsam formam Pielicam refert.

Ibid. *προτειχισμα* — *Sym.*: *contra vallum et murum, quae pariter ceciderunt*: LXX, licet distinctiones masorethicae ab iis non sint requirendae, nimis dure *רמון* trahunt ad verbum sequens, in quo tamen consentientes habent P. et Vulg.; Symmachus bene distinguit cum Masorethis, supplet relati-

نصا حازا و بده . ¹ هجا دوزا او	مبصر ما و بده . ² عيف حابرا
دا بجر صر صق . حازا معدا .	مدا بجر صر صق . حازا معدا .
حازا حابرا و بده .	حازا حابرا و بده .
حازا حابرا .	حازا حابرا .
بف دوزا دجس و بده . ³ لفر . ⁴ او صر دوزا حنحكه معزا و حنا	بف دوزا دجس و بده . ³ لفر . ⁴ او صر دوزا حنحكه معزا و حنا

1. ه. كمد هجمه
 2. ه. صصه
 3. ه. لفر
 4. ه. كمد هجمه
 5. ه. صصه
 6. ه. لفر

tradidit: ad literam etymologicæ Aq., optime Sym., ad sensum LXX.

Ibid. βαρεων — liceat hic correctionem ad Montfaucon *Hexapl.* apponere ceu loco suo: ad hanc vocem nempe retrahenda lectio Symmachi βασιλειων, quam versui VIII adscribit sine teste, sed probabiliter ex Cod. Colbertino, qui consonat semper, vel fere cum Cat. Ghislerii (cf. notam ad I, 16). Jam Doederlein in *Repertorium*, VI, 197, corrigebat recte, aperte Origenes in cat. Ghislerii ad v. 7: παρεδωκε δε και το συνεχον τειχος τας οικιας της πολεως, ηγουν τα βασιλεια καθαπερ εξεδωκε Συμμαχος.

Ibid. έορτης — marg. char. m. addit: ψαλμον Λευιτων, quod praemittunt vocibus εν ημερα έορτης, Codd. 36, 48, 51, 96, 231, a; quibus accensendi cognati 22, 62, in quos amanuensium negligentia aliquam differentiam induxit. Additio est, quam Heb., P., Vulg. non habent, et contra morem est illorum Codd. Hebraeum pressius, quam ceteri, sequentium: essetne scholion margini olim adscriptum, ac dein in textum inductum? In Theodoro locus est: (φωνην πολεμου εδωκαν εν οικω κυριου.) ως ψαλμον Λευιτων. (εν ημερα έορτης). Quamquam ab editore additae sint parentheses, tamen ex Codicis sui scriptione nullus dubitarem eum induxisse: hic locus forte lectioni nostrae originem dedit, et antiquissime quidem, cum etiam in Cod. Syrum invecta fuerit.

8. και initiale deest Syro cum Hebr.,

96, 231, a; et sic legunt omisso και etiam cognati 62, Theodoret.; huic lectioni favet Arm. Hebraeus est cum lectione marginis.

Ibid. εσελαθετο — Sym.: ut oblivioni traderetur - fecit, cui lectioni concinunt (22?), 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, N, Theodoret., CM, legentes εσελαθεσθαι εποιησε κυριος; Symmacho verisimiliter tribuebat hanc lectionem Doederlein, *Repert.*, VI, 197, ut notat etiam Schleusner sub επιλανθανω; sed eadem versio in Symmacho et in illis testibus derivanda videtur ex eo, quod tum Symmachus, tum Recensor illius familiae ambo verbum Hebr. sumserint in forma Pielica. ut praebent etiam Masorethae, dum contra LXX in Kal legerunt. Mirum est, quod cum 36, etc. consentiat CM contra morem; quod dic et de lect. in nota seq., quae cum hac connexa est.

Ibid. α - ο cum FA, III, XII, 23, 33, 49, 86, 87, 90, 144, 147, 228, 233, 239, Compl., Alex., Arm.: Hebr. non habet α εποιησε cum (22?), 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, N, Theodoret., CM. Cf. tamen notam praeced.

Ibid. παρωξυνεν — Sym.: et probris affectum fecit, Hebraeo propius.

Ibid. και αρχοντα — deest cum Hebr. 22, 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, Compl.; etiam III omiserat, sed prima manus supplevit.

7. ασετιναξεν — Aq.: exsecratus est.: Sym.: in exsecrationem fecit; Hebraeo ambo propiores quam LXX.

Ibid. συνετριψεν — Aq.: conclusit: Sym.:

<p> ١. قبله : بئس
 ٢. صمم : صمم
 ٣. انزل : انزل
 ٤. انزل : انزل
 ٥. انزل : انزل
 ٦. انزل : انزل
 ٧. انزل : انزل
 ٨. انزل : انزل </p> | <p> ١. انزل : انزل
 ٢. انزل : انزل
 ٣. انزل : انزل
 ٤. انزل : انزل
 ٥. انزل : انزل
 ٦. انزل : انزل
 ٧. انزل : انزل
 ٨. انزل : انزل </p> |
|--|---|

qua ista Origenis sumsit Editor, juxta Monitum praemissum.

Ibid. αὐτῆς et αὐτοῦ — in Syro incertum ex mixtis interpunctioni punctis diacriticis, num utroque in loco legerit αὐτοῦ vel αὐτῆς, quibus lectionibus testes digni favent.

Ibid. τὰ οὐχὺρωματα — marg. ch. m. ind. add. praemittit πάντα cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 147, 231, 233, a, Arm. ed., Arm.

Ibid. τὰ πεινοῦμενην -- τὰ πεινοῦμενον cum FA, III, XII, 23, 26, 33, 49, 87, 90, 144, 147, 233, 239, Compl., Alex., CM, Ar., Vulg., quae hic LXX sequitur; sed in FA τὰ punctis impositis notatur ceu delendum, ut videtur, inepta satis correctione; τεταπεινωμένον 62, a, Theodoret. Ad b. l. vero: Aq.: *lamenta et ululatus*: Sym.: *et dolorem conquerentis*. Hebraeum liberius, nec tamen male, reddunt LXX; more suo Aquila, licet numerum immutaverit; libere, sed minus quam LXX, Symmachus. Ceterum hae lectt. Aquilae et Symmachi in Codicis margine ante praecedentem ch. med. lectionem scribuntur ex spatii oeconomia, sed sine dubio dirigunt indices.

α 6. και διεωτασεν — marg. ch. m.: *et vastavit*: nullus pene dubito ex indole Codicum, quorum lectiones solet afferre noster in margine, quin reddatur hac lectione και εξεσπασεν Codd. 22, (36?), 48, 51,

Ibid. — Super ω vocis $\omega\omega\omega$ punctum forte scriptum fuerat in rasura, quae nunc est.

3. πυρ φλογα - πυρος φλογα cum 88, 106.

Ibid. τα κυκλω — additur αὐτοῦ cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Theodoret., CM, Ar., Arm.; sed tam in Syro quam in his versionibus ex idiotismo, vel ex quadam libertate esse potest, praesertim in CM et Ar., quae cum Codd. allatis consentire non solent: deest pronomen Hebraeo.

4. ὑπεναντιος — in primo loco deest cum Hebr., XII, 22, 23, 26, 33, 36, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 144, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Theodoret., CM, Arm.

Ibid. εσπερωσε — Sym.: *statuit*, quod forte est εστηλωσε marginis Codicis XII: Hebraeae radici omnes innituntur.

Ibid. ὑπεναντιος — Aq.: *vexator*, radici Hebr. propius.

Ibid. μου — Syrus habet sub ω ; deest Hebraeo.

5. τας βαρεις — praemittitur πασας cum Hebr., III, XII, 22, 23, 26, 33, 36, 49, 51, 62, 86, 87, 90, 96, 144, 147, 228, 231, 233, a, Compl., Ald., Alex., Ar. Origenis textus quem affert Holmes pro hac lectione ex ejus Opp. III, 336, nullus est: cum ab Editore sit, collata Cat. Ghisl., ex

אֵלֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	אֵלֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ	וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

- 5. א. וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
- 6. א. וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
- 7. א. וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
- 8. א. וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
- 9. א. וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

Drusius, et Colbert. apud Montf. afferunt: κατα δε Συμμαχον, και καθ' ἑτεραν εκδοσιν των ο' ενετειλατο κυριος Ιαχωβ (haec vox deest in Cat. Ghisl. et edit. Rom.) κυκλω αυτου γενεσθαι τους θλιβοντας αυτον, quibus Hebraeus non male redditur, sed Ιαχωβ non conciliatur cum lectione, quam e Symmacho affert noster, nisi malueris alteri ejusdem Versioni dare. Cf. Montf., *Hex. Prael.*, 53.

Ibid. αποκαθιμενην — *Sym.*: *facies*, nimis concisa, mutila imo lectio; putarem tamen voci αποκαθιμενην praeponendam, et reddendam per *forma*, *species externa*, italice *l'apparenza*, *la forma*, interdum, ut Syre, *la faccia*; ita ut contextus sit: *Facta est Jerosolymis species menstruatae*, in qua phrasi Symmachus comparationem implicitam resolverit, ut fecit etiam v. 12, עֵלֶלֶתִי ἵ vertens: *Ut racemi vindemiatus fui*; si tamen ejusdem est.

Σ 18. ὅτι στομα αυτου παρεπικρανα — *Aq.*: *os ejus tetigi*; vel *contractavi*: *Sym.*: *verbum ejus*. Aquila nimis arcte videtur reddidisse more suo, sed dubito, num legerit in Hebraeo מְרִיתִי: Symmachi lectio non est plena, et suppletentes verbi interpretationem ejus lectioni consonam haberemus: *mandato*, vel *sermoni ejus rebellis fui*, quae est vera loci interpretatio.

duplicato עֵלֶלֶתִי עֵלֶלֶתִי, nec male: cf. Gesenius, *Lehrgeb.*, § 173; Ewald, *Ausf. Lehrbuch*, VI. A. § 313. Huic lectioni Symmachi respondet forte αει Codicis 88 post κλαιω insertum, quod e margine irrepserit in textum.

Ibid. ὑδωρ — *Sym.*: *lacrymas*, quod in textu habent 26, Ar., et Arm.; liberior versio vocis Hebr.

Ibid. με — Syrus habet sub ♂; deest Hebraeo.

Ibid. ὁ επιστροφων — *Sym.*: *ανακτωμενος*, quod exhibent Orig. in Cat. Ghisl. edit. Rom., Drusius, Montf.

Ibid. ηρανισμενοι — *Sym.*: *moesti*; Orig. in Cat. Ghisl. Symmacho dat ερεμη (corrigere ερημοι), et Montf. affert pariter, ut Symmachi, ερημοι ex Drusio et Cod. Colbertino. qui ex locis apud Montf., et Cat. Ghislerii ad I, 17, III, 46, 49, IV, 6, 7, et alibi videtur Catenam ceu eam Ghislerii habere, vel fere: essetne ergo Syrus liberior versio vocis graecae, quae male sonasset Syro Interpreti de hominibus dicta?

Δ 17. χειρα-χειρας cum Hebr., Vat., FA, III, XII, 23, 26, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 90, 91, 147, 229, 231, 233, Compl., Alex., Theodoret, CM, Ar., Arm., S. Ambr.; hanc lectionem supponunt Scholia ex Apollinari, Olympiodoro et Orig. in Cat. Ghisl.

Ibid. τω Ιαχωβ — *Sym.*: *de Jacob*; relictius quam LXX ex contextu Hebr. reddit. Ad h. l. Origenes in Cat. Ghisl., ed. Rom.,

7
 8
 9
 5
 6
 7
 8

quod substitueretur, verbum, sensu non abludente, muto in rarius et a nostro tam aperte lectum εωεφυλλισθην; quamquam a ratione vertendi liberius quae Symmacho propria, lectio XII valde probetur, et Lexicon Hebr. Montfaucon ad Hexapla sub ללל tam in verbo quam in vocibus derivatis doceat Symmachum in significatione simili radicem Hebraicam sumere: in Syro Symmachus vim radicis referret: Aquilaene danda?

Ibid. Idem. Marg. ch. m. i. s.: racematus est, sicut qui racematur vitem. Cf. infr., v. 22, II, 20, III, 51, et Origenem et Olympiodorum in Cat. Ghislerii ad I, 22.

13. αυτου — Syr. sub †: deest Hebr., et, quod mirum, CM.

Ibid. κατηγοραγεν — praem. και, ideoque etiam priora praecedentibus jungit cum Hebr., XII, 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231, Compl., Theodoret. Ibidem: Αq.: dispersit ea (ossa): legitne 7777 forma literarum et Aramaico 777, (?) deceptus? Quid si legisset 7777, quod item forma literarum vix discrepat a voce Hebr.? Quoad ea 7777, relatum ad 7777 mas. generis, inde ortum puto, quod legens Interpretes αυτα solitarie positum, cum οστα concordans, nescius cui referret, vel verbi tenax, neutrum graec. per fem. reddiderit, e linguarum Semiticarum indole: sed cur Aquila vertit ea suffixum 777?

Ibid. διεπετασε — marg. ch. dubio praemittit επ' εμε, quod incertum ex loco indicis, utrum praecedenti verbo referendum cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, Theodoret., an sequenti cum 26.

jectura propositam a Cappello non reprobet Schleusner in Repert., XII, 5.

Ibid. επιστρεψατε - επιβλεψατε cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231; Arm. duplicem lectionem conjungit.

Ibid. εστιν — deest Syro uni: omissioni Interpretis vel Amanuensis do, cum, etsi per linguam liceat omittere, non soleat Syrus linguae suae indolem referre, sed Graecam literam reddere.

Ibid. ο εγενηθη φθεξαμενος εν εμοι εταπεινωσε με κυριος — ο εωεφυλλισεν μοι εταπεινωσεν † με φθεξαμενος † εν εμοι, οτι κυριος cum 88, qui tamen με habet sub *, non sub †: nota Hexapl. prima male apponitur in Syro, cum etiam εταπεινωσεν, vel φθεξαμενος pro varia vocis Hebr. 7777 interpretatione (cf. not. v. 5), sub † concludendum esset, pejus tamen in 88 sub asterisco ponitur με: εν εμοι recte in utroque sub †, cum desit Hebraeo: paullulum tamen adhuc recedunt noster et 88 ab Hebr. — ο εωεφυλλισεν μοι pro ο εγενηθη habent 22, 36, 48, 51, 96, 231. Theodoret.; οτι εωεφυλλησε (sic) μοι 62. Demum in Codice male † in 7777 retrahitur ante secundum 7777.

Ibid. φθεξαμενος, in Syro ο επεφυλλισεν — Sym.: Ut racemi vindemiatus fui. Montfaucon affert ut Symmachi ex XII ως εφουλισθη κ. τ. λ., Holmes vero ex eodem codice XII correctius ως εφουλισθη κ. τ. λ., sed tantum ut lectionem marginalem. In hac lectione, si vere Symmacho tribuitur, εφουλισθην frequentius et facile.

7. **לְשֵׁנָה**. לא איהו; וחסדא דיהו. סאב
 8. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**
 9. **לְחֵמֶיךָ**. * * * * *
 10. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 11. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 12. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 13. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.

1. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 2. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 3. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 4. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 5. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 6. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**. ו**לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.

7. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 8. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 9. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 10. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 11. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 12. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.

7. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 8. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 9. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 10. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 11. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.
 12. **לְחֵמֶיךָ** ו**לְחֵמֶיךָ**.

deest etiam in Hebr., sed constructio paulo diversa est.

41. **εν βρωσει** — Sym.: **ὑπερ του φαγειν** (Montf. ex XII), *et ut reficerent sibi vires*: liberior, sed recta et elegans versio Hebr. juxta Symmachi morem.

του επιστρεψαι — marg. ch. m.: *ut refocillarent*; S. Ambrosius: *ut reficiant*. Cf. n. praec.

εγενηθη - **εγενηθη** cum Hebr., FA*, III, 86, 88, Alex., Ar., Arm.; Theodoret. **εγενομην**: Origenes quoque lectioni huic favet sic contrahens locum in Cat. Ghisl.: *ὡς κυριε την εμην ατιμιαν*.

12. **οι προς υμας** - **οι προς ημας** cum FA*, 36, 106, 147, Ar.: *facilis ex itacismo mutatio, unde et in nostrum invecta fuit contra Hebr.*

Ibid. Idem. Sym.: *o vos omnes qui transitis, considerate*, cum Hebr.: Sym. in Montf. ex XII: **ου προς υμας**, quod supponeret legisse Sym. **אל** pro **אלל**, vel, quod probabilis ex **ל** seq., **ל אלל**: sed noster Cod. correctissimus huic lectioni Cod. XII praejudicium creat, licet hanc lectionem con-

Ibid. **εμνησθη** — Sym.: *non recordabatur*.

Ibid. **και κατεβιβασεν** — marg. ch. m.: *et dejecta est valde nimis, cum non sit ei consolator*. Et iterum ch. m.: **πεπτωκεν** cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, N., qui cum altera lectione conjungit (ut etiam 36), Theodoret., S. Ambrosio: lectiones marg. Hebraeo consonant.

Ibid. **υπεροχα** — marg. ch. m.: *mirabilia*; sed si adjectivum pro adverbio sumatur, ut Hebr. h. loco, tunc esset lectio **δουμαστωσ** cum testibus in nota praec. alatis, excepto S. Ambrosio. Lectionem totam **πεπτωκε δουμαστωσ** Symmacho daret Doederlein in *Repert.*, VI, 196; nihil dubitans eidem tribuit Schleusner, ibid., XII, 4; sed confer de Codd. eam exhibentibus Prolegomena v. f., ubi de Codd. familiis. Veruntamen ne ratione proposita sumatur vox syriaca, obstaret mos interpretis nostri, qui formam ipsam vocum reddere solet.

Ibid. **την ταπεινωσιν μου** — Ag.: *afflictionem meam*.

10. **αυτα** — deest Syro cum III, 22, 51, 62, 96, 231, Alex., Theodoret., CM., Ar., Arm., S. Ambros.; nisi dicas ex constructione deesse nostro et aliis Versionibus;

בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו

בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו
 בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו בְּיָמָיו

7. ה. יבשה א
 חנה ב
 8. א. חנה ב

4. ה. חנה ב
 5. ה. 22 ב
 6. א. חנה ב

LXX non multum abludunt ab Hebr. voce relata ad rad. 717; Aquila a communiori, atque in Aramaeo quoque extante radice 717 vocem Hebr. derivasse videtur: καὶ ἀποστάσεων exhibet etiam 26.

Ibid. In tertio בְּיָמָיו punctum secundum manu forte recentiori superpositum fuit.

Ibid. ἐγέλασαν — Sym.: riserunt de dirutione ejus, bene ex Hebr.; licet lectio quoque LXX κατοικεσία ex radice Hebr. possit defendi per se, ut etiam lectio aliorum Codd., ut in v. seq. Sub ב vocis יבשה marg. punctum primo scriptum forte fuerat in rasura, quae nunc est.

Ibid. κατοικεσία - μετοικεσία cum XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 147, 228, 231, 233, 239, Compl., Ald., CM, Arm.; Alex. etiam in III μετοικεσίας: Ar. ܘܫܒܬܐ (deriserunt) sabbatum ejus, sed recte Rosenmueller in hunc locum conjicit legendum ܘܫܒܬܐ captivitatem ejus: probabiliter enim ex Cod. sine punctis literarum (his enim tantum differunt lectiones et saepe iis carent Codices) sic legit Sionita ex Vulgata in Polygl. Par., unde et in Londin. traducta lectio; presse autem sequi solet Ar. Cod. III, ut pluribus quoque in locis harum notarum videre licet. De Hebr. cf. n. praec.

Ibid. Idem. Aq.: habitatione, quam lectionem in κατοικεσία exhibent edit. Romana, Vat., et 144, et etiam 106, 229, ex Holmesii silentio. Cf. notas praeced.

Kal et in Pohel locutus est, uti et S. Hieronymus interpretatus est. Secundam interpretationem a radice 717 alii interpreti dederim cum Middeldorpf, nisi Aquilae duplex versio afferatur. Cf. Montf., Hex., Prael., 47.

Ibid. ἐταπεινωσεν αὐτήν-αὐτήν sub 2; deest autem in Vat., et 106: Masorethicus textus 717, sed sine punctis 717 pro radicali sumpto, quod Origenis tempore facilimum, poterat ab hoc reprobari αὐτήν. In textu post α rasura, videtur fuisse .α.

Ibid. Post ܘܫܒܬܐ ras., ubi forte punctum.

Ibid. ܘܫܒܬܐ pene totum in rasura scriptum, nescio qua manu, sed ultimi ductus sunt primae; in spatio ampliore quam pro ܘܫܒܬܐ forte scriptum fuerat ܘܫܒܬܐ.

6. Literae marginis α. 1, α in litura scriptae, prima manu, ut omnino videtur.

Ibid. ἐξηρσεν - ἐξηλθεν cum Hebr., FA, III, 22 (36 correctum ut in edit. Rom. ab alia manu), 48, 62, 88, 96, 231, 239, Compl., Alex., Orig. in Catena Ghisl., qui etiam de vocis hujus vi disserit, CM, Ar.; Arm. in lect. aliorum favet Syro.

Ibid. εὐπρεπεία — Sym.: potestas, liberius, sed ad sensum non male.

7. ἐμνησθή — Sym.: recordabitur, invito Hebr.

Ibid. ܘܫܒܬܐ: tres priores literae in rasura scriptae, et ex earum coarctatione videtur omissum antea fuisse alterum 2: correctio videtur primae manus.

Ibid. καὶ ἀποσμων — Aq.: et rebellionum:

אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה
 אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה
 אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה
 אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה
 אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה
 אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה אֲנִי מְסַבְּרִים לְכַתְּבָהּ אֶת הַחֲמִשָּׁה

- 1. א. ה. ז. ע. ח.
- 2. א. ה. ז. ע. ח.
- 3. א. ה. ז. ע. ח.
- 4. א. ה. ז. ע. ח.
- 5. א. ה. ז. ע. ח.
- 6. א. ה. ז. ע. ח.

Συμμαχου και των ο. Ex voce enim
 φαίνεται vel φερεται licet tantum arguere
 non fuisse Origeni ad manus Aquilae ver-
 sionem, -cum hoc scholion scriberet. Nam
 praeter ea quae noster Codex exhibet, A-
 quila affertur ab ipso Origene in Cat. Ghis.
 ad IV, 20. Hinc quoque ex parte solvuntur
 conjecturae Doederlein in *Repertorium fuer*
Biblische und Morg. Lit., VI, 206-7. atque
 falsa arguitur interpretatio, quam de hoc
 Scholio dedit Hodus, *de Bibl. Text.*, p. 584.

Ibid. λαων — Syrus in textu legit in sin-
 gulari cum Hebr.: marg. ch. m.: in *populis*,
 quae est lectio edit. Rom. cum ceteris tes-
 tibus LXX, excepto CM, qui utitur voce
 ΜΕΣC *multitudo*. Lectio marginalis dubium
 tollit, ne a P. repetamus lectionem textus,
 cum lectio marg. illam textus supponat.

Ibid. αρχουσα εν χωραις — marg. ch. m.:
principatus locorum: liberior, sed non mala
 Hebr. versio, vel ipsius graeci textus expli-
 catio. Haec nota in Cod. praecedenti ante-
 ponitur, sed indices remittentes ad marg.
 nulla dubia relinquunt, cuinam voci refe-
 renda sit.

2. Κλαιουσα εκλαυσειν — marg. ch.
 m.: *plorat omni nocte*, de cuius lectionis in-
 dole idem dicendum quod de praecedenti.

Ibid. υπαρχει - υπηρχεν cum XII, 23.
 26, 33, 36, 49, 86, 88, 90, 91, 144, 147,
 228, 239, Compl., Ald., Cat. Ghisl., Arm.,
 (et 5 Codd. Sergii saltem supponunt), Ar.:

Tit. marg. ch. m.: *Secundum LXX prooe-*
mium est hoc Threnorum, quod non positum
apud reliquos (Interpretes nempe, ut Aquila,
 Symmachus): deest in Hebr., Chald., P.; ha-
 bent ex LXX Vulg., CM, CS apud Tuki, *Ru-*
dim. Ling. Copt., p. 249, Arm., Ar. Hoc Scho-
 lion regitur indice magnae crucis ornatae
 rubris ductibus ad quatuor extremitates.

a) Hic et post singulos versus quatuor
 priorum Capitum ad interpungendum et ad
 lineas implendas varia, et ex arbitrio pun-
 ctorum dispositione utitur Amanuensis, mi-
 nio et atramento ea exarans: ut plurimum
 sunt quatuor puncta rubra, raro quatuor
 punctis rubris nigrum inseritur, interdum
 inter hujusmodi duo puncta nigra se exci-
 piunt, rarissime alia signa usurpantur: ego
 utar uno signo ✧ pro spatii ratione repetito.

1. εχαθισε — *Sym.: mansit*: Literae ε
 et θ notae seq. in rasura scriptae, nescio
 qua manu.

Ibid. μονη — *Aq.: solitaria*. Ex Aquilae le-
 ctionibus, quae saepissime occurrunt in toto
 libro, et ex vocibus *apud reliquos* in nota
 ad Titulum, unde duo saltem Interpretes
 admittendi, recta patet interpretatio Scholii
 Origenis in Cat. Ghislerii, t. III, p. 7, quod
 et in Edit. Rom. init. Thr., et in Montfau-
 con, *Hex.*, in *Thr. Monitum* habetur. Est autem
 hujusmodi: *Εχδοσις δε Αχυλα και Θεο-*
δοσιωνος εν τοις Θρηνοις ου φαίνεται
 (Ed. Rom., et Montf. φερεται), *μονου δε*

ⲛⲟⲩ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ
 ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ
 ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ

leg. l. cit.). Anne ex defectu locorum in Theodotione illa posuit Origenes, non extitisse in Hebraeo-censens, quae Theodotioni deessent, et contra; cui quidem hypothese ansam aliquam praebent verba ipsa Origenis. l. c.? Videant doctiores: hinc tamen ego posui in nota prima, nullum factum evidens opponi sententiae, quae statuit Archetypum nostri libri extantem tempore Theodotionis, cum revera haec nota ea ratione, quam interrogando proposui, componi possit cum iis, quae in nota ad I, 4 scripsi; et plura supersint, quae aliter ac exposui ibidem, explicari non posse videntur.

v. 9. Marg.: *Finis.*

Subscriptio: *Explicit Baruch: (Βαρουχ) ὁλος ὠβελισται κατα τους ὁ* graeca exhibet codex Chisianus (Holm. 88) apud Magistris *Daniel LXX, Praef., p. XXI.* Haec prima fronte adversari videntur iis, quae dixi in not. ad I, 4 de textu Hebr. Baruch probabiliter extante tempore Theodotionis: sed reapse nihil ex his arguitur, nisi non fuisse Archetypum ad manus Origenis; obelis enim notabat, quae in Hebraeo illi non prostabant. Confer Prolegomena, n. 7. Non nego tamen dubium suffundi notae: *Non positum in Hebraeo*, quae occurrit I, 17; II, 3 bis; nec non asterisco, II, 2 (Cf. Pro-

- 16 ἰσχυρὸν ἔσται. ἡ δὲ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.
- 17 ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.
- 18 ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.
- 19 ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.
- 20 ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.
- 21 ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.
- 22 ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.
- 23 ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.
- 24 ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.
- 25 ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή. ἡ ἀποστολή ἐστὶν ἡ ἀποστολή.

✽ ἡ ἀποστολή ✽

✽ 2. 1 ✽

v. 18. επαγαθων — marg. ch. m. addit ὑμιν cum XII, 23, 49, 62, 87, 90, 91, 228, 233, 239, a, Compl., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., quibus accensendi, ut puto, 26, 33, 70, qui, cognati nonnullis ex praecedentibus, non habent ἡμιν nisi ex itacismo; habent vero ὑμιν post κακα III, 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, Alex.

v. 23. μετα κλαυθμου και πενθους - μετα πενθους και κλαυθμου cum Vat., III, XII, 26, 62, 70, 86, 88, 90, 91, 106, 229, 233, a, b, c, Compl., Alex., Theodoret., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm. in textu, sed in notis habetur et altera lectio.

49, 51, 62, 90, 228, a, Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Arm., Ar.

v. 13. και δικαιωματα-δικαιωματα δε cum III, XII, 22, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 91, 96, 106, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex., Vulg.; δε exhibit etiam 23, 86.

Ibid. ὁδοις-ὁδον cum 88, P., Ar.

Ibid. παιδειας — marg.: Theod.: veritatis, quam lectionem (αληθειας) in textu habent 33, 49, 90, 91, 106, 228, 239, Vulg., Vet. Lat. apud Sab.; P. utramque conjungens legit disciplinae veritatis.

v. 14. υἱων μου - υἱων tui.

26. ...
 27. ...
 28. ...
 29. ...
 30. ...
 31. ...
 32. ...
 33. ...

20 ...
 21 ...
 22 ...
 23 ...
 24 ...
 25 ...

†

¹ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

Ibid. marg. ch. m. i. s.: *gigantes*: vox graeca
 syriaca civitate donata: index ad marg. re-
 mittens est parva crux, quae solet usurpari
 in indicatione vocum graecarum et notarum
 philologarum.
 Ibid. ΕΠΙΣΤΑΜΕΝΟΙ — και ε. cum 62 et P.
 v. 27. In ... ante l initiale est litura
 pro spatio unius literae deletae, quae omnino
 videtur fuisse ...
 Ibid. Ad ... ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ apponitur in-
 dex notae margini adscribendae, quae tamen
 deest: cum vero idem sit index, qui v. 21
 occurrit, et solet adhiberi pro vocibus grae-
 cis et scholiis (Cf. notam sec.v. 26), puto
 haberi defectum unius vocis graecae.
 v. 30. ... Syrus, ut etiam Ar., sumsit
 ut nomen, sensu non abludente, etsi per
 Grammaticam non liceat; sed, ut puto, so-
 lum libertas vertendi intercessit: fere eadem
 ratio in P.

v. 19-20. ... — Syr.
 jungit praecedentibus ultimam vocem.
 v. 20. ... fere totum in rasura, nescio qua
 manu pro secundo scriptis.
 v. 22. ... — cum S. Joh.
 Chrys. IV, 685, Vulg., P., Ar., Arm.
 v. 23. ... — cum III, XII, 33, 36,
 49, 70, 90, 106, 228, 233, 239, Compl., Ald.,
 Alex., P., Ar., Arm.; S. Johan. Chrysost. l. c.
 ...
 Ibid. ... in rasura coarctate scrip-
 ptum prima, ut apparet, manu: spatium non
 poterat habere nisi unam ex literis ...
 v. 24. marg.: *Lectio*.
 v. 26. ... — cum
 III, 70, 88, a, Cat. Ghis., Vulg., Vet. Lat.,
 S. Ambr., S. August., alio apud Sab., Ar.,
 Arm.; et sic legerunt sine dubio et plures
 alii codices, nonnullis praecedentium co-
 gnati, quos Collatorum oscitantia praeteriit.

f. 139
v. a.	صتھا۔ ابا سجدہ حم انہی
بصعلا۔ عجمہ لخصم بصعدا۔	بج۔ الا ابا بن ابرا بج
معلا بج صاعل انہ۔ صھلا
13	صاوتھا باللا اللہ زبہ۔
حفتہ ہوتہ لاسہ صعیل اصو	بالہ صتہ اللہ بج۔ لخصم
صتہ۔ صھلا بالہ انہ ہوتہ
14	+ بج لخصم۔ ب۔ بج ابا انہ
حزبھلا۔ ابا انہوت سلا۔
ابا انہوت ہھلا۔ لخصم
اصرا۔ ابا انہوت انہما
لخصم ہتہ۔ ابا انہوت	بج۔
صھلا ہوتہ الا لخصم بج
حھلا ہوتہ ہوتہ بج۔ انہ
بجہ عجمہ۔ ابا سہ صھو
صھلا بج ابا ہوتہ لخصم
لخصم اللہ لخصم۔ انہ
لخصم حھلا ہوتہ بج۔
انہ ہوتہ صتہ صتہ اللہ
+ بج۔ ب۔ عھلا انہوت فقہو
بتہ۔ لخصم لخصم حھلا۔
بجہ انہوت انہوت۔ لخصم
لخصم ہوتہ ہوتہ۔ لخصم
لخصم لخصم ہوتہ۔ لخصم
لخصم لخصم ہوتہ۔ لخصم
15	لہوتہ ہوتہ صعیل۔ بجہ اعص
ہوتہ ہوتہ۔ ہوتہ بالہ لخصم	
16	+ ہوتہ۔ ب۔ ابا انہوت ہوتہ
لخصم۔ لخصم لخصم صتہ
صتہ انہوت بالہ انہوت۔ انہ	
17	صتہ انہوت بالہ انہوت۔ انہ
لخصم ہوتہ لخصم ہوتہ۔ لخصم
ہوتہ لخصم ہوتہ۔ لخصم بالہ
انہوت ہوتہ ہوتہ۔ لخصم
لخصم لخصم ہوتہ۔ لخصم	
18	لخصم لخصم ہوتہ۔ لخصم
لخصم لخصم ہوتہ۔ لخصم	
19	لخصم لخصم ہوتہ۔ لخصم	

23, 26, 33, 36, 48, 51, 70, 86, 91, 96, 106, 228, 231, 233, 239, Compl., Ald., S. Athan. I, 533, Didym. de Trin., 78, S. Cyrill. Al. VI, P. I, 267, Procop. in Cat. Nic. II, 154, Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm. in variantibus; Flam. Nobili notat abesse a multis.

v. 13, *τον αιωνα* — addit *χρονον* cum III, XII, 22, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 106, 231, 233, 239, a, Ald., Alex., Didym. l. c., Ar.; hanc lectionem supponunt P., Arm.

v. 18. *ὅτι οἱ* — deest *ἔτι* cum 22, 26, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 106, 231, Clement. Al. 189, Theodoret., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Arm.

v. 7. *απο καρδιας* — *επι καρδιαν* cum Vat., III, XII, 23, 26, 36, 49, 70, 86, 88, 90, 91, 106, 228, 233, Compl., Ald., Theodoret., P.: *επι καρδιας* 33, Arm.: Vet. Lat. apud Sab. in *corde*: Flam. Nobili: *Alti επι καρδιαν*.

v. 8. *απο κυριου θεου ημων* — *απο σου κυριε ο θεος ημων* cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Vulg.; vel potius *απο σου κυριου θεου ημων* cum 88, Vet. Lat. apud Sab., cum noster Codicem 88 fere semper sequatur, et probabiliter vel interpunxisset, vel puncta vocativi indicia apposuisset, si priorem lectionem habuisset: P. utramque harum lectionum fert.

v. 10. *τι ὅτι* — deest *τι* cum III, XII.

- 12 ... 13 ... 14 ... 15 ... 16 ... 17 ... 18 ... 19 ... 20 ... 21

❖ 001 ❖

❖ 002 ❖

v. 18. *κυπλον* — *πνευμα κυπλον* cum 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, Theodoret.: *Flaminius Nobili ait subintelligendum videri, quod exprimitur apud Theodoret., πνευμα.* Cod. 88 apud Blanchinum l. c. *πνευμα* habet sub asterisco, male tamen *μνευμα* scribitur, Codicisne vitio an Editoris culpa nescio.

v. 19. *τον ελεον* — addit *ημων* cum III, XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 70, 86, 90, 91, 96, 106, 198, 228, 231, 233, a, Compl., Alex., P., Ar.: 88 addit *σου*, ex levi crisi pro *ημων*.

v. 21. *εργασασθαι* — *και εργαασοθαι* cum 51, 62, 86, 87, 88, 228, 231, a, Alex.; *και εργαζεσθαι* habent III, 49, 90; *εργασασθαι* Ald.: cum Syro faciunt etiam Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm. *Flaminius Nobili ait corrigendam lectionem Romanae Edit. in εργαασοθαι, quod in Polygl. Lond. invecum.*

v. 13. *ολιγοι* — marg. ch. m. addit *απο πολλων* cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret., P.

v. 14. *κατα προσωπον* - *εναντιον* cum 88.

v. 15. *συ κυριος* — marg. char. m. inserit *ει* cum XII, 22, 26, 33, 36, 48, 51, 62, 70, 86, 87, 91, 96, 198, 228, 231, a, Compl., Theodoret., Vulg., Lat: Vet., et Ms. Rem. apud Sab., Vers. Lat. in Missali Ambrosiano Ms. Biblioth. Ambrosianae, P., Arm.: sed de Cod. 26 error subest, cum statim addatur: *οτι συ-ημων οmittit cum intermed. 26.*

v. 16. *και κλινον* — *omittit και* cum III, XII, 22, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 88, 90, 96, 106, 198, 228, 229, 231, 233, 239, a, Compl., Alex., Theodoret., Lat. Vet. apud Sab., Vers. Vet. *Speculi S. Augustini* apud *Mai, Spicileg. Rom.* T. IX ad calcem, Ar., Arm.

v. 17. *δικαιωμα* — *δικαιωματα* cum 26, 33, 88, Lat. Vet. apud Sab.

7 *אוּר בַּעַד אֵינָם . וְאִנְכִּי וְכֹלֹּם מְדִינָה
 חֲכִינִי . מִדְּבַר שִׁטְעִין אֵינְכִּי . וְאִנְכִּי
 וְאִבִּי ?*

f. 139
r. a *חֲכִינִי . הֲלֹא חֲכִינִי מִן פְּנִיָּה וְעֻזָּה .
 חֲכִינִי מִן פְּנִיָּה וְעֻזָּה . וְחֲכִינִי מִן חֲכִינִי ?*

9 *בְּדִבְרֵי שִׁבְעָה . הֲלֹא חֲכִינִי מְדִינָה
 לֹא שִׁטְעִין אֵינְכִּי וְאִבִּי מְדִינָה חֲכִינִי .
 מִדְּבַר שִׁטְעִין וְאִבִּי מְדִינָה לֹא מְדִינָה חֲכִינִי ?*

10 *בְּדִבְרֵי אֵינְכִּי וְעֻזָּה . הֲלֹא עֻזָּה
 חֲכִינִי ? וְאִבִּי . חֲכִינִי מְדִינָה*

*וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה
 וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה
 וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה*

11 *וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה
 וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה
 וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה
 וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה
 וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה
 וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה וְעֻזָּה*

** : לא הוּמַר חֲכִינִי*
** : חֲכִינִי*

* *תְּרַיָּה ז . ל אֵינְכִּי וְלֹא אֲתַחְשֵׁב
 אֵינְכִּי מִדְּבַר עֻזָּה . אֵינְכִּי מִדְּבַר
 אֵינְכִּי מְדִינָה . אֵינְכִּי מְדִינָה וְעֻזָּה
 מְדִינָה וְעֻזָּה . וְאִבִּי מְדִינָה
 וְעֻזָּה מְדִינָה וְעֻזָּה וְעֻזָּה .
 * : חֲכִינִי לֹא חֲכִינִי ? וְעֻזָּה .
 * : חֲכִינִי לֹא
 חֲכִינִי ? וְעֻזָּה וְעֻזָּה . אֵינְכִּי אֵינְכִּי
 מְדִינָה אֵינְכִּי אֵינְכִּי חֲכִינִי מְדִינָה
 חֲכִינִי מְדִינָה חֲכִינִי . חֲכִינִי
 חֲכִינִי מְדִינָה חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי
 חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי
 חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי
 חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי
 חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי
 חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי חֲכִינִי*

** : לא הוּמַר חֲכִינִי*
** : חֲכִינִי*

simili terminatione repeterem, quamquam non interpreti Paulo Telensi dederim omisionem, sed Codici ipsi, ex quo ille vertebat, cum etiam in 88 occurrat; 62 vero Codici a, et Theodoreto et sociis horum cognatus ipse probabiliter omisit.

v. 3. Duplex *ανδρωπον* est sub † cum Chis. (88 Holm.) apud Blanchinum, l. c. In marg. char. m. nota in utrumque: *Non positum in Hebraeo.*

Ibid. *υίου* — *υίων* cum III, 106, a, 8 Codd. Sergii, Arm. (in textu, sed alii in notis legunt in sing.), Ar.

v. 9. *και επηγαγε* — *οις επηγαγε* cum XII, 22, 33, 36, 48, 51, 62, 87, 88, 96, 198, 228, 229, 231, a, Theodoreto., Arm.

Ibid. *חֲכִינִי מְדִינָה*: tota linea videtur scripta in membrana paulo abrasa, sed prima, ut apparet, manu.

μεγαλα — Syr. habet sub asterisco, ut etiam Cod. Chis. (88 Holm.) in Blanchino, V. *Can. Scr.*, CCCXVIII: omittunt 86 et Vat., qui omittit praeterea et á quod proxime sequitur.

Ibid. *εποιησεν* — *εποιηθη* cum Vat., III, XII, 33, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 106, 228, 231, 233, a, Compl., Ald., Alex., Theodoret., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm.: Flaminius Nobili ita legendum censet.

Ibid. *καδα εποιηθη εν Ιερουσαλημ* — *καδα εποιησεν Ιερουσαλημ* cum 62, 88: *καδα εποιησεν εν Ιερουσαλημ* Vat., 51, 231, a, Theodoret.: *quae fecit* et Vet. Lat. apud Sab.: *in* ibid. omittunt duo Codd., sed nihil indicatur de lectione *facta sunt*, vel *fecit*: Flaminius Nobili censet legendum *εποιησε*. Omissio vovulae *εν* in Syro, et illi consentientibus 62 et 88 ex praecedentis verbi

20 . 15
 21 . 16
 22 . 17
 11, 1 . 18
 2 . 19

⋆ ⋆ ⋆

⋆ ⋆ ⋆

⋆ ⋆ ⋆

in hoc libro? Sed eadem phrasis occurrit in loco fere parallelo Dan. IX, 20 Cod. nostri: *ⲉⲃⲟⲩⲛⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ*: *ⲉⲃⲟⲩⲛⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ*: *ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ* (Theodot.: *ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ*) *ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ*: unde forte huc traducta fuit lectio marg.

v. 17. *ⲉⲃⲟⲩⲛⲁ ⲛⲟⲩⲁ* — Syr. sub ⋆; desunt in 22, 51, 62, 231, 234, a, Arm.: totus versus deest 96. Ad haec vero adnotatur marg. char. m.: *Hoc non positum in Hebraeo.*

v. 20. *ⲉⲃⲟⲩⲛⲁ* — *ⲛⲟⲩⲁ* cum Vat., III, 49, 51 ex corr., 62, 90, 228, 231, a, Compl., Ald., Alex., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm.

Ibid. *ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ* — marg. ch. m. praemittit *omnia* cum Vet. Lat. apud Sab.: Vulg. *multa*.

C. II. v. 2. *ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ*

quacum haec arte connexa est, et saepe sequatur, si non in textu, saltem in margine. Idem dicendum de seqq. verbis *ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ ⲛⲟⲩⲁ*, quae probabiliter legit in modo subjunctivo cum iisdem fere Codd., sed reddere exacte ex linguae indole vix potuisset.

v. 14. *ⲉⲃⲟⲩⲛⲁ ⲛⲟⲩⲁ* — Syr. inter has voces in marg. inserit *peccata nostra*, nullo teste consentiente; nec vero variantibus lectionibus accensenda haec puto, quas plures in marg. habet noster; cum saltem in hoc libro et in Thren. nulla harum certo scribatur char. estranghelo puro, ut hic fit; quo e contra semper, quantum memini, exarantur lectiones aliorum Interpretum, quorum sigla praefiguntur. Dandaene ideo hae voces Theodotioni, cujus nomen excidisset, cum ejus tantum lectiones excitentur

12 **בַּמִּדְבָּר** וְעָשָׂה אֱלֹהִים אִתְּךָ
 חֶמְדָּתְךָ לִפְנֵי הָעָם בְּיַד
 הַיָּם לְפָנֶיךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ

13 **וְעָשָׂה אֱלֹהִים אִתְּךָ**
 חֶמְדָּתְךָ לִפְנֵי הָעָם בְּיַד
 הַיָּם לְפָנֶיךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ

14 **חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ**
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ

9 **עָשָׂה** וְעָשָׂה **חֶמְדָּתְךָ** 1
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ
 חֶמְדָּתְךָ וְלֹא תִּצְטָרְךָ

3 MANNA

v. 10. marg. ch. m. i. s.: **חֶמְדָּתְךָ** *idest autem oblatio*. Est ipsa vox Hebr. מַנְיָן quam saepe LXX retinuerunt scribentes *μαννα, μαννα*, ut etiam occurrit in Codicum versionis nostrae margine, retenta voce in Syro et scripta **חֶמְדָּתְךָ**. Cf. IV Reg. VIII, 8, 9. XVI, 15. XVII, 3, 4. XX, 12. Jer. XVII, 26. Ez. XLVI, 5-24 saepe.
 v. 12. **כִּי וְעָשָׂה אֱלֹהִים אִתְּךָ** — **כִּי וְעָשָׂה אֱלֹהִים אִתְּךָ** cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, 234, a, Vulg. et ms. Corbej. et Hypog. apud Sab.; Ar. cum his ex vocali: sed cum vocales apposuerint editores, et sine his aequè cum Rom. ed. consentiat, non puto Arab. interpretem habuisse in textu Graeco **כִּי וְעָשָׂה אֱלֹהִים אִתְּךָ**, cum non soleat cum Codd., qui hoc habent, consentire.
 Ibid. **כִּי וְעָשָׂה אֱלֹהִים אִתְּךָ** — Syr. ex indole linguae incertum per se utrum ita legerit, **כִּי וְעָשָׂה אֱלֹהִים אִתְּךָ** cum 22, 36, 48, 51, 96, 231, 234, a, Vulg.; (de Ar. idem dicendum quod not. preced.): hanc probabilius lectionem habuisse hoc innueret, quod hos pariter Codd. secutus sit in praecedenti lectione,

Ibid. **βασιλευς Ιουδα** — Theod.: *regis: hac ratione legisse arguitur pro textu LXX ex indice lectionis marginis, qui ad duas voces protrahitur: βασιλεως Ιουδα habent 22, 36, 48, 51, 96, 233, 234, 239. a. Vet. Lat., Arm.*
 v. 9. **τους δεσμοτας** — marg. char. m. addit **και τους τεχνιτας** cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, 234, a, P.
 Ibid. **ησαγεν** — **εισησαγεν** cum III, XII, (22, 49, ut videtur), 33, 70, 87, 88, 90, 91, 198, 239, Compl.: **εισησαγον** 26, 233: **εισαγαγειν**, constructione verbi **αποικισαι** continuata, (36, 48, ut videtur), 51, 62, 96, 231, 234, a: Vet. Lat. *induxit*, Ar. *introduxit*.
 Ibid. **αυτον** — **αυτους** cum III, XII, 33, 51, 62, 70, 87, 88, 90, 91, 96, 198, 231, 239, a, Compl., Ald., Alex., Vulg., Vet. Lat., et ms. Corbej. apud Sab., P., Ar., Arm.; quibus addendos puto 22, 36, 48, 49, cum *videtur* Holm. censem referendum uni verbo praecedenti, et sic legat a, quocum tantum non semper concordant.

1 אחיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 2 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 3 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 4 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 5 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 6 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 7 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 8 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן

ΣΕΙΟΥΑΝ

v. 2. *Theod.: In festo ceperunt Chaldaei.*
 Vox חרמיהן in festo corrupta mihi videtur:
 fortasse tamen Archetypus, si Theodotioni
 prostabat, habebat כרמיהן, vel כרמיהן, et
 is vocem affinem putavit Chald. כרמיהן festum;
 quod Interpretibus Graecis ex Aramaismi in-
 fluentia in eorum studia litterarum Hebrai-
 carum facile contingere poterat. Sed Theo-
 dotioni LXX sub oculis habenti ista vocis ac-
 ceptio nonne statim abnormis apparuisset?
 Alias conjecturas non utique meliores omitto.

v. 4. Super ? fin. vocis חרמיהן scriptum minio Δ omnino ut v. 1, quem locum cf. in notis.

v. 5. marg.: *Explicit:* index initii lectionis, qui apponendus erat v. 4, omissus est.

v. 7. Ἰονίερα ponit ante υἱὸν Χελκίου: puto ex perspicuitate factum, ne τὸν ἰερεα ex casu clarum in Gr., anceps esset in Syro.

v. 8. חרמיהן fere totum in ras., sed pr. m. ibid. σεῖουαλ — marg. ΣΕΙΟΥΑΝ cum Vat.,

26, 88, 231: σεῖουαμ 106: σιουαν III (σ, *ιουαν), XII, 22, 23, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 86, 87, 90, 96, 198, 228, 233, a, Compl., Ald., Alex., Vulg., Ar.: Arm. in textu *Sivan*, in aliquot Codd. *Nisan* cum P.: est autem vox ipsa Heb. סִיבָן.

1 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 2 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 3 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 4 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 5 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 6 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 7 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן
 8 חרמיהן חרמיהן חרמיהן חרמיהן

v. 1. חרמיהן — Super scriptum minio Δ cum lineis productis extra litterae corpus, ut in Codd. Graecis VI et sequentium seculorum offertur; indicat, ut puto, cavendum, ne legatur. Confer Prolegomena, n. 9. — Ad hanc vocem: *Theod.: Asciasiae.* Utrum Theod. novam ex Archetypo versionem instituerit, an LXX solum recognoverit in Baruch et in Deuterocanonicis Danielis (cf. *Danielem LXX, Graece ed. Magistris, Syr. ed. Bugati*, ad loca), inquirere a meo proposito alienum. Liceat tamen animadvertere in hoc et seq. cap. ter provocari ad textum Heb. in notis marg., et hexaplares notas pluries apponi in textu, tum in nostro Cod., tum in Chisiano (Holmes 88) apud Blanchinum, *Vind. Can. Scr., CCCXVIII*, et easdem notas hexaplares offerri in Deuteroc. Dan., in quo imo ad init. Sus. Sym., et in Chis. etiam Aquila excitantur. Cf. edd. allatas ad loca. Quae omnia si recte se habent, nec est cur dubitem, cum in nullum factum evidens inciderim, quod infirmet allata, nil repugno, ut Archetypum tempore Theodotionis adhuc extitisse censeam, ad quem is suam vel versionem, vel recensionem LXX exegerit. Sed cf. et not. Subs. hujus lib.

כח

הנהגות הממשלה החדשה

הנהגות הממשלה

הנהגות הממשלה

הנהגות

ROSIANA
DI BESOZZI

LONDINI
WILLIAMS ET NORGATE.

OPERE DI FONDO DELLA BIBLIOTECA AMBROSIANA

Borromaei (S. Caroli). Homiliae, nunc primum e Mss. codicibus Bibliothecae Ambrosianae in lucem productae, et Josephi Antonii Saxii praefatione et annotationibus illustratae. Mediolani, 1747-48, tom. 3 in 4 Ital. Lir.	7 00
Le stesse, tom. 3 in fol.	20 00
— Noctes Vaticanæ, seu Sermones ab eo habiti in Academia Romæ in palatio vaticano instituta. Praemittitur opusculum Augustini Valerii inscriptum Convivium noctium vaticanarum. Omnia nunc primum e Mss. codicibus Bibliothecae Ambrosianae eruta Joseph Antonius Saxius praefatione et notis illustravit. Mediolani, 1748, in 4	1 00
— (card. Federici). De concionante Episcopo, libri tres. Mediolani, 1652, in fol. picc.	1 00
— Conciones Synodales. Mediol., 1655, tom. 2 in fol. picc.	2 00
— I Sacri Ragionamenti. Mil., 1652-46, tom. 10 in 4 vol. in fol. picc.	10 00
Branca (Joan. Bapt.). De Sacrorum Librorum latinae vulgatae editionis auctoritate ex perpetuo in Ecclesia usu disputatio in libros quatuor distributa. Mediol., 1781, t. 2 in 4	3 00
Caetani (Gaetano). Memorie storiche intorno le reliquie ed il culto di S. Ambrogio martire; con un'Appendice, in cui si spiega un Dittico della Chiesa Metropolitana di Milano. Ivi, 1782, in 4	4 00
— LXX Interpretum, quos ex Bibliothecae Ambrosianae, latine scriptis, criticis Mss. Codicibus, Membris, et Monumentis, a Caetano Caetano, Rito, et Ritu, ve-	5 00
scovo di Novara <i>De ritibus Ecclesiae Mediol., etc.</i>	5 00
Giggaeus (Ant.). Thesaurus linguae arabicae ex monumentis Arabum manuscriptis et impressis Bibliothecae Ambrosianae erutus, concinnatus et latini juris factus. Mediolani, ex Typ. Coll. Ambr., 1654, tom. 4 in fol.	40 00
Glussiani (Jo. Pet.). De vita et rebus gestis Sancti Caroli Borromaei. Latine reddidit Bartholomaeus Rubens, et Balthassar Oltrocchi notis illustravit. Mediolani, 1751, in 4 cum effigie	4 00
Hermant (Goffredo). Vita di S. Ambrogio arcivescovo di Milano, tradotta dal francese ed accresciuta di note dal P. Gius. Fr. Fontana. Milano, 1750, tom. 2 in 4 con rit.	3 00
Homeri Iliadis fragmenta antiquissima cum picturis, item Scholia vetera ad Odysseam. Accedunt, Didymi Alexandrini Marmorum et Lignorum quorumvis Mensurae, Graece. Mediolani, Regiis Typis, 1819, in fol. mass., carta distincta	20 00
In carta con colla	15 00
— Picturae Antiquissimae bellum Iliacum repraesentantes nunc primum ex Homeri codice non sine descriptionibus editae. Mediolani, 1819, in 4 obl.	6 00
Oltrocchi (Balthassar). Ecclesiae Mediolanensis historia ligustica in Romanam, Gothicam, Langobardicam, tribus libris distributa, complectens ejusdem vices ab obitu Sancti Ambrosii et irruptione ac dominio Barbarorum, usque ad finem schismatis Aquilejensis. Accedit corollarium usque ad Theodori II Mediolanensis antistitis et Liutprandi Regis tempora productum. Mediolani, 1793, tom. 2 in 4	3 00
La stessa, tom. 2 in 4 gr.	4 00
Psalmi secundum editionem LXX Interpretum quos ex codice syroestranghelo Bibliothecae Ambrosianae syriace imprimendos curavit, latine vertit, notisque criticis illustravit Caietanus Bugatus. Mediolani, 1820, in 4	5 00

II. II. III. III. II. # 1/51 - 2

MONUMENTA
SACRA ET PROFANA

OPERA
COLLEGII DOCTORUM BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

Tom. I. = Fasc. II.

BODL: LIBR.
FOREIGN
PROGRESS.

MEDIOLANI MDCCCLXVI
TYPIS ET IMPENSIS BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE
IN TYP. ET LIBRARIA POLIANAEA HERMENEGILDI DESOZZI

AUGUSTAE TAURINORUM ET FLORENTIAE
apud **HERMANNUM LOESCHER**

LONDINI
apud **WILLIAMS ET NORGATE.**

104. d. 4^a

PRAEFATIO

Continuando tomo primo quatuor abhinc annis intermisso mss. libros Bibliothecae Ambrosianae adhibui; de quibus et de operibus editis pauca praefabor. Nam ut plene res pertractem, in plura inquirendum, et plura disserenda, quam nec tempus nec studia etiam mea nunc suppetant. Quae nunc vulgantur, sunt: Apocalypsis Baruch et liber Esdrae quartus Latine ex Syra antiquissima versione; Passio Sancti Vincentii levitae et martyris; lectio Sancti Stephani ex veteri Latina versione Actuum Apostolorum; liber tertius Historiae ecclesiasticae Gelasii Cyziceni fere totus cum collatione partis jamdiu et saepe editae ad codicem, unde nunc vulgatur quod deerat; sed hujus operis complementum erit in sequenti fasciculo. Exceptis Passione S. Vincentii et lectione Actuum, alios libros jam leviter attigi in praefatione prioris fasciculi p. XIII-XIV.

APOCALYPSIS BARUCH.

Apocalypsis Baruch continetur in codice Syro Ambrosianae Bibliothecae B. 21. *Inf.*, quem breviter descripsi loc. cit., addita tabula lithographica. Membranaceus est liber in tribus columnis caractere estranghelo exaratus, antiquus sane, qui ex tabula lithographica seculi sexti videbatur Doctori Guilelmo Cureton, perito quidem in his rebus viro, qui membranas alias exaratas eadem manu narrabat mihi se vidisse in thesauris Britannici Musei. Liber noster incipit in codice f. 257 r.º col. II, explicit f. 267 r.º col. II, l. 13.

Liber ineditus est, quantum novi, excepta extrema parte, quae epistolam continet, quae vulgata primo Syriace et Latine in Polyglottis Parisiensibus, repetita fuit in Londinensibus, et nuper Syriace a Lagarde, Latine tantum vero a Joh. Alberto Fabricio in codice Pseudepigrapho V. T. ed. II, t. II, p. 145, seqq., Anglice a Whiston, et dein a Jolowicz, Londini, 1855, Gallice in *Dictionnaire des Apocryphes*, ed. Migne, II, 161 seqq. Reperitur haec epistola in pluribus libris mss. Syris, ac separatim iterum habetur in ipso nostro codice cum levi varietate f. 176 v., col. II. Doctor Augustus Dillmann docere poterit quaenam huic libro intercedat ratio cum Aethiopicis *Reliquiae Baruch* et *Visio Baruch*, mihi notis titulo tenus ex ejus Lexico Aethiopico.

Libri nostri aetatem, indolem, relationem ad alios apocryphos, auctoris demum characterem tractabunt illi qui horum librorum literaturae incumbunt; antiquissimis quidem accenserem ex indole libri Judaeo-Christianae, ex ejus cum quarto Esdrae arcta affinitate in pluribus, ac demum ex loco illo Papiae insigni de Chiliasmo apud Irenaeum, Contra Haer. V, 33, collato cum nostro libro n.º 29. In Papia enim superadditur fabulosae jam nostri narrationi, quod in hujusmodi rebus serioris aetatis indicium videtur.

Syrum libri textum nunc non edo, quia reservo jungendum editioni versionis Pescito Veteris Testamenti una cum aliis ejusdem generis libris; versionem vero ad literam concinnavi, imitatus eam Latinae linguae speciem, quae in Bibliorum versionibus ve-

78. *qui creavit nos*, codex **ܩܘܝ ܩܪܝܘܝܢܘܫ**, *qui creavit me contra contextum*, et cetera exemplaria hujus epistolae, quae legunt **ܩܘܝ ܩܪܝܘܝܢܘܫ** *qui creavit nos*.

79. *Quae enim*, etc. Syrus: **ܩܘܝܢܘܫ ܩܪܝܘܝܢܘܫ** *Quae non sine mendo mihi videntur*. Aliter alii testes.

82. *stillicidio*, codex **ܩܘܝܢܘܫ ܩܪܝܘܝܢܘܫ** *pollutae*; ceteri testes **ܩܘܝܢܘܫ ܩܪܝܘܝܢܘܫ** *stillicidio*, a quo ex contextu patet corruptum esse nostrum.

Ibid. *hora*, codex **ܩܘܝܢܘܫ**, *anno*, sed reliqui testes **ܩܘܝܢܘܫ** *hora*.

83. *elationis*, codex **ܩܘܝܢܘܫ**, quae vox, si exstat, affinis esset voci **ܩܘܝܢܘܫ** *puerilitas, imperitia*; corrigo cum aliis testibus **ܩܘܝܢܘܫ** *elationis*.

Ibid. *mendacii*, deest in codice, sed contextu flagitante suppleo ex aliis testibus **ܩܘܝܢܘܫ** *legentibus*.

84. *praecepta Fortis*; **ܩܘܝܢܘܫ ܩܪܝܘܝܢܘܫ**, *praecepta mea fortia legit codex*; ex contextu et ex aliis testibus, qui tamen aliter legunt locum, legendum **ܩܘܝܢܘܫ**, ut verti.

Ibid. *michi sit michi*, sic codex; itemque *infra vobis tradiderunt vobis*.

Ibid. *peccatorum vestrorum*, codex **ܩܘܝܢܘܫ**, male, ut patet, pro **ܩܘܝܢܘܫ**, quod ceteri testes legunt.

85. *quaecumque amisimus nos multo plura*, sic codex omissis quae inserunt alii testes **ܩܘܝܢܘܫ ܩܪܝܘܝܢܘܫ**, nescio an ex omoeoteleuto propter praecedens **ܩܘܝܢܘܫ**, cum sensus per se stet.

Ibid. *potestatis* (sic enim corrigatur), **ܩܘܝܢܘܫ**; melius alii **ܩܘܝܢܘܫ** *et (in) potestate*.

LIBER ESDRAE QUARTUS.

Librum hunc innui item in Praefatione prioris fasciculi, p. xiii; nonnulla autem de eo tractavi in Dissertatione lecta coram Regio Scientiarum ac Literarum Instituto Langobardo die 12 Maji anni 1864, quae etiam edita fuit in *Memorie del Reale Istituto Lombardo di scienze e lettere, Classe di lettere e scienze morali e politiche*, vol. X, sub titulo: *Sul Das VIERTE EZRABUCH del Dottore Enrico*

Ewald. Osservazioni etc. In hujus Dissertationis fine innuebam spem aliquam posse foveri reperiendi aliquando Graecae versionis saltem aliquam partem, et optabam ut inspiceretur codex Graecus Parisiensis 929, qui inter alia continet Apocalypsin Esdrae, nisi tamen ab alio jam inspectus fuisset, quod ego ignorarem. De hac re nunc addere licet Apocalypsin Parisiensis codicis aliam omnino esse a quarto Esdrae libro. Cum enim ea de re scripsissem ad amicum D. Hermannum Zotenberg, Sectioni Mss. Bibliothecae Imperialis addictum, is rescripsit Hollandum Van der Vlis in *Disputatio critica de Esdrae libro apocrypho vulgo quarto dicto*. . . . *Amstelodami 1839*, quae mihi nomine tenus tantum innotuerat, jam dedisse aliquot lineas initii libri Parisiensis, librum vero totum differre omnino a quarto Esdrae; addidit autem longiora specimina initii et finis libri, quae rem omnino conficiunt.

Liber noster in codice Apocalypsin Baruch subsequitur in eadem columna, in qua ille finit, incipiens usque ad fol. 276 r.º col. III, quem pone sequuntur Esdrae liber canonicus et liber Nehemiae sine interruptione in unum librum conjuncti ex vetustissimo more Hebraeo et Graeco.

Interpretaturus librum in Latinum eam inii rationem, ut subjecta Latina veteri versione cum variantibus lectionibus, quas illi addidit Sabatier ex libro Sangermanensi et ex Patribus, omnia ex iis servarem, quae ad litteram Syro responderent, cetera vero ipse verterem ea ratione quam jam in Apocalypsi Baruch eram secutus. Orthographiam vero et interpunctionem ab editione Romana a. 1592 retinui, nisi Syrus aliter postulare.

Reliquum est, ut notas quales libro praecedenti, huic quoque conficiam.

III, 21. *sed et omnes qui de eo nati sunt*, Syrus **ܩܘܝܢܘܫ ܩܪܝܘܝܢܘܫ** quae verti deberent *sed et super omnes* etc.; apparet deesse aliquid in Syro.

23. *horae*, Syrus **ܩܘܝܢܘܫ**, cf. notam ad Apocalypsin Baruch n. 20.

IV, 9. *egisti*, **ܩܘܝܢܘܫ**, Lat. versio *transisti*, quod in Syro esset **ܩܘܝܢܘܫ**.

17. *Et factus est*, omisit in *vanum* **ܩܘܝܢܘܫ**, nisi per ellipsin ex praecedenti commate re-

petendum, vel potius ex Latino *similiter et amanuensis* male scripsit ܠܘܣܘܟܘܐ pro ܠܘܣܘܟܘܐ et *similiter*.

38. *sed ecce*, Syr. ܐܘܩܘܠܐ *sed istud*, Lat. *sed et*: puto pro ܐܘܩܘܠܐ legendum ܐܘܩܘܠܐ, ut dedi.

39. *propter peccata*, in Syro deest *propter* ܘܘܟܘܠܘܬܐ, quod et Latinus habet, et contextus postulat.

V, 10. *apud multos*, omisit codex quod refert Latinus *et quaeretur*, scribens sine interpunctione *sua apud multos*.

19. *appropries*, corrige *appropries*.

46. *per tempus non*, Syrus in rasura ܘܘܟܘܠܘܬܐ ܘܘܟܘܠܘܬܐ.

50. *nam*, in Syro ܘܘܟܘܠܘܬܐ *ita, sic est, o, heus, age*, apud Michaelis; quorum sensuum nullus videtur loco nostro convenire. Latinus *nam*, quod facile potuit ex *nam* corrumpi.

55. *minores*, codex ܘܘܟܘܠܘܬܐ *minor, minus*; ex locis praecedentibus corrigendum puto ܘܘܟܘܠܘܬܐ, quod etiam dedi.

VI, 1. *Initium*, Syrus ܘܘܟܘܠܘܬܐ, et v. 9. *Principium enim hominis* in Syro ܘܘܟܘܠܘܬܐ ܘܘܟܘܠܘܬܐ; utrobique autem opponitur voci ܘܘܟܘܠܘܬܐ; Latinus vero licet in alia abeat firmaret versionem Syri quam dedi, ut sit adjectivum pro nomine sumptum. Sed aeque commode et melius verteretur *Primo* (cf. notas ad Baruch Apoc. n. 54) v. 1, et *primum* v. 9, et v. 1 pro *finis* reddi posset *in fine*, ut ܘܘܟܘܠܘܬܐ sit pro ܘܘܟܘܠܘܬܐ. Contextui magis responderet versio ista.

Ibid. *antequam spirarent pondus suum venti*, ܘܘܟܘܠܘܬܐ ܘܘܟܘܠܘܬܐ, *anteq. sp. pondus ventorum*, sed ex ipso contextu Syro puto delendum ? ante ܘܘܟܘܠܘܬܐ, et vertendum inde ut dedi.

25. *omne quod etc.*, sic dedi quia in Syro est ܘܘܟܘܠܘܬܐ; sed ex contextu, et Latino corrigerem ܘܘܟܘܠܘܬܐ *omnis qui derelictus... ipse*.

27. *oblivioni... dabitur*, sed ex Latino *delebitur* nullus dubito corrigere ܘܘܟܘܠܘܬܐ, ex quo illud corruptum, ut in aliis libris vidi; cf. et infra ad VII, 69.

41. *spiritum*, ܘܘܟܘܠܘܬܐ, et interpungeret amanuensis post hanc vocem, sed postea reprobavit interpunctionem.

50. *Quia enim* ܘܘܟܘܠܘܬܐ codex ipse.

52. *eos, ut essent etc.*, genus mutat ipse codex ܘܘܟܘܠܘܬܐ.

VII, 19. *tu super*, ܘܘܟܘܠܘܬܐ, deest aliquid, Latinus *non est iudex super*, sed alia vox esse debebat in nostro, fortasse ܘܘܟܘܠܘܬܐ *sapiens*, ex parallelismo cum sequatur ܘܘܟܘܠܘܬܐ (sic).

24. *abnegaverunt*, Syrus ܘܘܟܘܠܘܬܐ *vinxerunt*, ex Latino *abnegaverunt* corrigo ܘܘܟܘܠܘܬܐ.

P. 108. B. l. 8. *fortassis*, codex ܘܘܟܘܠܘܬܐ, quid significet ignoro, nisi corruptum sit a ܘܘܟܘܠܘܬܐ, quod dedi. Ex radice tamen ܘܘܟܘܠܘܬܐ fortasse est quid simile adverbio *simul*.

Ibid. l. 9 a fine. *judicii ejus*, sic codex ܘܘܟܘܠܘܬܐ, ex contextu corrigerem ܘܘܟܘܠܘܬܐ *judicii mei*.

P. 109. A. l. 3 et 6. *intellectus*, Syrus ܘܘܟܘܠܘܬܐ, *aegritudo*, sed linea 7, 28 et 30 ܘܘܟܘܠܘܬܐ, in quod illud mutandum ex istis locis.

P. 110. A. l. 5. *Illarum vero quae custodierunt*; codex ܘܘܟܘܠܘܬܐ, sed postea in genere feminino, ut error sit amanuensis pro ܘܘܟܘܠܘܬܐ, passim enim scriptione defectiva utitur noster etiam sine ribui.

Ibid. l. 12. *posuit*, ܘܘܟܘܠܘܬܐ, primo erat ܘܘܟܘܠܘܬܐ *quae posita fuit*, sed ܘܘܟܘܠܘܬܐ, ut est locus in codice, in mendo esse videntur.

Ibid. l. 14 a fin., *et gloriam*, sic codex sine verbo, quod durius ab initio commatis repeteretur.

VII, 38. *sanctuarium*, supplendum verbum, cum etiam Latinus habeat *venerunt*.

46. *commonuisse eum*, Syr. ܘܘܟܘܠܘܬܐ ...?

49. *Quaenam*, Syrus ܘܘܟܘܠܘܬܐ *A te*, sed ex Latino *Quid etc.* et ex contextu corrigo ܘܘܟܘܠܘܬܐ, quod verti.

56. *recogitavimus*, codex ܘܘܟܘܠܘܬܐ, quod, ut patet, mutandum in ܘܘܟܘܠܘܬܐ.

64. *quia servi ejus*, ܘܘܟܘܠܘܬܐ, Latinus in alia forma *quasi suis operibus*; cum ex uno puncto subjecto sit tota differentia Syri, puto amanuensem errasse, et scribendum esse ܘܘܟܘܠܘܬܐ *quia opera ejus*; nisi potius ex Hebraeo archetypo male lecto pro vocalibus sic dedit Graecus, et ex eo Latinus.

68. *et si non*, sic codex.

69. *et oblitus fuerit*, ܘܘܟܘܠܘܬܐ, sed ex Latino *deleverit*, corrigerem ܘܘܟܘܠܘܬܐ *deleverit*.

VIII, 2. *similitudinem*, codex ܘܘܟܘܠܘܬܐ, *verbum*, quod muto ex Latino *similitudinem* in ܘܘܟܘܠܘܬܐ.

45. *Non*, sic codex ܘܘܟܘܠܘܬܐ, sed ante ܘܘܟܘܠܘܬܐ linea alterius manus praepositur; voluitne ܘܘܟܘܠܘܬܐ *Sed?*

47. *creaturam meam*, codex **ܠܚܝܘܢܝܘܢܐ** *creaturam tuam*, ex Latino *meam* correxi.

53. *et radix*, sic codex non adjecto *mali* ut in Latino.

59. *siti cruciatus*, codex **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, quae nescio an recte dederim.

IX, 9. *eas*, codex **ܠܝܢܐ**, quod ex **ܠܝܢܐܘܬܐ** *vias meas*, cui refertur, mutandum in **ܠܝܢܐ**.

12. *hos oportebat*, **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, sed ? delendum esse patet.

14. *et dixi*: 15. *Etiam nunc* **ܠܝܢܐ ܠܝܢܐ**. **ܠܝܢܐ**, Latinus *et dixi*, 15. *Olim locutus sum*, *et nunc*: media transiit noster ex omoeoteleuto, fortasse etiam ex eadem voce.

26. *Arphad* **ܐܪܦܗܕ**.

29. *non*, omittit codex, sed supplendum, ex contextu, et ex Latino, licet paullo aliter hic dederit.

47. *epuli*, **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, verti ex contextu magis, quam ex usu vocis, quae potius innueret diem quo deducta est sponsa in domum sponsi, ut in ea habitaret.

X, 8. *mundus*, **ܠܫܝܬܐ**, sed libenter legerem **ܠܫܝܬܐ** *populus*.

12. *fructum*, codex **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** *fructus*, sed mox *quem* ? **ܠܫܝܬܐ**.

14. *qui fecit eum*, sic codex **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, sed superscripto puncto diacritico *eam*, legeret cum Latino, et ex ipso contextu.

22. *passae sunt*, sic codex mutata syntaxi, et item sequitur.

Ibid. *speculatores nostri*, **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, ut **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** *DAJONO iudex*.

32. *et veni in campum*, codex solum **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, *et in campum*, Latinus *et exivi in campum*; sive *veni*, sive *exivi* supplendum, ut patet, et omissionem innuit nota **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** *vide* in margine a prima manu.

47. *in labore, hoc*, codex **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** *in mundo hoc*; ex Latino *cum labore, hoc* corrigo **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, quod dedi.

49. *filios suos*, sic codex.

XI, 13. *interit*, hic et passim in sequentibus sic verti verbum **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, quod pro Graeco **ἀφανίζομαι** est Baruch, III, 19 Pes., Latinus vero reddidisset verbum Graecum, si illud erat, stricte *non apparere, non comparere* v. 14 et in sequentibus.

17. *Nemo*, ut Latinus, sed Syrus **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** etiam *alae* referri posse putarem.

29. Deest in codice fere totum v. 30.

37. *silva*, codex **ܠܫܝܬܐ** *latere*, sed ex Latino *silva* hic, et loco parallelo Syro XII, 31 corrigendum **ܠܫܝܬܐ**, quod dedi.

XII, 28. *socium suum*, codex **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, *gladium suum*, ex contextu et ex Latino *qui cum eo*, corrigo **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, ut dedi.

XIII, 4. *quando sentiat ignem*, Syrus **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, sensu eodem, sed diversa phrasi.

13. *et accedebant*, codex **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, alterutrum **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** delendum, vel primum mutandum puto in **ܠܫܝܬܐ**, *et fuit, accedebant*.

26. *per quem*, Syrus **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, quae aequae ferunt Latinum *qui per semetipsum*.

38. *per legem illius quae igni assimilata est*, **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, quae commodius verterentur p. l. *illius, qui igni assimilatus est*, sed priori interpretationi favet Latinus.

40. *Josiae*, **ܠܫܝܬܐ**, ut Latinus codicis Sangermanensis, Latinus vulgatus *Osee* recte.

Ibid. *Salbanasar*, **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, ut in Apoc. Baruch, supra, n. 62.

41. *ubi a diebus suis* **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, relato suffixo ad **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** *in regionem*.

45. *miseri*, codex **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, puncta *ribui* vero fere *abrasa*, vel *evanida*; ceterum sic hic locus in codice.

54. *nostra*, sic codex **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**.

56. *Altissimum*, post **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** rasura spatii quattuor fere literarum, et in margine prima manu **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** *vide*, quae nota indicat mendum subesse.

XIV, 10. *senescere*. Desunt in cod. vv. 11, 12.

39. *Et vidi, fuit*, **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, ex Latino et contextu lacuna apparet, imo **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** ex puncti diacritici defectu servit circumscribendo tempori imperfecti Latini, qui habet: *et ecce calix plenus porrigebatur mihi*.

47. *et ... lumen*, sic codex **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ**, sed ex Latino et contextu reponendum **ܠܫܝܬܐ ܠܡܝܬܐ** *flumen*.

PASSIO S. VINCENTII LEVITAE ET MARTYRIS ET LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM.

Duo ista pusilla cimelia reperit Custos catalogi nostrae Bibliothecae Sac. Antonius Ceruti inter Diplomata aliaque similia documenta membranacea, in quorum catalogo

GELASII CYZICENI HISTORIAE ECCLESIASTICAE
LIBER TERTIUS MUTILUS
ET COLLATIO PARTIUM EDITARUM.

conficiendo occupatus erat. Primum continetur duobus fere foliis membranaceis modici moduli, et caractere majusculo non ineleganti illo quidem exaratum est; aliquot etiam toni notas serius superscriptas gerit; quandam vero stichometriam refert in sua interpunctione, quae puncto et superscripta lineola constat, nisi major occurrat distinctio, quae duobus punctis indicatur. Alterum statim subsequitur praecedens in eadem pagina nullo interstitio relicto, et folium fere complectitur ejusdem moduli ac praecedens; caractere minusculo scribitur, et interpunctione fere eadem ac illud utitur. Aetate utrumque infra saeculum X non descendit, sed prius altero antiquius paulo est. Seniores curas utrumque expertum est, quae in notis indicavi, nec longe recentiores sunt priori scriptura. Post haec alia manu caractere minusculo aetatis paulo recentioris sequitur initium Actorum SS. Martyrum Luceiae Virginis et Auceiae regis, etc., quae Bollandistae ediderunt integra in *Acta Sanctorum* Junii t. V, p. 13, sub die xxv.

Passio S. Vincentii in rebus, imo saepe in verbis ita conspirat cum Actis quae vulgaverunt Bollandistae ad diem xxii Januarii et Ruinart in *Acta Martyrum sincera*, ut mutuus nexus negari nequeat. Sed quodnam ex his documentis vetustius ac sincerius? Forma quidem brevior ac simplicior nostro faveret, sed potuit sane ista esse ex natura lectionis ecclesiasticae, in quam redactum est. Nihil ideo de majori alterutrius dignitate affirmo; sed nolui vetustissimam sane Passionem suppressere, quae et quodam linguae nitore se commendat.

Lectio Actuum Apostolorum confirmat quod jamdudum criticis cordatis constat, Patres in sacris libris afferendis mordicus magis literae adhaesisse quam appareat illi, qui cum testibus sacris editis solum contulerit; et nescio an concurrat ad infirmandam opinionem de una licet recensita saepius versione Latina veteri. Adeo enim distat a testibus in Sabatier prolatis, cum aliunde conveniat adeo cum lectionibus, quas plures ille affert, Luciferi Calaritani, ut textum, unde nostra lectio est, illum surpassasse certo appareat.

Haec suppediavit ingens codex bombycinus in 4.º Bibliothecae Ambrosianae, M. 88. *Sup.*, quem scripsit Johannes quidam monachus, non tamen totum, nec hunc ipsum tertium librum a cap. I ad XVIII inclusive. Fuit peculium Manuelis Sophiani, et ex insula Chio comparatus pro Bibliotheca Ambrosiana an. 1606.

Quae ingens volumen complectitur recensere operosum sane esset; dicam ergo tantum de nostra Historia quae continetur f. 1-f. 72 v.º, sed permisti partibus nec una manu conscripta. Fol. 1-19 r.º versus finem: Tabula libri III hujusque capitula I-XVIII. In ima pagina fol. 19 r.º adnotatur λοιπάζει. Fol. 19 r.º-22 v.º circa medium ut Capitulum ιθ', Λόγος Κωνσταντίνου σεβαστοῦ προσφωνητικός πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον, qui est in Gelasii Cyziceni Actis Concilii Nicaeni II, vii; ejusdemque sermonis initium repetitur f. 22 v. sed lineis ductis reprobatur; initio vero hujus sermonis f. 19 in margine est nota fere formam digiti referens minio exarata. Fol. 23: Initium prooemii libri I Gelasii cum titulo Σύναγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίας συνόδου κ. τ. λ., et in fronte manus posterior: Ἡ ἀρχὴ τοῦ βιβλίου ἐνθά ἐστίν. Haec omnia manus posterior supplevit saeculi fere XV, et postremum folium 23 aliud sibi connexum physice non habet, sed unum cum sequentibus compingitur, quae omnia ad finem libri manu vetustiori exarantur saeculi fere XIV, foliis 33-36 et nonnullis marginalibus exceptis. Fol. 24-32, ubi folii lacuna occurrit, prosequitur prooemium cum libro I. Versus finem fol. 32 v.º incipit liber II. Fol. 38 r.º versus finem desinit libri II capitulum vi, et in margine nota minio: Ζήτημα ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ ε' τετράδια εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τρίτου, κεφ. ιθ', σημεῖον τόδε, addita nota eadem illa quae apponitur supra f. 19, in folio vero 18 v.º ascribitur nota quaternionis ε', minus exacte quidem cum 18 folia praecedant. Continenter f. 38 sequitur Gelasii l. II, viii, et finit iste liber f. 67. v.^o versus initium, ubi iterum manus secunda in margine mi-

nio: Ζήτει ... (charta exesa) τοῦ τρίτου λόγου ἐν τῇ ἀρχῇ· λείπεται γὰρ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν ὠδε. σημεῖον τοῦδε, nempe semilunula miniata, quae reperitur et initio libri tertii fol. 1. r.^o Fol. 67 v.º-72 v.º versus finem sequuntur tres epistolae Constantini, quae ut libri tertii Gelasii prostant in ejus editionibus, in Mansi, Coll. Conc. II, 929-946, quarum quidem prior tantum ut libri tertii indicatur in tabula f. 1, ceterae non memorantur. Desunt vero omnino ex capitulis indicatis in tabula tria ultima, quae quidem, saltem duo postrema, libro dignitatem conciliassent.

Nomen auctoris in titulis nostri codicis non comparet; sed omnia quae Gelasii prostant eadem hic habentur, nec de his dubium, cum aliunde constet; de auctore vero partis ineditae libri tertii nemo prudens dubitabit, puto, post notas codicis quas retuli. Equidem duae postremae epistolae, quae libro tertio assignantur, non recensentur in tabula ejusdem, sed quavis de causa id factum fuerit, non sufficit, ut illarum notarum auctoritatem infirment, potuit vero qui tabulam confecit illas non habuisse in suo exemplari, proindeque omississe, aliaque excogitari possent difficultatis solutiones. Sunt nonnulla in textu ipso occurrentia quae Gelasium indicare videntur, quae suis locis monui lectorem; resumptio vero praecedentium duorum librorum, quae libro tertio praescribitur, evidenter refert duos libros Gelasii, ut conferenti patet. Quae demum ex styli convenientia inter operis partes deduci possunt argumenta, ex earum editione nunc quisque potest per se praestare.

Primus nostrum codicem breviter indicavit Montfaucon, Bibliotheca Bibliothecarum, I, pag. 498, B. *Historiae Ecclesiasticae* etc. Dein nostrum opus ut anonymi auctoris indicavit Cardinalis Angelus Mai, Spicil. Rom. V, 247 partis I; qui in t. VI, p. 603-

610 edidit tabulam et capitula I, II, VIII, cum Latina versione et notis, usus apographo, quem in ejus usum confecerat Comes Carolus Octavius Castiglioni; leviora menda aliquot ejus editionis ex codice in mea editione tacite correxi. Proposuerat demum edere librum totum Sac. Joseph Robiati, Doctor Collegii Ambrosianae Bibliothecae ab anno 1855, vir de me bene meritus, qui partem libri jam descripserat et ulla in adversaria conjecerat, sed adversa qua jam pridem vexabatur valetudine increbescente defunctus est anno 1857.

Diutius delitescere librum aequum non erat, et jam profero, fideliter quantum potui codicem referens, nisi quod levissima sphalmata, ut iotacismi ac similia, tacite interdum ipse correxi, vel secundae manus correctiones recepi; saepius tamen indicavi. Etiam spiritus et accentus ex codice retinui, nec ipsos erroneos correxi, nisi statim occurrerent loci alii, in quibus ipse libri amanuensis recte dederat; sed et in his una alterave vice me incaute correxisse nunc video; demum in ullis rationem in codicibus saepe obviam, sed quam impressi libri non norunt, indicare non potui, nec etiam volui. Interpunctionem ipse apposui, illa codicis neglecta utpote nimis a nostra abhorrente nec ut libri junioris digna satis quae representaretur fideliter. Versionem Latinam addam, necne, post totum librum impressum adeoque bene perspectum haereo incertus; si videro desiderari, in posterum perficiam. Ceterum manum medicam alicubi desiderat adhuc noster liber linguam quod attinet, et magis etiam in iis quae narrationis veritatem tangunt. Utrumque, ut res bene perficiantur, reliqui viris doctis qui in philologia Graeca christiana et in ecclesiastica historia versati parati ad rem accedere possunt.

APOCALYPSIS BARUCH,

OLIM DE GRAECO IN SYRIACUM,

ET NUNC DE SYRIACO IN LATINUM TRANSLATA.

LIBER APOCALYPSEOS BARUCH FILII NERIAE,
TRANSLATUS DE GRAECO IN SYRIACUM.

1. Et factum est in anno XXV Jechoniae regis Judae, factum est verbum Domini super Baruch filium Neriae, et dixit ei: Vidistine quaecumque facit mihi populus iste, mala quae fecerunt duae tribus istae, quae remanserunt, magis quam decem tribus, quae captivae abductae fuerunt? Tribus enim priores a regibus suis adigebantur ad peccandum, istae duae vero ipsae adigebant et cogebant reges suos ad peccandum. Propter hoc ecce adduco malum super urbem istam et super habitatores ejus, et auferetur a conspectu meo ad tempus, et disperdam populum istum inter gentes, ut gentibus beneficiat. Et populus meus castigabatur, et veniet tempus, et requirant prosperitatem temporum suorum.

2. Haec autem dixi tibi, ut dicas Jeremiae et omnibus qui similes sunt vobis, ut recedatis ab urbe ista. Quia opera vestra sunt urbi huic tamquam columna firma, et preces vestrae tamquam murus validus.

3. Et dixi: O dominator Domine, ideone veni in mundum, ut viderem malum matris meae? Nequaquam, Domine. Si inveni gratiam in oculis tuis, recipe prius spiritum meum, ut abeam apud patres meos, et non spectem exitium matris meae. Quia duo urgent me vehementer. Resistere enim tibi non possum; sed neque spectare malum matris meae potest anima mea. Unum autem loquar in conspectu tuo, Domine. Quid ergo erit post ista? Si enim perdis urbem tuam, et tradis terram tuam odientibus nos, quomodo iterum memorabitur nomen Israel? Aut quomodo loquetur de laudibus tuis? Aut cuinam explicabitur quod est in lege tua? Anne mundus revertetur ad naturam suam, et seculum redibit ad silentium pristinum? Et recipiet se multitudo animarum, et natura hominum iterum non nominabitur? Et ubinam est quodcumque dixisti Moysi de nobis?

4. Et dixit mihi Dominus: Urbs ista ad tempus tradetur, et populus castigabitur aliquandiu, et seculum oblivioni non dabitur. Anne putas, quod ista sit urbs, de qua dixi: Super volas manuum

mearum descripsi te? Non ista aedificatio nunc aedificata in medio vestrum, illa est quae revelabitur apud me, quae hic praeparata fuit ex quo cogitavi ut facerem paradisum, et ostendi eam Adam priusquam peccaret, cum vero abjecit mandatum, sublata est ab eo ut etiam paradisus. Et postea ostendi eam servo meo Abraham noctu inter divisiones victimarum. Et iterum etiam Moysi ostendi eam in monte Sinai, quando ostendi ei imaginem tabernaculi et omnia vasa ejus. Et nunc ecce custodita est apud me sicut et paradisus. Ito ergo, et fac quemadmodum praecipio tibi.

5. Et respondi et dixi: Futurum est ergo ut succumbam in Sion, quia venient inimici tui ad istum locum, et polluent sanctuarium tuum, et in captivatem abducent hereditatem tuam, et dominabuntur eorum quos dilexisti, et abibunt iterum in regionem idolorum suorum, et gloriabuntur ante eos. Et quidnam facies nomini tuo magno? Et dixit mihi Dominus: Nomen meum et gloria mea saeculum aeternum est eis; iudicium autem meum tempore suo custodiet jus suum. Et tu videbis oculis tuis, non hostes subvertere Sion, neque comburere Jerusalem, sed iudici ministrare ad tempus. Tu vero vade et fac quodcumque dixi tibi. Et abii, et assumsi Jeremiam et Adu, et Sariam, et Jabisc, et Godoliam et omnes honoratos populi, et duxi eos in vallem Cedron, et enarravi eis quidquid dictum fuerat mihi. Et levaverunt vocem suam et fleverunt omnes. Et consedimus ibi et jejunavimus usque ad vesperam.

6. Et factum est crastina die, et ecce exercitus Chaldaeorum circumdedit urbem, et tempore vesperae reliqui populum ego Baruch, et exivi et steti apud quercum; et contristabar super Sion, et ingemiscebam

super captivitatem, quae supervenerat populo. Et ecce subito spiritus fortitudinis sustulit me et extulit me supra murum Jerusalem in altum. Et vidi, et ecce quatuor Angeli stantes super quatuor angulos urbis, tenentes unusquisque ex eis lampada ignis in manibus suis. Et Angelus alius descendebat de caelo, et dixit eis: Tenete lampades vestras, neque incendatis donec dicam vobis. Missus sum enim ut primum loquar terrae verbum, et deponam apud eam quod praecepit mihi Dominus altissimus. Et vidi eum descendisse in Sancta Sanctorum, et sumsisse inde velum, et Ephod sanctum, et propitiatorium, et duas tabulas, et vestem sanctam sacerdotum, et thuribulum, et quadraginta octo lapides pretiosos, quibus ornabatur sacerdos, et omnia vasa sancta tabernaculi. Et dixit terrae voce magna: Terra, terra, terra, audi verbum Dei fortis, et accipe quae ego commendo tibi, et custodi ea usque ad extrema tempora, ut quando jussa fueris, ea reddas; ut non potiantur eis alienigenae. Quia venit tempus, ut tradatur ad tempus et Jerusalem, usquedum dicatur, ut iterum restitatur in aeternum. Et aperuit terra os suum, et absorbit ea.

7. Et post haec audivi Angelum dicentem Angelis qui tenebant lampades: Diruite ergo et subvertite muros ejus usque ad fundamenta, ne gloriantur inimici et dicant: Nos subvertimus murum Sion, et incendimus locum Dei fortis; et occupastis locum in quo stabam antea.

8. Angeli autem fecerunt sicut praecepit eis, et cum dissipassent angulos muri, vox audita est ab interiore parte templi, postquam decidit murus, dicens: Ingredi mini hostes et venite adversarii; deseruit enim qui custodiebat domum. Et abii ego Baruch. Et factum est post haec, ingres-

sus est exercitus Chaldaeorum, et ceperunt domum et omnia in circuitu ejus, et populum captivum abduxerunt, et ex eis occiderunt, et Sedeciam regem vinxerunt et miserunt ad regem Babylonis.

9. Et veni ego Baruch et Jeremias, cujus inventum est purum cor a peccatis, qui captus non fuerat in occupatione urbis; et scidimus vestes nostras et flevimus et luximus et jejunavimus septem diebus.

10. Et fuit post septem dies, factum est super me verbum Dei, et dixit mihi: Dic Jeremiae, ut vadat et confirmet captivitatem populi usque ad Babylonem. Tu autem mane hic in vastitate Sion, et ego ostendam tibi post hos dies quod futurum est ut contingat in fine dierum. Et dixi Jeremiae sicut praecepit mihi Dominus. Et ipse quidem ivit cum populo, ego autem Baruch reversus sum, et sedi ante portas templi, et lamentatus sum lamentationem istam super Sion, et dixi: Beatus ille qui natus non est, aut qui natus est et mortuus est. Nobis vero qui vivimus vae nobis, quia vidimus tribulationes Sion, et quod accidit Jerusalem. Advocabo Sirenes de mari, et vos, Leljoto, e deserto venite, et Sciade et Jorure e sylvis: evigilate et accingite femora vestra ad planctum, et sumite mecum lamentationes, et plangite mecum. Vos, agricolae, ne seminetis iterum, et tu, terra, cur das fructus frugum tuarum? Retine intra te dulcedinem alimentorum tuorum. Et tu, vitis, cur ultra das vinum tuum? Quia iterum non offeretur inde in Sion, neque iterum primitiae offerentur. Et vos, caeli, retinete rorem vestrum, neque aperialis thesauros pluviae. Et tu, sol, retine lucem radiorum tuorum; et tu, luna, extingue multitudinem lucis tuae. Cur enim iterum orietur lux, ubi lux Sion obscurata est? Et vos,

sponsi, ne ingrediamini, et virgines coronis ne ornentur; et vos, mulieres, ne oretis ut pariat. Laetabuntur enim magis steriles, et gaudebunt illae quae filios non habent, et illae quae filios habent contristabuntur. Cur enim parient in doloribus, et sepelient in gemitibus? Aut cur iterum filios habebunt homines, aut semen naturae eorum cur iterum nominabitur, ubi ista mater desolata fuit, et filii ejus in captivitatem abducti fuerunt? Ex hoc nunc ne iterum loquamini de pulchritudine, neque disseratis de decore. Vos autem, sacerdotes, sumite claves Sanctuarii, et projicite in altitudinem caeli, et date eas Domino, et dicite: Custodi domum tuam tu; nos enim ecce invenimus oeconomos mendaces. Et vos, virgines, qui netis byssum et sericum cum auro Ophir, festinate et sumite omnia et projicite in ignem, ut afferat ea ad illum qui fecit ea, et flamma remittat ea ad illum qui creavit ea, ne potiantur eis inimici.

11. Dico autem hoc ego Baruch contra te, Babylon: Si fuisses tu prosperata, et Sion habitaret in gloria sua, dolor fuisset nobis magnus, quod esses aequalis Sion. Nunc vero ecce dolor infinitus, et gemitus sine mensura, quia tu ecce prosperata es, et Sion desolata. Quisnam erit iudex de istis? Aut cuinam conquiremur de iis quae contigerunt nobis? O Domine, quomodo sustinuisti? Requieverunt patres nostri sine doloribus, et justi ecce dormiunt in terra in tranquillitate. Non enim noverunt angustiam istam, neque audierunt de iis quae contigerunt nobis. Sint tibi, terra, aures, et tibi, pulvis, cor; et ite et nunciate in inferno, et dicite mortuis: Beati vos magis quam nosmetipsi, qui vivi sumus.

12. Sed hoc dicam quomodo cogito, et loquar contra te, terra, quae prosperaris.

Non utique semper meridies urit, neque perpetui radii solis ardent. Ne praesumas et reputes te semper prosperatam fore et gaudentem, neque valde extollaris et opprimas. Certo enim in tempore suo evigilabit contra te furor, qui nunc in longanimitate tanquam in fraenis retinetur. Et cum haec dixissem jejunavi septem diebus.

13. Et factum est post haec, ego Baruch stabam super montem Sion; et ecce vox venit de excelsis, et dixit mihi: Sta super pedes tuos, Baruch, et audi verbum Dei fortis. Quia stupuisti de iis quae contigerunt Sion, propter hoc servatus servaberis in finem temporum, ut sis in testimonium, ut si dicant unquam urbes illae quae prosperantur: Cur adduxit super nos Deus fortis retributionem istam, dic eis tu et similes tui, vos qui vidistis: Calamitas ista est et retributiones, quae veniunt super vos et super populum vestrum in tempore suo, ut perfecte castigentur gentes. Et tunc expectabunt. Et si dixerint in illo tempore: Quando? Dices eis: Vos qui bibistis vinum colatum, bibite etiam de faece ejus. Judicium enim est Excelsi qui non respicit personas. Propter hoc filiis suis antea non pepercit, sed excruciauit eos sicut inimicos suos, quia peccaverunt. Tunc ergo castigati fuerunt ut veniam invenirent. Nunc autem vos, populi et gentes, debitores estis, quia toto hoc tempore conculcastis terram, et usi estis creatura contra fas. Semper enim benefaciebam vobis, et vos abnegastis beneficentiam semper.

14. Et respondi et dixi: Ecce indicasti mihi rationem temporum, et quid futurum sit post haec, et dixisti mihi, quia populis proderit retributio quae dicta est a te. Et nunc scio multos esse qui peccaverunt, et in prosperitate vixerunt,

et abierunt ex mundo, exigui autem populi superstites erunt in illis temporibus, quibus dicentur verba quae dixisti. Et quatenam enim utilitas est in hoc, aut quidnam pejus istis, quae vidimus contigisse nobis, expectabimus ut videamus? Iterum autem loquar in conspectu tuo. Quid profecerunt illi qui scierunt ante te, et non ambulaverunt in vanitate sicut reliqui populi, et non dixerunt mortuis: Date nobis vitam, sed semper timebant te, et vias tuas non dereliquerunt? Et ecce abrepti fuerunt, neque propter eos misertus es Sion. Et si alii inique egerunt, debitum erat Sioni, ut propter opera illorum, qui operati fuerant bona, dimitteretur ei, neque propter opera operantium injustitiam demergeretur. Sed quis, dominator Domine, assequetur iudicium tuum? Aut quis investigabit profundum viae tuae? Aut quis supputabit gravitatem semitae tuae? Aut quis poterit cogitare consilium tuum incomprehensibile? Aut quis unquam ex natis invenit principium aut finem sapientiae tuae? Omnes nos enim similes facti sumus halitui. Quemadmodum enim halitus ascendit quin procedat de corde, et restinguitur, sic est natura hominum, qui non ex voluntate sua eunt, et quid erit eis in fine nesciunt. Justi enim bene sperant finem, et sine timore ab hoc domicilio proficiunt, quia habent apud te vim operum custoditam in thesauris. Propter hoc etiam ipsi sine timore relinquunt mundum istum, et fidentes in laetitia sperant se recepturos mundum quem promisisti eis. Nobis autem vae, qui et nunc probris afficimur, et in illo tempore expectamus mala. Tu autem recte nosti, quid feceris de servis tuis; quia nos non possumus intelligere aliquid boni, quomodo tu sis factor noster. Iterum autem loquar in conspectu

tu, dominator Domine. Quando non erat mundus olim cum habitatoribus suis, cogitasti et dixisti verbo, et statim opera creaturarum steterunt in conspectu tuo; et dixisti ut faceres mundo tuo hominem administratorem operum tuorum, ut cognosceretur nequaquam ipsum factum fuisse propter mundum, sed mundum propter eum. Et nunc video, quia mundus, qui factus est propter nos, ecce permanet, nos vero, propter quos fuit, abimus.

15. Et respondit Dominus, et dixit mihi: Recte stupuisti de discessione hominum, sed non bene judicasti de malis quae contingunt iis qui peccant; et quod dixisti iustos abreptos fuisse, et impios prosperatos, et quod dixisti, quod homo non novit iudicium tuum; propter hoc audi, et dicam tibi, et ausculta, et audire te faciam verba mea. Bene non novisset homo iudicium meum, nisi accepisset legem, et nisi esset timor ejus in intelligentia. Nunc autem quia, cum novisset, fecit, et propter hoc etiam cum noscat, torquetur. Et de iustis quod dixisti propter eos venisse hunc mundum, imo ille quoque iterum, qui futurus est, est propter eos. Mundus iste enim est eis agon et molestia in labore multo; et ille ergo qui futurus est, corona in gloria magna.

16. Et respondi et dixi: Dominator Domine, ecce anni huius temporis parvi et mali, et quisnam potest in hoc modico acquirere illud cui non est mensura?

17. Et respondit Dominus et dixit mihi: Apud Altissimum non computatur tempus multum, neque anni parvi. Quid enim profuit Adae, quod vixerit nongentos et triginta annos, et transgressus est quod iussus fuerat? Non ergo profuit ei multitudo temporis quod vixit, sed mortem attulit et abscidit annos eorum qui ab eo

geniti fuerunt. Aut quidnam detrimenti passus est Moyses quod vixerit tantum centum et viginti annos, et quia subiectus fuit ei qui eum finxit, attulit legem semini Jacob; et lucernam illuminavit generi Israel?

18. Et respondi et dixi: Ille qui illuminavit, sumsit de luce, et pauci sunt qui imitati sunt illum. Illi multi vero, quos illuminavit, sumserunt de tenebris Adam, neque delectati sunt de luce lucernae.

19. Et respondit et dixit mihi: Propter hoc illo tempore statuit eis testamentum et dixit: Ecce posui ante te vitam et mortem; et contestatus est in eos caelum et terram. Sciebat enim tempus suum modicum esse, caelum vero et terram semper subsistere. Ipsi autem post mortem ejus peccaverunt et abjecerunt, cum scirent se habere legem objurgantem et lucem, in qua errare non poterat aliquid, orbis quoque caelestes, qui testarentur et me, et de omni quod est iudico ego. Tu autem ne recogites in anima tua de istis, neque affligaris de iis, quae fuerunt. Nunc enim finis temporis sive negotiorum, sive prosperitatis sive ignominiae requiritur, et non initium ejus. Quia si fuerit homo prosperatus in primordiis suis et in senectute sua probris afficiatur, obliviscitur omnem prosperitatem quam habuit; iterumque si fuerit homo probris affectus in primordiis suis, et in extremis suis fuerit prosperatus, non recordatur iterum ignominiam suam. Et iterum audi: omne tempus istud a die quo decreta fuit mors contra eos qui praetereunt in isto tempore, si unusquisque prosperatus esset, et in fine suo in vanitatem corrumperetur, esset omne.

20. Propter hoc ecce dies venient, et festinabunt tempora magis quam priora, et

current horae * magis quam illae quae praeterierunt, et praeteribunt anni celerius quam praesentes. Propter hoc nunc sustuli Sion, ut magis festinarem et visitarem mundum in tempore suo. Nunc ergo tene in corde tuo quodcumque praecipio tibi, et obsigna ea in penetralibus mentis tuae. Et tunc ostendam tibi iudicium virtutis meae et vias meas investigabiles. Vade igitur et sanctificare septem diebus, neque edas panem, neque bibas aquam, neque loquaris alicui. Et postea veni ad locum istum, et revelabor tibi, et vera loquar tecum, et praecipiam tibi de ratione temporum. Venient enim et non tardabunt.

ORATIO BARUCH FILII NERIAE.

21. Et abii inde et sedi in valle Cedron in caverna terrae, et sanctificavi animam meam ibi, et panem non comedi, neque esurivi, et aquam non bibi, neque sitivi, et fui ibi usque ad diem septimum, ut praeceperat mihi. Et postea veni ad locum ubi locutus fuerat mecum. Et fuit ad occasum solis, cepit anima mea cogitationem multam, et incepti loqui coram Forti et dixi: O qui fecisti terram, audi me, qui statuisti firmamentum in plenitudine * sua, et altitudinem caeli firmasti in spiritu, qui vocasti ab initio mundi quod nondum erat, et obediunt tibi: tu qui aeri praecepisti nutu tuo, et quae futura sunt vidisti sicut ea quae facis, qui virtutes astantes coram te in cogitatione magna regis, et viventia sancta, quorum non est numerus, quae fecisti a saeculo, flammae et ignis *, quae stant in circuitu throni tui, in indignatione regis: tibi uni hoc est, ut facias statim omne quod volueris: qui in numero guttas pluviae super terram pluis; et finem temporum, antequam veniant,

tu solus nosti, intende in deprecationem meam. Tu enim solus potes sustentare omnes qui sunt, et eos qui praetereunt et eos qui futuri sunt, eos qui peccant et eos qui justificantur, sicut vivens investigabilis; tu enim solus es vivens immortalis et investigabilis, et numerum hominum nosti. Et si in tempore multi peccaverunt, etiam alii non pauci justificati sunt. Tu nosti ubi serves extremum eorum qui peccaverunt, aut finem eorum qui justificati sunt. Si enim haec tantum vita esset, quae hic est omni homini, nihil esset amarius hoc. Quid enim prodest virtus quae in infirmitatem convertitur, aut alimentum saturitatis, quae convertitur in famem, aut pulcritudo quae deinde fit odibilis? Semper enim natura hominum mutatur. Aut nihil, sicuti quod sumus, est enim ab initio, nunc non sumus *, et sicuti, quod sumus nunc, postea non permanebimus. Si enim paratum non fuisset, ut esset omnibus finis, in vanum esset eorum initium. Sed quodcumque venit a te, indica mihi, et de quacumque re rogavero te, illumina me. Usquequo quod corrumpitur permanebit, et usquequo tempus mortalium prosperabitur, et ad quodnam tempus qui praetereunt in mundo polluentur in improbitate multa? Praecepto ergo in misericordia, et perfice quidquid dixisti te adducturum esse, ut innotescat potentia tua illis qui putant longanimitatem tuam esse infirmitatem, et ostende illis qui nesciunt, et viderunt quod accidit nobis et urbi nostrae hucusque, juxta longanimitatem potentiae tuae. Quia tu vocasti nos propter nomen tuum populum dilectum. Omnis ergo ex hoc nunc natura mortalis. Et increpa jam nunc angelum mortis, et appareat gloria tua, et innotescat magnitudo decoris tui, et obsignetur infernus, ne ex hoc nunc

accipiat mortuos, et reddant promptuaria animarum eas quae in eis inclusae sunt. Multi enim sunt anni similes iis qui desolati fuerunt a diebus Abraham et Isaac et Jacob et eorum omnium qui similes sunt eis, qui in terra dormiunt, propter quos dixisti creasse mundum. Et nunc ostende cito gloriam tuam, neque differas quod a te promissum fuit. Et fuit; complevi verba orationis hujus, debilitatus sum valde.

22. Et fuit post haec, et ecce aperti sunt caeli, et vidi, et virtus data est mihi; et vox de excelsis audita est, et dixit mihi: Baruch, Baruch, cur commoveris? Qui vadit in via nec complet eam, aut qui abit in mari, nisi perveniat in portum, potestne consolari? Aut qui promittit alicui se daturum ei donum, nisi tradiderit illud, nonne fraudatio est? Aut qui seminat terram, nisi in tempore suo metat fructus ejus, nonne omnia perdit? Aut qui plantat plantationem, nisi creverit usque ad tempus conveniens, numquid expectat qui eam plantavit, ut accipiat ab ea fructus? Aut mulier quae conceperit, si pariat immature, nonne occidens occidit infantem suum? Aut qui aedificat domum, nisi tecto cooperiat et compleat eam, numquid potest vocari domus? Dic mihi primum ista.

23. Et respondi et dixi: Non, dominator Domine. Et respondit et dixit mihi: Cur igitur commoveris de eo quod non nosti, et cur turbaris de iis, in quibus non es eruditus? Quomodo enim non es oblitus homines qui nunc sunt, et eos qui transierunt, sic recordor ego eos quorum memoria facta est et eos qui venient. Quia quando peccavit Adam et decreta fuit mors contra eos qui gignerentur, tunc numerata est multitudo eorum qui gignerentur, et numero illi praeeparatus fuit locus ubi habitarent viventes, et ubi

custodirentur mortui. Nisi ergo compleatur numerus praedictus non vivet creatura, spiritus enim meus creator vitae est, et infernus excipiet mortuos. Et iterum est tibi, ut audias quod futurum est ut veniat post tempora ista. Vere enim prope est redemptio mea ut veniat, neque longe est sicut olim.

24. Ecce enim dies veniunt, et aperientur libri, in quibus scripta sunt peccata omnium qui peccaverunt, et iterum etiam thesauri, in quibus justitia eorum qui justificati sunt in creatura, collecta est. Erit autem in illo tempore, videbis tu et multi qui tecum sunt, longanimitatem Excelsi, quae fuit in omni generatione et generatione; qui longanimis erat in omnes natos qui peccabant et justificabantur. Et respondi et dixi: Sed ecce, Domine, nemo novit numerum rerum quae transierunt, neque earum quae futurae sunt. Ecce enim ego quoque quod accidit mihi scio, quod autem futurum est ut sit inimicis nostris, nescio, et quando visitabis opera tua.

25. Et respondit et dixit mihi: Tu quoque reservaberis usque ad illud tempus signo illi quod Altissimus facturus est habitatoribus terrae in extremo dierum. Hoc ergo erit signum. Quando apprehendet stupor habitatores terrae, et incident in tribulationes multas, et iterum incident in tormenta magna. Et erit cum dicent in cogitationibus suis prae tribulatione sua multa: Non recordatur ultra Fortis terrae; et erit, cum desperabunt, tunc evigilabit tempus.

26. Et respondi et dixi: Num tempus multum permanebit tribulatio illa quae erit, annosne multos comprehendet necessitas illa?

27. Et respondit et dixit mihi: In duodecim partes divisum est tempus illud, et

unaquaeque earum reservatur illi quod constitutum est ei.

In parte prima initium erit perturbationum.

Et in parte secunda occisiones procerum.

Et in parte tertia casus multorum in mortem.

Et in parte quarta emissio vastitatis.

Et in parte quinta fames et prohibitio pluviae.

Et in parte sexta terraemotus et terrores.

Et in parte octava * multitudo phantasiarum et occurus *שׁוֹ* Sciade *.

Et in parte nona casus ignis *.

Et in parte decima rapina et oppressio multa.

Et in parte undecima iniquitas et incontinentia.

Et in parte duodecima confusio permistionis omnium simul quae ante dicta sunt.

Hae autem partes illius temporis reservantur, et erunt commistae una cum alia, et sibi invicem ministrabunt. Ex semetipsis enim proficient, et ab aliis accipient, et ex semetipsis et ex aliis perficientur; ut non intelligant illi qui erunt super terram in illis diebus finis illius temporum.

28. Veruntamen omnis qui attenderit tunc sapiens erit. Mensura autem et supputatio temporis illius erunt quae partes hebdomades *שׁוֹ* septem hebdomadarum*. Et respondi et dixi: Bonum esset hominem pervenire et videre, melius autem isto non pervenire, ne cadat. Sed dicam etiam istud. Contemnetae qui non corrumpentur ea quae corrumpentur, et quod eveniet in iis ipsis quae corrumpentur, ut tantum in ea quae non corrumpentur respiciat? Si autem, Domine,

vere futurum est ut veniant quae praedixisti mihi; si autem inveni gratiam in oculis tuis, indica mihi etiam istud: Utrum in uno loco, aut in una ex partibus terrae futura sunt ista, an tota terra sentiet?

29. Et respondit et dixit mihi: Totius erit terrae * quod eveniet tunc. Propterea omnes qui vivent sentient. In illo autem tempore protegam tantum eos qui reperientur in illis diebus in terra ista. Et erit postquam completum fuerit quod futurum est ut sit in illis partibus, tunc incipiet revelari Messias. Et revelabitur Behemoth ex loco suo, et Leviathan ascendet de mari, duo cete magna quae creavi in die quinto creationis et reservavi eos usque ad illud tempus; et tunc erunt in escam omnibus qui residui fuerint. Etiam terra dabit fructus suos unum in decem millia, et in vite una erunt mille palmites, et unus palmes faciet mille botros, et botrus unus faciet mille acinos, et unus acinus faciet corum vini. Et qui esurierunt jucundabuntur, iterum autem videbunt prodigia quotidie. Spiritus enim egredientur e conspectu meo ad afferendum unoquoque mane odorem fructuum aromatatum, et in fine diei nubes stillantes rorem sanitatis. Et erit in illo tempore, descendet iterum desuper thesaurus manna, et comedent ex eo in istis annis; quoniam ipsi sunt qui pervenerunt ad finem temporis.

30. Et erit post haec, cum implebitur tempus adventus Messiae et redibit in gloria, tunc omnes qui dormierunt in spe eius, resurgent. Et erit in illo tempore, aperientur promptuaria, in quibus custoditus erat numerus animarum iustorum, et exibunt, et apparebit multitudo animarum simul in uno coetu unius animi, et gaudebunt priores, et ultimae non contristabun-

tar. Scit enim venisse tempus, de quo dictum fuit esse finem temporum. Animae autem impiorum, cum videbunt omnia ista, tunc magis tabescent. Sciunt enim venisse supplicium eorum et advenisse perditionem eorum.

31. Et fuit post haec, perrexi ego ad populum, et dixi eis: Congregate mihi omnes seniores vestros, et loquar vobis verba. Et congregati sunt omnes in valem Cedron. Et respondi et dixi eis: Audi Israel, et loquar tibi, et tu, semen Jacob, ausculta, et erudiam te. Ne obliviscamini Sion, sed recordamini angustias Jerusalem. Ecce enim dies veniunt, et assumetur in corruptionem omne quod fuit, et erit tamquam non fuerit.

32. Vos autem si praeparaveritis corda vestra, ut seminetis in eis fructus legis, proteget vos in illo tempore, in quo futurum est, ut Fortis concutiat omnem creaturam. Quia post modicum tempus concutietur aedificatio Sion, ut aedificetur iterum. Verum non permanebit ipsa illa aedificatio, sed iterum post tempus eradicabitur, et permanebit desolata usque ad tempus. Et postea oportet renovari in gloria, et coronabitur in perpetuum. Non ergo debet nos contristare hoc omne super malo quod supervenit nunc, sicuti super aliquo quod futurum erat. Prae duabus autem tribulationibus major erit agón, quando futurum est, ut Fortis innovet creaturam suam. Et nunc ne appropinquetis ad me usque ad paucos dies, neque visitetis me donec veniam ad vos. Et factum est, cum locutus fuisset ad eos omnia verba haec, abii ego Baruch in viam meam, cumque vidisset me populus proficiscentem, extulerunt vocem suam et ejulaverunt et dixerunt: Quo proficisceris a nobis, Baruch, et relinquis nos sicut pater qui relinquit filios suos orphanos, et discedit ab eis?

33. Haecine sunt mandata quae mandavit tibi socius tuus Jeremia propheta et dixit tibi: Prospice populo isti dum eam et confirmem reliquos fratres in Babylone, contra quos exiit sententia ut in captivitate ducantur? Et nunc si tu quoque reliqueris nos, melius est nobis ut moriamur cuncti in conspectu tuo, et tunc elongeris a nobis.

34. Et respondi et dixi populo: Absit a me, ut relinquam vos, aut elonger a vobis, sed tantum ibo usque ad Sancta Sanctorum ut petam a Forti pro vobis et pro Sion, si forte illuminer aliquid magis; et postea revertar ad vos.

35. Et ivi ego Baruch usque ad locum sanctum, et sedi super ruinas ejus et flevi et dixi: O oculi mei, estote scatebrae et palpebrae oculorum meorum fons lacrymarum. Quomodo enim ingemiscam super Sion, et quomodo lugebo super Jerusalem? Quia in loco isto ubi prostratus sum nunc, olim Summus Sacerdos offerebat oblationes sanctas, et ponebat in eo fumum thymiamatum odoramentorum suavium. Nunc autem facta est pulvis gloria nostra, et desiderium animae nostrae arena.

36. Et cum haec dixissem obdormivi ibi, et vidi in nocte visionem; et ecce silva arborum plantata in campo, et circumdabant eam montes sublimes et prae-rupta rupium, et locum multum occupabat silva, et ecce ex adverso ipsius ascendit vitis una, et desub ea egrediebatur fons in tranquillate; pervenit autem ille fons usque ad silvam, et factus est in fluctus magnos, et inundaverunt fluctus silvam illam, et derepente eradicaverunt multitudinem silvae illius, et subverterunt omnes montes in circuitu ejus. Et altitudo silvae humiliabatur, et vertex montium humiliatus fuit, et valde praeava-

luit fons ille, ut non relinqueret aliquid ex silva illa multa praeter unam cedrum tantum. Etiam hanc cum deiecisset, et multitudinem silvae illius perdidisset et eradicasset, ut nihil relinqueretur ex ea, neque locus ejus cognosceretur, ipsa autem illa vitis veniebat cum fonte in quiete et tranquillitate multa, et venit usque ad locum unum, qui non longe erat a cedro, et cedrum dejectam admoverunt ad eam. Et vidi, et ecce aperuit os suum vitis illa, et locuta est et dixit cedro illi: Nonne tu es cedrus, quae relicta fuisti de silva malitiae, et in manu tua perseverans erat malitia, et exercebatur omnibus annis istis, et bonitas nunquam, et invalescebas super id quod tuum non erat, neque super id, quod tuum erat, unquam miserta es, et extendebas potestatem tuam super eos qui longe erant a te, et eos qui appropinquabant ad te in retribus impietatis tuae detinebas, et extollebas animam tuam semper, sicuti quae non posset eradicari? Nunc autem festinavit tempus tuum, et venit hora tua. Abi ergo etiam tu, cedre, post silvam quae abiit coram te, et fias cum ea pulvis, et terra vestra misceatur simul. Et recumbite nunc in angustia, et quiescite in tormento, donec veniat tempus tuum postremum, in quo iterum venies, et magis torqueberis.

37. Et post haec vidi illam cedrum ardentem, et vitem crescentem, ipsam et omne quod in circuitu ejus erat, campum plenum floribus immarcescibilibus. Ego autem evigilavi et surrexi.

38. Et oravi et dixi: Dominator Domine, tu in omni tempore illuminas eos qui in intelligentia diriguntur. Lex tua est vita, et sapientia tua rectitudo est. Indica ergo mihi interpretationem hujus visionis. Tu enim scis, quia anima mea omni tempore in lege tua conversabatur, et a die-

bus meis a sapientia tua non sum elongatus.

39. Et respondit et dixit mihi: Baruch, haec est interpretatio visionis quam vidisti. Quemadmodum vidisti silvam multam, quam circumdabant montes excelsi et praerupti, hoc est verbum. Ecce dies veniunt, et corrumpetur regnum istud quod olim corrupit Sion, et subjicietur illi quod venturum est post ipsum. Iterum autem et illud post tempus corrumpetur, et surget aliud tertium, et dominabitur etiam illud in tempore suo et corrumpetur. Et post ista surget regnum quartum, cujus potestas erit dura et mala magis quam illa quae fuerunt ante ipsum, et reget tempora multa sicuti silvae campi, et tenebit tempora, et extolletur magis quam cedri Libani. Et occultabitur in eo veritas, et confugient ad ipsum omnes qui inquinati sunt in iniquitate, sicut confugiunt bestiae malae et subrepunt in silvam. Et erit, cum appropinquaverit tempus finis ejus ut cadat, tunc revelabitur principatus Messiae mei, qui similis est fonti et viti, et cum revelatus fuerit, eradicabit multitudinem congregationis ejus. Et illud quod vidisti, cedrum excelsam, quae relicta est de illa silva, et de hoc quod cum ea locuta est vitis verba quae audisti, hoc est verbum.

40. Dux ultimus, qui tunc reliquus erit vivus, cum vastabuntur multitudo congregationum ejus, et vincietur, et adducent eum super montem Sion, et Messias meus arguet eum de omnibus impietatibus ejus, et colliget et statuet in conspectu ejus omnia opera ceterarum ejus. Et postea interficiet eum, et proteget reliquum populum meum qui reperietur in loco quem elegi. Et erit principatus ejus stans in seculum, donec finiat mundus corruptionis, et donec

impleantur tempora praedicta. Haec est visio tua et haec est interpretatio ejus.

41. Et respondi et dixi: Cuiam et quot erunt ista? Aut quisnam dignus erit vivere in illo tempore? Loquar autem in conspectu tuo omne quod cogito, et petam a te de iis quae meditor. Quia ecce video multos ex populo tuo, qui recesserunt a sponsonibus tuis, et projecerunt a se jugum legis tuae. Alios autem iterum vidi qui reliquerunt vanitatem suam, et confugerunt sub alas tuas. Quid ergo erit istis? Aut quomodo recipiet eos ipsam tempus postremum? An forte appensum appendetur tempus istorum, et sicut inclinabit pondus, ita judicabuntur?

42. Et respondit et dixit mihi: Etiam ista ego ostendam tibi. Quod dixisti, cuiam et quot erunt ista, iis qui crediderunt, erit bonum praedictum, et iis qui contemnunt erit contrarium horum. Et quod dixisti de iis qui appropinquaverunt et de iis qui recesserunt, hoc est verbum. Illi qui antea subjecti fuerunt, et postea recesserunt et se commiscuerunt semini populorum permistorum, horum tempus prius est, et alta cogito; et eorum qui antea nescierunt, et postea noverunt vitam, et commisti sunt semini populorum, quod se segregavit, horum tempus prius, alta cogito, et tempora hereditabunt tempora et horae horas, et unum ab altero accipient, et tunc fini adaequabitur omne, sicut mensura temporum, et sicut horae τὸν καιρὸν. Assumet enim corruptio illos qui ejus sunt, et vita illos qui ejus sunt. Et advocabitur pulvis, et dicetur ei: Redde quod tuum non est, et siste omne quod custodisti ad tempus suum.

43. Tu autem, Baruch, confirma cor tuum ad illud quod dictum est tibi, et intellige illa quae ostensa sunt tibi, quia

sunt tibi consolationes multae aeternae. Abibis enim de loco isto, et transibis de regionibus quae apparent tibi nunc, et oblivisceris quidquid corrumpitur, neque recordaberis iterum eorum quae inter mortales sunt. Vade igitur et praecipe populo tuo, et veni in locum istum, et postea jejuna septem diebus, et tunc veniam ad te, et loquar tecum.

44. Et abii inde ego Baruch, et veni ad populum meum, et vocavi filium meum primogenitum, et Gadelios amicos meos, et septem ex senioribus populi, et dixi eis: Ecce ego abibo ad patres meos juxta viam universae terrae. Vos autem ne recedatis a via legis, sed custodite et admonete populum, qui remansit, ne recedant a praeceptis Fortis. Videtis enim quia justus est ille cui servimus, neque accipit personas fictor noster. Et videte quod accidit Sion, et quid evenit Jerusalem. Quia innotescet iudicium Fortis, et viae ejus investigabiles et rectae sunt. Si enim sustinueritis et permanseritis in timore ejus, neque obliti fueritis legem ejus, mutabuntur super vos tempora in bona, et spectabitis consolationem Sion. Quia quod est nunc, nihil est, quod autem futurum est, ipsum est magnum valde. Praeteribit enim quidquid corrumpitur, et abibit quidquid moritur, et oblivioni tradetur totum tempus praesens, neque memoria erit tempori praesenti, quod coinquinatum est in malis. Qui enim currit nunc, ad vanitatem currit, et qui prosperatur, cito decidet et humiliabitur. Quod enim futurum est, illud desideratur, et quod postea veniet, super illo speramus. Est enim tempus quod non praeteribit. Et veniet hora quae manebit in aeternum, et mundas novus, qui eos qui in initium ejus penetraverint, non convertet in corruptionem, et super eos

qui ibunt ad supplicium non miserebitur, et eos qui vivunt in eo, non adducet ad perditionem. Isti enim sunt qui hereditabunt hoc tempus quod dictum est; et eorum est hereditas temporis promissi. Isti sunt qui disposuerunt sibi promptuaría sapientiae, et thesauri intelligentiae apud eos reperti sunt, et a misericordia non recesserunt, et veritatem legis custodierunt. Istis enim dabitur mundus venturus: domicilium autem reliquorum multorum in igne erit.

45. Vos ergo quantum potestis cohortamini populum; quia nostri est enim hic labor. Si enim docueritis eos, vivificabitis eos.

46. Et responderunt filius meus et seniores populi, et dixerunt mihi: Usque ad istiusmodi humiliavit nos Fortis, ut recipiat te a nobis cito? Et vere erimus in tenebris, et lux non erit populo qui relictus est. Ubinam enim iterum requiremus legem? Aut quisnam discernet nobis inter mortem et vitam? Et dixi eis: Contra thronum Fortis non possum resistere; veruntamen non deficiet Israel sapiens, neque filius legis generi Jacob. Sed tantum vos praeparate corda vestra ut obediatis legi, et subjaceatis illis qui in timore sunt sapientes et intelligentes; et praeparate animam vestram, ne sitis recedentes ab eis. Si enim haec feceritis, advenient vobis annuntiationes, quas praedixi vobis, neque cadetis in supplicium quod jam testificatus sum vobis. De verbo autem quod assumendus eram, non indicavi eis neque filio meo.

47. Et cum exissem ac dimissem eos, abii inde, et dixi eis: Ecce ego vado usque Hebron. Illuc enim misit me Fortis. Et veni ad eum locum, ubi sermo factus fuerat ad me, et sedi ibi, et jejunavi septem diebus.

48. Et factum est post diem septimum, oravi ante Fortem et dixi: O Domine; vocas adventum temporum, et astant ante te, transfers potestatem seculorum, neque resistunt tibi, disponis rationem temporum, et obediunt tibi; tu solus nosis spatium generationum, neque revelas mysteria tua multis; indicas multitudinem ignis, et levitatem spiritus ponderas; investigas finem excelsorum, et profunditates tenebrarum scrutaris; praecipis numero qui transit, et custoditur, et praeparas diversorium iis qui futuri sunt. Tu recordaris initii quod fecisti, et perditionem quae futura est non oblivisceris; praecipis in nutibus timoris et indignationis flammis et mutantur in auras, et in verbo excitas quod non erat, et tenes quod nondum venit in virtute magna; erudis creaturas in intelligentia tua, et sapientes facis orbis caelestes, ut ministrant in ordinibus suis. Exercitus innumerabiles astant coram te, et ministrant in ordinibus suis quiete ad nutum tuum. Audi servum tuum et intende deprecationem meam. Quia in modico tempore nati sumus, et in tempore modico mutamur. Apud te autem horae sicut tempus, et dies sicut generationes. Ne ergo irascaris contra hominem, quia nihil est, neque recogites opera nostra. Quid enim sumus nos? Ecce enim dono tuo venimus in mundum, et abimus sine voluntate nostra. Non enim diximus patribus nostris: Gignite nos, neque misimus ad infernum, et diximus: Recipe nos. Quae nam ergo virtus nostra, ut feramus iram tuam? Aut quid sumus, ut sustineamus iudicium tuum? Tu protege nos in misericordia tua, et in miseratione tua adjuva nos. Respice in pusillos qui subjecti fue-

runt tibi, et salva omnes appropinquantes tibi, neque auferas spem populi nostri, neque succidas tempora adjutorii nostri. Hic est enim populus quem elegisti, et hi sunt populus, cui non invenis similem. Sed loquar ante te nunc, et dicam quomodo cogitat cor meum. In te confidimus, quia ecce lex tua apud nos, et scimus quia non cademus quantumcumque sanctiones tuas tenemus. Semper beati erimus saltem in hoc quod non commisti sumus cum gentibus. Omnes enim sumus unus populus nominatus, qui accepimus legem unam ab uno, et lex, quae est inter nos, adjuvabit nos, et sapientia excellens, quae est in nobis, auxiliabitur nobis. Et cum orassem et dixissem ista, debilitatus sum valde. Et respondit, et dixit mihi: Tu simpliciter orasti, o Baruch, et exaudita sunt omnia verba tua. Sed iudicium meum requirit suum, et lex mea requirit jus suum. Ex verbis tuis enim respondebo tibi, et ex oratione tua loquar tibi. Ipsum enim est istud, quod nequaquam est aliquid ille qui corrumpetur, et impie egit sicut qui potest facere aliquid, et non est recordatus benignitatem tuam, et non suscepit longanimitatem tuam. Propter hoc assumptus assumeris, sicut praedixi tibi, et venit tempus quod dixi tibi. Et surget illud tempus tribulatum. Veniet enim et praeteribit in impetu vehementi, et conturbabitur veniens in furore indignationis. Et erit in illis diebus quiescent omnes habitatores terrae unus super alterum, quia nescient quia appropinquavit iudicium meum. Non enim multi sapientes reperientur in illo tempore, et intelligentes singulares aliqui erunt. Sed etiam qui scient, maxime conticescent. Et erunt rumores multi et nuncii non pauci, et opera phantasiarum ostendentur, et enarrabuntur promissiones non paucae,

quarum aliae vanae, et aliae confirmabuntur. Et convertetur honor in ignominiam, et humiliabitur robur in contemptum, et dissolvetur firmitas, et pulcritudo erit in despectum. Et dicent multi multis in illo tempore: Ubinam occultavit se multitudo intelligentiae, et quo transmigravit multitudo sapientiae? Et dum ipsi reputabunt ista, tunc exorietur zelus in illos, de quibus non putabant, et passio comprehendet eum qui tranquillus erat, et commovebuntur multi in ira, ut noceant multis, et excitabunt exercitus ut fundant sanguinem, et cum eis in fine simul peribunt. Et erit in illo tempore, apparebit manifeste omni homini mutatio temporum, pro eo quod in omnibus istis temporibus contaminabantur et opprimebant, et ambulabant unusquisque in operibus suis, et legem Fortis non recordabantur. Propter hoc ignis cogitationes eorum devorabit, et in flamma examinabuntur curae renum eorum. Veniet enim iudex et non tardabit. Quia unusquisque ex habitatoribus terrae sciebat cum inique agebat, et legem meam non noverunt propter superbiam suam. Multi autem tunc flebunt vere, super viventes autem magis quam super mortuos. Et respondi et dixi: O quid fecisti Adam omnibus qui a te geniti sunt! Et quid dicetur Evae primae quae serpenti obaudivit? Quia haec tota multitudo ivit ad tormentum, neque est numerus eis quos ignis devorat. Sed iterum loquar coram te. Tu, dominator Domine, scis quidquid est in creatura tua. Tu enim olim praecepisti pulveri ut daret Adam, et tu scis numerum eorum qui ab eo geniti fuerunt, et quantum peccaverunt coram te illi qui fuerunt, et non confessi sunt te factorem suum. Et de his omnibus finis eorum redarguet eos, et lex tua quam transgressi sunt, retribuet illis in die tuo. Nunc autem

dimittamus impios, et de justis inquiramus. Et narrabo beatitudinem eorum et non tacebo gloriam eorum celebrare, quae reservata est eis. Vere enim sicut in tempore modico in hoc mundo, qui praeterit, in quo vivitis, laborem multum pertulistis; ita in mundo illo, cui finis non est, accipietis lucem magnam.

49. Veruntamen iterum petam a te, Fortis, et petam misericordiam ab eo qui fecit omnia. In quam formam vivent viventes in die tuo? Aut quomodo permanebit splendor qui post illud tempus? Hancine figuram hujus temporis resument tunc, et ista membra vinculorum vestient, quae nunc in malis sunt, et in eis complentur mala, an forte immutabis ea quae fuerunt in mundo, sicut etiam mundum?

50. Et respondit et dixit mihi: Audi, Baruch, verbum istud, et scribe in memoria cordis tui omne quod disces. Restituens enim restituet terra tunc mortuos quos recipit nunc, ut custodiat eos, nihil immutans in figura eorum, sed sicut recepit, ita restituet eos, et sicut tradidi eos ei, ita etiam sistet eos. Tunc enim oportebit ostendere illis qui vivunt, quoniam vixerunt mortui, et venerunt illi qui recesserant. Et erit, cum cognoverint unus alterum eos quos nunc noscunt, tunc invalescet iudicium, et venient quae praedicta sunt.

51. Et erit postquam praeterierit ille dies statutus, tunc postea immutabitur aspectus eorum qui damnati fuerint, et gloria eorum qui justificati fuerint. Fiet enim aspectus eorum qui nunc impie agunt, pejor quam est, ut sustineant supplicium. Etiam gloria eorum qui nunc justificati sunt in lege mea, quibus erat intelligentia in vita eorum, et qui plantaverunt in corde suo radicem sapientiae, tunc glorificabitur splendor eorum in commutatio-

nibus, et convertetur figura faciei eorum in lucem decoris eorum, ut possint potiri et accipere mundum qui non moritur, tunc promissus illis. In hoc enim maxime ingemiscent illi qui venient tunc, quod spreverunt legem meam, et obturaverunt aures suas, ut non audirent sapientiam, neque acciperent intelligentiam. Cum ergo videbunt eos, super quos nunc se extulerunt, qui tunc extollentur et glorificabuntur magis quam ipsi; et commutabuntur isti et illi, isti in splendorem angelorum, et illi ad stuporem visionum et ad visum imaginum maxime tabescent. Prius enim videbunt, et postea ibunt ut crucientur. Qui autem salvati sunt in operibus suis, et quibus fuit nunc lex spes, et intelligentia expectatio, et sapientia fiducia, apparebunt eis mirabilia in tempore suo. Videbunt enim mundum qui invisibilis est eis nunc, et videbunt tempus quod nunc occultatum est ab eis. Et iterum non veterabit eos tempus. In excelsis enim illius mundi habitabunt, et assimilabuntur angelis, et aequabuntur stellis, et erunt transmutati in omnem formam, quam voluerint, ex pulcritudine in speciositatem, et ex luce in splendorem gloriae. Expandentur enim in conspectu eorum latitudines paradisi, et ostendetur eis pulcritudo majestatis viventium, quae sunt sub throno, et omnes militiae angelorum, qui nunc detinentur in verbo meo, ne videantur, et detinentur praecepto, ut consistent in locis suis donec veniat adventus eorum. Excellentia autem erit tunc in justis magis quam ea quae in Angelis. Excipient enim primi novissimos, illos quos expectabant, et novissimi eos quos audiebant praeteriisse. Liberati enim fuerunt ex mundo isto tribulationis, et deposuerunt pondus angustiarum. In quo ergo perdidit homines vitam suam, et quocum

commutaverunt animam suam illi, qui fuerunt in terra? Tunc enim elegerunt sibi tempus istud, quod expers angustiarum praeterire non potest, et elegerunt sibi tempus cujus exitus pleni sunt gemitibus et malis, et abnegaverunt mundum, qui non veterat eos qui perveniunt ad eum, et rejecerunt tempus et gloriam, ne pervenirent ad honorem quem praedixi tibi.

52. Et respondi et dixi: Quomodo obliviscuntur illi, quia tunc vae servatum est eis? Et cur ergo lugemus iterum eos, qui moriuntur? Aut cur flemus eos qui abeunt in infernum? Reserventur lamentationes initio illius tormenti futuri, et reponantur lacrymae ad adventum exitii temporis illius. Sed etiam econtra haec loquar. Et justi quid facient nunc? Delectamini in passionibus quas patimini nunc. Cur enim respicietis in declinationem inimicorum vestrorum? Disponite animam vestram iis quae vobis reservata sunt, et praeparate animas vestras mercedi, quae reposita est vobis. Et cum haec dixissem, obdormivi ibi.

53. Et vidi visionem; et ecce nubes una ascendebat de mari magno valde, et intuebar eam, et ecce plena erat aquis albis et nigris, et colores multi erant in aquis istis, et tamquam similitudo fulguris magni apparebat in extremitate ejus. Et vidi nubem illam quae transibat velociter in cursibus celeribus, et cooperuit totam terram. Et factum est post haec, inceperat nubes illa pluere super terram aquas quae erant in ipsa. Et vidi non unam esse similitudinem aquarum quae descendebant de ea. Primum enim initium nigrae erant valde usque ad tempus, et postea vidi aquas fieri lucidas, sed non erant multae, et postea iterum vidi nigras, et postea iterum lucidas, et

iterum nigras, et iterum lucidas. Hoc autem factum est usque ad duodecim vices, sed nigrae plures erant semper quam lucidae. Et fuit in fine nubis, et ecce pluit aquas nigras, et tenebrosae erant magis quam omnes aquae priores, et ignis mistus erat in eis, et ubi descendebant aquae illae, afferebant corruptionem et exitium. Et vidi post haec fulgur, quod videram in extremitate nubis, quod eam apprehendit et detraxit usque ad terram. Maxime autem illuxerat fulgur illud, ita ut illuminaret totam terram, et sanavit illas regiones, ubi descenderant aquae postremae, et perniciem attulerant. Et occupabat totam terram et dominatum est ejus. Et vidi post haec, et ecce duodecim fluvii ascendebant de mari, et circumdabant illud fulgur, et subjiciebantur ei. Et ego prae timore meo evigilavi.

ORATIO BARUCH.

54. Et postulavi a Forti et dixi: Tu, Domine, solus praenoscis excelsa aevi, et quod in temporibus contingit, adducis verbo tuo, et contra opera habitatorum terrae acceleras initia temporum, et finem horarum tu solus noscis; cui nihil difficile est, sed prompte nutu facis; ad quem profunda sicut excelsa conveniunt; et initia seculorum verbo tuo ministrant; qui revelat timentibus se quod paratum est eis, ut ab hinc consoletur eos; indicas fortitudines illis qui nesciunt, dirumpis sepem illis qui sunt ignari, et illuminas tenebrosa et revelas abscondita immaculatis, qui in fide subjecerunt se tibi et legi tuae: tu ostendisti servo tuo visionem hanc, aperi mihi etiam interpretationem ejus. Scio enim, quod de iis, quae postulavi a te, accepi responsum, et de eo, quod postulavi, revelasti mihi, et

indicasti mihi quam voce laudarem te, aut ex quibus membris ascendere faciam ad te hymnum et laudationem. Si enim essent membra mea ora, et capilli capitis mei voces, neque ita possem reddere tibi laudem, aut celebrare te sicut decet, neque laudem tuam possem enarrare, aut dicere magnificentiam decoris tui. Quid enim ego sum inter homines, aut quid computor ego cum eis qui praestantiores me sunt, quia audivi mirabilia ista omnia ab Altissimo, et annuntiationes infinitas ab eo qui me creavit? Beata mater mea in genitricibus, et laudabitur in mulieribus genitrix mea. Ego autem non tacebo laudare Fortem, sed in voce laudis enarrabo mirabilia ejus. Ecquis enim assimilabitur in mirabilibus tuis, Deus, aut quis comprehendet cogitationem tuam profundam vitae? Quia tu in consilio tuo gubernas omnes creaturas quas creavit dextera tua, et tu omnem fontem lucis apud te constituisti, et thesauri sapientiae subtus thronum tuum praeparasti. Et juste pereunt illi, qui non dilexerunt legem tuam, et tormentum iudicii excipiet eos qui subjecti non fuerunt potestati tuae. Si enim Adam prior peccavit, et attulit mortem super omnes qui tempore ejus non erant; sed etiam illi qui ex eo nati sunt unusquisque ex eis praeparavit animae suae tormentum futurum; et iterum unusquisque ex eis elegit sibi gloriam futuram. Certo enim qui credit, recipiet mercedem. Nunc autem convertite vos ad corruptionem, impii qui nunc estis, quia velociter visitabimini, quod aliquando rejecistis vos intelligentiam Altissimi. Non enim docuerunt vos opera ejus, neque persuasit vobis artificium creaturae ejus quod est semper. Non est ergo Adam causa, nisi animae suae tantum; nos vero unusquisque fuit animae suae Adam. Tu autem, Domine, ea quae reve-

lasti mihi, declara mihi, et de eo quod postulaverim a te, indica mihi. In fine enim seculi vindicta erit de iis, qui improbe egerunt, juxta improbitatem eorum, et glorificabis fideles juxta fidem eorum. Eos enim qui in tuis sunt, tu gubernas, et eos qui peccant deles a tuis.

55. Et factum est, cum consummassem loqui verba orationis hujus, sedi ibi subtus arborem, ut requiescerem in umbra ramorum ejus. Et admirabar et stupebam et recogitabam in cogitationibus meis de multitudine bonitatis, quam rejecerunt a se peccatores qui sunt super terram, et de tormento multo, quod contemserunt, cum scirent quod torquerentur eo quod peccant. Et cum ista et similia eis cogitarem, et ecce missus fuit ad me Ramiel qui praest visionibus veritatis, et dixit mihi: Cur conturbat te cor tuum, Baruch, et cur commovet te cogitatio tua? Si enim cum auditionem audisti tantum de iudicio, ita commotus es, quid cum videbis eum oculis tuis manifeste? Et si ex expectatione qua expectas diem Fortis, ita dissolutus es, quid cum progredieris ad adventum ejus? Et si ad verbum nuntii tormenti eorum, qui insipientes fuerunt, hoc totum turbatus es, quanto magis quando ipsum factum revelabit mirabilia? Et si auditiones bonorum et malorum, quae venient tunc, audivisti et angustiatus es, quid cum videbis quod revelabit majestas, quod hos redarguet, et illos laetificabit?

56. Veruntamen quia postulasti ab Altissimo, ut revelaret tibi interpretationem visionis quam vidisti, missus sum ego ut dicam tibi. Quia indicans indicavit tibi Fortis rationes temporum quae praeterierunt, et quae futurum est ut praetereant in mundo ejus ab initio creaturarum ejus et usque ad consummationem ejus, eorum quae in fraude, et eorum quae in veritate.

Quemadmodum enim vidisti nubem magnam, quae ascendit de mari, et abiit et cooperuit terram, hoc est longitudo seculi quam fecit Fortis, cum cogitavit facere seculum. Et fuit, cum exisset verbum a conspectu ejus, steterat longitudo seculi aliquid parvi, et constituta est* juxta multitudinem intelligentiae ejus qui misit illam. Et quemadmodum vidisti prius in principio nubis aquas nigras quae prius descenderunt super terram, ipsa est praevaricatio qua praevaricatus est Adam homo primus. Quia enim cum transgressus fuisset, mors, quae non erat in tempore ejus*, fuit, et luctus nominatus est, et angustia parata est, et dolor creatus est, et labor perfectus est, et jactantia coepit stabiliri, et infernus postulare ut innovaretur in sanguine, et susceptio filiorum fuit, et fervor parentum factus est, et magnitudo humanitatis humiliata est, et benignitas elanguit. Quid ergo nigrius aut tenebrosius istis poterat esse? Hoc est initium aquarum nigrarum quas vidisti. Et ex istis nigris iterum nigrae gignebantur, et tenebrae tenebrarum factae sunt. Ipse enim animae suae fuit periculum; etiam angelis fuit periculum. Adhuc enim in illo tempore, quo creatus fuit, erat eis libertas; et descenderunt ex eis, et commisti sunt cum mulieribus. Et tunc illi qui sic operati sunt, in vinculis cruciati sunt. Reliqua autem multitudo angelorum, quibus erat numerus*, se continuerunt. Et illi qui habitabant in terra perierunt simul per aquas diluvii. Istae sunt aquae primae nigrae.

57. Et post has vidisti aquas lucidas; hic est ortus Abraham, generationes quoque ejus et adventus filii ejus, et filii filii ejus, et eorum qui similes sunt eis. Quia in illo tempore non scripta lex apud eos nominabatur, et opera praeceptorum tunc

complebantur, et fides judicii futuri tunc gignebatur, et spes mundi qui innovabitur, tunc aedificabatur, et promissio vitae quae postea veniet, plantabatur. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

58. Et aquae tertiae nigrae quas vidisti, haec est permistio omnium peccatorum, quae postea patravertunt gentes post mortem illorum justorum, et improbitas terrae Aegypti, qua improbe agebant in subjectione, qua subiciebant filios illorum. Veruntamen etiam ipsi perierunt demum.

59. Et aquae quartae lucidae quas vidisti, hic est adventus Moysi, et Aaron, et Mariae, et Jesu filii Nun, et Caleb et omnium illorum qui similes eis. In illo enim tempore lucerna legis aeternae illuxit omnibus qui sedebant in tenebris, quae credentibus annunciaret promissionem mercedis eorum, et incredulis tormentum ignis reservatum eis. Sed et caeli in illo tempore receperunt se a loco suo, et qui erant sub throno Fortis commoti sunt, quando receperat Moysen apud se. Indicavit enim ei illustrationes multas cum institutis legum et fine temporis, sicut etiam tibi, item autem similitudinem Sion et mensuras ejus, quae facienda erat in similitudinem sanctuarii hujus temporis. Sed etiam tunc ostendit ei mensuras ignis, profunditates quoque abyssi, et pondus ventorum, et numerum guttarum pluviae, et apprehensionem irae, et multitudinem longanimitatis, et firmitatem judicii, et radicem sapientiae, et divitias intelligentiae, et fontem scientiae, et altitudinem aeris, et magnitudinem paradisi, et finem seculorum, et initium diei judicii, et numerum oblationum, et terras quae nondum venerunt, et os gehennae, et statum vindictae, et regionem fidei, et locum spei, et similitudinem tormenti futuri, et multitu-

clinem angelorum, quibus non est numerus, et virtutes flammae, et splendorem fulgurum, et vocem tonitruum, et ordines principatus angelorum, et promptuaria lucis, et mutationes temporum, et investigationes legis. Hae sunt aquae quartae lucidae quas vidisti.

60. Et aquae quintae nigrae quas vidisti pluere, istae sunt opera quae operabantur Amorrhaei et incantationes magiarum, quas faciebant, et flagitia mysteriorum eorum, et permistio contaminationis eorum. Sed et Israel contaminavit se tunc in peccatis in diebus iudicium, quando videbant signa multa quae erant ab eo qui fecit illos.

61. Et aquae sextae lucidae quas vidisti, istud est tempus in quo natus est David et Salomon. Et fuit in illo tempore aedificatio Sion, et dedicatio sanctuarii, et effusio sanguinis multi populorum qui peccaverunt tunc, et oblationes multae quae oblaetae fuerunt tunc in dedicatione sanctuarii. Et tranquillitas et pax in illo tempore existerat, et sapientia in coetu audiebatur, et divitiae intelligentiae in congregationibus magnificabantur, et festa sanctitatis in bonitate et in laetitia multa complebantur, et iudicium rectorum tunc sine fraude videbatur, et iustitia praeceptorum Fortis in veritate perficiebatur, et terra quia dilecta fuit tunc in illo tempore, et quia non peccabant habitatores ejus, prae omnibus terris glorificabatur, et Sion civitas tunc dominabatur super omnes terras et regiones. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

62. Et aquae septimae nigrae quas vidisti, haec est perversio cogitationis Jeroboam, qui cogitavit facere duos vitulos aureos, et omnes iniquitates quas inique perpetrarunt reges qui fuerunt post eum, et execratio Jezabel, et idololatria

quam exercuit Israel in illo tempore, et prohibitio pluviae, et fames quae fuerunt usque adeo ut ederent mulieres fructus ventrum suorum, et tempus captivitatis eorum, quod supervenit novem tribus et dimidia, quia erant in peccatis multis. Et venit Salbanasar rex Assyriorum, et captivos abduxit eos. De gentibus autem nimis est dicere quantum impie et improbe agerent semper, et nunquam justificatae sunt. Hae sunt aquae septimae nigrae quas vidisti.

63. Et aquae octavae lucidae quas vidisti, haec est probitas et rectitudo Ezechiae regis Judae, et bonitas ejus quae supervenit ei. Cum enim commotus est Sennacherib ut periret, et ira ejus conturbabat eum quomodo periret; etiam multitudo enim populorum quae erat cum eo. Cum autem audisset Ezechias rex ea quae cogitabat Assyrius rex, ut veniret et caperet eum et perderet populum ejus, duas tribus et dimidiam quae remanserant; imo etiam Sion volebat destruere: tunc confisus est Ezechias in operibus suis, et speravit in iustitia sua, et locutus est cum Forti et dixit: Vide, quia ecce paratus est Sennacheriph perdere nos, et erit superbiens seque extollens, cum perdidit Sion. Et exaudivit eum Fortis, sapiens enim erat Ezechias, et respexit in deprecationem ejus, quia iustus erat. Et praecepit tunc Fortis Ramiel angelo suo, qui loquitur tecum; et exivi et perdidit multitudinem eorum, quorum erat solum numerus principum centum octoginta quinque millia, et unusquisque eorum habebat pariter in numero. Et in illo tempore comburebam corpora eorum interius, vestimenta autem et arma exterius servabam, ut magis mirabilia Fortis apparent, et quomodo diceretur nomen ejus in universa terra. Salvata fuit autem Sion,

et Jerusalem erepta fuit; Israel quoque liberatus fuit a tribulationibus. Et gavisus sunt omnes qui erant in terra sancta, et glorificatum est nomen Fortis ut diceretur. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

64. Et aquae nonae nigrae quas vidisti, ista est universa impietas quae fuit in diebus Manasse filii Ezechiae. Quia impie egit valde, et justos occidit, et iudicium declinavit, et sanguinem innocentem fudit, et mulieres nuptas violenter polluit, et evertit altaria, et oblationes eorum abolevit, et sacerdotes ejecit ne ministrarent in sanctuario. Et fecit simulacrum quinque facierum; quatuor ex eis respiciebant ad quatuor ventos, et quinta super summitatem simulacri quasi adversus zelum Fortis. Et tunc exiit ira e conspectu Fortis ut eradicaretur Sion, sicut etiam contigit in diebus vestris. Sed etiam contra duas tribus et dimidiam exiit sententia, ut etiam ipsae captivae abducerentur, sicut vidisti nunc. Et usque adeo multiplicata est impietas Manasse, ut laudem Altissimi removeret a sanctuario. Propter hoc Manasses in hoc tempore vocatus est impius, et in extremo in igne fuit habitatio ejus. Licet enim exaudita fuerit precatio ejus apud Altissimum, in extremo quando decidit in equum aeneum, et liquefactus est equus aeneus, et fuit ei signum ad horam, non enim perfecte vixit, neque enim dignus erat, sed ut ex hoc tempore sciret a quonam in extremo esset torquendus. Qui enim potest benefacere, etiam torquere potest.

65. Sic autem impie agebat ipse Manasses, et cogitabat in tempore suo quasi ac futurum non esset, ut Fortis inquireret ista. Hae sunt aquae nigrae nonae quas vidisti.

66. Et aquae decimae lucidae quas vidisti, ipsa est puritas generationum Josiae

regis Judae, qui in illo tempore solus subditus erat Forti ex toto corde suo et ex tota anima sua. Et ipse purgavit terram ab idolis, et sanctificavit omnia vasa quae polluta fuerant, et oblationes restituit altari, et exaltavit cornu sanctorum, et extulit justos, et glorificavit omnes sapientes in intelligentia, et reduxit sacerdotes ad ministerium eorum, et delevit et removit incantatores et magos et hariolos a terra. Neque solum impios qui vivi erant, occidit; et ossa quoque illorum qui mortui erant, extraxerunt de sepulchris et combusserunt ea in igne. Et festum et sabbata constituit in sanctitatibus suis, et pollutos combussit in igne, et prophetas mendaces, qui decipiebant populum, etiam istos combussit in igne, et populum, qui auscultabat illis dum viverent, projecit eos in vallem Cedron, et congegit super eos lapides. Et zelavit zelum Fortis ex tota anima sua, et firmus fuit solus in lege in illo tempore, ut non relinqueret aliquem incircumcisum, aut qui impie ageret in tota terra, omnibus diebus vitae suae. Hic est autem qui recipiet mercedem aeternam, et ipse glorificabitur apud Fortem magis quam multi in tempore novissimo. Propter hunc enim et propter eos qui similes illi, creata et praeparata fuit gloria honoranda, quae dicta fuit tibi antea. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

67. Et aquae undecimae nigrae quas vidisti, haec est calamitas quae contingit nunc Sioni. Putasne non esse angustiam ipsis Angelis coram Forti, quod sic tradita fuit Sion, et quod ecce gentes gloriantur in cordibus suis, et turbae coram idolis suis, et dicunt: Conculcata est illa quae tempore multo conculcavit, et subjugata est illa quae subjugabat? Putasne quod in istis laetetur Altissimus, aut nomen ejus glorificetur? Sed quid erit ju-

Ōcio ejus justo? Veruntamen post haec comprehendentur in tribulatione illi qui dispersi fuerunt inter gentes, et in ignominia habitabunt in quovis loco. Quia quantum Sion tradita est, et Jerusalem vastata, et idola in civitatibus gentium prosperantur, et vapor fumi odoramentorum justitiae ex lege extinctus est a Sion, et in regione Sion in omni loco ecce fumus impietatis est in eo. Sed surget rex Babylonis qui destruxit nunc Sion, et gloriabitur super populo, et loquetur magna in corde suo coram Altissimo. Etiam ipse autem in novissimo cadet. Hae sunt aquae nigrae.

68. Et aquae duodecimae lucidae quas vidisti, hoc est verbum. Veniet enim tempus post haec, et decidet populus tuus in calamitatem, ut periclitentur ut pereant omnes simul. Veruntamen salvabuntur, et inimici eorum coram eis cadent. Et erit eis aliquando laetitia multa. Et in illo tempore post modicum iterum aedificabitur Sion, et constituentur iterum oblationes ejus, et sacerdotes revertentur ad ministerium suum, et iterum venient gentes ut glorificent eam. Veruntamen non plene sicut in initio. Sed erit post haec, erit ruina gentium multarum. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

69. Aquae enim aliae * quas vidisti, quae nigrae erant prae omnibus quae ante eas, illae quae fuerunt post numerum duodecimum, quae collectae erant simul, totius sunt mundi. Divisit enim Altissimus ab initio, quia ipse solus scit quod futurum est ut contingat. Flagitia enim impietatum quae futurum erat ut essent in conspectu ejus, praevidebat modos earum sex, et operum bonorum justorum, quae futurum erat ut perficerentur in conspectu ejus, praevidebat modos eorum sex, praeter ea, quae futurum est ut faciat * in

sine seculi. Propter hoc non aquae nigrae cum nigris, neque lucidae cum lucidis. Finis est enim.

70. Audi ergo interpretationem aquarum nigrarum postremarum, quae futurum est ut veniant post nigras. Hoc est verbum. Ecce dies venient, et erit cum maturuerit tempus seculi, et venerit messis seminum ejus malorum et bonorum, adducet Fortis super terram et habitatores ejus, et super gubernatores ejus conturbationem spirituum et stuporem cordis, et odient invicem, et se provocabunt invicem ad pugnam, et dominabuntur ignominiosi honoratorum, et extollentur exigui super gloriosos, et tradentur multi paucis, et dominabuntur illi, qui nihil erant, super validos, et abundabunt pauperes super divites, et exaltabuntur impii super heroes, et silebunt sapientes, et stulti loquentur, neque confirmabitur tunc cogitatio hominum neque consilium fortis, neque confirmabitur spes sperantium. Erit autem, cum fuerint quae praedicta sunt, cadet permistio in omnes homines, et ex iis in praelio cadent, et ex iis in angustiis peribunt, et ex iis ab illis qui eorum sunt impediuntur. Manifestabit autem Altissimus illis populis, quos antea paravit, et venient et praeliabunt cum ducibus qui reliqui fuerint tunc. Et erit, quicumque evaserit a bello, in terraemotu morietur, et qui evaserit a terraemotu in igne comburetur, et qui evaserit ab igne in fame deficiet. Et erit, quicumque evaserit et effugerit ab omnibus istis praedictis ex eis qui vicerunt et victi fuerunt, tradentur in manus servi mei Messiae. Devorabit enim omnis terra habitatores suos.

71. Terra autem sancta miserebitur super suos, et proteget habitatores suos in illo tempore. Haec est visio quam vi-

disti, et haec est interpretatio ejus. Veni autem ego, ut dicerem tibi ista, quia exaudita est postulatio tua apud Altissimum.

72. Audi autem et de aquis lucidis, quae futurum est ut sint in fine post has nigras. Hoc est verbum. Postquam venerint signa quae dicta fuerunt tibi antea; quando conturbabuntur gentes, et veniet tempus Messiae mei, et advocabit omnes gentes, et ex eis vivificabit, et ex eis interficiet. Haec ergo supervenient gentibus illis quae futurum est ut vivant ab eo. Omnis populus qui non noscit Israel, neque conculcavit semen Jacob, ipse est qui vivet. Et hoc, quia subjicientur ex omnibus gentibus populo tuo. Omnes illi autem qui dominati sunt vobis, aut noverunt vos, isti omnes in gladium tradentur.

73. Et erit postquam humiliaverit quodcumque est in mundo, et sederit in pace in aeternum super throno regni sui, tunc revelabitur in jucunditate, et tranquillitas apparebit; et tunc sanitas erit descendens in rore, et infirmitas recedet, et sollicitudo et angustia et gemitus transibunt ab hominibus, et perambulabit gaudium in universa terra. Neque iterum morietur immaturus, neque subito continget adversitas ulla. Et judicia et accusationes et contentiones et vindictae et sanguis et cupiditates et invidia et odium et quaecumque his similia in damnationem abibunt, cum sublata fuerint. Ipsa enim sunt quae hunc mundum impleverunt malis, et propter ista valde conturbata erat vita hominum. Et venient ferae e sylvae, et ministrabunt hominibus; et aspides et dracones exhibunt e foveis suis ut se subjiciant parvulo. Et mulieres tunc iterum dolorem non habebunt cum parient, neque torquebuntur cum dabunt fructus uteri.

74. Et erit in illis diebus non fatigabun-

tur messorum, neque laborabunt aedificantes; sponte enim erunt currentia opera cum illis qui faciunt ea in tranquillitate multa. Quia tempus illud finis est illius quod corrumpitur, et initium illius quod non corrumpitur. Ideo ea quae praedicta sunt, in illo erunt; ideo longe est a malis, et prope iis quae non moriuntur. Hae sunt aquae lucidae postremae quae venerunt post aquas nigras postremas.

75. Et respondi et dixi: Quis assimilabitur, Domine, bonitati tuae? Est enim incomprehensibilis. Aut quis scrutabitur miserationes tuas, quae sunt infinitae? Aut quis comprehendet intelligentiam tuam? Aut quis poterit enarrare cogitationes mentis tuae? Aut quis ex natis sperabit se venturum ad ista, nisi ille cui tu miserearis et benignus sis? Quia nisi miserans misertus fueris hominum, illi qui sub dextera tua sunt, non possunt pervenire ad ista, sed illi qui sunt in numeris nominatis possunt vocari. Nos autem qui subsistimus, si noverimus propter quod venimus, et subjecerimus nos ei qui eduxit nos de Aegypto, iterum veniemus et recordabimur eorum quae transierunt, et gaudebimus de eo quod fuit. Nisi autem noverimus nunc propter quid venimus, neque agnoverimus principatum illius, qui ascendere nos fecit de Aegypto, veniemus iterum, et requiremus ea quae fuerunt nunc, et contristabimur in doloribus super ea quae contigerunt.

76. Et respondit et dixit mihi: Quia declarata fuit tibi revelatio visionis hujus sicut orasti, audi verbum Altissimi, ut scias quod futurum est ut contingat tibi post ista. Quia discedens discedes ab hac terra, veruntamen non ad mortem, sed ad reservationem temporum. Ascende igitur verticem montis istius, et transibunt in conspectu tuo omnes regiones terrae

istius, et figura orbis, et vertex montium, et profundum vallium, et profunda maris, et numerus fluviorum; ut videas quid relinquis, et quo vadis. Hoc autem continget post quadraginta dies. Nunc ergo in diebus istis vade et doce populum quantum vales, ut discant, ne moriantur in tempore novissimo, sed discant, ut vivant in temporibus novissimis.

77. Et abii ego Baruch inde, et veni apud populum, et congregavi eos a maximo ad minimum, et dixi eis: Audite, filii Israel, videte quot remanseritis ex duodecim tribubus Israel. Vobis autem et patribus vestris Dominus dedit legem prae omnibus populis; et quia transgressi sunt fratres vestri praecepta Altissimi, adduxit super vos et super illos vindictam, neque pepercit prioribus, sed et posteriores dedit in captivitatem, neque reliquit ex eis residuum. Et ecce estis hic mecum. Si ergo direxeritis vias vestras, non abibitis etiam vos, sicut abierunt fratres vestri, sed ipsi venient ad vos. Quia misericors est ille quem colitis, et benignus est ille in quem speratis, et verax est ut beneficiat et non ut mala afferat. Nonne ecce vos videtis quod contigit Sion? Num forte putatis quod locus peccaverit, et ideo subversus est, aut terra aliquid deliquerit, et ideo tradita est? Neque cognoscitis quod propter vos qui peccastis, subversum fuerit illud quod non peccavit, et propter illos qui inique egerunt, traditum fuerit inimicis illud quod non deliquit? Et respondit universus populus, et dixerunt mihi: Quantumcumque possumus esse recordantes bona quae fecit nobiscum Fortis, recordamur; et illa quae non recordamur, ipse in misericordia sua novit. Veruntamen hoc fac nobis populo tuo: scribe etiam fratribus nostris ad Babylonem epistolam doctrinae et volumen annuntiatio-

nis, ut eos quoque confirmes, priusquam discedas a nobis. Defecerunt enim pastores Israel, et extinctae sunt lucernae quae illuminabant, et retinuerunt fontes fluxum suum, unde bibebamus. Nos autem relictii sumus in tenebris et in densitate* silvae et in siti deserti. Et respondi et dixi eis: Pastores et lucernae et fontes a lege erant; et si nos abeamus, attamen lex stat. Si ergo respexeritis in legem et fueritis prudentes in sapientia, non deficiet lucerna, et pastor* non recedet, et fons non arescet. Veruntamen sicut dixistis mihi, ego scribam etiam fratribus vestris qui sunt in Babylone, et mittam per homines; et novem tribubus et dimidiae similiter scribam, et mittam per avem. Et fuit in prima et vigesima in mense octavo veni ego Baruch, et sedi subtus quercum in umbra ramorum, et homo non erat mecum, sed ego solus. Et scripsi has duas epistolas; unam misi per aquilam ad novem tribus et dimidiam, et alteram misi ad eos qui erant in Babylone per tres homines. Et accersivi aquilam, et locutus sum ei verba ista: Te fecit Altissimus, ut sis excelsior prae omnibus avibus. Et nunc vade, neque commoreris in loco, neque ingrediaris nidum, neque consistas super quamvis arborem, donec transieris latitudinem aquarum multarum fluminis Euphratis, et ieris ad populum illum qui habitat ibi. Et projice ad eos epistolam hanc. Recordare autem, quod tempore diluvii a columba accepit Noe fructum olivae, cum eam emisisset de arca. Sed et corvi ministrarunt Eliae, deferentes ei cibum, sicut praeceptum erat eis. Etiam Salomon tempore regni sui quocumque volebat mittere, aut quae-rere aliquid, avi praecipiebat; et obediebat ei, sicut praecipiebat ei. Et nunc ne laedeat te, neque declines ad dexte-

ram aut ad sinistram, sed vola et vade via recta, ut custodias mandatum Fortis sicut dixi tibi.

EPISTOLA BARUCH FILII NERIAE
QUAM SCRIPSIT NOVEM TRIBUBUS ET DIMIDIAE.

78. Haec sunt verba epistolae illius, quam misit Baruch filius Neriae novem tribubus et dimidia, quae erant trans flumen, in qua scripta erant haec. Sic dicit Baruch filius Neriae fratribus in captivitate abductis: Misericordia et pax sit vobis. Recordor, fratres mei, dilectionem ejus qui creavit nos, quia dilexit nos a tempore antiquo, et nunquam odivit nos, sed maxime erudiebat nos. Et vere scio, quod non vincti fuerimus nos omnes duodecim tribus in uno vinculo, sicuti qui ab uno patre geniti sumus. Propterea major cura fuit mihi, ut relinquam vobis verba hujus epistolae antequam moriar, ut sitis consolati super calamitatibus quae contigerunt vobis, et contristemini quoque de calamitatibus quae acciderunt fratribus vestris; iterum autem, ut justificetis iudicium ejus, qui decrevit contra vos ut captivi abduceremini. Minus est enim quod passi estis prae eo quod fecistis, ut in temporibus novissimis inveniamini digni patribus vestris. Propterea si recogitaveritis ista quae ad bona vestra passi estis nunc, ne in extremo iudicemini et cruciemini, tunc recipietis spem aeternam, si maxime abstuleritis a corde vestro errorem vatum, propter quem abiistis hinc. Si enim feceritis ista, pariter constanter recordabitur vestri is qui in omni tempore pollicitus est pro nobis illis, qui excellentiores erant prae nobis, quod non in perpetuum oblivisceretur, aut dereliqueret semen nostrum, sed in misericordia multa congregaret iterum omnes qui dispersi fuerunt.

79. Nunc vero, fratres mei, noveritis prius quid contigit Sion. Quia ascendit contra nos Nabuchodonosor rex Babylonis; peccavimus enim ei qui fecit nos, neque servavimus praecepta quae praecepit nobis; sed neque castigavit nos sicut digni eramus. Quae enim contigerunt vobis, ut magis iterum patiamur, etiam nobis enim contigerunt.

80. Et nunc, fratres mei, cum circumdedissent inimici urbem, missi fuerunt Angeli Altissimi, et everterunt munitiorem muri validi, et demoliti sunt angulos ejus firmos ferreos, qui non poterant eradicari. Veruntamen vasa sancta absconderunt, ne polluerentur ab inimicis. Et cum fecissent haec, tunc tradiderunt inimicis murum eversum, et domum expoliata, et templum succensum, et populum victum, quia traditus fuerat, ne essent gloriantes inimici et dicentes: Sic valuimus, ut etiam domum Altissimi vastaremus in bello. Etiam fratres vestros vinxerunt et traduxerunt in Babylonem, et collocaverunt eos ibi. Et relictus fuimus nos hic valde pauci. Haec est angustia, de qua scripsi vobis. Vere enim scio, quod consolabatur vos habitatio Sion, quantum sciebatis quod prosperata erat prae angustia, qua angustiabamini, quod discessistis ab ea.

81. Sed etiam de consolatione audite verbum. Ego enim lugebam super Sion, et postulavi misericordiam ab Altissimo, et dixi: Haecine usque ad novissimum permanebunt nobis? Et in omni tempore venient super nos calamitates istae? Et fecit Fortis secundum multitudinem misericordiae suae, et Altissimus secundum magnitudinem miserationis suae; et revelavit mihi verbum, ut consolarer, et ostendit mihi visiones, ne iterum angustiarer, et demonstravit mihi

mysteria temporum , et adventum horarum ostendit mihi.

82. Ideo, fratres mei, scripsi vobis, quomodo consolemini a multitudine angustiarum. Sitis autem scientes, quod requirens requiret factor noster ab omnibus inimicis nostris juxta omne quod fecerunt nobis et in nobis, et quod quamproxima est consummatio, quam faciet Altissimus, et misericordia ejus ut veniat, et nequaquam longe est consummatio judicii ejus. Nunc enim videmus multitudinem prosperitatis gentium, cum ipsae impie agant, sed vapori erunt similes; et intuemur multitudinem potestatis earum, cum ipsae inique operentur, sed stillicidio * assimilabuntur; et videmus firmitatem fortitudinis earum, cum ipsae Forti resistant omni hora *, sed ut sputum reputabuntur; et cogitamus gloriam magnitudinis earum, cum ipsae non custodiant pactiones Altissimi, sed sicut fumus praeteribunt; et meditamus pulchritudinem decoris earum, cum ipsae in pollutionibus conversentur, sed sicut herba marcescens arescent; et cogitamus vehementiam crudelitatis earum, cum ipsae exitus non recordentur, sed sicut fluctus qui praeterit confringentur; et consideramus elationem fortitudinis earum, cum ipsae abnegent benignitatem Dei, qui dedit eis, sed sicut nubes quae praeterit praeteribunt.

83. Altissimus enim accelerans accelerabit tempora sua, et adducens adducet horas suas, et judicans judicabit eos qui in mundo ejus sunt, et visitabit in veritate unumquodque per universa opera eorum quae peccata fuerunt, et scrutans scrutabitur cogitationes occultas, et quodcumque est in penetralibus omnium membrorum, quod in improbitate positum est, et in palam coram omnibus in increpatione educet. Ne ergo ascendat in

cor vestrum una ex istis rebus praesentibus, sed maxime expectemus, quia adveniet quod promissum est; neque respiciamus ad delicias gentium hujus temporis, sed recordemur quod in novissimo promissum est nobis. Quia praetereuntes praeteribunt fines temporum et horarum, et quodcumque est in eis simul; consummatio vero seculi tunc ostendet virtutem magnam gubernatoris ejus, quando omnia venient ad judicium. Vos ergo parate corda vestra ad illud, quod antea credidistis, ne ab utroque seculo comprehendamini, quod captivi abducti sitis hic, et illie cruciemini. Quod enim est nunc, aut quod praeterit, aut quod veniet, in omnibus istis neque malum malum plene, neque iterum bonum plene bonum est. Omnes enim sanitates hujus temporis convertuntur in infirmitates, et omnis virtus hujus temporis convertitur in imbecillitatem, et omnis vis hujus temporis convertitur in miserias, et omnis vigor juventutis convertitur in senectutem et consummationem, et omnis pulchritudo decoris hujus temporis convertitur flaccescens et odibilis fit, et omnis tumor elationis * hujus temporis convertitur in humiliationem et in confusionem, et omnis laus excellentiae hujus temporis convertitur in confusionem silentii, et omnis magnificentia et insolentia hujus temporis convertitur in ruinam cessationis, et omnis delectatio et jucunditas hujus temporis convertitur in abjectionem et in corruptionem, et omnis clamor superborum convertitur in pulverem quietum, et omnis possessio divitiarum hujus temporis convertitur ad infernum sola, et omnes direptiones cupiditatis hujus temporis convertuntur ad mortem non voluntariam, et omnis cupiditas passionum convertitur in judicium supplicii, et omne artificium calliditatis hujus tem-

peris convertitur in redargutionem veritatis, et omnis dulcedo unguentorum hujus temporis convertitur in iudicium et condemnationem, et omnis amor mendacii * convertitur in opprobria in silentio. Cum ergo haec omnia fuerint nunc, putasne requirenda non fore? Consummatio autem omnium ad veritatem veniet.

84. Ego igitur indicavi vobis dum vivus sum; dixi enim fore ut maxime disceritis praecepta Fortis*, quae vos monebo; et proponam vobis modicum ex praeceptis iudicii ejus antequam moriar. Recordamini, quia olim contestans contestatus est in vos Moyses caelum et terram, et dixit, quia si abjeceritis legem, dispergemini, et si custodieritis eam, plantabimini. Et alia quoque dicebat vobis, cum eratis simul duodecim tribus in deserto. Et post mortem ejus projecistis ea a vobis; et propter hoc supervenerunt vobis quae praedicta fuerant. Et nunc Moyses dicebat vobis antequam contingeret vobis, et ecce contigit vobis. Reliquistis enim legem. Etiam ego ecce dico vobis postquam passi estis, ut, si obtemperaveritis iis quae dicta sunt vobis, recipiatis a Forti quodcumque est repositum et reservatum vobis. Sit autem haec epistola inter me et vos in testimonium, ut sitis recordantes praecepta Fortis, et ut etiam mihi sit mihi defensio coram eo qui misit me. Et recordantes sitis Sion et legem, terram quoque sanctam et fratres vestros et testamentum et patres vestros, et festa et sabbata ne obliviscamini. Et tradite hanc epistolam et traditiones legis filiis vestris post vos, ut etiam vobis tradiderunt vobis patres vestri. Et in omni tempore sitis postulantes et orantes diligenter ex tota anima vestra, ut reconcilietur vobis Fortis, neque suppetet multitudinem peccatorum vestrorum*, sed recordetur rectitudinem patrum vestro-

rum. Si enim secundum multitudinem misericordiae suae non judicaverit nos, vae nobis omnibus natis!

85. Iterum autem noveritis, quod in temporibus pristinis et in generationibus antiquis habebant patres nostri adjuutores, justos et prophetas et sanctos; imo autem fuimus in ipsa terra nostra, et ipsi adjuvabant nos quando peccabamus, et precabantur pro nobis eum qui fecit nos, quia confidentes erant in operibus suis, et Fortis exaudiebat eos, et propitius fiebat nobis. Nunc autem justii collecti fuerunt, et prophetae dormierunt, nos quoque a terra nostra exivimus, et Sion ablata est a nobis, neque quidquam habemus nunc praeter Fortem et legem ejus. Si ergo direxerimus et disposuerimus corda nostra, recipiemus quaecumque amisimus nos * multo plura. Quae enim amisimus, corruptionis fuerunt, et quae recipiemus, non corrumpentur. Etiam fratribus nostris autem sic scripsi ad Babylonem, ut etiam eis haec ipsa contestarer. Sint autem in omni tempore coram oculis vestris ista omnia praedicta; quia adhuc in spiritu sumus potestatis * libertatis nostrae. Iterum autem etiam Altissimus longanimis est nobiscum hic, et indicavit nobis quod futurum est, neque celavit a nobis quod in extremo continget. Antequam ergo requirat iudicium suum et veritatem cujuspian quod ei debetur, praeparemus animam nostram, ut assumamus et non ut assumamur, et ut speremus et non ut confundamur, et ut requiescamus cum patribus nostris, et non ut cruciemur cum adversariis nostris. Juventus enim seculi praeteriit, et vigor creaturae jam consumptus est, et adventus temporum exigue modicum, et praeterierunt; et prope est hydria cisternae, et navis portui, et cursus itineris urbi, et vita consummationi. Iterum

autem praeparate animas vestras, ut quando navigaveritis et ascenderitis de navi, requiescatis, et non ut quando abieritis, condemnemini. Ecce enim adducet Altissimus haec omnia; ibi non erit iterum locus poenitentiae, neque terminus temporibus, neque longitudo horis, neque mutatio viae, neque locus petitioni, neque missio postulationum, neque accipere scientiam, neque datio charitatis, neque locus resipiscentiae animae, neque deprecationes pro delictis, neque obsecrationes patrum, neque oratio prophetarum, neque adjutorium justorum. Est ibi autem sententia ad corruptionem viae ignis, et semita quae admovet ad carbones. Propter hoc una per unum lex, unum seculum, et illis qui sunt in eo, finis omnibus.

Tunc vivificabit illos quos invenerit, et propitius erit illis, et simul perdet illos qui inquinati fuerint in peccatis.

86. Cum ergo acceperitis epistolam, legite eam in congregationibus vestris cum cura, et sitis meditatores in ea, maxime autem in diebus jejuniorum vestrorum, et sitis memores mei per epistolam hanc, quemadmodum et ego recordor vestri in ea et in omni tempore.

87. Et fuit, cum consummassem omnia verba epistolae hujus, et scripsissem eam cum cura usque ad finem ejus, et plicuissem eam, et obsignassem eam diligenter, et ligassem eam ad collum aquilae, et dimisi et misi eam.

EXPLICIT LIBER BARUCH FILII NERIAE.

LIBER ESDRAE QUARTUS,

DE SYRIACO TRANSLATUS,

SERVATA QUATENUS LICUIT VETERI LATINA VERSIONE.

LIBER EZRAE SCRIBAE,
QUI APPELLATUR SALATHIEL.

III, ¹ Anno tricesimo ruinae civitatis nostrae ego Salathiel, qui sum Ezras, eram in Babylone, et recumbens eram super cubili meo, et obstupefactus eram, et cogitationes ascendebant super cor meum: ² quoniam vidi desertionem Sion, et abundantiam eorum qui habitabant in Babylone. ³ Et admiratus est spiritus meus valde, et coepi loqui ad Altissimum verba timorata, ⁴ et dixi: O dominator Domine, nonne tu dixisti ab initio, quando finxisti terram, et hoc solus, et imperasti pulveri, ⁵ et dedit tibi Adám corpus mortuum? Et ipse figmentum fuit manuum tuarum, et insufflasti in eum spiritum vitae, et factus est vivens coram te: ⁶ et induxisti eum in paradisum, quem plantaverat dextera tua, antequam terra adventaret. ⁷ Et huic mandasti mandatum, et praeterivit illud, et statim statuisti in eum mortem, et in generationes ejus. Et ex eo natae sunt gentes, et tribus, et linguae, et nationes, et cognationes, quarum non est numerus. ⁸ Et ambulavit unaquaeque gens in operi-

bus suis, et impie agebant et injuste coram te, et tu non prohibuisti eos. ⁹ Iterum autem in tempore induxisti diluvium super terram et super inhabitantes saeculum, et perdidisti eos. ¹⁰ Et facta est simul perditio eorum; et sicut Adae mors; sic et his mors diluvii. ¹¹ Dereliquisti autem unum ex iis cum domo sua, et ex eo justii omnes processerunt. ¹² Et factum est, cum coepissent multiplicari, qui habitabant super terram, et multiplicaverunt filios et populos et congregationes multas, et coeperunt iterato impietatem facere plus quam priores. ¹³ Et factum est, cum iniquitatem facerent coram te, elegisti tibi unum ex iis cui nomen erat Abraham. ¹⁴ Et dilexisti eum, et demonstrasti finem temporum ei soli secreta noctu; ¹⁵ et disposuisti ei testamenta aeterna, et dixisti ei ut non umquam derelinqueres semen ejus. Et dedisti ei Isaac, et Isaac dedisti Jacob et Esau. ¹⁶ Et segregasti tibi in hereditatem Jacob, et Esau odisti. Et factus est Jacob in populum magnum. ¹⁷ Et cum educeres semen ejus ex Aegypto, et pepigisti cum eo testamenta aeterna, et adduxisti eos ad montem Sina. ¹⁸ Et inclinasti

caelos, et commovisti terram, et tenuisti orbem, et tremere fecisti abyssos, et conturbasti saecula, ¹⁹ et transiit gloria tua portas quattuor ignis et terrae motuum, et spiritus, et gelu, ut dares semini Jacob legem, et generationi Israel praecepta. ²⁰ Et non abstulisti ab eis cor malignum, ut faceret in eis lex tua fructus. ²¹ Cor enim malignum vestivit primus Adam, et transgressus et victus est, sed et omnes qui de eo nati sunt. ²² Et permansit in eis infirmitas, et lex in corde populi cum radice maligna: tunc discessit bonum, et venit malignum. ²³ Et transierunt tempora, et finitae sunt horae.

Et suscitasti tibi servum nomine David, ²⁴ et dixisti ei aedificare civitatem nomini tuo, et domum, ut offerrentur tibi in ea oblationes de tuis. ²⁵ Et factum est hoc annis multis, et deliquerunt tibi qui habitabant civitatem, ²⁶ et nihil novum fecerunt super quod fecit Adam et omnes generationes ejus: vestiebantur enim et ipsi corde maligno. ²⁷ Et tradidisti civitatem tuam in manum inimicorum tuorum. ²⁸ Et ego dixi tunc in corde meo: Numquid bene operantur, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dereliquisti Sion? ²⁹ Et factum est cum venissem huc, vidi impietates multas, quarum non est numerus: et delicta multa vidit anima mea hoc tricesimo anno, et commotum est cor meum: ³⁰ quoniam vidi quomodo sustines peccantes, et parcis impie agentibus, et perdidisti populum tuum, et conservasti inimicos tuos, et non significasti ³¹ alicui quomodo comprehendatur via tua. Numquid meliora fecit Babylon quam Sion? ³² aut aliam gentem cognoscis magis quam Israel? aut quae tribus credidit testamento tuo, sicut Jacob? ³³ Quarum merces non comparuit, neque labor fructificavit. Pertransiens enim per-

transivi per gentes, et vidi eas nunc prosperantes, et non memorantes mandatorum tuorum.

³⁴ Nunc autem pondera in statera nostram iniquitatem, et eorum qui habitant in saeculo: et apparebit momentum scapi non declinans. ³⁵ Aut quando non peccaverunt in conspectu tuo, qui habitant saeculum? aut quae gens sic observavit mandata tua? ³⁶ Homines vero per nomina invenies servasse mandata tua, gentem autem non invenies.

IV, ¹ Et respondit angelus, qui missus est ad me, cui nomen Uriel, ² et dixit mihi, Commovens commovit se cor tuum in saeculo hoc, et comprehendere voluisti viam Altissimi.

³ Et respondi, et dixi: Ita Domine meus.

Et iterum respondit, et dixit mihi: Tres vias missus sum ostendere tibi, et tres similitudines proponere coram te. ⁴ De quibus mihi si renuntiaveris unam ex iis, et ego tibi demonstrabo viam, quam desideras videre, et docebo te, propter quid sit cor malignum. ⁵ Et respondi, et dixi: Loquere Domine meus.

Et respondit, et dixit ad me: Vade pondera mihi ignis pondus, aut mensura mihi satum venti, aut revoca mihi diem, quae praeteriit. ⁶ Et dixi ei: Quis natum poterit facere haec quae dixisti? Me ipsum, Domine meus, interrogabis ista omnia?

⁷ Et dixit ad me: Si interrogassem te, et dixissem tibi: Quanta promptuaria sunt in corde maris, aut quantae venae sunt in principio abyssi, aut quantae viae sunt desuper firmamentum, aut qui sunt exitus inferni, aut quae sunt viae paradisi: ⁸ diceres mihi, in abyssum non descendi, neque in infernum adhuc descendi, neque in caelum a diebus meis ascendi.

⁹ Nunc autem non interrogavi te de his, nisi de igne, et vento, et die, in quibus egisti, et a quibus separari non potes: et non dixisti mihi de iis.

¹⁰ Et dixit mihi: Tu quae sunt tecum coadolescencia, non potes cognoscere: ¹¹ et quomodo poterit vas tuum capere Altissimi viam? Quia in aliquo quod non comprehenditur, creata est via Altissimi; neque potest corruptibilis in saeculo corruptibili cognoscere viam incorruptibilis.

Et cum audissem haec, cecidi super faciem meam, ¹² et dixi illi: Melius erat nobis, si non venissemus, quam cum venerimus, vivere in impietate, et pati, et non intelligere quam ob rem patimur.

¹³ Et respondit, et dixit ad me: Proficiscentes profectae sunt silvae lignorum campi, et cogitaverunt cogitationem, ¹⁴ et dixerunt: Venite, eamus, faciamus bellum cum mari, ut recedat coram nobis, et faciamus nobis silvam aliam. ¹⁵ Etiam fluctus maris similiter cogitaverunt cogitationem, et dixerunt: Venite, ascendamus, faciamus bellum cum silva campi, ut et ibi faciamus nobis regionem aliam. ¹⁶ Et factus est cogitatus silvae in vanum, venit enim ignis, et consumpsit eam. ¹⁷ Et factus est et cogitatus fluctuum maris: stetit enim arena, et prohibuit eos. ¹⁸ Si ergo esses iudex horum, quem ex iis iustificares, et quem condemnares? ¹⁹ Et respondi, et dixi: Utrique vanam cogitationem cogitaverunt: terra enim data est silvae, et locus maris portare fluctus suos.

²⁰ Et respondit, et dixit ad me: Bene iudicasti, et quare non iudicasti temetipsum? ²¹ Quemadmodum enim terra silvae data est, et locus maris portare fluctus suos: sic et illi qui super terram inhabitant, quae sunt super terram intelligere solummodo possunt: et ille qui super caelos, quae super caelos. ²² Et respon-

di, et dixi: Deprecor te Domine; cur, Domine, datus est mihi sensus cogitandi? ²³ Non enim volui interrogare de superioribus viis, sed de iis quae pertranseunt per nos quotidie: quoniam Israel datus est gentibus, et quem dilexisti populum, datus est tribubus impiis, et lex sancta patrum nostrorum in interitum deducta est, et dispositiones scriptae non sunt: ²⁴ et pertransimus de saeculo, ut locustae, et vivimus ut vapor, et nec digni sumus misericordiam consequi. ²⁵ Sed quid faciet nomini suo magno quod invocatum est super nos? de his interrogavi. ²⁶ Et respondit, et dixit ad me: Si fueris, videbis; et si multum vixeris, miraberis: quoniam festinat saeculum pertransire, ²⁷ quia non capit portare quae justis repromissa sunt: quoniam plenum gemitibus est saeculum hoc et infirmitatibus multis. ²⁸ Seminatum est enim malum, de quo me interrogasti, et necdum venit area ejus. ²⁹ Nisi ergo messum fuerit quod seminatum est, et discesserit locus ubi seminatum est malum, non veniet terra ubi seminatum est bonum. ³⁰ Quoniam granum unum seminis mali seminatum est in corde Adam ab initio: et quantos fructus impietatis generavit usque nunc, et generabit usquedum veniat area? ³¹ Confer ergo tu in anima tua, et vide, granum unum seminis mali quod seminatum est, quantos fructus impietatis fecit: ³² quando ergo seminabuntur spicae honorum, quarum non est numerus, quamnam aream futurum est ut faciant? ³³ Et respondi, et dixi: Usquequo, et quando haec? Quia modici sunt et mali anni nostri.

³⁴ Et respondit, et dixit mihi: Non festines tu super Altissimum. Tu enim festinas propter temetipsum: Excelsus autem propter multos. ³⁵ Nonne enim de

his interrogaverant animae justorum in promptuariis suis, et dixerunt, Usquequo sumus hic? et quando area mercedis nostrae?

³⁶ Et respondit Ramiel angelus, et dixit eis: Donec impletus fuerit numerus similium vobis, quoniam ponderans ponderavit Sanctus saeculum, ³⁷ et mensurans mensuravit tempora, et numerans numeravit horas, et non educet, nec excitabit usquedum impleatur numerus dictus.

³⁸ Et respondi, et dixi: O dominator Domine, sed ecce nos omnes pleni sumus impietate. ³⁹ Et ne forte propter nosmetipsos prohibeatur retributio justorum, propter peccata inhabitantium super terram. ⁴⁰ Et respondit, et dixit ad me: Vade, et interroga praegnantem, quando impleverit novem menses suos, si poterit adhuc matrix retinere infantem in semetipsa? ⁴¹ Et dixi, Non potest, Domine.

Et respondit, et dixit ad me, Infernus et promptuaria animarum matrici assimilata sunt. ⁴² Quemadmodum enim festinat illa quae parit effugere necessitatem partus sui: sic et haec festinant reddere id quod repositum est in eis ab initio. ⁴³ Et tunc demonstrabitur tibi de iis quae concupiscis videre. ⁴⁴ Et respondi, et dixi: Si inveni gratiam in oculis tuis, et si possibile est, et idoneus sum, ⁴⁵ demonstra mihi saltem hoc, si tempus quod pertransiit super nos plus quam illud quod venturum est. ⁴⁶ Quoniam tempus quod pertransiit, scio: et quid futurum sit, ignoro.

⁴⁷ Et respondit, et dixit ad me: Sta super dexteram partem, et demonstrabo tibi interpretationem similitudinis. ⁴⁸ Et steti, et vidi: et ecce transiit coram me fornax ignis ardens; et factum est, cum transiisset flamma, vidi: et ecce abundantior fumus. ⁴⁹ Et post haec transiit coram me nubes plena aquae, et demisit pluviam

vehementem valde: et cum transiisset impetus pluviae, superaverunt in ea guttae.

⁵⁰ Et respondit, et dixit ad me: Cogita in anima tua, et vide: sicut crescit pluvia amplius quam guttae, et ignis quam fumus: sic superabundavit mensura quae transivit. Superaverunt autem guttae, et fumus. ⁵¹ Et postalavi ab eo, et dixi, Putasne vivam usque ad dies illos? vel quis erit in diebus illis?

⁵² Et respondit, et dixit ad me, De signis, de quibus me interrogasti, ex parte possum tibi dicere: de vita autem tua non sum missus dicere tibi: neque enim scio.

V, ¹ De signis autem: ecce dies venient, et apprehendentur qui inhabitant saeculum in stupore multo: et abscondetur pars veritatis: et sterilis erit terra fidei: ² et multiplicabitur injustitia, et incontinentia super hanc quam vidisti nunc, et super quam audisti olim: ³ et erit instabilis et non calcata terra ista, quam vidisti regnare nunc, et videbunt terram istam desertam. ⁴ Si autem tibi dederit Altissimus visum, videbis eam quae post tertiam, turbari, et apparebit subito sol noctu, et luna interdiu, ⁵ et lignum stillabit sanguinem, et lapis dabit vocem suam, et populi commovebuntur, et aer commutabitur: ⁶ et regnabit, quem non putant multi, et volatilia commigrationem facient: ⁷ et mare Sodomiticum producet pisces multos, et dabit vocem noctu, quam non noscunt multi; et omnes audient eam, ⁸ et hiatus fient per loca multa, et ignis frequenter remittetur, et bestiae agrestes transmigrabunt a loco suo, et signa a mulieribus apparebunt; parientur enim foetus nondum perfecti, ⁹ et in dulcibus aquis salsae invenientur, et amici contra amicos suos subito pugnabunt: et abscondetur tunc sapientia, et intellectus separabitur in promptuaria

sua. ¹⁰ apud multos, et non inveniatur: et multiplicabitur injustitia, et incontinentia super terram.

¹¹ Et interrogabit regio proximam suam, et dicet ei, Numquid per te pertransiit justitia, aut homo justitiam faciens? Ipsa autem regio negabit. ¹² Et erit in illo tempore, sperabunt homines, et non impetrabunt: et laborabunt, et non invenient: et fatigabuntur, et non firmabitur via eorum. ¹³ Haec signa dicere tibi praeceptum est mihi: si autem oraveris iterum, et imploraveris sicut nunc, et jejunaveris septem diebus, audies majora prae his. ¹⁴ Et evigilavi, et corpus meum horrescebat valde: et anima mea laborabat, ut egrederetur: ¹⁵ et tenuit me angelus, qui loquebatur in me, et confortavit me, et statuit me super pedes meos.

¹⁶ Et factum est in nocte secunda, et venit ad me Psaltiel dux populi, et dixit mihi, Ubi fuisti? et quare vultus tuus tristis? ¹⁷ An nescis, quoniam tibi creditus est Israel in regione captivitatis eorum? ¹⁸ Exurge ergo, et comede paululum panis, ut non derelinquas eos, sicut pastor gregem suum in manu luporum vastatorum. ¹⁹ Et ego dixi ei: Vade a me, et non appropries ad me usque ad septem dies, et tunc venies ad me, et annuntiabo tibi verba. Et cum dixissem ei, recessit a me.

ORATIO EZRAE.

²⁰ Et ego jejunavi diebus septem ingemiscens et plorans, sicut mihi mandavit Ramiel angelus. ²¹ Et factum est post dies septem, et ecce iterum cogitationes cordis mei molestae erant mihi valde, ²² et resumpsit anima mea spiritum intellectus: et iterum coepi loqui coram Altissimo sermones istos postulationis et obsecra-

tionis, ²³ et respondi, et dixi, O dominator Domine ex omnibus silvis terrae, et arboribus ejus, elegisti tibi vitem unam: ²⁴ et ex omnibus terris orbis, elegisti tibi regionem unam: ²⁵ Et ex omnibus abyssis maris, magnificasti tibi rivum unum: et ex omnibus floribus orbis, elegisti tibi florem unum: et ex omnibus aedificatis civitatibus, sanctificasti tibi Sion: ²⁶ et ex omni creato volatili, nominasti tibi columbam unam: et ex omni creato pecore, complacuisti tibi in ove una: ²⁷ et ex multitudine populorum, appropinquare fecisti tibi populum unum: et ab omnibus probatam legem donasti illi, quem dilexisti populo. ²⁸ Et nunc Domine, utquid tradidisti unum pluribus? Et repudiasti unam radicem super multas, et dispersisti et ventilasti unicum tuum inter multos: ²⁹ et conculcaverunt qui contradicunt jussionibus tuis eos, qui crediderunt testamento tuo. ³⁰ Si autem odiens odisti populum tuum, tuis manibus debebat castigari.

³¹ Et postquam locutus sum sermones istos, missus est ad me angelus, qui missus fuerat ad me praeterita nocte, ³² et dixit mihi, Audi me, Ezra, et instruam te: et intende mihi, et adjiciam coram te sermones.

³³ Et respondi, et dixi ei, Loquere Domine meus. Et dixit ad me, Valde commotus es super Israel: an plus dilexisti eum quam factorem ejus? ³⁴ Et dixi, Non Domine, sed dolens dolui et locutus sum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quaerentem apprehendere sententiam Altissimi, et investigare partem judicii ejus. ³⁵ Et dixit ad me, Non potes. Et dixi ei, Quare, Domine, non deprecabor? Aut ad quid natus sum, et quare non facta est matrix matris meae mihi sepulchrum, ut non viderem laborem Jacob, et defatigationem seminis Israel?

³⁶ Et respondit, et dixit ad me, Numerata mihi ea quae necdum venerunt, et collige mihi dispersas guttas, et revirida mihi aridos flores, ³⁷ et aperi mihi clausa promptuaria, et produca mihi inclusos in eis flatus; et demonstra mihi imaginem facierum, quas nondum vidisti, aut demonstra mihi vocis imaginem: et tunc ostendam tibi laborem et tempus quae rogasti videre.

³⁸ Et dixi, Dominator Domine, quis est qui potest haec scire, nisi qui cum hominibus habitationem non habet? ³⁹ Ego autem insipiens et miser: quomodo poterò dicere de his, de quibus me interrogasti? ⁴⁰ Et dixit ad me, Quomodo non potes facere unum de his quae dicta sunt: sic non poteris invenire iudicium meum, aut finem charitatis, quam populo meo promisi. ⁴¹ Et dixi, Sed ecce Domine, promisisti his qui in fine sunt: et quid facient qui ante nos erant, aut nos, aut ii qui post nos? ⁴² Et respondit, et dixit ad me, Coronae assimilavi iudicium meum. Sicut non est novissimis tarditas, sic nec prioribus praeventus. ⁴³ Et respondi, et dixi, Numquid enim non poteris facere eos qui fuerunt, et qui sunt, et qui futuri sunt, in unum, ut celeriter iudicium tuum ostendas?

⁴⁴ Et respondit, et dixit ad me, Non festinat creatura super creatorem suum, sed neque sustinebat saeculum ea quae futura erant in eo, in unum. ⁴⁵ Et iterum respondi, et dixi: Et quo modo dixisti servo tuo, quoniam vivificans vivificabis a te creatam creaturam in unum? Si ergo viventes vivent in unum, et sustinebit creatura: poterat et nunc portare praesentes in unum. ⁴⁶ Et respondit, et dixit ad me, Interroga matricem mulieris, et dic ad eam, Si decem paris, quare per tempus non^o paris eos? Roga ergo eam, ut det illos.

decem. ⁴⁷ Et dixi, Non potest, Domine, nisi secundum tempus. ⁴⁸ Et dixit ad me, Et ego dedi terram matricem iis qui veniunt super eam per tempus. ⁴⁹ Quemadmodum enim infans non parit, nec ea quae senuit adhuc: sic et ego disposui saeculum quod creavi. ⁵⁰ Et interrogavi eum, et dixi, Cum jam dederis mihi viam, loquar coram te: ipsa mater nostra Sion, de qua dixisti mihi, num^o, Domine, juvenis est adhuc, an iam senectuti appropinquat? ⁵¹ Et respondit, et dixit ad me, Interroga eam quae parit, et dicet tibi. ⁵² Dic ei, Quare quos paris nunc, similes sunt prioribus, sed minores sunt statura? ⁵³ Et dicet tibi et ipsa, Alii sunt qui in virtute juventutis nati sunt: et alii sunt qui in senectute nascuntur deficiente matrice. ⁵⁴ Considera et tu, et vide, quoniam minores estis statura prae iis qui ante vos: ⁵⁵ et qui post vos venient, erunt minores^o quam vos, quia iam senuit creatura, et robur juventutis ejus praeteriit. Et respondi, et dixi, Rogo te, Domine, si inveni gratiam coram te, demonstra servo tuo, per quem visitabis creaturam tuam.

VI, ¹ Et respondit, et dixit ad me, Initium^o per hominem, finis autem per memetipsum. Sicut enim antequam esset terra orbis, et antequam starent exitus saeculi, et antequam spirarent pondus suum venti^o ² et antequam audiretur vox tonitruum, et antequam splenderent nitores coruscationum, et antequam firmaretur terra paradisi, ³ et antequam videretur decor florum, et antequam confirmaretur vis motuum, et antequam colligerentur innumerabiles militiae angelorum, ⁴ et antequam extolleretur altitudo aeris, et antequam nominarentur mensurae firmamentorum, et antequam firmaretur scabellum Sion, ⁵ et antequam investigaren-

tar praesentes anni, et antequam effingerentur stultitiae eorum qui nunc peccant, et antequam consignarentur, qui fidem sibi thesaurizaverunt: ⁶ tunc cogitavi, et facta sunt haec omnia per me solum, et non per alium.

⁷ Et respondi, et dixi, Quae erit separatio temporum? aut quando finis saeculi prioris, aut quodnam initium secundi? ⁸ Et respondit, et dixit ad me, Ab Abraham usque ad Abraham. Ab Abraham natus est Isaac, et ab Isaac natus est Jacob et Esau, et manus Jacob tenebat calcaneum Esau; calcaneus prioris Esau, et manus secundi Jacob. ⁹ Principium enim hominis manus ejus, et finis hominis calcaneus ejus. ¹⁰ Inter calcaneum ergo et manum aliquid aliud noli quaerere, o Ezra.

¹¹ Et respondi, et dixi, O dominator Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ¹² demonstra mihi servo tuo finem signorum, quorum ex te demonstrasti mihi modicum nocte praeterita.

¹³ Et respondit, et dixit ad me, Surge super pedes tuos, et audies vocem magnam. ¹⁴ Et erit, si commotione commovebitur locus, super quem stas super eum, ¹⁵ dum sermo fiet tecum, non expaveas, quoniam sermo est de nuncio finis, et fundamenta terrae intelligent, ¹⁶ quoniam de ipsis est sermo, et expavebunt et commovebuntur, sentient enim quoniam finis eorum commutabitur. ¹⁷ Et factum est, cum audissem, surrexi super pedes meos, et audivi: et ecce vox loquens, et sonus ejus sicut sonus aquarum multarum, ¹⁸ et dixit, Ecce dies veniunt, et erit quando appropinquabo, ut visitem habitantes in terra: ¹⁹ et quando inquirere incipiam in manibus injustorum, et quando completa fuerit humilitas Sion, ²⁰ et quando incipiet supersignari saeculum istud quod inci-

piet pertransire, haec signa faciam, Libri aperientur ante faciem firmamenti, et omnes videbunt iudicium meum simul, ²¹ et anniculi infantes loquentur, et dabunt vocem suam, et praegnantibus immature parient infantes tertio mense et quarto, et vivent et salient. ²² Et subito loca non seminata seminata invenientur, et plena promptuaria subito invenientur vacua: ²³ et cornu canet in sono alto; quod omnes audient subito, et expavescent. ²⁴ Et erit in illo tempore, bellabunt amici cum amicis ut inimici, ut obstupescat terra cum iis qui habitant eam: et exitus fontium stabunt, ut non decurrant tribus horis: ²⁵ et erit, omne quod derelictum fuerit ex omnibus istis quae praedixi tibi, ipsum salvabitur, et videbit salutare meum, et finem saeculi. ²⁶ Et tunc videbit homines qui assumpti fuerunt, qui mortem non gustaverunt a generationibus suis, et convertetur cor inhabitantium terram, et mutabitur in sensum alium. ²⁷ Oblivioni enim dabitur malum, et extinguetur dolus. ²⁸ Et florebit fides, et vincetur corruptela, et apparebit veritas, quae sine fructibus mansit annis tantis.

²⁹ Et factum est, cum loqueretur mihi, et ecce paulatim commovebatur locus super quem stabam super eum, ³⁰ et dixit ad me, Haec veni tibi ostendere ista nocte. ³¹ Si ergo iterum rogaveris, et jejunaveris septem diebus, iterum revelabo tibi majora prae his. ³² Quia auditione audita est vox tua apud Altissimum. Vidit enim Fortis puritatem tuam, sanctitatem quoque, quam ab adolescentia tua habes: ³³ et propter hoc misit me revelare tibi haec omnia.

Et dixit mihi: Confide, et noli timere, ³⁴ et noli festinare cogitare de prioribus temporibus mala, ne sit super te investigatio in novissimis temporibus.

³⁵ Et factum est post haec, flevi: et jejunavi septem diebus, ut supplerem tres hebdomadas, quae dictae sunt mihi.

³⁶ Et factum est in octava nocte, et ecce cor meum turbabatur iterato in me, et coepi loqui coram Altissimo. ³⁷ Quia inflammabatur spiritus meus valde, et anima mea exardescebat.

³⁸ Et dixi, O dominator Domine, loquens locutus es ab initio creaturae tuae in primo die, et dixisti, Fiat caelum et terra: et verbum tuum, Domine, opus perfecit. ³⁹ Et erat tunc spiritus se circumferens, et tenebrae operientes, et silentium soni, et vox hominis nondum erat. ⁴⁰ Tunc dixisti de thesauris tuis proferri splendorem luminis, ut apparent opera tua.

⁴¹ Et die iterum secundo creasti spiritum firmamenti, et imperasti ei ut divisionem faceret inter aquas et aquas, ut pars ex eis ascenderet sursum, et alia pars maneret deorsum.

⁴² Et tertia die imperasti aquis congregari in unam ex septem partibus terrae; sex vero partes siccasti et conservasti, ut ex his sint coram te ministrantes, et cultae, et seminatae. ⁴³ Verbum autem tuum processit, et opus statim factum est. ⁴⁴ Germinaverunt enim tunc subito fructus multi innumerabiles et dulces in gustibus suis in omni genere et genere, et flores, qui in formis unus alteri non assimilantur, et arbores quae in specie sua non conveniunt, et odores qui in odoribus suis non investigantur, haec facta sunt die tertia.

⁴⁵ Et die quarta imperasti, et factus est sol luminosus, et splendor lunae, et dispositio stellarum: ⁴⁶ et imperasti eis, ut deservirent homini qui futurum erat ut plasmaretur a te.

⁴⁷ Et quinto die dixisti septimae parti,

ubi erat aqua, ut produceret animalia, et volatilia, et pisces: et facta sunt. ⁴⁸ Aqua muta, et sine anima illud in quo erat anima, faciebat, ut ex his mirabilia tuae generationes enarrent. ⁴⁹ Et tunc conservasti duo animalia, quae creasti: et vocasti nomen unius Behemoth, et nomen alterius vocasti Leviathan, ⁵⁰ et separasti ea ab alterutro. Quia enim non poterat septima pars humida capere ea. ⁵¹ Et dedisti Behemoth unam ex partibus, quae siccata est die tertio, ut habitet ibi ubi sunt montes mille. ⁵² Leviathan autem dedisti unam ex septem partibus humiditatis. Et servasti eos, ut essent cibus quibus vis, et quando vis.

⁵³ Et sexto die imperasti terrae, ut produceret coram te jumenta, et bestias, et reptilia: ⁵⁴ super his autem constituisti Adam, ducem super omnibus operibus quae creasti antea, et ex eo sumus nos, populus quem elegisti. ⁵⁵ Haec autem omnia dixi coram te, dominator Domine, quoniam dixisti quia propter nos ipsos creasti saeculum istud. ⁵⁶ Residuas autem gentes ab Adam natas dixisti eas nil esse, et similasti eas sputo, et quasi stillicidium de lebeti similasti abundantiam earum. ⁵⁷ Et nunc Domine, ecce, illae gentes quae in nihilum deputatae sunt, ecce dominantur nostri, et conculcant nos: ⁵⁸ nos autem populus tuus quem honorasti et vocasti primogenitum et unigenitum, proximum et dilectum, ecce traditi sumus in manibus eorum: ⁵⁹ et si propter nos creatum est saeculum, quare hereditate non possidemus ipsum saeculum nostrum? Usquequo haec?

VII, ¹ Et factum est, postquam finissem loqui verba haec, ecce missus est ad me angelus qui missus fuerat ad me primis noctibus, ² et dixit ad me, Surge Ezra, et audi sermones quos veni dicere ad te.

³ Et dixi ei, Loquere Domine meus. Et respondit, et dixit ad me, Mare si positum esset in spatioso loco, ut esset latum et immensum, ⁴ introitus autem ejus positus in loco angusto, ut esset similis flumini. ⁵ Si quis autem voluerit ingredi mare, et videre illud, et fieri dominus ejus: si ergo non transierit illud in angustia, in latitudinem quomodo venire poterit?

⁶ Audi item aliud, Civitas est, aedificata et posita in loco magno campestri: est autem illa civitas plena honorum multorum, ⁷ et introitus ejus angustus et positus in excelso, ut sit a dextris ignis, et a sinistris aqua profunda: ⁸ et semita una sola, posita inter haec duo, inter ignem et aquam, ut non capiat semita illa, nisi solummodo vestigium hominis. ⁹ Si autem datione dabitur illa civitas in hereditatem, si heres positum periculum non pertransierit, quomodo poterit accipere hereditatem suam? ¹⁰ Et ego dixi ei, Certe sic est Domine.

Et respondit, et dixit ad me, Sic est et pars Israel. ¹¹ Propter eos enim feci saeculum, et quando projecit Adam praecepta mea, condemnatum est quod factum est. ¹² Et propter hoc facti sunt eis introitus hujus saeculi praesentis angusti, et pleni gemituum et defatigationis et periculi multi, et laboris magni cum infirmitatibus et passionibus.

¹³ Introitus autem saeculi futuri spatiosi et securi sunt, et faciunt fructus immortales. ¹⁴ Si ergo non praeterierint vitam in angustiis et malis istis: non invenient quae sunt reposita eis. ¹⁵ Nunc autem quare commoveris, quod sis corruptibilis? et quid conturbaris, cum sis mortalis? ¹⁶ Et quare non accepisti in corde tuo quod est futurum, sed quod praesens est?

¹⁷ Et respondi et dixi, Dominator Domine, sed ecce disposuisti in lege tua,

quoniam justii hereditabunt haec, impii autem peribunt. ¹⁸ Justii ergo recte ferunt angustias, quia sperant se perventuros ad spatiosum: impii autem angustias patiuntur, et spatiosum non videbunt.

¹⁹ Et respondit, et dixit ad me, Ne sis tu super Deum, neque intelligens super Altissimum. ²⁰ Peribunt ergo multi qui venerunt, quia neglecta est in eis lex, quae posita est a me. ²¹ Mandatum enim mandavit Deus illis qui venerunt, quando venerunt tunc, quid facerent et viverent, et quid observarent et non punirentur. ²² Ipsi autem restiterunt, et non obedierunt ei, et constituerunt sibi cogitamina vana, ²³ et adjecerunt sibi circumventiones lapsuum, et super haec omnia dixerunt Altissimum non esse, et vias ejus non cognoverunt, ²⁴ et legem ejus spreverunt, et pactiones ejus abnegaverunt, et praecepta ejus non crediderunt, et opera ejus neglexerunt. ²⁵ Propter hoc ecce, Ezra, vacua vacuis, et plena plenis. ²⁶ Ecce enim dies venient, et erit quando venerint signa quae praedixi tibi, et revelabitur sponsa apparens ut civitas, et apparebit quae subducitur nunc: ²⁷ et omnis qui liberatus fuerit de praedictis malis, ipse videbit mirabilia mea. ²⁸ Revelabitur enim filius meus Messias cum iis qui cum eo sunt, et jucundabit qui relictii sunt triginta annis. ²⁹ Et erit post annos hos, morietur filius meus Messias, et omnes in quibus est spiramentum hominis: ³⁰ et convertetur saeculum in pristinum silentium diebus septem, sicut fuit ab initio, ita ut nemo derelinquatur.

³¹ Et erit post dies septem, excitabitur quod nunc non vigilat saeculum, et morietur corruptio: ³² et terra reddet qui jacet in ea, et pulvis reddet qui in eo dormiunt, et promptuaria reddent quae in eis repositae sunt animae. ³³ Et re-

velabitur Altissimus super sedem iudicii, et veniet consummatio, et pertransibunt miserationes, et misericordia elongabitur, et longanimitas congregabitur. ³⁴ Iudicium autem meum solum remanebit, et veritas stabit, et fides exultabit, ³⁵ et opus subsequetur, et merces ostendetur, et iustitiae vigilabunt, et impietates non dormient. Et apparebit sinus tormentorum, ex adverso autem hujus locus quietis: revelabitur furnus gehennae, et ex adverso ejus iterum paradisos jucunditatum. Et dicet tunc Altissimus contra illos populos resuscitados: Respicite et videte quem abnegastis, aut quem non coluistis, aut cujus praecepta rejecistis. Videte igitur ex adverso vestrum: ecce hic deliciae et oblectamenta, et illic ignis et tormentum. Haec loquetur eis in illo die iudicii. Ille enim dies iudicii sic est. Non sol est in eo, neque luna, neque stellae, neque nubes, neque fulgura, neque tonitrua, neque venti, neque aqua, neque aer, neque tenebrae, neque vesper, neque mane, neque aestas, neque hiems, neque initium anni, neque calor, neque glacies, neque frigus, neque grando, neque ros, neque pluvia, neque meridies, neque nox, neque dies, neque lux, neque lumen, neque fulgor, neque splendor, nisi tantum radius gloriae Altissimi, ex quo erit ut sint videntes quod constitutum est. Longitudo autem erit ei sicut hebdomada annorum. Hoc est autem et lex ejus, et tibi soli demonstravi ea. Et respondi, et dixi: Dominator Domine, etiam tunc dixi, et nunc iterum dicam: Beati omnes illi, qui venerunt et custodierunt praecepta posita a te. Sed de iis, de quibus rogatio mea est, quis enim ex iis qui venerunt qui non peccaverint; aut quis ex natis qui non transgressus sit praeceptum tuum? Et nunc apparet, quia paucis futurum est

ut saeculum venturum ferat jucunditatem, multis vero tormentum. Est enim in nobis cor malum, quod abduxit nos ab his, et adduxit nos ad corruptionem, et vias mortis demonstravit nobis, et semitas perditionis indicavit nobis, et removit nos a vita. Et hoc nequaquam paucis, sed fortassis* omnibus qui fuerunt.

Et respondit, et dixit ad me: Audi me, Ezra, et dicam tibi, et denuo erudiam te. Propter hoc non fecit Altissimus unum saeculum, sed duo. Tu autem, qui dixisti non multos esse justos, sed paucos, audi contra haec. Lapidis pretiosi si fuerint tibi et pauci, contra numerum horum constitue tibi plumbum et argillam. Et dixi: Quomodo, Domine, possibile est?

Et respondit, et dixit ad me: Minime hoc tantum, sed interroga terram, et dicet tibi, et dic illi, et enarrabit tibi. Dic illi: Aurum generasti et argentum et aes et ferrum et plumbum et argillam. Plus autem est argentum quam aurum, et aes quam argentum, et ferrum quam aes, et plumbum quam ferrum, et argilla quam plumbum. Confer ergo tu, et vide, utrum pretiosa et chara sint multa, an pauca. Et respondi, et dixi: Dominator Domine, multa sunt contemptibilia et pauca pretiosa. Et respondit, et dixit ad me: Confer ergo in temetipso quod cogitasti; quia omnis qui habet modicum, quod est paucum, gaudet de eo magis quam ille qui habet multa. Sic est consilium iudicii ejus. Gaudeo enim et laetor de paucis qui salvantur, quoniam ipsi sunt qui nunc gloriam meam confirmant, et propter quos nomen meum glorificatum est nunc; neque angustior de multitudine illorum qui pereunt, ipsi sunt enim illi, qui nunc assimilati sunt vaporibus, et sicut famus ipsi reputati sunt, et pares flammae facti sunt, quia arserunt et extincti sunt.

Et respondi, et dixi: O quid fecisti terra, a qua isti nati sunt, et eunt in perditionem. Si autem intellectus de pulvere est, sicut reliquae creaturae, expediebat ut utinam etiam ipse esset pulvis; non autem fuit, quia intellectus non erit exinde. Nunc autem intellectus nobiscum crescit, et propter hoc cruciamur, quia cum sciamus perimus. Lugeant cognationes hominum, ferae autem gaudeant, lamententur omnes nati, iumenta autem et pecus exultent, quia illis expedit multum valde quam nobis, quia non expectant iudicium, neque noscunt supplicium, neque vita post mortem promissa est eis. Nos enim quid proficimus quod viventes vivimus, sed cruciatu cruciabimur? Omnes enim nati coinquinati sunt in peccatis, et pleni sunt iniquitate, et graves super eos ruinae eorum. Et si post mortem non veniremus ad iudicium, multum expedit nobis.

Et respondit, et dixit ad me: Et quando Altissimus faciens faciebat saeculum, et Adam, et omnes qui fuerunt ab eo, antea paravit iudicium, et quae iudicii sunt. Et nunc ex verbis tuis intellige, quia dixisti, quod intellectus nobiscum crescit. Habitatores ergo terrae propter hoc cruciantur, quod cum sit in eis intellectus, inique egerunt, et acceperunt mandata et non custodierunt ea, etiam legem, quae posita fuit eis, rejecerunt. Et quid haberent quod dicant in iudicio, aut quomodo aperient os suum, et loquentur in tempore novissimo? Quandiu enim longanimis fuit Altissimus in habitatores saeculi, et minime propter eos ipsos, sed propter tempora reposita!

Et respondi, et dixi: Si inveni gratiam in conspectu tuo, dominator Domine, indica servo tuo etiam istud. Eja post mortem nunc, cum redimus singuli quis-

que animam nostram, num custoditi custodimur in quiete, donec veniant illa tempora, in quibus futurum est ut renoves creaturam tuam, an ex hoc nunc cruciamur? Et respondit, et dixit ad me: Indicabo tibi etiam de isto. Tu vero non conjunges animam tuam cum inobedientibus, neque connumerabis temetipsum cum iis qui cruciantur. Habes enim thesaurum operum repositum apud Altissimum, neque apparebit tibi usque ad tempora novissima. De morte autem hoc est verbum. Quando exierit decisio sententiae ab Altissimo super hominem ut moriatur, quando separatur spiritus a corpore, ut remittatur ad illum qui dedit eum, primo adorat gloriam Dei; si autem est ex contemptoribus, aut ex illis qui non custodierunt vias Altissimi, aut ex illis qui oderunt timentes Deum, animae istae promptuaria non ingrediuntur, sed ex hoc nunc sunt in supplicio, et gemunt et contristantur septem viis.

Via prima, quod restiterunt legi Altissimi.

Via secunda, quod non possunt converti et facere bona, in quibus salventur.

Via tertia, quod vident mercedem repositam illis qui crediderunt.

Via quarta, quod noverunt et intellexerunt supplicium, quod paratum est eis in novissimo, in quo corripientur animae impiorum; quia cum haberent tempus operationis, non subjecerunt se praeceptis Altissimi.

Via quinta, quod vident promptuaria animarum aliarum, quae custodiuntur ab angelis in quiete multa.

Via sexta, quod vident supplicium, quod ex hoc nunc paratum est eis.

Via septima, quae major est ceteris viis praedictis, quod tabescunt in confusione, et consumuntur in pudore, et marcescunt.

in timore, quia vident gloriam Altissimi, in cujus conspectu nunc peccant dum vivunt, et coram quo futurum est ut in novissimo judicentur.

Illarum vero quae custodierunt* viam Altissimi, haec est via, quando venerit dies, ut liberentur de vase isto corruptibili. In illo enim tempore, quo habitaverunt in eo, subjecerunt se Altissimo in labore, et in omnibus horis pertulerunt periculum, ut perfecte custodirent legem ejus, eam quam posuit eis legem*. Propter hoc istud est verbum de eis. Primo vident in gaudio multo gloriam Altissimi, qui assumit eas, et requiescunt, et eunt in septem viis.

Via prima, quod in labore multo pugnauerunt ut vincerent sensum malum qui fictus fuit in eis, ne aberrarent a vita ad mortem.

Via secunda, quod vident conversionem, in qua convertuntur et vexantur animae impiorum, et supplicium reservatum illis.

Via tertia, quod vident testimonium, quod testificatus est de eis factor earum, quia in vita sua custodierunt legem creditam.

Via quarta, quod vident et intelligunt quietem, quia nunc, quando collectae fuerint in promptuariis suis, requiescunt in quiete multa, et ab angelis custodiuntur, et gloriam* reservatam eis in novissimo.

Via quinta, quod gaudent quomodo efferint nunc ab eo quod corrumpitur, et quomodo hereditabunt quod futurum est; et iterum vident tribulationem et multitudinem laboris, a quo liberatae fuerunt, et recreationes quas futurum est ut accipiant, et oblectamenta quae recipient, et sunt immortales.

Via sexta, quando ostendetur eis, quomodo futurum est, ut facies eorum lu-

ceant sicut sol, et quomodo futurum est, ut assimilentur luci stellarum, neque iterum corrumpentur.

Via septima, quae major est ceteris praedictis, quod gloriantur cum fiducia, et confidunt, neque confunduntur, et accelerant ut videant faciem illius, cui subjecerunt se in vita sua, et illius, a quo futurum est ut glorificentur, et ut accipiant mercedem. Hae sunt viae animarum iustorum, quae ex hoc nunc annunciantur.

Et vias tormentorum praedictas recipient ex hoc nunc rebelles. Animae istae in promptuaria non ingrediuntur, sed ex hoc nunc sunt cruciatae in supplicio, et gemunt, et lugent in septem viis.

Et respondi, et dixi: Nunc vero daturne eis locus, aut tempus animabus, postquam separabantur a corporibus, ut viderent quod dixisti mihi?

Et respondit, et dixit ad me: Septem sunt dies libertatis earum, in quibus septem diebus vident verba illa, quae dicta antea fuerunt, et postea colligentur in promptuaria sua.

Et respondi, et dixi: Si inveni gratiam in oculis tuis, indica mihi servo tuo iterum etiam hoc. Num in die iudicii poterunt iusti interrogare impios, aut deprecari pro eis Altissimum, aut patres pro filiis suis, aut filii pro patribus suis, aut fratres pro fratribus suis, aut cognati pro cognatis suis, aut amici pro amicis suis?

Et respondit, et dixit ad me: Quoniam invenisti gratiam in oculis meis, etiam de hoc indicabo tibi. Dies iudicii dies est decretorius, et omnibus ostendet signaculum veritatis. Sicut enim nunc non mittit pater ad filium suum, aut filius ad patrem suum, aut dominus ad servum suum, aut amicus ad dilectum suum, ut pro eo infirmetur, aut ut dormiat, aut ut manducet, aut ut sanetur; sic etiam tunc

non poterit quis ut deprecetur pro aliquo in illa die, neque ut gravet aliquis aliquem. Omnes enim tunc portabunt singuli justitiam suam, aut iniquitatem suam.

³⁶ Et respondi, et dixi, Et quomodo, Domine, invenimus quod oravit olim Abraham pro Sodomitis, et Moyses in deserto pro patribus, quando peccaverunt, ³⁷ et Hiesus filius Nun post eum pro Israel in diebus Achar, et Samuel in diebus Saul, ³⁸ et David pro confractione populi, et Salomon pro eis qui sanctuarium, ³⁹ et Elias pro iis qui pluviam acceperunt, et pro mortuo ut viveret, ⁴⁰ et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, et multi pro multis? ⁴¹ Si ergo modo quando corruptio incresebat, et iniustitia multiplicabatur, oraverunt justii pro impiis; et quare, Domine, etiam tunc sic non erit?

⁴² Et respondit, et dixit ad me, Istud saeculum habet finem, et gloria Dei non constanter manet in eo: propter hoc oraverunt validi pro invalidis. ⁴³ Dies autem iudicii finis est huius saeculi, et initium saeculi futuri immortalis, in quo transibit corruptela, ⁴⁴ et solvetur incontinentia, et abolebitur incredulitas, et crescet iustitia, et orietur veritas. ⁴⁵ Tunc ergo non poterit homo misereri super eum qui victus fuit in iudicio, neque malefacere ei qui vicit in iudicio. Et respondi, ⁴⁶ et dixi, Hic est sermo meus primus et novissimus, quoniam melius erat terrae non dare Adam, vel cum jam dedisset, commouisse eum ut non peccaret. ⁴⁷ Quodnam enim delectamentum est illis omnibus qui venerunt, quia ecce vivunt in angustiis; et mortui sperant supplicium? ⁴⁸ O quid fecisti Adam? Si enim tu peccasti, sed non fuit malum tui solius, sed et nostrum qui ex te sumus. ⁴⁹ Quanam enim utilitas est, quoniam ecce promissum est nobis tempus immortale; nos autem opera

mortalia egimus? ⁵⁰ Et quoniam indicata est nobis spes non deficiens, nos vero male vani facti sumus. ⁵¹ Et quoniam ecce reposita sunt promptuaria sine cura et sine infirmitate; nos vero male conversati sumus nos. ⁵² Et quoniam parata est gloria Altissimi protegere eos qui in castitate vixerunt: nos autem in viis malis ambulavimus. ⁵³ Et quoniam ostendetur paradisis, cujus non marcescunt fructus, in quo sunt deliciae et sanitas: ⁵⁴ nos vero non ingrediemur, quia ingrata loca coluimus. ⁵⁵ Et quoniam futurum est, ut facies justorum luceant super stellas: et facies nostrae nigrescent super tenebras?

⁵⁶ Quia enim non recogitavimus nos in vita nostra quando iniquitatem faciebamus, futurum est ut patiamur post mortem nostram. ⁵⁷ Et respondit, et dixit ad me, Hoc est cogitamentum certaminis quod certabit super terram qui natus est homo. ⁵⁸ Si victus fuerit, patietur quod dixi: si autem vicerit, recipiet quod dixi: ⁵⁹ quoniam haec est via quam dixit Moyses cum viveret, ad populum, et dixit ad eos, Ecce dedi coram vobis hodie vitam et mortem, bona et mala: eligite vobis ergo vitam, ut vivatis vos et semen vestrum. ⁶⁰ Et restiterunt, et non obtemperaverunt ei, neque prophetis qui post eum, et mihi qui locutus sum cum eis. ⁶¹ Propter hoc non erit tristitia de perditione eorum: sicut futurum est gaudium de salute eorum qui obtemperaverunt.

⁶² Et respondi, et dixi ad eum, Scio Domine, quoniam nunc vocatus est Altissimus misericors, quod misereatur iis qui nondum advenerunt in saeculum, ⁶³ et indulgens, quod indulgeat illis qui convertuntur ad legem ejus: ⁶⁴ et longanimis, quoniam longanimitatem praestat nobis, illis qui peccant, quia servi ejus sumus: ⁶⁵ et munificus, quoniam vult do-

nare magis quam exigere : ⁶⁶ et multae misericordiae, quoniam valde multiplicat misericordias iis qui sunt nunc, et iis qui praeterierunt, et iis qui futuri sunt. ⁶⁷ Si enim non multiplicaverit misericordias suas : non poterit saeculum vivificari cum iis qui inhabitant in eo. ⁶⁸ Et donator : quoniam si non donaverit in bonitate sua, ut alleventur iniqui de iniquitate sua, et si non *, non posset vivificari unus ex decem millibus ex hominibus. ⁶⁹ Et iudex : quoniam si non agnoverit ex anima eorum qui creati sunt verbo ejus, et oblitus fuerit * multitudinem iniquitatis eorum : et si non, non derelinqueretur ex innumerabili multitudine, nisi valde pauci.

VIII, ¹ Et respondit, et dixit ad me : Hoc saeculum fecit Altissimus propter multos, futurum autem propter paucos. ² Exponam autem similitudinem * coram te, o Ezra. Quomodo interrogabis terram, et dicet tibi, quemnam pulverem det abundantiore, illumne, ex quo est argilla, an illum, ex quo est aurum : sic est actus hujus saeculi. ³ Multi creati sunt, sed pauci fuerunt salvati.

⁴ Et respondi, et dixi : Absorbe anima mea sensum, et bibe cor meum intelligentiam. ⁵ Venis enim sine voluntate tua, et abis cum non vis. Non enim data est tibi potestas, nisi solummodo in vita temporis exigui.

⁶ O dominator Domine, si jubes servo tuo, orabo coram te, et dabis nobis semen et culturam cordis novi, unde fiant fructus, ut vivere possit omne corruptum, quod vestivit formam hominis. ⁷ Unus enim es, et plasmatio una sumus nos, opus manuum tuarum, sicut dixisti : ⁸ et vivificans vivificas nobis nunc in matrice corpus, quod plasmasti, et componis membra, et conservatur creatio tua in

igne et aqua : et novem mensibus patitur tua plasmatio creaturam quam creasti intra eam : ⁹ ipsum autem quod servat, et quod servatur, utraque conservatione tui ipsius conservantur : et quando iterum reddit matrix, quod factum est in ea, ¹⁰ imperasti ut ex ipsis membris esset lac, fructus mamillarum plenitudinis, ¹¹ ut quod plasmatum est nutriatur usque in tempus modicum, et postea disponis illud in tua misericordia. ¹² Et enutris illud in tua justitia, et erudis illud in lege tua, et instruis illud in tuo intellectu : ¹³ et mortificas illud, ut tuam creaturam : et vivificas illud, ut opus tuum. ¹⁴ Si ergo confestim et celeriter perdis hoc, quod hoc toto labore multo plasmatum est in jussu tuo : et propter quid ergo fuit ?

¹⁵ Et nunc dicens dixi de omni homine : maxime autem tu scis quod de populo tuo doleo : ¹⁶ et de hereditate tua, propter quam lugeo : et de Israel, propter quem tristis sum : et de semine Jacob, propter quod conturbor : ¹⁷ ideo ecce incipiam orare, et deprecabor coram te pro me, et pro eis : quoniam ecce video lapsus nostrum qui inhabitamus in saeculo. ¹⁸ Sed et nunc audivi decretum iudicii futuri. ¹⁹ Ideo audi vocem meam et ausculta verba orationis meae, et loquar coram te, Domine Deus meus.

INITIUM VERBORUM ORATIONIS EZRAE
QUAM ORAVIT PRIUSQUAM ASSUMERETUR.

²⁰ Domine qui habitas in aeternum, cujus superiora elevata, et mansiones in aere : ²¹ cujus thronus immensus, et gloria incomprehensibilis : cui astant exercitus cum timore, ²² cujus verbo in ignem et ventum convertuntur : cujus verbum verum, et sermo perseverans : ²³ cujus

jussio firma, et verba terribilia: cujus aspectus arefacit abyssum, et objurgatio montes tabescere facit, cujus veritas testificatur: ²⁴ exaudi vocem servi tui, et auribus percipe precationem figmenti tui, et intende in verba mea. ²⁵ Dum enim vivo, loquar: et dum sapio, respondebo: ²⁶ ne respicias delicta populi tui, sed eos qui tibi subjecti fuerunt in veritate. ²⁷ Neque attendas stultitias studiorum iniquorum, sed illos qui in ignominia custodierunt pactiones tuas. ²⁸ Neque cogites de iis qui male conversati sunt in conspectu tuo, sed memorare qui in voluntate bona cognoverunt timorem tuum. ²⁹ Neque velis perdere eos, qui assimilati sunt jumentis: sed respice eos qui acceperunt splendorem legis tuae. ³⁰ Neque indigneris eis qui prave egerunt magis quam bestiae: sed dilige eos qui perseveranter in gloria tua confiderunt. ³¹ Quoniam nos et illi qui ante nos, opera corruptionis egimus et insanivimus.

Tu autem propter nos ipsos peccatores, misericors vocatus es. ³² Nobis enim non habentibus opera si desideraveris ut miserearis, indulgens vocaberis. ³³ Justi enim, quibus sunt opera reposita apud te, ex propriis operibus habent quod recipiant. ³⁴ Aut quid est enim homo, ut ei indigneris: aut genus corruptibile, ut exacerberis de ipso? ³⁵ Vere enim nemo de genitis est qui non inique gessit, neque ex iis qui fuerunt, qui non deliquit. ³⁶ In hoc enim cognoscetur bonitas tua dominator Domine, cum misertus fueris eis qui non habent vim operum.

³⁷ Et respondit, et dixit ad me: Ex parte recte locutus es: et juxta sermones tuos, sic fiet: ³⁸ quoniam vere non cogitabo super plasma iniquorum, aut super mortem eorum, aut super judicium eorum, aut super perditionem eorum:

³⁹ Sed jucundabor super adventum figmenti justorum, et super salvationem eorum, et super retributionem mercedis eorum.

⁴⁰ Quomodo enim locutus sum, sic erit.

⁴¹ Sicut enim agricola, qui serit semina multa, et plantas multas plantat, sed non in tempore omnia semina salvantur, neque omnes plantae mittunt radicem: sic et qui venerunt in saeculum, non omnes salvabuntur.

⁴² Et respondi, et dixi: Si inveni gratiam in oculis tuis, loquar coram te.

⁴³ Semen enim agricolae si accipiens non acceperit pluviam tuam in tempore suo, nunquid salvabitur? Etiam vero pluvia multa corrumpitur: ⁴⁴ hominem autem, qui manibus tuis plasmatus est, et imagini tuae similatus est, propter quem creasti omnia, similasti semini agricolae. ⁴⁵ Non, precor a te, dominator Domine: parce populo tuo, et miserere hereditati tuae: creaturis enim tuis misereris.

⁴⁶ Et respondit, et dixit ad me: Quae sunt praesentia praesentibus, et quae futura futuris. ⁴⁷ Multum enim tibi deest, ut possis diligere creaturam meam super me: tu autem multum assimilasti te ipsum impiis; non erit sic. ⁴⁸ Sed etiam in isto glorificaberis coram Altissimo, ⁴⁹ quoniam humiliasti te sicut decet te, et non judicasti te ipsum parem justis: propter hoc plurimum glorificaberis. ⁵⁰ Propterea quod afflictione multa affligentur qui habitant saeculum in novissimo, propter superbiam multam qua superbierunt. ⁵¹ Tu autem quod de temetipso, intellige, et de gloria eorum, qui sunt similes tui. inquire. ⁵² Vobis enim apertus est paradus, et plantata est arbor vitae, et praeparatum est saeculum futurum, et paratae sunt deliciae, et aedificata est civitas, et constituta est requies, et perfecta est bonitas, et completa est sapientia. ⁵³ Et ra-

dixit signata est a vobis: et infirmitas extincta est a vobis: et mors absconsa est: et infernus fugit: et corruptio in oblivionem abiit. ⁵⁴ Et dolores recesserunt a vobis, et in fine ostensi sunt thesauri vitae. ⁵⁵ Ne ergo adjicias iterum ut inquiras de multis illis qui pereunt. ⁵⁶ Nam ipsi acceperunt libertatem, et spreverunt Altissimum, et legem ejus multiplicaverunt contemnere, et vias ejus cesare fecerunt. ⁵⁷ Etiam sanctos ejus conculcaverunt, ⁵⁸ et dixerunt in corde suo non esse Deum: cum scientes scirent quoniam morientes morientur. ⁵⁹ Propter hoc sicut expectant vos quae praedicta sunt: sic etiam eos sitit cruciatus, qui praeparatus est: non enim vult Altissimus perire homines. ⁶⁰ Sed illi qui creati sunt, inhonoraverunt nomen factoris sui: et benignitatem abnegaverunt, neque confessi sunt me, qui praeparavi eis vitam. ⁶¹ Quapropter iudicium meum appropinquavit. ⁶² Quod non demonstravi multis, nisi tibi, et tibi similibus paucis.

Et respondi, et dixi: ⁶³ Ecce nunc Domine demonstrasti mihi multitudinem signorum, quae futurum est ut facias in diebus novissimis: sed non demonstrasti mihi quo tempore.

IX, ¹ Et respondit, et dixit ad me, Metiens metire in temetipso: quia cum videris, quoniam transierit pars una signorum quae praedicta sunt, ² tunc intellige quoniam ipsum est tempus in quo futurum est ut Altissimus visitet saeculum quod ab eo factum est. ³ Et quando videbuntur in saeculo motiones locorum, et tumultus barbarum, et fraus populorum, et turbatio rectorum, et commotio principum, ⁴ tunc intellige quoniam de his erat Altissimus locutus ab initio. ⁵ Sicut enim omne quod factum est in saeculo, notum est initium ejus, et consummatio

ejus manifesta: ⁶ sic et Altissimi tempora, initia eorum nota in signis et in prodigiis et in virtutibus, et consummatio eorum in vindicta et in signis. ⁷ Et erit, omnis qui salvus factus fuerit, et omnis qui poterit effugere per opera sua aut per fidem suam in qua credidit, ⁸ ipse relinquetur de praedicto periculo, et videbit salutare meum in terra mea, et in finibus meis, quae sanctificavi mihi a saeculo. ⁹ Et tunc mirabuntur qui nunc neglexerunt vias meas: et in tormentis erunt qui contempserunt et projecerunt eas. ¹⁰ Quotquot enim non cognoverunt me in vita sua, quando benefaciebam eis: ¹¹ et quotquot superbierunt contra legem meam, habentes libertatem, ¹² et cum apertus esset eis locus longanimitatis, et non intellexerunt, sed neglexerunt; hos oportebat post mortem cognoscere. ¹³ Tu ergo noli investigare ex hoc nunc, quomodo impii cruciabuntur: sed inquire quomodo justis salvabuntur, quorum est saeculum, et propter quos etiam factum est saeculum.

¹⁴ Et respondi, et dixi: ¹⁵ Etiam nunc iterum dico, et postea iterum dicam: quoniam plures sunt qui pereunt, quam qui salvantur: ¹⁶ sicut multiplicati sunt fluctus super guttam parvam.

Et respondit, et dixit ad me, ¹⁷ Qualis locus, talia et semina ejus: et quales flores, tales et tincturae; et qualis operatio, tales et odores; et qualis agricola, talis et area: quoniam in tempore fuit saeculi, ¹⁸ quando paraveram eis qui nunc sunt, antequam fierent saecula, in quo habitarent: et nemo mihi contradixit. ¹⁹ Non enim erat homo. Et nunc quod creati fuerunt super mundo parato, et super mensa indeficienti, et super lege investigabili, corrupti sunt in operibus suis. ²⁰ Et consideravi saeculum meum, et ecce perditum, et orbem terrarum

meum, et ecce fuit in periculo propter perversiones habitatorum ejus. ²¹ Et vidi, et peperci exigue modico: et salvavi mihi racemum de botro, et plantam de silva multa.

²² Pereat ergo multitudo, quia facta est in vanitatem, et servetur racemus meus, et planta mea, quae in multo labore facta sunt.

²³ Tu autem si separaveris septem dies alios, sed non iterum jejunabis irrisus: ²⁴ et ito in campum florum, ubi domus non est aedificata: et manduca solummodo de floribus campi, et carnem non gustabis, et vinum non bibes, sed solummodo flores: ²⁵ et deprecare Altissimum ardentem, et veniam ad te, et loquar tecum.

²⁶ Et profectus sum, sicut praecepit mihi, in campum, qui vocatur Arphad. et sedi ibi super floribus terrae. Et de herbis agri manducavi, et facta est esca earum mihi in saturitatem.

²⁷ Et factum est post dies septem, et ego discumbebam supra foenum, et cooperat cor meum iterum turbari super me sicut ante. ²⁸ Et apertum est os meum, et inchoavi loqui coram Altissimo, et dixi,

²⁹ O dominator Domine, te ostendens ostensus es patribus nostris in deserto Sinai, quando exierant de Aegypto, et quando pertransibant in deserto, in terra in qua non erant fructus, et cum non pertransiret in ea homo: et dixisti eis,

³⁰ Tu Israel audi me, et semen Jacob intende sermonibus meis. ³¹ Ecce enim ego semino in vobis legem meam, et faciet in vobis fructus justitiae, et glorificabimini in ea in saeculum. ³² Patres nostri autem acceperunt legem, et non servaverunt eam, et praecepta, et non perfecerunt ea, et facti sunt fructus legis tuae non pereuntes: nec enim poterant perire, quoniam tua erat.

³³ Illi vero qui acceperunt eam, perierunt,

quia non custodierunt quod in eis seminatum fuerat. ³⁴ Et haec lex est, ut, cum acceperit terra semen, vel mare navem, vel vas aliud quae reponitur in eo, escam: ³⁵ vel quod repositum est, vel quod custoditum est, ista corrumpantur: illa vero quae susceperunt ea, maneant: apud nos autem nequaquam sic factum est. ³⁶ Sed nos qui legem accepimus et peccamus, perimus cum corde nostro quod suscepit eam: ³⁷ lex tua autem non perit, sed permanet in gloria sua.

³⁸ Et cum loquerer haec in corde meo, respexi oculis meis, et vidi mulierem a dextera parte, lugentem et plorantem cum voce magna, et in anima sua ingemiscebat et angustiabatur valde, et vestimenta ejus discissa erant, et pulvis projectus erat super caput ejus. ³⁹ Et ego dimisi cogitatus, quos eram cogitans, et conversus sum ad eam, et dixi ei, ⁴⁰ Ut quid fles, et angustiaris in anima tua? Et respondit, et dixit ad me, ⁴¹ Dimitte me Domine meus, ut defleam super animam meam, et adjiciam iterum ingemiscere: quoniam valde amaro sum animo, et vehementer humiliata sum. ⁴² Et ego dixi ei, Narra mihi, quid contigit tibi? Et respondit, et dixit ad me, ⁴³ Sterilis fui ego famula tua, et non peperci, cum fuissem cum marito meo annis triginta. ⁴⁴ Ego autem quotidie et singulis horis his triginta annis rogabam et deprecabar Altissimum die ac nocte. ⁴⁵ Et factum est, post hos triginta annos exaudivit Deus vocem ancillae tuae, et vidit humilitatem ejus, et attendit tribulationibus meis, et dedit mihi filium: et gavisa et jucundata sum in eo valde ego, et vir meus, et omnes cives mei, et honorificavimus Fortem. ⁴⁶ Et nutriti eum in labore multo. ⁴⁷ Et cum crevisset, veni accipere ei uxorem, et feci diem epuli, et jucunditatem magnam.

X, ¹ Et factum est, cum introisset filius meus in thalamum suum, cecidit, et mortuus est: ² ego autem everti lucernas, et surrexerunt omnes cives mei ad consolandum me, et ego quievi usque in diem posteriorem et usque in noctem. ³ Et postquam obdormissent omnes, et putarent, quod etiam ego obdormirem: et surrexi nocte, et fugi: et veni sicut ecce vides in hunc campum: ⁴ et cogito iterum non ingredi in civitatem, sed hic consistere; et non manducare, neque bibere, sed sine intermissione esse lugentem, et jejunantem usque dum moriar.

⁵ Ego autem dereliqui cogitationes meas quas cogitabam, et respondi in iracundia, et dixi ad eam, ⁶ Valde stulta es mulier super omnes mulieres, nonne vides luctum nostrum, et quae nobis contigerunt? ⁷ Quoniam ecce Sion mater nostrum omnium in tristitia multa est, et in humilitate magna humiliata est. ⁸ Nunc autem lugere oportet, omnes nos lugemus: tu enim contristaris super filio uno, nos autem totus mundus * super matre nostra. ⁹ Interroga autem terram, et dicet tibi: quoniam ipsa debet lugere, quia multi sunt qui fuerunt super eam. ¹⁰ Et ab initio omnes qui fuerunt super eam, et alii qui venient, ecce omnes in perditionem eunt, et in exterminium fit multitudo eorum. ¹¹ Quis ergo debet lugere magis? Illa quae hanc totam multitudinem amisit, an tu quae super uno luges? Si autem dixeris mihi, ¹² Quoniam non est luctus meus similis illi terrae: quoniam ego fructum * ventris mei amisi, quem in doloribus pepereris, et in afflictionibus nutrivi: ¹³ terra enim secundum naturam terrae abiit multitudo, quae venit ad eam quomodo venit: ego autem iterum dico tibi, ¹⁴ sicut tu in labore peperisti, sic et terra dedit fructus suos, ab initio hominem ei qui fecit eum*.

¹⁵ Nunc ergo retine intra te dolorem tuum, et fortiter fer calamitatem quae tibi contigit: ¹⁶ Quia si justificaveris sententiam Altissimi, et filium tuum recipies in tempore, et in mulieribus collaudaberis; ¹⁷ ingredi ergo in civitatem ad virum tuum. Et respondit, et dicit ad me, ¹⁸ Non faciam ita, neque ingrediar civitatem, neque apud virum meum, sed hic moriar.

¹⁹ Et apposui adhuc loqui cum ea, et dixi ei, ²⁰ Nequaquam mulier, nequaquam mulier, noli facere hunc sermonem, sed consenti persuaderi ob calamitatem Sion, et consolare propter dolorem Jerusalem. ²¹ Ecce enim vides sanctificationes nostras desertas, et altaria nostra demolita, et templum nostrum destructum, ²² et ministerium nostrum abolitum, et hymnum nostrum sublatum, et gloriationem nostram lapsam, et lumen candelabri nostri extinctum, et arcam testamenti direptam, et sancta nostra contaminata, et nomen quod invocatum est super nos, prophanatum: et liberos nostros contumeliam passos, et sacerdotes nostros succensos in igne, et Levitas nostros in captivitatem abductos, et virgines nostras contaminatas; et mulieres nostrae contumeliam passae sunt * per vim, et videntes nostri rapti sunt, et speculatores * nostri dispersi sunt, et subjecti fuerunt juvenes nostri, et fortes nostri miseri facti sunt: ²³ quod autem omnibus majus de signaculo Sion, quoniam sublatum fuit signaculum gloriae ejus nunc, et tradita est in manum odientium nos. ²⁴ Tu ergo excute abs te multitudinem dolorum tuorum, ut tibi repropitiatur Fortis, et quiescere faciat a te Altissimus dolores laboris tui. ²⁵ Et factum est, cum loquebar cum ea, et ecce facies ejus relucescebat valde, et sicut similitudo fulguris facta est species vultus ejus, et timui valde appropinquare ad eam, et cor meum ve-

hementer obstupefactum erat. Et cum cogitarem quid esset ista visio, ³⁶ subito clamavit voce magna et timore plena, ut commoveretur tota terra a voce ejus: et vidi: ³⁷ et ecce, amplius mulier non comparebat mihi, sed civitas quae aedificabatur, et locus apparebat tanquam de fundamentis magnis: et timui, et clamavi voce magna, et dixi, ³⁸ Ubi est Uriel angelus, qui a die primo venerat ad me? quoniam ipse me fecit venire ad multitudinem terroris hujus, et factus est finis meus in corruptionem, et oratio mea in improperium.

³⁹ Et dum essem loquens haec, cum projectus essem ut mortuus super terra, venit ad me angelus qui veniebat ad me antea, et vidit me ³⁰ projectum super terra ut mortuum, et sensus meus alienatus erat, et tenuit dexteram meam, et confortavit me, et statuit me super pedes meos, et dixit mihi, ³¹ Quid tibi? et de quo commoveris? et quare alienatus est intellectus tuus, et sensus cordis tui? Et dixi ei, ³² Quoniam dereliquisti me, ego enim feci ut dixisti mihi, et veni in campum: et ecce vidi, et video quod non possum explicare. Et respondit, et dixit ad me, ³³ Sta super pedes tuos, et demonstra tibi. Et dixi ei, ³⁴ Loquere Domine meus, et tantum ne derelinquas me, ut non moriar in tempore non meo: ³⁵ quoniam vidi quae non sciebam, et audio quae non cognosco. ³⁶ Aut nunquid sensus meus fallit me, et anima mea somnium videt? ³⁷ Nunc autem deprecor te, Domine meus, demonstra servo tuo de visione hac terribili.

Et respondit, et dixit ad me, ³⁸ Audi me et docebo te, et revelabo tibi de quibus times: quoniam Altissimus revelavit tibi mysteria multa. ³⁹ Vidit enim rectitudinem tuam, quoniam valde contristaris de populo tuo, et valde luges super po-

pulum tuum, et valde luges super Sion.

⁴⁰ Hoc est igitur verbum. Mulier quae apparuit tibi ante paululum, ⁴¹ quae lugebat, et inchoasti consolari eam; ⁴² et nunc non sicut mulier apparet tibi, sed apparuit tibi sicut civitas quae aedificatur: ⁴³ et quod enarrabat tibi de calamitate filii sui; haec solutio est. ⁴⁴ Mulier quam vidisti, haec est Sion; quam nunc conspicias ut civitatem aedificari. ⁴⁵ Et quod dixit tibi de semetipsa, quia sterilis fuit triginta annis: quoniam fuit in saeculo tria millia annorum, quando non offerebatur in ea oblatio. ⁴⁶ Et factum est post tria millia annorum, aedificavit Salomon civitatem, et obfulit in ea oblationem: tunc ipsum fuit quod peperit sterilis filium. ⁴⁷ Et quod dixit tibi, quoniam nutrit eum in labore, hoc fuit habitatio Jerusalem. ⁴⁸ Et quod dixit tibi, quod filius meus ingressus est intra thalamum suum, et mortuus est, haec est ruina et calamitas Jerusalem. ⁴⁹ Et quod vidisti similitudinem ejus, quomodo lugebat filios suos, et tu inchoasti consolari eam de his quae contigerunt ei.

⁵⁰ Et nunc vidit Altissimus, quoniam ex tota anima tua contristatus es, et ex toto corde tuo doles super ea, et ostendit tibi claritatem gloriae, et pulchritudinem decoris ejus. ⁵¹ Propterea dixi tibi ut expectares me in campo ubi domus non est aedificata. ⁵² Sciebam enim, quoniam futurum erat ut Altissimus tibi ostenderet haec omnia: ⁵³ propterea dixi tibi ut venires in locum ubi non est fundamentum aedificii. ⁵⁴ Nec enim poterat opus hominis manere in loco, ubi futurum erat ut Altissimi civitas ostenderetur.

⁵⁵ Tu autem ne timeas, neque commoveatur cor tuum: sed ingredere, et vide claritatem gloriae ejus et magnitudinem aedificii ejus, quantum capax est visus oculorum tuorum videre: ⁵⁶ et post haec audies quan-

tum capit auditus aurium tuarum audire. ⁵⁷ Tu enim fuisti beatus prae multis, et nominatus es apud Altissimum sicut pauci. ⁵⁸ Nocte autem crastina manebis hic: ⁵⁹ et ostendet tibi Altissimus visionem revelationum, quas faciet Altissimus habitatoribus terrae in novissimis diebus. ⁶⁰ Et dormivi illic noctem aliam, sicut praecepit mihi.

XI, ¹ Et fuit in nocte secunda, vidi visionem, et ecce ascendebat de mari aquila, magna in magnitudine sua valde, et erant ei duodecim alae et capita tria. ² Et vidi, et ecce expandebat alas suas in omnem terram, et omnes venti caeli ad eam insufflabant, et nubes ad eam colligebantur. ³ Et vidi de alis ejus quod nascebantur alae minutae et exiles et modicae. ⁴ Capita autem ejus quiescebant, caput autem medium majus erat aliis, veruntamen etiam ipsum quiescebat cum eis. ⁵ Et vidi, et ecce aquila praecepit alis suis, ut dominarentur universae terrae et habitatorum ejus. ⁶ Et vidi, quomodo subjiciebantur ei omnia quae sub caelo, et nihil resistebat ei de creaturis quae super terram. ⁷ Et vidi, et ecce surrexit aquila super unguis suos, et emisit vocem alis suis, et dixit eis, Ite, dominamini universae terrae; nunc autem quiescite; ⁸ et nolite vigilare omnes simul, sed dormite unaquaque vestrum in loco suo, et per tempus vigilabitis. ⁹ Capita autem ad novissimum servantur.

¹⁰ Et vidi, quod vox ejus non exibat de capitibus ejus, sed de medio corporis ejus. ¹¹ Et numeravi modicas alas ejus, et ipsae quoque erant octo.

¹² Et vidi, et ecce a dextero latere surrexit una ala, et dominata est super omnem terram. ¹³ Et vidi quia venit finis ejus, et interiit, ut non appareret neque locus ejus.

Et vidi, et ecce exurrexit ala secunda,

et dominata est et ipsa universae terrae multum tempus. ¹⁴ Et factum est cum dominata esset, venit finis ejus, ut interiret sicut prior.

¹⁵ Et ecce, vox audita est illi, dicens: ¹⁶ Audi, tu es quae toto tempore isto tenuisti terram: haec annunciatio annunciata est antequam intereas. ¹⁷ Nemo ex iis qui post te tenebit sicut istud totum tempus, neque sicut dimidium ejus. ¹⁸ Et vidi, et ecce surrexit ala tertia, et dominata est etiam ipsa sicut sociae suae priores super universam terram: et interiit et ipsa sicut priores. ¹⁹ Et sic contingebat omnibus alis singulatim dominari, et item interire.

²⁰ Et vidi, et ecce in tempore alae modicae etiam ipsae surrexerunt a dextero latere, ut tenerent terram: et ex iis tenebant, sed tamen statim interibant. ²¹ Et ex eis surgebant, sed non tenebant dominatum. ²² Et vidi post haec, et duodecim alae ejus interierant, et duae ex alis modicis: ²³ et nihil superfuit de corpore aquilae, nisi solum tria capita quae quiescebant et sex alae modicae. ²⁴ Et vidi, et ecce de ipsis alis modicis divisae sunt duae alae, et ierunt et steterunt sub capite quod in dextero latere; quattuor autem manserunt in loco suo. ²⁵ Et vidi, et ecce illae quattuor alae modicae cogitabant surgere, et tenere dominatum. ²⁶ Et vidi, et ecce surrexit una, sed statim interiit. ²⁷ Et item secunda, sed et ipsa interiit velocius, quam prior. ²⁸ Et vidi, et ecce illae duae quae ex iis superfuerunt cogitabant a se et ipsae tenere principatum. ²⁹ Et dum ipsae cogitarent dominari super terram, vidi, et ecce unum capitum quae quiescebant, medium evigilavit, ipsum autem majus erat duobus capitibus aliis. duo secum. ³¹ Et cum duobus quae cum eo

conversum est, et comedit duas alas modicas quae cogitabant dominari. ³² Ipsum autem caput tenuit omnem terram, et humiliavit habitatores ejus in labore multo, et invaluit super orbem prae omnibus alis quae fuerunt. ³³ Et vidi post haec, et ecce subito caput medium interiit, et ipsum sicut et alae. ³⁴ Superfuerunt autem duo capita, et ipsa dominata sunt super universam terram, et super habitatores ejus. ³⁵ Et vidi, et ecce devoravit caput quod in dextero latere illud quod in laevo.

³⁶ Et audivi vocem dicentem mihi, Conspice contra te, Ezra, et vide quem vides finem. ³⁷ Et vidi, et ecce sicut leo qui excitatus est de silva clamans et rugiens: et audivi quomodo emisit vocem hominis ad aquilam. Et locutus est, et dixit ei, ³⁸ Audi tu, aquila, et dicam tibi. Dicit tibi Altissimus, ³⁹ Nonne tu es quae superfuisti de quattuor animalibus, quae feceram dominari super saeculum meum, et ut per ea veniret finis temporum? ⁴⁰ Tu autem quarta venisti, et devicisti omnia animalia quae transierunt, et invaluisti super saeculum in laboribus multis, et super omnem orbem in violentia amara, et cum dolo inhabitasti in orbe tempore multo. ⁴¹ Et judicasti terram non in veritate. ⁴² Spoliasti enim et diripuisti pios et veraces, et male tractasti humiles, et odisti rectos, et dilexisti mendaces, et destruxisti munitiones eorum qui abundabant, et humiliasti muros eorum qui te non nocuerunt. ⁴³ Et ascendit contumelia tua apud Altissimum et apud Fortem. ⁴⁴ Et respexit Altissimus in tempora sua, et ecce finita sunt, et saecula ejus completa sunt. ⁴⁵ Propterea interiens interibis tu aquila, et alae tuae excelsae, et alae tuae modicae et malae, et capita tua amara, et ungues tui mali, et totum corpus tuum exosum et malum, ⁴⁶ uti

refrigeretur et allevetur omnis terra, cum scilicet liberata fuerit de vi, quae sperat iudicium et misericordiam factoris sui.

XII, ¹ Et factum est, dum loqueretur leo verba haec ad aquilam: vidi, ² et ecce quod superfuit caput, interiit subito, et tunc illae duae alae quae ad ipsum transierunt, surrexerunt ut dominarentur: et principatui earum erit finis, et tumultu erit plenus. ³ Et vidi, quia et ipsae interierunt, et totum corpus aquilae incendebatur, terra autem stupebat valde, ego autem a multitudine terroris, et a magno timore vigilavi, et dixi spiritui meo, ⁴ Tu praestitisti mihi haec omnia, quia scrutaris vias Altissimi. ⁵ Et ecce dissolutus sum in anima mea, et spiritus meus defecit valde, et nec modica superfuit in me virtus a multo timore, quem timui nocte hac.

⁶ Et nunc orabo Altissimum, et confortabit me usque in finem. ⁷ Et dixi, O dominator Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, et si vere beatus sum apud te prae multis, et si in veritate ascendit deprecatio mea ante majestatem faciei tuae, ⁸ conforta me, et ostende mihi servo tuo interpretationem et distinctionem visus hujus quem vidi, ut plene consoleris animam meam. ⁹ Non enim quia dignus sum, reputasti me ut revelares mihi finem temporum, et novissimum horarum.

Et respondit, et dixit ad me, ¹⁰ Haec est interpretatio visionis quam vidisti. ¹¹ Aquilam quam vidisti quae ascendit de mari, hoc est regnum quartum quod visum est in visione fratri tuo Danieli. ¹² Sed non est illi interpretatum, quomodo nunc tibi interpretor, aut quomodo interpretatus sum tibi.

¹³ Ecce dies veniunt, et exurget regnum super terram, et erit terribile prae omnibus regnis quae fuerunt ante ipsum. ¹⁴ Et

regnabunt in eo duodecim reges, unus post unum. ¹⁵ Secundus autem cum regnabit, ipse tenebit amplius tempus prae duodecim. ¹⁶ Haec est interpretatio duodecim alarum quas vidisti. ¹⁷ Et quoniam vidisti vocem quae loquebatur, et non exibat de capite aquilae, sed de medio corporis ejus, ¹⁸ hoc est verbum, quoniam inter tempus regni illius erunt divisiones multae, et periclitabitur ut cadat: et non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum principatum pristinum. ¹⁹ Et quoniam vidisti alas modicas octo quae prodierunt sub alis ejus, ²⁰ hoc est verbum; exurgent enim in ipso octo reges, quorum erunt tempora levia, et horae citatae, et duo ex ipsis perient, ²¹ cum adveniet tempus quod medium erit, et quattuor servabuntur ad tempus, cum adveniet tempus ejus ut finiatur: duo vero in finem servabuntur. ²² Et quoniam vidisti in ea tria capita quiescentia, ²³ hoc est verbum: in novissimo temporum suscitabit Altissimus tres reges, et renovabunt in eo multa; et conterent terram, ²⁴ et habitatores ejus, in labore multo super omnes qui fuerunt ante eos: propter hoc ipsi vocati sunt capita aquilae. ²⁵ Ipsi enim sunt qui renovabunt impietatem ejus, et ipsi perficient ei novissimum ejus. ²⁶ Et quoniam vidisti illud unum caput majus quod interiit: quoniam unus ex eis tantum super lectum suum morietur, etiam ipse autem cum tormentis. ²⁷ Illi autem duo qui super fuerint, gladius eos comedet. ²⁸ Quoniam gladius unius comedet socium suum: at vero etiam ipse in novissimo in gladio cadet. ²⁹ Et quoniam vidisti alas duas quae trajecerunt ad caput quod in dextero latere, ³⁰ hoc est verbum: hi sunt quos separavit Altissimus in finem suum, et regno eorum erit finis, et turbationis erit plenum, sicut vidisti.

³¹ Et quod vidisti leonem, qui de silva evigilavit clamans, et rugiens, et loquens ad aquilam, et arguebat eam de iniquitate ejus, et omnes sermones sicut audisti: ³² hic est Unctus quem servat Altissimus in finem dierum, qui oriatur ex semine David: et veniet, et loquetur cum eis, et arguet illos de impietate eorum, et super maleficio eorum exprobrabit illos, et ordinabit coram eis iniquitatem eorum. ³³ Statuet enim eos coram me in iudicio eorum vivos: et erit, cum arguerit eos, tunc perdet eos. ³⁴ Residuum autem populum meum liberabit in misericordia eos, qui permanserunt in finibus meis, et jucundabit eos quoadusque veniet finis diei iudicii, de quo locutus sum tecum ab initio. ³⁵ Haec est visio quam vidisti, et haec est interpretatio ejus. ³⁶ Et tu solus dignus fuisti scire secretum Altissimi. ³⁷ Scribe ergo in libro ista omnia quae vidisti, et pone ea in loco abscondito: ³⁸ et doce ea sapientes populi tui, quorum corda nosti posse capere ad servandum secreta haec. ³⁹ Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem, ut tibi ostendatur quod vult Altissimus ostendere tibi. ⁴⁰ Et profectus est a me.

Et factum est, cum vidisset populus quoniam pertransierunt septem dies, et ego non fuissem reversus in civitatem, congregavit se universus populus a minimo usque ad maximum: et surrexerunt, et venerunt ad me, et responderunt, et dicunt mihi: ⁴¹ Quid peccavimus tibi, aut quid mali egimus in te, quoniam dereliquisti nos, et sedisti in loco hoc? ⁴² Tu enim nobis superfuisti ex omnibus prophetis, sicut botrus de vindemia, et sicut lucerna in loco obscuro, et sicut portus salvationis navi quando constituta est in tempestate. ⁴³ Aut non sufficient nobis mala quae contigerunt nobis, nisi

et tu nos derelinquas? ⁴⁴ Si autem nos dereliqueris, nobis erat melius, si fuisset succensi et nos in incendio Sion. ⁴⁵ Nec enim sumus meliores iis qui ibi mortui sunt. Et ploravi voce magna, et respondi, et dixi ad eos: ⁴⁶ Confide Israel, et noli tristari tu domus Jacob. ⁴⁷ Est enim memoria vestri coram Altissimo, et Fortis non obliviscetur vestri in aeternum. ⁴⁸ Ego autem non dereliqui vos, neque derelinquam vos; sed veni in hunc locum ut deprecarer pro desolatione Sion, et ut quaererem misericordiam pro humilitate sanctuarii nostri. ⁴⁹ Et nunc ite unusquisque in domum suam, et ego veniam ad vos post dies istos. ⁵⁰ Et profectus est populus in civitatem, sicut dixi eis: ⁵¹ ego autem sedi in campo septem diebus, sicut mihi mandavit: et manducabam de floribus agri solummodo, et de herbis facta est esca mea in diebus illis.

XIII, ¹ Et factum est post dies septem, et vidi visionem nocte. ² Et ecce ventus magnus exurrexit in mari, ut conturbaret omnes fluctus ejus. ³ Et vidi, et ecce ipse ventus ascendere faciebat de corde maris tanquam similitudinem hominis. Et vidi et ecce volabat ipse ille homo cum nubibus caeli: et ubi vultum suum vertebat ut consideraret et videret, tremebant omnia a conspectu visus ejus: ⁴ et ubi exhibat vox oris ejus, liquescebant omnes qui audiebant vocem ejus, sicut liquescit cera quando sentiat ignem. ⁵ Et vidi post haec, et ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat numerus, de quattuor ventis caeli, ut pugnarent cum homine qui ascenderat de mari. ⁶ Vidi autem, quod excidit sibi montem excelsum, et volavit, et stetit super eum. ⁷ Ego autem quaesivi videre regionem vel locum unde excisus esset mons ille, et non potui. ⁸ Et post haec vidi, et ecce omnes

qui congregati sunt, ut pugnarent cum eo, timebant valde, attamen audebant pugnare. ⁹ Et ut vidit impetum adventus multitudinis quae venerat, non levavit manum suam, neque frameam tenebat, neque aliquid ex omnibus vasis bellicosae, sed vidi, ¹⁰ quomodo emittebat de ore suo solummodo sicut fluctus ignis, et de labiis ejus spiritum flammae, et de lingua ejus eiciebat carbones procellae, et haec commista sunt omnia simul fluctus ignis, et spiritus flammae, et multitudo procellae: ¹¹ et conciderunt super impetum adventus illius populi multi, qui praeparatus erat pugnare, et succendit omnes, ut subito nihil videretur de multitudine turbae innumerabilis, nisi solummodo pulvis cineris, et fumi odor: et vidi, et obstupui.

¹² Et post haec vidi illum hominem descendisse de monte illo, et vocabat ad se multitudinem turbae alius pacificae, ¹³ et accedebant ad eum vultus hominum multorum, ex eis autem gaudebant, et ex eis tristes, et ex eis alligati, et ex eis adductes quae offeruntur: ego autem a multitudine terroris expergefactus sum.

Et deprecatus sum Altissimum, et dixi.

¹⁴ Tu es qui ab initio demonstrasti servo tuo mirabilia haec, et cum non essem dignus, reputasti me ut susciperes deprecationem meam: ¹⁵ et nunc revela mihi etiam interpretationem visionis hujus. ¹⁶ Sicut enim existimo in sensu meo, vae iis qui derelicti fuerint in diebus illis; et multo etiam plus vae illis qui non sint derelicti. ¹⁷ Quia enim non suat derelicti, tristes erunt ¹⁸ in eis quae sunt reservata illis qui derelinquentur in novissimis diebus, ipsi autem non pervenient ad ea. Et iis qui derelicti sunt, ¹⁹ propter hoc vae! Videbunt enim pericula magna cum necessitatibus multis, sicut ostendunt visiones istae. ²⁰ Attamen melius est resur-

gere hominem in periculo, et venire ad ista, quam pertransire sicut nubem a saeculo, et non videre quae contingent in fine temporum.

Et respondit, et dixit ad me: ²¹ Et visionis tuae interpretationem dicam tibi: et de quibus locutus es revelabo tibi. ²² Quoniam dixisti de iis qui derelinquentur, et de iis qui non derelinquentur: hoc est verbum. ²³ Qui sufferet periculum illo tempore, hic custodiet eos qui in periculo jacent, eos qui habent opera et fidem apud Altissimum et Fortem. ²⁴ Vide ergo quoniam magis beatificati sunt qui derelicti, super eos qui mortui sunt. ²⁵ Interpretatio autem visionis tuae haec est.

Quoniam vidisti virum ascendentem de corde maris, ²⁶ ipse est quem conservat Altissimus ad multa tempora, per quem salvabit creaturam suam, et ipse trajiciet, qui derelicti sunt. ²⁷ Et quoniam vidisti de ore ejus exire spiritum ignis et procellae: ²⁸ quoniam autem non tenebat in manu sua frameam, neque vas bellicosum: et corrumpit multitudinem adventus illius turbae venientis pugnare cum eo: hoc est verbum. ²⁹ Ecce dies veniunt, quando instituet Altissimus ut liberet eos qui super terram: ³⁰ veniet stupor multus super habitatores terrae. ³¹ Et cogitabunt bellare unus cum altero: civitas cum civitate, et locus cum loco, et gens cum gente, et regnum cum regno. ³² Et erit, cum fient haec signa quae praedixi tibi: tunc revelabitur filius meus, quem vidisti, ut virum ascendentem. ³³ Et quando audierint omnes gentes vocem ejus: derelinquet unusquisque ex eis locum suum et bellum, quod inter eos: ³⁴ et colligetur in unum multitudo innumerabilis, sicut vidisti, volentes venire, et bellare cum viro illo. ³⁵ Ipse autem stabit super cacumen montis Sion. ³⁶ Sion autem ve-

niet, et ostendetur omnibus parata et aedificata, sicut vidisti montem excisum sine manibus. ³⁷ Ipse autem filius meus arguet quae advenerunt gentes, de impietate earum, illas quae assimilatae sunt procellae, et ordinabit coram eis opera eorum mala et cruciamentum quo futurum est ut crucientur. ³⁸ Postea autem ille qui assimilatus est flammae, perdet eos sine labore per legem illius quae igni assimilata est.

³⁹ Et quoniam vidisti eum advocantem et colligentem ad se multitudinem turbae alius pacificae, ⁴⁰ haec sunt novem tribus et dimidia, quae captivae factae sunt de terra sua in diebus Josiae regis, quas captivas duxit Salbanasar rex Assyriorum: et transtulit eos trans flumen Euphraten, et captivi ducti sunt in terram aliam. ⁴¹ Cogitaverant enim ipsi inter sese, et sibi dederunt consilium hoc ut derelinquerent multitudinem gentium, et proficiscerentur in regionem interiorem, ubi a diebus suis non inhabitavit progenies hominum: ⁴² ut saltem ibi observarent legem suam, quam non servaverant in terra sua.

⁴³ Introierant autem per introitus angustos Euphratis. ⁴⁴ Fecit enim eis tunc Altissimus portenta, prohibebat enim exitus fluminis usquequo transierunt omnes. ⁴⁵ Ut irent autem miseri, via fuit multa ad eundem, iter anni unius et dimidii: ipsa autem regio illa vocatur Arzaph, finis mundi. ⁴⁶ Et inhabitaverunt ibi usque ad novissimum tempus: et tunc iterum cum futurum est ut veniant, ⁴⁷ iterum Altissimus prohibebit exitus fluminis Euphratis, ut possint transire; propter hoc vidisti multitudinem turbae collectam in pace. ⁴⁸ Sed et qui derelicti sunt de populo tuo, salvabuntur, illi qui invenientur in terminis meis sanctis. ⁴⁹ Erit autem, quando perdet multitudinem gentium, quae col-

lectae sunt, proteget populum qui super-
perfit: ⁵⁰ et tunc ostendet eis multo-
plura portenta.

⁵¹ Et ego iterum dixi ei, O dominator
Domine, hoc mihi ostende, propter quod
vidi virum ascendentem de corde maris.

Et respondit, et dixit mihi: ⁵² Sicut
non potest scrutari, et invenire, vel scire
quis quae in profundis maris: sic non
poterit quis ex illis qui super terram vi-
dere filium meum, vel eos qui cum eo,
nisi in eo tempore in die ejus. ⁵³ Haec
est interpretatio visionis quam vidisti,
propter hoc revelata fuerunt tibi ista,
tibi soli. ⁵⁴ Quoniam dereliquisti quae tua
sunt, et vacasti iis quae nostra sunt, et
ea quae legis sunt quaesisti. ⁵⁵ Vitam enim
tuam disposuisti in sapientia, et intelli-
gentiae acclamasti: Mater mea. ⁵⁶ Propter
hoc ostendi tibi ista, merces enim apud
Altissimum: erit autem post tres dies,
loquar tecum alia, et exponam tibi mira-
bilis novissima.

⁵⁷ Et profectus sum, et ambulavi in
campo multum, et glorificabam et lauda-
bam Altissimum de mirabilibus quae per
tempus fecit: ⁵⁸ et gubernat tempora, et
quae in temporibus veniunt, et sedi ibi
tribus diebus.

XIV, ¹ Et factum est post haec, et ego
sedebam sub quercu. ² Et ecce, vox exivit
de rubo qui contra me, et respondit, et
dixit mihi: Ezra Ezra. Et dixi: Ecce ego.
Et surrexi super pedes meos. Et dixit ad
me: ³ Revelans revelatus sum de rubo,
et locutus sum cum Moyse, quando po-
pulus meus serviebat in Aegypto, ⁴ et
misi eum, et eduxit populum meum de
Aegypto, et adduxit eum in desertum, et
ascendere fecit eum ad montem Sina, et
detinui eum apud me diebus multis: ⁵ et
enarravi ei mirabilia multa, et ostendi ei
temporum secreta, et indicavi ei finem

horarum: et praecepi ei, et dixi ei: ⁶ Haec
verba ex iis abscondes, et ex iis reve-
labis.

⁷ Et nunc tibi dico, Ezra: ⁸ Signa quae
antea demonstravi tibi, et visiones quas
vidisti, et interpretationem earum quam
audisti, in corde tuo repone ea, et ab-
sconde ea.

⁹ Tu enim recipieris ab hominibus, et
eris exinde cum filio meo et cum simi-
libus tuis, usquequo finiantur tempora.

¹⁰ Saeculum enim amisit juventutem suam,
et tempora appropinquerunt senescere.

¹¹ Nunc ergo dispone domum tuam, et ad-
mone populum tuum, et consolare pios eo-
rum, et doce sapientes, et renuntia jam
vitae isti corruptelae, ¹² et dissolve abs te
pondus hominum, et projice cogitationes
mortis, et exue jam naturam infirmitatis,
et repone in unam partem cogitamenta
quae te angustiant, et festina transmigrare
a temporibus his: ¹³ quae enim vidisti
nunc fuisse mala, iterum postea his de-
teriora erunt: ¹⁴ quantum enim deficit
saeculum a senectute sua, sic multipli-
cabuntur mala super habitatores terrae.
¹⁵ Elongat enim se magis veritas, et ap-
propinquat mendacium. Jam enim festinat
venire aquila, quam vidisti in visione.

¹⁶ Et respondi, et dixi: Loquar coram
te Domine. ¹⁷ Ecce ego abibo, sicut prae-
cepisti mihi, et commonebo populum
istum praesentem. Qui autem iterum na-
scentur, quis commonebit eos? ¹⁸ Positum
est enim saeculum in tenebris, et habi-
tatores ejus sine lumine. ¹⁹ Quoniam lex
tua incensa est, et nemo scit opera quae
fecisti, vel quae futurum est ut facias.
²⁰ Si ergo inveni gratiam coram te, im-
mitte in me, Domine, Spiritum sanctum,
et scribam omne quod factum est in sae-
culo ab initio, omne quod erat in lege
tua scriptum ut possint homines invenire

semitam: et qui voluerint vivere, in novissimo inveniant viam.

²³ Et respondit, et dixit ad me: Vade et congrega populum tuum, et dic ad eos, ut non quaerant te diebus quadraginta.

²⁴ Tu autem praepara tibi tabulas multas, et accipe tecum Sariam, et Dariam, et Salemiam cum Helcana, et Sciel, hos quinque viros, quia parati sunt ad scribendum velociter. ²⁵ Et venies huc, et ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quae non extinguetur quoadusque finias quae futurum est ut scribas. ²⁶ Et quando perfeceris, quaedam palam facies, et quaedam abscondes, et trades ea sapientibus: in crastino enim hac hora incipies scribere.

²⁷ Et profectus sum, sicut mihi praecipit, et congregavi omnem populum, et dixi eis: ²⁸ Audite Israel verba haec: ²⁹ Peregrini fuerunt patres nostri ab initio in terra Aegypti, et liberati sunt inde: ³⁰ et acceperunt legem vitae, et non custodierunt eam, quam et vos post eos abjecistis: ³¹ et data est vobis terra in hereditatem in terra Sion, vos autem, et patres vestri iniquitatem fecistis, et non servastis vias quas praecipit vobis Moyses servus Domini. ³² Altissimus autem, qui est iudex veritatis, abstulit a vobis quod ad tempus datum fuerat vobis. ³³ Et nunc vos estis hic in tribulatione, et fratres vestri introrsum vestrum in terra alia. ³⁴ Si ergo commonueritis animam vestram, et erudieritis cor vestrum in vita vestra conservati eritis, et post mortem erit super vos misericordia. ³⁵ Iudicium enim post mortem veniet, quando reviviscemus: et tunc nomen iustorum parebit, et impiorum facta ostendentur. ³⁶ Ad me autem nemo accedat, neque requiratis me usque ad dies quadraginta.

³⁷ Ego autem accepi hos quinque viros, sicut mandavit mihi, et profectus sum in campum, et mansimus ibi, sicut dixit mihi.

³⁸ Et factum est in diem crastinum, et ecce vox vocans me, et dixit: Ezra Ezra, aperi os tuum, et bibe quo te potavero. ³⁹ Et aperui os meum, et vidi, fuit mihi calix plenus. Plenus autem erat sicut aqua: et similitudo ejus similis erat igni. ⁴⁰ Et accepi, et bibi: et factum est cum biberem eum, ecce cor meum emanabat intellectum, et pectus meum eructabat sapientiam, et spiritus meus conservabat memoriam. ⁴¹ Et apertum est os meum, et non est clausum. ⁴² Altissimus autem dedit intellectum illis quinque viris, et scribebant quae dicebantur in serie in characteribus litterarum quas non sciebant. ⁴³ Et sedi ibi quadraginta dies. Ipsi autem per diem scribebant, et nocte manducabant panem tantum, ego autem per diem loquebar, et per noctem non tacebam.

⁴⁴ Scripti sunt autem in illis quadraginta diebus libri nonaginta quattuor.

⁴⁵ Et factum est cum completi essent quadraginta dies, locutus est mecum Altissimus, et dixit mihi: Hos viginti quattuor libros, quos scripsistis prius, in palam pone, et legant eos digni et indigni de populo: ⁴⁶ hos autem septuaginta conservabis, et trades eos sapientibus populi tui. ⁴⁷ In iis enim sunt venae intellectus, et sapientiae fontes, et scientiae lumen.

Et feci sic, in anno septimo in hebdomada sexta post quinque millia annos creationis, et menses tres, et dies duodecim. Et in eis raptus est Ezras et assumptus est in locum similium ejus, postquam scripsit ista omnia. Ipse autem vocatus est scriba scientiae Altissimi usque in saecula saeculorum.

EXPLICIT LIBER PRIMUS EZRAE.

PASSIO SANCTI VINCENTII

LEVITAE ET MARTYRIS.

IN CHRISTI NOMINE INCIPIT PASSIO BEATI LEVITÆ ET MARTYRIS VINCENTI.

In illis diebus. cum grauissima in christianos persecutio ebullisset ¹. dioclitiano et maximiano imperatoribus in avgustanam prouinciam ². ciuitate ualentina. datianus iniquissimus præses officium crudelitatis aduersus dei sanctos suscepit: Qui mox ut ingressus est orbem ³. suos direxit milites. ut episcopum ualerium. et uincentium leuitam. una cum ceteris ecclesiae ordinibus. catenarum nexibus alligatos. et penuria famis affectos. ad ualentinam ciuitatem perducerent: Qui cum perducti fuissent. et in custodia ⁴ carceris reclusi. cum eos iam deficisse ⁵ per supplicia existimaret ⁶. iussit datianus suo eos conspectui præsentari: Et cum cerneret ⁷ illos elari ⁸ uultu. adque sincerissimos. in hac uoce iratus prorupit: Quid dicis tu ualeri. qui sub nomine religionis contra decreta principum facis. Ad hæc beatus ualerius episcopus. cepit leni uoce responsa carnifici dare: Cui leuita uincentius ait: Noli pater uenerabilis quasi mente timida submormorare ⁹. sed libera uoce exclama. ut conteras rabiem tyranni. qui contra dei ministerium latrat: Ad hæc datianus ira repletus ait: Amouete hunc episcopum. et uincentium reuellem ¹⁰. in euleo suspendite et torquite ¹. ut discat per tormenta. principum iussis obtemperare: Qui suspensus. cum diu torqueretur. ait datianus: Dic mihi uincenti. ubi tuum miserum conspicias corpus: At ille subridens ait: Hoc est quod semper obtui: Paratus est dei seruus. omnia pro saluatoris nomine sustinere:

Tunc iratus datianus. clamare tortoribus cepit: Miserrimi. cur deficiunt manus uestrae. ut non praeualeates ² torquentes superare uincentium: Adulteros et magos. atque parricidas uincere potuistis ³. ut nihil penitus inter inlata supplicia celare potuisset. dum illos durius torquebates ⁴. et nunc solus uincentius uestra poterit superare tormenta. et non illum ita potestis ⁵ discernere ut christum suum negare cogatur: Tunc beatus uincentius. denuo subridens ait: Christum fateor dei filium. patris altissimi unicum. cum patre et cum spiritu sancto protestor esse deum. et negare me cogis. qui ea quae uera sunt confiteor:

Plane debes torquere. si mentiar: Iratus autem praeses. iussit eum flagellari. et ardentis ferri laminas supra pectus martyris poni. atque liquefacto plumbo ⁶ feruentes guttas adiungi. et super recentes uulnerum plagas. adusti salis fragmina spargi præcepit: Post hæc interrogabat datianus milites. quid beatus christi ageret ⁷ leuita:

Renuntiatur illi a militibus quod elari ⁸ uultu. spiritu fortiori. pertinaci magis professione quam ceperat. christum dominum confitetur:

Tunc iussit eum praeses recludi in carcere tenebrosum ⁹. et fragmina testæ per totum iactari. ut cum uir sanctus membra dare uoluisset ¹⁰ quieti. acutissima testæ fragmenta. uulneribus infingerentur: Sed dum costodes ¹ a somno euegelassent ² subito lux refulsit in carcere. et mollia stramenta illic apparuerunt. in qua leuita

domini superiacens. psalmum domino canit. et hymnum letus exultat: Exterriti custodes³ timebant. ne christi minister uincens de carcere effugisset⁴: Quibus beatus uincens. exclamans dixit: Nolite timere. sed potius si ualetes⁵ adpropinquate. et celestem lucem oculis aurite. et datiano iniquissimo renuntiate. qua fruar luce: Quo datianus audito. ingemuit et ait: Quid amplius faciemus. iam uicti sumus: Reportetur ad lectulum. et stramentis mollioribus reponatur: Si inter tormenta defecerit⁶. plus eum facimus gloriosum: Et cum ad lectulum fuisset⁷ reportatus. continuo deo reddidit spiritum: Quod cum renuntiatum fuisset⁸ datiano. iussit corpus ipsius in apertum proci campum. ut eius cadauer canes aut bestiae consumerint⁹: Tum coruus iusta cadauer sedit. qui uenientes abi gebat aues. simul et lupo uenienti audacter

inruit. eumque pulsum longius fugauit. Et hoc datianus audiens. non ferens tanti nominis gloriam. iussit nautis¹⁰. ut eum longius a litore. in mare proicerent: Qui iussa sui principis adimplentes. in alta pelagi uada. lapide corpori alligato merserunt: Sed domini manu gubernatum¹. continuo defertur ad litus: Quod dum repperit fuisset². anus quaedam ionice nomine. eum cum omni honorificentia³ tradedit⁴ sepulturae: Dum turba fidelium hoc audisset⁵. ex sepulchro sanctum eius corpus rapuerunt. et ad ecclesiam cum gaudio reportantes. summa cum ueneratione. sepulturae tradiderunt⁶: Passus est⁷ beatus uincens leuita⁸. in ciuitate ualentina. die undecimo kal: febru:⁹ sub datiano praeside:

Regnante domino. nostro. iesu. christo. cui est honor et gloria in saecula saeculorum: Amen.

¹ *ebullisset* manus posterior.
² primo fuit *agust.*, sed ipsa prima manus correxit *avgust.*; dein rasura factum *avgustana* prouincia.
³ *urbem* m. post.
⁴ *custodia* m. post.
⁵ *defecisse* m. post.
⁶ *existimaret* m. post.
⁷ *cerneret* m. post.
⁸ *ilari* m. post.
⁹ *submurmurare* m. post.
¹⁰ *rebellem* m. post.
¹ *torquete* m. post.
² *praeuālealis* m. post.
³ *potuistis* m. post.
⁴ *torquebatis* m. post.
⁵ *potestis* m. post.
⁶ *plumbo suppletum* nescio qua manu.
⁷ *ageret* m. post.
⁸ *ilari* m. post.
⁹ *tenebroso* manus prima fortasse correxit, certe sic reflectum.

¹⁰ *uoluisset* m. post.
¹ *custodes* m. post.
² *euigilassent* m. post.
³ *custodes* m. post.
⁴ *effugisset* m. post.
⁵ *ualetis* m. post.
⁶ manus prima uidetur correxisse *defeceret*, m. posterior effecit *defecerit*.
⁷ ⁸ *fuisset* m. post.
⁹ *consumerent* m. post.
¹⁰ *nautis*, litera *i* posterioris manus est in rasura, quae tamen ex spatio aegre ferebat *a* vel *e*.
¹ *gubernatum* (sic) m. post.
² *fuisset* m. post.
³ *honorificentia* m. post.
⁴ *tradidit* m. post.
⁵ *audisset* m. post.
⁶ *tradiderunt* m. post.
⁷ post *Passus est* addit *autem* m. post.
⁸ post *leuita* addit *et martyr* m. post.
⁹ *kalendarum februariorum* m. post.

FRAGMENTUM ACTUUM APOSTOLORUM

VETUSTAE VERSIONIS LATINAE

IN CHRISTI NOMINE INCIPIT: LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM.

IN NATALE SANCTI STEFANI.

VI, ⁸ Stefanus plenus gratia et uirtute faciebat signa et prodigia magna in populo. in nomine domini iesu christi: ⁹ Exurrexerunt autem quidam de sinagoga eorum. qui dicuntur libertini. et de cirinensium. et de alexandrinorum. et eorum qui a cilicia erant. et ab asia conquerentes cum stefano. ¹⁰ nec poterant resistere sapientia. et spiritu sancto quo loquebatur: ¹¹ Tunc in miserunt uiros dicentes. quia audiuius eum loquentem uerba blasphemiae. in moysen et deum: ¹² Et concitauerunt populum ac senioris. et scribas. et circumstantes. raperunt eum. et adduxerunt in concilium: ¹³ Et statuerunt falsos testes dicentes: Homo iste. non cessat uerba loqui contra locum sanctum. et legem: ¹⁴ Audiuius enim illum dicentem. quia iesus nazoreus. hic destruit locum hunc. et mutauit instar quod tradedit nobis moyses: ¹⁵ Et intendentes in illum omnes qui sedebant in concilio. uiderunt uultum eius tamquam uultum angeli: VII, ¹ Ait autem princeps sacerdotum stefano: Si haec ita se habent: ² Ad ille dixit:

⁶¹ Dura ceruice et non circumcisi corde et auribus. uos semper spiritui sancto restitistis. sicut patris uestri et uos: ⁶² Quem enim profetarum non sunt persecuti patres uestri. et occiderunt eos. qui adnuntiabant de aduentu iusti. cuius nunc uos proditores et interfectores fuistes. ⁶³ qui accepistis legem in ordinatione angelorum et non custodistis: ⁶⁴ Cum autem haec audirent. fremebant in cordibus suis. et stridebant dentibus in eum: ⁶⁵ Ille autem cum esset plenus spiritu sancto. intendens in caelum uidit maiestatem dei et iesum stantem ad dextris dei. et ait: Ecce uideo caelos apertos: et filium hominis statem ad dextris dei: ⁶⁶ Clamantes autem uoce magna. compresserunt aures suas. et impitum fecerunt uno animo in eum: ⁶⁷ Eiectumque extra ciuitate. lapidabant: Et falsi testes exposuerunt uestimenta sua. secus pedes aduliscentes nomine sauli. ⁶⁸ ac lapidabant stefanum. et inuocantem et dicentem. domine iesu accipe spiritum meum: ⁶⁹ Positique genibus. clamauit uoce magna dicens:

Domine ne statuas illis hoc peccatum: Et hoc dicto dormiuit: Saulus autem erat consentiens interfectioni eius: VIII, ¹ Facta est itaque in illa die persecutio magna in ecclesia. quae erat hyerussolimis. Et dispersi sunt omnes per regionis et samariae. praeter apostolus qui remanserunt hyerusalem:

² Conportauerunt ergo stefanum uiri timorati. et fecerunt planctum magnum supra eum: ³ Saulus uero deuastabat ecclesiam intrans in domus. et trahens uiros ac mulieres. tradebat in custodiam: ⁴ Hii ergo qui dispersi erant ibant per ciuitates et castella euangelizantes uerbum dei.

VI. ¹⁰ *sapientiae*... *spiritui* manus posterior.

¹² *seniores* m. post.

VII, ² Pro *Ad* dedit *At* m. post.

¹¹ *patres* m. post.

¹³ *custodistis* m. post.

¹⁵ *spiritus*, *s* finale abrasum ex parte, nec correctum aliter, est autem in codice per compendium *sp*.

Ibid. *statem* sic, et compendii literae *n* aegre uestigium posset haberi euanidum quid extans super *a*.

¹⁶ *uno animo*, primo erat *unanimo*, sed ipsa prima manus correxit.

Ibid. primo erat *i eum*, sed ipsa prima manus correxit.

¹⁷ *Electumque*, *que* abrasum, nec praemisum *et*.

Ibid. *aduliscantis* (sic) m. post.

¹⁸ *et inuocantem*, *et* ex parte abrasum.

¹⁹ *obdormiuit* m. post.

VIII, ¹ *regiones* m. post.

Ibid. *apostolos* correctum manu posteriori, imo fortasse prima.

² *dei*, minio effectum *domini*.

ΓΕΛΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΖΙΚΗΝΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Τάδε ἐνεστιν ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Περὶ τῶν μετατὴν μεγάλην σύνοδον πραγματοποιθέντων.

Περὶ τῆς ἀνευδότου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τὰ θεῖα σπουδῆς.

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως πρὸς Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς.

Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς τῶν ἱερῶν βίβλων κατασκευῆς.

Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πρὸς Μακάριον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων περὶ τοῦ σωτηρίου τάφου.

Περὶ τῆς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίας τῆς μακαρίας Ἑλένης.

Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἀγίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.

Περὶ τοῦ φόρου τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου.

Περὶ τοῦ Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου καὶ τῶν ἐν τῇ ἐνδοτάτῃ Ἰνδία.

Περὶ Ἰθέρων καὶ Λαζῶν καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς αἰχμαλώτου ἀγίας γυναικός.

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Σαβώριον τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα περὶ τῆς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ προνοίας.

Περὶ Κωνσταντίας τῆς ἀδελφῆς τοῦ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ πα-

ρατεθέντος αὐτῷ παρ' αὐτῆς ἄρειανου προσβυτέρου.

Βιβλίον ἐπιπλάστου μετανοίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας καὶ Θεογνίου Νικαίας.

Μέρος τῆς πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.

Τέλος ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπὲρ Ἀθανασίου γραφείσης τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας.

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν Τύρῳ συναθροισθεῖσαν σύνοδον.

Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξαντας ἐπισκόπους.

Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἄρειον καὶ Ἀρειανούς.

Προσευχὴ τοῦ νικηφόρου καὶ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς αἰσχίστης τελευτῆς Ἀρείου.

Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Πίστον ἐπίσκοπον Μαρκιανουπόλεως.

Ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπίσκοπον.

Titulum libri ipse apposuit; de auctore cf. praefationem supra, cetera ex titulo ad capitulorum tabulam, et ad capitulum primum sunt. Edidit hanc tabulam cum Latina versione et notis Cardinalis Angelus Mai, Spicilegium Romanum, T. VI, p. 603.

¹ Codex a περὶ incipit novum capitulum male ex contextu et ex ipso capitulo repetito in textu infra.

² Codex αὐτῇ παρ' αὐτοῦ, sed infra in textu ipse codex offert quae deus, quod

et rei veritas ex narratione in textu postulat. In codice ipso hic primo erat αὐτῷ, sed effictum ex eo fuit αὐτῇ in actu scriptio- nis, cum sequatur ex prima scriptura αὐτοῦ.

³ Codex hic γραφείσα, et in capitulo infra textui praeposito συγγραφείσα; ex contextu correxi cum Angelo Mai l. cit.

⁴ Codex Ἰταλίας, correxi ex capitulo textui praeposito, uti etiam narratio postulat.

ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΣΥΝΟΔΟΝ ΤΗΝ
ΕΝ ΝΙΚΑΙΑΙ ΣΠΟΥΔΑΣΘΕΝΤΑ ΤΩΙ ΕΥΣΕ-
ΒΕΙ ΒΑΣΙΑΕΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ.

A.

Τὸν μὲν πρῶτον καὶ δεύτερον λόγον τῆς ἐκ-
κλησιαστικῆς ἱστορίας. καθεξῆς ὁ λόγος ἡμῖν
ἐποιήσατο, ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς
βασιλείας τοῦ χριστοφόρου καὶ νικηφόρου τοῦ
βασιλέως Κωνσταντίνου· διοδεύσας δὲ τὰ πάντα ¹
τὰ ἐν τῷ μέσῳ ἕως τοῦ παντὸς συμπεράσματος
τῆς πραγματείας τῆς κατὰ τὴν Νικαέων ἀγίας
συνόδου, ὡς εἰκόνα τῶν γεγενημένων παρέστησε,
τῶν τε ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπὸ τῶν θεο-
μισῶν τυράννων κινήθεισαν κατ' αὐτῶν πολιορ-
κίαν, τὴν τε τῶν αὐτῶν ἀσεβῶν τυράννων αἰσ-
χίστην καταστροφὴν. Καὶ ὅπως ὁ τῆς ἐκκλησίας
νυμφίος Χριστὸς τὸν αὐτοῦ ἄξιον θεράποντα Κων-
σταντῖνον τοῖς τοῦ τιμίου ² αὐτοῦ ὄπλοις γενναίω-
τατα φράξας κατ' αὐτῶν τῶν ἀσεβῶν ἐξεγήγαρκε·
καὶ ὡς τὰ τρόπαια τῆς νίκης αὐτῷ κατ' αὐτῶν
τῶν τυράννων ἐχαρίσατο, πάντας αὐτοὺς παγ-
γενῆ κτείνῃς ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλε-
στάτου ποσὶ, βαθεῖαν εἰρήνην ἄνωθεν δι' αὐτῶν ³
ταῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτῶν ἐκκλη-
σίαις πρυτανεύσας· καὶ τὴν μετὰ ταῦτα πάλιν
κατ' αὐτῆς ὑπὸ τοῦ μισαγάθου ἐχθροῦ δαίμονος
διὰ τοῦ παμμιάρου Ἀρείου κινήθεισαν μηχανὴν·
καὶ ὡς αὐτοῦ ἕνεκα καὶ τῶν ἀσεβῶν κατὰ τὴν βλα-
σφημιῶν, ὧν κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ βλασφη-
μησεν, ἢ ἐν Νικαίᾳ ἀγία καὶ μεγάλη καὶ οἰ-
κουμενικὴ σύνοδος ἐκ κελεύσεως τοῦ Θεοῦ διὰ

Cap. I. Edidit cum Latina versione An-
gelus Mai, op. all. VI, p. 606.

¹ τὰ πάντα τὰ, prius τὰ reprobatur a
prima, ut videtur, manu.

² Inserendum cum Angelo Mai σταυροῦ,
perperam in ἑσπέρῃ ommissum, ut patet ex
contextu.

³ Sic codex αὐτῶν per compendium scrip-
tum.

⁴ Angelus Mai loc. all. adnotat: « Etiam
Gelasius hist. conc. nicaen. apud Labb.

τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τοῦ θεοφιλεστάτου βασι-
λέως Κωνσταντίνου γεγένηται· τὰ τε ἐν αὐτῇ ὑπὸ
τοῦ ἀγίου Πνεύματος διὰ τῶν ἐκεῖσε ἀγίων ἀρ-
χιερῶν, τριακοσίων ⁴ τὸν ἀριθμὸν ὀρθοδόξων ὑπὲρ
τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως πραγ-
ματευθέντα ὁ λόγος ἡμῖν κατὰ δύναμιν Χριστοῦ
τοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριτι τρανῶς παρέδωκε. Βαδιῶ
δὲ ἐντεῦθεν ἐξῆς ἐπὶ τὴν τῆς βασιλικῆς εὐσε-
βείας διήγησιν, καὶ ὅπως ἄληκτον εἶχε τὴν ὑπὲρ
τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ μέριμναν.

B.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΕΝΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΠΕΡΙ ΤΑ ΘΕΙΑ ΣΠΟΥΔΗΣ.

Πολὺς καὶ ἄφατος ἐνὶ αὐτῷ ὁ περὶ τὸν χρι-
στιανισμὸν πυρὸς πάντας ἄγειν καὶ τοὺς ἔξω
ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἐπίγλωσιν.
Πᾶσι γὰρ τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων τελοῦσιν ἡγε-
μονίαν ἐπέστελλε δήμοις, τῆς μὲν προτέρας αὐ-
τῶν ἀπαλλαγῆναι ἀπάτης παρεγγυῶν, ἐπὶ δὲ
τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ διδασκαλίαν ἐκυ-
τοὺς μεταθεῖναι προτρέπων. Καὶ ἐπὶ ταύτην
ἅπαντας τὴν ἀλήθειαν ἀπιέναι παρεκάλει, ἀπο-
στολικῶ μᾶλλον ἢ βασιλικῶ χρώμενος σκοπῷ.
Τοὺς δὲ κατὰ πόλιν ἐπισκόπους ἐπὶ τὰς τῶν
ἐκκλησιῶν οἰκοδομὰς διήγειρε, καὶ οὐ γράμμασι
μόνοις ἐπὶ τοῦτο προτρέπων, ἀλλὰ καὶ χρή-
ματα φιλοτιμῶς δωρούμενος, καὶ τὰ τῆς οἰκο-
δομῆς δαπανήματα ἅπαντα χορηγῶν. Δηλοῖ δὲ
καὶ τὰ γραφέντα παρ' αὐτοῦ, τοῦτον ἔχοντα τὸν
τρόπον

i. II, p. 229 (Mansi II, col. 884), scribit τρια-
κοσίων pro τῆ, 300 pro 318 ». Quod qui-
dem ab uno eodemque auctore erat ex-
pectandum.

Cap. II. Edidit Angelus Mai cum Latina
versione, op. all. VI, 609. Eadem iisdem
fere verbis dat Theodoritis, Hist. eccles. I,
xiv, fin.; item fere et Nicephorus Callistus
Eccles. hist. VIII, xxvi, fin.; fusius vero
haec persequitur Eusebius, Vita Constantini,
II, xlv, xlvii-lx.

Γ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΠΡΟΣ ΕΥΣΕΒΙΟΝ ΤΟΝ ΠΑΜΦΙΛΟΥ ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ.

Νικητής Κωνσταντίνος μέγιστος σεβαστός Εὐσεβίῳ.

Ἐως τοῦ παρόντος χρόνου τῆς ἀνοσίτου βουλίδος καὶ τυραννίδος ἀποθέσεως τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ὑπέρτατος, πεπίστευκα καὶ ἀκριβῶς ἑμαυτὸν πέπεικα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς θεοὺς οἴκους ἢ ὑπὸ ἀμελείας διαφθάρθαι, ἢ φόβῳ τῆς επικειμένης ἀδικίας ἐλάττονας τῆς ἀξίας γεγενῆσθαι, ἀδελφεῖ προσφιλέστατε νυνὶ δὲ τῆς ἐλευθερίας ἀποδοθείσης, καὶ τοῦ δράκοντος ἐκείνου ἀπὸ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως τῆ τοῦ παντοῦργου¹ Θεοῦ προνοίας, ἡμετέρα δὲ ὑπερσία διωθέντος, ἡγοῦμαι πᾶσι φανεράν γεγενῆσθαι τὴν θείαν δύναμιν, καὶ τοὺς ἢ φόβῳ ἢ ἀπιστίᾳ ἢ ἀμαρτήμασι τισὶ περιπεσοῦσθαι ἐπιγόντας τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ἤξειν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν πίστιν καὶ κατάστασιν τοῦ βίου. Ὅσων τοίνυν ἢ αὐτὸς προέτασαι ἐκκλησιῶν, ἢ ἄλλους τοὺς κατὰ τόπον προϊσταμένους ἐπισκόπους, πρεσβυτέρων τὲ ἢ διακόνων οἶσθα², ὑπόμνησον σπουδάζειν περὶ τὰ ἔργα τῆς οἰκοδομίας τῶν ἐκκλησιῶν ἢ ἐπανορθοῦσθαι τὰ ὄντα, ἢ καὶ εἰς μείζονα αὐξῆσαι, ἢ ἔνθα ἂν ἡ χρεία ἀπαιτῆ³ καινὰ ποιῆν. Αἰτήσεις δὲ καὶ

αὐτὸς, καὶ διὰ σοῦ οἱ λοιποὶ, τὰ ἀναγκαῖα παρὰ τε τῶν ἡγεμονευόντων, καὶ τῆς ἐπαρχικῆς τάξεως. Τούτοις γὰρ ἐπεστάλη πάση σπουδῇ ἐξυπηρετήσασθαι τοῖς ὑπὸ τῆς σῆς ὁσιότητος λεγομένοις. Ὁ Θεὸς σε διαφυλάξαι⁴ ἀδελφεῖ ἀγαπητέ.

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας πρὸς τε τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου, καὶ τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν προστατεύοντας ἐπισκόπους ἐπέστειλεν. Ὅποια δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων κατασκευῆς πρὸς τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παλαιστινὸν ἔγραψεν, ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων⁵ καταμαθεῖν εὐχερέ.

Δ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ
ΒΙΒΑΙΩΝ.

Νικητής Κωνσταντίνος μέγιστος σεβαστός Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ.

Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν πόλιν, Θεοῦ συναιρομένης προνοίας, μέγιστον πλῆθος ἀνθρώπων τῇ ἀγκυράτῃ ἐκκλησίᾳ ἑαυτοῦ ὁ Χριστὸς¹ ἀνατίθεικεν ὡς πάντων ἐκείσε πολλὴν λαμβανόντων τὴν αὐξῆσιν, σφόδρα ἄξιον ἡμῖν καταφαίνεται καὶ ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ κατασκευασθῆναι πλείους. Τοιγάρτοι δέδεξο προθυμώτατα τὸ δόξαν τῇ ἡμετέρᾳ προαιρέσει. Πρέπον τοῦτο κατεφάνη ἡμῖν δηλῶσαι τῇ σῇ συνέσει, ὅπως ἂν πεντήκοντα σωμάτια² ἐν διφθέραις ἐγκατασκευῶ-

¹ Sic codex, nescio qua manu, primo erat διαφυλάξει, quantum liquet.

² Sic codex, non γραμμάτων, ut scribunt Socrates, Theodoritus et Nicephorus in locis allatis.

Cap. IV. Afferunt hanc epistolam Eusebius, Vit. Constantini, IV, xxxvi, Socrates, I, ix, Theodoritus, I, xvi, Nicephorus Callistus, VIII, xxvii. Quae post epistolam sequuntur, reperiuntur ad sensum in Nicephoro Callisto, VIII, xxviii, ad literam fere in Theodorito, l. all., fusius vero persequitur Eusebius, Vit. Const. III, xxv et seq.

¹ ὁ Χριστὸς secunda manus, sed ipsa prima manus dederat ἑαυτοῦ, sed recte alii solum ἑαυτὸ habent in fine.

² σωμάτια ex correctione ipsius primae manus, quae antea dederat σωματεία hic et infra.

Cap. III. Exhibent hanc epistolam cum levissima varietate Eusebius, Vita Constantini, II, xlvi, Socrates, Hist. eccles. I, ix, Theodoritus, Hist. eccles. I, 15, Nicephorus Callistus, Eccles. hist. VIII, xxvii. In codice hic et in ullis aliis capitulis omititur nota eorum numeralis, quam ipse suppleo. Apud eosdem praeter Eusebium, qui vix ulla exhibet, reperiuntur quae sequuntur post epistolam iisdem verbis lecta, vel sensu.

¹ παντοῦργου, ipsa prima manus superscribit παντοκράτορος.

² Sic codex; Eusebius, Socrates et Nicephorus πρεσβυτέρους τε ἢ διακόνους οἶσθα, Theodoritus autem πρεσβυτέρους τε καὶ διακόνους οἶσθα.

³ Sic codex, nescio qua manu, prior scriptura ἀπαιτεῖ.

οις, εὐανάγνωστά τε καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν εὐ-
 παρακόμιστα. Ὑπὸ τεχνικῶν καλλιγράφων καὶ
 ἀκριβῶς τὴν τέχνην ἐπισταμένων γραφῆναι κε-
 λεύσειας, τῶν θεῶν μάλιστα, ὧν τὴν τε ἐπι-
 σκευὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῷ τῆς ἐκκλησίας λό-
 γῳ ἀναγκαίαν εἶναι γινώσκεις. Ἀπέσταλται δὲ
 γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος πρὸς
 τὸν τῆς διοικήσεως καθολικόν, ὅπως ἅπαντα τὰ
 πρὸς τὴν ἐπισκευὴν αὐτῶν ἐπιτήδεια παρασχεῖν
 φροντίσῃ. Ἰσα γὰρ ὡς τάχιστα τὰ γραφέντα
 σωμάτια κατασκευασθῆναι, τῆς σῆς ἐπιμελείας
 ἔργον τοῦτο γενήσεται. Καὶ γὰρ δύο δημοσίων
 ὀχημάτων ἐξουσίαν εἰς διακομιδὴν ἐκ τῆς αὐ-
 θεντίας τοῦ γράμματος ἡμῶν λαβεῖν σε προσήκει.
 Οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα καλῶς γραφέντα καὶ
 μέχρι τῶν ἡμετέρων ὄψεων ῥᾶστα διακομισθῆναι
 ἐνός, δηλαδὴ τοῦτο πληροῦντος τῶν ἐκ τῆς σῆς
 ἐκκλησίας διακόνων. ὅς ἐπειδὴν ἀφίκοιτο πρὸς
 ἡμᾶς, τῆς ἡμετέρας πειραθῆσεται φιλανθρωπίας.
 Ὁ Θεὸς διαφυλάξει σε³ ἀδελφεῖ ἀγαπητέ.

Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεκμηριῶσαι, μάλ-
 λον δὲ διδάξαι σαφῶς, ὅπως ὁ πανεύφημος βα-
 σιλεὺς, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, πᾶσαν εἰς τὰ
 θεῖα μετατέθεικε τὴν σπουδὴν. Προσθήσω δὲ
 ὅμως τοῖς εἰρημένοις τὰ περὶ τὸν σωτήριον αὐ-
 τῷ⁴ τάφον κατωρθωμένα. Μαθῶν γὰρ ὡς οἱ
 κορυβαντιῶντες, καὶ περὶ τὴν τῶν εἰδώλων θε-
 ραπείαν θεβακχευμένοι, τὸν μὲν δεσποτικὸν τοῦ
 Κυρίου κατέχουσιν τάφον, λήθη παραδοῦναι φι-
 λονεικοῦντες τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας τὴν
 μνήμην ἐπὶ τούτῳ δὲ τῆς ἀκολάστου δαίμονος
 Ἀφροδίτης ἐδομήσαντο οἶκον καταλυθῆναι μὲν
 δὴ ὡς τάχιστα τὸ μυστῆρον ἐκεῖνο προσέταξεν
 οἰκοδόμημα ὁ πιστότατος βασιλεὺς, τὸν δὲ χοῦν
 ἐκεῖνον τὸν ἐναγέσι μολυνθέντα θυσίαις ἐκφορηθῆ-
 ναι καὶ πόρρω που ῥιφῆναι τοῦ ἄστεος εἶτα
 νὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ οἰκοδομηθῆναι
 μέγιστον καὶ κάλλιστον προστάττει. Δηλοῖ δὲ
 ταῦτα σαφέστερον ἢ τοῦ θεοφιλεστάτου βασι-
 λέως ἐπιστολή, ἣν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἐκκλη-

σίας ἐκείνης, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις λέγω, ἐπέ-
 στείλει. Μακάριος δὲ ἦν τότε, οὐ καὶ ἐμπροσθεν
 ἐμνήσθημεν⁵, ὅς καὶ τῇ μεγάλῃ τῇ κατὰ Νίκαιαν
 κεκοινωνήκει συνόδῳ, καὶ τὴν τῆς Ἀρσίου σὺν τοῖς
 ἄλλοις βλασφημίας κατέλυσε φλόγα.

Ε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ
 ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩ ΙΕΡΟΣΟΛΑΙΜΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ
 ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΤΑΦΟΥ.

Νικητῆς Κωνσταντίνου μέγιστος σεβαστός, Μα-
 καρίῳ ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων.

Τοσαύτη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡ χάρις, ὡς μι-
 δεμίαν λόγων χορηγίαν ἀξίαν τοῦ παρόντος οἰμα-
 θαύματος δοκεῖν. Τὸ γὰρ γνώριμα τοῦ ἀγιο-
 τάτου ἐκείνου τάφου, ὑπὸ γῆν πάλαι κρυπτό-
 μενον τοσαύταις ἐτῶν περιόδοις, οὐ λαθεῖν δε-
 δύνηται, ἄχρις οὐ διὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
 Θεοῦ χάριτος ἢ τοῦ κοινοῦ πάντων ἡμῶν ἐχθροῦ
 τυραννίδος ἀνηρέθη ἡστικὸς τυραννίδος τοῖς ἐαυτοῦ
 θεράποισιν ὁ παμβασιλεὺς Χριστὸς τὴν ἐλευθε-
 ρίαν παρασχῶν τὴν τοῦ ἀγιοτάτου τόπου γῆσιν
 κατέλαμψεν, ὡς ἀληθῶς πᾶσαν ἐκπληξίν ὑπερ-
 βαίνειν. Εἰ γὰρ πάντες οἱ διὰ πάσης τῆς οἰκου-
 μένης εἶναι δοκοῦντες σοφοὶ εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ
 συνελθόντες ἀξίον τι τοῦ πράγματος τούτου ἐθέ-
 λουσιν εἰπεῖν, οὐδὲ κἂν πρὸς τὸ βραχύτατον
 ἀμιλληθῆναι δυνήσονται. Ἐπεὶπερ τοσοῦτον πᾶ-
 σαν ἀνθρωπίνην λογισμοῦ χωρητικὴν φύσιν ἢ
 τοῦ θαύματος τούτου πίστις ὑπερβαίνει, ὅσον
 τῶν ἀνθρωπίνων τὰ οὐράνια δυνατώτερα εἶναι
 συνέστηκε. Διὰ τοῦτο γοῦν οὗτος ἀεὶ καὶ πρῶτος
 καὶ μόνος ἔστι μοι σκοπός, ἵν' ὡσπερ ἐζυτὴν
 ὀσημέραι καινότεροι θαύμασιν ἢ τῆς ἀληθείας
 πίστις ἐπιδείκνυσιν, οὕτως καὶ αἱ ψυχαὶ πάντων
 ἡμῶν περὶ τὸν ἅγιον νόμον σωφροσύνη καὶ ὁμο-
 γνώμωνι προθυμίᾳ σπουδαιότεραι γένωνται. Ὅθεν
 ἐπειδὴ πᾶσι φανερόν εἶναι νομίζω, ἐκεῖνο μάλιστα
 πεπεισθεῖσθε βούλομαι, ὡς ἄρα μοι πάντων μάλ-

³ Codex ex prima manu διαφυλάξειεν, se-
 cunda manus, εν reprobato, superscribit σε.

⁴ Codex ex prima manu αὐτοῦ, ex se-
 cunda αὐτῷ.

⁵ Confer Gelasii Cyziceni Com. Act. Con-
 cillii Nicaeni, lib. II, xxiii, xxvii, xxxvi. Au-
 ctorem eundem esse nostri operis etiam hinc
 argueretur, nisi a suis fontibus eum serviliter
 describere indicaret locus infra p. 136 fin.

Cap. V. Prostat epistola in Eusebio, Vita
 Const. III, xxx, in Socrate, I, ix, in Theo-
 dorito, I, xvii, et in Nicephoro, VIII, xxviii.
 Titulus est in codice ut dedi, sed τῷ in
 rasura scribitur et atramento, non minio,
 ut cetera; quid prius fuerat, non liquet,
 vix tamen unam alteramve literam spatium
 patiebatur. Modo τῷ rectum sit, addendum
 est saltem ἐπισκόπῳ.

λον μέλει, τὸν ἰσρὸν ἐκείνον τόπον, ὃν Θεοῦ προστάγματι αἰσχίστης εἰδώλου πλάνης, ὡσπὲρ τινος ἐπικειμένου θάρους κουφισθῆναι προσέταξα, ἅγιον μὲν ἐξ ἀρχῆς Θεοῦ κρίσει γεγεννημένον, ἀγιώτερον δὲ ἀποφανθέντα, ἀφ' οὗ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους πίστιν εἰς φῶς προήγαγε, τοῦτον κάλλιε οἰκοδομημάτων κοσμήσαι. Προσῆκει τούτων τὴν σὴν ἐγγίνοιν οὕτως διατάξαι τὲ καὶ ἐκάστου τῶν ἀναγκαίων ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὡς οὐ μόνον τὴν βασιλικὴν τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου τόπου τῶν ἀπανταχοῦ θελτίονα γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἀναδειχθῆναι, ὡς πάντα τὰ ἐφ' ἐκάστης πόλεως καλλιστεύοντα ὑπὸ τῆς τοῦ κτίσματος τούτου νικᾶσθαι λαμπρότητος. Καὶ περὶ τῆς τῶν τοίχων ἐγέρσεώς τε καὶ καλλιεργίας Δρακιλιανῶ τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ τῷ διέποντι μέρη τῶν λαμπροτάτων¹ ἐπαρχιῶν, καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐγκεχειρισθαι παρ' ἡμῶν τὴν φροντίδα γίνωσκε. Κεκέλευσται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας τεχνίτας τὲ καὶ ἐργάτας καὶ πάντα ὅσα περὶ τὴν οἰκοδομὴν ἀναγκαῖα τυγχάνει, ἀ παρὰ τῆς σῆς καταμάθοιεν ἀγγινοίας, παραχρῆμα διὰ τῆς ἐκείνων προνοίας ἀποσταλῆναι. Περὶ δὲ τῶν κίωνων ἢ τῶν μαρμάρων, ἀ δ' ἂν νομίσειας εἶναι χρησιμώτερά τε καὶ τιμιώτερα, συνοψίσεως² γενομένης, πρὸς ἡμᾶς γράψαι σπουδάσον· ἵνα ὅσων δ' ἂν καὶ ὁποῖων χρείαν διὰ τοῦ σοῦ γράμματος ἐπιγνώμην, ταῦτα πανταχόθεν μετενεχθῆναι πρὸς τὴν τοῦ αὐτοῦ οἴκου λαμπρότητα δυναθῆ. Τὸν γὰρ τοῦ κόσμου θαυμασιώτερον τόπον κατ' ἀξίαν φαιδρύνεσθαι δικαίον τὴν δὲ τῆς βασιλικῆς τοῦ αὐτοῦ οἴκου κηλίαν, πότερον λακωναρίαν, ἢ διὰ τινος ἑτέρας φαιδρῶν ἐργασίας δοκεῖ γενέσθαι, παρὰ σοῦ γινῶναι βούλομαι. Εἰ γὰρ λακωναρία μέλλοι εἶναι, δυνήσεται καὶ χρυσῶ καλλωπισθῆναι τὸ λειπόμενον. Καὶ περὶ τούτων ἢ σὴ οσιότης τοῖς προειρημένοις δικασταῖς τὸ τάχος γνωρισθῆναι ποιήσει, ὅσων τὲ καὶ ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ ἀναλωμάτων χρεῖα ἄτινα καὶ πρὸς ἐμὲ εὐθέως ἀνερχεῖν σπουδάσον, οὐ μόνον περὶ τῶν μαρμά-

ρων καὶ κίωνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λακωναρίων, εἴ γε τοῦτο κάλλιον ἐπικρίνειας. Ὁ Θεός σε διαφυλάξαι³ ἀδελφε ἀγαπητέ.

Γ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ ΟΔΟΠΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΑΡΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ.

Τούτοις τοῖς γράμμασιν οὐκ ἄλλός τις διηκόνησεν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἢ μήτηρ, ἢ καλλιπαις ἐκείνη καὶ παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν ἀδομένη, ἢ τὸν μέγαν τοῦτον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης τεκοῦσα καὶ τὴν τῆς εὐσεβείας αὐτῆς ἐκ παιδῶθεν προσενεγκοῦσα τροφήν· οὐχ' ἦττον γὰρ καὶ αὐτὴ τοῦ τοῦ παιδὸς πατρὸς, ἑαυτῆς δὲ ἀνδρὸς Κωνσταντίνου, τοῖς θεοῖς αὐτὸν τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἀνεθρέψατο νόμοις· αὕτη τῶν τῆς ὁδοπορίας ἀνασχομένη πόνων, καὶ τοῦ γήρωος οὐ λογισαμένη τὰ πάθη· πρὸ γὰρ ὀλίγου τῆς τελευτῆς ἑαυτῆς¹ τὴν ἀποδημίαν ταύτην ἐστείλατο· ὀγδοήκοντούτις γὰρ τοῦδε τοῦ βίου τὸ τέρμα κατείληφεν.

Ζ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Ἐπιθυμητῶς γοῦν ἔχουσα καὶ πρὸς δίκην ἐκκαίωμένη τῇ καρδίᾳ τῆς τῶν ἁγίων τόπων καταλήψεως ἕνεκα, καὶ τῆς τε τοῦ σωτηρίου πάθους, καὶ τῆς τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ τοῦ Χριστοῦ σταυροῦ ἀναζητήσεως φθάνει τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ χωρίον εἶδεν ἐκεῖνο, τὸ τῆς κοινῆς σωτηρίας τὰ πάθη δεξάμενον, εὐθὺς μὲν τὸν μισαρὸν ἐκεῖνον ναὸν καταλυθῆναι εἰς ἄβυσσος, καὶ τὸν χοῦν ἐκεῖνον τὸν ἐναγῆ πόρρω που ἐκριφῆναι προσέταξε. Δήλου δὲ τοῦ κεκρυμμένου τόπου γεγεννημένου, ὤφθησαν παρὰ τὸ δεσποτικὸν μνῆμα τρεῖς κατακεχωσμένοι σταυροί. Καὶ ὅτι μὲν εἷς ἐκ τούτων ὁ τοῦ δεσπότητος καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐτύγχανεν ὢν, οἱ δὲ ἕτεροι τῶν

Socrates I, 17, Sozomenus, II, 1, Theodoritus I, 18, qui omnia fere ad verbum exhibet, Nicephorus, VIII, xxix.

¹ Primo αὐτῆς, quod mutavit ut dedi ipsa prima manus, ut videtur.

Cap. VII. Socrates, Sozomenus, Theodoritus et Nicephorus loc. all.; cf. et Eusebius op. all. III, xxv et seqq.

¹ Codex λαματάτων, quod ortum videtur ex aliquo praecedenti scripturae compendio; correxi ex Socrate, Theodorito et Nicephoro.

² Sic codex συνοψίσεως pro recto συνόψεως ceterorum auctorum, quos supra attuli.

³ διαφυλάξαι ex correctione primae manus; antea fuisse videtur διαφυλάξοι.

Cap. VI. Eusebius, Vit. Const. III, xli, seq.,

σὺν αὐτῷ προσηλωθέντων ληστῶν, ἀναμφισβητήτως ἐπίστευον ἅπαντες, ἠγνόουν δὲ ὁμοῦ τὸν τῷ δεσποτικῷ ἐκείνῳ καὶ ἀγίῳ πελάσαντα σώματι, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τὴν λιβάδα δεξάμενον. Ἄλλ' ὁ σοφώτατος ἐκεῖνος καὶ θεὸς ὄντως Μακάριος ὁ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης πρόεδρος τοιαῦδε πύργῳ τὴν ἀπορίαν διέλυσε. Γυναίκα¹ περιφανεστάτη τῆς ἐκεῖσε πόλεως, νόσῳ κατεχομένη μακρᾷ, καὶ ὁρώσῃ πρὸς θάνατον τὰ ζύλα προσενεχθῆναι σκοπήσας, ἔγνω τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τὴν δύναμιν, τοιαῦδε προσευχῆ πρὸς τὸν Θεὸν χρυσάμενος· κλίνας τὰ γόνατα πρὸς τὸ τοῦ γυναικίου σκιμπόδιον, φωνῆ μεγάλη ἐβόησε, συνούσης αὐτῷ καὶ τῆς θεοφιλεστάτης Ἑλένης καὶ πλήθους ἀνθρώπων πολλῶν· Σὺ, δέσποτα Θεέ παντοκράτορ, ὁ διὰ τοῦ μονογενοῦς σου παιδὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει τὴν σωτηρίαν ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ζύλῳ ἐργασάμενος· ὁ καὶ νῦν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τῆ σῆ θεραπείδι² ἐμπνεύσας σὺν τῷ ταύτης παιδί, σῶ δὲ θεράποντι, ἐπιζητήσαι τὸ μακάριον ζύλον, ἐν ᾧ ὁ σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν, Χριστὸς καθελώθη σαρκί, ἀνάδειξον ἡμῖν, Κύριε, ποῖον ἐκ τούτων τῶν τριῶν ζύλων ἐστὶν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ τῆς προσψύσεως αὐτοῦ τῆς δι' ἡμῶν γινομένης ἐπὶ ταύτην τὴν ἀσθενῆ καὶ ἡμιθανῆ πρὸς ὑγίαν αὐτῆς καὶ ἐξανάστασιν χειραγωγὸς γένηται. Ὡς δὲ ἐπαύσατο προσευξάμενος, προσφέρει τὸ πρῶτον ζύλον, καὶ ἐπιτίθησιν ἐπὶ τὴν ἀσθενῆ· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὴν ὤνησεν. Εἶτα προσάγει καὶ τὸ δεύτερον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀπρακτὸν εἰδείχθη. Ὅτε δὲ ἐξέτινε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ τρίτον, αὐτὴς τῆ σικιάσει τὸ ζύλον τῆ ἀσθενεῖ προσήγγισε, καὶ θαῦμα μέγιστον γέγονεν. Ἄφνω γὰρ ἡ ἡμιθανὴς τοὺς ὀφθαλμοὺς διήνοιξεν· εἶτα ἐπιταθέντος αὐτῆ τοῦ τιμίου καὶ δεσποτικοῦ σταυροῦ, εὐθέως ἀνεπήδησε, καὶ στήσα ἐπὶ τοὺς πόδας, τῷ Θεῷ δόξαν ἀνέπεμπε, τοσούτῳ κρείσσω ἐαυτῆς γενομένη, καὶ πάντα τὸν οἶκον περιπορευομένη, χαίρουσά τε πανοικί μεγαλοφώνως εὐηγγελίζετο τοῦ θεοῦ σταυροῦ τὴν δύναμιν. Οὕτως ἡ εὐσεβεστάτη βασίλισσα, ἡ τοῦ πανευφήμου καὶ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου μήτηρ, εὐκρινῶς ἐπιστήσασα τὸν νοῦν καὶ πιστωθεῖσα περὶ τε τοῦ σωτηρίου τάφου, καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, εὐκτῆριον

¹ Manus posterior superscripsit γὰρ, ut videtur legenda confusa scriptura, quod et Theodoritus habet.

οἶκον εὐθέως ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐγεῖρει κατὰ τὰς τοῦ εὐσεβεστάτου παιδὸς Κωνσταντίνου προστάξεις, καὶ μαρτύριον αὐτὸν προσαγορεύσασα, εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῆ πίστει προέκοπτε. Διόπερ τοῦ ποθουμένου τυχοῦσα, λοιπὸν καὶ περὶ τὴν τῶν ἡλῶν ἀναζήτησιν ἀδιστακτως ἐαυτὴν ἐπιτίδωσιν, ἐν οἷς τὸ κυριακὸν σῶμα ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ζύλῳ καθήλωτο. Καὶ εὐρούσα τὰ μὲν τῆς τοῦ βασιλικῶν ἐνέβαλε κράνος, τῆς τοῦ παιδὸς προμηθουμένη κεφαλῆς, ἵνα τὰ τῶν πολεμίων ἀποκρούηται βέλη· ὅπερ κράνος, ἅτε θεῖον δάρον, πρὸς τὸν υἱὸν μετεκόμισε. Τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἡλῶν τῷ τοῦ βασιλικῶ ἵππου χαλκεύσασα ἀνέμιξε χαλινῷ, ἀσφάλειαν μὲν μηχανωμένη τῷ βασιλεῖ, καὶ πάλαι³ δὲ προφητεῖα πέρας ἐπιθήσασα. Πόρρωθεν γὰρ Ζαχαρίας ὁ προφήτης ἐβόα· Καὶ ἔσται τὸ ἐπὶ τοῦ χαλινῶ ἅγιον τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι⁴. Τοῦ δὲ σωτηρίου σταυροῦ μοῖραν μὲν τινα τοῖς βασιλείοις ἀπένεμε· τῷ δὲ λοιπῷ θήκη ἐξ ὕλης ἀργυρᾶς ποιησαμένη, τῷ τῆς πόλεως ἐκείνης δέδωκεν ἐπισκόπῳ, τῷ θεῷ ἐκείνῳ Μακαρίῳ, οὐπερ καὶ ἀνωτέρῳ ἐμνήσθημεν, φυλάττειν παρεγγυήσασα ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὰ τῆς σωτηρίας μνημόσυνα. Πάντοθεν δὲ παντοδαπῆς ὕλης τεχνίτας ἀγείρασθαι Μακαρίῳ τῷ τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας πρόδρῳ κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου προσταχθέντα τοῖς μεγίστους ἐκείνους καὶ λαμπροτάτους ναοὺς θαυμασίως ὑποδόμησεν, ὧν τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος περιττὸν ἄγαν ὑπέλειψα ἐντάξει τῶδε τῷ γράμματι, πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν φιλογράφων τῶν ἐκ πάσης τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ὄντων σφύροντων θεωμένων τῶν ἔργων τὴν πολυτέλειαν. Ἐποίησε δὲ καὶ ἕτερον μνήμης ἄξιον ἡ πανεύφημος ἐκείνη καὶ ἀξιάγαστος βασίλισσα, ἡ τοῦ πιστοτάτου βασιλέως μήτηρ. Τὰς γὰρ διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἀσκούσας συναγείρασθαι πάσας, καὶ ἐπὶ στιβάδων πολλῶν κατακλίνας, αὐτὴ δι' ἐαυτῆς θεραπεινίδος ἔργον ἐπλήρου, διακονοῦσα αὐταῖς, καὶ ἄφα παρατιθεῖσα, καὶ κύλικας ὀρέγουσα καὶ οἰνοχοοῦσα, καὶ πρόχου ἐπὶ λέβητος φέρουσα καὶ ὕδωρ ταῖς ἐκείνων χερσὶν ἐπιχέουσα. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια δράσασα ἐπανῆλθε μὲν πρὸς τὸν παῖδα χαίρουσα. Μετ' οὐ πολὺ δὲ μετ' εὐθυμίας ἀπάσης εἰς τὸν

² Sic primo, secundo θεραπεινῆ.

³ πάλαι sic, Theodoritus παλαιᾶ.

⁴ Zachar. XIV, 20.

ἀνόλεθρον μετέστη βίον, πλείστα τῶ παιδὶ περὶ τῆς εὐσεβοῦς, πολιτείας ἐντειλαμένη, καὶ ταῖς ἐξιτηρίοις αὐτὸν στεφανώσασα εὐλογίαις. Ἐκείνη μὲν οὖν καὶ μετὰ τὴν τελευταίην τιμῆς τετύχηκεν ὁποίας τυχεῖν ἔχρη τὴν οὕτως ἐπιμελῶς καὶ θερμῶς τὸν τῶν ὄλων θεραπεύσασαν Θεόν. Θυγατέρα δὲ καταλέλοιπεν, ὀνόματι Κωνσταντίαν, τὴν τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου⁵ γενομένην γυναῖκα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς μακαριωτάτης καὶ εὐσεβεστάτης καὶ θεοφιλεστάτης Ἑλένης, σμικρὰ ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς καὶ μεγάλων ἀρετῶν κατὰ Θεὸν τὸν σωτῆρα ἡμῶν, τῶδε τῶ ἱστορικῶ παρτέθεικα γράμματα.

H.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

Ἄλλα πάλιν ἐπὶ τὸν θεῖον τοῦ χριστοφόρου βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου ζήλον τρέψω τὸν λόγον· ὅστις τοσοῦτον ὑπερανέβη τὸν πατῆρα καὶ μητῆρα περὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ σωτήριον ζήλον, ὥστε τὸ παρά τῆς μητρὸς ἐνεχθὲν αὐτῶ τοῦ δεσπότη Χριστοῦ κατὰ σάρκα πάθους σωτηρίου σταυροῦ σύμβολον, πιστεύσας ὡς αἰ σωθήσεται ἡ πόλις ἢ ἐπώνυμος αὐτῶ, ἐὰν ἐκεῖνο ἐν αὐτῇ φυλάττηται, κατέκρυψεν αὐτό, ἐνθείς τῶ ἐαυτοῦ ἀνδριάντι τῶ ἐν τῇ ἐπιλεγομένῃ ἀγορᾷ ἦτορ φῶς Κωνσταντίνου, καὶ ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ καὶ κόκκου ἀγάλου κίονος ἰδρυμένῳ.⁴

Θ.

ΠΕΡΙ ΦΡΟΥΜΕΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙΔΕΣΙΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ Τῇ ΕΝΑΟΤΑΤῃ ΙΝΔΙΑΙ.

Ὁ μὲν οὖν θεοφιλέστατος βασιλεὺς εὐσεβεῖα τὴ καὶ πίστιν τοιαύτην πρὸς τὸν Θεὸν συνεσφιγμένος, πάμπολλα καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη εἰς εἰρήνην τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν παρεσκεύασε, τοῦ Θεοῦ αὐτῶ ταῦτα καθυπατάξας, πολλὰ πάλαι Ῥωμαῖοις διαστασιάσας. Ἐκεῖνον γὰρ ἐαυτῶ δι' εὐλαβείας τῶ Θεῷ ἐταπεινούτο, τοσοῦτον μᾶλλον δὲ πολλῶ πλείον αὐτῶ ὁ Θεὸς πάντα κατηθύθυε.

⁵ Secundā manus Λικινίου.

Cap. VIII. Edidit cum Latina versione Angelus Mai, Spic. Rom. VI, 640. Cf. Socrates, I, xvii, Nicephorus VIII, xxxii.

⁴ Primo ἰδρυμένου, ut dedit etiam Mai, sed ipsa prima manus correxit quod dedi.

Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πόλλαι προσθήκαι τοῖς ἀποστρλικοῖς ἐγίνοντο κηρύγμασιν. Εἰ γὰρ καὶ Ματθαῖος Πάρθοις ἐκήρυξε, καὶ Βαρθολομαῖος Αἰθιοψί, καὶ Θωμᾶς τοῖς τῆς μεγάλης Ἰνδίας Ἰνδοῖς, ἀλλὰ τοῖς πόρρω Ἰνδοῖς Πάρθων, καὶ τισὶν ἔθνεσι πλησιοχώροις αὐτῶν οὕτω ἦν ὁ περὶ Χριστοῦ λόγος γνώριμος. Γίνεται οὖν πρὸς ἀπομίμησιν Μητροδώρου φιλοσόφου τινός, ἐκπειροσθήσαντος πάντα σχεδὸν τὰ ἔθνη ἱστορίας ἕνεκα. Μερόπιον τοῦνομα τινὰ ἄνδρα Τύριον, ἐν φιλοσόφοις ἐπίσημον, τὴν αὐτὴν τοῦ Μητροδώρου ἱστορίας χάριν ὑπεισελθεῖν πραγματεῖαν, ὅς ἐπήγετο πᾶσαι συμφοεῖς δύο, μεμνημένους μὲν εἰς ἄγαν πᾶσαν τὴν τῶν πραγμάτων παιδείαν, σπουδῆν δὲ ἔχοντας ἱστορίας ἀπάσης φιλομάθειαν, παρακαλέσαντας αὐτὸν τὸν φιλόσοφον Μερόπιον μεθ' ἐαυτοῦ αὐτοῦ παραλαβεῖν ὧν ὁ μὲν εἰς Φρουμέντιος τοῦνομα, ὁ δὲ ἕτερος Αἰδέσιος. Ἐπειδὴ δὲ ἔθος καὶ νόμος ἦν τοῖς ἐκεῖσε βάρβαροις τοὺς σπονδαῖς τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς αὐτοῦς μὴ στοιχοῦντας Ῥωμαῖοις τοὺς ἀφ' ἡμῶν παρ' αὐτοῖς εὐρισκόμενους ἀναίρειν συνέβη καὶ τότε κατὰ κράτος λελύσθη τὰς σπονδας ἐκατέρων ἐν ᾧ καιρῷ ὁ Μερόπιος τὴν ἐνδοτάτην Ἰνδιάν ἱστορήσεν ἅμα Φρουμεντίῳ καὶ Αἰδέσιῳ. Στενωθέντες γοῦν τῇ τῶν ἀναγκαίων λήψει, μάλιστα ὕδατος, ἀπάραντες ἐκ τῆς χώρας, καὶ τῇ θαλάσῃ προσπλέοντες, προσορμίζονται τοῖς κατὰ τοὺς Ἰνδοὺς ἐκεῖνοὺς τοὺς ἐνδοτάτους διαφέρουσι τόποις, μὴ δυναθέντες προβῆναι ἀνέμων ἐναντιότητι κωλυθέντες. Καὶ δὴ ἐπὶ ἡμέρας τινὰς λανθάνοντες ἦσαν ἐκεῖσε, ἐκ τῆς αὐτόθι γῆς ποριζόμενοι τὰς χρεῖας τοῦ σώματος. Ἐν μίᾳ δὲ τῶν ἡμερῶν παίδων ὑπὸ τι δένδρον ἐπαδολεσχούντων ἀναγνώσμασιν, ἐπιστάντες οἱ βάρβαροι κατέσφαξαν σὺν τῷ Μεροπίῳ ἅπαντας πλὴν τῶν προρρήθέντων παίδων Φρουμεντίου καὶ Αἰδέσιου, οὓς ἰδόντες καὶ εἰς οἶκτον ἐλθόντες ὡς ἄτε¹ παίδων, ἐφείσαντο, καὶ δῶρον αὐτοῦς τῶ οικείῳ βασιλεῖ προσήγαγον ὧν εὐθύς τὸν Φρουμέντιον, αἰσθόμενος αὐτοῦ τῆς εὐφύας ὁ βασιλεὺς, ἐπίτροπον αὐτοῦ καθίστα ἐπὶ τοῖς οἴκοι γινομένοις ἀναλώμασι, τὸν δὲ Αἰδέσιον οἰνοχοεῖν αὐτῶ διετύπω-

Cap. IX. Socrates I, xix, Sozomenus II, xxiv, Theodoritus I, xxiii, Nicephorus VIII, xxxv, Ruffinus, Hist. Eccles. I, ix.

¹ Sic codex ὡς ἄτε, sed τ ex π videtur effictum, et spiritus ex mutatus fuit; anne primo erat ἔτι?

σεν. Ἐν τούτοις ὄντων αὐτῶν² καὶ προκοπτόντων αὐτῶν ὁσημέραι, γίνεται τὸν βασιλέα τὸν ἀνθρώπινον ὑπέξελθειν βίον, ἀφέντα υἱὸν κομιδῆ νήπιον, τῆς οἰκείας³ βασιλείας διάδοχον νεύματι τοῦ μεγάλου τῶν Ἰνδῶν βασιλέως. Γίνονται τοίνυν οἱ περὶ Φρουμέντιον ἐφεξῆς πάσης τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἐπίτροποι, τῆς μητρὸς αὐτοῦ πάντων αὐτοὺς προθεμένης τὴν ἐξουσίαν ἔχειν διὰ τρόπων γνησιότητα καὶ πείραν πραγμάτων βιωτικῶν. Ἐἶχον γὰρ σὺν τῇ φύσει καὶ γνώσει, προτρυβέντες μάλιστα παιδείᾳ τὴν καὶ ξενιτεῖα, δι' ἧν μάλιστα καὶ τοῖς νέοις κατάστασις πρῶτον προσγίνεται. Ἐπειδὴ τοῖς Ἰνδοῖς καὶ εὐσεβεῖς, πίστει τὴν πρὸς τὸν Θεὸν διαπρέποντες, ἀπάσῃ τὴν φιλανθρωπίᾳ τοὺς πολλοὺς ὑπερακοντιζόντες, γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐπήεσαν, τὰ τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἰθύνοντες πράγματα, τοῖς τε πλησιοχώροις προσέταττον, ἵνα τῶς ἐπιξενουμένους Ῥωμαίων πρὸς αὐτοὺς φέρωσιν, ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῶν τοῖς Ἰνδοῖς ἐγκατασπεῖραι προμηθεύμενοι. Ἐἶχον γὰρ καὶ τὸν καιρὸν προσυπακούοντα τότε δῆτα ἀνευρόντες τινὰς προτρέπονται τοῖς ἔθεσι Ῥωμαίων χρησαμένους εὐκτήρια ποιεῖν καὶ οἴκους ἐκκλησιῶν δεῖμασθαι πρὸς συναθροισμὸν τῶν τῆν τοῦ Θεοῦ ἐπίγνωσιν ὑποδεχομένων, εἰ καὶ μὴ δύναιντο θυσιαστήρια πηγνύναι τῷ μὴ παρῆναι αὐτοῖς αὐθεντίαν ἱερωσύνης. Γίνεται γοῦν ἐκ τούτου πρόφασις τοῖς ἐπέκεινα Ἰνδοῖς θεογνωσίας λίαν, τοῦ Φρουμεντίου εὐεργεσίαις καὶ θωπιᾷ καὶ παραινέσεσι φιλοτίμως αὐτοῖς προσιόντος. Ὡς δὲ ἠνδρύνθη⁴ τὸ βασιλικὸν παιδίον, οὐπερ τὴν ἐπιτροπεῖαν τῆς βασιλείας ἐποιοῦντο, εἰς αὐξήσειν μεγίστην ἐπιδόντος αὐτοῦ, αἰτοῦσιν αὐτοὶ χάριν αὐτὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεία ἐπάνοδον αὐτοῖς χαρίσασθαι. Τοῦ δὲ βασιλέως σὺν τῇ μητρὶ πολλὰς παρακλήσεσι λιπαροῦντος καὶ κρατοῦντος καὶ μὴ ἀπολύοντος, ὁ Φρουμέντιος ἔφρασκε σφόδρα λυπεῖσθαι αὐτοὺς περὶ τούτου διὸ κατη-

νάγκασαν τὸν τε βασιλέα καὶ τὴν τούτου μητέρα ἐπιδουναί το ἀπολυθῆναι αὐτοῖς· οἱ δὲ μετὰ πλείστης ὄσης θλίψεως ἐπένευσαν ὡς δεσπότη γὰρ τῷ Φρουμεντίῳ ἀντειπεῖν οὐκ ἐβούλοντο. Οἱ δὲ, παραδεδωκότες ἅπαντα τῷ παιδί καὶ τῇ τούτου μητρὶ τὰ ἐγχειρισθέντα αὐτοῖς τῆς βασιλείας πράγματα, ἐξήεσαν τῆς Ἰνδίας σὺν τιμῇ πολλῇ τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεία πορεῖαν ποιούμενον. Τότε οὖν⁵ ὁ μὲν Αἰδέσιος τὴν Τύρον κατέλιπεν· ὁ δὲ Φρουμέντιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν παραγίνεται, λογισάμενος ὡς ἀχόλουθον εἶναι τὸ γινόμενον παρὰ τοῖς βαρβάροις ἔργον Θεὸν μὴ περιδεῖν καὶ προσελθὼν τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ἀλεξάνδρῶν ἐκκλησίας Ἀθανασίῳ αὐτὸς γὰρ ἦν τότε τῆς ἐκεῖσε ἀρχιερωσύνης κατέχων τοὺς οἰκείας ἕκαστα αὐτῷ ὁ Φρουμέντιος τῶν γεγενημένων ὑφηγησάμενος ὑπομνήσκῃ ἐπισκόπους αὐτοῖς ἀποσταλῆναι. Τότε δῆτα ὁ μέγας Ἀθανάσιος σφόδρα σοφῶς καὶ συνετῶς τοῖς εἰρημένους προσέχων, λέγει τῷ Φρουμεντίῳ· Καὶ τίνα εἰρήσομεν ἄλλον τοιοῦτον ἄνδρα, ἐν ᾧ πνεῦμα Θεοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ σέ, ἀδελφε, τὸν δυνάμενον ταῦτα ὀρθῶς διακελεύσασθαι, καὶ τὰς ἐκκλησίας ὡς ἐν μάλιστα τὰς ἐκεῖσε ἰθύνειν; Καὶ χειροτονήσας αὐτὸν ἐπίσκοπον κελεύει πάλιν εἰς Ἰνδοὺς ἀποδηῆσαι, καὶ τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας καθιερώσαι, καὶ τοῦ αὐτοῦ λαοῦ προμηθεῖσθαι. Πλείστη δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις προσετέθη μετὰ τὴν χειροτονίαν τῷ ἀνδρὶ, τὰς ἀποστολικὰς ἀφίξεις ἐκτίνας. Φθίσας γὰρ τὴν προῤῥηθείσαν ἐκ τῆς Ἰνδίας, ἐπισημεῖοις καὶ δυνάμεσι τὸ τοῦ Χριστοῦ βεβαιῶν εὐαγγέλιον, πολλὰ πλήθη τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀληθῆ πίστιν ἐφείλκυσε, γνησιώτατα αὐτῶν τὸν θεῖον δι' αὐτοῦ παραδεξαμένων λόγον. Διὸ καὶ ἐκκλησίαι καὶ χειροτονίαι εἰς πλῆθος ἠῤῥησαν ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔθεσι. Ταῦτα ἡμῖν ὁ Αἰδέσιος ἐν τῇ Τύρῳ παραμείνας διηγήσατο· πρεσβύτερος γὰρ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας γενόμενος ἐν αὐτῇ παρέμεινε ἕως τῆς τοῦ βίου τελευτῆς.⁶

² αὐτῶν reprobatur, nescio qua manu.

³ Codex οἰκείας, nec corrigitur, ut fere solent rarissimi in eo hujusmodi errores.

⁴ Codex primo ἠνδρύνθη, sed correctum fuit, fortasse a prima manu.

⁵ Codex addit τότε, licet jam praemisit.

⁶ Si vere Gelasius scripsit nostram hi-

storiam, quod nullus dubito, serviliter sumpsisse a Rufino dicendus, qui se audisse rei historiam ab Aedesio ipse narrat in sua Hist. Eccl. I, ix, et affirmant Socrates et Nicephorus in locis allatis, et nostrum compilasse ab ipso scimus, Gelasii Comm. Act. Conc. Nic. Lib. I, Praef. et Cap. I in Mansi, Coll. Conc. II, 763-6 et alibi.

I.

ΠΕΡΙ ΙΒΗΡΩΝ ΚΑΙ ΛΑΖΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΓΟΙΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥ ΑΓΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.¹

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ οἱ πρὸς τῆ κατὰ Πόντον γῆ Ἰβηρῆς τε καὶ Λαζοῖ τὸν τοῦ Θεοῦ ἐδέξαντο λόγον, μήπω πρὸ τούτου εἰς αὐτὸν πεπιστευκότες. Τοῦ δὲ μεγίστου ἀγαθοῦ τούτου αἰτία κατέστη γυνὴ τις παρ' αὐτοῖς αἰχμάλωτος οὖσα, ἄκρον δὲ βίον μετερχομένη δι' ἐγκρατείας τὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἔργων πάντας αὐτοῦς εἰς ἑκστασιν ἤγευ. Ὡς δὲ τὴν αἰτίαν διεπυθάνοντο τῆς τοσαύτης αὐτῆς ἀσκήσεως, ἀπλότητι μὲν ἡ ἀγία ἐκείνη γυνὴ λέγει, διὰ Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Οὐδένα μέντοι ἐκ τούτου εἰς πίστιν ἔφερον τῆς εὐσεβείας, ἐθαύμαζον δὲ μόνον τὴν γυναῖκα, καὶ τῷ ξένῳ βίῳ αὐτῆς προσέχοντες πολλὰ ἐλογίζοντο. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔθος ἦν αὐταῖς, εἴπερ νήπιον εἶχον ἀσθενεῖα περιπεσόν, περιτρέχοντας αὐτοῦς πρὸς τοὺς ἐγχωρίους ἀπαντας ἐκίστοθεν πορίζεσθαι βοήθημα, γέγονε διὰ τούτου ἐκπεριελθοῦσαν τινὰ πάντας ἐλθεῖν καὶ πρὸς τὴν αἰχμάλωτον. Ἡ δὲ πρὸς τῆ θύρα ἐστῶσα σὺν τῷ παιδαρίῳ τῆ γυναικὶ ἔφη· Οὐδὲν ἐγὼ τῷ παιδαρίῳ δυνήσομαι βοηθῆσαι, τὸν δὲ Χριστὸν, ὃν ὑμῖν εἶπον πολλάκις, οἶδα δυνατὸν εἶναι καὶ νεκροὺς ἀνίσταν, καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις χαρίζεσθαι ἴσασιν. Ἡ δὲ τοῦ παιδὸς μήτηρ καθέκτευε τὴν αἰχμάλωτον. Τότε οἴκτῳ τῆς δεομένης κινηθεῖσα τὸ νήπιόν τε τῷ σάκκῳ τῷ ἑαυτῆς περιβαλοῦσα, προσευξαμένη τῷ Θεῷ, ἀπέδωκεν αὐτὸ τῆ μητρὶ ὑγιές. Διέδραμε δὲ εἰς πολλοὺς τὸ γενόμενον, καὶ γε ἄχρι τῆς βασιλίδος ἐφθασεν, ἥτις κατέκειτο βαρυτάτῃ νόσῳ κατεχόμενη· καὶ γὰρ χρόνον ἰκανὸν ἀσθενήσασα, ἀνάκτως εἶχε λοιπὸν τὰ περὶ τῆς φθασάσης αὐτὴν χαλεπωτάτης νόσου. Ἀξιοὶ μὲν οὖν τὴν αἰχμάλωτον ἀποστείλασα διὰ τῶν οικειῶν πρὸς αὐτὴν παραγενέσθαι. Ἡ δὲ δέει καὶ εὐλαβεῖα ἀναφέρει τοῦ πρὸς τὴν βασιλίδα διαβῆναι, εἰδυῖα τὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης παρσιδύνοντα δλισθόν. Διὰ τοι τοῦτο ἀπρίξ ἔχουσαν αὐτὴν τοῦ μὴ ἐλθεῖν ἐπιγνοῦσα ἡ βασίλισσα κελεύει σὺν τῷ σαιμποδίῳ πρὸς αὐτὴν ἀπαχθῆναι. Ἦσ-

τινος δυσωπηθεῖσα τὴν ταπεινώσιν ἢ μακαρία αἰχμάλωτος, τὸν αὐτὸν τρόπον περιβαλοῦσα τὴν βασιλίδα τῷ σάκκῳ, ἐφ' ᾧ γόνυ κλίναςα τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ προσέφερε τῆ συνήθει πρὸς τὸν Χριστὸν εὐχῆ, ὑγιῆ οἶκαδε ἀποπέμπει χαίρουσαν καὶ πορευομένην τοῖς οικείοις ποσί, νέον καὶ ξένον θαῦμα τοῖς ἐντοπίοις παρεχομένην, τοῦ Χριστοῦ τὴν χάριν ὁμολογοῦσαν, καθὼς παρὰ τῆς αἰχμάλωτου γυναικὸς ἐδιδάχθη, τρανώς τε ἀπεφθέγετο πορευομένη· Δόξα σοι, Χριστέ, φησί, δέσποτα τῆς αἰχμάλωτου σοὶ χάρις, καὶ σοὶ πᾶσα τιμὴ, Σωτὴρ ἡμῶν τῶν εἰς σέ πιστεύειν ἠξιωμένων. Ἀλλὰ καὶ τῷ συμβίῳ ἑαυτῆς ἡ βασίλισσα διηγῆσάτο ἕκαστα, παρώρμησε δὲ αὐτὸν εἰς ἀμοιβὴν ἀξιόπιστον χρήμασι βουληθῆναι ἀμειψασθαι τὴν αἰχμάλωτον τῆς εὐργεσίας τῆς εἰς τὴν σύμβιον αὐτοῦ ἕνεκα. Ἡ δὲ βασίλισσα πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἡ αἰχμάλωτος αὕτη, ᾧ βασιλεῦ, οὐκ ὀρέγεται ἀργυρίου, οὔτε χρυσίου περιποιεῖται· δῶρον δὲ ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἀξιόχρεων, τὸ μόνον ἡμᾶς πιστεῦσαι ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου. Ἦι γὰρ ὁ πᾶς βίος νηστεία καὶ ἐγκρατεία, περιττοὶ θησαυροὶ χρυσίου καὶ ἀργυρίου· καὶ γὰρ ἀπεπειράθη τῆς εὐσεβοῦς. Τάλεθθ διηγοῦμαί σοι, ᾧ βασιλεῦ. Ἄλλ' εἰ μου παρὰ σοὶ φροντίς ἐστὶ σωτηρίας, ἀμειψόμεθα καινότερον τὴν γυναῖκα, τὸν Χριστὸν αὐτῆς παραδεχόμενοι εἰς προσκύνησιν. Ὁ δὲ τέως ὀκνηρότερον διέτεθη, καὶ τοι πολλάκις ὑπομνησκόμενος πρὸς τῆς γαμετῆς ὑπερετίθετο, ἐκλύων τὰς εὐαγγελίας τὴν αἴτησιν, καὶ καιρὸν πρόσφορον ἐλπίζων αὐτῷ περὶ τούτου λυσιτελεῖν ἔλεγεν. Ὁ καὶ γέγονε κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ τοῦ θέλοντος πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Συνέβη γὰρ αὐτὸν ἐν θήρᾳ περισπώμενον περὶ ὕλην κάταλσον καὶ βαθυτάτην ἐν ἡμέρᾳ σταθιρᾷ ὑποστῆναι νύκτα ἀπροσδόκητον. Ἄφνω γὰρ ἐν μεσημβρίᾳ κατὰ πάσης τῆς ὕλης περιεχύθη σκότος βαθύτατον ἐνθα ἦν ὁ βασιλεὺς. Ὡς δὲ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ τῆδε κάκεισε πρὸς τὴν θήραν διασπώμενοι εὐρηνται, φόβος συνέσχε τὸν βασιλέα μέγιστος ἡμιστὰ λογιζόμενον, ὅπως διαφύγῃ, τὴν ἐφοδον. Ἐπεὶ δὲ καὶ πάντες οἱ συνόντες αὐτῷ, τὴν αὐτὴν ὑπέμενον ἀνάγκη· ἕκαστον γὰρ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐληλυθέναι σπευδόντων, ἐν

Cap. X. Socrates, I, xx, Sozomenus, II, vii, Theodoritus I, xxiv, Nicephorus, VIII, xxxiv, Ruffinus, I, x.

¹ Sequitur in codice . . . τοῦ θεοδορίτου;

duae voces, quae ista praecedunt, et eadem recurrunt margine infra Cap. XVI, per compendium scriptae sunt, quod mihi ignotum est.

ἔ κατελιπε τόπω, τὸ σκότος ἐσθλήωσε, προ-
βῆναι μὴ συγχωρήσαν εἰς ἀλλήλων παράκλησιν.
Τότε ὑπομνησθεῖς ὁ βασιλεὺς τῆς γαμετῆς καὶ
τῆς ταύτην ἀνάτως ἔχουσαν ιασαμένης αἰχμα-
λώτου, ἐβόησε λέγων· Χριστέ, ὁ τῆς αἰχμαλώτου
κύριος, παράστηθί μοι τανῦν, ἵνα φύγω τὴν ἐπι-
κειμένην ἀνάγκην· ἔχω γὰρ σαφεστάτην πᾶσαν
τῆς θείας σου δυνάμεως τὴν ἐμὴν σύμβιον. Καὶ
ἅμα τῷ τελέσαι τὴν εὐχὴν εὐθύς περαιρεθέντος
τοῦ σκότους, τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐπεχύθη μᾶλλον
ἢ τὸ πρότερον κατὰ πάσης τῆς ὕλης ἐνθα ἦσαν
ἐσθλημένοι. Καὶ παραγενόμενοι οἴκοι ὑγιεῖς πα-
ραχρημα εὔρον τὸν βασιλέα κελεύοντα τὴν αἰχ-
μάλωτον ἕως πρὸς αὐτὸν γενέσθαι, μηκέτι Θεὸν
ἕτερον προσκυνεῖν ἐπαγγελόμενον ², ἢ Ἰησοῦν
Χριστὸν, ὃν ἡ γυνὴ σέβεται. Ἐρχεται οὖν ἡ γυνὴ
ἢ αἰχμάλωτος, καὶ γίνεται τοῦ βασιλέως διδά-
σκαλος πάντα τὸν τύπον τῆς πίστεως αὐτῆς ἐπι-
στήσασα. Ὁ δὲ χαίρων οὐκ ἤδειτο πρὸς εὐτε-
λοὺς γυναικὸς θεοσέβειαν ἐκμανθάνων· τούναντιον
δὲ ἐπ' αὐτῇ σεμνυόμενος εἰς μέσον αὐτὴν ἀγε-
σθαι ἐπὶ τοῦ πλήθους ἐκέλευσε, παρρησιαζόμενος
ἐπ' αὐτῇ λέγων· Ὅτι μου ἡ γαμετὴ θάνατον
διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης διέδρα Χριστοῦ τοῦ
παμβασιλέως τῇ χάριτι. Ἐπειθὲ τε τοὺς ὑπη-
κόους, εἰ θέλειεν σώζεσθαι, καὶ τὰ αὐτὰ φρονεῖν,
καὶ τὴν εἰς Χριστὸν αἰρεῖσθαι προσκύνησιν τῶν
ειδώλων καταφρονούντας. Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθε πρὸς
τῆς ἀγίας γυναικὸς ὅτι ἐκκλησίας χρὴ ἰδρύσασθαι
εἰς προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ, ὁμοῦ προῆει ἐπὶ
τὴν χρεῖαν σπουδαίως. ³ Ὡς δὲ τοῦ οἴκου τὸν πε-
ρίβολον ἤγειραν οἰκοδομήσαντες, ἔδει δὲ λοιπὸν
τοὺς κίονας στήσαι ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου πρὸς διαί-
ρῃσιν τῶν συνερχομένων ἀνδρῶν τὲ καὶ γυναικῶν,
θέλων ὁ Θεὸς πάγιον γνώμην ἐνθεῖναι τῷ τε βα-
σιλεὶ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ὑπηκόοις περὶ τοῦ
διὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς κηρυχθέντος εὐαγ-
γελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ποιῆ-
τον τρίτον κίονα εἰς μέσον ὀρθωθέντα, ἔτι τὲ πλά-
γιον ὄντα, μὴ γενέσθαι εἰς τέλος ὀρθιον, καθάπερ
καὶ οἱ δύο ἕτεροι· καὶ πολλὰ καμώντες οἱ τεχ-
νίται τὰ τε ἰστία σὺν ταῖς μηχαναῖς ἀπάσαις
διαρρήξαντες καὶ συντρίψαντες ὑπεξαναχωροῦσι
φεύγοντες, δεδιότες μὴ ἐναπολειφθέντες χαμαὶ
ὑπὸ τὸν κίονα ἀποθάνωσιν· ἴστατο γὰρ ὁ κίων

ἐν τῷ ἀέρι κρεμάμενος πλάγιος, μηδενός, ὡς ἔθος
τοῖς τεχνίταις, ἐπινοούμενου παρ' αὐτῶν τινὸς
βοηθήματος. Ἀκούει ταῦτα ἡ αἰχμάλωτος, καὶ
δέει πολλὰ συσχεθεῖσα, μὴ ἀνάπαλιν τὸ πλήθος
ἐπιδοῦν αὐτὸ πρὸς τὰ εἰδῶλα, ἔρχεται δύνοντας
τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν τόπον, καὶ κλίναςα γόνυ
πρὸς τὸν Θεὸν ἕως πρῶτ' ἤγειρε διὰ τῆς εὐχῆς
τὸν κίονα, οὐκ ἐπὶ τὴν βάσιν ἐστώτα, ἀλλ' ὀρθὸν
μὲν ἠρτημένον ἐπάνω τῆς βάσεως ὅσον ἀπὸ πύ-
χους ἑνός, οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ μὴ ἀπίεσαι
τὴν αἰχμάλωτον οἴκοι ἕως τῆς τοῦ πλήθους ἀφί-
ξεως, ἵνα γνῶσιν αὐτῆς τὴν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς
κηρυττομένην ἀληθινῶς Θεῷ πίστιν. Ἦλθον οὖν
ἔωθεν σὺν τῷ βασιλεὶ, καὶ ἰδόντες ὀρθιον ἠρτη-
μένον τὸν τηλιοῦτον κίονα ἐξίσταντο. Τότε τῆς
αἰχμαλώτου πᾶσι γενομένης καταφανοῦς διὰ τὸ
γεγονός, ἀναστάσης αὐτῆς ἐκ τῆς εὐχῆς, εὐθέως
ὁ κίων, οἷα τινῶν τεχνιτῶν τῇ οικείᾳ ⁴ βάσει αὐτὸν
προσαρμοζόντων ὡς ἓν μάλιστα, ἀπετέθη, πλεί-
στην ὄσιν παρὰ τοὺς ἐμπροσθεν καὶ τοὺς μετ' αὐ-
τὸν κίονας ἔχων εὐπρεπῆ τὴν ἀσφάλειαν. Ἐκ
τούτου γέγονε καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ πλήθους συν-
ελθεῖν καὶ συνομολογήσαι τὴν τοῦ βασιλέως πί-
στιν θαυμάζοντας Χριστὸν· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἡ
αἰχμάλωτος ἐκείνη ἀγία γυνὴ διεμαρτύρατο· ἐδε-
δοίκε γὰρ τοῦ πλήθους τὴν ἀπλότητα, μήποτε
ἄρα ὑπὸ τῆς πατρῴας δεισιδαιμονίας νοττόμενοι
εἰς αὐτὴν τὸ εἰς Χριστὸν σέβας ἀπενέγκοιτο,
ἤγουν δόξαν περὶ αὐτῆς σχῶσι μὴ συντείνουσαν
πρὸς εὐσεβειαν. Διὰ τοῦτο καὶ κοινωνῆσαι αὐτοῖς
τῆς εὐχῆς προετρέψατο, ἠνίκα τὸν κίονα ἠρτη-
μένον τῷ οικείῳ ⁵ τόπῳ προσαρμοσθῆναι πεποίηκε,
συσκιάζουσα διὰ τούτου τὴν οικείαν ὑπόληψιν,
τὴν δὲ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐνέργειαν λέγουσα
εἰς πάντας ἀνθρώπους τοὺς εἰς αὐτὸν εὐσεβοῦντας
διαβαίνειν ἐν ταῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον πράξεσι. Μετὰ
δὲ τὸ τελειωθῆναι τὴν ἐκκλησίαν ὑποτίθεται τῷ
τε βασιλεὶ καὶ τῇ βασιλίδι ἡ αἰχμάλωτος πέμ-
ψαι αὐτοὺς πρὸς τὸν τῆς εὐσεβείας σὺντροφον τὸν
θεοφιλέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον πεμφθῆναι
αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ αἰτουμένους τὸν τὴν ἐκκλη-
σίαν ἐκείνην καθιερώσοντα. Τότε ὑπὸ τε τοῦ βα-
σιλέως καὶ τοῦ κοινῶν τῶν Ἰβήρων οἱ σταλόντες
πρεσβευταὶ καταλαμβάνουσι τὴν Κωνσταντινού-
πολιν, ἀναγγέλλοντες τῷ βασιλεὶ Κωνσταντῖνῳ

² ἐπαγγελόμενον, sic elicio ex correctione posteriori et ex vestigiis; primo videtur fuisse ἐπαγελοῦμενον.

³ Marg. compendium ση, quod σημειοῦ,

vel σημειῶσαι, vel σημειωτέον indicant, quae eodem recidunt, ποία, vel ποιασάντων.

⁴ οικία codex.

⁵ οικίω codex.

τὴν ἐκείσε κρατυνθείσαν τοῦ Χρῆστου πίστιν, ἐπισκοπον αἰτοῦντες δοθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν παρ' αὐτοῖς ἐκκλησιῶν καθιέρωσιν ὁμοῦ καὶ διατίκωσιν. Οὗς προσηκῶς δεξάμενος ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, χαίρων ἐν τῇ κυρίῳ, παρέσχε τὴν αἴτησιν, τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον παρορμησας χειροτονῆσαι τῶν Ἰβήρων ἐπίσκοπον, ὁμοῦ συνορῶν θεοῦ νεῦμα εἶναι τοῦ τοῦς ἀλλοφύλους αὐτῷ καθυποτάσσοντος. Τούτων ἡμῖν ὁ πιστότατος Βασιλεύς ὑφηγητὴς γέγονεν, ἀνὴρ εὐλαβέστατος καὶ τοῦ βασιλικοῦ γένους τῶν παρ' αὐτοῖς Ἰβήρων περφανέστατος, σατράπης Ῥωμαίων καταστάς, καὶ ταῖς ἀκρωρείαις τῆς Παλαιστίνης κατὰ τῶν Σαρακηνῶν βαρβάρων ἐπιστρατεύσας πόλεμον, ἄκρας ὅτι μέγιστα τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἤρατο.⁶

Ἄλλ' ἐπανιτόν⁷ εἰς τὸ ἐγγχειρισθὲν τῆς βασιλείας τῆς ἱστορίας· Ὁ γὰρ τοι βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπιμελέστερος ὢν περὶ τὸν χριστιανισμόν καὶ ἀποστολικῶς εἰς τὸν Χριστὸν ἐκκαίμενος πόθῳ, ἐτέρας καὶ αὐθις ἐκκλησίας κατὰ πόλεις ἐποίει, καὶ μίαν μὲν ἐν τῇ καλουμένῃ δρῦ τῇ Μαμβορῇ, ὑφ' ἣν τοὺς ἀγγέλους ξενισθῆναι πρὸς τοῦ Ἀβραάμ οἱ ἱεροὶ λόγοι μνηύουσι,⁸ κατεσκευάσασκε. Μαθῶν γὰρ ὁ τὰ πάντα ἄριστος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπὸ τῇ δρῦ ἐκείνῃ θαμῶν ἰδρῦσθαι καὶ θυσίας Ἑλληνικὰς ἐπ' αὐτῷ τελεῖσθαι, μέμφεται μὲν δι' ἐπιστολῆς Εὐσεβίῳ τῷ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπῳ παριδόντι τὸ ποιούτον μουσαρὸν πόλημα, κελεύει δὲ τὸν μὲν βωμῶν ἀνατραπῆναι, πρὸς δὲ τῇ δρῦ ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος κατασκευασθῆναι. Ἐτι καὶ ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Φοινίκης μαθῶν αὐτοῖς ἀσεβῶς βιοῦντας καὶ αἰσχρὰν ἀγωγὴν μετιόντας, νόμῳ σεμνῷ τὸν αἰσχρὸν αὐτῶν ἀνέλε βίον, ἐκκλησίαν δὲ κτίσας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, καὶ ἐπίσκοπον χειροτονῆσαι παρασκευάσας, κληρὸν τὲ ἱερὸν σὺν αὐτῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ καθιερωθῆναι προστάξας, οὕτως

τὰ Ἡλιουπολιτῶν κακὰ μετριώτερα ἀπειργάσατο, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄρχοντας πολιτικοὺς χριστιανούς καὶ ἐπὶ βίῳ σεμνῷ μαρτυρουμένους ἐπιλεξάμενος προσκατέστησε τῇ πόλει καὶ τῇ περιχώρῳ πάσῃ, θάνατον αὐτοῖς ἀπειλήσας, εἰ μὴ τῆς πρότερον προσούσης αὐτοῖς αἰσχροουργίας καὶ τῆς περὶ τὰ μουσρὰ εἰδῶλα δεισιδαιμονίας αὐτῶν ὡς τάχιστα αὐτοῦς μεταβάλοιεν. Ἐτι τὲ τὸν ἐν ἀφάτοις τῆς Ἀφροδίτης ἀρρητοποίας ἀνέτρεψε, καὶ τὸν ἐν τῇ Κιλικίᾳ πυθωνικὸν ἀπήλασε δαίμονα, τὸν ναόν, ἐν ᾧ ἐφώλευεν, ἐκ θεμελιῶν ἀνατραπῆναι κελεύσας. Τοιαῦτα ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πανταχοῦ γῆς εἰργάζετο χρυστά.

Παραθήσω⁹ δὲ καὶ ἕτερον τεκμήριον τῆδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τῆς τοῦ αὐτοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντῖνου εἰς τὸν τῶν ὄλων Θεὸν πίστει. Τοσοῦτος γὰρ αὐτῷ ἦν ὁ περὶ τὸν Χριστὸν πόθος καὶ ζῆλος, ὡς καὶ εἰς Πέρσας σκεπτόμενος ὑπὲρ τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν διαβῆναι, κελεύσαι τὲ κατασκευασθῆναι σκηνὴν ἐκ ποικίλης ὀθόνης ἐκκλησίας τύπον ἀποτελοῦσαν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ πεποίηκε,¹ καὶ ταύτην φέρεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, ἵνα ἔχει² κατὰ τοὺς ἐρήμους τόπους εὐκτῆριον εὐπρεπές, ἐν ᾧ τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀναπέμπει. Ἀλλὰ τὴν μὲν ἐπὶ τὴν Περσίδα πορείαν διανύσαι αὐτὸν τότε κατὰ γνώμην αὐτῷ οὐχ ὑπήντησε, τῆς τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ προμηθουμένῳ εἰρήνης· ὁ δ' ἐκεῖσε, τῶν Περσῶν λέγω, βασιλεὺς ὑπὲρ τῶν ὑπ' αὐτὸν τῆς εὐσεβείας τροφίμων τὴν πρόνοιαν ποιούμενος, μαθῶν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀσεβῶν ἐλαυνομένους, καὶ αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν ἐκεῖ βασιλέα τῇ πλάνῃ δεδουλωμένον παντοδαπούς αὐτοῖς καττύειν ἐπιβουλὰς, Σαβῶριος δὲ ἦν, ἐπέστειλεν αὐτῷ, καὶ εὐσεβῶν παραινῶν, καὶ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ χριστιανούς τιμῆς ἀπολαύειν³ αὐτῶν. Σαφῆ δὲ τὴν τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως σπουδὴν αὐτὰ δεῖξει τὰ γράμματα.

⁶ *Ista quoque a Ruffino (cf. ad Cap. IX, not. 6) videntur descripta; cf. Ruffinum loco allato, sine.*

⁷ *Eusebius¹, Vit. Const. III, LI et seq. Socrates, I, xviii, Sozomenus, II, iv seq., Nicephorus, VIII, xxxiii.*

⁸ *Gen. XVIII, 1 seqq.*

⁹ *Eusebius, Vit. Const. IV, viii, Sozomenus, II, xv, Theodoritus, I, xxiv, Nicephorus, VIII, xxxviii.*

¹ *Exod. XXXVI.*

² *Sic codex, ut infra ἀναπέμπει.*

³ *Primo fuit ἀπολαβεῖν, sed ipsa prima manus superscripto u fecit ἀπολαύειν.*

ΙΑ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΠΡΟΣ ΣΑΒΩΡΙΟΝ ΤΟΝ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ
ΘΕΟΥ ΠΡΟΝΟΙΑΣ.

Τὴν θεῖαν πίστιν φυλάττων τοῦ τῆς ἀληθείας φωτὸς μεταλαγχάνω τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ ὁδηγούμενος τὴν θεῖαν πίστιν ἐπιγινώσκω. Τοιγάρτοι ὡς τὰ πράγματα βεβαίως, τὴν ἀγιοτάτην θρησκείαν γνωρίζω διδάσκαλον οὖσαν τῆς γνώσεως τοῦ ἀγιοτάτου Θεοῦ, ταύτην τὴν λατρείαν ἔχειν ὁμολογῶ, τούτου τοῦ Θεοῦ μου τὴν δύναμιν ἔχων σύμμαχον, ἐκ τῶν περάτων τοῦ ὠκεανοῦ ἀρξάμενος, πᾶσαν ἐφεξῆς τὴν οἰκουμένην βεβαία σωτηρίας ἐλπίσι¹ διήγειρα, ὡς ἅπαντα ὅσα ὑπὸ τοσοῦτοις τυράννοις² ἔθνη δεδουλωμένα, ταῖς καθημεριναῖς συμφοραῖς³ τρυχόμενα ἐξίτηλα γέγονε, ταῦτα νῦν προσλαμβάνοντα τὴν τῶν κοινῶν ἐκδικίαν, ὡσπερ ὑπὸ πολλῆς τινὸς θεραπείας ἀναζωπυρηθέντα, αὐχοῦσι τὲ καὶ ἀγάλλονται, καὶ πανηγυρικᾶς⁴ τῷ Θεῷ ἐπιτελοῦσιν ἑορτάς. Τοῦτον τὸν Θεὸν ἐγὼ πρεσβεύω, οὔπερ τὸ σημεῖον ὃ⁵ αὐτῷ ἀνακείμενός μοι⁶ στρατὸς ὑπὲρ τῶν ὤμων φέρει, καὶ ἐφ' ἅπερ ἂν ὁ τοῦ δικαίου λόγος παρακαλεῖ, κατευθύνεται. Ἐξ αὐτῶν δ' ἐκείνων περιφανέσι τροπαίοις αὐτίκα τὴν χάριν λαμβάνω. Τοῦτον τὸν Θεὸν ἀκραιφνῆ καὶ καθαρᾶ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἀνωτάτω τυγχάνειν ὑπεραγάζομαι. Τοῦτον δὲ τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι γόνυ κλίνας, φεύγων μὲν⁷ πᾶν αἶμα βδελυκτὸν καὶ ὄσμάς ἀηδεῖς καὶ ἀποτροπαίους, πᾶσαν δὲ λαμπρόνα ἐκκλίνων, αἷς ἢ παμμίαιρος καὶ ἀθέμιτος πλάνη χαίρουσα πολλοὺς τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλα γένη χράνασα κατέρριψε, τοῖς κατωτάτω παραδούσα μέρεσιν. Ἄ γὰρ ὁ Θεὸς τῶν ἀνθρώπων

πρόνοιαν διὰ φιλανθρωπίαν οἰκείαν⁸ ποιούμενος, χρεῖας ἡμῶν ἕνεκα εἰς τοῦμφανές παρήγαγε, ταῦτα πρὸς τὴν ἐκάστου ἐπιθυμίαν κακῶς ἀνέρχεται· καθαρὰν δὲ μόνην διάνοιαν καὶ ψυχὴν ἀκηλίδωτον παρὰ ἀνθρώπων ἀπαιτεῖ, τὰς τῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας πράξεις ἐν τούτοις σταθμώμενος. Ἐπιεικείας γὰρ καὶ ἡμερότητος ἔργου ἀρέσκειται πρὸς φίλων, μισῶν τοὺς ταραχώδεις, ἀγαπῶν τὴν πίστιν, ἀπιστίαν κολάζων, πᾶσαν μετὰ ἀλαζονείας⁹ δυναστείαν καταγνοῖς καταβάλλει, ὕβριν ὑπερηφάνων τιμωρεῖται, τοῖς ὑπὸ τύφου ἐπαυρομένους ἐκ βάθρων ἀναίρει. Οὗτος καὶ βασιλείαν δικαίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενος ταῖς παρ' αὐτοῦ ἐπικουρίας κρατύνει, σύνεσιν τε βασιλικὴν τῷ γαληναίῳ τῆς εἰρήνης διαφυλάττει. Διὸ χαίρων ἄγαν ὑπεραγάλλομαι, ἀδελφεῖ, τοῦτον Θεὸν εἶναι ὁμολογῶ πάντων ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα, ὃν πολλοὶ τῶν τῆδε βασιλευσάντων, μανιώδεσι πλάναις ὑπαχθόντες, ἐπεχείρησαν ἀρνήσασθαι. Ἄλλ' ἐκείνους ἅπαντας τοιοῦτον τιμωρὸν τέλος κατανάλωσεν, ὡς πᾶν τὸ μετ' ἐκείνων ἀνθρώπων γένος τὰς ἐκείνων συμφορὰς οὐκ ἀντ' ἄλλου¹ παραδείγματος ἢ ταύτας παρὰ τοῖς τὰ ὅμοια ζηλοῦσι τίθεσθαι. Τούτων ἐκείνων² ἕνα ἡγοῦμαι γεγονέναι, ὃν καθ' ἑαυτὸν σκηπτὸς ἢ θεῖα δίκη τῶν τῆδε ἀπελάσασα τοῖς ὑμετέροις³ μέρεσι παραδεδῶκε, τῆς ἐπ' αὐτῷ αἰσχύνης πολυθρύλλητον τὸ παρ' ὑμῖν τρόπαιον ἀποφῆναντα. Ἄλλὰ γὰρ ἔοικεν εἰς καλὸν προκεχωρημέναι. τὸ καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι τὴν τῶν τοιούτων τιμωρίαν περιφανῆ δειχθῆναι. Ἐπεὶ δὲ γὰρ καὶ αὐτὸς...⁴ ἐκείνων τὰ τέλη, τῶν ἐναγχοῦς ἀθεμίτοις προστάγμασι τὸν τῷ Θεῷ ἀνακείμενον ἐκταραξάντων λαόν. Διὸ δὴ καὶ πολλὴ χάρις τῷ Θεῷ, ὅτι τελεία προνοία πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ φυλάττων τὸν Θεόν

Cap. XI. Eusebius, Vit. Const. IV, ix et seq. Theodoritus, I, xxv; cf. etiam Sozomenus et Nicephorus loc. all.

¹ Sic codex βεβαία σωτηρίας ἐλπίσι, quae corrigas vel cum Theodorito codicis Allatii βεβαίαις σωτηρίας ἐλπίσι, vel βεβαία σωτηρίας ἐλπίδι cum codice Regio J. Pini; cf. notas ad Theodoritum, ed. Reading.

² Primo erat τυράννης.

³ Codex συμφοραῖς.

⁴ In margine manu, ut videtur, seriori ὑπερ.... ἀλλ...|.....; quae per puncta dedi, ex parte vel omnino perierunt.

⁵ ὃ αὐτῷ ex correctione primae manus; primo erat αὐτοῦ tantum.

⁶ Sic codex ex praecedenti prima lectione, cum Theodorito lego μου.

⁷ μὲν superaddit serior manus.

⁸ Codex οἰκείαν.

⁹ Codex ἀλοζονείας.

¹ Primo erat ἀντάλου.

² Correctum postea ἐκείνων (ἐκείνων).

³ Primo ὑμετέρες.

⁴ Codex male habitus, in spatio trium fere literarum videntur vestigia esse vocis ἐπ', prima litera certo est ε.

αὐτοῦ νόμον, ἀποδοθείσης αὐτῷ τῆς εἰρήνης, ἀγάλλεται καὶ γαυριᾶ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς πεπεισμένοι, ὅτι κάλλιστα καὶ ἀσφαλές-τατα ἔχειν ἡμᾶς ἅπαντα συνέστηκεν, ὅποτε διὰ τῆς τούτων, τῶν τοῦ Θεοῦ λέγω λαῶν, καθαρᾶς καὶ δοκίμου θρησκείας ἐκ τῆς περὶ τὸ θεῖον συμφωνίας πάντα εἰς αὐτὸν ἀγείρειν ἄξιον. Τούτου τοῦ καταλόγου τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐμῶν συνθεραπόντων, λέγω δὴ τῶν Χριστιανῶν ὑπὲρ γὰρ τούτων ὁ πᾶς μοι λόγος πῶς οἶει με ἡδεσθαι ἀκούοντα, ὅταν καὶ τῆς Περσίδος τὰ κρά-πιστα ἐπιπλεῖστον, ὡς περ ἔστι μοι βουλομένῳ, κοσμηται; Σοὶ τε οὖν, ὡς ἄτε⁵ προπεῶδες τὰ κάλλιστα νέμειν ἐκείνοις⁶ ἐπινεύσεως, ὑπάρξοι ὡσαύτως τὰ κάλλιστα, ὅ, τι σὺ κάκεινοι.⁷ Οὕτως γὰρ ἔξεις τὸν τῶν ὄλων δεσπότην καὶ Θεὸν πρῶτον, Ἰλεων καὶ εὐμενῆ. Τούτους τοιγαροῦν, ἐπειδὴ τοσοῦτος εἶ, σοὶ παρατίθημι, ὅτι καὶ εὐσεβεῖα ἐπίσημος εἶ, ἐγχειρίζων τὴν τούτων διακυβέρνησιν, τῶν Χριστιανῶν λέγω, τοῖς τῆς εἰς τὸν Θεὸν θρησκείας εὐσεβοῦς ἐν αὐτοῖς προστατεύουσι: τούτους ἀγάπα ἀρμοδίως τῆς σαυτοῦ φιλανθρωπίας. Σαυτῷ τε γὰρ καὶ ἡμῖν ἀπερίγραπτον δώσει διὰ τῆς πίστεως τὴν χάριν.

Τοσαύτην ὁ τὰ πάντα ἄριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῶν ἐν τῇ εἰς Χριστὸν εὐσεβεῖα κοσμουμένων ἐποιεῖτο φροντίδα, οὐ μόνον τῶν ὑπηκόων ἐπιμελούμενος, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπ' ἕτερα ἀκῆπτρα τελούντων εἰς δύναμιν προμηθούμενος. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τῆς ἀνωθεν θείας κηδεμονίας ἀπήλαυσε, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ Ῥωμαίων κόσμῳ οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν βαρβάρων τὰς ἡνάς κατέχων, εὐνοὺς εἶχε τοὺς ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, καὶ τῷ χαλινῷ τοῦ αὐτοῦ νεύματος μετ' ἡδονῆς πειθόμενους. Καὶ γὰρ καὶ οἱ ἑσθάρ-βαροι ἐκόντες, λοιπὸν φόβῳ πολέμου κρατούμενοι ἐδούλευον, δεδιότες τὸν Κωνσταντίνῳ συμπαρόντα Θεόν. Πανταχοῦ γὰρ τρόπαια ἴσταντο, καὶ νικηφόρος ὁ βασιλεὺς κατὰ πάντων ἐδείκνυτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἄλλοι πλείστοι ὅσοι ἀκρι-

βέστερον εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ εὐφη-μουντες συνέγραψαν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς προκειμένης ἱστορίας πάλιν τὸν λόγον ἀγάγωμεν.

IB.

ΠΕΡΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΥΦΗΜΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΕΘΕΝΤΟΣ ΑΥΤῷ ΠΑΡ' ΑΥΤΗΣ ΑΡΕΙΑΝΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ.

Ὁ μὲν οὖν πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης προμηθούμενος τὰς τούτων φροντίδας κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐν τῇ ψυχῇ περιέφερον. Οἱ δὲ τοῦ δοκεῖν ἱερεῖς λεγόμενοι, ἄσοι τὴν Ἀρείου λώβην εἰσεδέξαντο, ἠρεμεῖν οὐκ ἠνείχοντο, ἄσπονδον τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδεξάμενοι πόλεμον, ποικίλας μηχανὰς κατὰ τῆς ὀρθῆς ἐπιτεχνώμενοι¹ πίστεως. Κωνσταντία γὰρ τῇ ἀδελφῇ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου, γαμετῇ γεγονοῖα τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου,² ἧς καὶ ἐμπροσθεν ἐμνήσθη-μεν³ συνέβη ἐν συντυχίᾳ γενέσθαι πρεσβύτερόν τινα ὁμόφροντα τῶν τῆς Ἀρείου βλασφημίας κοι-νωνῶν, θῶπα, ἀκροθίνιον, τοῦνομα Εὐτόκιον. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα προσεφθάρη τισὶ τῶν τῆς Κωνσταντίας θεραπευτῶν αὐτίκα δὲ καὶ αὐτῇ τῇ Κωνσταντίᾳ εἰς ὄψιν ἔρχεται. Καὶ δὴ πλείστης ὁδὸς πρὸς αὐτῆς ἀπολαύων⁴ παρρησίας ὁμοῦ καὶ κηδεμονίας διὰ τῶν συχνωτέρων συντυχῶν προ-χῶρει αὐτῇ καὶ ἡ περὶ Ἀρείου πρὸς αὐτὴν ὁμι-λία. Θαρρῆσας δὲ λοιπὸν συνήρπαζεν αὐτὴν διὰ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων, ὡς φθόνος, φησί, μόνος τὰ κατὰ Ἀρειοὺς εἰργάσατο. Ἐπειθὲ τε αὐτὴν διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων,⁵ ὡς τὰ αὐτά, φησί, φρονεῖ καὶ διδάσκει Ἀρειοὺς ὁμοίως Ἀλεξάνδρῳ καὶ τοῖς ἀνά τὴν οἰκουμένην ἐπισκόποις. Ἡ δὲ Κωνσταντία ἐπίστευσε τοῖς λεγομένοις αὐτῇ παρ' αὐτοῦ, μά-λιστα ἀκούσασα παρ' αὐτοῦ ὁμόφρονα εἶναι τὸν

xvii, Theodoritus II, iii, Nicephorus, VIII. xlvii, Ruffinus I, xi.

¹ Codex aliquid passus est in voce, sed satis certa est.

² Λικινίου serius, ut supra cap. VII, fine.

³ Supra cap. VII, fine; et in Gelasii Com. Act. Concilii Nicaeni I, vii, x.

⁴ Sic cum v in rasura, forte erat ἀπολαβῶν.

⁵ Codex λόγον.

⁵ ὡς ἄτε, sic; ut supra Cap. IX, p. 135, b, versus finem.

⁶ Superscribitur aliquid, quod ei posset legi, sed dubium est.

⁷ Sic codex, et in auctoribus allatis aeque ac in Nicephoro idem locus varie affertur, quod aliis me doctioribus discutendum relinquo.

Cap. XII. Socrates, I, xxv, Sozomenus II,

Ἄρειον Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ζήλω δὲ τῆς παρά τῶν πολλῶν εὐκληρίας μάτην αὐτῷ ἐναντιοῦσθαι τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον. Γίνεται οὖν εἰσδεξαμένην τὴν Κωνσταντίαν τὰ τῆς τοῦ κατὰ Ἄρειον πρεσβυτέρου⁶ ἀπάτης ῥήματα ἡσθῆναι μὲν αὐτὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, καὶ πλείονος τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον ἀξιώσασαι τιμῆς, καὶ ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις ἔχειν αὐτόν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀσθενεῖα χαλεπωτάτῃ περιέπεσεν, ἐν ἣ καὶ ἐτελεύτησε. Γνούς τοίνυν ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος παρεγένετο σπουδαίως πρὸς αὐτὴν ἐπισκεψόμενος αὐτήν. Καὶ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ ἀσεβοῦς ἀνδρὸς αὐτῆς τελευτὴν καὶ τὴν τῆς θεοφιλεστάτης καὶ ἀοιδίμου Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτῶν εἰς τὸν ἄλυπον βίον μετὰστασιν πάσης αὐτὴν κηδεμονίας ἡξίου ὁ πανεύφημος οὗτος καὶ πιστότατος βασιλεὺς, καὶ τῶν τῆς χηρείας ἢ ὀφρασίας ὀδυνηρῶν πείραν αὐτὴν λαβεῖν οὐκ ἀφῆκεν. Οὐ καὶ χάριν καὶ παρ' αὐτὴν τὴν τελευτὴν τὴν ἀρμόττουσαν αὐτῇ καὶ ἀπὸν καὶ παρὼν παρεῖχε θεραπείαν. Μετὰ γοῦν πολλὴν συνομιλίαν τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς Κωνσταντίας λέγει πρὸς αὐτόν ἡ Κωνσταντία ἅτε πρὸς γνήσιον ἀδελφὸν θαρροῦσα· Μίαν μοι χάριν δός, ὦ πανεύφημε βασιλεῦ, ἀπερχομένη πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς αὐτὴν Ποίαν, φησί, ταυτήν; Ἡ δὲ Κωνσταντία πρὸς αὐτὸν ἔφη· Δέομαί σου, φησί, βασιλεῦ, ἵνα τὸν Ἄρειον ἀνεθῆναι τῆς ἐξορίας κελεύσης, καὶ τὴν ἀπὸ συσκευῆς⁷ ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ συμφορὰν καταστειλῃς, μὴ δὲ ἐν βραχεῖ ἀθώοις αἵμασι κηλίδα τῇ εὐσεβεῖ σου βασιλείᾳ προσάψῃς. Ἠνέσχετο οὖν τῆς ἀδελφῆς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, νομίσας αὐτὴν ἀδελφικῇ διαθέσει ταῦτα λέγειν πρὸς αὐτόν, καὶ μὴ παραπεισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κατὰ Ἄρειον πρεσβυτέρου, σύμβουλον ἀσφαλῆ νομίσας αὐτῷ εἶναι τὴν ἀδελφὴν. Καὶ τέως μὲν ἐπιβῆναι τὸν Ἄρειον τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ ἐκώλυσεν, ἀνεθῆναι δὲ αὐτόν εὐθέως τῆς ἐξορίας ἐκέλευσε διὰ τὴν τῆς Κωνσταντίας τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς παράκλησιν. Παρέθετο δὲ αὐτῷ ἡ Κωνσταντία καὶ τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον τὸν κατὰ Ἄρειον, πεί-

θεσθαι αὐτῷ τὸν βασιλεῖα παρακαλέσασα, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις ἡδουσθαι ὡς ἔχουσα πείραν αὐτοῦ τῆς ὀρθότητος, σοὶ τοῦτον, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, παρακατατίθημι. Καὶ δὴ ἡ μὲν Κωνσταντία τὸν ἀνθρώπου ἐπέξερχεται βίον ὁ γὰρ μὴν πρεσβύτερος ἐκεῖνος ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσέδου ὁ γὰρ δὴ ἡμερώτατος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς τῇ Κωνσταντίᾳ αἰτησαμένη τοῦτο ποιᾶν ὑποσχόμενος, μετὰ ταῦτα πεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ θαμὰ φοιτᾶν παρ' αὐτόν ἐκέλευστο, παρήσσιας τὲ ὅτι μάλιστα πλείστης αὐτῷ ὁ βασιλεὺς μετέδωκε, καὶ λίαν ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις τοῦ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντῖνου ὑπῆρχε.

Ταῦτα⁸ ἀκούσαντες Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίας, ἐπὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ διάγοντες, θαρρήσαντες γράφουσι βιβλίον μετανοίας δῆθεν, καὶ πέμπουσι τοῖς κορυφαιοτάτοις τῶν ἐπισκόπων, ἀνακληθῆναι τῆς ἐξορίας αἰτοῦντες, διαβεβαιούμενοι λόγῳ, οὐ τρόπῳ, ὡς καὶ τὸ πρότερον, δέχεσθαι καὶ κρατεῖν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν. Καὶ δὴ χρηστευσαμένων εἰς αὐτοὺς τῶν ἐπισκόπων τῶν τὸ βιβλίον τῆς ἐπιπλάστου μετανοίας αὐτῶν δεξαμένων, καὶ τῆς ἐξορίας κατὰ παράκλησιν ἀνεκλήθησαν ἐκ βασιλικῆς προστάγματος, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐξ ὧν ἐξηλάθησαν, ἀπειλήφασιν, τοῖς εἰς τὸν αὐτὸν τόπον χειροτονηθέντας ἐπισκόπους ἐξωθήσαντες, Ἀμφίωνα μὲν Εὐσέβιος, Χρηστὸν⁹ δὲ Θεόγνιος. Καλὸν δ' ἂν εἴη καὶ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τῆς νόθου αὐτῶν μετανοίας τὸ ἀντίγραφον ἐντάξει τῆς συγγραφῆς ἔστι δὲ οὕτως

II.

BIBLION ΕΠΙΠΛΑΣΤΟΥ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΟΓΝΙΟΥ ΝΙΚΑΙΑΣ.

Ἦδη μὲν καθαψηφισθέντες παρὰ τῆς ὁσιότητος ὑμῶν ἐν ἡσυχίᾳ φέρειν τὰ κεκρυμμένα παρὰ τῆς ἀγίας ὑμῶν ἐπικρίσεως ὀφείλομεν.¹ Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸν δίδομεν καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σωπῆς, τούτου ἕνεκεν ἀναφέρομεν ἐπὶ τὴν ἀγιότητα

⁶ Codex πρεσβύτερον.
⁷ Primo erat σκευῆς.
⁸ Socrates I, xiv, Sozomenus II, xvi, Nicephorus VIII, xliii.
⁹ Codex Χρηστὸν.
 Cap. XIII. Cf. Auctores allatos supra in nota ⁸.

¹ Codex Ἔδει μ. καταψηφισθέντες (sic)... ἐπικρίσεως ὀφείλομεν, sed deinde effectum καταψηφισθέντας, et reprobatum ὀφείλομεν: levior correctio, et ex contextu ipsius amanuensis probabilior est mutatio primæ vocis, ut dedi, quod et auctores supra allati confirmant.

ἡμῶν, ὅτι ἡμεῖς καὶ τῇ ἀγίᾳ ἡμῶν συνόδῳ συνεδράμομεν καὶ τὴν ἔννοιαν ἐξετάσαντες ἐπὶ τῷ ὁμοουσίῳ ὄλοι ἐγενόμεθα τῆς εἰρήνης, μηδαμοῦ τῇ αἵρεσει ἐξακολουθήσαντες· ὑπομνήσαντες δὲ ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ὅσα τὸν λογισμὸν ἡμῶν ὑπέτρπε, καὶ πληροφορήσαντες καὶ πληροφοροφθέντες τοὺς δι' ἡμῶν πεισθῆναι ὀφείλοντας ὑπεσημηνάμεθα τῇ πίστει τῷ δὲ ἀναθεματισμῷ οὐχ ὑπεγράψαμεν, οὐχ ὡς τῆς πίστεως κατηγοροῦντες, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὡς ἀπιστοῦντες τοιοῦτον εἶναι τὸν κατηγορηθέντα ἐκ τῶν ἤδη παρ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς διὰ τε ἐπιστολῶν αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς πρόσωπον διαλέξεων πεπληροφορημένοι μὴ τοιοῦτον εἶναι αὐτόν. Εἰ δὲ ἐπέισθη ἡ ἀγία ἡμῶν σύνοδος, οὐκ ἀντιπαύομεν, ἀλλὰ συγκατατιθέμενοι τοῖς παρ' ἡμῶν κεκριμένοις πληροφοροῦμεν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος τὴν συγκατάθεσιν διδόντες, οὐ τὴν ἐξορίαν βαρῶς φέροντες, ἀλλὰ τὴν ὑπόνοιαν τῆς αἵρέσεως ἀποδιδόμενοι. Εἰ γὰρ καταξιώσθητε νῦν γοῦν εἰς πρόσωπον ἡμῶν ἐπαναλαβεῖν ἡμᾶς, ἔξετε ἐν ἅπασι συμψύχους, ἀκολουθοῦντας τοῖς παρ' ἡμῶν κεκριμένοις. Εἰ γὰρ αὐτὸν τὸν ἐπὶ τοῖς τῆς αἵρέσεως ἐναγόμενον ἔδοξε τῇ ἡμῶν ἀγιότην χρηστευθῆναι παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, καὶ φιλανθρωπίας ² ἀξιωθῆναι, καὶ τῆς ἐξορίας τοῦτον ἐλευθερωθῆναι ἐπρεσβεύασθε, πόσω μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς ἀνευθύνους ³ δίκαιον ἀξιωθῆναι καὶ τῆς ἐκ τῆς ἐξορίας ἐλευθερίας, καὶ τῆς πρὸς τὴν ἡμετέραν ⁴ ὁσιότητα ἀναξεύξεως. Ἄποπον γὰρ ἂν εἶη τοῦ δοκοῦντος ὑπευθύνου ἀνεθέντος ἡμᾶς ἐπισιωπᾶν, διδόντας καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, ὡς προειρήκαμεν, ἐναργεῖς τοὺς ἐλέγχους. Καταξιώσατε οὖν, παρακαλοῦμεν, ὡς ἀμόλξει τῇ φιλοχριστῷ ἡμῶν ὁσιότητι, ὑπομνήσαι περὶ τούτου τὸν θεοφιλέστατον ἡμῶν βασιλέα, καὶ τὰς δεήσεις ἡμῶν ἐγχειρίσαι, καὶ θῆττον βουλευσασθαι περὶ ἡμῶν τὰ ἡμῖν ἀρόζοντα ἐφ' ἡμῖν, ἀγιώτατοι.

Τοῦτο μὲν τῆς παλικαρῆδος τοῦ βιβλίου Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου τῶν προῤῥηθέντων ἐστίν. Ἀπὸ μὲν τῶν βημάτων αὐτῶν φαίνονται, ὅτι

τῇ μὲν ὑπαγορευθείσῃ ἐν τῇ Νικαέων ὑπὸ τῆς ἐκείσε ἀγίας συνόδου πίστει ὑπεσημηνάμενοι χειρὶ μόνῃ οὐ προθέσει, καθὼς καὶ προαποδέδεικται· τῇ δὲ κατὰ Ἀρείου καθαιρέσει, καὶ τῷ κατ' αὐτοῦ ἀναθεματισμῷ σύμφηφοι γενέσθαι τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ οὐκ ἠθέλησαν. Τῆς μὲντοι ἐξορίας ἐκ σπουδῆς τῶν τὰς δεήσεις αὐτῶν δεξαμένων ἐπισκόπων ἀπελύθησαν, καὶ τὰς πρότερον παροικίας αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἀνωτέρω μοι εἴρηται, κατελαβόντες, καὶ μόνον ὡς εἶπεν ταύτας θεασάμενοι, σπουδῆ ὅτι μάλιστα πλείστη χρυσάμενοι, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὤρμησαν, καὶ φθάσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσπηδᾶν εἰς τὰ βασιλεία κατεθάρρουν, πεποιθότες ταῖς τοῦ πρεσβυτέρου ἐκείνου προστασίαις, οὐπερ ἡ Κωνσταντία τῷ Θεοφιλεστάτῳ Κωνσταντίνῳ ὡς γνησίᾳ αὐτοῦ ἀδελφῇ παρέθετο, πλείστης ὅσης θεραπείας καὶ τιμῆς ἀξιουμένου παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἄλλ' ὁμοῦ καὶ οὗτος οὐκ ἐθάρρει, ὡς ἤδη προέφη, ἀποκαλύπτειν τὴν ἐνδοθεν ἐγκειμένην αὐτῷ ἀρειανὴν αἵρεσιν, θεωρῶν θερμωτάτην περὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἀκρίθειαν τῆν τοῦ βασιλέως ψυχὴν. Τὸν μὲντοι Εὐσεβίου σὺν Θεογνίῳ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσήγαγε, κρύψαι αὐτοῖς παρεγγύησας ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν τῆς ἀσεβοῦς Ἀρείου αἵρέσεως νόσον, πολλὰ τε ὑπὲρ αὐτῶν τὸν βασιλέα ἐδυσώπησε μεταδιδόναι αὐτοῖς παρήρησις, μάλιστα Εὐσεβίῳ, τὰ ἐν τῇ συνόδῳ λεχθέντα φρονεῖν αὐτοῦς μαρτυρούμενος. ⁵ Καὶ δὴ τὴν ἀλήθειαν ὁ τῆς ἀληθείας ἀληθῶς ἐχθρὸς ⁶ ἔλεγεν. Ἄ γὰρ ἐκεῖ δυσφημοῦντες ὑπεγόγγυζον, ταῦτα ὁ θάπαξ φρονεῖν αὐτοῦς ἔλεγεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔμψυτον ἔχων τὸ καλοκάγαθός, καὶ πολλὴν πρὸς τοὺς Ἰερωμένους αἰδῶ, καὶ τὴν ἀμνησίκαιον καρδίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁμοῦ καὶ προφήτου Δαυιδ ⁷ κεκτημένος, καὶ μήτε ἐν νῷ λαβεῖν ἀνασχόμενος τὰς κατ' αὐτοῦ τετολημμένους ὑπὸ Εὐσεβίου ἐπιβουλὰς ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Δικινίου, ⁸ προσεδέξατο αὐτοῦς εὐμενῶς καὶ εὐλαβῶς ὡς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ τιμῆς πλείστης ὅσης αὐτοῦς καὶ ἀσπασμοῦ ἠξίωσε, καὶ συχνότερον ἤκειν αὐτοῦς πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε. Τῶν δὲ ὁσημέραι προκο-

² Codex φιλανθρωπίας.

³ Primo erat εὐθύνους, deinde prima manu ἀνευθύνους, quod et in margine repetitur alia, ut videtur, manu.

⁴ Sic codex, legerem ὑμετέραν.

⁵ Primo videtur fuisse μαρτυράμενος, cum primum o sit in rasura scriptura.

⁶ ἐχθρὸς additur in margine seriori manu.

⁷ Δαυιδ per compendium scriptum δαδ lineola superscripta, ut quamnam scripturam hujus nominis referat noster non liqueat.

⁸ Serius Δικινίου, ut supra in capitulo superiori.

πτόντων εἰς τὴν⁹ τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον παρρησίαν, δυσωποῦσι τὸν πρεσβύτερον ἐκείνον τὸν κατὰ Ἄρειον, ἄρξασθαι αὐτὸν εἰς τὰς ὑπὲρ Ἄρειου πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσεις, καὶ ἀξιῶσαι αὐτὸν τῶν αὐτοῦ ὄψεων, συστῆναι αὐτῷ δυνάμενον καὶ δεῖξαι τὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων πατέρων φρονούντα.¹ Ὁ δὲ πρεσβύτερος, εἶξας ταῖς Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου παρακλήσεσιν, ἄρχεται τῶν ὑπὲρ Ἄρειου πρὸς τὸν βασιλέα λόγων, ὡς ἐκ προσώπου τῶν προφθέντων τὰ πλείστα λέγων ὅτι πᾶσι τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ συντίθεσθαι αὐτὸν φάσκουσι, καὶ τῇ ἐκείσε ἐκφωνηθείσῃ πίστει ἀρέσκεισθαι. Τῷ δὲ βασιλεῖ ξένα κατεφαίνετο τὰ περὶ τοῦ Ἄρειου παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου λεγόμενα. Τοῦτο δὲ ἐποιοεῖ ἐπὶ πλείστας ἡμέρας, τοῦτο μὲν κατ' ἰδίαν, τοῦτο δὲ καὶ παρόντος τὰ πλείστα Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας· συχνότερον γὰρ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετέπεμπετο· οὐ γὰρ ἐμμένητο τῶν πάλαι κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἄσεβοῦς Εὐσεβίου τούτου δραματουρηθέντων ὁ πιστότατος βασιλεὺς. Τῇ τοίνυν εὐτεχνίᾳ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων ὁ Εὐσέβιος πείθει διὰ τε τοῦ πρεσβυτέρου καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸν φιλοanthρωπώτατον καὶ ἐπιεικέστατον βασιλέα κληθῆναι κελεύσαι παρ' αὐτὸν τὸν Ἄρειον, διαβεβαίοντο εὐσεβίως Κωνσταντῖνου συντίθεσθαι καὶ αὐτὸν πᾶσι τούτοις, οἷς καὶ ἡ σύνοδος καὶ ἡμεῖς, φησὶ, συμβέβηθα. Ἄπιστα καταφαίνεται ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς προσούσης αὐτῷ θεοφιλοῦς ἐπιεικείας καὶ τῆς περὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὁμοιοῦσας σπουδῆς ἠπτημένος, ὡς ἱερεὺς εἶη πιστεύσας, τὰδε ἔφη πρὸς αὐτούς· Εἰ Ἄρειος συντίθεται τῇ συνόδῳ, καὶ ἀληθῶς τὰ ἐκείνης φρονεῖν ἔλοιτο, δέξομαι τε αὐτὸν εἰς πρόσωπον, καὶ σὺν τιμῇ ἐκπέμψω εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ταῦτα τὲ ἔλεγε, καὶ διὰ γραμμάτων μετὰπεμπτον αὐτὸν ἐπὶ τὸ κομιτάτον γενέσθαι ἐκέλευσεν. Ὁ δὲ Ἄρειος, τῶν τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς γραμμάτων, αὐθις φθάσαι τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔσπευσε. Συμπαρῆν δὲ αὐτῷ καὶ Εὐζώιος, ὃν σὺν αὐτῷ καθεῖλεν ὁ θεὸς Ἀλέξανδρος ὁ τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος. Αναφέρεται δὴτα ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ βασιλέα διὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἐκ σπουδῆς

τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα παρῆναι τὸν Ἄρειον. Δέχεται οὖν αὐτὸν σὺν Εὐζώῳ εἰς πρόσωπον, καὶ διεκπυθάνετο παρ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, εἰ τῇ ἐν τῇ Νικαίᾳ παρὰ τῶν τριακοσίων ἁγίων πατέρων ἐκτεθείσῃ πίστει συντίθενται. Ὁ δὲ Ἄρειος ἐνωμότως ἔλεγεν οὕτως αἰεὶ πεπιστευκένα καὶ πιστεύειν, καθὼς καὶ οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν² πατέρες, καὶ πάντες δὲ οἱ σὺν ἡμῖν οὕτως πιστεύουσιν. Ἔλεγε δὲ τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα καὶ Θεογνιον τὸν αὐτῆς Νικαίας, ὡσπερ εὐορκῶν, πρὸς ἀπάτην καὶ πειθῶ τῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἀπλότητος. Ταῦτα ἐνωμότως τοῦ Ἄρειου εἰπόντος, εἰς ἔκστασιν τὸν θεοφιλέστατον καὶ ἐπιεικέστατον βασιλέα ἤγαγεν, ὥστε αὐτὸν εὐθὺς καὶ παραχρῆμα εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τιμῆς ἐκπέμψαι τὸν Ἄρειον. Καταλαβόντα οὖν αὐτὸν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ ἐπίσκοπος οὐκ ἐδέχετο αὐτὸν, παρορμῶντος αὐτὸν Ἀθανασίου ὡς μῦθος γὰρ αὐτὸν ἐξετρέπετο. Τότε δὴ οἱ περὶ Εὐσέβιον αὐτοὶ τὲ ἔγραφον ὑπὲρ Ἄρειου, καὶ τὸν βασιλέα γράφειν ἐπιπληκτικώτερον Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀθανασίῳ παρεκέυαζον. Ἀθανάσιος μὲν οὖν πάντη τὸ δέξασθαι Ἄρειον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπηγόρευε, καὶ τὸν βασιλέα γράφων σὺν τῷ ἐπισκόπῳ ἐδίδασκεν, ἀδύνατον εἶναι λέγων, τοὺς ἄπαξ τὴν πίστιν ἀθετήσαντας καὶ ὑπὸ τοσαύτης ἀγίας συνόδου καὶ τῆς σῆς θεοφιλοῦς εὐσεβείας ἀναθεματισθέντας καὶ κατακριθέντας αὐθις ἐξ ἐπιστροφῆς προσλαμβάνεσθαι. Τότε ὁ βασιλεὺς βαρέως ἐνεγκῶν, καὶ εἰς ὄργην ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα κινήθεις τὰδε Ἀθανασίῳ γράφειν ἠπειλήσεν.

ΙΑ.

ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

Ἐχων τοίνυν τῆς ἐμῆς βουλῆς τὸ γνώρισμα, πᾶσι τοῖς βουλομένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν ἀκώλυτον πάρασχε τὴν εἰσοδον. Ἐὰν γὰρ γνῶ, ὡς κεκώλυκας τινὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μεταποιουμένους πίστει, ἢ ἀπείρξας τοὺς τοιοούτους τῆς εἰσόδου, ἀποστελῶ παραχρῆμα τὸν

⁹ Supplendum πρὸς ex contextu.

¹ Socrates, I, xxv, seqq., Sozomenus, II, xxii, Nicephorus, VIII, xlii, xlvii, xlviii, Rufinus, I, xi. Ceterum in fine falsa veris miscet poster quae excutere non est hujus loci.

² ἡμῶν additum fuit in margine seniori manu.

Cap. XIV. S. Athanasii Opera edit. Maur. tom. I, pag. 178, Socrates, I, xxvii, Sozomenus II, xxii.

καθαίρησόντά σε ἐξ ἡμῆς κελύσεως, καὶ τῶν τόπων μεταστήσονται.

Ὁμοίως δὲ καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ ὑπὲρ Ἀρείου τὰ ἴσα ἔγραψεν·

ΙΕ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΥ, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

Νικητῆς Κωνσταντίνου μέγιστος σεβαστὸς πατρι Ἀλεξάνδρῳ ἐπισκόπῳ. Καὶ νῦν ἄρα ὁ παμμάρος φθόνος ἀνοσίους ὑπερθέσεως σοφισμασιν ἀνθυλακτῆσαι· τί οὖν πρὸς τὸ παρόν; Ἔτερα παρὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος δι' ὑμῶν κεκριμένα δογματίζομεν, ἀδελφεὲ τιμώτατε; Ἄρειον Ἄρειον ἐκεῖνον λέγω πρὸς ἡμᾶς τὸν σεβαστὸν ἐλθεῖν ἐκ παρακλήσεως πλείστων δῶν, ἐκεῖνα φρονεῖν περὶ τῆς καθολικῆς πίστεως ἡμῶν ἐπαγγελλόμενον, ἅπερ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ δι' ὑμῶν ὠρίσθη καὶ ἐκρατύνθη, παρόντος καὶ συνορίζοντος κάμου τοῦ ὑμετέρου συνθεράποντος. Παραχρῆμα οὖν οὗτος ἅμα σὺν Εὐζώῳ, γρόντες δηλονότι τὴν τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος βούλησιν, ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς. Διελέχθη οὖν αὐτοῖς παρόντων πλείωνων περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃς τὸν νοῦν τὸν ἑαυτοῦ μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς ἀνέθηκα τῷ

Θεῷ· ἐγὼ εἰμι ὁ ὑμέτερος συνθεράπων ὃς πᾶσαν τὴν περὶ τῆς ἡ.....¹ καὶ ὁμονοίας ἐπανήρημαι φροντίδα. Καὶ μεθ' ἕτερα· Ἀπέστειλα τοιγαροῦν οὐ μόνον ἀναμιμνήσκων, ἀλλὰ καὶ ἀξίων ὑποδέξασθαι τοὺς ἀνθρώπους ἰκετεύοντας. Εἴπερ οὖν τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσης ὀρθῆς καὶ εἰσαεὶ ζωῆς ἀποστολικῆς πίστεως ἀντιποιοιμένους αὐτοὺς εὕρητε·² τοῦτο γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν φρονεῖν διεβεβαίωσαντο· προνοήσατε πάντων, παρακαλῶ. Ἐάν γὰρ τούτων ποιήσητε πρόνοιαν τὰ μίση τῆς ὁμονοίας νικήσητε ἄν. Ἐπικουρήσατε οὖν, παρακαλῶ, τῇ ὁμονοίᾳ, συνεισενέγκατε τὰ τῆς φιλίας καλὰ πρὸς τοὺς τὰ τῆς πίστεως μὴ διακρινομένους, ποιήσατέ με ἀκούσαι ταῦτα, ἅπερ βούλομαι καὶ ἐπιθυμῶ, τὴν τῶν πάντων ὑμῶν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν. Ὁ Θεὸς σε διαφυλάξαι, πάτερ τιμώτατε.

Ταῦτα³ ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς, τοῦ λυσιτελοῦς γινόμενος, καὶ μὴ βουλόμενος τὴν ἐκκλησίαν διασπᾶσθαι· τοὺς γὰρ πάντας ἐπὶ τὴν ὁμονοιαν ἄγειν ἐσπούδαζε. Δεξάμενος δὲ ὁ Θεός· Ἀλέξανδρος τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα, καὶ ὀλίγον ἐπιβίωσας χρόνον μακαρίῳ τέλει μεταλλάττει τὸν βίον, ἐπισκοπήσας τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν τὰ ὄλα ἔτη ις· πρὸ μὲν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἔτη θ', μῆνα ἕνα, καὶ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ ἔτη τρία, μῆνας 5· καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἔτη γ' μῆνας 4· ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη ις· Ἀθανάσιος δὲ

Cap. XV. Nullam offendi hujus Epistolae notitiam, quae ex praecedentis Epistolae parte et ex ratione temporum, quatenus Alexandro episcopo Alexandriae scripta, spuria evincitur. Cf. infra not. 4.

¹ Charta male habita; ex vestigiis lego ἡμῶν.... εἰρήνης, collato etiam fine Epistolae.

² Sic codex.

³ Socrates, I, xxvii, Sozomenus, II, xxii, Theodoritus, I, xxvi, Nicephorus Callistus, VIII, xlv.

⁴ Quae hic de annis episcopatus Alexandri narrantur, nulla ratione conciliari possunt cum iis, quae de ejus morte tradit Athanasius in Apologia contra Arianos p. 178, ed. Montf., nempe ante transactos quinque menses a Nicaena synodo eum obiisse; et post quinque menses a Nicaena synodo obiisse tradit et Theodoritus I, xxvi. Cf. et notas ad Socratem ed. Reading I, xv. Sed confe-

rendus est etiam Cureton, *The Festal Letters of Athanasius*, p. xxxvii, seq., Syr. p. (1), et in editione Angeli Mai, N. PP. Bibl. t. VI, p. vii, et 1 primae partis. Et satis notabile est, quod ex anno mortis Alexandri juxta ista documenta, nempe 328, exstaret summa 16 annorum episcopatus Alexandri quam noster illi assignat, tot enim confici possunt ab anno 313, quo episcopus creatus est, ad 328, quo obiisset. Facilius quidem quae hic narrantur convenirent in Alexandrum episcopum Constantinopolitanum, quem urgebat Constantinus ut Arium reciperet, cf. Socratem I, xxxvii, xxxviii, et locos Athanasii in notis variorum allatos, Sozomenum II, xxix, xxx. Sed anni ejus episcopatus non conveniunt cum numero, quem habet noster auctor, cum 23 annos sedisse tradant Socrates II, vi, aliique plures ibidem allati in notis variorum. Sed ista discutient docti.

τῆς ἱερωσύνης τὴν λειτουργίαν ὑπέδρατο· οἷος δὲ ἦν νουνεχεία, καὶ τῆ εὐσεβείᾳ, καὶ τῆ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διατυπώσει, τὰ ἐξῆς ἡμῖν δηλώσει. Γνό- ντες τοίνυν οἱ αἰρετικοί, ὅτι τῆς ἐκκλησίας ἐξάρχει ὁ θεῖος Ἀθανάσιος, τὰ μὲν πρῶτα συνέπεσον, αὐθις δὲ οὕτως αὐτῷ μιᾶ γνώμη συμβάλλουσι, ὥστε, εἰ χρὴ λέγειν, τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς περιελεῖν, καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι οἱ κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐλογίσαντο. Παραχρῆμα γὰρ βασιλικαῖς κατ' αὐ- τοῦ διατάξαι χρῆσασθαι τὸν θεοφιλέστατον βα- σιλέα πείθειν ἐσπούδαζον.

Χρὴ δὲ ἡμᾶς πρῶτον περὶ τῆς ἐκ παιδὸς διαγωγῆς τοῦ ἀνδρὸς μικρὰ διηγήσασθαι.⁵ Τοῦ γοῦν μακαρίου Ἀλεξάνδρου μετὰ τὸν μακάριον Ἀχιλλᾶν τὴν ἀρ- χὴν τῆς ἱερωσύνης ἐγχειρισθέντος, καὶ τὸν κληρον μετὰ τὴν τοῦ ἀγίου Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος συναξίν τῆς ἀθλήσεως αὐτοῦ εἰς ἐστίαν προτρεψαμένου καὶ περιμένοντος ἕως ἂν συναθροισ- θῶσι, ἐστὼς ἐξ ἀπόπτου ὄρα παιδας ἐκκλησια- στικῶ κανόνι παίγιον ὑπεισελθόντας. Ἦν δὲ ὁ οἶκος πρὸς θάλασσαν τετραμμένος, ἥς παρὰ τὰς ὄχθας ἐπαίζον· οἱ ἱεροὶ παῖδες, ἐν οἷς ἦν ἐπί- σκοπος Ἀθανάσιος καὶ συνήλυδες ἄλλοι πρεσβύ- τεροι καὶ δῆκονοι, οἱ καὶ προσήγον αὐτῷ παι- δας κατηχομένους ἐπὶ τῷ βαπτισθῆναι αὐτοῦς ὑπ' αὐτοῦ· οὐς πάντας τύπῳ ἐκκλησιαστικῷ βαπ- τίσας ὡς ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος ἠβούλετο λόγον αὐτοῖς διδασκαλικὸν προσενεγκεῖν. Ἐκστὰς οὖν ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος, ἄγεσθαι πρὸς αὐτὸν κελεύει τοὺς παῖδας· καὶ ἐπιγνοὺς ἅπαντα ὡς ἐγένοντο, γνώμη τῶν σὺν αὐτῷ κλη- ρικῶν, τοὺς μὲν βαπτισθέντας παῖδας σφραγίσας τῇ ἐν Χριστῷ σφραγίδι καὶ ἐπιχρίσας τοῖς ἀγίου τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος συμβόλοις ἐτελείωσε· τὸν δὲ Ἀθανάσιον τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ Ἀθανα- σίου συγκαλέσας παρέθετο, παιδεῦσαι γράμματα κελεύσας, καὶ ἐν Κυρίῳ προβιάζειν ὅτι μέγιστα, προβάντα δὲ αὐτὸν ἀποδοῦναι αὐτῷ, μάλλον δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν, ὡς ἡ Ἄννα, φησί, τὸν Σαμουὴλ προσήγαγεν.⁶ Προβάντος οὖν τοῦ καιροῦ προσφέρουσιν οἱ γονεῖς τῷ ἐπισκόπῳ Ἀλεξάνδρῳ

τὸν Ἀθανάσιον, ὥπερ εὐθέως ὁ ἐπίσκοπος τὸ ἱε- ρατικὸν ἐφοῦδ περιτίθεισι, νέον αὐτὸν Σαμουὴλ τῇ ἐκκλησίᾳ προβιάζων εἰς ἄμυναν τῶν ἀληθῶς ἀλλοφύλων. Καὶ γὰρ πολλοὺς ἀγῶνας ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῶν αἰρετικῶν, οἵτινες καὶ συνωμοσίαν ποιή- σαντες, οὐ τεσσαράκοντα ἄνδρες μόνον κατὰ τὸν ἱερὸν ἀπόστολον Παῦλον,⁷ ἀλλὰ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν αἰρετικῶν, μάλιστα τῶν Ἀρειομανιτῶν, τὸ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τοῦ Ἀθανασίου μετὰ τοῦ Δαυὶδ⁸ ψάλλοντος καὶ λέγοντος·⁹ Ἐὰν παρα- τάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω στέφανον νικῆς περιέσθαι, δηλαδὴ ποθήσας λαβεῖν παρὰ Κυρίου τοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος· Θάρσει, καὶ μὴ φοβοῦ· ὅτι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐ προσθήσει τις τοῦ κακῶσαι σε. Ἐπιθεὶ οὖν τὰ πολλὰ τῶν συμβε- βηκότων αὐτῷ ὑφηγήσασθαι φεύγομεν, μήπως κόπον ἐμποιήσωμεν τοῖς ἐντευχομένοις τῷδε τῷ γράμματι τὸν λόγον μηκύνοντες, ἅπειρα γὰρ εἰσι ἅπερ ὑπέστη διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἀσεβη- στάτων αἰρετικῶν, ταῖς ἐπισημοτέραις αὐτοῦ πρά- ξεσιν ἀρκεσθησόμεθα, αἱ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς γω- ρμίσι τοῦ ἀνδρὸς ἔδονται. Παραυτὰ¹ γὰρ εὐθὺς προστάνας αὐτοῦ, ὥσπερ ἔφημεν, τῆς ἐκκλησίας, οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομήδειας, ἀπεχθῆς λίαν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀθανάσιον ἔχοντες, τότε δὴ και- ρὸν εὐκαιρὸν τοῦ ἰδίου σκοποῦ τὴν τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου λύπην λαβόντες, ὡς ἐνόμιζον, πάντα κατ' αὐτοῦ τολμῶντες ἐύ- κων ἀποκινήσαι αὐτὸν τῆς ἐπισκόπης σπουδά- ζοντες, καταψηφίζόμενοι τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἀναξίως ὑπεισελθόντος τὴν ἱερωσύνην. Οὕτω γὰρ μόνως ἤλπιζον τὴν Ἀρειανὴν δόξαν κρατήσιν, εἰ Ἀθα- νάσιον ἐκποδᾶν ποιήσουσι. Συμφράττονται οὖν κατ' αὐτοῦ οἱ πρόβηθέντες τῆς Ἀρειανικῆς ἀσε- βουῆς αἰρέσεως· Οσίωνα,² Εὐδαίμονα, Καλλίνικον, καὶ διαφόρους κατηγορίας κατὰ τοῦ θεοῦ Ἀθα- νασίου δι' αὐτῶν ἐκίνησαν. Καὶ πρῶτον μὲν ὅτι Ἀθανάσιος, φησί, ὑπεισελθὼν τὴν ἐπισκόπην λινῆν ἐσθῆτα τελεῖν τοὺς Αἰγυπτίους τῇ Ἀλε-

⁵ Ruffinus, I, xiv, Socrates I, xv, Sozome- nus, II, xvii, Nicephorus Callistus, VIII, xlii.

⁶ 1 Reg. I, 24.

⁷ Act. Apos. xxiii, 12.

⁸ Codex daδ, lineola superscripta, ut su- pra, p. 143, not. 7; infra Cap. XVI δαυ- τικῆν.

⁹ Psalm. XXVI, 3, 2 Reg. VII, 10. Ad

locum Psalmi in margine adscribuntur no- tae allegationis.

¹ Socrates, I, xxvii, Sozomenus, II, xxi, Theodoritus, I, xxi, Nicephorus Callistus, VIII, xlii, xlviii.

² Socrates, l. c. in alia verborum forma Ἰσίωνος, cf. et notam ibidem, Nicephorus vero Ἐσώωνος.

ξανδρέων εκκλησία ἐκέλευσε· δευτέραν ἐπισυρράπτουσαι διαβολὴν τῆς προτέρας χείρονα, ὅτι Ἀθανάσιος, ἐπιβουλεύων τοῖς τοῦ βασιλέως προστάγμασι, φιλουμένῳ τινί, φησί, γλωσσόκομον ἐπεμφε πλήρες χρυσίου πρὸς ἀντίστασιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου· τρίτον, Ἰσχυράς τις οὕτω καλούμενος πρᾶγμα ὑπέδου πολλῶν θανάτων ἄξιον οὐδέπω γὰρ ποτε ἱερωσύνης τυχῶν, τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ὄνομα ἑαυτῷ περιθείς, τὰ ἱερῶν πράττειν ἐτόλμησεν ἐν ταῖς κόμαις τοῦ λεγομένου Μαρεώτου· ἐν τούτῳ δὴ καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος, καταλαβὼν τὸν Μαρεώτην, τὰς ἐκείσε ἐκκλησίας ἐπισκέπτετο, καὶ μαθὼν τὰ περὶ Ἰσχυρᾶν ἀποστέλλει Μακάριον τὸν ἐπίσκοπον ἐποπτεῦσαι, εἰ ἀληθῆ εἰσὶ τὰ λεγόμενα, ὅθεν φωραθεὶς ὁ Ἰσχυράς, ἀποδράς ἐκείθεν, φυγῆ τε εὐτόνῳ χρῆσάμενος, καταλαμβάνει τὴν Νικομηδείαν, καὶ προσφεύγει τοῖς περὶ Εὐσέβιον. Οἱ δὲ μίσει τῷ πρὸς Ἀθανάσιον δέχονται μὲν αὐτὸν ὡς πρεσβύτερον, ἐπαγγέλλονται δὲ καὶ τῇ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξία τιμῆσαι, εἶγε κατηγορίαν ἐστήσασθαι κατὰ Ἀθανασίου ἀνέξεται. Ὁ δὲ κατῴει ταῦτα, ὅτι Μακάριος ὡς πρεσβύτερος Ἀθανασίου ἀποσταλεὶς, φησί, παρὰ Ἀθανασίου, ἔροdon ποιήσας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἐν τῷ Μαρεώτῃ, καὶ εἰσπηδήσας εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἀνέτρεψε μὲν τὴν τράπεζαν τὴν ἁγίαν, ποτήριόν τε κατέαξε μυστικόν, καὶ τὰ ἱερὰ βιβλία κατέκαυσε. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τὸν βασιλέα διδάσκουσιν εἰ προφρήθοντες κατήγοροι διὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, εἰς ὀργὴν κινούντες αὐτὸν κατὰ Ἀθανασίου, καὶ ὅτι τὸ θεῖον γράμμα δεξάμενος οὐ προσήκατο, καὶ Ἄρειον οὐκ ἐδέξατο ὁμολογήσαντα ἐπὶ τῆς σῆς εὐσεβείας τὴν πίστιν, ὡς ἀκούσαντα τὸν βασιλέα τὰ κατὰ Ἀθανασίου λεγόμενα ἐκπλαγῆναι αὐτὸν, ὥστε παρευθὺς κελῦσαι αὐτὸν ἤκειν τάχιστα πρὸς αὐτὸν Ἀθανάσιον τὸν ἐπίσκοπον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ δὲ ἀφικόμενος καὶ τὸν βασιλέα θεασάμενος, διήλεγξε τῶν συκοφαντῶν τὸ ψεῦδος καὶ τὸν βασιλέα ἐπληροφόρησε. Καὶ γράμμασι βασιλικῶς ὀχυρωθεὶς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης ὑπὸ τοῦ πιστοτάτου βασιλέως ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν πέμπεται, καὶ τὴν θεόθεν αὐτῷ ἐχειρισθείσαν ἐκκλησίαν κατέλαβε. Δηλοὶ δὲ ταῦτα

καὶ τὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως γράμματα, ἃ πρὸς τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν ἐπέστειλεν, ὧν τὰ τελευταῖα ἐνθήσω τῆδε τῇ συγγραφῇ. Ἄλλ' ἐμοὶ μηδεὶς τῶν ἐντυγχανόντων τῷδε τῷ συγγράμματι διαμémψηται, ὡς τὴν ὄλην ἐπιστολὴν τῷ τῆσδε τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγῳ μὴ συνάψαντι. Τοὺς γὰρ περὶ τούτων πάντας συγγραφεὶς διερευνησάμενος, οὐχ εὔρον ὄλην ὑπ' αὐτῶν συγγραφείσαν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄλλας πλείστας ὄσας ἐπιστολάς ὡς ἐν ἐπιτόμῳ φανεράν τινα μοῖραν αὐτῶν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν σκουδασθείσαις ἱστορίαις ἐγράφαντο. Ὅθεν πλείον πάντων ἡμῶν ὑπεραλώω περὶ τούτου. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, τὸ τέλος τῆς προφρήθείσης ἐπιστολῆς τῆδε τῇ ἱστορίᾳ ἐγγαράττοντες, ὡς ὁ λόγος ἐπήγγελται. Ἐγράφη δὲ οὕτως.

Ις.

ΤΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΥΠΕΡ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ.

Οὐδὲν ἰσχυσαν οἱ πονηροὶ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν ἐμοὶ πιστεύσατε, ἀδελφοί· οὐδὲν ἔτερον ἐσπουδάκασι, ἢ ἵνα κατατρίψαντες τοὺς ἡμετέρους χρόνους, μηδεμίαν χώραν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μεταμελείας σχεῖν δυνήσῳσι. Ἐπικουρήσατε τοίνυν ἡμῖν αὐτοῖς, παρακαλῶ, τὸ ἅγιον φίλτρον τὸ ἡμέτερον, ἀγαπήσατε ἑαυτοὺς παντὶ σθένει, καὶ τὸν ἡμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀπλήστῳ εὐφροσύνῃ ὑποδέξασθε, ἀγαπητοί. Εἰ καὶ τὰ μάλιστα εὐ οἶδα, ὡς οὐ τασαύτην ἡμῖν λύπην ἐνεποίησεν ὁ αὐτοῦ χωρισμὸς, ὅσῳ ἔχετε χαρὰς ὑπερβολὴν ἐπὶ τῇ τούτου πρὸς ἡμᾶς ἐπαναξέζει. Διώξατε τοὺς τὴν τῆς ἡμετέρας ὁμοιοῦς χάριν ἀφανίζουσαν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀπιδόντες, ἡμᾶς αὐτοὺς ἀγαπήσατε, παρακαλῶ. Ἐγὼ γὰρ τὸν ἡμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀσμένως προσηκάμην, οὕτως τὲ προσεφθεγξάμην, ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ πεπεισμένος. Ὁ Θεὸς ἡμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Ταῦτα¹ τὰ γράμματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ μέγας Ἀθανάσιος καταλαμβάνει τὴν Ἀλεξάνδρειαν· ὃν ἅπας ὁ τε κληρὸς καὶ ὁ λαὸς

Cap. XVI. S. Athanasius, t. I, p. 179-80, ed. Maur. habet totam Epistolam; conferantur etiam Sozomenus, II, xxii, Theodorus, I, xxvii. In codice συγγραφείσα; confer

etiam tabulam praemissam ad eundem numerum.

¹ Cf. Athanasius l. cit. ante Epistolam, Sozomenus, l. cit., Theodorus, I, xxvi.

ἀσμένως ἀποδεξάμενοι ἔχαιρον, ἰδόντες τὸν ἐαυτῶν νομέα τὰ θρέμματα ἐπανελθόντα μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης. Καὶ τὸν Θεὸν ἐδόξασαν ἅπαντες, καὶ τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον εὐφήμοις φωναῖς ἐγέραιρον. Ἄλλὰ ταῦτα τοῖς μὲν ἡμετέροις εὐφροσύνην παρεῖχεν ἄφατον, τοῖς δὲ δυσμενεῖσι καὶ τοῖς τῷ Γίῳ τοῦ Θεοῦ πολεμεῖν ἠσκημένοις, ὀδύνην καὶ αἰσχύνην ἀπέραντον. Ἄλλ' ὅμως καὶ οὕτως τὴν αἰδῶ πᾶσαν τοῦ οικείου προσώπου ἀποδυσάμενοι, μορφοῖζόμενοι τὴν εὐσέβειαν, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας μάλιστα, καὶ δέον αὐτοὺς εἰς γῆν καταδύναμι, πολλὴν ἄγαν τὴν ἀναίσχυνην ἡμφισμένοι, ἐφ' ἕτερον πύργον ἀσεβείας τὴν παγγάλεπον καὶ κάκιστον αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πονηροῖς δράμασιν εὐτεχνίαν ἐτρέψαντο.² Ἦν δὲ τούτων ἀπάντων τῶν πονηρῶν βουλευμάτων γεννήτωρ καὶ ἐξάρχος ἐξοχώτατος ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος, σόφος ἄγαν ὢν εἰς τὸ κακοποιῆσαι, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. Αὐτὸς γὰρ τὰς ἡνίας οὐ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦ ἀσεβοῦς τοῦ Ἀρειανῶν ἐργαστηρίου ἐκράτει.³ Ἐγγρομίζων δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ συχνότερον τὸν βασιλέα διὰ τοῦ κατὰ Ἀρειον πρεσβυτέρου θεώμενος, καὶ πολλὴν τὴν πρὸς αὐτὸν παρρησίαν αὐξήσας, ἐφόδιον τῆς οικείας κακοτεχνίας εὐράμενος τὴν τοῦ βασιλέως ἀπλότητα, βραδίως τὰς κατὰ τῶν τῆς ἀληθείας προμάχων κατεσχεύαζε μηχανάς. Τῆς οὖν κακίστης αὐτοῦ σπουδῆς τῆς κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἐλπίδος ψευθεῖς, ὀδὸν εὐπρόσωπον τῆς κατὰ τοῦ θείου Εὐσταθίου τοῦ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας προέδρου ἐσοφίσατο ἐφοδον, καὶ πρόσσεισι τῷ φιλαγάθῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, ὡς δῆθεν εὐνοῦστατος καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ πραττομένοις χαίρων, τὴν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίαν ἐξαιτῶν, καὶ τῆς τῶν ἐκεῖσε παρ' αὐτοῦ δομηθέντων ἱερῶν τοῦ Θεοῦ οἰκῶν θέας ἡμερόμενος, τούτοις τοῖς ἀπατηλοῖς λόγοις τὴν τοῦ βασιλέως δαιτικὴν βουκολήσας ψυχὴν, μετὰ πλείστης ὄσης ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπῆρε τιμῆς, τοῦ βασιλέως αὐτῷ καὶ ὀχήματα ἀπονεύσαντος καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν θεραπείαν. Συναπῆρε δὲ αὐτῷ καὶ Θεό-

γνιος ὁ Νικαίας, κοινῶς αὐτοῦ ὢν, ὡς καὶ ἐμπροσθεν ἔφαμεν,⁴ τῶν πονηρῶν καὶ ἀσεβῶν αὐτοῦ βουλευμάτων. Ἀφικόμενοι δὲ καταλαμβάνουσι τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ τὸ τῆς φιλίας περιθέμενοι πρόσωπον, καθὰ φησὶν ὁ Θεοδώριτος,⁵ εἰ καὶ τὰ κάμπολλα τῶν γεγενημένων παρείς, δι' ὀλίγων λίαν τὴν τῆς ἱστορίας ποιησάμενος πρόνοιαν, συνέγραψεν. Ἄλλὰ τοῖς πρὸ αὐτοῦ συγγραφείσιν ἡμεῖς ἐντυχόντες, ἀκριβῶς ἅπαντα τάξει τὲ καὶ εἰρημῶ ἱστορήσασι τὴν ἀκολουθίαν συντάττω. Τὰ γὰρ ἐκείνων πονήματα, ὡς μοι προείρηται, ἐξ ἑκατέρων ἀναλεξάμενοι ἐνταῦθα συντάττομεν.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανελέθωμεν. Καταλαβόντων τοίνυν τῶν ἀλιτηρίων τὴν Ἀντιόχου πόλιν, μετὰ πλείστης ὄσης χαρᾶς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε προέδρου τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου πνευματικῶς ὑπεδέχθησαν ἦν γὰρ ἀκηκοὺς περὶ τῆς ἐπιπλάστου αὐτῶν μετανοίας ὡς ἀληθοῦς, φησὶ, καὶ ἔχαιρεν ἐπ' αὐτοῖς, φιλοφρόνως δὲ αὐτοὺς ὑποδεξάμενος τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἕνεκα ὁ μέγας Εὐστάθιος, πλείστης ὄσης θεραπείας ἤξιωσε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀπάραντες, τοὺς ἱεροὺς τόπους τῶν Ἱεροσολύμων κατέλαβον, εὔρον τὲ ἐκεῖ τινὰς τῶν ὁμοφρόνων, ἐφ' οἷς παρεκλήθησαν οὐ μετρίως διὰ τὸ κατὰ τὴν παρ' αὐτῶν δράμα κατὰ τοῦ τῆς ἀληθείας προμάχου, οὐκ Εὐσέβιον τὸν Καισαρέα τῆς Παλαιστίνης, καθὰ Θεοδώριτος⁶ δοκεῖ συκοφαντῆν τὸν ἄνδρα, ψευδῆ περὶ αὐτοῦ γραψάμενος, οὐτινος πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες, ἐπὶ τῇ ὀρθοδόξῳ διαπρέψαντος πίστει, μέμνηνται, καὶ τῶν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ ὑπὲρ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος πόνων καὶ ἀγῶνων τοῦ ἀνδρὸς ἔδουσι τοὺς ἄθλους, καθὰ καὶ τοῦ θείου Μακαρίου τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπου, καὶ Εὐσταθίου τοῦ μεγάλου, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ Λεοντίου Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ Εὐψυχίου Τυάνων, καὶ Ἐρμογένους Σαρδικῆς, καὶ πρὸ γε πάντων Ὄσιου τοῦ Κορυδοῦβης, Ἀθανασίου τῆ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀλεξάνδρου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ καὶ ἀγίᾳ συνόδῳ ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν ἀγωνισαμένων δογ-

² Socrates, I, xxiv, Sozomenus, II, xix, Theodoritus, I, xxi, Nicephorus Callistus, VIII, xlv.

³ In margine... κατὰ Θεοδώριτου, ante quae compendium idem ac supra Cap. X, post titulum.

⁴ Supra XII, seqq.

⁵ Theodoritus, l. c.

⁶ Idem, ibidem. Ceterum de Patribus, qui Eusebium Caesariensem laudaverint, cf. auctores plures qui ab Arianismi macula eum purgare studuerunt.

μάτων, οὕτως ἐπιμένονται καὶ τοῦ θαυμασίου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπου. Ἄλλὰ τοῦτον μὲν οὐχ εὔρον οἱ περὶ Εὐσεβίον τὸν Νικομηδείας, ἀλλὰ τοὺς ὁμόφρονας εὐρόντες, Πατρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην, καὶ τὸν Λύδης Ἀέτιον, καὶ τὸν Λαοδικείας Θεόδοτον, καὶ τοὺς ἄλλους ὄσους⁷ τῆς ἀσβείας Ἀρείου εὔρον κοικωνούς, οἱς συμμίξαντες καὶ τὸ παρ' αὐτῶν τυρευθὲν κατὰ τοῦ ἀγίου Εὐσταθίου κατάδηλον αὐτοῖς ποιήσαντες, σὺν αὐτοῖς τῶν Ἱεροσολύμων ἐξήσαν, καὶ τὴν Ἀντύχου⁸ ἅμα αὐτοῖς κατέλαβον. Ἄλλὰ τὸ μὲν πρόσχημα τῆς τῶν ἄλλων ἐπιδημίας προπόμπιος ἦν δῆθεν τιμῆ, τὸ δὲ παρ' αὐτῶν σπουδαζόμενον ὁ κατὰ τῆς εὐσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν πόλεμος ἦν. Γύναιον γὰρ ἑταιρικὸν χρυσίου μισθωσάμενοι, καὶ τὴν γλώτταν αὐτῆς μίαν ὥραν δοῦναι αὐτοῖς πείσαντες, συνέδριόν τε σὺν τῷ μεγάλῳ Εὐσταθίῳ ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ ἀγίοις ἐπισκόποις συστήσαντες, εἶτα τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἔξω γενέσθαι κελύσαντες, οἱ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως δῶμα συντεθεικότες ἄγεσθαι ὡς τάχιστα τὸ τρισάθλιον γύναιον εἰς τὸ συνέδριον παρακελεύονται. Οἱ δὲ τῆς παρανομίας αὐτῶν ὑπουργοὶ ἄγουσιν αὐτῶν μέσον τὸ γύναιον. Ἡ δὲ ἔσται παιδίον ὑπομάζιον ἐπιδεικνύουσα, καὶ λέγουσα, ἐκ τῆς Εὐσταθίου συνουσίας τοῦτο συνειληφέναι καὶ τετοκέαι. Καὶ ἀνέδην ταῦτα ἐπέμενε βοῶσα. Τὸ δὲ τῆς συκοφαντίας προφανὲς ἐγνωκὼς ὁ μέγας Εὐστάθιος, εἴ τινα ἔχοι τοῦτου συνίστορα, ἄγειν εἰς τὸ μέσον ἐκέλευεν. Ἐκείνης δὲ μηδένα ἔχειν λεγούσης, ὄρον αὐτῇ πρότειναν τῇ ἑταιρίδι οἱ τὴν συκοφαντίαν ὑφῆναντες⁹, καὶ τοι τοῦ ἀποστολικοῦ θεοῦ κανόνος διαγορεύοντος, μὴ δεῖν κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν παραδέχεσθαι παρεκτικτὸν¹ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. Ἄλλὰ τῶν θεῶν οὕτως νόμων καταφρονήσαντες, καὶ τὴν κατὰ τῶν συκοφαντῶν κερκίμενην ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ εἰς οὐθὲν λογισάμενοι, ἀμάρτυρον κατὰ ἀνδρὸς τοσοῦτου κατηγορίαν διὰ τοῦ ἑταιρικοῦ γυναιίου ἐξύφηναν καὶ ἐδέξαντο, ὡς δικασταὶ κατὰδικοι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὄρον, ὃν αὐτοὶ ἐπέθεντο, τὸ τρισάθλιον

προστέθεικε γύναιον, βοῶσα Εὐσταθίου εἶναι τὸ γύναιον, ὡς κατὰ μοιχοῦ λοιπὸν οἱ πάσης αἰσχρότης ἐμπλεοὶ τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν. Τῶν δὲ ἄλλων ἀρχιερέων πολλοὶ γὰρ ἦσαν τῶν ἀποστολικῶν σὺν Εὐσταθίῳ τῷ μεγάλῳ ὑπερμαχοῦντες δογμάτων, ἀγνοοῦντες ἅπαντα τὰ τυρευθέντα, προφανῶς ἀντέλεγον τοῖς παρανόμοις, καὶ τὴν ἄδικον ψῆφον ἐκείνην δέξασθαι τὸν ἐπίσκοπον Εὐστάθιον διεκώλυον. Οἱ δὲ τὸ δῶμα συντεθεικότες, τάχιστα πρὸς τὸν βασιλέα ἀνέδραμον, πείσαντες αὐτὸν, ὡς ἀληθῆ τὰ λεχθέντα διερευνηθέντα εὐρηγῆναι, καὶ δικαία ἢ τῆς καθαιρέσεως ψῆφος, ὡς μοιχὸν ὁμοῦ καὶ τύραννον ἐξελαθῆναι τῶν ἱερῶν περιβόλων, καὶ εἰς Ἰλλυρικὴν πόλιν διὰ τῆς Θράκης πορρωτέρω ἐξορίᾳ ἀπαχθῆναι παρασκευάζουσι τὸν τῆς εὐσεβείας καὶ σωφροσύνης ἀγωνιστήν. Ἄλλ' ὁ μὲν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων πολέμιος, καὶ τὰς κατὰ τῶν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κηρύκων συκοφαντίας δραματουργεῖν ἐπιστάμενος, ὁ τῆς Νικομηδείας Εὐσέβιος ἅμα Θεογνίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλει ἐπεχωρίαζον, εἶχον δὲ, ἐάσαντες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς τῆς οικείας μοχθηρίας κοινωνούς, ὃν ἀντὶ τοῦ θεοῦ Εὐσταθίου χειροτονοῦσιν, Εὐλάλιον. Τούτου δὲ ὀλίγου λίαν ἐπιβίωσαντος χρόνον, Εὐφρόνιον τινὰ προεβέλοντο. Καὶ τούτου δὲ τάχιστα τελευτήσαντος, ἐνιαυτὸν γὰρ ἕνα καὶ μῆνας ὀλίγους μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐβίωσε, Φλακίῳ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης τὴν προεδρίαν δοθῆναι παρασκευάζουσι. Πάντες δὲ οὗτοι ὁμοίως τὴν Ἀρείου ἀσβείαν εἶχον ἐγκεκρυμμένην ὅθεν ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθῆς καὶ εὐσεβοῦς² ἀντιποιοῦμενοι πίστεως, οἱ τε τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ, τοὺς ἐκκλησιαστικούς καταλιπόντες συλλόγους, καθ' ἑαυτοῦς συνηθορίζοντο. Εὐσταθιανούς δὲ τούτους ὠνόμαζον πάντες. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐκείνου συνέστησαν ἔξοδον³, τὸ μέντοι τρισάθλιον ἐκεῖνο γύναιον νόσῳ καλεπωτάτῃ καὶ μακροτάτῃ μετ' οὐ πολὺ περιπέσον; ἐξέφηνε τὴν ἐπιβουλήν, καὶ τὴν συκοφαντίαν ἐγύμνωσεν, οὐ δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ πολλοὺς τῶν ἱερέων προσκαλεσαμένη, καὶ τὰ τυρευθέντα παρὰ τῆς θαυμαστῆς τῶν ἀσβῶν συμμορίας διδάξασα. Ἐφη γὰρ ἐπὶ χρήμασι

enim utrumque fert, pro παρεκτός. Locus, quem innuit, est 1 Tim. V, 19.

² καὶ εὐσεβοῦς in margine suppletur prima manu.

³ Theodoritus, I, xxii. Nicephorus Callistus, VIII, xlv.

⁷ Codex 1 m. ὄσον, 2 m. ὄσοι, male, ut patet, utrobique.

⁸ Sic codex, ut etiam Theodoritus.

⁹ Sic codex cum *Jota* subscripto, quod ceteroquin omittere solet.

¹ Sic codex, vel παρεκτικτός, compendium

τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην τετολημκέναι, τὸν μὲν-
τοι ὄρον μὴ πολὺ εἶναι ψευδῆ ἔλεγεν. Εὐστα-
θίου γὰρ τινος χαλκῶς τὸ βρέφος εἶναι ἔββα.

Ταῦτα ⁴ μὲν οὖν ἐν Ἀντιοχείᾳ παρὰ τοῦ ἀσε-
βοῦς Εὐσεβίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τετόλημται
τότε. Ἄλλ' οὐδὲ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς ἐνετράπησαν
τότε, οὐδὲ κόρον ἐλάμβανον τῶν κατὰ τῆς ἀλη-
θείας προμάχων συκοφαντιῶν, ἀλλ' ἑωρακότες ὡς
κατὰ γνώμην αὐτοῖς τὰ κατὰ τοῦ μεγάλου Εὐ-
σταθίου ὑπήντησεν, ἕτερον πάλιν δρᾶμα κατὰ
τοῦ θεοῦ Ἀθανασίου συρράπτουσι, ᾧ προσόμοιο
οὐδεὶς τῶν κακίστων ἀνδρῶν πώποτε κατε-
τόλημσε. Κατηγόρους γὰρ πάλιν τινὰς ἐκ τῆς
αὐτῆς Μελετίου ⁵ συμμορίας μισθωσάμενοι, προ-
σάγουσι τῷ βασιλεῖ κατὰ Ἀθανασίου βούοντας
ἀνοσιουργίας αἰσχρὰς τετολημκέναι πολλὰς τὸν
τῆς ἀρετῆς ἀθλητὴν. Ἠγάτο δὲ τούτων Εὐσεβ-
βίος τε καὶ Θεόγνιος, καὶ Θεόδωρος ὁ Ἡρακλεώ-
της τῆς Θράκης, οὐκ ἀνεκτὰ ταῦτ' εἶναι λέγον-
τες, οὐδὲ ἀκοῆς φορητὰ. Πειθοῦσι δὲ οὖν τὸν
βασιλέα σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας συ-
ναθροισθῆναι κελεύσαι, ἐνθα πλείους ἦσαν οἱ δυσ-
μενεῖς, κάκει τὸν Ἀθανάσιον κριθῆναι. Πεισθεὶς δὲ
ὡς ἱερεῦσιν ὁ βασιλεὺς ἠγνόει γὰρ παντελῶς τὰ
παρ' αὐτῶν τυρευόμενα γενέσθαι τοῦτο προσέ-
ταξεν. Ἄλλ' ὁ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος, ὁ μέγας
Ἀθανάσιος, τὴν τῶν προβήθητων ἀσεβῶν δυσ-
μένειαν ἐπιστάμενος, οὐχ ἦκεν εἰς τὸ συνέδριον.
Ἐντεῦθεν τοίνυν μείζονα πρόφασιν εἰς συκοφαν-
τίαν λαβόντες, ἅπαξ τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας
ἀναδεξάμενοι πόλεμον, τυραννίδος αὐτὸν καὶ θρα-
σύτητος ἐπὶ τοῦ βασιλέως διὰ γραμμάτων ψη-
φίζεται. Ἐκ δὲ τούτου εἰς ὀργὴν κατὰ Ἀθανασ-
ίου ἐξαφθεὶς ὁ πραότατος βασιλεὺς ἐπέστειλεν
αὐτῷ, τὴν ὀργὴν ὑποφαίνων, καὶ τὴν Τύρον κα-
ταλαβεῖν παρεγγυῶν ἐκείσε γὰρ μετατεθείσαν
ἀθροισθῆναι τὴν σύνοδον προσέταξεν, ὑποπτέυ-
σας ὑπορᾶσθαι τὴν Ἀντιοχείων τὸν Ἀθανάσιον
διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοὺς
τὴν Ἀρείου λόβην εἰσδεδεγμένους. Ἐγραψε δὲ
καὶ τῇ συνόδῳ ἅπερ ἔχρη ἐπιστεῖλαι τὸν εὐ-
σεβεῖα κοσμοῦμενον. Ἔστι δὲ ταῦτα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝ ΤΥΡΩ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΘΕΙΣΑΝ
ΣΥΝΟΔΟΝ.

Κωνσταντῖνος νικητὴς μέγιστος σεβαστὸς τῇ
ἀγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Τύρῳ συναθροισθείσῃ.

Ἦν μὲν ἴσως ἀκόλουθον καὶ τῇ τῶν καιρῶν
εὐπραγίᾳ μάλιστα πρέπον, ἀστασίαστον εἶναι
τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ πάσης λαοφιλίας
τοὺς τοῦ Χριστοῦ νῦν ἀπηλλάχθαι θεράποντας.
Ἐπειδὴ δὲ τοίνυν ¹ οὐχ ὑγιῶς ² φιλοεικίας οἰ-
στρη τινὲς ἐλαυνόμενοι, οὐ γὰρ ἂν ἄλλο τι εἶ-
ποιμι, βιοῦντες ἐαυτῶν ἀναξίως τὰ πάντα συγ-
χεῖν ἐπιχειροῦσιν, ὅπερ πάσης συμφορᾶς κερ-
ρηκέναι μοι δοκεῖ ἐπέκεινα, τούτου χάριν θέοντας
ὑμᾶς, τὸ τοῦ λόγου, προτρέπομαι χωρὶς τινος
ὑπερθέσεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνδραμεῖν, καὶ πλη-
ρῶσαι τὴν σύνοδον, πνευματικῆς πανηγύρεως
ἐπαμῦναι τὲ τοῖς χρήζουσιν ἐπικουρίας, τοὺς δὲ
ἀδελφοὺς ἱατρεῦσαι κινδυνεύοντας, εἰς ὁμόνοιαν
ἐπαναγαγεῖν τὰ τῶν μελῶν διστωῦτα, διορθώ-
σασθαι τε τὰ πλημμελοῦμενα, ὡς καιρὸς ἐπι-
τρέπει ἵνα ταῖς τοσαύταις ἐπαρχίαις τὴν πρέ-
πουσαν ἀποδώτε συμφωνίαν, ἣν, φεῦ τῆς ἀτοπίας,
ἐλαχίστων ἀνθρώπων ἀπώλεσαν ὑπεροψία. Ὅτι
δὲ τοῦτο καὶ τῷ δεσπότῃ Θεῷ ἔστιν ἀρεστόν,
καὶ ἡμῖν πᾶσιν εὐχῆς ὑπέρτερον, καὶ ὑμῖν γε
αὐτοῖς, ἐάν γε τὴν εἰρήνην ἀνακαλέσησθε, οὐ
τῆς τυχοῦσης ἄξιον εὐδοξίας, πάντας ἀνθρώπους
συνομολογεῖν ἠγοῦμαι. Μὴ τοίνυν μέλλετε λοι-
πόν, ἀλλ' ἐπιτείναντες ἐντεῦθεν ἤδη τὰ τῆς προ-
θυμίας, ὄρον τοῖς προκειμένοις ἐπιθεῖναι σπουδά-
σατε τὸν προσήκοντα, μετὰ πάσης εἰλικρινείας
δηλαδὴ καὶ πίστεως συνελθόντες, εἰρήνην ἐκείνην
ἐν ἅπασι πρυτανευθῆναι ὑμῖν τε καὶ πᾶσι προ-
νοήσατε. Ἀπέστειλα πρὸς οὓς ἠβουλήθητε τῶν
ἐπισκόπων, ἵνα παραγενόμενοι κοινωνήσωσιν ὑμῖν
τῶν φροντισμάτων. Ἀπέστειλα Διονύσιον τὸν ἀπὸ
ὑπατικῶν, ὅς καὶ τοὺς ὀφείλοντας ἀφικέσθαι εἰς
τὴν σύνοδον μεθ' ὑμῶν ὑπομνήσει, καὶ τῶν πρατ-
τομένων, ἐξαίρετως δὲ καὶ τῆς εὐταξίας κατὰ

⁴ Socrates, I, xxvii, Sozomenus, II, xxv,
Theodoritus I, xxviii, Nicephorus Callis-
tus, VIII, xlvihi-ix.

⁵ Sic codex, in capitulo sequenti autem
item scriptum prima manus corrigit Με-
λετίου.

Cap. XVII. Eusebius, Vit. Const. IV, xlii,
Theodoritus, I, xxix.

¹ τοίνυν reprobatum, 1 manu ex atramento
lineae superductae.

² ὑγιῶς prima scriptura, secunda, nescio
qua manu, ὑγιος cum auctoribus allatis.

σκοπος παρέσται. Ἐὰν γὰρ τις, ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι, τὴν ἡμετέραν κέλευσιν καὶ νῦν διακρούσασθαι πειρώμενος, μὴ βουληθῆ παραγενέσθαι ἐν τῇ συνόδῳ, ἐντεῦθεν παρ' ἡμῶν ἀποσταλήσεται, ὅς ἐκ βασιλικῆ προτάγματος ἐκβαλῶν..... εἰ³, ὡς οὐ προσήκειν ὄρισιν αὐτοκράτορος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐξενεχθεῖσιν ἀντιτείνειν ποτέ. Λοιπὸν ἔσται τῆς ὑμετέρας οὐσιότητος ἔργον, ὁμογνώμον κρῖσι, μᾶτε πρὸς ἀπέχθειαν, μᾶτε πρὸς χάριν, ἀκολούθως δὲ μᾶλλον τῷ τε ἐκκλησιαστικῷ καὶ ἀποστολικῷ κανόνι τοῖς πλημμεληθεῖσιν, ἦγον κατὰ σφάλμα συμβεβηκόσι, τὴν ἀρμόττουςαν θεραπείαν ἐπινοήσατε⁴, ἵνα καὶ πάσης βλασφημίας ἐλευθερώσητε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰς ἐμὰς ἐπικουρήσητε φροντίδας, καὶ τὴν τῆς εἰρήνης χάριν ἐν τοῖς νῦν στασιαζομένοις ἀποδόντες, μεγίστην εὐκληρίαν ὑμῖν αὐτοῖς προξενήσητε. Ὁ Θεὸς ὑμᾶς διαφυλάττοι, ἀδελφοὶ ἀγαπήτοι.

Τὴν⁵ μὲν οὖν σύνοδον ἐν Τύρῳ γενέσθαι προστάξας ταῦτα γεγράφηκεν. Ὡς γὰρ ἱερεῦσι τοῖς συκοφάνταις ἐπέειπετο, εἰ καὶ τὸν τῆς εὐσεβείας τόνον εἶχεν ἀχαύνωτον, ἀλλὰ διὰ τὸ νομίζειν αὐτὸν ἠδικῆσθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς κριτῆς δίκαιος, ἠνέσχετο καὶ ταύτης τῆς κελεύσεως, προστάξας μέντοι μετὰ τὴν τῆς συνόδου ἐκπλήρωσιν διευκρινήσας ἕκαστα, καταλαβεῖν πᾶσαν τὴν σύνοδον τὰ Ἱεροσόλυμα τῶν ἐγκαίνων τῆς ἐκείσε ὑπ' αὐτοῦ δημηθείσης ἐκκλησίας ἕνεκα. Γράφει δὲ καὶ ἐτέραν ἐπιστολὴν τῇ συνόδῳ, παρεγγυῶν ὥστε μὴ μόνον τὸν Ἀθανάσιον ἀπαντῆσαι τῇ συνόδῳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ἄρειον, καὶ γυμνασθῆναι εἰλικρινῶς τὰ παρ' ἑκάστου γινόμενα, ἵνα εἰ καθὼς λέγει Ἄρειος, φθόνῳ τὴν διαίρεσιν ὑπέστη τῆς ὁρθῆς ἐντὸς ὧν πίστεως, πρότερον ἑαυτοῦ καταγνοῦς ἐπὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ τετολημμένοις κατὰ τῆς ἀληθείας, σωπῆση. Εἰ μὴ ἄρα ἄμυναν κατὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου Ἀθανασίου σοφίζόμενος, ἐπανεῖλετο τὴν διόρθωσιν, πλέμων κατ' αὐτοῦ ὑπονοίας παρεκβράσματα. Καὶ εἰ μὲν φθόνος αἴτιος εὐρεθῆ, σπουδῇ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις γένηται τοῦ εἰς εἰρήνην ἀμφοτέρους συνάψαι. Εἰ δὲ πλαστῆ τι μεταμελείᾳ κέχρηται Ἄρειος, καταλάβοι πάλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, κάκει περὶ τούτου κρίνοντο.

Ταῦτ' ἔγραφε βασιλεὺς ὁ πανεύφημος, τῆς τῶν ἀπάντων ὁμονοίας προμηθούμενος, ὅπως ἂν ἐκείσε πάσης ἐρεσχελίας ἐκποδῶν γενομένης, εἰρημικώτερον τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐν Ἱεροσόλυμοις ἐκκλησίας ἐκτελέσωσι, καθιεροῦντες αὐτὴν τῷ Θεῷ. Ἄλλ' ὁ μὲν ἀνόσιος Ἄρειος ἀπαντῆσαι ἐν τῇ συνόδῳ ἐν τῇ Τύρῳ οὐκ ἠνείχετο, Ἀθανάσιος δὲ ὁ μέγας ταύτην σὺν Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις καὶ πλείστοις ἄλλοις συνεπομένοις αὐτῷ κληρικοῖς καὶ αἰδεσίμοις ἀνδράσι, τὴν Τυρίων κατέλαβε σὺν προθυμίᾳ πολλῇ. Οὕτω δῆτα συνελθόντων ἐπισκόπων εἰς τὴν Τύρον, καὶ ἅμα πάντων σὺν τῷ ὑπατικῶν⁶ Διονυσίῳ, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἐξοχωτάτοις ἀνδράσιν ἀξιώμασι τετιμημένοις, καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐπιτοαυτὸ γενομένῳ, ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἀπὸ ὑπατικῶν Διονυσίου τῇ τῶν ἐπισκόπων συνόδῳ τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα. Ἀφίκοντο δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπίσκοποι δογμάτων διαφθορὰν ἐγκαλούμενοι, ὧν εἰς ἦν Ἀσκληπᾶς ὁ Γαζεύς. Βούλομαι δὲ πρῶτον τὰς τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου κατηγορίας τραγωδίας ἐνθεῖναι τῇδε τῇ συγγραφῇ, εἶθ' οὕτως τὰ κατὰ τὸ πολυθρόλλητον δικαστήριον διηγήσασθαι. Ἀρσένιος τις πρῶτον μὲν γενόμενος Ἀθανασίου ἀναγκώστης, ἐπὶ ἐγκλήμασι τισὶ ἐναγόμενος, καὶ μέλλων ὑπὸ τοῦ πλήθους διαφθεῖσθαι, ⁷ ἐπειδὴ ἔγνω τοῦτο ὁ μέγας Ἀθανάσιος διερευνησάμενος γὰρ ἦν τὴν ὑπόθεσιν τοῦτον τὸν τρόπον διεσώθη. Μαθὼν γὰρ συκοφαντεῖσθαι τὸν Ἀρσένιον, ἐπιστὰς νυκτὸς διασώζει τὸν ἄνδρα, φυγῇ τὸν φόνον ἀποδράναι τοῦτον παρασκευάσας. Ὅντινα μετὰ ταῦτα οἱ Μελιτίου κοινῶν εὐρόντες κατὰ τὴν Αἴγυπτον, τὸ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῷ παρασκευάζουσι δοθῆναι ὄνομα. Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ καθ' ὑπόθεσιν Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ πανταχοῦ κατὰ τῶν εὐσεβῶν πολυπλόκου συκοφαντίας ἐπιτεχνώμενος αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀρσένιον κατακρύψαντες οἱ τῆς Μελιτίου συμμορίας, λαθεῖν αὐτὸν ἐπὶ πλείον ἤξωσαν. Ἐπειτα χεῖρα δεξιᾶν ἀπὸ τινος σώματος ἐκτεμόντες νεκροῦ, καὶ ταύτην ἐν λάρνακι ξυλίνῃ τεταριχειμένην ἀποθέμενοι, πανταχοῦ περιέφερον, πεφονεύσθαι καὶ κατατετμηῆσθαι λέγοντες ὑπὸ Ἀθανασίου τὸν Ἀρσένιον, μισαίφονον τὸ ἀπε-

³ ἐκβαλῶν.....ε, male habita charta, Eusebius et Theodoritus in fine commatis δίδάξει, quod forte et noster hic habebat.

⁴ Sic codex pro ἐπινοῆσαι, quod recte habent auctores alii.

⁵ Socrates I, xxvii-xxx, Sozomenus, II, xxv, Theodoritus, I, xxx, Nicephorus Callistus, VIII, xlix, Ruffinus, I, xvi, xvii.

⁶ Sic, inde videtur effictum ὑπατικῶν.

⁷ Forulum in codice.

κάλουν τὸν Ἀθανάσιον. Ἄλλ' ὁ πάντα ἐφορῶν ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ οὐκ εἶασεν ἐπιπλεῖστον λανθάνειν τὸν Ἀρσένιον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Θηβαίδι δηλὸς γέγονεν ὅτι ζῆ· ἔπειτα ἐνέβαλεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ὡς αὐτὸς ἐσῦστερον διηγήσατο, τὴν παρὰ τοῦ Ἀθανασίου παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα πρυτανευθεῖσαν αὐτῷ σωτηρίαν διαλογίσασθαι, ἔτι τὲ καὶ ἀδικεῖν αὐτὸν καὶ παρανομίαν μεγίστην ἐργάζεσθαι, εἰ τὸν εὐεργέτην παρίδοι θανάτῳ ἕνεκεν αὐτοῦ ὑποβληθῆναι, καὶ μὴ μᾶλλον αὐτὸν ὑπὲρ ἐκείνου τεθνάναι. Ἄγει οὖν αὐτὸν ὁ τῶν ὄλων πρύτανις ἐν τῇ Τύρῳ, ἔνθα ἡ τραγῳδομένη χεῖρ ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν ἐπὶ τῶν κριτῶν προεφέρετο. Τοῦτον οἱ Ἀθανασίου θεασάμενοι σύνοικοι ἤγαγον ἐν τῇ αὐτῶν καταγωγῇ, καὶ μαθόντες παρ' αὐτοῦ τὰ τε τῆς τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ προθυμίας, λανθάνειν αὐτὸν ἐν τῷ τέως παρεκάλεσαν. Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος ὑπὸ τὴν ἑωθεν⁸ κατέλαβε τὸ συνέδριον ἅμα Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς ἐαυτοῦ πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκέισε παραγενομένοις. Καὶ πρῶτον μὲν γύναιον εἰσήγαγον ἀκολασία συνεζηκός. Ἡ δὲ ἀνέδην ἐβόα, παρθενίας μὲν ἐπαγγέλλεσθαι⁹ λέγουσα, τὸν δὲ Ἀθανάσιον, ἐπιξενωθέντα εἰς τὴν αὐτῆς καταγωγὴν, εἰσάσασθαι αὐτήν, καὶ ἄκουσαν διαφθεῖραι. Τούτων ὑπ' ἐκείνης λεγομένων, εἰσηλθεν ὁ κατηγορούμενος, συνῆν' δὲ αὐτῷ ἅμα τοῖς ἄλλοις Τιμόθεος ὁ πρεσβύτερος, ἀνὴρ ἀξιάγαστος· τῶν δὲ δικαστῶν ἀπολογίσασθαι πρὸς τὴν κατηγορίαν τὸν Ἀθανάσιον προσταττόντων, ὁ μὲν Ἀθανάσιος εἰσήγησεν, ὡς οὐκ ἂν αὐτὸς ὁ κατηγορούμενος, ὁ δὲ Τιμόθεος ἔφη πρὸς τὴν γυναῖκα· Ἐγὼ σοι, ὦ γύναι, συνέτυχον πάποτε; εἰς δὲ τὴν σὴν οἰκίαν εἰσελήλυθα ποτὲ; Ἡ δὲ ἀναιδέστερον ἐβόα, διαμαχομένη τῷ Τιμοθέῳ, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα ἐξάγουσα, καὶ κατεπέχουσα, καὶ λέγουσα αὐτῷ τῷ Τιμοθέῳ· Σύ μου τὴν παρθενίαν ἀφείλου· σύ με τῆς σωφροσύνης ἐγύμνωσας· σύ μου τὸ σιμὸν τῆς ψυχῆς ἠχρείωσας· καὶ τὰ ἄλλα ὅσα λέγειν εἰώθασιν αἱ δι' ἀκολασίας ὑπερβολὴν οὐκ ἔχουσαι τὴν αἰδῶ. Καὶ ἦν ὄντως ἐκπληξίς τ... ρώμια¹ καὶ παντὸς θαύματος μείζον, ὅτι Ἀθανάσιος μὲν

κατηγορεῖτο, Τιμόθεος δὲ ἐνεκαλεῖτο. Οὕτω δὲ τῶν τῷ δράμα συντεθεικότων καταισχυθέντων, ἐρυθριασάντων δὲ καὶ τῶν δικαστῶν, ὅσοι συνίστορες ἦσαν, ἐκβληθῆναι τὸ γύναιον προσέταξαν. Τότε δὲ ὁ θεὸς Ἀθανάσιος ἔλεγε, μὴ χρῆναι ἀφεθῆναι τὸ γύναιον, ἀλλ' ἐξετάσαι καὶ μαθεῖν. Οἱ δὲ συκοφάνται ἐβῶν, ἕτερα εἶναι κατηγορήματα χαλεπώτερα, οὐδαμῶς τέχνη τινὴ καὶ δεινότητι διαλυθῆναι δυνάμενα· ὅψις γὰρ καὶ οὐκ ἀκοῆ δικάσει τοῖς δεικνυμένοις. Ταῦτα εἰπόντες τὴν πολυθρύλητον ἐκείνην ὑπέδειξαν λάρανακα, καὶ τὴν τεταριχειυμένην ἐγύμνωσαν χεῖρα. Τῶν δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ θεασάμενος ἕκαστος ἐβόησεν, οἱ μὲν τῶν συκοφαντῶν συνίστορες, ἀληθῆς εἶναι τὸ μῦθος² λέγοντες, οἱ δὲ τὸ μὲν ψεῦδος εἰδότες, κερύθθαι δὲ τὸν Ἀρσένιον ἔτι ζῶντα λέγοντες, κατεγέλων. Μεγίστης δὲ ταραχῆς πεπληρωμένου τοῦ συνεδρίου καὶ μόλις βραχείας ἡσυχίας³ γεγεννημένης, ἤρετο τοὺς δικαστὰς ὁ κατηγορούμενος Ἀθανάσιος, εἰ τις ἐν αὐτοῖς εἴη ἐπιστάμενος τὸν Ἀρσένιον. Πολλῶν δὲ εἰρηκότων ἀκριβῶς εἰδέναι τὸν ἄνδρα, ἐκέλευσεν ὁ Ἀθανάσιος τοῦτον ἀχθῆναι. Τοῦ δὲ εἰσελθόντος καὶ στάντος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συνεδρίου, ἤρετο πάλιν ὁ Ἀθανάσιος, εἰ οὗτός ἐστιν Ἀρσένιος ὁ παρ' ἐμοῦ μὲν ἀνηρημένος, παρὰ δὲ τούτων μετὰ σφαγῆν ὕβρισμένος καὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐστερημένος. Συνομολογησάντων δὲ πλείστων ὄσων τῶν ἐν τῇ συνόδῳ αὐτὸν εἶναι τὸν Ἀρσένιον, τῆς ἐφεστρίδος αὐτὸν γυμνώσας ὁ θεὸς Ἀθανάσιος, ὑπέδειξεν ἅμφω τὰς χεῖρας τοῦ Ἀρσενίου, δεξιάν τε καὶ εὐώνυμον ἄλλην δὲ, ἔφη, ζητείτω μηδεὶς δύο γὰρ ἀνθρώπων ἕκαστος παρὰ τοῦ ποιητοῦ τῶν ὄλων ἐδεξάμεθα χεῖρας. Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτως δειχθέντων κρίσει τοῦ τὰ πάντα ἐφορῶντος Θεοῦ, δέον καταδύεσθαι τοὺς κατηγοροῦντας, καὶ τῶν δικαστῶν τοὺς συνειδότες, καὶ εὐχεσθαι χῆναι⁴ καὶ αὐτὴν τὴν γῆν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἄρδην λαβεῖν αὐτοὺς, τούναντίον ἐποίησαν. Θορόβου γὰρ καὶ στάσεως ἐπέπλησαν τὸ συνέδριον, γόητα ἀποκαλοῦντες τὸν Ἀθανάσιον, καὶ τισι μαγγανείαις ἀπατᾶν αὐτὸν λέγοντες τῶν ἀνθρώπων τὰς ὄψις. Καὶ ἐπαναστάντες ἐπ' αὐτὸν διασπᾶν ἐπεχείρουν, καὶ κατασφάττειν τὸν τῆς εὐσεβείας ὑπέρ-

⁸ Sic 1 m., sed serius corrigitur ἑω.

⁹ Sic 1 m., 2 m. ἐπαγγέλλεσθαι.

¹ Sic quae supersunt plena ex 1 manu, charta exesa, 2 manu fecit, ut videtur, τ.... ρώμια: spatium unam, ad summum duas

literas capit, litera vero super τ posita, α vel ω esse potest.

² Codex μίσος.

³ ἡσυχίας est in marg., 1 fortasse manu.

⁴ χῆναι, sic cum *Jota* subscripto codex.

μαχον, κινούντες, ὡς εἶπεν, καὶ αὐτὴν τὴν γῆν, καὶ κοκορτόν βάλλοντες εἰς τὸν ἀέρα, κατ' ἐκείνους τοὺς κατὰ τοῦ θεοῦ ἀποστόλου Παύλου ποτὲ κράζοντας καὶ λέγοντας: Ἀφετε αὐτὸν ἐν τάχει· οὐ γὰρ καθήκει αὐτὸν ζῆν⁵. Ἄλλ' οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν τῆς εὐταξίας πρόνοιαν πιστευθέντες, τὸν φόνον ἐκώλυσαν. Ἐξαρπάσαντες γὰρ τὸν νικηφόρον, καὶ σκάφους ἐπιβῆναι παρασκευάσαντες, τὴν σωτηρίαν προὔξενησαν. Ὁ δὲ θεὸς Ἀθανάσιος ἐπιβὰς τοῦ σκάφους, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἔωρμησεν ἐκφυγῶν τῶν μαιφόνων τὰς χεῖρας. Αὐτοὶ δὲ ὡς εἶχον, ἐπὶ τὸν Μαρεώτην τινὰς τῶν ὁμοφρόνων ἐπισκόπους ἀπέστειλαν, Θεόγνιον τὸν Νικαίας, Μάριν Χαλκηδόνας, Θεόδωρον τὸν Ἡρακλεώτην, τῆς Θράκης Νάρκισσον, τὸν Κίλικα Οὐρσάκιον, καὶ ἄλλους τινὰς τοὺς αὐτῶν ὁμόφρονας⁶, ἐπὶ τῷ κατὰ μονομέριαν πρᾶξιν αὐτοὺς ὑπομνημάτων ἐκείσε κατὰ Ἀθανασίου συστήσασθαι· ὁ δὲ Μαρεώτης ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἔστιν, ὁμώνυμος τῆς λίμνης Μαρίας, πλησίον αὐτῆς ὢν ἐντελλόμενος αὐτοῖς, ὡς τάχιστα καὶ τὸν τῶν κακῶν αὐθέντην Ἀρειὸν στείλαι πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Αἰλίαν, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐκείσε ἀπὸ τῆς Τύρου ἐξορμάσασθαι σὺν τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις· τὴν γὰρ σύνοδον ἄπασαν ἀπὸ τῆς Τύρου ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα συνελθεῖν μετὰ τῶν ἀπάντων ὁ βασιλεὺς ἀπανταχόθεν⁷ ἐπισκόπων καὶ αὐτῆς παρηγγύησεν, ὡς μοι καὶ πρότερον εἴρηται⁸, ἐπὶ τῷ τοὺς ἐκείσε ὑπ' αὐτοῦ δομηθέντας καθιερώσαι ναοὺς.⁹ Συναπέστειλε δὲ καὶ τῶν εἰνουστέρων ἀρχόντων τινὰς, εὐσεβεῖα καὶ πίστει λαμπρομένους, φιλοτίμως ἅπασιν πάντα δι' αὐτῶν χορηγηθῆναι κλεῦσας, οὐ μόνον ἀρχιερεῖσι καὶ ἱερεῖσι καὶ τοῖς τούτοις συνεπομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένοις ἅπασιν τοῖς πανταχόθεν συντρέχουσιν, ἀφάτου πλήθους συρρέοντος ἐκ πάσης, ὡς ἔπος εἶπεν, τῆς κατὰ τὴν ἀνατολὴν γῆς ἐκείσε εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας Ἱερουσαλὴμ. Διεκοσμεῖτο δὲ καὶ τὸ θεῖον θυσιαστήριον βασιλικῶς παραπετάσμασι καὶ κεμηλοῖς λιθοκολλήτοις χρυσοῖς. Τοῦ δὲ ἀσεβοῦς Ἀρείου φθάσαντος εἰς τὴν Αἰλίαν τῇ τῶν ἐγκαίνιων ἡμέρᾳ σὺν προθυμίᾳ πολλῇ, ἀκούσαντος μάλιστα

ἀπολείπεσθαι τὸν Ἀθανάσιον τῆς ἐορτῆς ἐκείνης, ἀσμένως ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων, λέγω δὴ τὸν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Πατρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην, ὑπεδέχθη. Οἱ δὲ τῆς ὀρθῆς ἀντιποιοῦμενοι πίστεως, ἰδόντες τὸν Ἀρειὸν, ὡς μῦθος αὐτὸν ἀπεστράφησαν, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξήλασαν, καὶ τῆς συνόδου διωχθῆναι προσέταξαν, ἐπὶ τῇ κατὰ Ἀλεξανδρείαν αὐτοῦ ἀκουσθήσεσθαι συνόδῳ, ἐν ἣ καὶ ἐκώλυσαν, ὀρισάμενοι, καθά, φασί, καὶ ὁ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκέλευσεν. Οὕτω δὲ τοῦ λυμεῶνος ἐκποδῶν γενομένου, καὶ τῆς ἐορτῆς εἰρηνικωτάτης καὶ λαμπροτάτης γενομένης, ὁ πανεύφημος βασιλεὺς καὶ λίαν πιστότατος τὴν τῆς πανηγύρεως λαμπρότητα καὶ πολυτέλειαν μεμαθηκώς, θυμηδείας¹ ὅτι μάλιστα πλείστης ἐμπλεως γέγονε, καὶ τὸν τῶν ἀγαθῶν πρύτανιν ὑπερῴκησεν, ὅτι καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν αἴτησιν δέδωκε. Τῆς μὲν οὖν τῶν ἐγκαίνιων ἐορτῆς οὕτως ἐνδόξως τελεσεθείσης, οἱ πλείστοι τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τὰς οικείας ἐπανῆλθον πατρίδας, ὅσοι μάλιστα τῇ ἐν Τύρῳ συνόδῳ γεγενημένη οὐ συνήδρευσαν. Οἱ δὲ τῆς φαρτρίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας, ὅσοι σὺν αὐτῷ τὴν λώβην Ἀρείου εἰσεδέξαντο, σὺν αὐτῷ Εὐσεβίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις τὴν Τύρον κατελήφασιν, περιμένοντες ἐκείσε τοὺς ὁμόφρονας ἀπὸ τοῦ Μαρεώτου.

Ἐν δὲ τῷ μεταξύ² φθάσας τὸ κομιτάτον ὁ μέγας Ἀθανάσιος πρόσεισι τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, καὶ πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ τολμηθεῖσαν ἐδίδαξε τραγωδίαν. Ὁ δὲ συμπαθέστατος καὶ χρηστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ὑπεραλγῆσας τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς κατὰ Ἀθανασίου τετολμημένοις, καὶ κινηθεὶς ἐπὶ τῇ κατ' αὐτοῦ ἀδίκῳ γεγενημένῃ κρίσει, μετὰ δακρύων μάλιστα ἐξαιτουῦντος τοῦ Ἀθανασίου κληθῆναι τοὺς τε κατηγοροῦντας καὶ τοὺς δικαστάς, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἀνανεώσασθαι τὴν κρίσιν, πέμπει τοῖς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξασθαι γράμματα ὁ βασιλεὺς, σημαίνοντα πρὸς αὐτῷ μὲν εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, αὐτοὺς δὲ ὡς τάχιστα φθάσαι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὰ δὲ γραφέντα ἔστι ταῦτα.

⁵ Cf. Act. Apost. XXII, 22.

⁶ Margo 1 m. ὁμογῶμονας.

⁷ ἀπανταχόθεν in marg. suppletum, serious, ut videtur.

⁸ Supra in hoc ipso capitulo.

⁹ Eusebius, Vita Const. IV, κλιν seqq., So-

crates, I, xxxiii, Sozomenus, II, xxvi, Theodoritus, I, xxxi, Nicephorus Callistus, VIII, l.

¹ Sic codex.

² Athanasius, Apologia contra Arianos, p. 201, Socrates, I, xxxiii, Sozomenus, II, xxviii, Nicephorus Callistus, VIII, l.

Η.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΥΡΩ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΙΔΙΑΣ ΑΝΑΖΕΤΕΑΝΤΑΣ ΕΠΙ-
ΣΚΟΠΟΥΣ.

Νικητής Κωνσταντίνος μέγιστος σεβαστός τοῖς
ἐν Τύρῳ πάλιν συνελθοῦσιν ἐπισκόποις.

Ἐγὼ μὲν ἀγνοῶ, τίνα ἐστὶ τὰ ὑπὸ τῆς ὑμε-
τέρας συνόδου μετὰ τοσοῦτου θορύβου καὶ χει-
μῶνος κριθέντα· δοκεῖ δὲ πως ὑπὸ τινος ταρα-
χώδους ἀταξίας ἢ ἀλήθειας διεστράφηαι, ὑμῶν
δηλαδὴ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πλησίον ἐρεσχελίαν,
ἣν ἀήττητον εἶναι βούλεσθε, τὰ τῷ Θεῷ ἀρέ-
σκοντα μὴ συνωρᾶντες. Ἄλλ' ἔστω τῆς θείας προ-
νοίας ἔργον, τὸ τὰ τῆς φιλονεικίας, ἦγον μᾶλλον
κακομαχίας ὑμῶν δευὰ φανερᾶς ἀλόγτα διασκε-
δάσαι, καὶ ἡμῖν διαβρῆθην δεῖξαι, εἴ τίνα τῆς
ἀληθείας συνελθόντες αὐτόθι ἐποιήσασθε φρον-
τίδα, καὶ εἰ τὰ κεκριμένα χωρὶς τινος χάριτος
καὶ ἀπεχθείας ἐκρίνατε. Τοιγαροῦν ἠπειγμένως
πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐμὴν εὐλαβίαν
βούλομαι, ἵνα τὴν τῶν πεπραγμένων ὑμῖν ἀκρί-
βειαν δι' ἑαυτῶν ἐπ' ἐμοῦ παραστήσητε. Τίνος
δὲ ἕνεκα ταῦτα γράψαι πρὸς ὑμᾶς ἐδικαίωσα,
καὶ ὑμᾶς διὰ τοῦ γράμματος πρὸς ἑμαυτὸν ἐκά-
λεσα; ἐκ τῶν ἐπομένων γινώσθε. Ὡς Ἀθανά-
σιος ὁ ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλη-
σίας, ὁ τοῦ θείου νόμου φοιτητής, πρὸς με ἐστίν,
ὃς εἰσόντι μοι ἀπὸ προκέσσου ἐπὶ τὴν ἐπάνυμον
ἡμῶν καὶ πανευδαίμονα Κωνσταντινούπολιν, πρό-
σεισιν ἐν μέσῳ τῆς λεωφόρου μετὰ ἑτέρων τι-
νῶν ὧν περὶ ἑαυτὸν εἶχε, πενήτων δὲ¹ καὶ ὀλοφυ-
ρόμενος, αἰφνιδίον τε τὴν προέλευσεν ἐποκῆσατο
οὕτως, ὥστε καὶ ἐκπλήξως ἀφορμὴν ἡμῖν πα-
ρασχεῖν. Μαρτυρεῖ μοι γὰρ ὁ πάντων ἔφορος Θεός,
ὅτι οὔτε ἐπιγνώμαι αὐτόν, ὅστις ἦν, κατὰ τὴν
πρώτην ὄψιν ἠδυνήθην, εἰ μὴ τῶν ἡμετέρων τι-
νές, ὅστις καὶ τὴν ἀδικίαν, ἣν πέπονθε παρ' ὑμῶν,
διηγήσατο πυνθανομένους. Οὕτως τεταπεινωμένον
καὶ κατηφῆ τεθεάμεθα τὸν ἄνδρα, ὥστε ἡμᾶς εἰς
ἄφατον οἶκτον ἐπ' αὐτῷ περιπεσεῖν, γνόντας ἐκεί-
νον εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, οὗ ἡ ἱερά θεά, ἰκανῆ
πρὸς τὸ ἐκ τὸν τῶν ἑλῶν Θεὸν σέβας καὶ τοὺς

ἐθνικούς ἐφελκύσαι, ὄντινα πάλαι πονηροὶ τινες
ἄνδρες, καὶ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας ἀλλότριον συ-
κοφανταίαις οὐ τὰς τυχοῦσαις περιβάλλον, ὥστε
καὶ εἰς² ἐμὲ αὐτόν ἐκ τῆς ἐκείνων πολυτέχνου
ἀπάτης συναρπαγέντα, μέλλειν με ἀμαρτεῖν εἰς
τὸν ἄνδρα, εἰ μὴ θεία κρίσει κινήθεις ἐκέλευσα
αὐτόν τότε ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρειων ἐπὶ τὸ τῆς
ἡμετέρας ἡμερότητος στρατόπεδον φθάσαι τὸ τά-
χος. Καὶ οὕτως ἀνακριθεὶς παρὰ τῆς ἐμῆς εὐλα-
βείας περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ψευδῶς δραματουρη-
θέντων, συστάς ἐρ' ἡμῶν ὁ ἀνὴρ ἑαυτῷ, ἠλεγξε
μὲν τῶν κατηγορημάτων τὸ ψεῦδος, ἀθῶος δὲ
περὶ πάντων ἐκείνων ἀποφανθεὶς, μετὰ τιμῆς ὅτι
μάλιστα πλείστης παρ' ἡμῶν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἀπε-
στάλη πατρίδα, ἀποδοθεὶς ἐν εἰρήνῃ τῷ σπ' αὐ-
τοῦ ἰθυνομένῳ ὀρθοδόξῳ λαῷ. Νῦν δὲ πάλιν χεί-
ρονα τῶν πρώτων τὰ δεύτερα κατ' αὐτοῦ τε-
ταλμησθαι βοᾷ μετὰ πλείονος παρρησίας, οὐδὲν
ἕτερον παρ' ἡμῶν αἰτῶν ἢ τὴν ὑμετέραν πρὸς
ἡμᾶς ἀφίξιν, ἣν ἠξίωσεν αὐτῷ ὑπάρξαι, ἐν ὑμῶν
παρόντων, ἃ πέπονθε ἀναγκαίως, ἀποδύρασθαι
δυνήθη. Ὅπερ ἐπειδὴ εὐλογον εἶναι καὶ τοῖς και-
ροῖς κέρον ἡμῖν κατεφάνη, ταῦτα γραφῆναι πρὸς
ὑμᾶς προσέταξα, ἵνα πάντες ὅσοι τὴν ἐν Τύρῳ
σύνουδον γενομένην ἀνεπληρώσατε, ἀνυπερθέτως
εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ ἡμέτερον φθάσαι ἐπι-
χθῆτε, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντες τὸ τῆς
ὑμετέρας κρίσεως καθαρὸν τε καὶ ἀδιάστροφον,
ἐπ' ἐμοῦ δηλαδὴ ὄντος τοῦ Θεοῦ εἶναι με γνή-
σιον θεράποντα· οὐδ' ἂν ὑμεῖς ἀρνήσησθε τὰ κε-
κριμένα παρ' ὑμῶν.³ Τοιγαροῦν διὰ τῆς ἐμῆς πρὸς
τὸν Θεὸν λατρείας τὰ πανταχοῦ εἰρηνεύεται, καὶ
τῶν βαρβάρων αὐτῶν τὰ πλεῖστα ἔθνη τὸ τοῦ
Θεοῦ ὄνομα γνησίως εὐλαβουμένων, ἃ μέχρι νῦν
τὴν ἀλήθειαν ἠγνόουν. Ἀπλοῦ δὲ ὅτι ὁ τὴν ἀλή-
θειαν ἀγνοῶν, οὐδὲ τὸν Θεὸν ἐπιγινώσκει. Πλὴν
ὁμοῦς, καθὰ προείρηται, καὶ οἱ βάρβαροι αὐτοὶ
νῦν δι' ἐμὲ, τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα γνήσιον,
ἐπέγνωσαν τὸν Θεόν, καὶ εὐλαβεῖσθαι μεμα-
θήκασιν, ὅν ὑπερασπίζειν μου καὶ προσεῖσθαι
πανταχοῦ τοῖς ἔργοις αὐταῖς ἤσθοντο· ὅθεν μᾶ-
λιστα καὶ ἴσασιν τὸν Θεόν, ὅν ἐκεῖνοι μὲν διὰ
τὸν πρὸς ἡμᾶς φόβον εὐλαβοῦνται. Ἡμεῖς⁴ δὲ οἱ
τὰ ἅγια μυστήρια τῆς εὐμενείας αὐτοῦ δοκοῦντες
προβάλλεσθαι· σὺ γὰρ εἶπομι φυλάττειν οὐδὲν

Cap. XVIII. Athanasius loc. cit., Socra-
tes, I, xxxiv, Sozomenus, et Nicephorus
l. c. Cf. et Theodoritus, I, xxxi.

¹ δὲ, serius reprobatum.

² εἰς, serius reprobatum.

³ Sic codex legit.

⁴ 2 m. ὑμεῖς, sed non mutat sequentia.

ἕτερον πράττομεν ἢ τὰ πρὸς διχόνοιαν καὶ μίσος συντείνοντα, καὶ, ἀπλῶς εἰπῶν, τὰ πρὸς δλεθρον τοῦ ἀνθρωπέιου γένους ἔχοντα τὴν ἀναφορὰν. Ἄλλ' ἐπέιχθητε, καθὰ προεῖρηται, πρὸς ἡμᾶς τὸ τάχος, πεπεισμένοι, ὡς παντὶ σθένει καταρθῶσαι πειράσσομαι, ὅπως ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ ταῦτα ἐξαίρετως ἀδιάπτωτα φυλάττηται· οἷς οὔτε φόγος, οὔτε κακοδοξία τις προσπλακῆναι δυνήσεται, διασκευασθέντων δηλαδὴ καὶ συντριβέντων ἄρδην, καὶ παντελῶς ἀφανισθέντων τῶν ἐχθρῶν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, οἵτινες ἐπὶ προσχήματι τοῦ ἁγίου ὀνόματος ποικίλας καὶ διαφορούς βλασφημίας πρὸς ἀπατὴν τῶν ἀπλουστέρων προφέρουσι, ἐπιποθοῦντες ὡς οἷόν τε τὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καθαρόν, ἦντινα ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ ἄσπιλον διαφυλάττει καὶ ἁγίαν καὶ ἄμωμον, τῷ σωτηριῶδει καὶ τιμῷ αὐτοῦ αἵματι ἀγοράσας αὐτήν, καθὼς οἱ θεοὶ αὐτοῦ καὶ ἀράγεις διαγορεύουσι νόμοι.⁵

Ταῦτα⁶ τὰ γράμματα εἰς ἀγωνίαν τοὺς ἐν τῇ συνόδῳ κατέστησαν, μάλιστα τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας. Οἱ μέντοι ἐν τῷ Μαριώτῃ ὑπ' αὐτῶν σταλέντες, καὶ τὰ ψευδῆ ὡς ἀληθῆ ἐγγράψαντες, πρᾶξιν ὑπομνημάτων κατὰ Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου συστησάμενοι κατὰ μονομέρειαν πρὸ τῶν βασιλικῶν τούτων γραμμάτων, φθάζουσιν⁷ ἐν τῇ Τύρῳ τῶν θαυμαστῶν ἐπισκόπων τὴν σύνοδον. Ἄλλ' οὐ πάντες τὴν πλαστὴν ἐκείνην καὶ τῶν μισαρῶν ἐκείνων συκοφαντῶν γέμουσαν κατὰ Ἀθανασίου πρᾶξιν προσεδέξαντο. Ὅθεν οἱ πλείστοι αὐτῶν τὰ τοῖς βασιλικῶς γράμμοι περιεχόμενα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μεμαθηκότες, ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν δεισαντες ἀνεχώρησαν. Οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Θεόγυιον καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς τέως ἐν τῇ Τύρῳ ἐχρό-

νίζον, παρέλκοντες ἐκοντὶ τὸν καιρὸν. Ἐγραφον δὲ τῷ εὐσεβῆ βασιλεῖ, ἄκοντας ἐπέγερσθαι ἐκείσε, ἐπειγομένους ἐξορμᾶν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν τῶν πλαστῶν ὑπομνημάτων πρᾶξιν,⁸ ἦν ὡς μύσος ἀπέφριψε, καὶ οὐθ' ὄλωσ προσδέξασθαι ἠνέσχετο βασιλεὺς ὁ πιστότατος, ἦκειν ἅπαξ πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀλιτηρίους κελύσας. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ βραδυνάντων αὐτῶν, τῶν περὶ Εὐσέβιον λέγω, μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστους τὸν Ἀθανάσιον ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν πάλιν ἀπέπεμψε, γράψας καὶ αὐτῆς τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, ὅτι ὁ αὐτῶν ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος ψευδῶς διεβέβλητο, καὶ ὡς ἡ καθαρότης αὐτοῦ ἐν πάσι τηλαυγῶς ἐξέλαμψεν. Ἐν δὲ τῷ παρεῖναι τὸν Ἀθανάσιον κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ συγκροτεῖσθαι κατὰ τὰς βασιλικὰς κελύσεις καὶ τὰς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῶν εἰς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκαίνια συναχθέντων προστάξεις, ἀπαντᾷ τὰ κατὰ τὸν Ἄρειον, καὶ πολλή τις ἦν τοῦ πλήθους συνέλευσις, καὶ ἐλπὶς ἐπὶ τάλαντευσίῃ ἐκβάσει περιαιγομένη, μάλιστα πάντων ὁρώντων τὰ τοσοῦτοις καὶ τηλικούτοις ἐπισκόποις συμφώνως δόξαντα καὶ κριθέντα, πάλιν διασυλλόμενα. Ὅρῶν τούτων ὁ θεὸς Ἀθανάσιος ταραττομένην τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον, οὐ παρεσιώπησεν, ἀλλὰ φανερὰ διὰ γραμμάτων ταῖς εὐσεβείαις ἀκοαῖς τοῦ πάντα ἀρίστου καὶ θεοφιλοῦς βασιλέως κατέστησεν. Ὡς δὲ ἔγνω ὁ βασιλεὺς διεστρέφθαι τὸν Ἄρειον, πάλιν μετ' ἀπεμπτον αὐτὸν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀχθῆναι προσέταξε, δώσοντα λόγον, ὡν ἀνακαινιστὴν πάλιν ἐτόλμησε, γράψας αὐτῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἐπιστολῆν τῆς κατ' αὐτῶν ἀγανακτήσεως γέμουσαν. Τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ ταῦτα.

tertii, nec fortasse illa ad Nicomedienses erat, cum jam in primo libro, cap. X, Gelasius magnam ejus partem dederit. Tria vero capitula postrema, quae tabula adjicit omnino desiderantur. Cum totum Gelasii opus editum ex editione Conciliorum curata a Mansi Florentiae, 1759, t. II, 759-946, collaturus sim cum codice nostro, ista quoque postrema libri tertii suo demum loco conferam.

⁵ Cf. ad Ephes. V, 25, seqq.

⁶ Cf. Athanasius op. c. pag. 202, Socrates, I, xxxv. Sozomenus, Theodoritus et Nicephorus l. c.

⁷ φθάζουσιν, sic codex forma recentiori.

⁸ Sic codex, vox aliqua excidisse videtur, forte ἀπέστειλαν.

Jam ergo libri primi Gelasii collationem incipiam. De qua haec monendus lector. Iterato contuli codicem cum editione Mansi; omnes scripturae varietates enotavi, quae literas respiciebant, vix omissis ullis joticismi, ut ajunt, et scripturae erroribus manifestis, quamquam et ista interdum indicare volui, itemque omisi primam scripturam erroneam manifeste, si serius correctam fuerat; quamquam rara sunt peccata amanuensis antiqui, et seriores curae vix unam, alteramve literam attingunt. Item frequentibus typorum erratis editionis correctam codicis scripturam apposui; aliquot tamen intacta relinquam sine dubio, quae utpote ex unius fere literae mutatione orta facile subterfugient oculum conferentis. Spirituum vero, accentuum, jota subscripti vel etiam adscripti, et etiam ν in fine additi vel omissi nullam rationem habui, quia quae ex oscitantia tum typhothetae, tum amanuensium hujusmodi varietates erroneae, ut plurimum, alternatim occurrunt, longam nimis postularent operam; atque etsi meliorem in his quam Mansi editionem sumpsissem, supervacaneam item operam praestitsem codicis sphalmata, vel etiam varietates veras describendo; cum quae harum rerum scientiam juvare possunt, a libris et vetustioribus et majori quam noster diligentia scriptis sint petenda. Demum textum editionis, non marginem confere, et hunc nisi e re erat, in mea collatione non attingo.

Mansi, 759. Titulus in codice: *Σύνταγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀγίας συνόδου, περὶ ὧν διημφισβήτησαν πρὸς τοὺς ἀγίους πατέρας οἱ αἰρετικοί, καὶ ἐκφώνησις τοῦ κρατήσαντος ὀρθοδόξου δόγματος. Προόμιον περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἀγίαν σύνοδον πραχθέντων.*

Ῥωμαίου — Ῥωμαίων

ἐναρέτῳ — ἀρίστη

καὶ διατυπωθέντα — omittit

B οικία διάγων = διάγων οικία

μεμβράναις = βεμβράναις, sic dedit Amanuensis ex antiquiori minuscula scriptura Graeca confundens β et μ

γενομένης — γενομέναις

περιελθούσης — περιελθούσαις

βίλῳ — βίβλῳ

γὰρ ἐν — γάρ

δυνηθείη — δυνήσεται

C τάτε — τά τε

ἀλλὰ καὶ — ἀλλὰ γὰρ καὶ

D ἡκκλησίας — ἐκκλησίας

γεγενημένην — γενομένην

761 τοῦ ἐν — τοῦ καὶ

ἀληθῶς — ἀληθεῖς

ἐκείνη — ἐκεῖσε

ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀναγεγραμμένοις ad πιστεως —

τὰ ἐκεῖσε περὶ πίστεως ἀναγεγραμμένα

τῆ τῶν — ἐν τῇ τῶν

B ἐκκλησίας — omittit

ἀποστολικῆς — εἰλικρινοῦς

τῶν τῆς ad συμμορίας — τῆς συμμορίας

τῶν τοῦ αἰρετικοῦ εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων

ἐκεῖνοις — ἐκείνης

ἀγίῳ τὰ τοῦ — ἀγίῳ παρὰ τοῦ

τοῦ Ἀρείου — ἀρείου

προσφέροντες — προσφέροντες, ut conjectura

marginis editionis

C φρονούτων — φρονούντων

ὑπὲρ τοῦ τῆς — ab his incipit 1 m.

ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ — ἀλλ' ἢ ἀπ' αὐτοῦ

D τοῦ ζῶντος — ζῶντος

θεατὸς — ἦν θεατὸς, ἦν suppleto 1 m.

E ἐβρότησε — ἐβρόντησε

εἰ γὰρ διὰ — εἰ γὰρ καὶ διὰ

προσελήφεν — προσείληφα

764 καὶ υἱοῦ — καὶ ἐμοῦ

B τῆς ἐκκλησίας — τὰς ἐκκλησίας, sed τὰς

ex 2 m. in fine lineae suppletur in

chartula superposita

δι' Ἀρείου — διὰ ἀρείου

ξένα — κένα, sed sub x forte fuit primo ξ

πολυάνθρωπων (sic, et accentus sphalma

indicat) — πολυάνθρωπων

C ἀνδρὶ παλαιῷ, ἄγαν — ἀνδρὶ, παλαιῷ ἄγαν

συγγραφέων = addit διαφόρων

D ὀφέλειαν — ὠφέλειαν

αὐτοῦ Κωνσταντίνου = αὐτοῦ κωνσταντίου,

ut vult margo male impressus

E Κεφαλαίον ἁ — omittit, ut etiam in se-

quentibus; sed praeposit Per τῆς

ἀρχῆς τῆς βασιλείας κωνσταντίνου

Εὐσέβιος — ὁ εὐσέβιος

Κωνσταντίνος (sic, et accentus innuit

sphalma) — κωνσταντίος

765 πρῶτατος ... εὐνοϊκώτατος — πρῶτατα ...

εὐνοϊκώτατα

- σοφρωνεστάτῳ (sic) τε — σῶφρον
- B ἔτι πολὺ — ἐπὶ πολὺ
ζηλωτὴν — ζηλωτὸν
τετιμημένου — τετιμημένον
ἀνεγηγερμένου — addit πολέμῳ τὲ ἐνόμῳ
παραταξαμένου
- παραδοξότατα — jungit praecedentibus
- C ἐσχίστῳ — αἰσχίστῳ
Λικινίου — λικινίου, confer notas supra
p. 135, 141, 143
πεμθησομένου — πεμφθησομένου
ὁ καὶ τιμῇ — ὁ τῇ τιμῇ
τόντε — τόν τε
πανστρατιᾶ — πανστρατί
ὁ δὲ Ῥουφίνος — Resumit noster ab his
praemisso: Περὶ τῶν ὁμοχρόνων βασι-
λέως κωνσταντίνου μαξεντίου καὶ μαξι-
μίνου
- D τοῦ Διοκ. — τὴν τοῦ Διοκ.
Κωνσταντίνου — κωνσταντίου
οἶδε — οὔτοι
εὐρώπη — εὐρώπης
- 768 Κεφαλ. 6'. — omissa nota ista prae-
mittit: Περὶ τῆς τυραννίδος μαξεντίου
τραννίδος — τυραννίδος
προτιμήσεις. — προστιμήσεις
- B ἀνασφαλές — οὐκ ἀσφαλές, sed οὐκ in
rasura, in qua ex loco spiritus vi-
detur fuisse ἀνασφαλές, correctio vi-
detur 4 m.
- εὐρεπῇ — εὐπρεπῇ
τοὺς φ., sed accentus ipse sphalma ar-
guit — τοῖς
- C εἶπεν — εἰπεῖν
τάς τε νεωτ. — τὰς γε νεωτ.
μῆλλον — μάλλον
Φράγκων — φράγγων
- D Βρετανούς — βρεττανούς
τοὺς φίλους — τοὺς δὲ φίλους
- E λογισμὸν — λόγον
Φράγκων — φράγγων
τῆς Ἰταλίας — τοῖς Ἰταλίας
- 769 ἐκεχειρίας — ἐκκεχειρίας (sic) καὶ
ἀξιόμαχοι — ἀξιόμαχοι
- B φρόνημα — φρόνημά τε
ἤδη δὲ — ἤδη
- C δ' ἀληθῆ — δὲ τᾶληθῆ
τοῦ συμβόλου — τούτου τοῦ συμβόλου
- D Κωνσταντίῳ — κωνσταντίνῳ
φλόγῃ — φλόξ
- E συμπαραταττόμενοι — παραταττόμενοι
772 δαιμόνιον διὰ φωνῆς — διὰ φωνῆς δαιμόνιον
καὶ πᾶς — καὶ ὅπως
μή τις — μή τις με
τοῦ Θεοῦ — τοῦ χριστοῦ, ut margo
- B ἀλεξιφάρμακόν — ἀνεξιφάρμακόν
πειρασθέντες — πειραθέντες
ἐν οὐρανῷ — omittit
- C χρυσοκολλήτοις — χρυσοκολλήτοις
φέρειν — φέρεσθαι
τὴν νίκην — νίκην
- D ἀπὸ τῶν τ. — ὑπὸ τῶν τ.
παγίς ἤ — παγίς ἦν
- E Μουλαίαν — μουλβίαν
καθὰ φησιν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου — omit-
tit hic
- 773 φησὶν — omittit, et hic addit καθὰ φησὶν
εὐσέβιος ὁ παμφίλου
δόξαις — δόξῃ
ἐμπερῆ Κωνσταντίνος — ἐμπερῆ· κωνσταν-
τίνος δὲ
αὐτὸν — post hoc inserit ἄμα κομιδῇ
νηπίοις καὶ γυναιξί, et omittit postea
- B ὑποδεχομένων — ὑποδεχομένων
παρασαλευόμενος — ὑποσαλευόμενος, μηδὲ
ἐπαιρόμενος τοῖς ἐπαίνοις
ἐκείνος — εἰκόνας
στήσαντες — στήσαντας, sed ας super-
scribitur in rasura serius
- C ἀνδρίας — ἀνδρείας
τῶν τυράννων — τοῦ τυράννου
ἐλευθερώσας — ἐλευθέρῳ
Λικινίου et Λικίνιον — λικινίου et λικίν-
νιον, ut supra, 765, C
λέγει ὧδε — ὧδε λέγει
θεοφιλοῦς — θεοφιλεστάτου
- D τοὺς ἐν δεσμ. — καὶ τοὺς ἐν δεσμ.
ἐκκλησίας αὐτῶν — ἐκκλησίας
- E καθαιρεῖσθαι, καὶ — καθαιρεῖσθάντως (sic
per compendium in fine), sed ἔντως
2 m. in fine lineae in charta male
habita, accentus vero ~ supponit lec-
tionem editionis, sequente ex spa-
tio καὶ
τῆς τοῦ μετὰ — τῆς κατὰ
- 776 δὴ ἀπειρίαν — δι' ἀπειρίαν
μάλιστα Κωνσταντίνου, τοῦ πάντα αὐτοῦ
διαφέροντος — πάντα αὐτοῦ μάλιστα
Κωνσταντίνου διαφέροντος, et margine
2 m. ὑπερ (ὑπερφέροντος)

- B** Λικίνιον bis — λικίνιον bis
αίρεται — αἶρει
πᾶσαντε — και πᾶσαν
συναγωγῶν — συναγαγῶν
πρῶτα — πρῶτον 2 m. in fine lineae in
charta superposita
τῶν τε — τῶν δὲ
- C** ὡς τάχιστα, — jungit sequentibus
και ἔπειτα — sic 1 m., sed nunc και
abrasum
αὐτῷ — sic prima scriptura, secunda
nescio qua manu ἑαυτῷ
- D** τὰ τῆς καταστροφῆς — ἡ καταστροφή
συνέβη — omittit
ἄτε τις = ἄπαξ ὦν
ἔτ' αὐτῷ = ἐν ταυτῷ (ταύτῳ)
δειναῖς — δεινῶς
ἐλαυνόμενος — ἐλαυνόμενον
πρὶν ἢ — πρηνῆ
- E** διαβρέυσαν — διαβρέυσαντα
ξηρὸν ad ὑπολειφθῆναι — ξηρῶν δ' αὐτῶν
ὁστέων τοῦ σαρκίου ὑπολειμμένων, εἰ-
δωλον οἶά τι ὑπολειφθῆναι
ἤδει — εἶδει
κατωρυγμένης — sic 1 m., 2 m. κατο-
ρυγμένης
προπηδῶσιν δὲ — προπηδῶσι τὲ
λήξεως — ἔδρας
- 777 και τὸ πανώστατον ἐνδίκως ταῦτα — και
ταῦτα ἐνδίκως
Οὔτῳ ad ἀναπέφνην capitulo praecedenti
jungit codex, et post haec praeponit
titulum.
ὅς ἐπιλοίπων — ὅς μόνος ἐπιλείπων
ἀναπέφνην, — ἀναπέφνηνεν.
ἀνανεώσεως in titulo — ἀνέσεως
ἀνανεώσεως — ἀνέσεως
θεμελιῶν — addit αὐτῶν
Θεοῦ — τοῦ θεοῦ
- B** ἐνέκτω — ἐνάτω
ἐγχαράττω τὴν σύνταξιν — τὴν σύνταξιν
ἐγχαράττω
- D** σαφέστερος — σαφέστερον
ἀποδείξει ὁ λόγος — ὁ λόγος ἀποδείξει
- E** αὐτὸν — αὐτοῦ, ut margo
καιροῦς και χρόνου, μεθιστῶν βασιλεῖς τε
και — καιροῦς, και χρόνου μεθιστῶν,
βασιλεῖς τὲ
καθεῖλε — ὅς καθεῖλε
- 780 ἀναπέμπωμεν — ἀναπέμπομεν
- B** μονάτατος ὑπάρχων πανάγαθος παῖς, ἐν
βουλῇ — υἱὸς βουλῆ, et υἱὸς quidem
solum 2 m.
προθύμως — omittit
- C** μετὰ τὴν — κατὰ τὴν
Λικινίου — λικινίου
- D** Λικινίῳ — λικινίῳ
ἐτύχχανεν — ὡσπερ ἐτύχχανεν
εὐ φερομένης — εὐφραϊνομένης
μεγάλου — τοῦ μεγάλου
ἐπιγαμβρίας — ἐπιγαμβρείας
συγγενεία — συγγενείας
ὀθαλμοῖς — ὀφθαλμοῖς
- E** ἐμμένειν — omittit
- 781 Λικίνιος — λικίνιος
πάντας τε — πάντας
ἦν ἄρα — ἄρα ἦν
λέγων — sic 1 scriptura apparet fuisse,
sed nunc λέγω ex rasura
σκοτεῖ μηχανοκείμενας — σκοτεινῷ μηχανο-
κείμενας
ἐπιβουλὰς — συμβουλίας
ἀρετῆς — ἀρετῆ, ut marg.
ᾧ δὲ — ὦν δὲ
- B** χωροῦσαν — αὐτῷ χωροῦσαν
βασιλεῖ — omittit
προφανῆ — addit λοιπὸν
δῆτα Κωνσταντίνῳ — δὲ κατὰ κωνσταν-
τίνου
κἄπειτα — και ἔπειτα
κατ' αὐτῶν — κατ' αὐτὸν, et etiam κα-
τ' αὐτοῦ, ut videtur, sed τὸν et τοῦ
seriori scriptura in fine lineae in
charta superposita
φόνου — φθόνου
- C** λατρείας και εὐχὰς — εὐχὰς και λατρείας
ἀποδίδωσι — ἀποδιδῶσι
μισόθεον — θεομισῆ
λογιζόμενος — sic 1 scriptura, sed 1
ipsa manu, ut videtur, λογιζόμενον,
superscripto v
- D** οικειῶν — omittit
ὑπέρμαχος — ὑπεράγαθος
- 784 ἔτ' ἀνεκτὸν — ἀνεκτὸν
φιλανθρωπία χρωμένου — αὐτῷ χρωμένου
φιλανθρωπία τῷ δυσσεβεί
δυσσεβεί αὐτῷ — omittit
- B** διελόντες — διελθόντες
- C** ὑπὸ τοῦ — τοῦ
Λικινίου — λικινίου

- λεξίδια — λεξείδια
 Λικίνιος — 1 scriptura λικίνιος, 2 forte
 primae ipsius manus λικίνιος
 βασιλεί — θεοφιλεί
 έσκευωρήτο — έσκευωρέτο
 άνατολής — τής άνατολής
- D φασίν — sic per compendium 1 m.,
 2 m. κατὰ
 στρατιάν — στρατείαν
 σὺν τῇ αὐτοῦ — τῇ σὺν αὐτῷ
 πορείαν — πορείαν
- E έμπλεος — έμπλεως
 έργωνκώς και — έργωνκώς τὲ και
 τὸν τῆς Νικομηθεῶν επίσκοπον Εὐσέβιον
 — τῶν τῆς νικομηθεῶν επισκόπων, εὐ-
 σέβιον
- 785 θαυμαστός — θαυμάσιος
 Λικινίου. οτι — λικινίου (sic hic codex)
 και οτι
 δηλαδή ὁ τῆς — δηλαδή τῆς
- B οτι μάλιστα — οτε (sic) μάλιστα
 οὗτος — et ista lectio in codice, et
 οὕτως, quae primae videtur manus
 ex atramento; alterutra vero esset
 correctio
 ὑπουργίας — addit αὐτῷ χάριν
 μηδ' ἐμέ — μὴ δὲ μέ
 τοὺς Εὐσεβίῳ παραπεμπομένους φανερώς
 ὑπ' ἐμοῦ συνειληφθαι, συνέστηκεν —
 τοὺς εὐσεβίου, παραπεμπομένους φανε-
 ρῶς ὑπ' ἐμοῦ συνειληφθαι συνέστηκεν
 ἐκεῖνο — addit δὲ
 τῆς Εὐσεβίου — τῆς τοῦ εὐσεβίου
- C τῶν τότε — τῶν τε, sed sunt 2 m. in
 chartula superposita
- D Εὐσέβος, προσφιλέστα τοι και τιμιώτα τοι
 — εὐσέβιος, προσφιλέστατοι και τιμιώ-
 τατοι
 συνίστατο — συνίσταται
- 788 τούτου — αὐτοῦ
 πραιρέσεως — προαιρέσεως
 έκεκελεύειν — κεκελεύειν, sed : videtur
 dein abrasum, ut sit κεκελεύειν, ac-
 centu non mutato
 έτετηρήκει — τετηρήκει
 δια τούτου — διὸ τούτου
- B ἡμέτερόν — ὑμέτερόν
 ἡμᾶς — ὑμᾶς
 διαφυλάξοι — διαφυλάξει
 Λικινίου — λικινίου
- C Λικινίου in titulo — sic 1 m., 2 λικιν-
 νίου; item statim infra
 δ' έκατέρων — δὲ θατέρων
- D έχουσῶν — έχόντων
 στρατιωτῶν — στρατῶν
 Βιθυνῶ — Βιθυνῶν
- 789 Titulus libri II: λόγος 6' τῆς εκκλησια-
 στικῆς ιστορίας.
 Tit. cap. Λικινίου — sic 1 m., 2 λι-
 κινίου
- B πιστοτάτην — cum τάτην incipit sup-
 plementum manus ejusdem ac libri
 tertii, usque ad pag. 804, B, δικαιό-
 τερον ὑμᾶς inclusive
 ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εκκλησία — τῶν ὑπὸ τὸν
 οὐρανὸν εκκλησιῶν
 εἰρήνη — Post haec inserit ἐκ τοῦ δε-
 κάτου τόμου εὐσεβίου τοῦ παμφίλου
 κατὰ πάντων — κατὰ πάντα
- C μεσυμβρίαν — μεσημβρίαν
 διομένης — δυομένης
 αὐτῶν — αὐτῆν
 πρὶν — omittit
 (παρῆν δὲ αὐτοῖς.) — παρῆσαν δὲ αὐτοῖς
- D τσαῦτα — addit οὖν
- E ἀκριβῶ — ἀκριβῶς
 πληρώσας ad ἀπόνως — omittit
- 792 βλασφημίας — sic 1 m., 2 βλασφημίου,
 addit vero ipsa 1 m. μοχθηρίας
 τιν' ἄν — τινὰ ἢ
 μικρόντι — μικρόν τι
 ἀπολογιτικῶ — ἀπολογητικῶ αὐτοῦ λόγῳ,
 ut margo
- B αὐτοῦ τοῦ ἀγίου — τοῦ ἑαυτοῦ ἀγίου, sed
 ἔ reprobatur seriori manu
- C ιερωσύνης ἀρχὴν — ἀρχιερωσύνης ἀρχὴν
 μεγαλοπρεπῆς — μικρομέγεθος (sic)
 ἐπὶ τούτου — ἐπὶ τούτου
- D ὑφίσταται — sic in textu, in margine,
 nescio qua manu, ὑφίστησιν
 Περὶ τῆς — marg. minio ιδ'
- E ἡξιοῦσθαι — ἡξιῶσθαι
 πολλῆς — και πολλῆς
- 793 τέως — praecedentibus jungit
 τὸ κακὸν ἀπὸ αὐτῶν τοῦ χείρον — omittit
- B πρὸς αὐτοὺς τοιάδε — τοιάδε πρὸς αὐτοὺς
 Ἀλεξανδρείας — omittit
 Post titulum minio ιε'
- C εἴτε χ. — ἢ χ.
 τὸ τοιοῦτο, ρ. — τὸ τοιοῦτον, ρ.

- ἀκεραίων — omittit
- D ῥήματα — ῥημάτια
προσέχητε — μὴ προσέχητε
αὐτοῦ — ἐαυτοῦ
διὰ τούτων — τούτων
- E Ἄχιλλεύς — 1 m. ἀχιλεύς, 2 m. ἀχιλλεύς
- 796 δόγμα Ἀρείου — omittit
λέγετα — λέγεταί
γενόμενος καὶ ad Θεῶ σοφία inclusive —
omittit
- B πάντα — τὰ πάντα, sed τὰ serius re-
probatur
ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, οὔτε — ὁ λόγος τὸν
πατέρα, οὔτε τελείως
καὶ αὐτοῦ — καὶ ἐαυτοῦ
οἶδεν — sic 2 m., 1 m. εἶδεν erat
τραπήναι — omittit
- C ἰσχύουσι — ἰσχύουσι
Χριστοῦ — sic 1 m., 2 m. χριστῶ
- D ὁ μονογενὴς — μονογενὴς
- E ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ὁ υἱὸς — ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ
- 797 μὴ τελείως = οὐ τελείως
- B ἀσεβῆς ἔλθη — ἔλθη ἀσεβῆς
τολμήσασαι — τολμήσαι
- C ἐπεκηρύχθησαν — ἀπεκηρύχθησαν
τοῦτο δὲ — τοῦτο γὰρ
ὅτι ἐγώ — ἐγώ
καιρὸς — καιρὸς μου
- D πορευθῆτε — addit οὖν
ἀποδείξαντες — ἀποδείξαντές τε
ἐκκλησίας τε — ἐκκλησίας
ἀγαπητοὶ — addit καὶ τιμώτατοι
- E μὴ προσδέξησθε — προσδέξησθε, sine μὴ,
et 1 scriptura erat προσδέξασθε
φρονούντας, ὡς — omittit
- 800 σύμφυκός εἰμι — σύμφηφος εἰμι. Ceterum
- B cf. Athanasii Opera, t. I, 400, seqq.
Δίσκορος πρεσβύτερος — δίσκορος, omisso
πρεσβύτερος, in fine lineae, ut et infra
eadem de causa saepe, non semper.
Ἄλέξ. πρεσβ. ὁμοίως — in fine lineae
omittit ὁμοίως
- C Ἄγαθὸς πρεσβύτερος — ἀγάθων
Προτέριος πρεσβύτερος — προτέριος
Ἀμμώνιος δ. ὁ. Μακάριος δ. ὁ. Πιστὸς δ. ὁ.
Ἄθανάσιος δ. ὁ. — μακάριος δ. ὁ. ἀμ-
μώνιος δ. ὁ. ἄθανάσιος δ. ὁ. πιστὸς δ. ὁ.
- D Ὀλύμπιος δ. ὁ. Ἀφθόνιος δ. ὁ. — ἀφθόνιος
δ. ὁ. ἀλύμπιος δ. ὁ.
- Παῦλος δ. ὁ. Πέτρος δ. ὁ. Ἀμυντιανὸς δ. ὁ.
Γαῖος δ. ὁ. — ἀθανάσιος δ. ὁ. πέτρος
δ. ὁ. παῦλος δ. ὁ. γαῖος δ. ὁ. ἀμυντια-
νὸς δ. ὁ.
- Μαριώτου — μαριώτου
Ἀπολλῶς — Ἀπωλὸς 1 m., 2 Ἀπολῶς
Ἰγγένιος πρεσβύτερος — ἰγγένιος
- E Σωστράς πρεσβύτερος — σωστράς
Ἀμμωνᾶς πρεσβύτερος — ἀμμωνᾶς
Σερῆνος — σερίνος
Ἡρακλῆς πρεσβύτερος — ἡρακλῆς
Ἄγαθὸς — ἀγάθων
- 801 Σαραπίων — Σαρράπιων
Κομών δ. ὁ. Μάρκος δ. ὁ. — μάρκος δ. ὁ.
κομών δ. ὁ.
Ἄλεξανδρος διάκονος — ἀλέξανδρος
Τύρφων — Τράφων
Πτωλαρίων — Πτολαρίων
- B ἐγένετο — ἐγίνετο
δι' ἀνδρὸς — διὰ ἀνδρὸς
Κορδούβης — κορδούβης, et marg. 2 m.
κορδρούβης; cf. supra p. 148, col. 2
versus finem, et infra ubi occurret
nominis mentio, ut statim infra
- C διαπεφθῆσα — διαπεμφθῆσα
Κορδούβης — κορδούβης, 2 m. superscri-
psit ρ post δ, voluit, ut supra, κου-
δρούβης
- D πυνθάνοιο — πυνθάνοιτο
ἀρχῆς προσῆκος — ἀρχῆς προσῆκον
- E προτίθησιν — προστίθησιν
ὥστε — ὡς
- 804 B ἐμπνεύουσιν — συμπνευούσιν
μεγίστου — μεγάλου
ἐπισκεψόμεθα — ἐπισκεψώμεθα
διχονοία — διανοία
- C ὑφ' οὐ — ἐφ' οὐ
προσφωνήσει — προφωνήσει
περὶ μὲν τῆς — περὶ μὲν οὖν τῆς
ἀ δὲ ὑπὲρ — ἀ δὲ ὑπὸ
λογισμοῦ — λογισμῶν
- D θρησκείαν — θρησκεία καὶ
ἐκκαθάραντες — εἰσκαθάραντες
ἡδεῖα — sic textus, in margine vero ra-
tione satis dubia videtur innui lectio
ἡδίων, quam habet margo editionis
ἀπόθεσιν — ὑπόθεσιν
καὶ συνθεραπόντων — τῶν συνθεραπόντων
- E ἐνχωρεῖ — ἐγχωρεῖ
αἰσθήσασθε — αἰσθήσεσθε

- 805 χαίροντας — χαίροντα
 ἐπ' εὐφήμοις — ὑπ' εὐφήμοις
 κρείττονι — κρείττονι
- B Titulus, codex marg. ιζ'
- C ἐκκαιδέκατον (sic) — ἐξκαιδέκατον, et marg. in quo plura ab initio perierunt, vel ita evanuerunt ut legi nequeant, manu altera: . . . τῷ ἐξκαιδε ὁ μέγας κωνσταντῖνος συνέλ(εξ)ε σύνοδον εἰρήνης — ἱστορίας εἰρήνης, sed ἱστορίας reprobat 1 manus
 βιβλίῳ τῶν — βιβλίῳ τῶ
- D Ἄραβας — ἄραβας
 Παλαιστίνους — παλαιστηνούς
 ὀρμωμένους — ὠρμημένους
 ἐκκρίτους — ἐγκρίτους
 Ὅσιος sine articulo
- E ὕστερει — ἡσθένει
 μεθ' αὐτόν — μετ' αὐτόν
- 808 συνάψας εἰρήνης, — συνάψας, εἰρήνης καὶ πολεμίων — πολεμίων, omisso καὶ χορείας — pro hac voce χο... et infra εὔρος, ex passa charta non liquet de ceteris
 ὕστερεῖτο — ὕστερεῖται
 ἀκολούθον — ἀκολούθων
- B ἦσαν τε — ἦσαν δὲ
 σιτηρεσία — σιτηρέσια
- C marg. ιη'
 Λικινίου — ipsa 1 manus, ut videtur, superscripto v voluit λικινίου
 ἐπίσκοποι — οἱ ἐπίσκοποι
 ἤρητο, πρὶν ἂν — ἤρεῖτο, πλὴν ἂν
 αἰδῶς — αἰδῶ
 ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος — ὁ πανεύφημος βασιλεὺς
- D post χαρισαμένου sequitur manu seriori in textu ὧδε πως, et marg. λέγων, et dein minio item in marg. ζῆται ἐν τῇ ἀρχῇ κ. τ. λ. cf. supra p. VII, b, in quinternione I. Totum vero cap. VII, quod in codice est fol. 19 r. et seqq. est manus ejusdem ac libri III, ut monui l. c.
 Cap. VII, marg. ιθ' et in ima pagina minio ὧδε πως λέγων, quae in textu edito praecedunt capitulo, cf. notam praecedentem, et locos ibi allatos
 ἐπισημοτέραν — τὴν ἐπισημοτέραν
- E κυριακόν = τὸ κυριακόν
 τοῦτο δὲ — τούτου δὲ
 ὁ μαλὴ — ὁμαλὴ
- 809 οὐ τέχνη τις προσλαμβάνουσι — ὁ τεχνίτης προσλαμβάνουσιν
- B λέγω — λόγῳ
 κυριακοῦ — addit οἴκου
- C ἦτις = sic ex correctione in textu, et etiam marginali seriori; primo εἴ τις ἦ — ἦ
- D ἐμὲ τοῦ — ἐμὲ ὑπὸ τοῦ
 οὐν λέγωμεν — γοῦν λέγομεν
 μάλιστα — τὰ μάλιστα
 τούτου πράγματος — τούτου τοῦ πράγματος
 ὑψηλή — ὑψηλή
- E οὔτω — οὔτως
 τετάχθαι — τετέχθαι
- 812 ἦτις — ἦ τίς
 ὑμετέρῳ — ἡμετέρῳ
 πραγμάτων τε πάντων — πάντων τε πραγμάτων
 προομιόις — προομιόις
 οἰκητήριον — οἰκητήριον
- B ἄρα; — ἄρα.
 ἀλλ' ἀπὸ — ἀλλὰ ἀπὸ
 δασκαλιῶν — διδασκαλιῶν
 θεότητα — sic 1 manu, 2 vero, ut apparet, voluit θειότητα
- C κχτ' ἀξίαν — καταξίαν
 οὔτις — οὐ τίς
 ἐπαίνους — ἐπαίνου
 σταθρὸν — σταθερὸν
 θάλασσαν — θάλατταν
- D διὰ γῆς — ὥσπερ διὰ γῆς
 αὐθάδειαν — αὐθάδιαν, sed correctum, serius fortasse, videtur ut editum
 μολλούσης — μελλούσης
 καθωσιωμένης — κηθοσιωμένης
 πολυδύναμος — παντοδύναμος
- E ἐνοικροῦντος — ἐνοικοῦν τὲ
 εἶναι — εἶμαι (sic)
 οὔτως — οὔτω
 ἐπολεθρίου — ἐπ' ἐλέθρου, sed ipsa 1 manus deinde ἐπ' ἐλεθρίου
- 813 καθωσιώσις — καθοσιώσις
 εὐπορίαν — εὐπορίαν
 αἰ... κακόνοιαι — sic primo, sed dein, secunda fortasse manu, ἡ... κακόνοια

- παντοδυνάμενον — πάντα δυνάμενον
 τῆς τοιαύτης — omittit τῆς, et in τοιαύ-
 της nonnulla initio ex correctione
 sunt, 1 manus ut videtur
 ἐπαιτούσης — ἀπαιτούσης
 οὕτως — ὄντως
- B** ὡσπερ — ἄσπερ
 πρῶτον ἐχθράς — ἐχθράς πρῶτον
 πάθει — πάθη
 μανίαν — μανίας
- C** καὶ ἡ ἀνθρωπεία — καὶ ἡ ἀνθρωπία, sed
 marg. serius καὶ ἡ ἀνθρωπεία
 δεδύνηται — δύναται
 μὲν — μετὰ, non μεστὰ ut margo editus
- D** ἀπολώλει — ἀπωλώλει
 τὸ ἄδικον ad τῆς βασκανίας secundum —
 omiserat in-textu, sed manu coeava
 suppletum in margine, sed legit ὄν-
 τως pro οὕτως et εὐρέθη pro ἠυρέθη
- E** τοῦ ἀγιωτάτου αὐτοῦ λόγου — τοῦ αὐτοῦ
 λόγου τοῦ ἀγιωτάτου
 παρέχει — παρέχειν
- 816** καὶ χαλκὸν, καὶ ἄργυρον — καὶ ἄργυρον,
 καὶ χαλκὸν
 ἀπαγγελλόμενοι — ἐπαγγελλόμενοι
 ὁρῶσιν, ὅτι τοῖς ἑαυτῶν ἔργοις ὑπερρήφανως
 — ὁρῶσιν ὑπερρηφάνως (sic), ὅτι τοῖς
 ἑαυτῶν ἔργοις
- B** παντοδυνάστης — πάντα δυνάστης, sed 1
 manu deinde πάντων δυνάστης
 οἰκείας — οἰκίας
 καὶ ἀκμάζειν δύναιτο — δύναιτο καὶ ἀκ-
 μάζειν
- C** ταύτης, πάσης τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας
 — omittit
 τὰ δὴ — τὰ δὲ
 καὶ οὐ δύναται — καὶ οὐ δυνήσεται
 σκέπτεσθαι — ὁ πότε
- D** ἡμῶν — ἡμᾶς
 πρόσταγμα ἐτύχθη, μετὰ — πρόσταγμα μετὰ
 ἐφυλάχθη μετὰ — ἐφυλάχθη, ἐτέχθη μετὰ
 αὐτῇ — αὐτῇ
- E** κατεψυφίσατο — κατεψηφίσατο
- 817** ἀγιωτάτη — ἀγνωτάτη
 ἡμετέρας — ἡμετέρας
 κοινῆς καὶ πάντων — κοινῆς τὲ πάντων
 ἀνάσχισθε — ἀνάσχοισθε
 οἰκείας — οἰκίας, quod dein correctum
 οἰκείας
- B** ὑμεῖς — ἡμεῖς
 ἡμετέρας — ὑμετέρας, quod dein correc-
 tum ἡμετέρας
 ἄνοιαν καὶ εἰρήνην τῆς καθολικῆς εὐνοίαν
 πίστεως — εὐνοίαν καταξιώσητε εἰς μίαν
 ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην τῆς καθολικῆς πί-
 στεως
 βάλλειν ἡμᾶς — βάλλειν ἡμᾶς
 δυσμενεῖν — δυσμενεῖσιν
- C** πατράσι προσέφερε — πατέρα φέρων, dein
 correctum serius πατράσι φέρων
 καὶ πρὸς — καὶ πρὸς,
 Θεόγνης — θεόγνης
 Μάρης — μάρης, sed : ex η videtur re-
 fectum
- D** ἀντέπραττον — ἀντεπράττοντο, sed serius
 correctum ut editio
 τούτοις γενναίως — τούτοις δὲ γενναίως,
 ἀρχιδιάκονος — ὁ ἀρχιδιάκονος
- E** εἰρεῖκαμεν — εἰρήκαμεν
 Post συνήδρευεν, ut monui p. VII quater-
 nionis I, repetitur initium sermonis
 Constantini, quod tamen lineis ductis
 reprobatur, his praemissis in mar-
 gine : καὶ τοῦτο εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς
 ἐλλείψεως. ἰθ'. et seriori manu δεδι-
 δυεῖται. In textu vero praemittitur :
 ἔλλειμμα ἐκ τῆς πρώτης (ipsa 1 manu
 corrigitur δευτέρας) πραγματείας τῆς
 παρουσίας ἐκκλησιαστικῆς, εἴτε ἱστορίας
 χρηρῆ εἰπεῖν, εἴτε πρακτικῆς εἰδήσεως. κε-
 φάλαιον ἰθ'. λόγος κωνσταντίνου σεβα-
 στοῦ προσφωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν σύ-
 νοδον. Secundum istud exemplar pro-
 cedit usque ad τῇ τῆς col. 809, l. 5,
 et concordat cum primo codicis e-
 xemplari
- 820** Tit. omittit notam numeri Capitulorum,
 ut etiam deinceps
 Ὅπως — Ὅπου
 γενομένων — γινομένων
- B** μήτ' ἐγκύψαι — μήτε ἐγκύψαι
 ἡμᾶς — sic primo, sed dein prima ipsa
 manu ἡμᾶς
 ἀπάντων ὑπερέχοντας — ὑπερέχοντας ἀ-
 πάντων
- C** θαυμάσειαν — θαυμάσαιεν
 τούτῳ ὑπ' αὐτοῦ — τούτῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ
- D** σημηνάμενος — σημηνάμενος

- σύμβασιν — manus serior voluisse videtur συμβηθῆσθαι (sic)
 προσκομισθῆναι — κομισθῆναι
 ἐπισκόπων, περὶ — τῶν ἐπισκόπων, περὶ
 χρῆναι — prope hanc vocem in margine manu seriori Κε, cum σ appicto in alto: quid sibi velint nescio
 ἐγεγόνει — ἐγεγόνειν
 συγκαλύψαι ἐν τῇ — συγκαλύψαι ἀν τῇ, ut margo editionis
- E δι' ἄλλα — δὲ ἡμέρας ἄλλα
 ἀλθείας — ἀληθείας
- 821 πίστιν — πίστιν
 Post ἐκέρυττον abrumpit, et resumit
 825 C cum τριάδος ὑποστάσεων
- D δαΐζει, ταῦτα οὕτως ἔχειν — ταῦτα οὕτως ἔχειν ἀποδείξει, sed ἀποδείξει 2 manu in margine prope ἔχειν additur
 ἀντιποιούμενοι — addit ὑπεγόγγυζον λίαν τρυχόμενοι
 ὑπὲρ — οἱ περὶ
- E ὁμοίως — ὁμοίως
 ἐάλωνται — ἐάλωντο
 καὶ μετὰ τοῦ τῆς — μετὰ τοῦ καὶ τῆς αὐτῶν — sic erat prima manu, sed nunc abrasum fuit compendium ὦν, substituto ut apparet ος, ut in margine editionis
- 828 τοῦ κυρίου — κυρίου
 ἀοράτων καὶ ὁρατῶν — ὁρατῶν καὶ ἀοράτων
 Titul. Ὅπου τῶν φιλοσόφων Ἀρείου — Ὅπου εἰς τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ ἀρείου
- B τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἡμετέρους — τοὺς ἡμετέρους ἐπισκόπους
 ἐκ τῆς διὰ — διὰ τῆς ἐκ
 ἢ ποτε — ἦν ποτε
 ὄντων — sic prima manu, 2 ὄντος
 ὁ ἀγὼν — ἀγὼν
- C ὁ μοῦ — ὁμοῦ
 οὔτος — οὔτως
- D ἐγγέλυος — sic correctum, prima manu ἐγγήλυος
 νοημάτων usque ad ἵνα δείξῃ — νοημάτων, ἐκ τῶν οικειῶν ῥημάτων ἀλισκόμενος συγκατέπιπτεν. Ἄλλα καὶ οὕτως κορυβαντιῶν ἀλαζονικῶς κατὰ τῆς εἰρηνικωτάτης συνόδου ἐφέρετο ἐλπίζων νικᾶν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τοῦ

- ἐν αὐτοῖς ἀηττήτου πνεύματος χριστοῦ.
 Ἄλλ' ἵνα δείξῃ. In fine vero marg. ση, cf. supra pag. 138, not. 3
- E δαίμονα ἰσχυρῶς κατεσίγησεν, οὐ μόνον, — sic primo, nisi quod legit κατεσίγησεν, sed ipsa prima manus deinde δαίμονα οὐ μόνον ἰσχυρῶς κατεσίγησεν (sic intactum ex prima scriptura)
 ἐσταυρωμένων — ἐσταυρωμένον
 συνομιλίας — ὁμιλίας
- 829 εἴποις — εἴπησ
 ὑπεστήσατό τε — οὗτος ὑπεστήσατο
- B ἡλευθερωκέναι — ἐλευθερωκέναι
- C μηδὲν ἕτερον — καὶ μηδὲν ἕτερον
 λόγους — λόγοις λόγους
 στόματος — τοῦ στόματος
- D ἀντιτάξασθαι — ἀντιτάξασθαι
 ὡς ἐγὼ — ὡς ἐγὼ γε
 φωτισθεῖς — φωτισθεῖς τε
- E Tit. ἐφευρεθείσης — εὑρεθείσης
 Πρότασις — Ἡ πρότασις
 ἀνθρωπόμορφον ἀν τις λέξοι — ἀν τις ἀνθρωπόμορφον λέξῃ
- 832 ἄρα — ἄρα
- B εἶνε: — εἶναι
 Εὐσταθίου — εὐσταθίου εἰς αὐτό.
 ἀνθρωπον ἐπήγαγε — ἀνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέρων καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ζήτημα ἐνέβαλε νοῆσαι ἡμᾶς, πρὸς τίνα ἔλεγε τὸ, ποιήσωμεν εἰπὼν γὰρ καὶ εἶπεν ὁ θεὸς ποιήσωμεν ἀνθρωπον, ἐπήγαγε
- C ἄρσεν — ἄρῆεν
 οὕτως ὁ θεός — οὕτω θεός
 πανάγαθον — πανάγιον
- D ἄρα — ἄρα
 ὁμοίωσιν — ὁμοίωσιν
- E τούτων — τούτου
 Κουρδούβης — sic 1 manu, 2 κουδρούβης
- 833 καθάφατε — καθὰ φατὲ
 βλασφημοῦντες — βλασφημοῦντες
 προεκτίσθαι — sic primo, nunc rasura effictum προεκτίσθαι
 κτιστὸν υἱὸν — κτιστὸν θεὸν
 γεγεννημένος — γεγεννημένος
- B εἰ γὰρ — εἰ γὰρ καὶ πάντα
 ἀλλ' ἐπεὶ περ — ἐπεὶ περ
- C ἐπισκόπου Ὄσιου — ὀσίου ἐπισκόπου
 Κουρδούβης — sic 1 manu, 2 κουδρούβης

- τὴν σωμάτων — τὴν τῶν σωμάτων
κατὰ νοερὸν — κατὰ τὸ νοερὸν
- D** ἵνα ἄπερ — ἵν' ἄπερ
τοῦτ' ἔστι — τουτέστιν
οὕτω — οὕτως
τῷ ἀνθρώπῳ — καὶ τῷ ἀνθρώπῳ
τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
- E** ἀπαραλείπτου — ἀπαραλείπτως
θειῶν — δύο
ἀνέθηκεν — ἐνέθηκεν
- 836** τά τε bis — τά τε bis
- B** τοῦ ἀποστόλου — τῶν ἀποστόλων
τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
- C** Καισαρίας — καισαρείας
Τυάνων — τυάνων
λόγον — λόγον
οὐδὲν ἢ γέγονε, κτίσμα δὲ καὶ ὁ — οὐδὲ
ἐν, ὁ κόσμος δὲ κτίσμα, καὶ ὁ
ἔκτισεν ἄρα — ἄρα ἔκτισε
- D** ὅτι πάντα δι' ἐργαλείου — ὅτι ὡς δι' ἐρ-
γαλείου πάντα
αὐτὸν πάσης — αὐτὸν πρὸ πάσης, ut con-
jectura marginis
καὶ πρὸς — πρὸς
σοὶ τις — σοὶ τίς
- E** τί καὶ τὸ — ἢ τὸ
ἐργαλεῖον — ἐργαλεῖα
φιλόσοφε — φιλόσοφε
ὡς αἰδίδιον — συναίδιον
- 837** ἐργαλεῖα — ἐργαλεῖον
κατ' εἰκόνα — κατ' εἰκόνα θεοῦ
προσώπου — προσώπων
ἐποίνουσαν — ἐπίνοιαν
τρανωτέραν δέχου — τρανωτέραν δὲ ἔχω
μόνον τὸ — omittit
δεικνύσαν — δεικνύουσαν
προφήτου — τοῦ προφήτου
- B** αὐτὸς — αὐτὸ
εἶπαν — εἶπον
ὑπ' αὐτοῦ — αὐτοῦ
ἢ μὴ — εἰ μὴ
- C** θεῖναι — θείαι
- D** ὀσιοτάτων — ὀσιωτάτων
οὕτως, ὡς φιλόσοφε — οὕτως φιλόσοφε
ἔφης — φῆς
γέννημα — γέννημα
ταῖς τοσαύταις — ταῖς τοσαύταις
τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
- E** σαφεστέρως — σαφέστατα
- σανάναρχον — συνάναρχον
γενητῆς — sic ex correctione I manus,
ut apparet; primo fuit γενητῆς
δηλον ὅτι — δηλονότι
- 840** τελειοτάτως — τελειώτατα
ἐγεννήθησαν — ἐγενήθησαν
τοῖς Ἰουδαίοις — τοῖς Ἰουδαίοις
προαναφωνῶν — sic nunc ex rasura,
primo erat, ut apparet, προανα-
φωνῶν
παιδίον ἐγενήθη ἡμῖν, υἱὸς ἐδόθη — παι-
δίον ἐγενήθη υἱός. καὶ ἐδόθη
ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶ-
νος — omittit
- B** ἡμεῖς φατέ — ὑμεῖς φατέ· ἀλλὰ πάλιν ἐπα-
ναληπτέον τὴν λέξιν· θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξου-
σιαστῆς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλ-
λοντος αἰῶνος
Παῦλος ὁ ἀπόστολος — ὁ ἀπόστολος παῦλος
πεσῶν τῶν κτιστῶν — τῶν κτιστῶν πασῶν
ἀπέδειξαν — sic nunc est ex rasura et
accentu mutato seriori manu, primo
fuit ἀπεδείξαμεν
- C** ὁδῶν — sic ex correctione seriori, pri-
mo ὁδὸν
εἶπομεν — εἶπωμεν
ὁδῶν — ut supra in titulo, sed infra E,
ut editio
- D** Παλεστίνης — παλαιστίνης
ὡς οἶσι — ὡς οἶσθαι
ὡς φιλόσοφε — φιλόσοφε
φήσομεν ἢ οἱ — φήσομεν· οἱ
- E** φιλόσοφε — ὡς φιλόσοφε
προτεινομεν — προτεινώμεν
καθ' ἡμέραν — καθημέραν
πρὸ τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιῆσαι — omittit
- 844** πατρός — πρὸς, ut margo editi
οἱ ἐκζητοῦντες — ἐκζητοῦντες
τῆς Μερὰν καὶ Θαιμὰν, καὶ οἱ μυθολόγοι
— omittit
ὀλίγον — ὀλίγα
- B** ἠυφράνθησαν — εὐφράνθησαν
εὐφροσῆνης — εὐφροσύνης
- C** ὑπ' αὐτοῦ — αὐτοῦ
φύσεις — φράσεις
ποιήσαντος — τοῦ ποιήσαντος
ἔκτισέ με — κύριος ἔκτισέ με
ἐπήγαμεν — ἐπήγαγεν
ἐν γὰρ τῷ — ἐν τῷ γὰρ

- D ὁδῶν — sic ex seriori correctione, 1 m.
ὁδὸν, ut supra 840 C bis
καθ' ἡμέραν — καθ' ἡμέραν
ὑμῖν — ἡμῖν
- E ἐποίησεν Θεός — ἐποίησεν ὁ θεός
καὶ αἰ — & αἰ
- 844 τοῦ πράγματος — secunda manus re-
fingens locum evanidum male τοῦ
πράγματι
ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως — in margine ista
serius et jam evanida apponuntur :
ὄρα ὅτι ἔστι τῆς ἀναλήψεως μωσέως,
οὐ δὲ ὁ νόμος. Locum vero hic alla-
tum videre licet in Fragmento ve-
teris versionis Latinae edito supra
pag. 55
Ἰησοῦν — sic prima manus sed per com-
pendium, sed serius plene scriptum
ἐν βίβλῳ λόγων — marg. ut in nota su-
periori: ὄρα ὅτι καὶ βίβλ.. μυστικῶν
μωσ...
- περὶ τοῦ Σολομῶντος — περὶ οὗ σολομῶντος
οὕτω — seriori cura οὕτως, 1 manu vi-
detur οὕτως
- B εἶπαν. — εἶπον
ἔστι τοῦ κόσμου, προὑπάρχει — ἔστι τοῦ
κόσμου, καὶ ἡ σοφία. Ὁ οὖν προγενέ-
στερος ὢν τοῦ κόσμου, προὑπάρχει
τῆς γῆς — γῆς
- C ἐνθυμήσει ἦδη — ἐνθυμήσει δι' ἑν (2 manu
δν, 1 manu ὢν) ὁ κόσμος προπροσβύ-
τερος (2 manu, 1 manu προπροσβυτέ-
ρας) οὖν τῶν τοῦ κόσμου φύσεων ὁ ἄν-
θρωπος. καὶ ἡ σοφία ἐν τῇ τοῦ θεοῦ
ἐνθυμήσει ἦδη
ἀλλ' οὕτως — marg. seriori manu, ἦτοι
ὁ ἄ... (ἄνθρωπος)
οὕτως μεταγενέστερος — οὕτως προγενέ-
στερος
συνέσει — τῇ συνέσει
ἦ, δέδωκε — ἦν δέδωκε
ἑαυτοῦ — αὐτοῦ, sed 2 manus videtur
voluisse αὐτοῦ, super αυ vero rasura
est
- D προὑπάρχων τοῦ — προὑπάρξαν τοῦ ex cor-
rectione 1 manus; in rasura sunt &
ζα, pro quibus quid fuerit non li-
quet, sed pro ζα videtur fuisse χω,
pro τοῦ erat certo τῷ
- κοσμοῦ, καὶ ἐν — κοσμοῦ ἐν
οὖν ἦν, κύριος — οὖν κύριος
- E παιδοποιήσεις — παιδοποιίας
ἐκδιδομένου — ἐκδιδόμενον
τῶν ἀνθρώπων — τῷ ἀνθρώπῳ
- 845 ὅπερ — οὐπερ
ἐν τῷ δὲ — ἐν τῷδε
- B εἰς ἔργα αὐτοῦ — omittit
καὶ ὅτι δεῖ τοὺς προγενεστέρους παρεῖναι
— omittit
τε τῶν — δὲ τῶν
ιστορεῖν — ιστορεῖ, sed primo erat, ut
apparet, v in rasura in fine vocis
παραγινόμενας — παραγενομένας
ἐτέθησαν — ἐτάχθησαν, sed ταχ recen-
tiori manu scripta; quid prius fuerit
non liquet, sed ex vestigiis certo non
erat ἐτέθησαν; initio videtur fuisse ei,
et nulla vel una tantum litera ω in-
terjecta erat ante θ
ἐν Σολομῶντι — ἐπὶ σολομῶντι .
- C φησὶν αὐτός — φησὶν αὐτοῦ
καὶ ἄκρα — ἄκρα
ἠτοιμάζε — ἠτοιμάσε
τῆς ὑπ' οὐρανόν — κατ' οὐρανόν, bis scrip-
tum, sed semper seriori manu in
charta male habita; de τῆς non li-
quet
ἔμην 1^ο — sic 1 manu, 2 ἦν
διό — δι' ἑν
- D εὐτρέπισε — ἠυτρέπισε
συναστραφεῖς — συναναστραφεῖς
κεκλήρωται τῆς σοφίας — κεκλήρωνται | αἰ
(primo erat οἱ) ἐνεργοὶ τῶν φύσεων πά-
ροδοι. Ὅτι δὲ εἰς τὸ πρόσωπον εἰρηται |
τῆς σοφίας; et in margine 2 manu
σημείωσαι
λογικῆς — λογιστικῆς
- E λογικῆς — λογιστικῆς
- 848 τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
ὡς σὺ φῆς — ὡς φῆς
- B ἦν φῆς — ἦν φωνεῖ
ναὶ εἶπον — Ναὶ, εἶπεν
ἀδυνατεῖ — ἀδύνατον
εἶπεν οὐ γινώσκειν — εἶπε μὴ ἐπιγινώσκειν .
- C Θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν — αὐτοῦ, τουτέστιν
κατὰ μόνας — καταμόνας
καθέδραν μου — καθέδραν
- D κριτὴν — κριτικὴν

- συνέσει — τῇ συνέσει
 πλείον — πλείονα
 τῇ ψήφῳ — τῷ ψόφῳ, ut margo editionis
- E** ὁ τῇ σοφίᾳ — ὅτι σοφία, vel etiam σοφία, cum vix raro iota adscribat codex
 καὶ ὁ Παῦλος — ὁ παῦλος
- 849** ὁ φῆς — ὁ φῆς 1 scriptura, serior, 2 manus ut apparet, ὁ φησὶν
- B** βραχυτάταις — βραχυτάταις ταῖς
 ῥήματα — τὰ ῥήματα
 ὁ, τι βραχύτερον — ὅπερ βραχύτερον
- C** τοῦτ' ἐστὶ — τουτέστι
 ἐκ τῆς τοῦ λόγου — ἐκ τοῦ λόγου
 ἱεροψάλτου — τοῦ ἱεροψάλτου
 ὑπείληψαι — ὑπείληψας
 τοῦτ' ἐστὶ — τουτέστι
- D** οὐρανοὶ — οὐρανοὶ, φησὶν,
 καὶ ἄκουε — ἄκουε
 ἀγέννητος — ἀγέννητος
- E** οὖν οὐκ — οὐκ
 συναγέννητος — συναγέννητος
 γνήσιος ὁ υἱός — γνήσιος καὶ ὁ υἱός, sed καὶ serius insertum
- 852** αὐτοῦ καὶ ὁ υἱός — καὶ ὁ υἱός αὐτοῦ
 καὶ ἀσωμάτου — αὐτομάτου, sed correctum seriori manu ἀσωμάτου, καὶ vero semper omissum
 ἡ εἰκὼν — sic 1 scriptura, nunc ἡ erasum
 τοῦτω — τοῦτο
 εἶπαν — εἶπον
- B** καὶ ζητεῖν πῶς καὶ — ζητεῖν, καὶ πῶς καταλείπεις ζήτησιν — καταλείπει ζήτησιν
 ὁ ἀγέννητος πῶς ἀγέννητος, οὕτως οὐδὲ ὁ γεγεννημένος καταλείπει ζήτησιν
 ἐκέχτιστο — sic 1 scriptura, nunc ex rasura ἐκτιστο
 ἡγρὰ — ὑγρὰ
- C** βούλεται — βούληται
 εὐαγγέλιον αὐτοῦ — αὐτοῦ εὐαγγέλιον
 θέλης — θέλεις
 πενθοῦμέν — primo apparet fuisse πενθοῦμεν, nunc ex imperfecta correctione videtur inductum πενθοῦμεν
- E** μετὰ τὴν — κατὰ τὴν
 μηχαναῖς, οὐδὲ — μηχαναῖς, οὔτε πατρὸς — τοῦ πατρὸς
- 853** ἀλλὰ ποιήσωμεν — ἀλλὰ ποιήσωμεν
 καὶ μὴ ὑπογόγυζε — μὴ ὑπογόγυζε
- γενόμενος — γινόμενος
 οὖν — τίνυν
- B** σαρκός — margine prima manu, sed plura abscissa in fine linearum: κατὰ τῶν εἴτω στῶν καὶ μο
 ἐστὶ — ἐσται
- C** γεγεννημένος — γεγεννημένος
- D** τῆς γραφῆς — τὸ τῆς γραφῆς
- E** καὶ ἄκρα — ἄκρα
 τοῦτ' ἐστὶν — τουτέστιν
 ἐργάζεται — ἐργάζετο ex correctione 1 manus, primo videtur fuisse ut editio
- 856** ἐπισκόπου — omittit
 τοῦτ' ἐστὶ — τουτέστι
 ἔξω πῶς — ἔξω πρὸ
- B** οἶσθα — οἶδάς
 τίς ἐπι — τίς ὁ ἐπι
 ὡς — ὧ
 ὦ φιλόσοφος — ὦ φιλόσοφε
 φιλόσφοι — φιλόσοφοι
- C** αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δοθεῖσαν — αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ δοθεῖσαν τοῦ Θεοῦ
 σου — μοι
- D** ἀναμφίλεκτα — ἀμφίλεκτα
 πνεύματος ἔχετέτι — πνεύματος ἔχετέ τι περὶ αὐτοῦ λέγουσι — λέγουσι περὶ αὐτοῦ, ubi puncta dedi, rasura est αὐτὸ τι — αὐτὸ τί
- E** Πρωτογένους — πρωτογένου
 ἐρήσομεν — φήσωμεν
 καὶ ἐποίησε — καὶ ἐποίησεν ὁ Θεός
 αὐτῶς ὡς — αὐτόν ὡς
- 857** ὁ δὲ δὲ — ὁ δὲ
 Ἐλιοῦμ 1^ο — ἐλιοῦβ, sed in sequentibus ἐλιοῦμ
 ἑτεροούσιος — ἑτεροούσιος
- B** πνεῦμα ὄν — πνεῦμα ὄν
 τὸ, ὅτι ad Ἐλιοῦμ — omittit
 ἐγένετο ἄχώριστος — ἐγένετο ἰσον ἐστὶ τοῦτο, τοῦ πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο ἄχώριστος
- C** καὶ ὁ υἱός — ὁ υἱός
 καὶ τὴν αἰσθητήν — καὶ αἰσθητήν
 γὰρ ἐν — γὰρ καὶ ἐν
 πάντα ταῦτα — ταῦτα πάντα
- D** λέγων — λέγει
 εἶωθεν — εἶωθε γὰρ
 ἢ χεῖρα — χεῖρα
 εἶπαν — εἶπον

- E** διὰ τί; — διατί;
- 860** πεποίκειν — πεποίηκεν
πρόβολος — ὁ πρόβολος
- B** κρίματος — χρήματος, ut conjectura marginis editionis
καὶ συνυπάρχον — συνυπάρχον
ὑφ' ἡμῶν — ὑφ' ὑμῶν
πλὴν τὸ — sic primo, sed deinde ipsa prima, ut videtur, manu τὸ mutatum in τοῦ
- C** ἀκήκοά ποτε — ἀκηκόειν ποτὲ
σύστασιν. πρὸς ἐντελεστάτην γὰρ πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος οὐκ αὐτάρκη μοι τὰ ἤδη παρ' ὑμῶν λεχθέντα· λευκοτέρας γὰρ δεῖται — σύστασιν οὐδὲ γὰρ μοι αὐτάρκη τὰ ἤδη παρ' ὑμῶν λεχθέντα· πρὸς ἐντελεστάτην πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος. λευκοτέρας δεῖται
ἐναργεστάτων — sic 1 manu, 2 ἐνεργεστάτων
- D** ἀνθρωποίνους — ἀνθρωπίνοις
ἐνοίας — ἐνοίαις
συμφέρεσθαι — συμφέρεσθαι
- E** φισιν — φησιν
καὶ διαιρέσεις διακονῶν — καὶ διαιρέσεις δὲ διακονῶν
διαρέσεις — διαιρέσεις
μετ' οὐ πολλά· πάντα δὲ ταῦτα — μετὰ πολλά· ταῦτα δὲ πάντα, sed infra 861, A, πάντα δὲ ταῦτα, ut editio
- 861** τρανωτέρα — sic primo, sed postea ex rasura τρανωτέρα
Σαμαρίτιδα — σαμαρείτιδα
πνεῦμα Θεός — πνεῦμα ὁ θεός
ἐνοίαν — ἐνοίαν
- B** ἀπλοῦς — ἀπλῆ
- C** ἐπανεῦθον — ἐπανεῦθον
ὀρωμένης τε καὶ νοουμένης — νοουμένης τε καὶ ὀρωμένης
αἰεῖ ἐστι — ἐστὶν αἰεῖ
ἀτμήτως ἐκ — ἀτμήτως καὶ ἐκ εἴποις — εἴπη
- D** οὐσίας ἐκείνης — ἐκείνης οὐσίας ὄντων — ὄντα
αὐτοῦ τὸ ἅγιον — τὸ ἅγιον αὐτοῦ
τὰ βάθη — καὶ τὰ βάθη.
- E** φ'σαντες — φήσαντες
πιστεύσθαι — πιστεύεσθαι
- 864** δὲ τῶν παρ' ὑμῶν — τῶν παρ' ὑμῶν
- ἅγιον — τὸ ἅγιον
- B** καὶ ὁ ἀσεβῆς — ὁ ἀσεβῆς
εἰρήκαμεν, μίαν, οὐσίαν — εἰρήκαμεν.....
μίαν οὐσίαν: rasura est in medio trium fere vocum
- C** μικρόν — μικρόν
οὐ γὰρ — ἢ γὰρ
καταρχῆς — κατ' ἀρχὴν
ἐρευνῶ — διερευνῶ
- D** σαφεστέρᾳ μοι — μοι σαφεστέρᾳ
ἀσύνθετος — καὶ ἀσύνθετος
- E** πρόσω — προσώπῳ
πιστεύεται — πεπίστευται
- 865** πάντα τὰ — τὰ πάντα τὰ οὐρανίων — ἐπουρανίων
λέξομεν — λέξωμεν
κατὰ ταυτὸ — κατὰ τοῦ
καὶ τὸ φῶς — τὸ φῶς
ἢ τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ πῦρ καθ' ἑαυτὸ προὑπάρχον — omittit
- B** ὦν πῦρ — ὄν πῦρ
καὶ κτιστὰ — καὶ τὰ κτιστὰ
ἄκτιστον — ἄσχετον
- C** σοὶ ἢ — σε ἢ
- D** ἄπερ — ἀ
ῤημάτων ἐκείνων — ἐκείνων ῤημάτων
συμμορία αὐτοῦ τῇ ἀσεβεῖ — ἀσεβεῖ αὐτοῦ
συμμορία
- E** πάντως — πάντοτε, ut margo editi
τὰ αὐτοῦ — τὰ αὐτὰ
ὀριζομένοις — διοριζομένοις
- 868** πιστεύων — πιστεύω
ἀποκεκριμένον — ἀποκεκρυμμένον
- B** γεννήτειραν — γεννήτορα
ποταμὸς τοῦ — ποταμὸς ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ οὐθείς — οὐδεὶς
λεκτέα — sic nunc, et quidem, ut videtur, 1 manu; primo erat λεκτέον
- C** δεικνυτα — δεικνυται
λέγειν — λέγει
κλίνω — κλινεῖ
ἐκ τῆς ἀληθοῦς κ. τ. λ. — marg. 2 manu, ut apparet, σημειώσαι
καθὰ φημι — καθὰ φησιν: licet compendium codicis ferat etiam φημί, illud voluisse demonstrat contextus
βοῶ — βοῶν
ἅπαντες — omittit
καὶ υἱός — καὶ ὁ υἱός

- D αὐτὸς ὁ κύριος — e regione lineae, quae ab his incipit σημειώσαι
 βεύσουσι — βεύσουσιν
 τὸ ῥηθὲν — τάλαθες
 σοὶ πηγὴ — σοὶ ἡ πηγὴ
 δὲ λέγων — λέγων
- E ὑπαγορεύει — προσαγορεύει
 φησὶν, ὀψόμεθα φῶς· πηγὴ — ὀψόμεθα,
 φησὶ, φῶς· πηγὴ
 οὐκ ἔστιν ἄλλος — καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος
- 869, B ἀναγκαῖον οὖν, ᾧ — ἀναγκαίως οὖν
 οὐ Θεὸς ὁ πατὴρ ad πρὸς αὐτὸν inclusive
 — omittit
 καὶ ἐλέγχονται — sic primo, nunc καὶ
 erasum
- C προσηυκτῆς — προσκυνητῆς
 Ὁ φιλόσοφος — Καὶ ὁ φιλόσοφος
- D πρὸς τὸν φιλόσοφον — omittit
 Ἀθοντίου ἐπισκόπου — ἐπισκόπου λεοντίου
 ὑμῖν — ἡμῖν
- E μάλιστα — sic 1 manus ex accentu le-
 gisse apparet, sed cum perierint lite-
 rae λιστα, serior manus voluit μάλλον
 νοητέων — νοητέον
- 872 ἐστερήθησαν — ἐγυμνώθησαν
- B σώσωμεν — sic nunc ex correctione pri-
 mae manus, videtur fuisse primo σώ-
 σομαι
 ἐδημιούργησεν — ἐδημιούργησε
- C ὁ ἐφανερῶθη — ὅς ἐφανερῶθη
 τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
- D τοῦτο — sic nunc in rasura, primo erat,
 ut videtur, τοῦτον
 ἀποδικδύς — ἀποδιδούς
 οὐκ ἐγένετο — in margine praemittit τε
 serior manus
 τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
- E ὁμογενῆς — ὁμογενῆς
 τῆς δόξης ἑαυτοῦ τῆς — τῆς ἑαυτοῦ δόξης
 γεννήσεως ἀνασώση. σωθήσεται — γεννή-
 σεως ἀνασωθήσεται
 ζωτικοῦ — ζωποιοῦ
- 873, B τῷ μυστηρίῳ ἐκέλετο — τὸ μυστήριον
 ἐκεῖνο
 ἡμᾶς ἐν ἀνθρωπότησεως — ἡμᾶς ἐνανθρωπή-
 σεως
 παρέδωσαν — παρέδωσαν
 καὶ τὸ ἐξ ἧς — καὶ τὰ ἐξῆς
 τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
- C πάσης λογικῆς φύσεως ὑπερβαίνει διάνοιαν
 — ἀκατάληπτον, et haec vox in mar-
 gine est, sed prima manu, ut vi-
 detur
 θαυμάζοντος — θαυμάζοντος
 προσθέντες ad εἶπαν — scribit ac si ti-
 tulus novae sectionis esset
 εἶπαν — εἶπον
 ὅσον — ὅσων
 ἦν — ὧν
- D γεννηθῆς — γεννηθείς
 ἀπόπτωσιν — ἀπόστασιν
- 876 πιστεύωμεν — πιστεύσωμεν
- B ἰσχύσαμεν — ἰσχύαμεν
 μέχρι — ἕως
 λυτρώσασθαι — λυτρώσαι, sed praeter λυτρώ-
 cetera seriori manu restituta, quia
 perierant
 ὑπεδέξατο — ὑπεδέξατο
- C ἀνθρωπίου — per compendium scribens
 ἀνού lineola imposita non liquet u-
 trum ἀνθρωπίου, an ἀνθρωπέου le-
 gerit, imo ut est legeret ἀνθρώπου
 συναλιζόμενος — συναλιζόμενος
- D κρίναι — κρίναι
 ἐκγόνους — ἐγγόνους
 καὶ νῦν καὶ — καὶ ἄχρι καὶ νῦν καὶ
- E τῶν πατέρων — τῶν πάντων
- 877 γὰρ μηδένα — μηδένα
 τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
- B ἀνδρῶν — ἀγίων ἀνδρῶν
 αὐτῶ οὔσι — αὐτοῦ οὔσι
- C ὑμῶν — ἡμῶν
- D ἐν ὀλίγοις ῥήμασι — omittit hic, inserens
 post ἀπλότητα
- E Παυλίνου — sic, ut apparet, 1 manus,
 sed 2 manus supplens evanida παυ-
 δίνου
 Δεσίῳ — δεσίῳ ἐθ'
 Ἰουλίῳ — Ιουλίῳ Ἰνδικτιῶνος γ'
 Βιθυνίας — βιθυνῶν
- 880 τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
 κρίναι — κρίναι
 καὶ εἰ — καὶ εἰς
- B ἑτέρας — sic ex rasura, primo erat ἡμε-
 τέρας
 ἡ τρεπτὸν — ἡ κτιστὸν, ἡ τρεπτὸν
 Σαβελλίῳ — σαβελίῳ
- C συναποσθῆναι — συναπωσθῆναι

- D ὑπουλίας — ὑπουχίας, sed χί 2 manu
est cum prior scriptura perierit
- 881 Σπανίαν — ισπανίαν
ταῖς κατ' Αἴγυπτον — τοῖς κατ' Αἴγυπτον
- B τῆς κατά Συρίαν — τοῖς κατά συρίαν, sed
οἱ in τοῖς reficta 4 manu, quantum
apparet, ex ἤς
ἐκατέραν — ἐκατέρας
τῆς ἐν — sic primo, sed ipsa prima ma-
nus correxit τοῖς ἐν
Καππαδοκίας — καππαδοκείας, sed statim
infra per compendium scribit, ex quo
non liquet de scripturae varietate
Πόντον Πολεμαϊκόν — πόντου πολεμαϊκοῦ
Θεωνᾶς — Λεωνᾶς, sed in A minio scripto
erravit amanuensis posterius appo-
nens
ταῖς — τοῖς
Ἑλλήσποντον — ἐλλήσποντον
- C τῆς — sic et codex sine correctione
Ἰλλυρικόν — Ἰλυρικόν
- D Σαρδικῆς, ταῖς — σαρδικοῖς· τοῖς
Καλαυρία — καλαβρία
Καρθαγένης — καθαργαίνης
ἀμφοτέρας — ἀμφοτέραις
Γάλλων — γάλων
ἐπισκοπικῆς — ἐπισκοπῆς
- E τότε ἀναγνώστη ὄντι — ὄντι ἀναγνώστη
τότε
πανταχοῦ — post hanc vocem per com-
pendium aliam addit secunda manus,
quam extricare nequivi
- 884 Κωνστατίνος — Κωνσταντίνος
πάντων τῶν συνδραμόντων — πάντων ἡσθεῖς,
ἀνέστη ἐκ τοῦ θρόνου ἐπὶ παρουσίᾳ παν-
τός τοῦ πλήθους, τῶν τε ἀγίων ἀρχιερέων
καὶ πάντων τῶν συνδραμόντων
- B τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν — τοῦ θεοῦ ἐκ-
κλησιῶν
δεῖτα — δῆτα
ἐκατέρου — sic nunc correctum prima
manu, primo erat ἐκατέρων
- C ὁμοφρόνας — ὁμοφώνως
- D ἐγράφως — ἐγγράφως
- E τῶν Ναυατιακῶν — primo τοῦ Ναυάτων,
deinde ex correctione senioris manus
minio Ναυάτου
ἐκεκλήκη — κεκλήκει
Κωνστατίνος — Κωνσταντίνος
- 885 μετανοοῦτας — μετανοοῦντας
τοῦ μυστηρίου — τῶν μυστηρίων
- C πολιτευσόμεθα — πολιτευσόμεθα
ἀγιαζούσαις — ταῖς ἀγιαζούσαις
ἐν ταπεινοφροσύνῃ — μετὰ ταπεινοφροσύνης·
κόπον — τόπον
- D ἐγείρεται — sic prima manu, seniori
ἐγείρηται
- E ἱερομένων — ἱερωμένων
ἱερομένους — ἱερωμένους
ἐπέχειν τὸν τόπον — ἐπέχειν, et serius in
margine τύπον additur ex indice in-
serendum ante ἐπέχειν
τοῦ κυρίου — αὐτοῦ τοῦ κυρίου
τούτων — τοιοῦτον
- 888 ἀνιέναι secundo — omittit
- B βαπτίσει ὑμᾶς — βαπτίσει
- C μὴ τῷ — ἐπὶ τῷ, sed ἐπὶ seniori manu
superscriptum priori scripturae quae
periit
- D βοᾶ — καὶ βοᾶ
- E ἀπαθανάτισας — sic prima manu, se-
cunda ἀπαθανάτισασα
- 889 οὕτω — οὕτως
- C καθαρά, ἀγία γῆ — καθαρά ἀγία· γῆ
- D Περὶ εὐνούχων ἀποκοψάντων ἑαυτοῦς —
post ista addit Περὶ τῶν ἀποκοπτόν-
των καὶ εὐνουχισάντων ἑαυτοῦς: omittit
vero ἄ., ut etiam in sequentibus sem-
per numeros omittit
- 891 πρῶσιεται — προσίεται
- II, tit. πραχθέντων — προαχθέντων
προσάγειν — προάγειν, ut conjectura mar-
ginis
νεόφυτον — νεόφυτον
ψυχικόντι — ψυχικόν τι
- III, Ἀπηγόρευσε — Περὶ τῶν συνεισάκτων ἀπη-
γόρευσε
μήτε ἐπισκόπω, μήτε πρεσβύτερω — μὴ
ἐπισκόπω, μὴ δὲ (sic passim more
codicum pro μηδὲ) πρεσβυτέρω
- 893 μὴθ' ἔλωσ — μήτε ἔλωσ
μητέρα ἢ ἀδελφὴν ἢ θεῖαν — μητῆρ· ἢ
ἀδελφῆ· ἢ θεῖα
- IV συναγομένους — συναγομένων fuit, sed
nota compendii ὧν ex parte abrasa
fuit, quin nova lectio apponeretur:
praecedit ut in editione τρεῖς
ποιεῖσθα — ποιεῖσθαι

- V καλῶς ἔχει — καλῶς ἔχειν
 895 μετοπώρου — μεθοπόρου, *seniori manu*
 μεθοπώρου
 VI tit. αὐτὸς πρὸς τοὺς — αὐτὸς τοὺς
 ὁμοίως δὲ καὶ — ὁμοίως δὲ
 VIII tit. Περὶ — Περὶ τῶν
 ἀποστολικῆ καὶ καθολικῆ — καθολικῆ καὶ
 ἀποστολικῆ
 χειροτονοῦμένους — χειροθετοῦμένους
 τουτ' ἔστι — τουτέστι, καὶ
 κοινῶν — κοινῶν
 897 δόγμασι τουτ' ἔστι *usque ad* ἔνθα μὲν *ex-*
clusive — *omittit erroneam repeti-*
tionem
 χειροτονηθέντες — χειροθετηθέντες
 δοκοῖν — δοκεῖ
 αὐτὸν — αὐτοῦ
 ἀρέσκοι — ἀρέσκει
 χωρεπισκοπῆς — χωρεπισκόπου
 X, tit. παυόντων — παιονόντων
 τῶ κανόνι τῶ ἐκκλησιαστικῷ — τῶ ἐκκλη-
 σιαστικῷ κανόνι
 γνωθέντες — γνωσθέντες
 XI, tit. τῶν παραβάντων — παραβάντων
 Λικινίου — λικινίου
 μεταμελῶνται — μεταμέλονται
 899 πτὰ — ἐπτὰ
 εὐχῶν — *sic 1 manus, senior voluit* ἐθῶν
 XII, tit. κόσμον — τὸν κόσμον
 καὶ βενεφικίους κατορθῶσαι τὸ στρατεύεσθαι
 — *omittit*
 ἐπιστρέφειν — ἐπιστροφῆν
 τὸν χρόνον τὸν ὀρισμένον — τὸν ὀρισμένον
 χρόνον
 διαφόρως — ἀδιαφόρως
 XIII ἐξοδεύει — ἐξοδεύει
 ἐξετασθεῖν — ἐξετασθέν
 904, XV τοιοῦτό τι — τοιοῦτόν τι
 τοιοῦτῶ — *omittit*
 ἀκυρωθήσεται — ἀκυρωθήσεται
 XVI, tit. προῦβλήθησαν — προεβλήθησαν
 κανόνα εἰδότες — εἰδότες κανόνα
 ἑαυτοῦ — αὐτοῦ, *ut ex spatio et spiritu*
liquet, cum ante a foramen sit in
charta
 903 αὐτοῦ — αὐτοῦ
 τοῦ κανόνος ἔσται — ἔσται τοῦ κανόνος
 XVIII τούτους — τούτοις
 θέλοι — θέλει

- XIX, tit. προσελθόντων — προελθόντων
 ἐξετάσθησαν — ἐξετάσθησαν
 χειροτονεῖσθωσαν — χειροτονησθωσαν
 905 φυλαχθήσεται — παράφυλαχθήσεται
 μὴ χειροθεσίαν — μήτε χειροθεσίαν
 XX, tit. τῆ κυριακῆ — κυριακῆ
 τούτου — *sic prima scriptura, sed se-*
riori manu τοῦ, *eraso* του
 A ἐγγράψαντο — ἐγράψαντο
 ἐκθέσθαι τῶν — ἐκθέσθαι τινέσ τῶν, *ut*
conjectura marginis, quae male scri-
bitur πνέσ
 ὀρισαί — ὀρίσθαι
 B ἱερομένους — ἱερωμένους
 C μὴ μὴν — οὐ μὴν
 μέγας — *omittit*
 ἀνατρέφεσθαι — ἀναστρέφεσθαι
 908 καταλήψαντες — καταλείψαντες
 ἀθροισθείσης — συναθροισθείσης
 ψήφῳ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως — *o-*
mittit
 B Χρῆστος δὲ — *sic prima manus, secunda*
autem χριστὸς (*per compendium scri-*
bens) δὲ τὲ
 τὴν τῆς — τὴν αὐτῆς
 αὐτῶ. ἀλλὰ μὲν — αὐτῶν· ἀλλὰ
 ἐξ ἀπάτης — ἐξαπάτης
 ἐγὼ ἐντεῦθεν τῶ λόγῳ ἐπὶ τὰ — ἐντεῦθεν
 τῶ λόγῳ ἐγὼ ἐπὶ τὸ
 ἀπέστειλε — ἐπέστειλε
 C παροικίας — παροικίας
 πρωτοστατῶν — προστατῶν
 τάτε — τὰ τε
 Μελήτιον — μελίτιον
 Μελητίου — μελιτίου
 D Ἐπεὶ δὲ — Ἐπειδὴ δὲ
 Μελήτιος *his* — μελίτιος
 ἔστερξε — ἔστερξε
 δὲ — *sic prima manus, secunda* δὴ
 909 ταῖς ... ἐκκλησίαις — τῆς...ἐκκλησίας
 συνόδου τῶν ἐπισκόπων. Ἡ ἀγία καὶ μεγάλη
 σύνοδος τῆ ἀγία — συνόδου τῆ ἀγία
 Νικαία σύνοδον — νικαία συναχθέντες, καὶ
 τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον
 B Χριστοῦ — θεοῦ
 παρανομίαν — τὴν παρανομίαν
 ἐπὶ παρουσίᾳ — ὑπὸ παρουσίᾳ
 ἡμῶν βασιλέως — βασιλέως ἡμῶν
 παμψηφοὶ ἔδοξαν — παμψηφί ἔδοξαν

- C τὸν τοῦ υἱὸν Θεοῦ — τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ
καὶ κτίσμα — καὶ κτίσμα ὀνομάζοντος καὶ
ποίημα
τέλους τετύχηκε — τετύχηκε τέλους, sed
τέλους suppletur seriori manu
αὐτοῦ ἀσέβεια — αὐτοῦ ἡ ἀσέβεια
- D καὶ βλασφημίας — καὶ τῆς βλασφημίας
προσώπων — προσώπων
Μελιτίου — μελιτίου
Μελήτιον — μελίτιον
- 912 ἔχειν μὲν — ἔχειν
ὀνόματα — ὀνόματι
τῶν..... ἐπισκόπων τῶν — τοῦ..... ἐπι-
σκόπου, τῶν
ὕμετέρας — ὕμετέραις
- B ἀλλὰ ἀκηλιδώτους — ἀλλ' ἀκηλιδώτους
συμβαίη — συμβαίη
προληφθέντας — sic prima manu, se-
cunda προσληφθέντας
Μελιτίου — μελιτίου
- C ἀγίου — ἀγιωτάτου
- D ὑμῖν, καὶ πᾶσιν ὑμῖν — ὑμῖν (quod prima
manu refictum ex ἡμῖν), καὶ πᾶσιν
ἡμῖν
φιλάσσουσι — φυλάσσουσι
ἀγνωτάτην — ἀγνωτάτην
- E παρὰ — διὰ
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ — ἰησοῦ
χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν
- 913 ἑτεροίως ὑμῖν — ἑτεροίως ἡμῖν
- B ἐπιβαλόντες — ἐπιβάλλοντες
εὔτε — εὐτέ
- C γεγεννημένον — γεγεννημένον
- D κρῖναι — κρῖναι
πάντως — πάντοτε
ἐγνωμεν — ἴσμεν
- E μαρτυρόμεθα — μαρτυρώμεθα
δι' ἀποδείξεων — ἐξ ἀποδείξεων
- 916 ἠρμήνευσε — ἐρμήνευσε
σωμάτων — sic nunc ex rasura, primo
erat ἀσωμάτων
θεῖοις δὲ — θεῖοις τε
τήν δε — τήνδε
πεποιήκασι — πεποιήκασιν
- B Πιστεύομεν — Πιστεύω
τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
οὐρανῶ, τὰ τε ἐν τῇ — τῷ οὐρανῶ, καὶ ἐν τῇ
- C καὶ ἐνανθρωπήσαντα — ἐνανθρωπήσαντα
κρῖναι — κρῖναι

- D καταλαμβάνομεν — κατελμπάνομεν, mar-
go editionis καταλμπάνομεν
ἐπερωτήσεις — ἐπερωτήσασι, sed in se-
quentibus ut editio
καὶ ἐβασανίζετο ὁ — ἐβασανίζε τε ὁ
τῆς οὐσίας αὐτοῦ — αὐτοῦ τῆς οὐσίας
- E καταδεξάμεθα — κατεδεξάμεθα
τῶν λοιπῶν — manu altera haec in
margine, quae ab initio ex parte pe-
rierunt: ... νίζειν... ὦθ... δο... οἰ-
δαίμο..... ἀν'.... εἰπεῖν | » τῶν λοιπῶν
κτι - | » σμάτων τῶν | » διὰ τοῦ υἱοῦ γε - |
» νομένων. οὐ - | δὲν ἕτερον βούλεται, ἡ
ὅτι καὶ ὁ υἱὸς κτίσμα δι' οὗ τὰ λοιπὰ
κτίσματα γέγονεν αὐτοῦ πρῶτον παρὰ
τοῦ θεοῦ γεγονότος. εἶτα ἔτι δηλότερον.
ἐπάγει γὰρ διὸ δὴ | » μὴ εἶναι αὐτὸν |
» ποίημα τοῖς | » δι' αὐτοῦ γενο - | » μέ-
νοις ἐμφε - | ρὲς ἀλλὰ ποίημα δηλονότι,
κρείττον δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων.
κρείττονος — κρείττον
- 917 πατρός — sic primo, sed nunc eraso ;
finali vocis per compendium scriptae
nihil substitutum, et τοῦ praecedens
intactum est
δικαιαίρεσιν — διαίρεσιν
πατρί, τὸ — primo item πατρί, τὸ, dein
ipsa prima manus ex τὸ fecit τοῦ
ἀφομοιοῦσθαι — ἀφομοιωῦσθαι
αὐτῷ τοῦτον — αὐτὸ τοῦτον
- B ἀναθεματισμὸν δὲ — huc referuntur, ut
apparet, quae manus altera, eadem ac
916 E, apposuit in margine, quae initio
ex conditione codicis legere non pos-
sum: καὶ ταῦτα τῆς αὐτῆς πονηρίας.
ἄλυτον — ἄλυπον, ut vult margo
τῷ, ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ τῷ — sic ex cor-
rectione ipsius primae manus; primo
erat τὸ..... τὸ
- C καὶ αὐτῷ — καὶ αὐτὸς, sed dein, 2 forte
manu, καὶ αὐτοὶ
ἐπεὶ δὲ — ἐπεὶ μὴ δὲ (sic ex scriptura
in codicibus obvia)
χρόνου — χρόνῳ
συγχεῖσθαι — συγχεσθῆναι
τῷ παρὰ — sic ex correctione primae
manus; primo erat τὸ παρὰ
πᾶσιν — πάντων, sed vox in charta male
habita reficta seriori manu

- γεννήσεως — huc refero quae margini apposuit altera manus, eadem quae supra 916, E, et ex parte evanuerunt: ἐνταῦθα δὲ οὐ σαφῶς ἄγαν μαν... νεται (μανθάνεται) ὁ.....
- D πάντα — sic primo videtur fuisse, sed erasa litera quae super τ erat, effectum ipsa prima manu πάντων. Et his fere in margine respondet nota serioris manus σημείωσαι
αὐτοῦ — αὐτὰ, ut conjectura marginis editi
Ταῦτα — in margine eadem manus serior, ut supra, haec apponit, quae hic illic vel evanuerunt, vel cum charta perierunt: ὦδε δὲ τιν... τεκμερι... εἰ μὴ τοῖς... ναντ... ρρο. ν.... υς... περαπολογεῖται καὶ τὸ κεκρυμμένον τῆς διανοίας καθίστησι φανερόν. Una alterave vox ante ὦδε, quarum vix certa vestigia ... ονη.... non huic notae, sed alteri pertinere videntur
ὁμῖν — ἡμῖν
κεκρυμμένον — prima manus κεκρυμμένον (sic cum duobus μμ), secunda κεκρυμμένον, ut margo codicis supra
τε καὶ — καὶ
- E ὑφ' ὑμῶν — ὑφ' ἡμῶν
ὁμολογημένοις — sic ex correctione secundae manus, prima manu ὁμολογησ...μενος, ubi ex ratione literae μ videtur ὁ fuisse erasum, non ἄ
- 920 Κωνστατῖνος — κωνσταντῖνος
ἀφανισθῆναι — sic nunc ex rasura, sed duae fere literae abrasae ab initio a vocali incipientes cum spiritu leni: ex ratione rasurae non videntur fuisse ἐξ
- B εἴτι — εἴ τι
εἴτις — εἴ τις
συνταγὴν — συντεταγμένον
- C φυλάξῃ — διαφυλάξει, et 2 manus διαφυλάξοι.
- D μεθ' ἡμῶν — καθ' ἡμῶν, ut conjectura marginis editi
- 924 πλειόνων — πρὸς
παρ' ἡμῖν — παρ' ὁμῖν
ἀδελφούς — ἀγαπητοὺς ἡμῶν ἀδελφούς
ἴωμεν — ἰκώμεν, sed in margine prima manu γράφε καὶ ἰώμεν, ubi accentus
- acutus primo, ἴωμεν, sed dein eadem manus ἰώμεν
- B τριακοσίοις — omittit
ἔστιν ἕτερον — ἕτερόν ἐστιν
γνώμη, μάλιστα — γνώμη μάλιστα
ταῖς διανοίας — ταῖς διανοαίς
τὴν ἀληθεστάτην — cum pars horum evanuisset, secunda manus male re finxit τὴν (?) καὶ ληθο, relictis sequentibus στάτην
ἐπανάητε — ἐπανά-τε, dein ipsa prima manus, ut apparet ex accentu, erasa litera, ἐπάνητε
οὐδέπω — οὐδὲ πώποτε
ὅτι περὶ — ὅτι περ
- C φυλάξῃ — διαφυλάξει
ἀπέστειλε — ἐπέστειλε
τῇ συνόδῳ — τῆς συνόδου
κινῶν — κοινῶν
- D ὁμογνώμων — ὁμογνώμων
ἴσιν — τάζιν, ut margo editionis
ἀγνωτάτη — ἀγνωτάτη
ἔνεκα — ἔνεκεν
τυγχάνων, συμπαρῶν — sic primo, sed ipsa prima manus, ut videtur, τυγχάνω συμπαρῶν
ἀρνησαίμην — ἀρνήσοιμι
- E τί, ὑπολείπεσθαι — τί ὑπολείπεσθαι
- 924 τέρα ἀγχινοῖα ἀρέσκειν ὑπεσχόμεν, ἵν' ὅπερ δ' ἂν τί δὲ σεμνότερον — ἢ τί σεμνότερον: cf. infra ad E
ἔθους — ἔθους
ταύτης — ταύτην
- B κοινῶν — omittit
- C ὑμετέρων — ἡμετέρων
πάντως — πάντοτε
ἔθει — αἰσθήσει
τοῦτ' ἐστι — τουτέστι
- D τοῦτ' ἐστι — τουτέστι
ταῖς νηστείαις — ταῖς νηστείαις
- E ὑμετέρα κατὰ — ὑμετέρα ἀγχινοῖα ἀρέσκειν ὑπεσχόμεν, ἵν' ὅπερ δ' ἂν κατὰ: ista errore tythetae in editione omitta hic translata fuerunt ad initium columnae 924
- 925 Σπανίαν — ἰσπανίαν
Γαλλίαν, Βρετανίαν — γαλίαν καὶ βρετανίας
ἔχειν — σχεῖν
κεφαλαιωδέστερον — κεφαλαιοδέστικτον (sic)

- B συντελείσθαι — συντελείσθαι
 κάλλιον — κρείττον
 τούτων — τούτων ούτως
 διατηπωθέντων — διατυπωθέντων
- C διαπράττειν — διατάττειν
 ἡμετέρας — ὑμετέρας
 ἔνεκα — ἔνεκεν
 ἡμετέρας — ἡμετέρας
 φυλάξοι — διαφυλάξοι
 ἀδελφοί — ἀδελφοί μου
- D ἀπίστηλε — ἀπίστειλε
 κατὰ ταύτον — sic ex correctione prima manus, primo erat κατ' αὐτῶν
 τὸ εἰς Χριστὸν ἐδραῖον τοῦ πάθους — τὴν εἰς Χριστὸν τοῦ πάθους ἐδραῖον
 ἐλκύσειεν — ἐλκύσειν
- E χορηγήσθαι — χορηγήσθαι
 ἀειπαρθένοις — ἀειπαρθένοις
- 928 λοιπὸν μία — μία λοιπὸν
 συμφωνηθεῖσα, συναπτομένων — συμφωνηθεῖσας συναπτομένων, sed ipsa prima manus correxit ut editio
 εἰς ἓν — ἓν
 • δῆτα — δὲ
 ἀφθόνους διαδόσεις — διαδόσεις ἀφθόνους
 ἑκαταδεκάτῳ — ἑξκαιδεκάτῳ: in margine autem manu recentiori: σημειώσαι ὅτι τῷ ις' πρὸς τῷ ἡμίσει ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ μέγας κωνσταντῖνος τὴν ἐν νικαίᾳ συνήγαγετο σύνοδον· τῷ εἰκοστῷ δὲ ταύτην τὸ (τὰ videtur refictum) τῆς πίστεως καλῶς κυρώσασαν διελύσατο
- B περὶ τῶν τῆς — περὶ τῆς
 τε περὶ τῆς — τε τῆς
 κριθέντα καὶ ὀρισθέντα — κριθέντων καὶ ὀρισθέντων (των uno τ superscripto redditur in ultima voce)
 τῇ δε τῇ — τῇδε τῇ
 σπουδάσματα — ἀγγράμματα
- D τοῦ βασιλέως — βασιλέως
 ἀρμόδιον — ἀρμόδιον
 διεπέμψατο — διεπέμψαντο
 τοῦ Θεοῦ καὶ — τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ
 ἢ σὺν αὐτοῖς — σὺν αὐτοῖς ἢ
- C κεκριμένα — κεκριμμένα
 Κουρδούβης — sic 1 manus, secunda κουρδούβης
- καὶ Ἰταλίαν, καὶ Σπανίαν πᾶσαν — καὶ σπανίαν, καὶ ἰταλίαν πᾶσαν
 οὔσιν ἕως — οὔσι μέχρι
 καὶ λιθύην — λιθύην
- E Καισαρείας, ταῖς — καισαρείας τῆς
 Φοινίκην — φοινίκην
 ταῖς κατὰ Συρίαν — τῆς κατὰ Συρίαν
- 929 Πόντον Πολεμαϊκὸν — πόντου πολεμαϊκοῦ
 Ἑλλήσποντον — prima manus ἑλλήσποντον, secunda manus ἑλλήσποντον
 τῇ Ἑλλάδι — ὅλη ἑλλάδι
- B ταῖς ὁμόροις — ταῖς ὁμόροις
 Καρθαγένης — καθαργαίνης
 Νουμιδίας — νομηδίας
 Μαυριτανίας ἀμφοτέρας, οὔσαις — μαυριτανίας, ἀμφοτέραις οὔσαις
 Γάλλων — γάλων
 Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε — Ἀλέξανδρος κωνσταντινουπόλεως, ταῖς κατὰ τὴν μυσίαν, καὶ τὰ τῶν ἀθηνῶν καὶ γάλων ἔθνη, καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλειςιν. Ἀλέξανδρος κωνσταντινουπόλεως τότε: a voce κωνσταντινουπόλεως nempe resiliuit amanuensis ad sequentia post praecedens μαρκιανουπόλεως
- C τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας — τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας, secunda manus τὴν ἐπισκοπικὴν ἱερατείαν
 κεκριμένα — κεκριμμένα
 ἀπέδειξεν — addit Ἐπληρώθη λόγος δευτερος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Et marg. minio eadem manu quae scripsit a fol. 1 ad 23: ζῆτει ... τοῦ τρίτου λόγου ἐν τῇ ἀρχῇ· λείπεται γὰρ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν ὧδε. σημείον τόδε, nempe semilunula miniata. Cf. supra in Quaternione I, p. vii-viii.
- ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ — omittit
- D ὡπερ — ὡσπερ
 τῇ φύσει — τὴν φύσιν
 ἀπολλῶι — ἀπολλῶη
 οὗτος ἂν οἶμαι τρόπον — τρόπον οὕτως ἂν οἶμαι
 προβάλλεσθαι — προβαλέσθαι
 τοιγάρ τοι καικῆν — τοιγάρτοι καὶ νῦν φανείσαν ἀπιστίας — sic primo, nunc ex rasura φανείσα ἀπιστία
 σοφοί — πιστοί

- ἐκέينو — sic primo videtur fuisse, nunc
ex rasura, et compendio pro ον pri-
ma manus ἐκέινον
- E ἐξεναντίας — ἐξ ἐναντίας
- 932 ο τῷ — οὕτω
τῆς σαυτοῦ πηγῆς — 1 manus, ut vide-
tur, τῆς αὐτοῦ πηγῆς, nunc ex rasuris
et correctionibus 1 manus τῆ σαύτοῦ
πηγῆ (sic et alibi σαύτοῦ)
λέγει; ἢ κατέχωμεν, φησὶν, οὐ — λέγει· ἢ
κατεχομένη φησὶν· ἦς, sed ἦς refictum
prima manu ex οὐ
ἢ γενέσθω — ἢ ante γενέσθω non appa-
ret in charta male habita
πέπτωκε — πέπτωκε γάρ
φυσὶν — φησὶν
δεινότησι — δεινότητι
- B σύ γε — σύγε
γοῦν σε ἢ τῆς — γοῦν σε, ἦγουν τῆς
οὕτω σοι — sic nunc et prima quidem,
ut videtur, manu, primo οὕτως σοι
2 μὴ — 2
- C τινα — τίνα
ἀξίας — ἀξίως
ἀποστάζοντι — ἀποστάζοντα
εἶτ' — εἰς
εἶπη τις — εἶποι τίς
εἶδειαν — εἶδειαν
- D ἡμῖν — εἶδειαν ἡμῖν
ἀγρίας του διανοίας — ἀγρίας σου,
sed ἀγρίας in rasura refictum ex
parte prima, ut apparet, manu, et
primo videtur fuisse ἀγρίας: post σου
vero rasura unius vocis, vel duarum
brevium, et marg. prima manu nota,
quae mihi videtur legenda ζήτει.
σαῦτο — τοῦτο
ἔρομαι — sic 1 manu, 2 ἐρήσομαι
- E σεαυτοῦ — εαυτοῦ
ἐρπετῶν και — ἐρπετῶν τὰ
ἐνιδρυθέντα — ἐνιδρυθέντα
δέ γε — δέγε
πλάττεσθαι — πλάττεται
σύ γε — σύγε
- 933 ὦ — sic primo, nunc ex correctione
1 manus &, sed sequitur intactum
κεκτημένε
λόγον — λόγον λόγον
εἶτι bis — εἶ τι
- τοῦτο οὔτε — τοῦτ' οὔτε
γεγενῆσθαι — sic primo, nunc eraso
altero v factum γεγενῆσθαι
- B τοίνυν μὲν — τοίνυν
ἀφαιρεῖς — ἀφαιρεῖς μὲν
οὐδεπώ ποτε — οὐδὲ πώποτε
προσθήκης δὲ χαρακτήρας — sic primo
apparet fuisse, sed ex correctione
primae ut videtur manus προσθήκην
δὲ χαρακτήρος
καὶ ἐκκλησίας — sic primo, nunc ex
correctione primae manus τῆ ἐκ-
κλησία
- οὖν δὴ — δὴ οὖν
- C ἦδη — ἦδύ
ἀπόλωλας — ἀπόλωλας
σεαυτὸν — εαυτον
ἀπελαύνουσιν — ἀπελαφρύνουσιν
δὴ — οὖν δὴ
σεαυτοῦ — incertum quid primo fuerit.
cum prima scriptura perierit, nec
quid secunda voluerit assequor
παροῦσαν — παρὰ σοῦ
- D Cf. Sibyllina Oracula, lib. III, p. 396.
ed. Gallaeo.
ἡμεῖς — sic primo, sed nunc ex correc-
tione 1 manus ἡμεῖς, sed sequitur
ut in editione τετολμήκατε
μὲν δὴ — μέντοι
- E μαρτύρομαι — sic ex seriori correctione,
primo fuit μαρτύρομαι
ἢ μὴν — ἡμῖν
δι' ἑλληνικῆς συντεταγμένον γλώττης —
ἑλληνικῆ συντεταγμένον γλώττη
περιστοιχισμένος — περιστοιχισμένος
- 936 περὶ οὐ — sic primo, sed ipsa prima
manus correxit παρ' οὐ, ut conjectura
marg. editi
καὶ τοι — Καὶ τοιγε
δεῖ — δὴ, sed 2 manus correxit ut
editio
δὲ ἀληθὲς — δ' ἀληθὲς
συναναγίνεσθε — συναναμίγυσθε
ἴατρος — οἴστρος
- B κατηνάγκασεν; — κατηνάγκασεν εἶεν
ἄφρων — ἄφρων
- C θερμότετε σὺ, τίνα — θερμότετε σὺ τίνα
τὸ κύρος δέσποτα — δέσποτα τὸ κύρος
δυνάμεως, ὦ πάτερ — δυνάμεως πάτερ

- ἡ παῖδα τὸν Χριστὸν τὸν σὸν — τὸν χρισ-
 τὸν τὸν σὸν παῖδα
 τὸν τῆς — τῆς
 τὸν τόπον — τόπον
- D τὴν σὴν οὐ πάντες ἐνεργείαν — τῆς σῆς
 οὐ πάντες ἐνεργείας
 πάντα σου — ἐπὶ πάντα σοι
 ἐπ' ἄκρον — ἐπ' ἄκρων
 οὐσίαν — οὐσίαν οὐσίαν
- E ὀλέθριε — ὀλεθρε
 τοῦτό ἐστι — τοῦτ' ἐστι
 ὡσπερ — ὡσπερεὶ
 συνθάρχειν — συνάρχειν
 ἐφάρμοσον τῷ — ἐφάρμοσον, φημί, τῷ
 καὶ τὸ φοβείσθαι — *omittit*
- 937 μῆστωρ — μῆστορ
 δεῖ — δὴ *ex refictione 2 manus, cum
 prima scriptura perierit*
 γέσου — γέ σου τῆ
 ἂν ἀναλίσκη — ὦν ἀναλήσκη, *sed ἡ ἀναλή
 reficta 2 manu, cum prior scriptura
 perierit*
 ὁ κόσμος — δὴ ὁ κόσμος αὐτοῦ
 εἶπουν — ἤγουν
- B κατὰ τοῦτο — παρὰ τοῦτο
 τῆς αὐτοῦ — αὐτοῦ τῆς
 ὄλωσ — ὄλωσ
- C ὁρᾶτε δὴ, ὁρᾶτε πάντες — ὁρᾶτε δὴ πάν-
 τες, ὁρᾶτε
 ἐνεσχημένος — ἐνισχημένος
 ἰῶ — ἰῶ
 ἀναμιγνύουσιν — ἀνακινούσιν
 πᾶν — πᾶν κατισχνωθὲν
 καὶ θρήνων — καὶ ῥύπου καὶ θρήνων
 μυρίων — μυρίων τῶν
 ὄλωσ — ὄλωσ
- D σε πεποιήκασιν. αὐτίκα — πεποιήκασιν
 αὐτίκα
 ἀπολώμεθα — ἀπολώμεθα
 ἀπόνηψαι δὴ σαυτὸν τῷ Νεβίω — ἀπό-
 νηψαι δὴτα (*sic accentus*) τῶν ὦν
 ἤλωσ σαυτὸν
 ἄρα γε — ἄράγε
- E τοσοῦτον — τοῦτον
 ἀλλ' ἐκεῖσε — *in margine seriori manu
 crux appicta*
 καὶ λέουσιν ἑαυτοῦς — ἑαυτοῦς καὶ λέουσι
- 940 μάλα — μάλλον
 οὐ γὰρ δὴ — οὐδὲ γὰρ δὴ
- σχηματικῆ, ἐπιεικίαν τε καὶ πραότητα —
 σχήματι, ἢ ἐπιεικείᾳ καὶ πραότητι
- B καὶ τρὺς ἐταίρους — *marg. seriori manu
 crux appicta*
 εἰ σαυτῷ πιστεύεις, καὶ ἔρῳσαι — εἰ ἔρ-
 ῳσαι
- C παραδήγματός — παραδείγματός
 τὰ κατὰ — κατὰ
 ἐπιγνούς, ἐν σοὶ — ἐπιγνούς ἐν σοὶ,
 συνησθήσομαι — συνθήσομαι
 διαφυλάξοι — *sic videtur 2 manu, 1
 manu est διαφυλάξει*
- D τοῦτ' ἐστι — τουτέστι
 ὁ τοῦ Θεοῦ — τοῦ θεοῦ
 τὴν πίστιν — πίστιν
 ἦ — ἦ, *et manu seriori ἦ, spiritu non
 mutato*
- E τί οὖν ἐστι; τί — τί οὖν. ἐστι τί
- 941 τούτοις — *prope hanc vocem in mar-
 gine index notae vel lectionis, quae
 tamen deest*
 ὄρμαξ — ὄρμαξ;
 σεμνότερον — σεμνότατον
 ἐξελέξατο — ἐπελέξατο
 πλάνην — *sic correctione serioris ma-
 nus, 1 manus πλάνη cum jota ad-
 scripta*
- B διδασκαλίαν τῷ — διδασκαλίαν καὶ τῷ
 ἀγνοίας — ἀγνοίας
 ἔπειτα δὲ τὴν μὲν — ἔπειτα μὲν, τὴν μὲν
 τὸ — *sic ex correctione, quae videtur
 serioris manus, primo με
 ὑμετέρας — ἡμετέρας, ut apparet, sed erat,
 vel correctum confuse ὅ pro ἡ
 ἔτι — ἐπὶ*
 τὸ τῆς — τὸ τὴν τῆς
- C ὡς ἡμᾶς — ὡς ὑμᾶς
 ἡ τὸν — ἡ τὸν
- D συνέστηκεν εὐκοσμία, — εὐκοσμία συνέ-
 στηκε, *in eὐ vera vocis εὐκοσμία se-
 rius superscriptum fuit δι, voluitne
 corrector διακοσμία?*
 ὦ ἀγαπῆτοι ἀδελφοί, — ἀγαπῆτοι ἀδελφοί;
 ἐπαγγέλλεσθε — ἐπηγγέλλεσθε
 ὑμᾶς — τοῦθ' ὑμᾶς
 πανώλους — πανώλου
 ἐστι ὁ — ἐστὶν ὁ
- E χαλαλεπωτάτη — χαλεπωτάτη
 περὶ τῶν — *omittit*

δι' ὧν — sic primo, sed ex correctione.

1 manus effictum δι' ὧν

μη δ' ἐμέ τις — μη δέ με τις

944. Ἀσεβίῳ — εὐσεβίῳ

καλεῖσθαι — καλουμένους

δεινῆ — δεινῶν

B αὐτῶ — αὐτῶν

συνετетаράχει — συνεπεπράχει

ὑμετέρα — ἡ ὑμετέρα

ὁ μόνριαν ἄσασιν — ὁμόνοιαν ἄπασιν

C κἄμἐ — καὶ ἐμέ

D οὔτοι καλοί — οὔτοι οἱ καλοί

ἐξωρισθῆναι — ἐξορισθῆναι

ἡμέτερόν — ὑμέτερόν

καὶ συνεστηχέναι — συνέστηχε

E εἴτις δῆ — εἴ τις δὲ

τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν

φυλάξοι — διαφυλάξει

945 Ὅστι — Ὅσα

ἡ ἰσχὺς — omittit

ἐμμένοντες — ἐμμένοντες

τῶτο — τοῦτο

B ὀλίγον — ὀλίγων

εἴτις — εἴ τις

ὁ θεός σε διαφυλάξοι, ἀδελφε ἀγαπητέ

— ὁ θεός τὲ διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί

Columna 866, A, loco incipienti a τὸ

αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ κτλ. in margine

prima manus apposuit δρα

LIBER SECUNDUS MACHABAEORUM, ET LIBER TOBIAE

CUM ALIORUM FRAGMENTIS
SECUNDUM VETEREM LATINAM VERSIONEM
EX CODICE AMBROSIANO ITERUM EDITI.

Consilium mihi dabit Sac. Amedeus Peyron anno 1861, ut denuo ederem veterem libri secundi Machabaeorum versionem Latinam, quam ille ex codice Ambrosiano *E*, 26, olim 76, *Inf.* vulgaverat Stuttgartiae et Tubingae anno 1824 in adnotationibus ad Inventarium librorum Monasterii S. Columbani de Bobio, quod inseruit operi *M. T. Ciceronis Orationum pro Scauro Fragmenta*. Editionem enim illam sibi displicere dicebat in literis ad me datis, nec vacat referre quibus de causis; spero autem neminem, qui cum illa hanc novam conferat, reprobaturum esse venerandi senis atque doctissimi in primis viri consilium.

Sed praeter consilium ejus ut etiam maturius ederem impulit ignorantia, quam de illa editione ac propterea de ipsa versione obtinere vidi; quamquam nolim acerbius ignorantes vituperare, cum et liber, in quo edita fuit, satis rarus videatur, nec aequum sit crimini dare viris doctis, quod eam versionem nescirent exstare in libro, in quo ex titulo nihil simile vel suspicari liceret. Ne ceteros commemorem rerum Biblicarum tractatores vel hujus libri commentatores, omnino silent de nostra versione Herman-

nus Roensch in libro *Itala und Vulgata*, edito anno 1869, et nuperus nostri libri editor cum critico apparatu Otto F. Fritzsche in opere *Libri apocryphi V. T. Graece*, 1871; cui quidem idem fere jam acciderat in critica editione libri *Judicum secundum LXX Interpretes* anni 1867. Cum enim Italae, quam dicunt, fragmenta paullo auctiora, quam essent in magno opere Petri Sabatier, suae editioni subnectenda curaret, non novit quot et quantas jam anno 1864 in *Opere Variarum Lectionum V. Lat.* protulerat Carolus Vercellone additiones veteris Latinae versionis, vel versionum, et plerasque saltem verae, ut putarem, Italae, quae quidem, si simpliciter notissimis verbis S. Augustini instemus, versio erat a ceteris apprimae distincta.

Et huic Italae versioni nostram libri secundi Machabaeorum inclino ut adjudicem, quia quas notas illius S. Augustinus indicabat, in nostra reperire mihi videor prae vetustissima alia versione, quae in Vulgatam editionem recepta est. Amorene nimio textus, quem edo, abripior? Omnino non, et spero mihi fidem non denegandam, quia Italam versionem omnino recentiore illa ego judicarem,

atque seculo demum quarto ortam, vel saltem refictam ex codicibus Graecis, qui etsi, quia comparati ad archetypum Hebraeum in libris qui in illo exstant, fideliores quam purus textus LXX illum referebant, in huius tamen crisi minus prae textibus vetustioribus valent. Sed res meretur ut altius investigetur, et ad calcem editionis conabor et ipse aliquid in hoc Italiae versionis argumento.

Libro secundo Machabaeorum utile putavi addere editionem aliarum partium, quas idem codex exhibet veteris versionis Latinae, et jam ex aliis codicibus edidit Petrus Sabatier. Sunt autem liber Tobiae, Oratio Salomonis, Esther I, 1-II, 23 et additamentum LXX ad finem Job. His accedet editio aliquot fragmentorum Exodi veteris versionis Latinae ex alio codice, quae olim dare statueram in Praefatione Exodi Syro-Hexaplaris; sed melius puto similibus hic conjungentur. Ut potius quam collationem cum textibus Sabatier, denuo ederem, eo motus fui, quod laboriosa nimis collatio fuisset et vix ipsa editione brevior.

Codex Ambrosianus notatus *E. 26. olim 76. Inf.* membranaceus, duplici columna exaratus, est formae maximae, fere 0,445 altus, 0,295 latus, sec. X. Erat olim Monasterii S. Columbani Bobii, in quo fuit certe jam ab undecimo seculo, ut arguitur ex apographo illius aetatis conventionis inter Abbatem Bobiensem Raperum et Episcopum Albanensem Liutardum, quod paginae codicis vacuae post Ecclesiasticum inscriptum fuit. Sed scriptusne fuerit Bobii codex, non liquet ex adnotatione ad calcem manus senioris seculi XIV, quae est: *Hanc bibliothecam ab auderico abbate usque in finem libri regum iussa est scribi. Consumata uero et in uno volumine consuta ab luniberto exi-*

guo abbate. Felix etc. Nam, ut ait Peyron, op. cit. p. 125, nullus Audericus aut Lunibertus occurrit in Catalogis Bobiensium Abbatum. Ceterum jam codex non est completus, ut ex subscriptione indicaretur, sed incipit omnino cum Paralipomenis, a quibus pars Luniberti exordiebatur, et primo quaternioni in fine apponitur manu coeva nota illius XXXVIII. Occurrit codex et in Inventario supra dicto p. 2. « In hoc volumine infrascripta continentur videlicet: 4. Biblie pars secunda videlicet Paralipomenon. Proverbia. Ecclesiastes. Cantica Canticorum. Liber Sapientie. Ecclesiasticus. Job. Tobias. Judicht. Ester. Ezere. Machabeorum. Hezechielis. Danielis. liber XII. prophetarum. Ysaïas propheta. Epistole Pauli. magui voluminis. asser. » Et reapse, ut obtinere in codicibus Bobiensibus refert Peyron op. cit. p. xxxiii, et ipse in pluribus vidi, in fronte folii 1 est manu sec. X vel XI nota: *Liber sancti columbani de bobio*; et superius nota manu descriptoris Inventarii praeter n. 4: *Iste liber est Monachorum Congregationis sancte Justine de obseruantia ordinis sancti Benedicti residentium in Monasterio sancti Columbani de Bobio. Scriptus sub numero 4.* In secundo autem duorum foliorum membranaceorum, quae codici biblico praeceunt, eadem est nota Inventarii et alterius manus ac praecedentis, vix in ullis plenior ac concinnior; hujusmodi enim est: « In hoc uolumine infrascripta continentur. videlicet. Paralipomenon I et II. Proverbia Salomonis. Ecclesiastes. Cantica Canticorum. Liber Sapientie. Ecclesiasticus. Job. Tobias. Judith. Hester. Esre I et II. Machaborum (sic) I et II. Hezechiel. Daniel. Liber .XII. prophetarum. Ysaïas. Epistole Pauli apostoli .XIII. » Ex his patet codicem ad annum 1461

extitisse in Coenobio Bobiensi; ibique ad annum 1606 remansisse liquet ex nota apposita initio auctore Antonio Oligiati, primo Bibliothecae Ambrosianae Praefecto, qui, uti solebat, etiam codicibus qui curante Cardinali Federico Borromeo ab illo Coenobio illati fuerunt non sine remuneratione in Bibliothecam, notitiam praemittebat, unde importati in eam fuerant. Cum demum etiam codicum Bobiensium inspiciendorum causa Amedeus Peyron ad Bibliothecam nostram venisset, notitiam codicis dedit, et secundum librum Machabaeorum descripsit et edidit.

Ei qui meam libri Machabaeorum editionem conferet cum illa Amedei Peyron, magna varietas offeretur prima fronte, sed valde imminuetur, si ratio utriusque consideretur. Ceteroquin aliud est obiter codicem describere et edere, aliud semper prae manibus illum habere, et specimen ipsa typographica ad eum exigere.

Ratio meae editionis simplicissima est. Primam codicis scripturam ea qua possum fide exhibeo; si ipse scriptor se correxit, primam in textu scripturam dedi, alteram in notis, nisi interdum aliter facere melius videbatur, sed semper monui. Ubi prior scriptura abrasa fuit nec legere potui, punctis spatium, quod rasurae responderet, occupavi, et lectionem serioremscriptam infra exhibui. Ubi compendiis utitur codex, quod tamen raro fit et in obviis siglis continetur, ego typis iisdem repraesentandis destitutus, plene scripsi, et in his, ubi recta

scriptio diphthongo utitur, eandem ipse reddidi, licet codex nunc simplicem vocalem, nunc diphthongum usurpet. Interpunctionem quod attinet eam primae manus retinui, serioremsaepe additam non curavi. Interpunctio primae manus interdum est punctum cum virgula, quod retinui, de more punctum, quod ut plurimum mediae fere literae apponitur, nunc alius, nunc inferius, sed omnino pro loco ex arbitrio; ne cum punctis adhibitis lacunis indicandis confusio oriretur, ego semper summae literae appinxi.

Ut jam innui seriores curae accesserunt, et hic illic quidem satis frequentes et notabiles, quae ex parte sunt manus, quam ut secundam indicavi, et est seculo uno vel altero priori recentior; si alia sit manus vel haereo utrum secunda sit, an ista serior, nota manus serioris distinxi. Etiam istae satis antiquae sunt, nec ulla est, puto, post XV seculum.

In notis illud tantum propositum mihi fuit, ut darem quae codicis conditionem plene indicarent. Errores scripturae, satis quidem frequentes, intactos dimisi, quia passim obvia correctio est, et in difficilioribus locis nonnisi conjectura id praestare potuissem, quam rationem corrigendi libenter aliis relinquo. Sed quidquid vel ridicule erratum occurrit in editione, erratum codicis esse sciat lector, non editionis, nisi quid humani fortasse passus sim, errare enim humanum est, et vix in uno alterove loco monui recapse sic codicem legere.

LIBER SECUNDUS MACHABAEORUM.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI MACHABEORUM SECUNDI

- I. Iudeis fratribus qui sunt per egyptum salutem;
- II. Cum sancta illa ciuitas profunda pace habitaretur;
- III. Defuncto autem seleuco cum suscepisset regnum antiochus
- III. Circa hoc autem tempus secundam expeditionem in aegyptum;
- V. Eleazar ergo quidam ex primariis scribarum uir iam profectus aetate.
- VI. Igitur quae circa extorum contaminationes et summa eorum supplicia sunt gesta;
- VII. Nunc uero quae circa antiochum eupatorem filium autem illius
- VIII. Congregatis octuaginta milibus hominum ueniebat aduersus iudeos;
- VIII. Post hanc ergo quae appellatur pentecoste diae
- X. Nono autem et quadragesimo et centesimo anno cognouit iudas antiochum;
- XI. Post triennii autem tempus cognouerunt qui erant cum iuda
- XII. Raxis autem quidam et senioribus hierusolimorum indicio demonstratus est; nicanori;

VI, quae, pro q erat u, sed ipsa 1 manus in scribendo se correxit.

XII, et, sic omnino codex.

I, 1 salutem, manus serior addit dicunt cum Vulgata. Deest uero nota Capituli I in margine.

4 preceptis, manus fortasse prima addit eius: Vulgata suis.

5 et initio abrasum; exaudiuit mutatum in exau-

INCIPIT LIBER SECUNDUS

I, 1 IUDEIS FRATRIBUS QUI SUNT PER AEGYPTUM SALUTEM

FRATRES QUI SUNT HIERUSOLIMIS IUDEI ET QUI SUNT IN REGIONE IUDEAE PACEM BONAM SEMPER IN BONUM 2 Prestet uobis deus et reminiscatur testamenti sui quod disposuit ad abraham et isaac et iacob seruos suos fideles. 3 Et det uobis omnibus cor bonum ut colatis eum et faciatis uoluntatem ipsius corde magno et animo cupienti. 4 Adaperiat cor uestrum in lege sua et in preceptis et faciat pacem. 5 et exaudiuit preces uestras reconcilietur uobis et non relinquat uos tempore malo. 6 et nunc hi. . . oramus pro uobis.

7 Regnante demetrio anno centesimo septuagesimo septimo nos iudei scripsimus uobis in tribulatione prostrati quia uenit nobis istis annis ex quo desciiuit iason et qui erant cum ipso a terra sancta et a regno. 8 et incenderunt portam et effuderunt sanguinem innocentem et deprecati sumus dominum et exauditi sumus et obtulimus sacrificia et similiginem et accendimus lucernas et proposuimus panes. 9 et nunc misimus ut frequentetis dies scenophegiae mensis casleu.

10 Anno centesimo septuagesimo octauo qui sunt hierusolymis et qui sunt in iudea

diat manu seriori; uoci reconcilietur manus serior praemittit et: omnia mutata cum Vulgata.

2 hi, erasae duae literae; manus serior hinc sumus orantes: Vulgata hic sumus orantes.

7 desciiuit, erasum c.

8 similiginem, correctio, fortasse primae manus, similaginem.

10 octauo, 2 manus addit populi: Vulgata populus.

et senatus et iudas aristobolo magistro ut ptholomei regis qui est de genere..... sacerdotum et is qui in aegypto sunt iudeis salutem et sanitatem ¹¹ de magnis periculis a deo liberati maximas gratias.... mus tamquam aduersus regem dimicantes: ¹² ille namque emergere eos qui dimicauerunt in ciuitate sancta: ¹³ Cum enim uenisset ipse princeps in persidem et qui uidebantur circa illum esse sine robore exercitus cesi sunt in templo ananiae: ¹⁴ tamquam ducturus enim eam uxorem uenit in eundem locum antiochus: Et qui erant cum illo amici accipiendarum multarum pecuniarum gratia titulo: ¹⁵ et expositis his sacerdotes templi ananiae: Cum ille accessisset cum paucis in conspectu templi: Concluso templo mox ingressus est antiochus: ¹⁶ aperto altaris occulto hostio mittentes saxa obpresserunt principem antiochum et qui cum erant: Et laniatis membris et amputato capite: his qui foris erant proiecerunt: ¹⁷ secundum omnia: Benedictus deus noster qui dedit subditos nobis eos qui impie gesserunt ¹⁸ incipientes agere mundationem templi: Mense casleu quinta et uicesima diae mensis: necessarium estimabimus significare uobis pro communi utilitate ut et uos quoque agatis tamquam scenophegiae: etiam ignis illius quando neemias aedificato templo... et altari obtulit sacrificia: ¹⁹ Nam et cum in persida ducerentur patres nostri qui tunc colebant deum sacerdotes accepto ex igni altaris: clam in concauo absconderunt habente positionem putei sine aqua cui adhibuerunt munitionem ita ut omnibus ignotus esset locus: ²⁰ Decursis autem multis annis quando uisum est deo missus

neemias a rege persidi ad filios sacerdotum qui absconderant: misit ad illum ignem: moxque nerrauerunt nobis se non inuenisse: ignem sed aquam grassam: ²¹ et iussit eos aurientes adferre: Et ut oblata sunt quae erant sacrificiorum iussit sacerdotibus: neemias aspergere: aqua ligna: et ea quae erant supra constituta: ²² mox hoc factum est et temporis aliquid intercessit: sol: ~~pre~~terea ~~refulsit cum~~ antea fuisset sublustris: accensa est pyra magna: ita ut omnes admirarentur: ²³ Orauerunt itaque sacerdotes cum sacrificium consumeretur: sacerdotes preterea: et uniuersi inchoante ionatha: ceterisque adclamantibus tamquam neemias: ²⁴ erat autem oratio continens modum hunc: Dominus uniuersorum creator: metuendus et fortis iustus: et misericors: qui solus es: rex bonus: ²⁵ solus largus: solus iustus: omnipotens aeternus: qui conseruasti israhel de omni malo: qui elegisti patres et sanctificasti eos: ²⁶ accepto habes sacrificium pro uniuerso populo tuo israhel: et eustodi portionem tuam sanctifica ²⁷ et custodi disseminationem nostram: libera eos qui seruiunt gentibus: illos contemptibiles et execrabiles: Aspice: et cognoscant gentes: quia tu es deus noster: ²⁸ Crucia illos qui nos opprimunt et contumeliis adficiunt cum superbia: ²⁹ conserue populum tuum: in loco sancto tuo sicut dixit moyses: ³⁰ Sacerdotes autem psallebant hymnos: ³¹ moxque consumpta sunt quae erant sacrificii: et residuum atque neemias iussit lapides maiores perfundi: ³² et ut hoc factum est flamma accensa est: illo autem qui esset ab altari refulgente igni consummatum est: ³³ Et ut manifesta est res haec et nuntiatum est

ut, fere totum abrasum.

genere, ubi puncta aequo spatio scripsit christorum manus 2, primo uidetur fuisse spatium uacuum, non scriptum. Item Vulgata.

¹¹ Post *gratias* manus 2 in rasura ipsi agi; spatium minus erat pro his literis; Vulgata *agimus ipsi*.

¹² *eos*, manus 2 in margine *ebullire fecit de perside eos* cum Vulgata. Eadem manus 2 in textu superscripsit *fecit voci qui*.

¹² *ananiae*, erasum a prius: Vulgata *Nanea*.

¹⁴ *cum*, 2 manus addidit eo.

¹⁸ ante et tertium rasura pro spatio duplicis litterae.

²¹ *sacrificiorum*, abrasa fuit litera e, ut apparet.

²⁶ *accepto*, t omissum l manus suppleuit.

³⁰ *nos*, l manus q scripserat, sed ipsa se correxit.

regi persarum quia in eo loco ubi absconderant ignem qui translati erant sacerdotes ignis apparuit. Ex quo etiam qui erant circa neemiam purificauerunt ea quæ essent sacrificiis. ²⁸ consepito loco rex templum fecit probata hac re. ²⁹ et quibus multiplicabat rex multiphariae plurima accipiebat et retribuebat eis manibus suis. ³⁰ Appellauerunt autem qui erant circa neemiam hanc rem nephthar quod interpretatur purificatio uocatur autem apud multos nephth.. II, ¹ Inuenitur praeterea in scorsum scripsit hieremias propheta quia iussit ex igni accipere captiuos posteros significatum est. ² et qualiter preceperit posteris propheta data eis lege ut non obliuiscantur praeceptorum domini et ut non exerrent cordibus uidentes simulationum signa aurea argentea et eum qui circa haec est ornatum. ³ et cetera alia dicens adhortabatur non desistere legem a corde ipsorum. ⁴ Erat autem in illa scriptura quemadmodum tabernaculum et arcam testamenti iusserit propheta diuina monitione structus ut eum subsequerentur. Mox autem profectus est in monte moyses ascendens uidit hereditatem dei. ⁵ et cum in locum uenisset hieremias conperit locum in modum spelunce in quo inuenit tabernaculum et arcam testamenti et altare supplicationis et intulit illo et ostium abstruxit. ⁶ Et accesserunt quidam ex illis qui simul sequebantur ut denotarent uiam et non potuerunt inuenire. ⁷...

²⁸ *apud, manus 2 apud.*

nephth., ar abrasum uidetur, et vestigia probabilia sunt; manus senior *nepthi*. Vulgata antea *Nephthar*, hic *Nephi*.

II, ¹ Vox abrasa, quae ex vestigiis uidetur *Mox*; manus 2 in rasura scripsit *Ut* cum Vulgata: *mox* pro sic Marc. VI, 28 Cant. et Vindob. apud Roensch, *Itala und Vulgata*, 400, et noster supra I, 22; II, 4.

² *quemadmodum et, et* abrasum et manu 2 praemisum voci *quemadmodum*: Vulgata *et sicut*.

³ *que, manus 2 quæ.*

consumpsit ita, abrasae literae *it i*, et *s* literae *t* conjuncta fait 2 manu per lineolam, male, cum prima scriptura Graecum referat, et solum praepostere interpungat: nunc remanet monstrum *consumpsita*.

autem hieremias cognouit conquestus dixit eis quia ignotus erit locus donec colligat deus dispersionem populi congregationem et propitius fiat. ⁸ et tunc dominus demonstrauit haec et uidebitur claritas domini et nubes sicut etiam sub moyse ostenebatur quemadmodum et salomon postulauit ut locus magnifico sanctificaretur. ⁹ explanabatur nihilominus qualiter praeterea habens sapientiam optulerit sacrificium dedicationis et consummationis templi. ¹⁰ sicut et moyses orauit dominum. Et dedit ignis de caelo et ea quae fuerunt sacrificii et consumpsit ita et salomon orauit descendens ignis consumpsit holocaustomata. ¹¹ et dixit moyses eo quod non sit comestum illud quod est peccato consumptum. ¹² et Similiter et salomon illos quo dies celebrant.

¹³ Enarrant denique et in descriptionibus et in commentariis qui confecti sunt temporibus neemiae haec eandem et qualiter constituens bibliothecam quoacruauerit illos qui erant de regibus libros item prophetarum et illos dauid et epistolas regum de donis consecratis. ¹⁴ Similiter autem et iudas ea quae interciderant propter bellum quod accidit nobis congregauit uniuersos. Et sunt apud nos ¹⁵ quaecumque ergo desideraueritis quae adferant uobis mittite; ¹⁶ Incipientes itaque celebrare purificationem scripsimus uobis bene ergo facietis frequentantes hos dies. ¹⁷ Uerum deus est qui saluificauit omnem populum et reddi-

¹¹ *peccato, manus 2 praemittit pro, et deinde addit et ante consumptum.*

¹² *et Similiter, et* semiabrasum, et *1*, ut apparet manu, cum *S* majusculum ipsa scripserit, et *et* sequatur.

quo, super o manus 2 per compendium scripsit *que (quoque)*: Peyron in notis conijcit amanuensem sigla longobardica numerum *octo* referentia ex formarum cum *quo* similitudine sic legisse.

¹³ *que, manus 2 quæ.*

apud, 1 manus correxit *apud*.

¹⁵ *quaecumque, abrasa* fuit *vox*, ita tamen ut vestigia appareant; manus 2 substituit *Si* cum Vulgata.

quæ, manus senior qui abrasis ac.

dit hereditatem uniuersis et regnum et sacerdotium et sanctificationem: ¹⁸ sicut pollicitus est per legem speramus etenim in domino quia cito nostri miserebitur et colligit ex hac quæ est sub caelo in locum sanctuor eripuit enim nos de magnis malis et locum emundauit: ¹⁹ Quae autem circa iudam machabeum gesta sunt et fratres eius et de magni templi purificatione et de ar. dedicatione ²⁰ adhuc etiam aduersus antiochum illum epiphanem et huius filium eupatorem prelia et de uindicta impiorum qui templum disperdere temptabant: ²¹ et cas quae de caelo contigerunt inlustrationes his qui pro iudeis..... fortiterque gesserunt: ita ut totam regionem quamquam pauci essent populauerint et barbarorum cateruas persecuti sunt; ²² et memorabile per tot. orbem terræ templum receperint et ciuitatem liberauerint et eas quae incipiebant dissolui leges correxerint deum eis propitio facto clementia.... ²³ ab iasone cyreneo quinque libris conscripta et manifesta templauimus uno libro breuiare: ²⁴ considerantes enim numerorum copiam et difficultatem circa illos quae uellent se immergere narrationibus ipsius historiae propter multitudinem rerum gestarum ²⁵ curauimus. Uolentibus quidem legere animae delectationem atquirere: his uero qui studerent memoriae

mandare facultatem praestare; Omnibus autem qui hanc rem cognoscerent utilitatem exhibere: ²⁶ et nobis quidem hoc non fuit factu facile: qui laborem hac fatigationem sustinuimus huius breuiationis sudoris autem et uigiliae negotium exstitit: ²⁷ quemadmodum ei qui parat conuiuium et quaerit aliorum desideriis commodum non est facile tamen propter multorum utilitatem libenter laboremus ²⁸ exempla uero breuiationis non omittentes: ²⁹ Quemadmodum enim architecto noue domus cure debet esse tota institutio porro ei qui inurere ac pingere adgreditur quae apta sunt ad exornandum inspecienda sunt: ita et circa nos existimo ³⁰ primum quidem circumire et deambulacrum faciens ambages sermonum non introducere et curiosius omnia eloqui particulatim. Singula quaeque auctori historiae congruit: ³¹ ueritatem uero ditionis sectari et scrupulosam rerum gestarum rationem excusare ei qui historiam transfert concedendum est: Quia breuiarum actus compendio percurrere laboriosam dispositionem actus uitare debet: ³² excusationem dignam compendii: Hinc ergo expositionem inchoauimus: his que primus diximus tantulo adiuncto est enim uaffrum

¹⁸ ar., manus 2 arce, scriptis ce in rasura; quantum uidetur ex dubiis uestigiiis, 1 manus dederat arae.

²⁰ uindicta, post uocem rasura unius fere litterae.

²¹ iudeis, post uocem rasura duodecim fere litterarum, quae reddebant φιλοτιμωσι; et post fortiter abrasum que; manus secunda linea utrumque locum notauerat. Hac autem correctione contra Gracum textum Vulgatae consona facta est uersio nostra.

²² tot., in rasura manus fortasse prima scripsit um (totum).

terrae, ante uocem parua rasura.

facto, manus 2 addit omni in leui rasura, sed extra ordinem textus, cum sit in fine lineae, ita ut nihil uideatur fuisse 1 manu: post clementia autem erasa fuit uox 1 manus, quae uidetur fuisse omni.

²⁶ hac, abrasa litera h, quam primo omissam ipsa 1 manus praemisera.

uigiliae, e initio lineae scriptum abrasum et scriptum in fine praecedentis lineae manu 2.

²⁸ In rasura duarum linearum et quatuor aliarum fere litterarum manus secunda latiori scriptura dedit concedentes quidem ueritatem de singulis auctoribus, quae praepostero ordine ex Vulgata sunt desumpta.

omittentes, super om rasura unius litterae, ut uidetur.

³⁰ particulatim initio uocis manus senior superscripsit et.

³¹ actus secundum abrasum.

³² Linea tota abrasa, et manus secunda rescripsit literis latioribus Qui enim facit translationem habet; enim est superscriptum.

inchoauimus, manus 2 inchoauimus. uaffrum, prius f abrasum.

principia historiae producantur ipsa autem historia breuietur;

II III, ¹ Cum sancta illa ciuitas profunda pace habitaretur et leges suo statu optimo custodiretur propter oniae pontificis pietatem ac seueritatem ² eueniebat ut etiam ipsi reges locum honorificarent Et maximis templum donis inlustrarent ³ ita ut seleuchus rex prestaret de retribus suis uniuersos sumptus qui ad munificentiam competerent sacrificiorum

⁴ Uerum symon quidam balgeus e tribu beniamin praepositus est templi constitutus conflix. . cum pontifice de illa iniquitate quae ab eo in ciuitatem uertebatur ⁵ Et cum uincere oniam uirum iustum et sine querella non posset Uenit ad oppolonium thrasei filium qui eo tempore erat praetor suriae coeles ac poenices ⁶ et .etulit quod inenarrabili pecunia refertum esset gazophilacium quod erat hierusolymis ita ut multitudo pensationem esset innumerabilis et non pertinerent haec ad rationem sacrificiorum esse autem factu facile cadere haecun. regis potestate ⁷ Et cum presentiam sui fecisset appollonius apud regem de his pecuniis quae indictae illi fuerant notum fecit At ille electo eliodoro qui erat negotiis praepositus misit eum datis mandatis pecunias quas detulerat symon esse in thesauris iudeae innumerabiles et uarias prolatas auferret in sy-

riam ⁸ Confestim ergo iter faciebat eliodorus optentu quidem tamquam ciuitates circuiret quae essent in syria coele et phoenice reuera autem ut propositum regis perficeret ⁹ Cumque uenisset hierusolyma benigne a pontifice et ipsa ciuitate exceptus retulit de interpellatione quae facta erat et cuius rei causa uenisset enarrauit Et interrogauit si reuera ita se haec habeant ¹⁰ Pontifice autem demonstrante deposita esse uiduarum et pupillorum ¹¹ quedam uero etiam hircani tobiae fili uiri eminentissimi non quemadmodum insimulabat impius symon uniuersa autem esse argenti talenta cccc porro auri cc ¹² Iniuriam tamen pati eos qui commendauerint loci sanctitati et honorati per totum mundum templi uenerationi et tutela inuiolabili prorsus impossibile esse ¹³ a. uero heliodorus qui propria habebat mandata regis omnibus modis dicebat ad reditus regio adsum haec habere ¹⁴ constituto itaque die ingrediebatur de his tollendis tractatum fixuris ¹⁵ Erat ergo per totam ciuitatem non medioc. . . animi aestus porro autem sacerdotes ante altare cum stolis sacerdotalibus prostrati ad caelum tendentes manus inuocabant eum qui legem sancxit super depositum ut his qui deposuissent haec salua conseruaret ¹⁶ Eratque .um qui conspiceret uultum pontificis quasi hominis trucidati facies enim eius et inmutatio colo-

III, ¹ ac seueritatem, manus 2 linea infra notavit.

⁴ conflix., manus senior *conflixit*, sed i fortasse 1 manus est.

iniquitatem, m abrasum.

⁵ querella, prius l abrasum.

oppolonium, manus 2 *appolonium*.

suria, rasura effectum *siria*, ut uidetur.

poenices, l manus ipsa, ut uidetur, correxit *phoenices*.

⁶ .etulit, manus nescio utrum 1, an 2, rescriptis *retulit*, primo uidetur fuisse *detulit*.

refertum, manus 2 attingit t, sed quid uoluerit non liquet.

es.set, inter duplex ss literula abrasa.

pensationem, manus prima superscripto v effecit *pensationum*.

haecun., nunc rasura effectum *haec in.*, postea una litera erat; prima manus ideo se correxisse uidetur.

⁷ *apud*, ipsa l manus correxit *apud*.

¹¹ *fili*, manus 2, ut uidetur, *fili*.

cccc, manus 2 superscripsit *quadringenti*.

cc, manus 2 superscripsit *ducenti*.

¹³ *a.*, manus 1, ut apparet, *ad*, manus 2 *at*.

adsum, manus senior *ad sumtum*.

¹⁴ *fixuris*, manus 1 superscripto v *fixurus*.

¹⁵ *medioc....*, manus 2 in rasura complevit *mediocris*.

¹⁶ *.um*, prima litera uidetur fuisse *e* (*eum*); tota uero vox abrasa fuit.

po.ntificis, litera fere abrasa, et ipsum *o* praecedens relictum ex parte; manus 2 lineola curva conjunxit duas partes uocis.

ris ostendebat animi eius aestum et ardorem. ¹⁷ circumfusus e. . . erat eidem uero metus quidam et horror corporis per que palam fiebat aspicientibus qui dolor incesset in altitudine cordis ejus. ¹⁸ Alii uero de domibus congregatim exiliebant ad publicam obsecrationem eo quod inciperet ad contemptum peruenire locus.

¹⁹ Porro mulieres sub mammis accincte ciliciis circa itinera plurimae aderant

Virgines quoque tametsi inclusae aliae quidem concurrebant ad ianuas aliae autem in culmina aliae uero per fenestras prospectabant ²⁰ uerum uniuersae tendentes manus ad caelum flentes preces profundebant rogantes deum ut misereretur et auferret ab eis imminentem ruinam et futurum scelus. ²¹ Erat ergo miserari multitudinem publice prostratam et ipsius pontificis aestuantis expectationem. ²² Et alii quidem inuocabant omni...potentem deum ea que commissa essent fidei salua conseruari his qui credidissent cum tutela omni.

²³ Porro heliodorus quod fuerat decretum perficiebat ibidem. ²⁴ itaque ipso cum satellitibus iam circa gazophylatium et omnis potestatis praepotens est magnalia fecit industria ita ut uniuersi qui ausi fuissent conuenire expauescentes super dei uirtutem in formidinem et dissolutionem membrorum conuerterentur

¹⁷ e... , manus nescio utrum prima ex correctione, aa 2, enim, spatium regulare.

²¹ miserari, manus 2, ut uidetur, miserari, etiam primum r fere totum refictum post rasuram; sed demum ra ipsum abrasum fere omnino.

²² omni.... , abrasa fuit vox quatuor fere literarum, ex vestigiis uidetur enim.

²⁴ gazophylatium et, manus 2 cum Vulgata inserit presens, et pro et uult set.

est, manus 2 lineam scripsit supra, non infra uocem, ut eam reprobet.

²⁶ ad hunc conspectu...m voces, quas dedi, abrasae cum alia quam legere non potui; ex Vulgata reprobata fuerunt omnia. Manus 2 lineis ullis superscriptis his et uoci sequenti aliquid notauerat; sed abrasae fere omnes.

amictu praetera, manus 2 amictuque abraso et linea reprobo praetera, ex Vulgata, ut uidetur.

²⁵ Apparuit enim illis aequus quidam metuendum habens sessorem et optimo strato exornatus qui ferebatur impetu effuso et eliodoro priores ungulas inpegit. At ille qui insidebat ei uidebatur aureis armis esse armatus ²⁶ alii quoque duo iuuenes additi sunt ad hunc conspectu...m quidem habitudine decori pulcherrimi autem gloria amictu praetera decentissimi qui stantes ex utraque parte flagellabant eum sine intermissione multis ictibus cedentes eum. ²⁷ cum ad terram repente cecidisset et multis tenebris circumfusus esset et in sellam

²⁸ qui cum multo discusso et omni satellitum agmine in gazophilacium praedictum ingressus fuerat portabant nullum ope. sibi metipsi praestantem manifeste cognoscen-tes dei potentatum. ²⁹ Et ille quidem diuina operatione mutus et omni priuatus spe ac salute prostratus iacebat. ³⁰ illi autem benedicbant dominum qui praeter opinionem locum summa significatione. Et quod paulo ante metu. . et turbatione plenum erat templum omnipotentis inlustrante domino gaudio et laetitia refertum erat. ³¹ Et cito igitur quidam qui eliodoro adsidui erant rogabant inuocare illum altissimum et uitam donare ei qui prorsus in extremo halitu positus erat. ³² Suspectus itaque pontifex factus ne forte rex arbitraretur mali aliquid circa he-

²⁷ esset, manus 2 in rasura rapuerunt addit cum Vulgata.

sellam, manus 2 in margine et in rasura gestatoriam eum impositum eiecerunt fere cum Vulgata.

²⁸ discusso, manus 2 discussu.

omni, quantum apparet erat omnis, sed s abrasum fuisset.

portabant, manus, ut uidetur, serior portabatur cum Vulgata.

nullum ope. sibi metipsi praestantem, manus 2 nullo opem sibi metipsi praestante.

³⁰ opinionem, manus 2 addit magnificauit.

Et, 2 manus addit hic templum cum Vulgata.

metu .., in rasura et scriptum fuisse uidetur, et abrasum fuisset quia bis scriptum.

templum, abrasum.

omnipotentis, ipsa prima manus, ut uidetur, cor-rexit omnipotente.

lidorum a iudeis esset .ctum. obtulit sacrificium pro eiusdem uiri salute. ³² p.ficiente ergo litationem pontifice idem iuuenes rursus apparuerunt eliodoro isdem ue. .bus a.micti. Et cum stetissent dixerunt magnas gratias oniae pontifici habere propter illam enim donauit tibi uitam dominus. ³⁴ Tu autem flagellatus ab eo adnuntia uniuersis summum imperium dei. Cumque dixissent non comparuerunt. ³⁵ porro eliodorus cum obtulisset sacrificium domino et uota maxima uouisset ei qui uitam illi concessisset. oniam quoque excepisset reuersus est cum exercitū ad regem ³⁶ protestabatur praeterea uniuersis ea. que ante faciem uidisset opera maximi dei. ³⁷ Rege autem interrogante eliodorum quis namque sit. qui semel adhuc mittatur hierusolyma. ait. ³⁸ si quem habes hostem aut rerum tuarum insidiatorem mitte cum illo. et flagellatum recipies eum. si quidem et euaserit eo quod circa illum locum uere sit. quaedam dei uirtus. ³⁹ ipse enim qui sedes in caelis habet uisitor loci illius. et eos qui ueniunt ad male tractandum percutiens perdit. ⁴⁰ Et illa quidem quae circa heliodorum et gazophilacii conseruationem ita processerunt. IV, ¹ Ad uero symon qui est predictus qui pecuniarum ac patriae delator extitit male loquebatur de onia tamquam ipse esset qui eliodorum conturbasset. et omnium malorum auctor extitisset. ² et benefactorem ciuitatis et consultorem gentis suae et emulatorem legum insidiatorem rerum dicere audebat. ³ Porro hac inimicitia. in tantum procedente. ut etiam per quosdam eorum

qui probati essent symoni cedes. et homicidia perpetrarentur. ⁴ Considerans pontifex contentionis huius perniciem appolonium quoque filium est. syrie coeles. et phoenices pretorem coalescere malitiam symonis elaborantem. ⁵ ad regem peruectus est. non utique accusator ciuium constitutus. uerum id quod utilis esset in commune et singulariter. uniuerse multitudini ante oculos habens. ⁶ Uidebat enim sine prouidentia regis. etiam nunc impossibile esse rebus pacem contingere. neque symonem accepturum finem amentiae;

⁷ DEFUNCTO AUTEM SELEUCO. CUM SUSCEPISSET regnum antiochus qui cognominatus est ephyphanes subpetiuit iason frater oniac pontificatum. ⁸ repromissis regi per interpellacionem talentis argenti. trescenti sexaginta. et alterius uectigalis cuiusdam reditus talentis octuginta. ⁹ .ac super haec pollicebatur. alia quoque conscribere centum quinquaginta. si concederetur per potestatem ipsius gymnasium. et ephebos sibi colligere et eos qui agerent hierusolyms antiochenses conscribere. ¹⁰ Cumque rex aduenisset. et obtinuisset iason pontificatum falsum. confestim ad grecum morem gentis suae homines transduxit. ¹¹ depulsis regis beneficiis quae data erant iudeis per iohannem patrem eupolemi. qui legatione functus fuerat. super amicitia et societate ad romanos praeterea. et legitimam destruens ciuitatis conseruationem iniqua sollempnia innouabat. ¹² prumptae namque gymnasium sub arce ipsa constituit. et ipsos fortissimos subiens sup petasum ducebat. ¹³ sic

IV, ¹ Ad, manus 2 At.

⁴ est, manus 2 reprobavit, et superscripsit, *nestei...*, et post *i* succedit parua rasura scripturae 2 manus.

phoenices, manus 2 *phoenicis*.

⁷ Deest in margine nota III ex praemissis Capitulis apponenda, seu etiam abrasa fuit, margo enim erasus est.

⁸ *trescenti*, erasa litera *s*.

octuginta, manus senior, *octoginta*.

⁹ .ac, erasa litera, fortasse *h* (*haec*).

¹² *sup petasum*, manus senior superscribit *lupanaria domus*.

³² .ctum, in rasura unius literae fortasse *a* (*actum*) 1 manus, ut videtur, rescripsit *factum*.

salute., rasura literae *m*, ut videtur.

³³ *p.ficiente*, manus 2 *perficiente*, spatium pro *er* suppleto regulare est.

ue.ibus, manus 2 *uestibus*.

a.micti, erasum *c* vel *e*.

illam, manus ipsa prima *v* superscripto *illum* correxit.

³⁶ *ea.*, erasa, ut videtur, litera *m*.

³⁷ *hierusolyma*, ipsa 1 manus fortasse uoluit postea *hierusolymam*.

³⁹ *illius*, manus senior addit *est*.

enim erat argumentum caloris et incensionis grece institutionis.

Erat autem tale quoddam grecisationis robur perfectos alienigenarum mores propter excellentem impii et non pontificis iusionis contaminationem¹³ ut iam non essent prumpti sacerdotes circa apparationes altaris. Sed templum quidem contempnentes et sacrificia neglegentes properabant percipere illam que in palestra prestabatur sceleratam liberalitatem post disci prouocationem¹⁴ honores quidem patrios pro nihilo ducentes. Porro grecas . . . glorias optimas esse existimantes¹⁵ quarum gratia circumdedit eus molesta rerum circumstantia et quorum emulabantur instituta et per omnia uolebant eis adsimulari hos eosdem hostes et in semetipsos uindices sunt experti¹⁷ impiae namque gerere cum legibus diuinis non est facile. sed haec demonstrauit sequens tempus¹⁶ Cumque ageretur quinquennale certamen in ciuitate tyro et rex presens esset¹⁹ misit iason ille pollutus spectatores tamquam antiocenses ab hierusolymis iudeos ferentes argenti dragmas trecentas ad herculis sacrificium quas
.
sacrificii eo quod non congrueret ad alium uero conferri sumptum²⁰ itaque oblata haec propter illum qui misit ad herculis sacrificium.
.
.²¹ Cumque in aegyptum

¹³ *Erat*, in margine lata rasura.
¹⁴ *glorias*, ante vocem erasae tres fere literae.
¹⁵ *eus*, 1 manus, ut videtur, reflexit *eos*.
adsimulari, rasura factum fuit *adsimulari*.
¹⁷ *facile*, litera abrasa *s*, ut apparet.
¹⁹ Manus secunda in rasura: *etiam postulauerunt hii qui adferebant ne essent in usu*.
uero, manus 2 addit *eas*.
sumptum, manus 2 in rasura addit *hortabantur*.
²⁰ *oblata*, manus 2 *oblatae sunt* cum Vulgata.
illum, vox abrasa postea.
sacrificium, in rasura manus prima fortasse inscripsit: *Propter beneficium autem adferencium date sunt in fabricas nauium trirremium*.
²¹ *hierusolyma*, 1 fortasse manus *hierusolymam*.

missus fuisset apollonius nesthei propter primos accubitos ptholomei regis illius philomethoris cum antiochus cognouisset se alienum ab illo factum res que ad ipsius tutelam pertinerent curabat. Unde cum ioppen uenisset peruenit hierusolyma²² et magnifice ab iasone et ciuitate exceptus cum facibus et adclamationibus introductus est deinde sic phenicen cum exercitu accessit²³ Post trienni autem tempus misit iason menelaum supra demonstrati symonis fratrem ferentem pecunias regi et de necessariis rebus expediturum responsa ut causarum decreta impetraret²⁴ commendatus regi cum semetipsum clarificasset facie potestatis eius in se pontificatum deriuauit superposito iasone talentis argenti trecentis²⁵ Acceptisque regiis praeceptis aduentabat hierusolyma nihil omnino dignum pontificatu sentiens animos autem crudelis tyranni et feræ barbariae iram gestans;²⁶ Et iason quidem qui suum fratrem fraude circumscripserat priuatus honore per fraudem ab alio profugus in regionem ammin..dem expulsus est
²⁷ Porro menelaus magisterium quidam optinebat repromissas autem regi pecunias nullo ordine pensitabat. Cumque exactiorem agitare sostratus prefectus arcis²⁸ ad hunc enim uariorum tributorum exactio pertinebat ob quam causam ambo a rege uocati sunt²⁹ et menelaus quidem amotus est a pontificatu accepto successore lisi-macho fratre suo porro sostratus accepit

²² *facibus*, manus serior *salibus*, et superius *alius facibus*; dedi *alius*, sed codex *al* cum linea compendii in litera *l*.
²³ *trienni*, manus serior *triennii*.
ferentem, sic ex correctione 1 manus, fuerat *ferentes*.
regi, fuerat *regis*, ut videtur.
²⁵ *hierusolyma*, 1 manus deinde *hierusolymam*.
animos, manus prima dein uoluit *animom*.
gestans, linea interpunctioni superposita oblique.
²⁶ *ammin..dem*, manus prima superscripto *a* literae *i*, et postea rasurae inscribens *iti* eadem manus, ut videtur, dedit *ammanitidem*.
expulsus est, postea rasura vacua relicta.
²⁷ *quidam*, manus 1 mutauit *quidam*; scilicet nihil de *a* mutans *e* adscripsit.

successorem cratelan' qui erat super cy-
prios' 30 Talibus autem rebus constitutis
contigit tarsenses et mallotas seditionem
mouere eo quod antiochide concubine re-
gis dono dati essent' 31 maturius ergo ad-
uentabit rex ut cohiberet eos' relicto suf-
fecto andronico ex his qui essent in ma-
xima dignitate' 32 Cumque existimasset me-
nelaus nactum se esse oportunum tempus
aureis quibusdam uassis de templo inter-
ceptis donauit andronico' et alia pridem ue-
numdederat tyro' et in ciuitatibus quae erant
in circuitu' 33 quae etiam cum pro liquido
cognouisset onias arguebat quandoquidem
cessisset in locum asylum ad dap.en
quae circa antiochiam posita est' 34 Unde
menelaus seorsum adprehensum androni-
cum rogabat ut oniam interficerat' At uero
ille cum ad oniam uenisset' et per dolum
persuasum ei esset' et esset exceptus cum
iureiurando data dextra quamquam esset sus-
pectus persuasit de asylo procedere quem
et confestim inclusit' non reueritus iu.....
35 ob quam causam' non solum iudaei' ue-
rum etiam multi ceterarum quoque gen-
tium fremebant' et egre portabant' super
eiusdem uiri cede iniquissima' 36 Cumque
regressus fuisset rex de locis quae sunt
circa ciliciam' interpellabant qui in singu-
lis ciuitatibus ..ebant iudei persequentibus
hoc etiam ex grecis grauissime aduersus
malum factum commotis' quod onias sine
ratione interfectus esset 37 ex animo' Ita-
que antiochus contristatus est' et miseri-
cordia flexus' profusis lacrimis' propter il-

lius interempti sobrietatem' et maximam
disciplinam' 38 accensus animis' confestim
ablata andronici purpura et tunicis ejus
discissis' circumductum per totam ciuita-
tem eodem loco ubi oniam impiae tracta-
uerat' illic conscelerate cedis hominem de-
honestans trucidauit domino retribuente illi
dignissimam poenam' 39 Cumque multa sa-
crilegia fuissent admissa a lisimacho cum
consilio menelai' et peruulgata de his fama
esset' Congregata est multitudo populi ad-
uersus lisimachum uasis aureis iam multis
dissipatis; 40 Insurgente autem turba' et in
iracundia se adtollente' armauit lysimachus
uirorum circiter tria milia' et mouit ini-
quas manus inchoante quodam tyranno
proiectæ aetatis' nihil autem minus et
amente' 41 Cumque animaduertissent ad-
gressionem lysimachi' areptis alii quidem
saxis' alii autem fustibus uastis' quidem
uero subiectam humum inuadentes pas-
sim' iacebant in eos qui erant circa lysimachum' 42 ex qua causa multos quidem
ipsorum saucios reddiderunt' Quosdam au-
tem et prostrauerunt' porro autem uniuersos
in fugam truserunt ipsum etiam sa-
crilegum' iuxta gazophilacium interfece-
runt' 43 denique his suscepta cognitio ad-
uersus menelaum; 44 Cumque rex ptholomeus
tyrum uenisset' apud illum causam
egerunt qui fuerant a senatu iudeorum
misi' tres uiri' 45 iamque uictus menelaus
pollicitus est multas pecunias ptholomeo
dorū se daturum' ut persuaderet regi'
46 unde uocatum in quoddam columnatum

31 *aduentabit*, manus senior correxit *aduentauit*.

32 *nactum*, ex rasura *nactum*.

uassis, rasura factum *uasis*.

33 *cessisset*, nunc *secessisset*, sed *s* in rasura nescio qua manu, spatium tamen pro *r* uidetur angustius.

dap.en, litera abrasa, *n* ut uidetur (*dapnen*), sed manus ipsa prior correxit *daphnen*.

34 *interficerat*, manus ipsa prima mutauit *interficerat*.
inclusit, manus 2, *alius cum peremit*; de *alius* idem est ac v. 22. Est Vulgata.

iu....., manus 2 *iustitia*; Vulgata *justitiam*.

35 *..ebant*, duae fere literae erasac, et ex *b* par-
tim eraso manus prima fecit *r* (*erant*).

persequentibus, erasum, et linea manus 2 subtus notatum.

ex grecis, manus senior et *greci* cum Vulgata.

commotis, manus 2 *s* erasa dedit *commoti con-*
querentes, Vulgatae propius accedens.

40 *amente*, prima fortasse manus *amentia*.

41 *quidem* 2°, manus senior *quidam*.

iacebant, manus prima correxit *iaciebant*.

43 *denique his*, manus 2 *de his* ergo cum Vul-
gata.

suscepta, manus 2 addit *est*.

44 *rex*, super lineam suppleuit manus 1.

misi, manus senior *missi*.

46 *dorū*, sic codex cum linea super *m*; Graeco

atrium tanquam refrigeraturum regem transtulit. ⁴⁷ et omnis quidem malitiae reum menelaum criminibus absoluit. porro miseri qui etiam si aput scithas causam agerent dimissi sine dubio fuissent inculpati absoluerentur. quae sine ulla reprehensione his mortem inrogavit. ptholomeus rex uelociter duci iubens. ⁴⁸ Celerrime itaque inquam dampnationem perpesi sunt. qui pro patria et populo et sacris uasis aduocationes functi defensores extiterant. ⁴⁹ propter quam causam et tyrii malo hoc facto commoti quaeque ad sepulturam necessaria essent. magno sumptu prestiterunt. ⁵⁰ Menelaus uero propter auaritiam eorum qui res obtinerent. perseuerant in magisterio conualescens. malitiae magnus conciuum insidiator constitutus;

III V, ¹ Circa hoc autem tempus secundam expeditionem in egyptum antiochus parauit. ² et contigit per totam ciuitatem fere per dies quadraginta uidere currentes per aerem aquites. auro uariegatos stolas habentes. et lanceas per quohortes armatos. ³ et alas equitum dispositas et commissiones fieri. Et decursus utrorumque et clipeorum multitudinem et gladiatorum euaginationes et iactus sagittarum et aureorum ornamentorum fulgores omni genere loricatorum ⁴ propter quod cuncti rogabant in

τῶν Δορυμένους, quod Vulgata omittit, et imperfecte reddit codex.

⁴⁷ uelociter, manus 2 addit illos.

⁴⁸ inquam, sic non iniquam, sed vox tota abrasa fuit.

⁴⁹ essent, n omisum supplevit manus prima.

⁵⁰ malitiae, 1 fortasse manus in praeposuit, e vero abrasum fuit (in malitia); sic Vulgata.

conciuum, con abrasum cum Vulg.

constitutus, sic 1 manu omnia, sed s finale in rasura est, in qua videtur primo fuisse m.

V, ² uariegatos, abrasae literae eg et a reflectum, manus autem 2 duas vocis partes per lineam suppositam conjunxit.

quohortes, manus 2 cohortes, linea ut in nota praecedenti supposita.

⁴ adsumpsit, pro p inceperat 1 manus scribere sequens s, sed in ipso actu se correxit.

ciuitatem, in rasura manus 2 Ciuibus ad murum conuolantibus cum Vulgata.

bono huiusmodi factam uisionem. ⁵ Cumque opinio false manasset tanquam antiochus defunctus esset. adsumpsit iason. non minus mille hominibus repente adgressus est ciuitatem.

. Postremo iam cum in eo esset ut ciuitas caperetur. menelaus quidem in arcem confugit. ⁶ Iason autem cedens ciuium suorum perpetrabat nulli parcens neque considerans suum aduersus cognatos euentum maximam infelicitatem. et cum existimaret hostium et non suae gentis hominum trophea constituere. ⁷ magisterium quidem non obtinuit. si. em uero sui conatus turpitudinem adeptus. rursum profugus in ammanitidem discessit; ⁸ Denique

. inclusus apud aretan tyrannum arabum. de ciuitate in ciuitatem. Iterum ab omnibus flagitabundus abhorrens tanquam legum preuaricator execrabilis. tanquam patrie delator et ciuium carnifex. in aegyptum extrusus est. ⁹ et

. expulsis peregre periit. ad lacædemonios peruectus. quasi propter cognationem consecuturus protectionem. ¹⁰ Et qui multitudinem insepuulorum abiecit si. e planctu permansit. et sepultura nec qualicumque humatus. ne paternum quidem sepulchrum participauit. ¹¹ Perlatis autem ad regem anthiochum quae acciderant co-

⁷ si. em, nunc in rasura, et fortasse 1 manu, si. nem, primo videtur fuisse si. dem.

adeptus, manus 2 addit est.

⁸ Denique inclusus, utrumque cum interpositis abrasa fuerunt, et manus 2 rescripsit Ad ultimum in exitum sui conclusus est fere cum Vulgata.

aretan, primo fortasse aretam.

arabum, manus 2 addit fugiens cum Vulgata.

⁹ et expulsis, post et cetera abrasa una cum expulsis, et manus 2 inscripsit qui multos de patria expulerat cum Vulgata praeter sua post patria, quod Vulgata habet: ex ollis vestigiis fortasse prima manus dederat de sua patria.

lacædemonios, manus 2 lacædemonas, cum Vulgata.

¹⁰ si. e, manus 2 sine, scripto n in rasura unius literae.

paternum quidem sepulchrum, manus 2 paterno quidem sepulchro cum Vulgata pro forma.

gitavit euertere iudeam unde regressus ex
egypto efferatus animo cepit ciuitatem ar-
mis¹⁸ et iussit militibus non parcerent ce-
dendo eos qui in illos incidissent et eos
qui in domos ascenderent interficere¹⁹ Per-
petrata est igitur iuuenum et seniorum tru-
cidatio uirorum quoque et mulierum inte-
ritus uirginum praeterea et infantium iu-
gulationes²⁰ octuginta itaque milia totis
diebus tribus interierunt quadraginta qui-
dem in populationibus manuum non minus
autem quam iugulati fuerant uenundati sunt²¹
²² Nec contentus his ausus est sanctissimum
templum cuius sanctitas uniuerso orbi diffa-
mata est ingredi ducem habens menelaum
qui legum ac patriae proditor fuerat²³ et
pollutus manibus sacra uasa sumens et
quae ab aliis regibus et ciuitatibus dona
data erant ad augmentum et gloriam loci
et honorem profanis dabat coaceruans²⁴
²⁵ Et extollebatur sensu antiochus non
considerans quia propter peccata eorum
qui ciuitatem inhabitarent iratus est me-
diocriter dominus propter quod contigit
circa ipsum locum despectio²⁶ Quod si
non accidisset . . . et multo prius adlineri
plurimis peccatis sicut eliodoros qui misus
est ad seleuco rege ad despeculandum
gazophilacium Et ipse mox ut accessisset
confestim flagellatus retusus fuisset a sua

temeritate²⁷ sed non propter locum. . . .
.²⁸
locus participatus gentis suae clamitati-
bus cum prospere secutae res fuissent
communionem habuit et qui est adprehen-
sus omnipotentis irae rursus reconcilia-
tione magni domini cum omni gloria re-
stitutus est²⁹ Igitur antiochus ablatis de
templo dccc talentis maturius antiochiam
peruenit existimans pro superbia terram
quidem nauigabilem facere pelagus uero
.³⁰ haec praepositus
ad male tractandum nationem hierusoly-
mis quidem philippum genere ph..gem
mores autem magis barbaros habentem
ipso illo qui eum constituit³¹ porro in
argarizin andronicum
. menelau qui peius ceteris arma-
tus erat animis aduersus ciues infestam-
que mentem gerens contra iudeos³² Misit
appollonium misarehem cum exercitu ui-
ginti et duobus milibus datis adhuc qui es-
sent solidiores aetatis uniuersos interfice-
ret mulieres autem et iuniores uenundaret³³
³⁴ Hic autem cum hierusolyma uenisset
et tamquam pacificus esset ita simulasset
expectauit usque ad diem sanctum sab-
bati et cum haberet feriatos iudeos his
qui sub ipso essent arma sumere precepit³⁵
et eos qui precesserant ad specta-

¹⁸ et multo prius, 1 manu, sed in rasura; antea rasura vacua trium fere literarum; codices Graeci Holmesiani 62, 64, 93, quorum recessionem noster passim refert, habent αἰτούς, sed non sequitur eos noster statim post, alioquin correctio est primae manus, et scripturae errorem corrigere, non aliam lectionem inducere uoluisse amanuensem probabile est.

a sua temeritate sed non, praeter ultimum n in rasura, sed 1 manu, spatium regulare.

¹⁹ locum, manus 2 in rasura inscripsit: gentem sed propter gentem locum dominus elegit²⁰ Ideoque et ipse; item Vulgata, sed haec Deus, non dominus.

²⁰ participa:us, manus 2 particeps cum Vulgata.

clamitatibus, manus 2 calamitatibus.

rursum, manus scior rursum.

²¹ uero . . . in rasura et in margine, et in alia postea mutans manus 2: ad iter agendum deduc-

turum Reliquit autem et praepositos ad male tractandam. Vocula haec abrasa fuit.

²² ph..gem, manus 2 phrygem, et r fortasse 1 manu est; m autem rasura mutatum in n.

mores, manus 2 moribus.

barbaros, manus 2 barbarum.

²³ argarizin, sic hic et infra VI, 2, ex mira lectione, cujus nullum in reliquis testibus vestigium, et Hebraeum har garizim mons Garizim reddit. Sed cum liber noster Graece scriptus fuerit, neque errori amanuensis tribui possit lectio repetita, eam ab aliquo vetere correctore repeterem.

menelau, manus 2 et menelaum. Ultima vox rasurae praecedentis videtur omnes.

armatus erat, manus 2 armati erant.

gerens, manus 2 gerentes.

²⁴ Misit, manus 2 addit etiam.

²⁵ Hic, litera abrasa, n ut videtur (Hinc). hierusolyma, 1 fortasse manus hierusolymam.

culum uniuersos trucidauit. et in ciuitatem cum armis cursu ingressus. magnam strauit multitudinem. ²⁷ Iudas uero qui et machabeus cum hominibus centum in solitudinem secessit. ferarum more uitam degens in montibus. cum illis qui erant cum ipso. et herbarum cibo uescentes. in presenti transiebant ne participarent contaminationem.

VI, ¹ Porro non post multum temporis misit rex antiochus senem atheniensem ad cogendos iudeos transgredi a legibus patriis. et legibus dei non conuersari. ² praeterea contaminare quod hierusolymis est templum. et cognominare iouis olympii. et illud quod est in argarizin. uocari locum iouis hospitalis. sicut uocabatur ab his qui in eo loco habitare c..perunt; ³ Pernitiosa itaque et uniuersis difficilis erat malitiae circumstantiam. ⁴ templum etenim de luxuria. et comisationibus gentilium.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....⁶ Erat ergo neque sabbatizare. neque patrios obseruare festos dies. nec simpliciter confiteri iudeum esse. ⁷ ducebantur autem acerbissima necessitate iuxta menstruam regis natalem diem ad extorum inspectionem et supplicationem. Et cum ageretur liberalium dies festus. cogebantur iudei .edere habentes coronas pompam libero celeb.rare. ⁸ emisit. edictum praeterea ad ciuitates proximas

grecae suggerente. ptholomeo eandem formam aduersus iudeos agere et exta inspicere. ⁹ eos qui nolent transire ad grecos ritus interficere; Erat ergo conspiciere presentem calamitatem. ¹⁰ nam duae mulieres perductae sunt quae filios circumciderant. quarum mammis eosdem infantes suspenderunt. et publice circumductas eas per ciuitatem ae muris precipites dederunt. ¹¹ Uerum alii cum in proximum confugissent in speluncas delati philippo clanculo celebrare sabbatum. ignis flamm. concremati sunt. eo quod metuerent opitulari sibi pro claritate castissimi diei. ¹² Hortor autem eos qui legerint. uel audierunt librum hunc non contristari nec deficere animo. aut subtrahere se a fide. propter erumnas. et cogitare has uindictas non ad interitum. uerum ad emendationem nostri generis spectare. ¹³ Namque non multo tempore sinere eos qui gerunt impiae. sed confestim in poenas eos incidere magni beneficii ... signum. ¹⁴ non enim sicut circa alias gentes expectat patienter dominus donec perductos ad explectionem peccatorum puniat. Ita et circa nos iudicabit. ¹⁵ ut non ad finem peruenientibus peccatis nostris postmodum a nobis exigit uindictam. ¹⁶ quapropter numquam abstinet misericordiam a nobis. emendans autem per erumnas non dereliqui. populum suum. ¹⁷ Ueruntamen haec ad communionem dicta sint uobis porro paucis ad narrationem est perueniendum;

V ¹⁸ ELEAGAR ERGO QUIDAM EX PRIMARIIS scribarum uir. iam prouectus aetate. et uultu faciei decorus. cogebatur aperto ore mau-

VI, ² c..perunt, serior manus coeperant.
³ malitiae circumstantiam, rasuris factum malitia circumstantia.
⁴ comisationibus, manus 2 comessionibus.
Manus 2 in rasura rescripsit: *refertum erat. et scortancium cum meretricibus sacratisque muneribus. mulieres se ulro ingerebant. introferentes ea quas non licebant.* ⁵ *Altare etiam plenum erat illicitis. quas legibus prohibebantur;* fere cum Vulgata.
⁷ .edere, h abrasum, ut apparet.
celeb.rare, erasa litera; e ut uidetur.
⁹ eos, manus 2 addit uero.

ergo, in rasura, sed l manu; manus autem 2 addit miseria.
¹¹ flamm., manus fortasse prima in rasura literae scripsit a (flamma).
¹² audierunt, audierint l fortasse m. correxit.
¹³ gerunt, manus serior egerunt.
beneficii, in rasura sequenti manus 2 scripsit est.
¹⁶ dereli.qui., in prima rasura erat, ut uidetur, litera n, in fine manus nescio quaenam t scripsit in rasura (dereliquit); erat primo fortasse s.
¹⁷ communionem, manus serior commoñionem.

ducare suillam carnem¹⁹ at ille magis cum industri fama mortem quam cum execratione uitam adpetens sponte cedebat.

²⁰ Cum conspexisset quemadmodum oportebat accedere eos qui non tulerant illa quae non est fas gustare propter uitae aeternae desiderium.

²¹ Ad uero illi qui adstabant ei cum pietate impia extorum contumationis sceleratae prepositi propter notitiam uiri quae esset illis cum ipso temporibus uetustissimu. arreptum eum scorsum hortabatur allatam carnem quae liceret ei utique ab ipso esset parata simulare tamquam manducande propter illa. que a rege fuerant praecepta de carne sacrificiorum²² ut hoc gesto absolueretur a morte;

Et propter antiquam cum illis amicitiam consequeretur istud beneficium.

²³ At ille ratione inita que esset elegantissima et digna ipsius aetate et senectutis praecellentia et adquesita inlustratione et ipsorum canorum et obtuma educatione a puero magis autem illa sancta et a dea condita legislatione consequenter pronuntiavit dicens dimitterent citius ad inferos.²⁴ Non est dignum nostram aetatem fingere ut plurimi iuuenum existimantes cleazarum nonaginta annorum ad morem alienarum²⁵ etiam ipsi propter simulationem propter modicum et pusillum uitae in errorem inducantur propter me et piaculum

²⁰ eos qui non tulerant, manus 2, addendo et radendo .l, dedit: indigne ferens eos qui non timerant: post t uidetur fuisse u.

²¹ Ad, manus 2: At.

contumationis, manus ipsa prima correxit contaminationis.

uetustissimu., abrasa litera m, ut apparet, 1 m. correxit uetustissimis. Punctum praecedens abrasum.

parata, manus serior, ut apparet, paratam.

manducande, manus serior manducando.

illa, rasura literae m, ut uidetur (illam).

²³ aetate, manus 2 aetatis.

adquesita, manus 2 adquisita.

et ipsorum canorum et, manus serior radendo et mutando ipsius caniciae; et uero ullimum relictum.

obluma, rasura factum obluma.

ac maculam senectuti adquiram²⁶ tametsi enim praesenti tempore euasero eam quae hominibus est poenam sed omnipotentis illius manus neque uiuus neque mortuus effugiam²⁷ Quapropter uiriliter nunc defunctus senecta quidem dignus uidebor²⁸ porro iuuenibus ualidissimum exemplum relinquam ut prumptae ac fortiter pro castis et sanctis legibus bonam mortem adpetant. Cum haec autem dixisset ad tormentorum locum statim ducebatur²⁹ ipsis qui ducebant eum quam paulo ante habuerant circa illum beniuolentiam reuocantibus propter sermones quos illi arbitrabantur esse amentiam; ³⁰ Cumque cepisset plagis mori ingemescens ait. Domine qui sanctam habes scientiam manifestum est quia cum possim morte absolui durissimos dolores corporis tollero flagellis uapulans animo autem propter ipsius metum et libenter haec patior³¹ Et iste quidem hoc modo defunctus est non solum iuuenibus uerum etiam plurimis eiusdem gentis mortem suam fortitudinis exemplum et memoriam uirtutis relin . . . s. VII, ¹ Contingit nihilo minus etiam septem fratres cum sua matre adprehensos compelli a reg. suillam carnem contingere flagellis et castigationem sustinentes. ² Unus autem ipsorum princeps sermonis existens sic ait. Quid incipis interrogare a nobis? parati enim sumus mori

dea, manus nescio quanam deo.

²⁴ alienarum, manus 1, ut uidetur, superscribendo g fecit aligenarum (sic); manus autem serior alienigearum (sic).

²⁵ ac, sic prima manus, sed a ex et per compendium scripto effectum in ipso scriptionis actu, cum c regulariter succedat.

²⁶ enim, enim abrasum cum aliis literis fere sex, et pro tota rasura manus serior rescripsit in.

²⁸ locum: statim, m. 2 locum statim.

³⁰ et, abrasum.

³¹ relin . . . s, manus nescio quanam rasuram explevit relingens (sic sine u).

VII, ¹ Contingit, craso n factum Contigit.

reg., in rasura manus nescio quanam rege.

et, in rasura manus serior taureis cum Vulgata.

² nobis?, sic codex cum nota interrogandi fere ut nostra.

quam transgredi leges patrias: quas nobis deus tradidit: ³ Porro iracundia rex percitus praecepit: Graticulas et catinos igniri: ⁴ et confestim ignescentibus eis ei cui principe loco uerba fecit iussit linguam amputari: et cutes eius de summas manus et pedes precidi:

⁵ Ceteris autem fratribus: et matre conspicientibus: sine adminiculo uerborum eum redditum: iussit . . . admoueri spirantem et assari uaporem plurimum: quantum catino reddente:

Illi ergo cum matre inuicem se hortabantur mori fortiter sic dicentes; ⁶ Dominus Deus intuetur: et testimonium exposuit moyses dicens: et super seruis suis exorabitur: ⁷ Mortuo itaque illo primo hoc modo sequentem ducebant ad inlusionem: et cute capitis cum capillis detracta interrogabant si manducaret priusquam puniretur corpore per membra singula: ⁸ At ille respondens uoce patria adfatus est: non ideo quia frater meus crudelem consecutus est poenam ego negabo deum ⁹ et cum iam in extremo esset spiritu dixit;

Tu quidem sceleste et impiae de hac praesenti uita nos perdis: rex autem mundi deus: qui regnat in aeternum: et regni eius finis non est: mortuos nos pro suis sanctis legibus in aeternae uitae conuersationem resuscitauit: et his dictis et hic spiritum tradidit: ¹⁰ Post hunc tertius inludabatur et postulatus linguam cito protulit: et manus audacter extendit ¹¹ et fortiter dixit: de caelo haec possidebo: et propter illius leges dispicio haec: et ab ipso rursus spero haec recipere ¹² ita ut ipse

rex et qui cum illo erant terrerentur eiusdem iuuenis animo quam pro nihilo dolores haberet: ¹³ Et hoc defuncto quartum similiter eruciantes torquebant: ¹⁴ et cum iam esset prope mortem sic ait: potius est interfecto ab hominibus expectare spem: a deo: et rursus resuscitari ab eo: tibi etenim resurrectio ad uitam non erit: et his dictis mortuus est: ¹⁵ Consequenter deinde adductum quintum exeruciabant tormentis: ¹⁶ ille uero intuitus eum dixit: Potestatem habes in homines cum sis corruptibilis quod uis facis: noli autem putare genus nostrum a deo derelictum esse: ¹⁷ tu ergo specta maiestatis eius imperium: qualiter te et semen tuum torquebit: et his dictis mortuus est: ¹⁸ Post hunc itaque ducebant sextum: et incipiens mori dixit: noli frustra errare nos enim propter nosmetipsos haec patimur peccantes in deum nostrum et facta sunt digna admiratione et laude quae contigerunt: ¹⁹ Uerum tu noli arbitrari innocentem te fore: adgressus pugnare cum deo: ²⁰ praecellenter autem admirabilis mater et optime memoriae digna que pereuntes septem filios conspiciens: sub unius diei tempore aequo animo ferebat propter spem uitae aeternae quam in domino habebat ²¹ singulos praeterea ipsorum hortabatur patria uoce: fortissimo impleta sensu: et femineam cogitationem uirili circumdans animo dicebat illis: ²² Fili nescio qualiter in meum utero parueritis: neque ego spiritum ac uocem donavi uobis: et singulorum uestrorum conpagem non sum ego modulata: ²³ Igitur mundi conditor qui finxit hominis natiuitatem et uniuersorum

⁴ cui, sic primo ut videtur omnino, deinde manus prima ut videtur, certo etiam serior qui.

principe, manus serior *principis*.

fecit, in rasura suspicarer ex ullis uestigiiis ualde dubiis et ex Graeco ἀντὼν fuisse *ex eis*.

de....., manus serior *decaluari*.

pedes, rasura sequens uacua relicta.

⁵ *iussit*, in rasura sequenti uacua relicta uidetur ex ullis uestigiiis fuisse *piræ*.

⁷ *singula*, primo uidetur fuisse *singulo*, sed 1 manus mutauit.

⁹ *aeternae*, 1 manus correxit *aeternae*.

¹¹ *possidebo*, litera *b* in rasura, sed 1 manu ut apparet, *o* finale omnino regulariter sequitur 1 manu.

dispicio, manus serior *despicio*.

¹⁶ *uis*, sic ex correctione 1 manus, primo uidetur fuisse *uos*.

¹⁸ *peccantes*, sic, ut satis apparet, correctum 1 manu, quae scripserat *peccau*, sed statim se correxisset, cum cetera sequantur regulariter.

²² *meum*, manus fortasse 1, certe serior, *meo*.

scrutatur natiuitatem et spiritum et uitam
rursum cum miseratione reddet uobis sicut
nunc uosmetipsos despicitis propter leges
eius sanctas. ²⁴ Porro antiochus existimans
contemnisse et exprobrantem dedignans uo-
cem adhuc iuniore superante non solum
uerbis exortationem explebat uerum etiam
iureiurando fidem simul faciebat diuitem
ac beatum effecturum transgressum a pa-
tribus legibus et habiturum se amicum et
officia crediturum ²⁵ uerum ipso iuene
nequaquam intendente uocata matre ad
se adhortabatur consilio esse puero ad ip-
sius salutem.

²⁶ Multis itaque adhortante illo suscepit
negotium quasi persuasuram se filio.

²⁷ Cumque inclinasset se ad illum et in-
risisset tyrannum cum contemptu sic ait
uoce patria filii miserere mei que te in
utero circumtulli mensibus decem et lac
per triennium dedi et educaui et perduxi
ad aetatem hanc et nutricem me tibi exhi-
bui. ²⁸ Orate filii respicientem ad caelum et
terra quae in ipsis sunt uidentem uniuersa
cognoscere quia non ex his quae erant fe-
cit haec deus sicut hominem genus fecit
et ipse iudicabit orbem terrarum. ²⁹ nec
timere carnificem istum sed dignus fratri-
bus te recipiam. ³⁰ Adhuc loquente illa iu-
uenis ait quem sustinetis non oboedio pre-
cepto regis sed obtempero quae data est
patribus nostris per moysen legi. ³¹ tu uero
malitiae omnis adiuuentor repperit circa
hebreos non effugies manus dei.

³² Nos enim haec patimur propter pec-

²⁴ *contemnisse*, ipsa prima manus, ut apparet, correxit *contemni-se*, puncto ad distinctionem indicandam apposito post rasuram literae *s*.

patribus, rasura et seriori nota conjunctionis correctum *patriis*.

²⁷ *circumtulli*, abraso primo *l* effectum *circum-*
tuli, manu seriori hoc probante.

²⁸ *Orate*, manus serior *Oro te*, quamquam ma-
nus serior uel eadem, uel altera antiquior *Orate* ex
accentu probauerat, sed iste accentus abrasus fuit.
terra, sic, et uix probabile quod fuerit olim nota
compendii pro *m*, quae nunc euanuerit.

hominem, manus serior *hominum*.

²⁵ *deiudicio*, *l* manus mutauit *deiuudicium*, *m* per

cata nostra. ³³ quod si castigationis et e-
mendationis gratia ille uiuens dominus nos-
ter mediocriter iratus est rursum tamen
reconciliabitur suis seruis. ³⁴ tu autem ne-
fariae et omnium hominum sceleratissime
noli in cassum extolli mente superbiens spe
incerta ad seruos eius sed manu leuata.
³⁵ nondum enim omnipotentis atque intui-
toris deiudicio effugies. ³⁶ Nunc enim nos-
tri fratres modico dolore tolerato propter
perpetuam uitam testamento dei de-
putati sunt uerum tu iudicio dei iusto
penas superbiae reportabis. ³⁷ Ego autem
sicut fratres mei et corpus et animam dedi
pro legibus patris inuocans deum propiti-
um genti nostrae quo maturi fieri et te
confiteri adhibitis tibi tormentis et flagel-
lis quod solus ipse sit deus. ³⁸ Porro au-
tem in me et fratribus meis statuitur om-
nipotentis iram quae uniuerso generi no-
stro iuste inrogata est. ³⁹ itaque rex ira-
cundia percitus peius adhuc prae aliis huic
concurrit acerbè portans abusionem ipsius.
⁴⁰ et hic ergo mundus obiit omnifariam fre-
tus domino ⁴¹ postremo autem filiorum
mater defuncta est;

VI ⁴² Igitur quae circa extorum contamina-
tiones et summa eorum supplicia sunt
gesta hucusque narrata sint VIII, ⁴ ue-
rum iudas qui et machabeus et qui erant
cum ipso inrepente clanculo in castella
prouocabant cognatos et his qui perse-
uerassent in iudaismo adsumptis colle-
gerunt circiter sex milia uirorum. ⁵ et in-
uocabant dominum ut iam respiceret eum

compendium scripto, et ex hoc arguo primo fuisse
deiudicio, quia non solet in media linea compendio
hujusmodi uti amanuensis, sed nunc serius abrasa
linea compendii, et litera reflecta ex parte, ut vi-
detur, esset *deiudicia. deiud.* intacta manserunt

³⁶ *fratres*, sic *l* m., sed super *e* *l* m. nota com-
pendii pro *m*, ut apparet, ceteris relictis.

³⁷ *sicut*, uel prima uel seriori manu uidetur fuisse
sicuti, sed nunc *i* abrasum fuisset.

maturiu, ipsa *l* manus, ut uidetur, uel certe se-
rior, *maturius*.

³⁸ *iram*, sic, cum compendium pro *m* in fine li-
neae omnino *l* manus esse appareat.

⁴² *supplici.a*, rasura pro unius literulae spatio.

qui conculcaretur ab his populorum miseraretur etiam templum ab impiis hominibus profanatum ³ propterea miseretur etiam ipsius intereuntis ciuitatis et incipientis solo quoaequari et eorum qui proclamarent ad illum sanguinum uoces exaudiret ⁴ meminisset. Denique paruulorum qui sine peccato esset inique perditionis et earum gratia quae in nomen ipsius fierent blasphemiae seueritatem exerceret ⁵ Cumque machabeus in statu constitus esset et iam a gentibus non adprehendebatur ad miserationem conuersa domini iracundia ⁶ ciuitates ergo et castella inopinato superueniens incendebat oportunos locos recipiens non paucos hostium in fugam conuertens ⁷ Presertim autem noctes ad huiusmodi insidias fauentes sibi captiuat et opinio fortitudinis animi ubique diffundebatur ⁸ considerans. Itaque philippus paulatim eundem uirum uenientem ad profectum rerum frequentius quoque procedentem prosperitatibus ad ptholomeum praectorem syriae cocles et phoenices litteras fecit ut sibi auxilio esset nomine regis emissis litteris;

⁹ At uero ill. matus electum nichanorem patrocli ex primoribus amicis misit traditis nationibus pamphilorum non paucioribus uiginti milibus ut uniuersum genus iudaeae auferret demandauit. Preterea illi etiam gorgian uirum praetorem et in negotiis bellicis experientem ¹⁰ statuit aliam regi nichanor tributum duo milium talentorum quod romanis praestabat expleturum se ex captiuis iudaeorum ¹¹ Confestim itaque ad maritimas ciuitates misit inuitans ad comparationem iudaicorum mancipiorum repromittens nonaginta mancipia talento se concessurum non expectans eam poenam quae illum ab omnipotentem sequeretur.

¹² Cumque iudae perlatus esset de aduentu nichanoris et c. mmunicasset cum

VIII, ⁹ At, sic ex correctione 1 m., sed fuit primo Ad.

ill., nunc et fortasse 1 manu est ille, sed ex correctione.

¹² Cumque, Cum ex parte refictum manu seriori, ut plura usque ad v. 15 inclusive. Item alibi ali-

his qui cum ipso essent de praesentia exercitus ¹³ qui formidabant non ut uiri et non credebant dei uindictae diffugiebant et in alios locos seipsos transferebant ¹⁴ alii autem residui omnia distrahebant simul tamen rogabant dominum liberaret eos qui ab impio nichanore priusquam comminus inuicem uiderent uenundati essent.

¹⁵ Et si non propter ipsos uerum propter testamenta quod ordinatum erat ad patres eorum et causa inuocationis quae esset super ipsos casti et magnifici nominis sui; ¹⁶ Cumque congregasset machabeus eos qui erant circa ipsum numerorum sex milia hominum hortabatur non terri ab aduersariis neque uereri earum que iniuste ad illos uenirent gentes multitudinem certare autem fortiter ¹⁷ ante oculos habentes perpetrata iniquorum iniuriam quam facerent loco sancto et incluse ciuitatis uexationem; Adhuc etiam maiorum suorum conseruationis dissolutionem ¹⁸ illi enim ait fidunt armis simul et audacia. Nos autem in deum omnipotentem qui potest et illos qui ueniunt aduersus nos et totum mundum uno spiritu prosternere confidimus ¹⁹ enumerant eis praeterea et illas quae sub maioribus parentibus eorum contigissent opitulationes. Et illam quae sub sanacherim centum octoginta quinque milia facta esset perditionem ²⁰ et illam quae in babyllonia aduersus galatas gesta esset pugnam qualiter ad hoc negotium conuenierint uniuersi numero octo milia. Cum machedonibus quattuor milium et macedonibus animo consternatis octo illa milia tamen centum uiginti milia hominum perdidderunt auxilia quod eis de caelo aduenissent commoda consecutis poena plurima ²¹ Bono itaque animo eos effectos et paratos pro legibus et patria mori quadrifariam dimisit exercitum ²² constitutis fratribus suis

qua, sed nisi mutatio prioris scripturae intercedat, non indico.

c. mmunicasset, nunc cumunicasset, cum u reficto fortasse ex o, et serius ut uidetur.

²⁰ animo, o in rasura, sed omnino 1 manus uidetur, ut ideo non fuerit primo animis.

ducibus singularum classium symonem et iosepho et ionatha adscriptis unicuique eorum mille quingentis. ²³ insuper et hesdran secto sacro libro et dato signo diae ad auxilium primae coortis ipse ductor commisit cum nichanore, ²⁴ Cumque auxiliator fuisset illis omnipotens deus interfecerunt hostium supra nouem milia saucios autem et membris debilitatos maiorem partem exercitus nichanoris reddiderunt fugire etiam quoegerunt ²⁵ pecunias quoque eorum qui conuenerant ad comparationem illorum inuaserunt. Et cum persecuti eos fuissent satis longe reuersi sunt quod concluderentur hore conditione. ²⁶ Erat enim pridie sabbatum ob quam causam longius ire non perseuerauerunt consectantes eos ²⁷ armisque eorum lectis et spoliis hostium exutis circa sabbatum erant satis superque sacerdotes benedicentes et confitentes domino qui conseruauit eos in hunc diem initium miserationis instillante illis de caelo. ²⁸ Post sabbatum autem qui uexati erant et uiduis et orfanis portione de spoliis data ipsi residua partiti sunt. ²⁹ His igitur ita gestis et communi obsecratione habita misericordem dominum rogabant in finem usque reconciliari suis seruis. ³⁰ Illi autem qui erant circa timotheum et bacchiden confligentes plusquam uiginti milia ex ipsis interfecerunt et spolia plura diuiserunt paribus portionibus factis cum his qui uexati erant et populis et uiduis adhuc autem et senioribus ³¹ conlectisque omnibus armis eorum uniuersa conposuerunt locis idoneis residua autem spoliolum adtulerunt hierusalem ³² ipsum autem principem nationis

eorum qui erant circa timotheum interfecerunt uirum nefarium et qui in multos iudeos contristasset ³³ ob uictoriae gaudium. Celebrata laetitia in patria eos qui succenderant sacras ianuas callistenen succenderunt cum refugisset in domus superiora et dignam impiaetatem et coedem Ab eo receperunt. ³⁴ Porro autem trifurcifer nichanor qui negatiuiores mille ad uenditionem iudeorum adduxerat ³⁵ prostratus ab his qui secundum ipsum existimabantur exigui esse domini auxilio deposita ueste clara per mediterraneam fugitiui more solitarius effectus antiochiam uenit. Super modum rebus prospere gestis mulcato exercitu. ³⁶ et qui romanis tributum redigere sed de captiuis qui essent in hierusolymis sponsonderat praedicabat propugnatorum iudeos habere et hoc modo inuulnerabiles iudeos esse eo quod sequantur eas quae ab ipso imperate sunt leges. IX, ¹ Per illud tempus regressus erat antiochus inhoneste de locis que sunt circa persidem. ² introierat enim eam que appellatur persopolis et adgressus fuerat sacrilegium facere et ciuitatem euadere quapropter impetu facto multitudine ad auxilium armorum pulsati sunt et contigit in fugam uersum antiochum ab indigenis turpiter regredi. ³ Cumque esset circa egbathana nuntiata sunt ea quae accidissent nichanor. . . ab his qui cum timotheo erant ⁴ sublatus igitur iracundia arbitrabatur etiam illorum qui cum fugassent culpam iudeis se infligere Idcirco quae praecepit aurige sine intermissione iumenta agminaturare iter comitante sibi celesti iudi-

²³ *coortis*, alterum *o* supplet *l* m. supra.

nichanore, super *e* nota compendii; fortasse *c* pro *e* erat primo, et *cum* uoluerat amanuensis; uel si *e* totum primae scriptionis est, amanuensis dedit *nichanorem*. Sic postea interpunctio ex codice.

²⁴ *igitur*, primum *i* ex *r* effectum, et antea erasum *e*, ut apparet.

²⁵ *idoneis*, literae *idon* prima manu ex alia uoce reflectae, quae uidetur fuisse *illius*.

²⁶ *domus*, sic ut apparet, sed *s* eraso ipsa prima manu, ut uidetur, effecit *domum*, nihil mutans sequentis uocis.

Ab, in initio columnae est, ideoque *A* majusculum, quod deinde erasum fuit, alio non substituto.

²⁴ *negatiuiores*, super primo *a*, ipsa *l* manu, ut uidetur, superscripsit *o* (*negotiatiores*).

²⁵ *sponsonderat*, erasa fuit secunda litera *s* (*sponsonderat*).

quae, *ae* reflectum *l* manu, ut apparet, et super *e* nota est compendii, licet in media linea.

IX, ³ *egbathana*, ultimum *a* erasum.

nichanor., uel duo *ii*, uel *u* erat in fine, nunc locus male habitus et semiabrasus.

cio: ita enim superbae dixit poliandrium iudeorum hierusolyma facere cum illo uenisset. ⁵ Porro autem omnium intuitu dominus deus israhel percussit eum insaniabili et inuisibili plaga: ipsum ergo quod consummauit sermonem arripuit cum atrox uiscerum dolor et acerbintestinorum cruciatus. ⁶ perquam iuste eum qui multis et nouis calamitatibus aliorum uiscera cruciauit. ⁷ At uero ille nequamquam superbia ignem spirans animis aduersus iudeos et iuuenes festinari iter contigit: praeterea etiam haec cogitanti cadere eum de curru dum fertur impetu et molestissimo prolapsu actum uniuersis membris debilitari. ⁸ Ille ergo modo qui putabat se maris fluctibus imperare: propter iactantiam quae super hominem esset: et latitudines montium existimabat se maioribus altitudinibus erigere in terra constitutus portabatur in lectica ostentante deo uniuersis suam manifestam uirtutem. ⁹ Ita ut etiam de corpore ipsius impii uermes efferuerunt: et uiuenti ei in doloribus et meroribus carnes diffluerunt.

¹⁰ Odore quoque eius lotus exercitus grauaretur foetore: et cum qui paulo ante celestia sidera contingere sibi uidebatur gestare: nemo posset propter grauitudinem pudoris intolerabilem.

¹¹ Eodem itaque loco coepit multum de superbia refractus ad intellectum peruenire diuino uerbere per momenta sentiens doloris additamenta. ¹² et nec ipsæ odorem suum potens tolerare haec ait: Iustum et subditum deo esse: et non sapere deo paria mortalem constitutum. ¹³ orabat autem ille pollutus dominum qui iam non esset misericordiam praestaturus illi sic dicens: ¹⁴ Sanctam quidem ciuitatem quam festinato ueniebat aequam solo reddere: et poliandrium struere liberam pronuntiare. ¹⁵ iudeos autem quibus decreuerat ne sepulturam quidem indulgere: porro laceratos aui-

⁵ *intuitu*, nunc ex reflectione nescio cujusnam manus est *intuitur*; sed primo fortasse erat *intuitor*.

acerbintestinorum, sic ex concursu duorum *ii*.

¹⁴ *Sanctam*, per compendium scriptum, quo in-

bus cum paruulis abicere feris bestiis uniuersos aequales atheniensibus facere. ¹⁶ et quod prius spoliauerat templum pulcherrimis donis exornare: et sancta uasa multiplicata cuncta reddere contemnentem quoque sacrificiis certas quantitates de suis propriis redibus praestare. ¹⁷ super hæc se etiam iudeum futurum esse: et omnem locum habitabilem circumiturum: annuntiantem dei secundum imperium. ¹⁸ Nequaquam ergo cessantibus doloribus aduentauerat: namque illi iustum dei iudicium et desperatis circa se omnibus. Primum scripsit rex ad iudeos epistolam quæ subiecta est precum uicem optinentem. Porro haec in se habentem. ¹⁹ iudeis bonis meis ciuibus plurimam salutem: et gaudium et perpetuam felicitatem. Rex et praetor antiochus. ²⁰ si ualeatis maximam de his gratiam habemus. ²¹ ego uero infirmior eram: uestri autem memineram cum adfectione regrediens de locis quae sunt circa persidem: et infirmitate adprehensus hi molestissima necessarium esse existimaui curare communem omnium tutelam. ²² non desperans de me sed habens maximam spem effugiendi infirmitatem. ²³ Porro ante oculos habens: quia et pater meus per illa tempora: hi quibus in loca superna dux exercitum designauit successorem suum. ²⁴ ut si forte aliquid fuisset nuntiatum aliquid pernitiosum scientes hi qui essent in unaquaque regione: Cui res relictæ essent non perturbarentur. ²⁵ ad haec autem considerans proxima regna inhiantes temporibus et expectantes quo res quo res euadat: Designaui filium meum antiochum regem quem frequenter excurrens ad superiores satrapas: plurimis uestrum commendabam et commendans: scripsit ad eum quae subscripta sunt. ²⁶ Oro ergo uos et peto memores beneficiorum meorum communiter et seorsum singulos: conseruare hanc be-

fra in versiculo 16 *sancta* exaratur, nec vox est in fine lineae.

²³ *dux*, super *x* lineola 1 manus est; fortasse imperfecte *ducem* uoluit corrigere.

²⁵ *quo res* 1°, erasum.

nevolentiam quam habetis circa me et filium meum. ²⁷ confido enim cum modeste et humane hi meam sequentem uoluntatem adsentari uobis. ²⁸ Ille ergo sicarius et blasphemus pessima perpessus sicut alios tractauit loco peregre in montibus miserabile leto uitam finiuit. ²⁹ Deferebant autem corpus eius philippus collactaneus eius qui etiam ueritus filium antiochi ad ptholomeum philometorem in aegyptum corpus adtulit.

X, ¹ Macchabeus uero et qui erant cum eo domino praeunte illos templum quidem receperunt et ciuitatem. ² aras autem circa forum ab alienigenis per uicos instructas insuper etiam templa demolierunt. ³ et emundato templo aliud altare fecerunt. Cumque ignissent lapides et cum ex ipsis ignem sumissent obtulerunt sacrificia et incensum et pannum propositionem fecerunt. ⁴ Quibus perfectis rogauerunt dominum prostrati in terram iam non incidere in haec mala sed etsi aliquando peccauerint ab ipso cum clementia emendari et non tradi blasphemis et barbaris gentibus. ⁵ Quo autem die templum ab alienigenis profanatum est contigit per ipsum diem fieri emundationem templi quinta et uigesima diae eiusdem mensis qui est casleu. ⁶ et cum laetitia domino agebant.

Dies octo tabernaculorum more memores qualiter ante modicum temporis diem festum tabernaculorum in montibus speluncis ritus ferarum agebant. ⁷ quapropter tyros et ramos pulchros adhuc palmas habentes eum qui prosperabit emundari suum locum. ⁸ precantes destinauimus cum imperio communi et decreto cunctam iudeorum gentem quodannis agere dies hos. ⁹ Et illa quidem que ad mortem antiochi qui est appellatus inlustris spectarent ita habuerunt:

²⁷ benevolentiam, manus serior uoluit, ut apparet, benivolentiam.

²⁸ perpessus, sic ex correctione *l* manus; primo fuit *perpersus*.

miserabile, *l* manus, ut apparet, correxit *miserabili*.

X, *l*. *Macchabeus*, super secundo *c* manus *l* punctum scripsit, ut reprobaret, puto.

VII ¹⁰ NUNC UERO QUAE CIRCA ANTIOCHUM eupatorem filium autem illius impii gesta sunt narrabimus ipsa illa breuiantes quae continent bellorum mala. ¹¹ hic etenim suscepto regno constituit prefectum negotiis lysian quendam. Porro autem siriae coeles itemque phoenices praetorem primarium. ¹² ptholomeus namque qui dicebantur macron quod iustum esset uolens conseruare propter iniuriam quae iudeis facta erat enitebatur quae ad illos spectarent pacifice explicare. ¹³ Quapropter dum accusatur ab amicis apud eupatorem et proditor ad singula quaeque audit eo quod cyprum creditamque sibi a philometore abreliquisset et ad antiochum inlustrem transitum fecisset ueneno austo uitam consumpsit. ¹⁴ Gorgias autem praetor eorundem locorum peregrinum exercitum exhibebat et ad singula momenta aduersus iudeos bellum instruebat. ¹⁵ atque una cum ipso etiam idumei obtinentes oportuna et munita castella exercebant eos. Et adsumptis illis qui refugerant ab hierusolymis bellum parare temptabant. ¹⁶ ad uero hii qui circa machabeum erant obsecratione perfecta et rogato deo ut esset illis auxiliator ad castella idumeorum fecerunt impetum. ¹⁷ atque cum aetiam accesissem fortissime eosdem locos optinuerunt et uniuersos qui pugnabant in muris morte adfecerunt trucidantes cunctos qui in manus incidissent et interfecerunt non minus uiginti milibus. ¹⁸ Cumque confugissent non pauciores nouem milibus in duas turres satis munitas et omnia habentes. ¹⁹ ad locos urgentissimos relictis symone et iosepho itemque zaccheo et his qui erant cum illo sufficientibus ad horum expugnationem ipse discessit. ²⁰ At uero illi qui circa symonem erant auaritia percussi a quibusdam qui erant in turri-

² pannum, prius *n* abrasum.

³ emundationem, manus serius uidetur uoluisse et mundationem.

¹² dicebantur, *n* erasum.

²⁰ *At*, ex *t* effectum *d* (*Ad*), ut ex forma ipsa uidetur, omnino autem utraque scriptura primae manus est.

bus sollicitati sunt pecunia et acceptis dragmarum septuaginta milibus passi sunt quosdam diffluere per fenestras turrium.²¹ Cumque nuntiatum esset machabeo quod gestum erat congregatis ductoribus populi accusavit qualiter accepta pecunia uenderint fratres suos hostibus dimissis contra eos.²² hoc ergo qui fuissent proditores interfecit. Et confestim illas duas turres coepit.²³ armisque per omnia quae in manibus essent prospere currentibus perdidit in castellis duobus plures uiginti milibus hominum.

²⁴ Timotheus uero qui antehac uictus fuerat iudeis collectis inimicus peregrinis exercitibus plurimis et his qui fuissent asiae congregatis non paucis acquis aduentabit tamquam armis captiuam possessurus terram iudeam;

²⁵ Porro qui circa machabeum erant adpropinquante illos ad obsecrationem dei aspersis terram caputibus suis et ciliciis lumbos accincti ²⁶ prostrati super crepidinem quae erant contra ipsum altare. Rogabant propitium factum illis deum inimicitias exercere cum inimicis eorum et obistere aduersariis eorum sicut lex declarat.²⁷ Digressi autem ab obsecratione sumptis armis processerunt a ciuitate plurimum.

Et cum adpropinquassent hostibus circa se ipsos erant.²⁸ mox autem lucis diffundebatur hortus commiserunt pugnam utrumque hi quidem desponsionem habentes prouentus et uictoriae cum uirtute eius quod in dominum est refugii ad uero illi ductorem certaminum constituentem animum suum

²⁹ Cumque ualidissimum gèreretur praellium apparuerunt aduersariis de celo super aequos aureis frenis ornatos uiri quinque satis decori ductores iudeorum ³⁰ qui etiam

machabeum in medium sui adsumptum et protegentes cum suis armis inuulnerabilem conseruabant Porro autem in aduersariis sagittas et fulmina iacebant quapropter confusi caligine cedebantur turbatione pleni.³¹ et interfectas sunt animas hominum uiginti milia et quingenti aequites autem sexcenti.³² Ipse uero timotheus confugit in id quod dicitur gazara munitum praesidium praefecturam habente illic circa.³³ Porro autem qui cum duce machabeo erant leti obtulerunt sederunt hoc idem praesidium diebus quattuor.³⁴ Uerum illi qui intus erant uniuersi munitio nis ipsius loci plusquam satis erat; ³⁵ Luciscente autem quinto die iuuenes uiginti ex eis qui cum machabeo erant accensis animis propter conuitia muros uiriliter aggressi et ferali animo eos qui incidissent cedebant; ³⁶ Alii uero similiter com conscindissent muros in illa destinatione quae esset contra eos qui essent intus incedebant turres et comprehendentes piras uiuos cremebant illos blasphemos. Alii autem portas concidebant recepto exercitu residuo repererunt in ciuitatem.³⁷ et timotheum abscosum in quodam lacu ingulauerunt item fratrem ipsius cheream et apollofanem ³⁸ hisque perfectis cum hymnis et confessionibus benedicebant deum qui magnifice adficeret beneficiis ipsum israhel et uictoriam prestantem seruis suis. XI, ¹ Et post modicum perquam tempus lysias procurator regis nihilominus et cognatus et qui praeset negotiis egere nimis ferens ea quae accidissent;

VIII ² CONGREGATIS OCTUAGINTA MILIBUS HOMINUM ueniebat aduersus iudeos cogitans ipsam quidem ciuitatem habitaculum paganorum constituere

²⁵ *aspersis*, ex rasura, ut apparet, casuali nunc uideretur *aspersii*.

³⁰ *confusi*, *con* erasum, ut vix certa vestigia literarum remanserint.

³¹ *interfectas*, *s* semiabrasum, sed uidetur casu.

³² *leti*, supra lineam suppletur *l* manu.

³⁵ *cedebant*; ³⁶ *Alii uero si*, in rasura, sed *l* m. et in spatio regulari.

³⁶ *com*, *l* manus, ut uidetur, superscripta *v* correxerit *cum*.

porta.s, erasa fuit inter *a* et *s* litera una, quae uidetur fuisse *n*.

³⁸ *perfectis*, super primo *e* nota, quae compendio indicando inservit, sed vox plena scripta regulariter.

XI, ¹ *perquam*, abrasum.

³ Porro autem uectigali obnoxium templum sicuti cetera gentium templa uenele praeterea per singulos annos sacerdotium dei facere ⁴ nequaquam recogitans dei imperium sed animatus my...ibus peditum et milibus aequitum et elephantis octoginta; ⁵ Cumque ingressus esset iudeam et adpropinquasset bethsura munito quidem loco distantem autem ab hierusolymis circiter stadiis quingentis hunc deprimens surgebat. ⁶ Et mox cognouerunt qui erant cum machabeo expugnare illum castella cum lacrimis et fletibus deprecabantur dominum cum omni multitudine ut bonum angelum mitteret ad salutem israhel. ⁷ Ipse autem primus machabeus sumptis armis adhortatus est ceteros simul secum periculum subire et auxilium fratribus prestare uno quoque ac potenti animo progressis ⁸ ibidem autem apud hierusolymam constitutus apparuit antecedens eos aeques in ueste alba arma aurea quatiens ⁹ simulque cuncti cum benedixissent misericordem deum uegitati sunt animis iter faciebant nec solum homines parati trucidare uerum etiam ferocissimas bestias et ferreos muros parati pulsare. ¹⁰ Accedebant disposita aciae eum qui de caelo est habentes propugnatorem misericordiam prestaturo eis deo. ¹¹ Impetu denique leonum inruentes hostibus strauerunt ex ipsis milia uirorum undecim aequites etiam mille sexcentos uniuersos praeterea fugire cogerunt. ¹² et plures eorum saucii euaserunt audi. Ipse quoque inimicus lysias turpiter fugiens euasit. ¹³ non tamen sine sensu homo aput semetipsum reputans quod aciderat ei infortunium et considerans in-

uictos esse hebreos auxiliante illis potentissimo deo. Cum ad eos mississet ¹⁴ persuasit eis componere iuxta omnia quae iuxta essent et quia regi persuasurus esset ut necessarius eius amicus fieret. ¹⁵ adnuitque machabeus omnibus quae lysias rogabat sollicitus de eo quod ipsis expediret quaecumque machabeus scripto tradidit lysiae de iudeis concessit rex. ¹⁶ erant enim scriptae iudeis epistole a lysia quidem continentes formam hanc. Lysias plebi iudeorum salutem. ¹⁷ iohannes et abesselon qui misi sunt adsignato qui subiectum est rescripto desiderauerunt ea quae hoc eodem significantur ¹⁸ quaecumque ergo oportebat etiam ad regem referri manifestaui quae uero ipsa res patiebatur concessi

¹⁹ Siquidem ergo exhibueritis beniuolentiam rebus etiam de cetero cognitar uobis auctor bonorum existere ²⁰ deque his et illis quae pertinent ad singulas species mandaui et istis et qui sunt missi a me tractare uobiscum. ²¹ Valente anno centesimo octauo dioscorindis uigesimo quarto die. ²² Porro autem regis epistola continebat haec rex antiochus fratri lysiae salutem. ²³ patre nostro adeos translato uolentes eos qui ex regno sunt intrepidos perseuerantes conuerti ad rerum propriarum curam. ²⁴ Cum audissemus iudeos non consentire secundum patris mei praeceptum ad obseruationem ritus grecorum sed portionem ducentes suam inductionem desiderare concedi sibi propria sollempnia ²⁵ cupientes hanc quoque gentem extra tumultum decreuimus. Templum etiam restituere eis resque eos agere iuxta antiquorum suorum morem ²⁶ optime itaque feceris mit-

³ uenele, ipsa 1 manus, ut uidetur, superscripto a correxit uenale.

⁴ my...ibus, nunc scriptis in rasura literis manu seriori mynutibus; spatium ferret myriadibus, sed apparet ex ratione rasurae nunquam extilisse litteram d.

⁷ progressis, s ultimum initio lineae scriptum erasum fuit.

⁸ hierusolymam, puncto supra et infra m apicto prima manus correxit hierusolyma.

⁹ deum, in extrema parte uocis per compendium scriptae rasura, ut suspicari liceret fuisse dominum; sed spatium et ratio compendii deum primo fuisse indicant.

¹⁷ abesselon, ipsa 1 manus corrigit abessalon.

¹⁸ patiebatur concessi ¹⁹ Siquidem ergo exhibueritis, magna ex parte in rasura, sed 1 m., spatium regulare.

²³ adeos, sic codex pro ad deos.

²⁴ ducentes, erat primo ducentos, sed ipsa 1 manus correxit ducentes.

tendo ad illos et dando eis dextras cognita uoluntate nostra bona animo sint et iucundam uitam decant dum fruuntur suis rebus. ²⁷ Ad ipsam autem gentem talis fuit regis epistola. Rex antiochus senatu iudeorum et ceteris iudeis salutem.

²⁸ Si ualeatis proueniet ut uolumus ipsi quoque ualeamus. ²⁹ Pertulit ad nos menelaus uelle uos degressos agere in suos quemque ³⁰ his igitur qui degredientur usque ad tricesimam diem mensis sandici erit dextera impunitatis ³¹ uti propriis sumptibus ac legibus sicut antea et nullus ipsorum ullo modo inquietabitur de his que per ignorantiam gesta sunt. ³² nisi praeterea etiam menelaum adhortaturum uos. ³³ Anno centesimo quadragesimo octauo xandici quintadecima die mensis. ³⁴ nihilominus et romani miserunt ad illos epistolam habentem hunc modum. Quintus meminius tytus mamius legatinorum plebi iudeorum salutem; ³⁵ his quaecumque ... lisis cognatus regis concessit uobis nos quoque consentimus. ³⁶ quae autem iudicauit referre ad regem commune mittite aliquem confestim tractu habito de his ut enarremus sicut oportet uobis.

Nos enim praecedimus antiochiam. ³⁷ quapropter festinate et scribite et mittite aliquos ut nos quoque cognoscamus cuius sententiae sitis ³⁸ ualete;

Anno centesimo quadragesimo octauo dioscoridis quintadecima die mensis XII, cumque perfecta esset pax lysias quidem ibat ad regem iudei autem ad culturas agrorum conuertebantur. ³⁹ Porro loci cuiusque praetores timotheus et appollonius genni adhuc etiam hieronimus et demophon et super haec nichanor princeps syrorum non

²⁸norum, erasae literae fere quinque; sed ipsa $\bar{\iota}$ manus, ut uidetur, romanorum, cum n supra lineam scripta $\bar{\iota}$ manu sit certo.

³⁵ lisis, ante hanc uocem rasura trium fere litterarum, si tamen scriptura fuit.

³⁷ mittite, primum $\bar{\iota}$ supplet $\bar{\iota}$ manus, ut apparet.

XII, ⁴ utpote, sic $\bar{\iota}$ scriptura, ut apparet, sed ipsa $\bar{\iota}$ manus reflexit utpote.

sinebant eos compositos et quietos esse ³ ioppite. Praeterea tale scelus perpetauerunt adhorti eos qui habitabant penes illos iudeos conscendere cum coniugibus ac liberis scaphas quas ipsi adplicauerunt tamquam nullam aduersus eos malitiam exercerent. ⁴ Uerum iuxta commune ciuitatis decretum hoc facerent et hi excoepissent istam rem utpote qui pacem obtinere cuperent. . . et nihil suspectum haberent prouectos in altum submerserunt cum essent non pauciores ducentis. ⁵ Cognita autem iudae quae in eiusdem gentis homines admissa fuerat crudelitas signo dato his qui circa ipsum essent uiris. ⁶ et inuocato iusto iudice deo uenit ad consceleratos fratrum sanguine et portum quidem noctu incendit et scaphas conflagrauit eos autem qui illo confugerant confodiit ⁷ ipso quoque loco concluso regressus est tamquam iterum uenturus et uniuersum ioppitarum funditus euersurus municipatum. ⁸ Cumque cognouisset etiam illos qui apud iamniam agebant similia perpetrare uelle circa incolas iudeos ⁹ iamnitas quoque nocte adhortus . . . succendit portum cum classe ita ut conspiceretur lumen ignis apud hierusolyma cum interiacebant stadia ducenta quadraginta. ¹⁰ Cumque inde prorepissent stadia nouem facerentque iter ad timotheum adgressi sunt cum arabes circiter quinque milia aequites autem quingenti. ¹¹ Et cum fuisset ualida pugna commissa et hii qui circa iudam erant per auxilium dei rem prospere gessissent uiti nomades rogabant iudam ut dexteris eis daret pollicentes et pascua praestatueros se et in ceteris profuturos eis. ¹² Iudas autem arbitratus eos tamquam uere in multis utiles

cuperent, post uocem rasura uoculae *et*, ut apparet, quae bis scripta fuerat.

⁵ eiusdem, super *e* nota compendii, sed m primae descriptionis est.

⁹ iamniam, m finale per compendium licet in media linea, sed $\bar{\iota}$ m .

agebant, super *e* nota, quae compendio inservit.

¹² adhortus, post uocem rasura fere trium litterarum.

futuros concessit pacem habere cum eis. Et acceptis dexteris in tabernacula discesserunt.

¹³ Adgressus est praeterea etiam ciuitatem quandam munitam et muris conseptam et promiscarum gentium multitudinis celebrem nomine autem caspen.

¹⁴ Porro autem qui erant freti morurum tutamine et utensilium annona abundante contumeliosus augebant cum his qui erant circa iudam maledicentes insuper etiam blasphemantes quae nefas sit. ¹⁵ At uero hi qui erant circa iudam cum inuocassent illum magnum exercentem potentatum mundi qui sine arietibus et machinis organicis praecipitem dedit hiericho temporibus iesu inuaserunt muros ferarum uice. ¹⁶ captaque ciuitate domini uoluntate inenarrabiles operati sunt caedes ita ut adiacens palus latitudinis duorum stadiorum influente sanguine uideretur repletam. ¹⁷ In die autem cum prorupissent stadia quingenta quinquaginta proruperunt in characem ad eos qui dicuntur tubiaceni iudea. ¹⁸ et timotheum quidem in ipsis locis comprehenderunt plane sine ullo affectu de eisdem locis degressum relicto praesidio in quodam loco quod munitum perquam esset. ¹⁹ Dositheus uero ac sosipater qui erant ex ducibus machabei expeditione agitata perdidierunt eos qui relictis a timotheo fuerant in eodem castello plures quam decem milia uirorum. ²⁰ Porro machabeus disposito exercitu suo per quohortes constituit eos in ordines et sic ad timotheum tetendit habentem secum centum uiginti milia peditum aequitum autem duo milia et quingentos; ²¹ Uerum cognito aud. uentu iudae timotheus praemisit coniuges .. ac liberos et residuum apparatus ad id quod

uocatur carnion erat enim et expugnatione et accessu difficili propter angustias quae ex omnibus locis essent, ²² Cumque apparuisset chorus iudae primi et accidisset hostibus trepidatio timorque ex illius qui cuncta persciuit inlustratione quae proueniebat eis fuge se dedederunt alios alio tendentes ita ut frequenter a suis lederentur et gladiatorum suorum mucronibus configerentur. ²³ prorsus autem iudas consecratur eos uehementius obtruncans facinerosus et disperdidit circiter triginti milia uirorum. ²⁴ Ipse uero timotheus cum incidisset in eos qui erant cum dositheo et sosipatro rogabat cum adolatione magna dimitterent se uiuum. Eo quod multorum quidem parentes quorundam autem fratres haberet et contingeret horum curam non haberi. ²⁵ Pluribus quoque offirmante illo fidei placitum redditurum hos inlesos dimiserunt eum salutis fratrum causa. ²⁶ progressusque iudas ad illud carnion et atargation trucidauit corporum uiginti et quinque milia. ²⁷ Post horum autem fugam et perditionem tulit arma et aduersus aephron ciuitatem munitam in qua habitabat lisias et omnis nationis nationis multitudo iuentus quoque robusta pro muris constituta fortiter repugnabant ibidem tormentorum et telorum magnum instrumentum erat. ²⁸ Cumque inuocasset illum potentem qui cum ui obterit hostium uirtutes subegerunt ciuitatem et strauerunt ex illis quibus fuerant circiter uiginti et quinque milia hominum. ²⁹ digressique inde perrexerunt scitopolyn distantem ab hierusolymis stadiis sexcentis. ³⁰ Cumque testimonium prohibuissent qui habitabant illic iudei quam scitopolitani exercuerant circa illos beneuolentiam etiam felicitatis temporibus

¹³ *dexteris*, sic 1 scriptura, sed ipsa 1 manus, ut apparet, mutauit *dexteras* (sic).

¹⁴ *morurum*, 1 manus ipsa correxit *murorum*; *ru* item reflectam fuit ex parte, sed 1 manu, ut apparet.

¹⁷ *iudea*, manus, quae serior uidetur, correxit imperfecte *iudei*.

²¹ *aud. uentu*, abraso etiam w priori factum est

aduentu; unane, an duae litterae post *d* abrasae fuerint, non liquet.

coniuges, post uocem duae fere litterae abrasae, fortasse et.

²⁶ *atargation*, 1 manus mutauit *adargation*, vel *ad argation*, si diuisim legit uocem in codice continue scriptam.

²⁷ *nationis* 2°, abrasum.

tranquillam prouenturam ³¹ gratias egerunt et adhortati etiam in ceteris generi ipsorum benignus perseuerare.

Uenerunt hierusolyma die festo ebdomadum paschae in proximo constituto;

VIII ³² Post haec ergo quae appellatur pentecoste die perrexerunt ad gorgiam praetorem idumaeae ³³ et processerunt cum tribus milibus peditum. aequibus autem quadringentis ³⁴ directa acie et contigit cadere paucos iudeorum. ³⁵ Porro dositheus quidam ex tubiacenis aequus uir magnus fortis immincebat gorgiae cumque adpraehendisset clamidem eius ducebat eum ualidissime uolens eundem maledictum capere uiuum. uerum quidam ex tracibus aequitibus inruente in eum et amputato humero eius euasit gorgias et fugiit in laresam

³⁶ Illis uero qui erant circa hesdria. diutius pugnantibus ac fessis inuocato domino iudas auxiliatorem et ducem proclii eum apparere. ³⁷ hoccepit patria uoce hymnos cum clamore in eos qui erant cum gorgia conuertit eos in fugam. ³⁸ iudas autem recepto exercitu uenit in ciuitate modolam.

Nihilominus imminente hebdomade more solito castificati ibidem sabbatum transiebant. ³⁹ Sequenti autem diae uenerunt ad iudam quo tempore necessarium fuit corpora eorum qui ceciderant colligere et cum cognatis recondere paternis sepulchris. ⁴⁰ et inuenerunt in unoquoque mortuorum sub tunicis dona simulacrorum quae apud iamniam fuerant. A quibus lex iudeos prohibet omnibus itaque palam factum est propter hanc eandem causam hos ruisse. ⁴¹ uniuersi ergo cum benedi-

xissent illa iusti iudicis domini misericordia eius qui occulta in lucem producit ⁴² ad obsecrationem conuersi sunt. Et rogauerunt ut propter illu. quod acciderat deleretur ex integra peccatum. Porro autem fortissimus iudas multitudinem hortatus est seruare seipsos inculpato. quando coram uiderint quae acciderant propter illorum qui strati sunt peccatum ⁴³ Conlatamque uiritim pecuniam argenteam circiter duo milium dragmarum. misit hierusolyma offerre pro peccato sacrificium. nimium bene et subtiliter agens de resurrectione secum reputans. ⁴⁴ nisi enim eos qui occubuerant resurgere arbitraretur ex habundanti esset pro mortuis orare. ⁴⁵ Considerans his qui cum impiaetate dormissent optimum recondi gratiae donum et sanctam cogitationem; Unde pro mortuis exorare ut absoluerentur peccato

X XIII, ¹ Noxo autem . . . quadragesimo et centesimo anno cognouit iudas antiochum eupatorem uenire cum multitudine in iudeam. ² et cum ipso lysian procuratorem et qui esset super negotia extrinsecus habentem exercitum peditum centum decem milia et aequitum quinque milia trecentos et lephantos uiginti duos et curros falcatos trecentos ³ quibus miscuit se etiam menelaus et rogabat antiochum cum magna ironia non ob salutem patriae sed existimans restituisse in suum officium. ⁴ Porro autem rex regum excitauit iracundia antiochi aduersus hunc facinorosum. lysia quoque ostende hunc reum esse omnium malorum. precepit sicut mos est ut certo loco perderet eum adductum herœam. ⁵ Est autem in eo loco

³² haec, 1 manus mutauit in hanc.

gorgiam, rasura mutatum in gorgian.

³⁶ hesdria., erasa una litera, n ut uidetur, et ipsa prima manus correxerat hesdriam.

³⁸ ciuitate modolam, sic legit codex ratione habita ejus scripturae.

Codex hebdomade | ore cum nota compendii super e pro m; ut ex aliis locis suspicari licet, etiam hic apparet ex codice continuae scriptionis errasse amanuensem.

⁴⁰ fuerant, sic 1 manus ipsa, quae primo scripserat fuerat.

⁴² illu., nec liquet utrum illum, an illud fuerit, rasura enim nunc efficitur id.

XIII, ¹ Post autem rasura, uidetur fuisse et.

² aequitum, postea rasura quatuor fere literarum. lephantos, manus 2 elephants.

³ rogabat, postea rasura septem fere literarum.

⁴ iracundia, manus 1 fortasse nota compendii superscripta, quae nunc incerta est, uoluit iracundiam.

turris quinquaginta ulnarum plena cinere nihilominus haec machinamentum habebat introrsus deuexum praeceps ad cinerem ⁵ undique uersum hunc sacrilegii reum uel si quid aliud amplius mali operatum impellunt cuncti ad interitum ⁷ huiusmodi leto istum sceleratum mori contigit ne terram quidam adeptum menclauum perquam iuste ⁸ quoniam quidem perpetravit circa aram multi facinora cuius ignis castus erat et cinis in cinere mortem reputauit ⁹ Sensibusque rex efferatus ueniebat pciora eorum quae sub patre ipsius facta erant iudeis inrogaturus ¹⁰ his autem cognitis iudas precepit multitudini per diem et noctem inuocare dominum sicut semper Et nunc auxilium referre his qui lege et patriae et templo sancto priuari inciperent ¹¹ et eum populum qui nunc primum modicum refrigerasset et non pateretur blasphemis gentibus subdos fieri ¹² Cumque hoc idem uniuersi fecissent et rogassent deum misericordem cum fletu et ieiuniorum prostrationibus per triduum sine intermissione adhortatus eos iudas praecepit adesse ¹³ seorsum autem progressi disponerent et dei auxilio res committerent ¹⁴ Cumque promisset gubernatione conditori mundi hortatus eos qui erant cum ipso fortiter dimigare usque ad mortem Porro legibus templo ciuitati patria ciuili conuersatione circa emmodim nihilominus metatus est castra ¹⁵ Cumque signum his qui cum ipso erant dedissent uictoriam dei eligens aristidem cum iuuenibus fortissimis lectissimisque misit per noctem ad agmen et fossatum antiochi regis interfecitque circiter quattuor milia uirorum et ipsum primum elephantorum cum illo qui curam

intra domum eius agebat interfecerunt ¹⁶ et postremo castra turbatione et metu complent digressique sunt cum uictoria rebus prospere gestis ¹⁷ porro luciscente iam diae hoc gestum erat auxilium ferente his . . . protectione dei ¹⁸ Rex autem antiochus accepto gustu audacie iudeorum adtemptauit remediis eosdem locos ¹⁹ et ad bethsura castellum iudeorum munitum accedebat pellebatur pulsabat machinis minora faciebant ²⁰ His uero qui erant intus iudas misit que necessaria erant ²¹ nihilominus detulit hostibus secretiora consiliarum hodocus ex officio iudaico requisitus et adprehensus inclusus est ²² secundo sermone usus est rex ad eos qui erant a bethsuris dextera accepit deditque pacem et digressus est Committebat pugnas cum his qui erant cum iuda et uictus referebat minora ²³ Cognouit furiose philippum agere apud antiochiam quae relictus fuerat praepositus negotiis confusus est iudeos rogauit subiectos est et iurauit quamplurimis conditionibus pactus est et sacrificium obtulit Honorauit templum et ipsum templum humaniter tractans donis ornauit ²⁴ machabeum excoepit et reliquid praectorem ab tholomaide usque ad aggarenos et egeomonida ²⁵ et uenit ptholomaidem et egrem ferebant ptholomenses propter pacis sponsonem Et fremebant cum ingenti angustia et minabantur uolentes infringere pacta ²⁶ Ideo per seditiones processit lysisias . . . pro tribunali rationem reddidit qualiter ipsa res capiebat persuasit mitigauit placidos reddidit regressus antiochiam ita denique res gestae a rege aduentus et regressionis eius processerunt

XI XIV, ¹ POST TRIENNI AUTEM TEMPUS COGNO-

⁵ *deuexum*, rasura factum *diuexum*.

¹⁶ *aristidem*, sub *e* punctum est, *l* manus, ut uidetur.

¹⁷ *his*, postea rasura, sed non liquet an aliquid scriptum fuerat.

¹⁹ *munitum*, pars literae *n*, et *i* in rasura nescio qua manu; pars literae *n* primae scripturae potest esse et pro litera *r*.

²³ *subiectos*, *l* manus correxit *subiectvs*.

²⁴ *macchabeum*, *m* finale per compendium scribitur *l* manu in media linea, sed uidetur fuisse erasa in fine litera *s*.

aggarenos, sic ex correctione *l* manus, sed ante uocem, et ante literam *n* alia litera erasa, et ullae aliae literae refictae fuerunt ex prima quae fuerat scriptio.

²⁶ *lysiass*, post uocem rasura pro spatio fere duarum literarum, si tamen scriptae fuerant.

uerunt qui erant cum iuda demetrium se-
leuci per illum portum qui erat apud tri-
polym nauibus degressum cum ualida mul-
titudine et classe ² obtinere regionem sub-
blato antiocho et huius fratre lisia.

³ Porro quidam alchimus qui fuisset an-
tehaec sacerdos sponte autem contaminatus
illis permixtionis et persecutionis temporibus
perspiciens quomodo non est ei salus
neque ad sanctum altare etiam nunc ac-
cessus ⁴ uenit ad regem demetrium primo
et centesimo et quinquagesimo anno offe-
rens ei sanæ coronam auream et palmam
superque haec eos qui uidentur esse rami
legitimi de templo et illo quidem die si-
lentium habuit ⁵ nactus autem oportunum
suae tempus amentiae uocatus in concilium
ad demetrio et interrogatus quo consilio
et in quo proposito constituti sunt iudei
ad haec ait; ⁶ Hi qui dicuntur iudeorum
asidei quorum ductor est iudas qui et mac-
chabeus bellum parant et seditiones mouent
non sinentes regnum quietum esse.

⁷ Unde deposito patrum meorum honore
dico autem pontificatu iterato nunc ueni
⁸ primum quidem de his qui pertinent ad
regem mera fide sentiens sursum autem
aetiam nostros cogitans ciues horum enim
de quibus locutus sum inconsiderantia uni-
uersum genus nostrum Non mediocriter
laborat ⁹ singulis quibusque ergo horum
cognitis tu rex et regioni et residuo ge-
neri nostro consule iuxta quam habes cir-
ca omnes obuiam humanitatem ¹⁰ quamdiu
enim iudas est non rebus humanis impos-
sibile est res peruenire ad pacem; ¹¹ His
uero maturius ab hoc dictis ceteri amici
qui maligne ferebantur in personam iudae
accenderunt demetrium ¹² et confestim ele-
cto nichanore qui fuit praepositus elephan-
torum et constituit eo praetore iudaeae mi-
sit illum ¹³ datis mandatis ipsum quidem

iudam uti caperet eos qui cum illo essent
dispergerent et alchimum constitueret pon-
tificem maximi templi ¹⁴ Nihilominus quae
de iudea refugerant iudam gentes admisce-
bantur nichanori gregati iudeorum erum-
nas et calamitates suas prosperitates futu-
ras existimantes ¹⁵ Cumque audissent de
aduentu nichanoris et de insectatione gen-
tium terra capitibus aspersis obsecrauerunt
deum qui usque saeculum statuit populum
suum protegere semperque cum lustratio-
ne opitulatur suae portioni ¹⁶ Cumque pre-
cepisset ductor quo maturius inde digressi
sunt obuuii eius facti apud castellum dessau
¹⁷ Symon autem frater iudae cum miserat
cum nichanore et cito propter inopinatum
aduersariorum silentium uictus fuerat ¹⁸ sed
tamen audiens nichanor quia uirtutem perdi-
ti essent qui erant cum iuda et in cer-
taminibus quae pro patria sustinerent ma-
gnanimitate uerebatur discrimen sanguine
adire. ¹⁹ Quapropter euocauit possidonium
et theodorum et mathathian ut darent dex-
teras iudae et acciperent ²⁰ Plurimo au-
tem habito de his tractatur et ipso doctore
ad multitudinem referente cum apparuisset
paribus suffragiis una sententia adnuerunt
pactis et sponsionibus ²¹ et constituerunt
qua sibi quisque ueniant in unum Et pro-
lata sunt a singulis sedilia et posuerunt ca-
thedras ²² disposuitque iudas armatos locis
oportunis paratos ne forte ab hostibus re-
pente aliquid mali perpetraretur et sic con-
gruens habuerit conloquium ²³ Demoraba-
tur praeterea nichanor hierusolymis et nihil
mali agebat collectam quoque grecorum
turbam dimisit ²⁴ Habebat iudam semper
ante faciem ex animo inclinauerit in ip-
sum uirum ²⁵ hortatus est eum sortiri ma-
trimonium et filios suscipere duxit iudas
uxorem constabilitus est uitam commu-
nicauit.

XIV, ¹ *degressum*, rasura factum *digressum*.

² *persecutionis*, sic prima scriptio, ut apparet,
sed ipsa 1 manus correxisset *persecutionis*.

⁴ *sanæ*, rasura factum *sane*.

⁵ *ad 1°*, erasum *d*.

¹³ *mandatis ipsum*, primo scriptum fuerat *man-*

datum, sed ipsa manus correxit *mandatis*, et ex
m fecit *ip* pro uoce *ipsum*.

¹⁷ *cummiserat*, pro *cum* in fine lineae scripto
ipsa 1 manus correxit *com*.

²⁰ *pactis*, *c* suppletum supra lineam *f*, ut uide-
tur, manu.

³⁰ Porro autem alchimus considerans mutam que inter ipsos esset beniuolentiam et quae fuissent peccata arrepta occasione uenit ad demetrium et dicebat nichanorem aliena sapere a negotiis aduersus imperium cogitare insidiatorem namque regni iudam sibi socium destinasset.

³¹ Itaque rex iracundia percitus et insimulationibus ipsius pessimi iratus scripsit nichanori dicens de pactis quidem egre ferre. se et iubebat macchabeum uinctum mittere antiochiam quo maturius ³² cumque haec perlata ad nicanorem fuissent confundebatur et egre ferebatur insuper habere quae disposita erant nulla iniuria ab eodem uiro admissa ³³ uerum quia regi reluctari non erat oportunum quaerebat arte illud perpetrare ³⁴ Macchabeus autem animaduertens nichanorem aceruius exsequentem ea que ad illum spectarent et solitum congressum uafriorem habuissem eum intellegens non ex bono animo seueritatem hanc esse paucis congregatis ex illis qui erant circa ipsum celebrat se a nichanore ³⁵ Cumque ille alius cognouisset quia pulcherrime ab eodem uiro arte superatus est uenit ad maximum et sanctum templum sacerdotibus offerentibus rite sacrificia iussitque ipsis macchabeum tradere ³⁶ Porro illis cum igreiurando dicentibus ignorare ubi sit qui quereretur ³⁷ extensa dextera ad templum iurauit in hunc modum nisi uinctum mihi macchabeum tradideritis istud dei conspectum in planiciem redicam et altarem demoliam et templum istic lipbero patri inlustre adtollam ³⁸ talia locutus discessit ad uero sacerdotes extensis manibus in caelum inuocabant dominum qui semper propugnator fuit genti nostrae dicentes haec ³⁹ Tu domine uniuersorum quando nullo indigeas decreuisti templum habitaculi tui apud nos fieri ⁴⁰ et nunc sanctae omnis sanctificationis domine conserua

intaminatam in saeculum istam recens emuntatam aedem;

XII ⁴¹ RACHIS AUTEM QUIDAM EX SENIORIBUS hierusolymorum indicio demonstratus est nichanori uir ciuium amator ualde bene audiens et qui iuxta beniuolentiam pater iudeorum appellaretur ⁴² fuerat enim pristinis temporibus censurae auctor non permiscendi iudaismi et corpore et animo propter iudaismum deditus cum omni perseuerantia ⁴³ Uolens itaque nichanor manifestam facere quam haberet aduersus iudeos mentem infestam misit milites super quingentos adprachendere eum ⁴⁴ existimauit enim illo capto hos calimitate adficere ⁴⁵ Cumque multitudo inciperet militum turrem capere in qua confugerat raxis et regiam ianuam uiolenter adgrederetur iubentque ignem admouere et fores incendere cum iam adprehendi coepisset subposuit sibi gladium ⁴⁶ uolens libere mori quam facinoris subditus fieri et sua ingenuitate indignus subici contumeliis ⁴⁷ Uerum non letali plaga ictus propter ipsius certaminis trepidationem et multitudine intra ianuas intruente conscendi fortiter currens in muros ac semetipsum similiter praecipitem in turbam iecitque ⁴⁸ illisque cito retro gradibus factis et constituto interuallo uenit in ilia media ⁴⁹ Cumque adhuc spiraret et accensis animis ferretur surrexit perflente tamquam ex fistulis sanguine et quamquam aceruissimis uulneribus cursum multitudinem pergressus Et stans in quadam petra defectus prorsus cum iam fieret exsanguis arripuit intestina sua utrisque manibus proiecit super turbas inuocans dominatorem uitae ac si spiritus ut haec illi iterum redire haec eadem rursus ei reddere hoc modo uitam finiit XV, ⁵⁰ Porro nichanor cum cognouisset eos qui cum iuda erant in his locis agere qui essent iuxta samariam consilium inhiit requiei

³⁷ ferre.. rasura, quae duas fere literas capiebat.

³¹ et sanctum templum, in rasura 1 m.

³³ hunc, n suppletum supra lineam 1, ut uideatur, manu.

³⁶ recens emuntatam, ipsa 1 manus correxit priora recense muntanam.

⁴³ iecitque, ipsa 1 manus reprobavit que.

⁴⁵ uulneribus, ex correctione 1 manus, incoepum fuerat scribi mu pro uul, ut apparet.

die sabbati adgredi eos silentio maximo² atque illis iudeis qui per necessitatem sequebantur eum dicentibus nequaquam ita ferociter et barbare perficeris honorem uero tribue semper cum sanctificatione honorato habe qui uniuersa perspicit tradeto³ Interrogauit ille tria facinorosus an sit in caelo praepotens qui preceperit celebrari diem sabbatorum⁴ respondentibus eis esse dominum uiuentem ipsum in caelo praepotentem qui iussit colere ebdomadem⁵ At uero ille alius et ego ait sum praepotens in terram qui precipio ferre arma et utilitates regias expedire nec tamen optinuit perpetrare pro tempore suam uoluntatem⁶ Et nichanor quidem cum omni iactantia erigens ceruicem decreuerat commune ex illis qui erant cum iuda tropheum adtollere⁷ Macchabeus autem fretus erat sine ulla intermissione cum omni spe auxilium se consequi a domino⁸ et hortabatur eos qui cum ipso erant aduentum gentium non formidare habentes in animo quae prius illis de caelo aduenissent auxilia; Modo quoque expectare eam quae ab omnipotentem adfutura esset illis uictoria⁹ adloquens eos nihilominus de lege et prophetis admonens preterea etiam de certaminibus que conficissent prumptiores eos constituit¹⁰ exercitatisque animis eorum simul narrauit Demonstrans gentium inconstantiam et iuresiurandi praeuaricationem¹¹ singulos quoque ipsorum armauit non tam scutorum et lancearum tutamine quantum bonorum uerborum adhortationem et posito etiam somnio auctoritatis magnae perquam letificauit uniuersos¹² Erat autem tale ipsius uisum onian qui fuisset pontifex uirum bonum atque optimum uerecundum quidem ex obuio mitissimum autem moribus sermonis quoque decentissimi et qui ex puero meditatatus sit cuncta uirtutis fa-

miliaria hunc manibus extensis optare bona uniuerso iudeorum statui¹³ Dehunc adparuisse uirum caniciae et gloria praestantem admirabilem etiam et decoram esse eminentiam circa illum¹⁴ et respondentem dixisse onian hic est fratrum amator qui adsidue orat propulo et ciuitate sancta hieremias dei propheta¹⁵ Et protendem hieremiam dexteram suam tradidisse gladium aureum Et cum traderet dixisse haec¹⁶ accipere gladium illum sanctum donum a deo quo aduersarios proturbabis quasabis¹⁷ alacres itaque exortati uero iudae uerbis bonis ualde Et qui poterant ad uirtutem prouocare et animas iuuenum uiriliter replere cognouerunt non tantum aciem tendere fortiter inruere et cum omni uirtute impetum facientes iudicare negotia eo quod et ciuitas et sancta et templum periclitaretur¹⁸ Erat autem de uxoribus et filiis et insuper etiam et fratribus et cognatis in minima parte iacens eis certamen Magnus autem et primus de sanctificato templo timor¹⁹ erat autem et his qui in ciuitate erant inuenti non leue certamen turbatis super apertam commisionem; ²⁰ et omnibus iam expectantibus futurum iudicium etiam commiscendum sed hostium et aciae ordinata et bestiarum in pale oportuna ordinatorum aequitatum quoque per partes positum²¹ considerans Macchabeus multitudinis aduentum et armorum uarium apparatus bestiarum quoque ferocitatem extendens manus ad caelum inuocauit prodigia facientem dominum cognoscens quoniam non est a in armis uictoria sed prout illi placuerit dignis tribuit uictoriam²² Dicebat autem inuocans hoc modo tu domine misisti angelum tuum sub ezechiae rege iudae et interfecit de castris sennacherim regis assyriorum clxxxv milia²³ Et nunc potens caelorum mitte angelum bonum ante

XV, ³ *facinorosus*, primum o l manu in e mutatum, vel contra.

⁹ *conficissent*, pro ultima litera s, scriptum fuerat c, sed ipsa l manus correxit.

¹³ *Dehunc*, prior pars literae u semiabrsa, fortasse ut mutaretur in *dehinc*.

¹⁵ *hieremiam*, l manu mutatum, ut apparet, in *haeremiam*.

²⁰ *sed*, erasum d.

²¹ *a in*, abrasum a.

²² *rege*, alia, ut apparet, manus, compendii nota superscripta uidetur uoluisse *regem*.

nos qui cum dirigit in timorem et tremorem ³⁴ magnitudinem brachii tui in pauore mittantur qui cum blasphemium aduerunt super sanctum tuum populum et hic quidem in his finem fecit ³⁵ Hii autem qui erant cum nichanore cum paeanis et tubis promouebant ³⁶ Et hii qui erant cum iuda cum inuocatione et oratione commiserunt aduersariis ³⁷ et manibus quidem concertabant corde uero ad deum orabantur strauerunt nihilominus xxxv milia dei magnifice lactati demonstratione ³⁸ Peracta necessitate et cum gaudio reuertentes cognouerunt in primis cecidisse nicanorem cum uniuersa arma ³⁹ et facto clamore et turbela benedicebant potentem patria uoce, ⁴⁰ Praecipiebat tantem his qui per omnia corpore et animo preerat certamini pro ciuibus qui actatis beneuolentiam in suam conseruauerat gentem nichanoris caput excisum et manum cum humero adferri in hierusalem ⁴¹ Et adueniens macchabeus in hierusalem et conuocans suae gentis uiros et sacerdotes anta altare accersiens etiam et eos qui erant ex arce ⁴² et ostendit eis iniqui nichanoris capud. Et manum blasphemii quam extenderat super sancto omnipotentis domum magnoloquendo ⁴³ et linguam impii nichanoris ex capite segans particulatam ait tradere aibus. Prumpta au-

tem desipientiae membra contra templum iussit suspendi ⁴⁴ Tunc omnes in caelum benedixerunt praeclarum dominum clamabantque simul dicentes benedictus qui custodit suum locum inpollutum ⁴⁵ Conligauit autem nichanoris caput ex arce manifestum omnibus et apertum adiutorii domini signum ⁴⁶ Et decreuerunt omnes cum communi iudicio nequaquam relinqui sine significatione hunc diem.

Habebat autem insignem diem tertium decimum duodecimi mensis diem adar dicitur hebrea uoce ante unum diem mardochei diei ⁴⁷ Ea autem quae secundum nichanora fuerunt in hunc modum profecta ex illis temporibus possa ciuitate ab hebreis et ipse hoc in loco uerbis faciam finem.

⁴⁸ Et si quidem bene et aptae dictio ordinata est hoc et ego uolebam si autem plane et pauperrimae hoc mihi adscribendum est ⁴⁹ sicut enim uinum bibere solum pari etiam rationem et aqua contrarium est. Quemadmodum autem uinum aquae permixtum suauem et delectabilem gratiam implet sic compositio uerbi delectat auditus legentium per suum ordinem hic autem erit terminum;

EXP. MACHABEORUM LIBER SECUNDUS FELICITER

³⁴ capud, l manus correxit caput.

sancto, l manus mutauit in sanctam.

³⁵ praeclarum, pro p litera d scripta fuerat, sed l manus correxit.

³⁶ Inter tertium et decimum erasum punctum. diem 3°, pro m compendium est, quod m refert, non s in nostro libro; quamquam pluribus

litteris vel syllabis reddendis inserviat hoc compendium, pro s non memini uidisse positum.

diei, sic ex correctione l manus, primo fuerat e pro i.

In fronte aliquot paginarum sine certa ratione est titulus superscriptus *LIB MACHABRM*, semel sine ultimo *M*.

INCIPIT LIBER TOBIS.

I, ¹ Liber sermonum tobis filii tubiel. filii annaniel. filii gauiel. filii asiel. filii gabael. ex tribu neptalim; ² Qui captiuus ductus est in diebus salmanasar regis assyriorum ex sibieli ciuitate quae est in dextra parte cidissim ciuitatem nephtalim. in superiore galilaea supra nasor. post uiam quae ducit ad occidentem. ad sinistram partem raphain;

Ego tobis in uia ueritatis ambulauit et in iustitia omnibus diebus uitae meae. ³ et elemosinas multas feci fratribus meis et nationi meae. omnibus qui fuerunt mecum in captiuitatem in regione assyriorum in ninneue;

⁴ Et eram in terra regionis israheli iuuenior. in omni tribu neptalim patris mei; Et

I, ¹ Interpunctio, ut etiam scriptura, differt ab ea libri II Machabaeorum; eam seruari ut est praeter eam, quae puncto constat et superposita linea obliqua, quam puncto ad imum litterae representari; punctum uero simplex, mediae litterae appictum ut plurimum, puncto ad summum litterae reddidi: alia uero suis locis indicabo pro re nata. Sed est notanda divisio in paruas sectiones, quae fit linea resumpta, et littera initiali extra ordinem linearum scripta. Haec imperfecta est in codice in hoc libro, ut etiam in ullis aliis, cum serua sit quidem in prima columna cuiusque paginae, in secunda uero numquam littera initialis extra ordinem scribatur, exceptis duabus magnis litteris I, 1 et 2. Littera enim maiuscula per se nihil indicat, cum passim in mediis lineis eadem occurrat. In secunda ergo columna cuiusque paginae tunc solum cum parte posteriore lineae uacua relicta linea resumitur, ab hac initium sectionis summi potest, et ita feci. Puto autem non inutile indicare initium et finem secundae columnae cuiusque paginae. I, 1-6 qui praesto erant. I, 20 ex

recessi a domo dauid ab hierusalem ciuitatem quae est electa ex omni tribu israhel. ubi altare constitutum est omni tribu israhel. quod sanctificatum est in saecula tunc cum templum habitationis sanctimonii aedificatum est in hierusalem omnibus nationibus in saecula; ⁵ Et omnes fratres mei et domus nephtalim patris mei. sacrificabant in dan uitulo aureo quem fecit hieroboam rex israhel. et in omnibus altissimis montibus galilaeae; ⁶ Ego autem solus ibam aliquoties in hierusalem diebus festis. sicut scriptum est omni israhel in praecepto sempiterno; Primitias et decimas argenti et pecorum. et initia tonsurae ouium mearum habens mecum. dabam sacerdotibus filiis leui ad altare; Et quod moris erat de tritico et uino

natione mea — II, 3 *antequam quicquam*. II, 21 *intrasset ad me* — III, 6. *domine ut*. III, 14 *et oculos meos* — IV, 3 *matri tuae. et noli*. IV, 13 *semen illorum* — IV, 21 *in ragis ciuitate*. V, 9 *enim ut eas* — V, 19 *scire de genere tuo*; VI, 1 *Et profectus est* — VI, 11 *speciosam*. VI, 15, *filium qui sepe-liat* — VII, 4 *Forti animo est et uiuit*. VII, 15 *filiam suam et* — VIII, 6 *et deprecare*. VIII, 19 *uitam illorum* — IX, 7 *et composuerunt eos*. X, 8 *meum iam* — X, 13 *Iniunctum est mihi a domino*. XI, 17 *miseratus est mei*; — XII, 3 *Me enim duxit*. XII, 14 *tunc missus sum* — XIII, 5 *dispersi fueritis*. XIII, 16 *... cant te in aeternum*; — XIV, 6 *Fili. dilige*. XIV, 9 *de terris omnium*; — ad finem libri. Nec codex Vaticanus, nec Sinaiticus, cui affinis est textus noster, eandem sectionum rationem exhibent.

galilea, inter *galil* et *ea* rasura; littera *a* fuerat, ut uidetur.

⁴ *israheli*, codex *ihli* lineola superscripta, sed passim plene scribit.

tribu israhel 2.º, sic in scriptione continua passim obtinente in codice.

et oleo et ficus et malorum granatorum et ceterorum pomorum. diuidebam leuitis et ceteris qui praesto erant in hierusalem; Et secundum decimationem commutans pecuniam sex annorum. ibam et consumabam hanc eandem pecuniam in hierusalem unoquoque anno; ⁷ Et tertii anni decimationem dabam prosylitis et orfanis et uiduis. faciens elymosinam quae praecepta sunt in israhel. inferebam et dabam illis in tertio anno;

⁸ Et consumabam illud secundum praeceptum quod scriptum est de his in lege moysi. et sicut praecepit debbora mater patris mei tobiel matri meae et patri meo. qui orfanum me dereliquit et mortuus est; ⁹ Et postquam iuuenis factus sum. accepi uxorem nomine anna ex natione mea. et generaui ex illa filium. et uocaui nomen eius tobiam; ¹⁰ Et ubi in captiuitatem deueni ad assyrios et ductus sum in ninneue. ¹¹ omnes fratres mei et qui de genere meo erant. manducabant de panibus gentilium;

Ego autem custodiui animam meam. ne manducarem de escis illorum;

¹² Et quoniam memor eram deum in toto corde meo. dedit mihi excelsus gratiam ante conspectum salmanassar regis assyriorum. ¹³ et emebam illi omnia. ¹⁴ iens in regionem medicam. usque dum mortuus est; ¹⁵ Et commendaui tunc gabelo filio gabiel in ragis ciuitatem medorum. decem talenta argenti; ¹⁶ Et postquam mortuus est salmanassar rex assyriorum. regnauit sennacherim filius eius pro eo. et uiae regionis medicae inconstantes erant. et non potui ire illuc; ¹⁷ Postea feci multas elymosinas in diebus salmanassar regis. omnibus de gente mea; ¹⁸ Panes meos diuidebam esurientibus. et nudos uestiebam; Et qui proiecti erant ex natione mea mortui. sepeliebam; ¹⁹ Et quando uenit sennacherim rex de iudaea fugiens propter defensionem quam fe-

cit ex illo dominus propter blasphemias illius qua blasphemauit et occidit in ira sua multos ex filiis israhel. ego autem corpora illorum inuolabam et sepeliebam; ²⁰ Et renunciatum est regi quoniam ego sepelio illos. et quaerebat me occidere; ²¹ Ego autem fugi. et direpta est omnis substantia mea. et nihil mihi remansit plusquam uxor mea anna et tobias filius meus; ²² Et contigit post dies xl et quinque. occiderunt regem illum filii sui. et fugierunt in montes ararat. et regnauit nachoda filius eius pro eo; Et constituit achicarum filium annaniel fratris mei. emere sibi quae ad usum erant; Et petiit pro me achicarus; ²³ et reuersus sum in donum meam. et redita est mihi uxor mea anna et tobias filius meus;

II, ¹ In pentecosten die festo nostro qui est sanctus ex septimanis. factum est mihi prandium bonum. et discubui ut pranderem; Et posita est mihi mensa. et uidi pulmentaria plura. ² et dixi tobiae filio meo; Uade adduc fili quemcumque inueneris pauperem ex fratribus nostris. qui sunt captiui in ninneue; Qui tamen in mente habet deum in toto corde suo. hunc adduc et manducet pariter mecum hoc prandium; Ecce sustineo te fili. donec uenias; ³ Et exiit tobias quaerere aliquem pauperem captiuum ex fratribus suis. et reuersus dixit mihi; Pater et dixi; Quid est fili et dixit mihi; Ecce unus de natione nostra occisus laqueo circumdatus. proiectus iacet in publico; Et exiui relicto prandio meo antequam quicquam ex illo gustarem. ⁴ et tuli illum de platea in unum locum apud me donec sol occideret. ut illum sepelirem;

⁵ Et reuersus laui et manducaui panem meum cum luctu; ⁶ Et rememoratus sum sermonem prophetae amos. quem locutus est in bethleem dicens;

Conuertentur dies festi uestri in luctu.

⁷ *prosylitis*, manus senior *proselitis*.

II, ² *nostris*., interpunctio prima erat *nostris*.; sed ipsa ¹ manus mutauit.

³ Super punctum post voces *Pater* et *fili* nota

vocandi apposita est fere ut Graeca litera ω inferius uersa ω valde protracta tamen in ductu superiori. Eadem nota interrogationi indicandae inservit.

et omnia cantica uestra in lamentatione;
Et lacrimatus sum;

⁷ Et postquam sol occidit. abii et fodi et sepeliui illum; ⁸ Et omnes proximi mei deridebant me dicentes;

Quomodo non timet hic homo. Iam enim inquisitus est huius rei causa ut interficeretur. et fugiit. et perdidit substantiam suam; Et ecce sepelire coepit mortuos; ⁹ Et iterum illa hora laui postquam illum sepeliui. ¹⁰ et intraui in domum meam. et dormiui secus parietem facie nuda. propter aestum;

¹¹ Et ignorabam quia passeret in pariete super me erant nidificantes;

Quorum stercola insiderunt oculis meis calida. et induxerunt albuginem;

Et ibam ad medicos. et quantum mihi medicamenta inponebant. tantum magis excaecabantur oculi mei ab albuginibus. donec perexcaecatus sum;

Et eram impossibilis oculis meis. annis quattuor; ¹² Et omnes fratres mei et amici contristabantur pro me. et achicarus nutriebat me annis duobus. priusquam iret in limaidam;

¹³ In illo tempore anna uxor mea deseruebat operibus mulierum. et mittebant et ducebant illam ad texendum. et dabant ei mercedem suam;

Et septima die mensis distri consumauit texturam. et reddidit illam dominis suis; Et dederunt illi mercedem totam. ¹⁴ et insuper dederunt illi pro detexto. hedum de capris; ¹⁵ Et cum intrasset ad me hedus. coepit clamare; Et uocaui ad me uxorem meam. et dixi ei; Unde est hic hedus qui clamat. Uide ne furtiuus sit. redde illum dominis suis; Nobis enim non licet manducare furtiuum; Et respondit mihi. et dixit; Munere mihi datus est. pro mercede mea; Cui ego non credebam. sed magis ego dicebam. redde illum dominis suis. ne

erubescam coram illis huius rei causa; ¹⁶ Et irata est quoniam non credebam ei. et ait mihi; Ubi sunt iustitiae tuae. et elymosinae; ¹⁷ Ecce quae pateris. omnibus nota sunt; III, ¹ Et contristatus animo ingemui lacrimans. et introiui in atrium meum. et coepi orare cum gemitu animae meae. ² et dixi; Iustus es domine. et omnia opera tua iusta sunt. et omnes uiae tuae misericordia et ueritas. et iudicium uerum iudicas in saecula; ³ Et nunc domine memor esto mei. et respice in me.. Ne uindictam sumas de peccatis meis. et de negligentia mea. et patrum meorum. si quid peccauerunt ante te. ⁴ quia non obaudierunt praeceptis tuis.. Et tradidisti nos in direptionem. et captiuitatem. et mortem. et in exemplum et in fabulas. et in inproperium omnibus nationibus in quibus nos dispersisti; ⁵ Et nunc domine multa sunt iudicia tua et uera. quae de me exigas et de peccatis meis. et de parentum meorum. quia non egimus secundum praecepta tua. nec ambulauimus sinceriter coram te; ⁶ Et nunc domine secundum quod tibi placet fac mecum. et iube recipi spiritum meum ut iam dimittar desuper terram. quoniam expedit mihi mori potius quam uiuere. quia inproperia falsa audio. et in magno sum taedio; Praecepte ergo domine ut dimittar ab hac necessitate. et da mihi refrigerium in loco aeterno;

Et noli auertere a me misericordiam tuam. quoniam expedit mihi mori. quam pati tantam necessitatem in uita mea. ne amplius inproperium audiam;

⁷ Eadem die contigit ut et sarra filia raguel quae erat exbathanis in ciuitatem medorum. ut et ipsa audiret inproperia ab una ex ancillis patris sui.

⁸ Quoniam tradita fuerat uiris septem. et asmadeum daemionium nequissimum occidebat illos ea hora qua ad illam introie-

⁸ Super interpunctionem post *homo* et post *mortuos*, nota ut v. 3.

¹¹ *clamat*, super punctum nota ut v. 3.

¹² *elymosinae*, super interpunctionem nota ut v. 3.

III, ³ Post *me* rasura interpunctionis.

⁴ Post *tuis* rasura interpunctionis.

⁷ *exbathanis*, secundum a refectum 1 manu ex alia litera.

bant ad concumbendum sicut est consuetudo mulierum; ⁹ Et dixit illi ancilla; Tu es quae suffocas uiros tuos; Ecce iam tradita es uiris septem. et nullo eorum fruita es;

Quid nos flagellas ob causam uirorum tuorum quod mortui sunt;

Uade et tu cum illis. et numquam uideamus ex te filium neque filiam in perpetuum;

¹⁰ In illa hora contristata est sarra. et lacrimans ascendit in locum superiorem patris sui. et uoluit laqueo uitam finire; Et cogitauit dicens; Ne forte inproperent patri meo. et dicant illi; Unicam habuisti filiam carissimam. et haec sibi collum ligauit; Et incipiam deducere senectutem patris mei ad inferos cum tristitia; Non est utile laqueo animam finire. ¹¹ sed magis deprecor dominum ut moriar. ut nulla inproperia audiam neque ego. neque pater meus; ¹² Eodem tempore extendit manus suas ad fenestram. et deprecata est deum ¹³ dicens;

Benedictus es domine deus misericors. et benedictum est nomen tuum sanctum. et honorabile in omnia saecula;

Benedicant te omnia opera tua in aeternum;

¹⁴ Et nunc domine ad te faciem meam leuo. et oculos meos dirigo. ¹⁵ iube iam dimitti me de terra. ut non audiam inproperia hominum; ¹⁶ Tu scis domine quia munda sum ab omni inmunditia uiri. et non coinquinaui corpus meum. neque deonestauit nomen patris mei in terra captiuitatis meae; Unica sum patri meo. et non habet alium filium neque filiam qui possideat hereditatem illius; Nec frater est illi quisquam neque propinquus est eius. ut custodiat me illi uxorem; Iam enim mortui sunt mihi uiri septem. ut quid mihi uiuere; Sed si tibi non uidetur perdere me.

respice in me et miserere mei. ut nullum iam inproperium audiam; ¹⁷ In illo tempore exauditae sunt preces amborum ab ipsa claritate summi dei. ¹⁸ et missus est rafaël angelus curare ambos; Tobin ab albugine oculorum et reddere ei aspectum luminis. et sarram filiam raguel dare tobiae filio tibi uxorem. et expellere ab illa asmadeum daemonium nequissimum. quoniam tobiae destinata erat hereditas illius super omnes qui illam concupierant; Ipso igitur tempore reuersus est tobis de atrio in domum suam. et sarra filia raguel et ipsa descendit de loco superiore; IV, ¹ Eadem die rememoratus est tobis commendasse pecuniam gabelo filio gabiel in raggis ciuitate medorum. et dixit in corde suo cogitans; Ecce ego petii mortem. quid ergo non accersio tobiam filium meum et indicabo illi de hac pecunia antequam moriar;

Et uocauit tobis filium suum tobiam. ² et dixit illi; Fili. et ille respondit; Quid est pater; Et dixit tobis; ³ Sepeli me cum mortuos fuero. et honorem habe matri tuae. et noli derelinquere illam omnibus diebus uitae tuae; Et quod illi placet hoc fac in conspectu eius. et noli contristare spiritum eius in nullam rem;

⁴ Memor esto fili quanta pericula passa est propter te. in utero suo;

⁵ Et cum mortua fuerit. sepeli illam iuxta me in uno sepulchro;

⁶ Et omnibus diebus uitae tuae fili deum in mente habe. et noli uelle peccare. neque praeterire praecepta illius;

Iustitiam fac omnibus diebus uitae tuae. et noli ambulare in uiam iniquitatis; Quoniam agente te ex ueritate. erit respectus a domino in operibus tuis. et omnibus qui faciunt iustitiam; ⁷ Ex substantia tua fac elymosinam. et noli auertere faciem tuam

⁹ sunt, super interpunctionem nota ut II, 3.

¹⁰ tristitia, tri in rasura, t manu uidetur.

laqueo, pro o coepit scribere a amanuensis, sed in ipso actu se correxit.

¹³ tua, postea interpunctio fere tota abrasa.

¹⁶ uiuere, super interpunctionem nota ut II, 3.

IV, ¹ moriar, super interpunctionem nota ut II, 3.

² pater, ut v. 1.

³ mortuos, secundum o abrasum superius, casu an arte, non liquet.

⁶ te, sic cum accentu a prima manu, quantum apparet.

ab ullo paupere. ita fiet ut nec a te aueratur fides dei;

⁸ Quomodo habueris fili. fac elymosinam;

⁹ Si tibi fuerit copiosa substantia. plus ex illa fac elymosinam;

Et si exiguum habueris. ex hoc ipso exiguo communica pauperi;

Et ne timueris fili cum facis elymosinam. ¹⁰ praemium bonum reponis tibi in die necessitatis; ¹¹ Quia elymosina a morte liberat. et non patitur ire in tenebras; ¹² Munus bonum est elymosina omnibus qui faciunt illam. coram summo deo; ¹³ Abstine te fili ab omni fornicatione;

Uxorem primum accipe ex semine patrum tuorum. et noli accipere uxorem alienam quae non est ex tribu parentum tuorum. quoniam filii prophetarum sumus; Noe propheta fuit et abraham. et isaac et iacob parentes nostri; Memorare ergo fili. quoniam hi omnes duxerunt uxores ex genere fratrum suorum. et benedicti sunt in filiis suis. et semen illorum possidet hereditatem terrae; ¹⁴ Et nunc fili dilige fratres tuos. et noli superbo corde agere cum filiabus populi tui. ut accipias unam ex illis;

Quoniam superbia perditio est animae. et incontinentia diminutio. et impietas mater est luxoriae; ¹⁵ Mercedem omni homini qui penes te operatus fuerit redde eadem die. et non maneat penes te merces hominis;

Et merces tua non morabitur. si serueris deo ex corde et ueritate;

¹⁶ Adtende fili ab omnibus operibus tuis. et esto sapiens in omnibus sermonibus tuis; et quod oderis alio ne feceris; Noli bibere uinum in ebrietate. et non comitetur tecum ulla nequitia in omni uita tua; ¹⁷ De pane tuo communica esurientibus. et de uestimentis tuis da nudis; Ex omnibus quae tibi habundauerint fac elymosinam fili. et non inuideatur oculus tuus cum facis elymosinam;

¹⁸ Funde uinum et panem tuum super se-

pulchra iustorum. et noli illud dare peccatoribus; ¹⁹ Consilium ab homine sapiente inquire. et noli contemnere. quoniam omne consilium utile est; ²⁰ In omni tempore benedic dominum. et postola ab eo ut dirigantur uiae tuae et omnes semitae tuae; Et cogitationes tuae bene disponantur. quoniam ceterae nationes non habent bonam cogitationem;

Quem ergo uoluerit deus ipsum alleuat. et quem uoluerit ipsum demergit usque ad inferos deorsum; Et nunc fili memor esto praeceptorum meorum. et non delcantur de corde tuo;

²¹ Nunc igitur fili indico tibi commendasse me decem talenta argenti gabelo filio gabiel. in ragis ciuitate medorum; ²² Noli ergo uereri fili quod pauperem uitam gerimus. habebis multa bona si timueris deum. et recesseris ab omni peccato et bene egeris; V, ¹ Tunc respondit tobias patri suo dicens; Omnia quae praecepisti mihi facio pater. ² quomodo autem potero hanc pecuniam recipere ab illo. Neque enim ille me nouit. neque ego illum;

Aut quod signum dabo illi ut cognoscat et credat. et det mihi hanc pecuniam. Sed neque uias regionis illius noui; ³ Tunc respondit tobis filio suo dicens; Chirogrammum suum dedit mihi. et meum similiter accepit. et diuisit in duas partes; Unum accepi ego. et alium posui cum eadem pecunia mea; ⁴ Nunc itaque fili inquire aliquem hominem fidelem qui eat tecum accepta mercede. et dum adhuc uiuo recipe pecuniam ab illo; ⁵ Et exiit tobias ut quaereret hominem qui eum duceret in regionem medorum. et qui maxime nosset uias regionis illius. inuenit rafaël angelum stantem. ⁶ ignorans illum angelum dei esse;

Et dixit illi tobias; Unde es iuuenis.

⁷ Et ille respondit dicens; Ex filiis israhel fratribus meis. ueni huc ut operer;

¹⁴ et incontinentia, in rasura et in, sed l manu; uidetur fuisse primo et continentia.

V, ² illo... pecuniam, super interpunctiones nota ut II, 3.

⁶ iuuenis, super interpunctionem posita est nota ut II, 3.

⁷ In margine ab initio tria puncta .∴ apposita sunt prima manu.

Et dixit illi tobias; Nosti uiam quae ducit in regione medorum.⁸ Et ille dixit; Multa ego noui et teneo uias omnes. et aliquoties fui in regionem illam. et mansi penes gabelo fratrem nostrum; Et est iter bidui a bathanis usque in ragis ciuitatem quae posita est in monte exbathana in medio campo;

⁹ Et dixit illi tobias; Sustine iuuenis donec intrem. et hoc ipsum patri meo renunciem; Necessarium est enim ut eas mecum. et dabo tibi mercedem tuam; Et respondit rafaël angelus et dixit; Ecce sustineo te. noli tardare; ¹⁰ Et intrauit tobias. et renuntiauit patri suo dicens; Ecce inueni hominem ex fratribus nostris. qui eat mecum; Et ille dixit; Roga illum mihi filii; Et exiit tobias. et uocauit illum dicens; Iuuenis. intra rogat te pater; ¹¹ Qui cum introisset. prior tibi salutauit cum; Et ille dixit; Pax sit tibi frater; ¹² Et respondit tobis. et dixit; Ut quid mihi gaudium. Homo enim sum inualidus oculis. et non uideo lumen caeli. quia in tenebris sum positus sicut mortuus inter uiuos; Uocem hominum audio. et ipsos non uideo;

¹³ Et dixit illi rafaël angelus; Forti animo esto. proximum est ut a deo cureris; ¹⁴ Et dixit illi tobis; Tobias filius meus uult ire in regione medica. si potes ire cum illo et ducere illum. dabo tibi mercedem tuam frater; ¹⁵ Et dixit illi rafaël angelus; Possum ire cum illo. quoniam noui ego omnes uias. et aliquoties abii in regione medica. et perambulaui omnes campos eius et montes. et omnes comeatos eius bene teneo;

¹⁶ Et dixit tobis; Frater. ex quo genere es et ex qua tribu. narra mihi; ¹⁷ Et ille dixit; Quid necesse est te scire genus meum uel tribum meam. Mercennarium deside-

ras. aut genus et tribum meam.¹⁸ Sed si ualde inquiris. ego sum azarias annaniae magni filius. ex fratribus tuis; ¹⁹ Et dixit illi tobis; Saluus uadas. et sanus redeas. frater; Sed peto ne irascaris. quod uouerim scire de genere tuo;

Tu ergo ex fratribus meis es. de genere bono et optimo; Nosti annaniam et nathan duos filios semeliae magni. qui et ipsi mecum ibant in hierusalem. et orabant ibi mecum et non exerrauerunt; Hi omnes. fratres nostri sunt;

Ex bona radice es frater. saluus uadas et saluus redeas ad nos. et ego tibi dabo mercedem diurnam dragma una. et quae opus sunt similiter tibi et filio meo dabo. uade cum eo; Et cum reuersus fueris. augeam tibi ad mercedem tuam; ²⁰ Et dixit rafaël angelus; Ego ibo cum illo. ne timeris. salui ibimus et salui reuertemur ad uos cum pace. quoniam uia tuta est;

²¹ Et dixit tobis; Bonum iter contingat tibi agere frater; Et uocauit tobis filium suum. et dixit illi; Praepara te ad uiam et exi cum fratre tuo. et dominus qui in caelis est perducatur uos ibi et reducat saluos. et angelus illius comitatur uobiscum cum sanitate;

²² Et praeparauit se tobias ad uiam. et exiit ut iret. et osculatus est patrem suum et matrem suam; Et dixit illi tobis pater suus; Uade fili sanus et saluus; ²³ Et plorauit mater eius. et dixit tibi patri eius;

Quo dimisisti filium nostrum. Nonne ipse est uirga manus nostrae. et ipse intrat et exit coram nobis.²⁴ Numquam esset pecunia illa. sed purgaumentum esset filio meo; ²⁵ Quomodo datum est a domino uiuere. hoc sufficiebat nobis;

²⁶ Et dixit illi tobis; Noli uereri. saluus uadit filius noster et saluus reuertetur ad

finitur linea, lineola omnino primae manus fere ut ductus unionis.

magni, super interpunctionem nota ut II, 3. *fratres nostri sunt*; in rasura sunt *s nostri sunt*; sed 1 manu.

²⁵ *nostrum ... nobis*, super interpunctiones nota ut II, 3.

medorum, super interpunctionem nota ut II, 3.
⁸ *a bathanis*, suspicarer ex ratione scripturae amanuensem uoluisse *ab athanis*.

¹² *gaudium*, super interpunctionem nota ut II, 3.

¹⁷ *meam meam*, super utramque interpunctionem nota ut II, 3.

¹⁹ *uouerim*, ad summum secundae litterae *u*, qua

nos. et oculi tui uidebunt illum illa die qua uenerit;

²⁷ Nihil timueris de illo soror. bonus enim angelus comitatur cum illo et bene disponit uiam illius. et reuertetur sanus;

²⁸ Et cessauit plorare;

VI, ¹ Et profectus est tobias filius eorum. et angelus cum illo; Et canis secutus est illos. et ibant pariter; Et adpraehendit illos prima nox. et manserunt super flumen tigrim; ² Et descendit tobias lauare pedes suos in flumen tigris. et exiuit piscis de aqua magnus et circumplexus pedes illius pene puerum deuorauit; ³ Et exclamauit puer; ⁴ Et dixit illi rafaël angelus; Noli timere. conpraehende et exsupera illum;

Et conpraehendit tobias piscem. et eduxit illum in terram; ⁵ Et dixit angelus ad tobiam; Exintera illum et tolle fel et cor et iecor illius. et repone et habe tecum. sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utilia; et cetera interanea proice;

⁶ Et exinterauit tobias piscem illum. et abstulit fel et cor et iecor. et partem piscis assauit et tulerunt in uia. cetera autem salauerunt; Et coeperunt iter facere. donec peruenirent in regionem medorum; ⁷ Et dixit tobias ad angelum; Azarias. frater. quod remedium est fel et cor et iecor piscis. ⁸ Et dixit illi angelus; Cor et iecor fumigatur coram uiro et muliere qui incursum daemone aut spiritus nequissimi habet. et fugiet ab illo omnis incursum. et non apparebit in aeternum; ⁹ Et fel facit ad inunguendos oculos hominis cui albugines ascenderunt. uel ad flandum in ipsis oculorum ut ad sanitatem perueniant; ¹⁰ Et postquam introierunt in regionem medicam. adpropinquauerunt ciuitati exbathanis. ¹¹ et dixit rafaël angelus; Tobias frater. penes raguel hac nocte nos manere oportet; Homo enim est propinquus tibi. et habet filiam speciosam nomine sarra. et neque masculum neque feminam aliam habet praeter illam; ¹² Et tu proximus es illi prae omnes homines ut accipias illam.

et hereditatem illius possedeas. et omnem substantiam patris illius;

Ipsam ergo accipe uxorem; Est enim haec puella sapiens et fortis et bona ualde et constabilita. et pater illius diligit illam. et quaecumque possidet ei tradet; Tibi enim destinata est hereditas patris illius. et te oportet accipere illam; ¹³ Nunc audi me frater et loquere de illa ac nocte. et accipiemus illam tibi uxorem;

Et cum reuersi fuerimus ex ragis. faciemus nuptias eius; Scio enim quoniam raguel non negabit illam tibi;

Scit enim quoniam si dederit illam alio uiro. morte morietur secundum iudicium libri moysi. quia scit maximae tibi aptam esse hereditatem eius accepta filia illius. magis quam alicui homini; Nunc ergo frater audi me et loquere de hac puella et desponsemus illam tibi. et reuersi ex ragis. ducemus eam nobiscum in domum tuam;

¹⁴ Et respondit tobias. et dixit rafaël angelo; Azaria frater. audiui quia haec puella iam tradita est uiris septem. et omnes mortui sunt in cubiculo nocte. ea hora qua cum illa introierunt; Et audiui quosdam dicentes. quoniam daemonium est quod illos occidit; ¹⁵ Et nunc timeo ego hoc daemonium. quia diligit illam; Ipsam quidem non uexat. sed qui illi coniunctus fuerit ipsum occidit; Unicus sum patri meo ne forte moriar. et deducam senectutem patris mei et matris meae cum dolore in sepulchrum eorum; Sed neque habent alium filium qui sepeliat illos. et possedeat hereditatem illorum; ¹⁶ Et dixit rafaël angelus; Non es memor mandatorum patris tui;

Et nunc audi me frater et noli cogitare de daemone illo sed magis postola illam. quia scio quoniam dabitur tibi ac nocte uxor; ¹⁷ Et cum intraueris in cubiculo. tolle cor et iecor piscis et inpone super cinerem incensi. et odor manabit et odorabit illud daemonium et efugiet. et

VI, ⁷ *piscis*, super interpunctionem nota ut II, 3.

¹⁰ *tui*, super interpunctionem nota ut II, 3.

non apparebit circa illam omnino in aeternum; ¹⁹ Et cum coeperis uelle esse cum illa. surgite primum ambo et deprecamini deum caeli. ut det uobis misericordiam et sanitatem; ²⁰ Et noli timere. tibi enim destinata est ante saecula; Et tu illam sanabis et ibit tecum. ²¹ et habebis ex ea filios. et erunt tibi sicut fratres; Et nunc noli uereri; ²² Et cum audisset tobias sermones rafaël angeli quoniam est soror illius. et de domo seminis patris illius. hesit cordi ipsius; VII, ¹ Et cum uenissent in ciuitate exbathana. dixit tobias angelo; Azarias frater. duc me rectum ad raguel;

Et uenerunt. et inuenerunt illum sedentem in atrio domus suae. et salutauerunt illum priores; Et dixit raguel; Bene ualeatis fratres. intrate salui sani; Et induxit illos in domum suam. ² et dixit ednae uxori suae; Quam similis est hic iuuenis tibi consobrino meo; ³ Et interrogauit eos edna dicens; Unde uos estis; Et illi dixerunt; Ex filiis neptalim nos sumus. ex captiuis ninneue; ⁴ Et illa dixit; Nostis tobin fratrem nostrum; At illi dixerunt; Nouimus; Et illa dixit; Forti animo est et uiuit.

Et dixerunt; fortis est. et uiuit;

⁵ Et tobias ait; Pater meus est de quo quaeris; ⁶ Et exiuit raguel. et osculatus est eum lacrimans. ⁷ et dixit; Benedictio sit tibi fili. quoniam boni et optimi uiri filius es;

O infelicitas malorum. quomodo excaecatus est uir iustus faciens misericordias; Et incubuit lacrimans super collum tobiae filii fratris sui. ⁸ et edna uxor illius. et sarra filia eorum lacrimatae sunt;

⁹ Et occiderunt arietem. et libenter susceperunt illos; Et postquam lauerunt pedes. discubuerunt ad cenam; ¹⁰ Et dixit tobias rafaëlo angelo; Azarias frater. dic raguel ut det mihi sarram filiam suam uxorem; Et audiuit raguel hunc sermonem. et dixit tobiae;

Manduca et bibe. et suauiter tibi sit ac

nocte. non est enim alius qui possit filiam meam accipere quam tu. similiter et mihi non licet illam dare alio uiro quam tibi; Tu proximus mihi es. et tibi sarra; ¹¹ Uerum autem tibi dicam fili. tradidi illam uiris septem fratribus nostris. et omnes mortui sunt dum cum illa secedunt;

Nunc ergo fili. manduca et bibe;

Et dixit tobias; Hinc ego neque edam. neque bibam. donec rem meum confirmes; ¹² Et dixit raguel; facio; ¹³ Sarra tibi desponsata est secundum iudicium et legem. et de caelo iudicatum est illam tibi dare. accipe de genere tuo;

Amodo tu maritus illius es. et haec tibi coniux. ex hodierno et in perpetuum; Et dominus caeli bene disponat uobis hac nocte. et faciat uobiscum misericordiam et pacem; ¹⁴ Et accersiit raguel filiam suam. et uenit ad illum. et adprachensa manu uirginis. tradidit illam illi. et dixit; Accipe secundum legem et iudicium quod scriptum est in libro moisi dari tibi hanc uxorem. habe et duc illam ad patrem tuum fili saluus et sanus. et deus caeli det uobis bonum iter et pacem; ¹⁵ Et uocauit matrem puellae. et praecepit adferri cartam ut faceret conscriptionem coniugii. quemadmodum tradidit illam uxorem. secundum librum moysi; Et attulit mater illius cartam. et scripsit. et signauit; ¹⁶ Et ex illa hora coeperunt epulari; ¹⁷ Et dixit raguel ad ednam uxorem suam; Praepara cubiculum alium. et introduce ibi puellam; Et habiit in cubiculum et strauit sicut dictum est. ¹⁸ et introduxit filiam suam. et lacrimata est causam illius. et extersit lacrimas. ¹⁹ et dixit illi; Forti animo esto filia. deus caeli det tibi gaudium pro taedio tuo;

Et exiit inde; VIII, ¹ Et postquam consumauerunt cenam. uoluerunt requiescere. et deduxerunt tobiam in cubiculum; ² Et rememoratus est tobias sermonem angeli rafaël. et sustulit de saccello cor et iccor piscis. et inposuit supra cinerem incensi.

VII, ¹ nostrum... et uiuit ¹⁰, super interpunctiones nota ut II, 3.

¹¹ meum, sic codex legit, evidentissimo errore pro mecum.

³ et odor piscis prohibuit daemonium. et refugit in superiores partes aegypti; Et habuit rafaël angelus et conligauit illum ibi. et reuersus est continuo;

⁴ Et exierunt. et cluserunt ostium cubiculi; Et exsurrexit tobiās de lecto. et dixit sarrae;

Surge soror oremus. et deprecemur deum ut faciat nobiscum misericordiam; ⁵ Et surxerunt et coeperunt orare et deprecare. ut daretur illis sanitas; ⁷ Et dixit tobiās; Benedictus es domine deus patrum nostrorum. et benedictum nomen tuum in omnia saecula saeculorum;

Benedicant tibi caeli. et omnis creatura tua; ⁸ Tu fecisti adam et dedisti ei adiutorium eam. et ex utrisque multiplicasti semen hominum;

⁹ Et nunc domine tu scis quoniam non luxoriae causa accepi sororem meam hanc. sed secundum iustitiam legis. ¹⁰ ut miserearis nobis domine; et consenescamus sana pariter cum pace. et da nobis in benedictione filios; Et dixerunt amen. et receperunt se;

¹¹ Exsurrexit raguel et uocauit seruos suos. et abierunt cum illo. et foderunt fossam; ¹² Dicebant enim; Ne forte moriatur tobiās. et omnibus fiat derisio et obprobrium; ¹³ Et ut consumauerunt fossuram. reuersus est raguel domum. et uocauit ednam uxorem suam. et dixit ei;

¹⁴ Mitte unam ex ancillis. et uideat si uiuit tobiās an mortuus est. ut sepeliamus illum neminem scientem;

¹⁵ Et misit unam ex ancillis. et accensa lucerna aperuit ostia et intrauit. et inuenit illos dormientes pariter;

¹⁶ Et uenit puella. et nuntiauit eis quoniam uiuit. et nihil mali passus est;

Et benedixit raguel deum caeli. ¹⁷ dicens;

Benedictus es domine in omni benedictione sancte. benedice; Benedicant te omnes sancti tui et omnis creatura tua. in omnia saecula saeculorum;

Benedictus es quia exhilarasti me. et

non contigit mihi quomodo putabam. ¹⁸ sed secundum multam misericordiam tuam fecisti nobiscum;

¹⁹ Et benedictus es. quia misertus es duobus unicis; Fac cum illis domine misericordiam et salutem. et consuma uitam illorum cum iocunditate et misericordia; ²⁰ Tunc praecipit seruis suis ut replerent fossam. priusquam lucesceret; ²¹ Et uxori suae dixit facere panes conplures;

²² Et abiit ipse ad greges. et adduxit uitulos duos et arietes quattuor. et iussit praeparari; ²³ Et uocauit tobiām. et adiurauit illi dicens; Quattuordecim diebus hic remanebitis. edentes et bibentes apud me; Et iocundae accipies animam filiae meae. quae in doloribus erat; ²⁴ Et quaecumque habeo accipe inde dimidiam partem. et uade cum salute ad patrem tuum; Et dimidia pars cum mortuus fuero ego et uxor mea. uestrum erit; Forte habe animo fili. ego pater tuus sum. et edna mater tua est;

Tui sumus nos et sororis tuae. amodo et in perpetuum; IX, ¹ Tunc uocauit tobiās rafaël angelum. et dixit illi; ² Azarias frater. sume tecum quattuor pueros et duos camelos. et uade in ragis. et perueni ad gabelo. et redde illi cyrografum suum et recipe pecuniam. et adduc illum tecum ad nuptias; ³ Scis enim. quoniam numerat dies pater meus; Et si demoratus fuero diem unum. contristabo animam illius ualde; ⁴ Sed uides quomodo me adiurauit raguel. cuius iuramento spernere non possum; ⁵ Et profectus est rafaël angelus. et quattuor pueri. et duo cameli in ciuitatem ragis; Et manserunt apud gabelum. et dedit illi cyrografum eius. ⁷ et adnuntiauit de tobia quia accepit uxorem. et quia uocauit illum ad nuptias; Et surgens adsignauit illis folles cum suis sigillis. et composuerunt eos;

Et mane uigilantes. simul ad nuptias uenerunt. ⁸ et inuenerunt tobiām recubentem; Et exiliuit et salutauit illum gabelus et fleuit. et benedixit illum ⁹ et dixit; Benedic-

correxit sani.

VIII, ¹⁰ sana, prima manus ipsa, ut uidetur,

tio tibi fili. quia uiri optimi et boni et iusti et misericordis es filius;

¹⁰ Benedictionem dominus caeli det tibi et uxori tuae. et patri et matri uxoris tuae;

Et benedictus deus. qui prouidit tobiae similem sibi; X, ¹ Et cottidie computabat tobis dies in quibus ibat. et in quibus reuerteretur filius eius;

Et cum consumati fuissent dies et filius illius non ueniret. dixit; Numquid forte detenuit illum aliquis de fratribus. ² aut numquid mortuus est gabelus. et nemo reddit ei pecuniam. ³ et coepit contristari; E anna uxor eius dixit;

Periit filius meus. nec est iam inter uiuos; quare tardat. ⁴ Et coepit plorare filium suum dicens;

Uae mihi fili. quid te dimittebam ire. lumen oculorum meorum; ⁵ Et depraecebatur eam tobis. et dicebat;

Tace noli satagere. saluus ueniet filius noster; sed aliqua fortasse mora detinet illos. nam homo qui cum illo it fidelis est; Ex fratribus nostris est. noli tribulare iam ueniet; ⁷ et dixit anna; Tace; Molestus es mihi. noli me seducere. periit filius meus;

Et exiens circumspiciebat uiam cottidie. qua filius illius profectus fuerat. et nihil gustabat; lacrimans tota nocte nec dormiebat; ⁸ Et ut consumati sunt quattuordecim dies nuptiarum de quibus iurauerat ragucl. exiit ad illum tobias. et dixit illi;

Dimitte me. scio enim quia pater meus et mater mea. non credunt se uisuros me; Nunc itaque peto pater ut dimittas me. et eam ad patrem meum. iam tibi indicauit quomodo eum reliquerim; ⁹ Et dixit ragucl tobiae; Remane hic penes me. et ego mittam nuntios patri tuo. et indicabunt illi de te; Et ille dixit; In toto pater peto. ut dimittas me hinc ad patrem meum; ¹⁰ Et continuo surgens ragucl tradidit tobiae sar-

ram filiam suam. et dimidiam partem substantiae suae. pueros et puellas. boues et oues. camelos et asinos. uestes uasa et pecuniam. et dimisit illum sanum. et ualefecit illi ¹¹ et dixit; Uade fili sanus et saluus. deus caeli deducat te et sarram uxorem tuam. et uideam ex uobis filios antequam moriar; ¹² Et adpraehendit illum et osculatus est. et sarram filiam suam. ¹³ et dixit illi; Filia. honorem habe socero tuo et socru tuae. ipsi amodo sunt parentes tui. tamquam pater tuus et mater tua qui te genuerunt; Uade salua filia. audiam de te auditionem bonam in uita mea et gaudium; Et osculatus est illam. et dimisit; Et anna dixit tobiae; Fili et frater. deus caeli det mihi ut uideam filios tuos de sarra filia mea antequam moriar. ut delecter; coram deo caeli ego trado tibi filiam meam tamquam depositum. ut non uexes eam omnibus diebus uitae tuae; Uade fili saluus et sanus. ego mater tua amodo. et sarra soror tua; Diligat te dominus et illam. ut sitis in locum sanctitatis omnibus diebus uestris;

Et osculata est utrisque. et dimisit illos sanos; Et profectus est tobias a ragucl gaudens. et benedicens dominum caeli et terrae regi omnium. qui direxit uiam eius; Et benedixit ragucl et annam uxorem illius. et dixit; Iniunctum est mihi a domino honorare uos. omnibus diebus uitae uestrae; XI, ¹ Et profectus est donec uenirent carram. quae est contra ninneuen; ² Tunc dixit rafacl angelus tobiae; Frater. non scis quomodo reliquerimus patrem tuum.

³ Praecedamus uxorem tuam et eam et praeparemus domum. dum prosequitur nos; ⁴ Et praecesserunt pariter. et dixit; Accipe de felle illo. et habe tecum; Et habiit cum illis et canis. ⁵ et anna sedebat in uia. circumspiciens aduentum filii sui;

⁶ Et cognouit illum uenientem. et dixit

X, ³ E anna, sic codex.

tardat, super interpunctionem nota ut II, 3.

⁶ it, abrasio ante it, et spatium fert unam litteram i (iit).

¹¹ sanus, sic nunc est ex rasura, sed primo fuerat saluus, quod statim succedit; correctio t manus esse debet.

XI, ³ tuum, super interpunctionem nota ut II, 3.

patri illius; Ecce filius tuus uenit. et homo qui cum illo ierat;

⁷ Et rafaël dixit tobiae; Antequam propinquemus patri tuo. scio quoniam oculi illius aperientur. ⁸ asperge ergo fel piscis in oculis illius. et insidet medicamentum et tollet albuginem ab oculis eius. et aspiciet pater tuus et uidebit lumen; ⁹ Anna autem cucurrit et incubuit super collum filii sui. et dixit illi; Uideo te fili. amodo libenter moriar; Et lacrimata est. et tobias lacrimatus est;

¹⁰ Et surrexit tobis et offendebat pedes. et egressus est ostium atrii; et occurrit illi tobias. ¹¹ et insufflauit in oculos patris sui. et adpraehendit illum et dixit; Forti animo esto pater;

Et iniecit medicamentum oculis illius. et morsu illi praebebat; ¹² Et decorauit manibus albuginem ab oculis illius. ¹³ et respiciens uidit filium suum. et intruit collum eius et lacrimatus est. ¹⁴ et dixit; Uideo te fili; Benedictus deus et benedictum nomen illius magnum. et benedicti omnes sancti angeli eius; Sit nomen eius sanctum et benedictum in omnia saecula quoniam ipse flagellauit me et ipse misertus est mei; et ecce ego uideo tobiam filium meum; ¹⁵ Et introiuit tobis et anna uxor sua in domum gaudentes. et benedicentes deum pro omnibus quae ipsis euenerunt; ¹⁶ Et indicauit tobias patri suo. quoniam bene perfecta est uia illius a domino deo. et quia attulit pecuniam. et quemadmodum accepit sarram filiam raguel uxorem et quia uenit. et ipsa est iam in proximum portae ninneue; Et gauisus est tobis et anna. et exierunt in obuiam nurui suae; Et uidebant tobis qui erant in ninneue euntem et deambulantem cum omni uirtute sua. et neminem eum ducentem. mirabantur;

Et tobis benedicebat magna uoce deum.

¹⁰ *pedes.*, erasum s cum interpunctione.

¹³ Interpunctio post *illius* erat primo ; .

²⁰ *achicharus*, super i accentus apponitur, nescio qua manu.

et ambulabat cum gaudio et confitebatur illis omnibus quia misertus est illi deus. et aperuit oculos eius;

Et factum est ut propinquauit tobis ad sarram nurum suam. benedixit illi et dixit; Ueni intra filia salua; Benedictus deus qui adduxit te ad nos. et benedictus pater tuus et mater tua. et benedictus tobias filius meus. et benedicta tu filia intra in domum tuam salua. in benedictione et gaudio; In illo die erat gaudium magnum omnibus iudaeis. qui erant in nineue;

²⁰ Et uenit achicharus et nabal auunculus illius. gaudens ad tobis;

²¹ Et consumatae sunt nuptiae cum hilaritate septem diebus. et data sunt tobiae munera multa; XII, ¹ Et postquam consumatae sunt nuptiae. uocauit tobis tobiam filium suum. et dixit illi; Homini qui tecum fuit. augeamus ad mercedem eius. et reddamus ei; ² Et ille dixit; Pater. quantum illi dabo; Non enim satis est si dedero illi ex his quae mecum attuli dimidiam partem; ³ Me enim duxit et reduxit sanum. et uxorem meam curauit. et pecuniam meam attulit. sed et te curauit. et quantum illi dabo mercedem ⁴ Et dixit illi tobis;

Iustum est fili dimidium horum quae tecum attulit accipere; ⁵ Et uocauit illum. et dixit; Accipe dimidium horum quae mecum attulisti. et haec erit merces tua. et uade sanus;

⁶ Tunc uocauit rafaël ambos absconse. et dixit eis; Deum benedicite et illi confitemini. et maiestati illius date honorem coram omnibus uiuentibus qui fecit uobiscum bona. ut benedicatis deum et decantetis nomini illius. et sermonibus de operibus eius honorifice ostendite. et confitemini illi;

⁷ Quoniam sacramentum regis bonum est abscondere. opera autem dei reuelare et confiteri honorificum est;

auunculus, literae *um* in rasura, nescio qua manu.

XII, ¹ *dabo*, super interpunctionem nota ut II, 3.

² *mercedem*, super interpunctionem nota ut II, 3.

⁸ Bona est oratio. cum ieiunio et ely-
mosina;

Melior est parum cum iustitia. quam plu-
rimum cum iniquitate;

Bonum est facere elyosinam magis.
quam thesauros abscondere;

⁹ Quia elyosina a morte liberat. et ipsa
purgat peccata; Qui faciunt miserationes
et iustitiam. saturabuntur uita aeterna;

¹⁰ Qui faciunt peccata et iniquitatem. hos-
tes sunt animae suae; ¹¹ Omnem aequita-
tem uobis manifestabo. et non abscondam
a uobis quemquam sermonem;

Et iam uobis demonstraui. et dixi. sa-
cramentum regis bonum est abscondere.
opera autem dei reuelare et confiteri ho-
norificum est;

¹² Et nunc quando orabas tu et sarra.
ego optuli memoriam orationis uestrae in
conspectu claritatis dei;

Et cum sepeliebas mortuos simpliciter.
et quia non pigritatus es exurgere et re-
linquere prandium tuum. ¹³ tunc missus
sum ego temptare te. ¹⁴ et me misit deus
iterum sanare te. et sarram nurum tuam;

¹⁵ Ego enim sum rafaël angelus unus ex
septem angelis sanctis. qui adsistimus et
conuersamur ante claritatem dei; ¹⁶ Et
conturbati sunt utriusque. et prociderunt in
faciem et timuerunt; ¹⁷ Et dixit illis rafaël;

Nolite timere. pax uobis erit; Deum be-
nedicite omni tempore; ¹⁸ Etenim cum es-
sem uobiscum. non mea gratia eram. sed
uoluntate dei; Ipsum ergo benedicite. et
omnibus diebus decantate; ¹⁹ Et uidebatis
me quia manducabam. sed uiso uestro ui-
debatis; ²⁰ Et nunc surgite a terra. et con-
fitemini deo; Et ecce ego ascendo ad deum.
qui me misit;

Scribite omnia haec. quae contigerunt
uobis; ²¹ et ascendit in caelum; Et exsur-
ruxerunt. et non poterant illum uidere;

²² Et benedicebant et decantabant domino.
et confitebantur illi in omnibus magnis ope-
ribus illius. quia apparuit illis angelus dei;
XIII, ¹ Tunc locutus est tobis. et scripsit

Scribite omnia haec. quae contigerunt
uobis; ²¹ et ascendit in caelum; Et exsur-
ruxerunt. et non poterant illum uidere;

²² Et benedicebant et decantabant domino.
et confitebantur illi in omnibus magnis ope-
ribus illius. quia apparuit illis angelus dei;
XIII, ¹ Tunc locutus est tobis. et scripsit

orationem et laetitiam. et dixit; Benedictus
deus uiuens in aeternum. quoniam in sae-
cula regnum illius est; ² Quia ipse flagel-
lat et miseretur. deducit usque ad inferos.
et reducit; Et ipse reducit de perditione
maiestate sua. et non est qui effugiat ma-
num illius; ³ Confitemini illi filii israhel
coram gentibus. ⁴ quia ipse dispersit nos
in illis. Et adnuntiate misericordiam illius
et exaltate illum coram omni uiuente. quo-
niam ipse est dominus noster. et deus in
omnia saecula; ⁵ Flagellauit uos ob iniqui-
tates uestras. et omnium uestrorum mise-
rebitur; Et congregabit uos ab omnibus
gentibus quocumque dispersi fueritis ab
illo. ut faciatis coram illo ueritatem; Tunc
reuertetur ad uos. et non auertet a uobis
amplius faciem suam; ⁶ Et nunc aspici-
te quae fecit uobiscum. et confitemini illi ex
toto corde uestro. et benedicite deum ius-
titiac. et exaltate regem saeculorum; ⁷ Ego
in terra captiuitatis meae confiteor illi. et
ostendo uirtutem illius in genti peccatrice;
⁸ Conuertimini peccatores et facite iustitiam
coram illo. quis scit si uelit uos ut faciat
uobiscum misericordiam;

⁹ Ego et anima mea regi caeli laetationem
dicam. et anima mea laetabitur om-
nibus diebus uitae suae;

¹⁰ Benedicite deum omnes electi. et lau-
date maiestatem illius. et agite dies laetitia-
e. et confitemini ei;

¹¹ Hierusalem ciuitas sancti. flagellauit
te in operibus manuum tuarum;

¹² Confetere domino deo saeculorum. ut
iterum tabernaculum tuum aedificetur cum
gaudio. et lactos faciat in te omnes capti-
uos. et diligat in te omnes miseros. in om-
nia saecula saeculorum; ¹³ Luce splendida
fulgebis. in omnibus finibus terrae;

¹⁴ Gentes multae uenient tibi ex longin-
quo. inhabitare ex nouissimis partibus ter-
rae ad nomen domini dei. et munera in
manibus habentes regi caeli cum laetitia
offerent. ¹⁵ et nomen magnum eris in sae-
cula saeculorum;

Confitere.

XIII, ¹² *Confetere*, sic, sed manus senior correxit

16 Maledicti erunt omnes qui spernunt te. et omnes qui dixerunt uerbum durum. et omnes qui deponunt te et destruunt muros tuos. et omnes qui subuertunt turres tuas. et omnes qui succendunt habitationes tuas;

Et benedicti erunt omnes. qui ædificant te in æternum; 17 Tunc gaude et lætare in filiis iustorum. quia omnes colligentur et benedicunt deum æternum; 18 Beati qui diligunt æternum. et beati qui gaudent in pace tua; Beati omnes qui flagellabuntur in omnibus flagellis tuis. quoniam in te gaudebunt. et uidebunt omnes gaudium tuum in æternum; 19 Anima mea benedic deum regem saeculorum qui liberauit hierusalem. et aedificabitur domus illius in omnia saecula saeculorum; 20 Beatus ero si fuerint reliquiae de semine meo. ad uidendam claritatem tuam; et confitemini regi saeculorum; 21 Hostia hierusalem saphiro et smaragdo fabricabuntur. lapide pretioso;

Omnes muri tui et turres hierusalem auro aedificabuntur. et propugnacula eius auro mundo; 22 Plateae hierusalem carbunculo lapidis sternerentur. et hostia hierusalem canticum exultationis dicent. et omnes uicini eius loquentur alleluia; 23 Benedictus deus qui exaltat te. et benedictus in omnia saecula saeculorum. quoniam in te benedicent nomen sanctum in æternum; XIV, 1 Et postquam consumati sunt sermones confessionis tobis. 2 mortuus est in pace annorum centum duodecim. et sepultus est praeclare in ninneue; 3 Quinquaginta VIII annorum erat cum oculis captus esset. et quinquaginta quattuor annos postquam lucem accepit uixit tobis. et omnibus faciens elymosinas. 4 et magis proposuit deum colere et confiteri magnitudini dei;

5 Et cum moreretur. uocauit tobiam filium suum et septem filios eius. et praecepit illis dicens; 6 Fili. dilige filios tuos et

recurre in ciuitate medica. quoniam credo uerbo dei super ninneue quia omnia erunt et uenient super assyrios et ninneue. quae locuti sunt prophetae israhel quos misit deus; Omnia euenient. et nihil minuetur ex omnibus uerbis. sed omnia contingunt temporibus suis;

Et in medica erit salus magis. quam apud assyrios et babilonia; Quoniam scio et credo quia omnia quae dixit deus erunt et perficientur. et non excidit uerbum de sermonibus dei;

Sed fratres nostri qui inhabitant terram israhel dispergentur omnes ex illis. et captiui ducentur a terra optima;

7 Et erit omnis terra israhel deserta usque in tempus. et iterum miserebitur illorum deus in terra israhel. et iterum aedificabunt domum. et non sicut iampridem quoadusque repleatur tempus maledictionum;

Et postea reuertentur de captiuitate sua. et omnes aedificabunt hierusalem honorifice. et domus dei aedificabitur in ea. et in omnes generationes saeculorum aedificabitur. sicut de illa locuti sunt omnes prophetae israhel;

Et nunc omnes gentes terrae conuertentur ad dominum. 8 et relinquent omnes simulacra sua quae seducunt illos falso errore. et omnes benedicent dominum in æternum cum iustitia; Et omnes filii israhel qui liberabuntur in diebus illis. memores erunt deum in ueritate;

Et congregabuntur et uenient in hierusalem inhabitabunt in æternum illo die cum diligentia. et omnis iustitia in illis erit; 9 Et gaudebunt qui diligunt deum uere. et qui faciunt peccatum et iniquitatem. deficient de terris omnium; 10 Et nunc filii mando uobis seruite deo in ueritate et facite coram illo quod ipsi placet; 11 Et filiis uestris mandate ut faciant iustitiam et elymosinas. ut sint memores dei. et ut benedicant nomen illius in omni tempore in

XIV, 1 Post uocem *sunt* est rasura novem fere litterarum.

8 *prophetae israhel*, inter utramque uocem in summo ductus fere ut i prima, ut uidetur, manu

ueritate et in omni corde suo. et in omni uirtute sua; ¹³ Et nunc fili exi de ninneue et noli manere hic. sed quocumque die sepelieris matrem tuam iuxta me. eodem die noli manere in finibus eius; ¹⁴ Uideo enim quoniam multa iniquitas est in ea. et finctio multa perficietur. et non confunduntur; Ecce filius nabath quid fecerit achicharo ei qui te nutriuit. quem uiuum deduxit in terra deorsum; Sed reddidit deus malitiam illius ante faciem ipsius. et achicharus exiit ad lucem et nabath intrauit in tenebras exteriores. quia quaesiuit nabath occidere achicharum; ¹⁵ Et abiit tobias postquam sepeliuit parentes suos et uxor eius et filii

eius in regione medica. et habitauit in ciuitate exbathana cum raguel socero suo. ¹⁶ et curam habebat senectuti illorum honorifice. et sepeliuit illos exbathana regione medica; Et hereditatem percepit domus raguel et tobi patris sui. ¹⁷ et mortuus est annorum CXVII cum claritate; ¹⁸ Et antequam moreretur. audiuit et uidit perditionem ninneue; Et uidit captiuitatem illius abductam in regionem medicam. quam abduxit rex archar medicae; Et benedixit deum in omnibus quae fecit in filiis ninneue et assyrios. et gauisus est antæquam moreretur in terra ninneue;

¹⁴ *exbathana*, litterae *ex* in rasura sunt in spatio

regulari, sed 1 m.

INCIPIT ORATIO SALOMONIS.

¹⁴ Et inclinavit salomon genua sua in conspectu totius ecclesiae israhel et aperuit manus suas ad caelum ¹⁵ et dixit Domine deus israhel non est tibi similis deus in caelo sursum neque in terra deorsum qui custodis testamentum tuum et misericordiam pueris tuis euntibus in conspectu tuo in toto corde ¹⁶ seruans puero tuo dauid quae locutus es illi et locutus es in ore tuo et in manus tuas supplesti quasi dies iste ¹⁷ Et nunc domine deus israhel custodi puero tuo dauid patri meo

Haec Salomonis oratio ex libro II Paralipomenon, VI, 13-22, reperitur in codice nostro ad calcem Ecclesiastici, ut in plerisque libris adhibitis a Petro Sabatier, et in aliis quinque Ambrosianae Bibliothecae. Textus codicis vix differt ab edito a Sabatier, et ejus breuitas tantum me adduxit ut integrum ederem. Pars interpunctionis vel certe, vel verisimiliter est a secunda manu, et hanc neglexi. Scriptura est alia ab illa libri II Machabaeorum et libri Tobiae. Vers. 20 litera *h* vocis *haec* semiabrasa est.

Ut jam innui, eadem oratio extat ad calcem Ecclesiastici in aliis quinque codicibus Ambrosianis, quos numeris 2-6 notabo. Sunt autem: 2 B. 27. Inf. 3 B. 48. Inf. 4 B. 57. Inf. 5 C. 223. Inf. 6 E. 53. Inf. Postremus est seculi X, ceteri XII fere seculi. Num eadem oratio extet in aliis junioribus codicibus nostris, non indagavi. Contuli omnes quinque libros ad textum a me editum, sed interpunctionem et orthographicas varietates vel errores neglexi.

¹⁵ *sua* — omittit 4.

aperuit — *expandi* 5 prima manus, secunda *expandit*.

ad — *in* 3.

¹⁴ *tibi similis* — *similis tibi* 3, 5.

quae locutus es illi dicens Non decribit tibi uir a facie mea sedens in throno israhel Uerum si custodierint filii tui legem meam ut in praeceptis meis ambulent sicut ambulauerunt in conspectu meo fideles ¹⁷ Et nunc domine deus israhel creditum est uerbum quod locutus es puero tuo dauid ¹⁸ quoniam si uere habitauit deus cum hominibus in terra

Si caelum caeli non sufficiat uerum domus quam aedificaui ¹⁹ sed respicias ad orationem pueri tui et ad deprecationem do-

misericordiam — addunt *tuam* 2, 3, 4.

euntibus — omittit 4.

¹⁵ *manus tuas* — *manu tua* 2, 3, 4, 5, 6.

supplesti — *implesti* 2, 5.

iste — *isti* 5.

¹⁶ *uir* — *uirtus* 5.

Uerum — *Uerumtamen* 2, 3, 4, 5, 6.

ut — *et* 4.

ambulent — *ambulauerint* 4: *dilexisti* 5.

sicut — *Sic* 5.

¹⁷ Totus versus deest in 2.

est — *adest* 5.

quod — omittit 5.

¹⁸ *quoniam* — *quod* 3.

si uere — omittit 4.

habitauit — *habitabit* 2, 3, 6: *perhabitauit* 5.

Si caelum caeli non sufficiat uerum domus — *Si enim calum et cali calorum te capere non possunt. quanto magis non sufficiat domus haec* 6.

sufficiat uerum domus — *sufficiunt tibi. quanto magis domus haec* 2, 4, 5.

sufficiat — addit tibi 3.

domus — *quanto magis haec* 3.

¹⁹ *respicias* — *respiciens* 5.

ad secundum — omittunt 2, 3, 4, 5, 6.

deprecationem — *precationem* 3, 4, 5, 6.

mine ut exaudias placationem orationis quam puer tuus orat coram te odie ³⁰ ut sint oculi tui super domum hanc die hac nocte et in locum quem dixisti inuocari nomen tuum

³¹ Et exaudias orationem quam puer

tuus orat in hunc locum et exaudias deprecationem pueri tui et populi tui israhel. Si orauerit in loco isto et exaudias in loco habitationis de caelo et exaudias et propitius sis.

³² Si peccauerit uir iuxta te ;

domine — *deus* 2, 4: omittit 5.

exaudias — *exaudiam* 5: addunt *domine* 2, 4, 5.

placationem — sic ex correctione primae manus, sed primo *deprecationis* 4.

³⁰ *tui* — addunt *aperti* 2, 4.

domum hanc — *hanc domum tuam* 4.

hac — *et* 2, 3, 6.

et — omittunt 2, 3, 4, 5, 6.

locum — *loco*, 3, 6.

quem — *quo* 2; *in quo* 6.

³¹ *exaudias* primo — *exaudies* 5.

hunc locum — *hoc loco* 3, 6.

et — omittit 4.

deprecationem — *precationem* 3, 4, 5, 6.

orauerit — *orauerint*, 2, 3, 4, 6.

isto — addunt *et exaudias in loco isto* 3, 6.

exaudias — *exaudies* 5.

de — *in* 3, 6.

³² *iuxta* — *in* 5.

INCIPIIT LIB. HESTER.

(XI) ² ANNO SECUNDO REGNANTE ARTAXERSE REGE MAIORE. Prima mensis qui est xandi- cui uisum uidit mardocheus: qui fuit iarim qui sinici: qui ciseus: ex tribu beniamin ³ homo magnus curans in aula regis: ⁴ et erat ex captiuitate: quam adduxit nabuchodonosor rex: cum iechonia rege iudae: ⁵ Et hoc erat ipsius uisum: ecce uoces et tumultus: et tonitrua: et terremotus: et conturbatio magna super terram: ⁶ Et ecce duo dracones magni parati prodierunt uterque luctari: ⁷ et facta est illorum magna pugna: ⁸ et dominabantur: et populus adnuntiabatur: Die autem tenebrosa et malo et strepitus magnus in his qui sunt super terram:

⁹ Et timuerunt perditionem: ¹⁰ et clamarunt ad dominum: A uoce clamoris eorum: et factus est sonitus: et fons unus: Et ex fonte illo: exiit flumen magnum aqua multa: ¹¹ et lux solis: et luxit: et humilis exaltati sunt et comederunt gloriosos: ¹² Et surrexit mardocheus: uiso somnio: et dixit: Quid deus cogitat facere? Et erat uisum

Incipit Fragmentum statim post Prologum s. Hieronymi, et procedit sine interruptione ad II, 23 et inventum est, post quae sine titulo ullo, sed linea resumpta, rubrica et uetustis literis quadratis exarata, incipit liber Esther iuxta Vulgatam. Titulus INCIPIIT LIB HESTER et initium usque ad MAIORE sunt literis uarij moduli et formae rotundae et quadratae et exornatis coloribus. In fronte fere cujusque paginae LIB. HESTER literis quadratis. Scriptura et interpunctio eadem ac libri secundi Machabaeorum.

XI, ² ARTAXERSE REGE MA, ista fere deperdita in textu, sed omnino certa, in margine adscripta manus serior.

² tenebrosa, ipsa 1 manus ex a effecit o, tenebroso.

occultum in sensum eius donec reuelaretur.

I, ⁴ Et factum est in diebus artaxerse regis ipse est rex pugnas regnans ab india usque ethiophiam centum uiginti et septem regionibus: ⁵ In illis diebus quando sedit rex artaxerses in tribunali regni sui quod erat in susis tebari: ⁶ In anno XII regni sui: fecit ...um h. qui erant inuenti in susis te..... la ⁶ desperna: et carbosyna: et yacinna: organa extenta funibus: carbasyne et purpureis subrotatis columnae uariae uipiperire: lecti aurei: et argentei super lapides marmoratos strati: et pictura uaria ⁷ et uinum multum et suaue de quo ipse rex bibebat: ⁸ et precepit actoribus domus: ad iocunditatem ut biberent secundum legem: ⁹ Et uastes regina fecit potum magnum mulieribus in regno artaxersis: ¹⁰ Die autem septimo iucundus factus est artaxerses rex: et iussit moasma: narbona: abatha: iazataice: desthar: aseth: tharecta: septem spadonibus: qui ministrabant in conspectu eius:

⁹ In marg. sinistro lineola manus dubiae.

¹¹ humilis, sic codex.

¹² facere?, sic fere interrogandi nota in codice hic et alibi.

I, ¹ rex pugnas regnans, r uocis rex et ns uocis regnans vel abrasa, vel casu fere ut abrasa, licet certa ex codice. Ceterum sic in codice totus versiculus.

⁴, ⁶ Perierunt nonnulla auulsa membrana: ratione spatij la uidentur reliquiae uocis aula, ut legerit codex tebari in aula. Post haec reliquia uidetur esse literae majoris E.

⁷ bibebat, be omissum suppleuit 1 manus.

¹⁰ septem, primo spe-, sed in actu scriptionis correctum, et fere erasum p post s.

“ Ut inducerent ad se reginam ut regnaret et ipsa. Et inponeret illi *diadema* et demonstraret eam omnibus principibus et gentibus. Ut uideretur species eius quoniam formonsa erat. ¹¹ et non obaudiuit regina uenire cum eis.

Et contristatus est rex et iratus est ualde. ¹² et dixit amicis suis secundum haec quae locuta est uastes. Dixit autem omnibus legem et iudicium. ¹³ Et accesserunt ad eum mardocheus, sortatheas, pabathaleus, malesar, et muceas principes persarum et medorum, qui proximi erant regi adsidentes ei. ¹⁴ Et responderunt illi secundum legem quemadmodum oporteret fieri regine, quoniam non obaudiuit his quae a rege dicta erant per spadones. ¹⁵ Et dixit muceas ad regem et ad principes. Non solum regem nocuit uastes regina, sed etiam principes regis et gentes regni artaxersis. ¹⁶ Audita est autem contumelia regis ab omnibus mulieribus qua contemnerent uiros suos. Ecce enim regina neglexit et contempsit. ¹⁷ quomodo non et primae muliere, persarum et medorum neg..... et contumeliam facient ui..... famiae tradentur aduersus regem, etiam his qui extra regnum sunt. ¹⁸ Si ergo placet tibi maxima rex, et optimum est sensui tuo, iubeat rex et scribatur secundum legem persarum et medorum, de malitia uestes reginae quomodo abusa est te. Quoniam non introiit ad regem artaxerser, et regnum eius tradat rex mulieri, meliori quam illa est. ¹⁹ Et cum auditum fuerit uerbum regis quod fecit in regno suo, quoniam uerum est. Omnes mulieres inponant honorem uiris suis a pauperibus usque ad honestas. ²⁰ et placuit uerbum regi et principibus. Et fecit rex secundum ea quae locutus est muceas. ²¹ Et misit

rex litteras in omne regnum suum per singulas quasque regiones, secundum interpraetationem eorum, ut esset unusquisque princeps in domo sua, et fuit timor magnus in omni muliere. II, ¹ et post uerba sua requieuit rex ab ira sua, et commemoratus est quae fecit uastes, et quemadmodum et respondit. Et ut requieuit rex ab ira ² dixerunt illi amici eius. Quaerantur uirgines elegantes speciae, et statuit rex speculateres in omni regione regni. ³ Et elegantur uirgines adducantur in susis thebari in conuentum mulierum, et addentur ei nitores. ⁴ et quae placuerit regnet pro uasti. Et placuit regi uerbum et fecit sibi. ⁵ et erat homo iudeus in susis tebari, et nomen eius mardocheus, qui scis reu, ex tribu beniamin. ⁶ ex captiuitate hierusalem, quam coeperat nabuchodonosor rex babylooniae. ⁷ et erat illic filia fratris patris sui. Et nutrierat mardocheus sibi adoptatam filiam, quoniam erat orfana. Erat autem haec puella speciosa effigiae, et quando obierunt pater et mater, nutriuit eam mardocheus sibi in filia, et nomen eius hester. ⁸ Et quando audita sunt uerba regis adunate sunt uirgines multae. Quae in susis erant ciuitate sub manibus oggei. Et adprehensa est hester, ab oggeo custode mulierum. ⁹ et inuenit hester gratiam ante eum, et festinauit ad omnes nitores eius, et septem puelle constitutae de domo eius aetatis ipsius in conspectu mulierum. ¹⁰ Et non ostendit hester genus suum nec patriam, quoniam mardocheus praeceperat ei ne renuntiaret. ¹¹ et cotidianis diebus mardocheus circuibat in atrium muliere, speculans hester quid eueniret ei. Et quando esset tempus ut introiret ad regem. ¹² Quando autem adimpletum est tempus puellae mensum duodecim, sic enim replebantur

scriptum, sed post *t* est abrasio duarum fere litterarum.

speculateres, sic codex, non *speculatores*.

⁸ *susis*, post *su*, quo linea finitur, addidit *i* manus, quae uidetur serior ex atramento et forma litterae.

⁷ *illic*, sic, non *illi*.

¹¹ *muliere*, sic.

¹¹ *formonsa*, n. erasum.

¹⁷ *neglex*, sic cum puncto *l* manus super *x* quo linea finitur: ex *et* sequenti fortasse omissum *it*, et punctum nota erroris est.

¹³ *muliere*, defectus litterae *s*, ut v. 5.

¹⁹ *uestes* et *artaxerser*, sic.

II, ¹ *et respondit*, sic *et*, non *ei*.

² *Quaerantur*, ur compendio *l* m., ut uidetur,

dies curationis menses sex in aromati-
bus et nitoribus mulierum et menses sex
in oleo smyrneo¹⁴ et tunc introibat ad
regem.

¹⁵ Et cum introiret de atrio mulier in
domum regis ad die una recurrebat in
atrium muliebrae secundo die. Non enim
habebat spado potestatem in atrio ducendi
si non uocaretur secundum nomen. ¹⁶ Cum
autem expletum est tempus introeundi he-
ster filia abiel fratris patris mardochei qui
nutrierat eam sibi filiam;

Factum est ut introiret ad regem et
nihil postulauit ab eo ex quibus dicebat
ei spado. Erat enim hester inueniens gra-
tiam ab omnibus qui intuebantur eam.
¹⁷ et introducta est hester ad regem duo-
decimo mense qui est adar mense septimo
regni eius. ¹⁸ Et amauit rex hester et in-
uenit gratiam in conspectu eius prae om-

¹⁴ *de atrio*, inter *e* et *a* litera abrasa fuit, et
ductus medius literae *e* exiens reflectus fuit manu
dubia.

nibus uirginibus et inposuit ei diadema
et reginam fecit eam pro uasti.

¹⁹ Et fecit rex conuiuium omnibus ami-
eis suis et omni uirtuti suae ad nuptias
hester et remissionem fecit omnibus re-
gionibus. ²⁰ Mardocheus autem sedebat in
atrio regis. ²¹ hester uero non indicauit ge-
nus suum neque patriam secundum quae
praeceperat ei mardocheus cum esset cum
illo. Et iussit illi ut omnia seruari ac si
esset cum eo et timeret dominum in omni
die.

²² In diebus illis mardocheus sedebat in
aula regis et post haec quiesierunt ba-
stageus et testes duos spadones regis
qui seruabant atrium interficere regem.
²³ Et cognitum est negotium mardochei
et ostendit mardocheus hester et hester
demonstrauit regi in nomine mardochei.
²⁴ et inquisiuit negotium et inuentum est;

recurrebat, tertium *r* reflectum *l* manu ex *c*, ut
apparet.

²¹ *testes*, *t* in rasura m. dubia. Post sic *duos*.

ADDITAMENTUM IN FINE LIBRI IOB.

In terra quidem habitasse iob auxitidi
in finibus idumeae et arabiae. et erat ei
nomen iobab; Et accepta uxore arabissa.
genuit filium cui nomen erat ennon; Erat
autem ipse iobab filius zarae. de esau fi-
liis filius;

De matre uero borra. ita ut sit quintus
ab abraham; Et hi sunt reges qui regna-

Ad calcem libri Iob est istud additamentum, et
titulus praestitit **INCIPIT ARGUMENTUM HUNG AR-
GUMENTUM HIERONIMI IN FINEM LIBRI INUENI SCRIP-
TUM.** Et post additamentum sequitur quod de li-
bro Job habet S. Hieronymus in Prologo galeato

uerunt in edom. in qua et ipse regnauit
regione; Primus bala filius behor. et no-
men ciuitatis eius dennahaba; Post autem
balac. iobab. qui uocatur iob; Post hunc
churan. qui erat dux ex themanorum re-
gione; Post hunc. ada filius baead. qui
excidit madian in campo moab;

Et nomen ciuitatis eius. cethacabit;

praemissa nota **ITEM ALIUM ARGUMENTUM.**
Ratio interpunctionis est ut in libro Tobiae; eju-
dem enim et scripturae est.

balac, post *c* rasura, in qua est et interpunctio
manu dubia.

FRAGMENTA EXODI ET ISAIÆ.

DOM. IIII DE QUAD. LEC. LIBRI EXODI:

XIV, ¹⁵ Locutus est dominus ad moysen dicens: Quid proclamas ad me. dic filiis israel ut coniungant se:

¹⁶ Et tu leua uirgam tuam. et extende manum super mare. et diuide illud: Et intrent filii israel. in medium mare per siccum: ¹⁷ Et ecce ego firmabo cor pharaonis. et ægyptiorum omnium. et intrabunt post eos: Et honorificabor in pharaone. et in omni exercitu eius. et in curribus et in æquis:

¹⁸ Et scient omnes ægyptii quia ego sum dominus. cum honorificabor in pharaone. et in curribus et in æquis eius: ¹⁹ Abstulit autem angelus domini. qui antecederat castra filiorum israel columna ignis. et abiit post illos: Abstulit autem et columnam nubis a facie eorum. ²⁰ et stetit post illos:

Et intrauit per media castra ægyptiorum.

Conquirens libros Missales Ambrosianos vetustos in Bibliotheca Capituli Metropolitanæ Mediolanensis, ab isto mihi usui concessos, reperi tandem quem anxie desiderabam codicem liturgicum Armensem, ex quo in schedas Ambrosianas descriptæ fuerant quatuor Exodi et una Isaiæ lectio juxta veterem ex LXX translationem: nec jam ex apographo Ambrosiano seculi elapsi, quamquam non malo, sed ex ipso codice licet edere fidentius has sacras reliquias quantivis pretii. Codicem quidem describam in ea quam paro editione vetustissimi libri Missalis Ambrosiani cum collationibus aliorum antiquorum usque ad sec. XII inclusive; nunc satis sit indicasse sec. esse IX vel X et ab Armio, pago in montibus sito Locus Verbanus prope oppidum Luinum, in Capituli Metropolitanæ Bibliothecam pervenisse certe ante finem seculi elapsi ex nota in apographo Bibliothecæ Ambrosianæ.

Scriptura est elegans, interpunctio minor est ex puncto mediæ fere literæ appositum cum lineola oblique subscripta, rarissime et ex supplemento cum lineola superius adscripta, interpunctio plena fit adscriptis puncto iusæ literæ, et virgula sum-

et per media castra israel: Et factæ sunt tenebræ et caligo et transiit nox. et non comiscuerunt se aliis tota nocte: ²¹ Extendit autem moyses manum super mare. et induxit dominus mare in uento austro ualido tota nocte. et fecit mare siccum et diuisa est aqua: ²² Et intrauerunt filii israel. per medium mare per siccum: Aqua autem erat illis murus. dextra atque sinistra: ²³ Consecuti sunt autem ægyptii. et intrauerunt post eos. omnis æquitatus pharaonis. et currus et ascensores. in medium mare:

²⁴ Factum est autem in uigilia matutina. et inspexit dominus castra ægyptiorum in columna nubis. et conturbauit castra ægyptiorum. ²⁵ et conligauit axedones et curuum eorum. et ducebat eos cum ui. et dixerunt ægyptii: Fugiamus a facie israel. dominus enim expugnat pro eis ægyptios:

mae; priorem puncto simplici, alteram duobus punctis retuli. Interdum nota ut accentus occurrat constans lineola obliqua superscripta et eam retinui.

In codice lectiones se excipiunt ratione Dominicarum; ordinem Scripturæ Sacræ ipse secutus sum.

In lectionibus istis solum quatuor Dominicæ Quadragesimæ ante Dominicam in ramis Olivarum: codex isto mutilus post Pascha incipit, sed vetusti libri Missales Ambrosiani IX et X seculi primam dicunt Dominicam Quadragesimæ, quæ nunc secunda est, et prima appellatur Dominica in capite Quadragesimæ.

Ex. XXXIV, 1-27, extat etiam in libro *Par Palimpsestorum Wirceburgensium... ed. Ernestus Ranke, Vindobonæ, 1871.*

XIV, ¹⁵ moysen, super y punctum, et sic semper super hac litera.

israel, semper scriptum isrl cum nota compendii.

¹⁹ columna, sic.

²⁰ caligo, aliis, ex membrana superducta ad codicem resarciendum dubio literæ o et is, nec liquet si post is fuerit quid.

²² medium, nota l m. ut accentus super m finala.

²⁶ Dixit autem dominus ad moysen: Ex-
tende manum tuam super mare. et con-
uertatur aqua. et cooperiat ægyptios. et
currus et ascensores eorum: ²⁷ Extendit au-
tem moyses manum super mare. et con-
uersa est aqua ad diem. in locum suum:
Ægyptii autem fugerunt sub aquam: Et
excussit dominus ægyptios in medio mari.
²⁸ et conuersa est aqua. et cooperuit cur-
rus et ascensores. et omnem uirtutem pha-
raonis. qui intrauerant post eos in mare.
et non est relictus ex eis nec unus: ²⁹ Fi-
lii autem israel. transierunt per siccum per
medium mare: Aqua autem erat illis mu-
rus. dextra leuaque:

³⁰ Et liberauit dominus filios israel in
illa die. de manu ægyptiorum: ³¹ Et uidit
israel ægyptios mortuos. ad litus maris:
Uidit autem israel manum magnam. quam
fecit dominus ægyptiis. et timere coepit po-
pulus dominum. et crediderunt deo. et
moysi seruo eius:

DOM. PRIMA. DE QUAD. LEC. LIBRI EXODI.

XX, ¹ Locutus est dominus ad moysen
dicens: ² Ego sum dominus deus tuus. qui
eduxi te de terra egypti. de domo serui-
tutis: ³ Non erunt tibi dii alii preter me.
⁴ et non facies tibi idolum. neque ullam
similitudinem. quæcumque sunt in terra
deorsum. et quæcumque in aquis sub terra:
⁵ Non adorabis eos. neque seruias:

Ego enim sum dominus deus tuus. deus
zelans. reddens peccata patrum in filios. in
tertiam et quartam progeniem his qui ode-
runt me: ⁶ Et faciens misericordiam in mi-
lia diligentibus me. et custodientibus præ-
cepta mea. ⁷ Non sumes nomen domini dei
tui in uanum:

Non enim emundat dominus eum. qui
accipit nomen eius in uanum: ⁸ In mente

²⁶ nota super moysen ex colore et forma m. dubiac.

³⁰ ægyptiorum, super æ nota ut accentus.

XX, ⁸ mente, post e finale crasa litera, m ut vi-
detur.

¹⁴ moechaberis, o supplet l manus.

¹⁶ testimonium, um dubia ut XIV, 20.

habeto diem sanctum. sanctificare eum:
⁹ Sex diebus operaberis. et facies omnia o-
pera tua. ¹⁰ septimum autem diem. sanctum
domini dei tui:

Non facies in ea omne opus. tu et filius
tuus et filia tua. puer tuus et ancilla tua.
bos tuus et subiunctorium tuum. et omne
pecus tuum. et aduena qui habitat apud te:

¹¹ In sex enim diebus fecit dominus cæ-
lum et terram. et mare et omnia quæ
sunt in eis. et requieuit die septimo: Pro-
pter hoc benedixit dominus diem septi-
mum. et sanctificauit eum: ¹² Honora pa-
trem tuum et matrem tuam. ut bene tibi sit.
et longi temporis sis super terram. quam
dominus deus tuus dabit tibi: ¹³ Non moe-
chaberis. ¹⁴ non occides. ¹⁵ non perierabis.
non furaberis. ¹⁶ non falsum testimonium
dices aduersus proximum tuum. ¹⁷ Non
concup----- uxorem proximi tui: Neque
agrum eius. neque seruum eius. neque an-
cillam eius. neque bouem eius. neque sub-
iunctorium eius. neque ullum pecus eius.
neque quicquid proximi tui fuerit: ¹⁸ Et
omnis populus audiebat uocem domini. et
lampades et uocem tubæ. et montem fu-
mantem: Timens autem omnis populus.
steterunt a longe. ¹⁹ et dixerunt ad moy-
sen: Loquere tu nobis. et non loquatur
ad nos dominus ne forte moriamur: ²⁰ Et
dixit eis moyses: Animæqui estote. ut enim
temptare uenit dominus ad uos. ut fiat ti-
mor eius in uobis ne delinquatis: ²¹ Stabat
autem totus populus a longe. moyses uero
intrauit in nubem. ubi erat dominus: ²² Di-
xit autem dominus ad moysen: Hæc dices
domui iacob. et adnuntiabis filiis israel:
Uos uidistis. quoniam de cælo locutus sum
ad uos: ²³ Non facietis uobis deos argen-
teos. et deos aureos. non facietis uobis ipsis:
²⁴ Altare de terra facietis mihi. et immo-
labitis super illud holocausta. et salutaria

¹⁷ concupisces ex spatio, sed isces perierunt auulsa
membrana.

²⁰ temptare, sic, non temptaret.

²¹ moyses, prius s reffectum m. dubia in rasura.
intrauit, literæ au in rasura sed f, ut apparet,
manu.

uestra: Oves et vitulos uestros. in omni loco quocumque adnominauero. nomen meum ibi: Et ueniam ad te. et benedicam te. dixit dominus:

DOM. II DE QUAD. LEG. LIBRI EXODI:

XXXIV, ¹ Locutus est dominus ad moysen dicens: Fac tibi duas tabulas lapideas sicut priores. et ascende ad me in montem. et scribam in tabulis uerba. quæ erant scripta in tabulis prioribus quas confregisti. ² et esto paratus mane: Et ascendes mane in montem sina. et stabis in cacumine montis:

³ Et nemo ascendat tecum. neque pareat in toto monte et oves et boues. nec pascantur iuxta montem illum:

⁴ Et fecit duas tabulas lapideas. quemadmodum et priores. et mane uigilans moyses. ascendit in montem sina. sicut constituit ei dominus: Et sumpsit moyses secum duas tabulas lapideas. ⁵ et descendit dominus in nube. et stetit cum eo ibi. inuocauit nomen domini: ⁶ Et transiit dominus ante faciem illius. et uocauit dominum: Dominus deus misericors et misericors. magnanimis et multum misericors et uerax. ⁷ et iustitiam conseruans. et faciens misericordiam in milia. auferens iniquitatem et iniustitiam --- et peccata. et non emundans reum: Inducens peccata patrum in filios. et in filios filiorum. in tertiam et quartam progeniem: ⁸ Et festinans moyses. et in terram procidens. adorauit deum ⁹ et dixit:

Si inueni gratiam in conspectu tuo. committetur dominus deus nobiscum: Populus enim dura ceruice est:

Et auferes tu peccata et iniquitates nostras. et erimus tui: ¹⁰ Et dixit dominus:

Ecce ego dispono testamentum meum coram omni populo. et faciam gloriosa quæ non sunt facta in tota terra. et in omni gente:

Et uidebit omnis populus in quibus est opera domini. quoniam mirabilia sunt quæ ego faciam tibi. dixit dominus:

DOM. III IN QUAD. LEG. LIBRI EXODI:

XXXIV, ¹¹ Locutus est dominus ad moysen dicens: Tria tempora anni. apparebit omnem masculinum tuum. in conspectu domini dei israel: ¹² Cum ergo eieceris gentes a facie tua --- et dilataueris fines tuas. non concupiscet quisquam terram tuam. cum ascendes uideri in conspectu domini dei tui. per tria tempora anni: ¹³ Non occides in fermento sanguinem immolationis meæ. et non dormiet in mane immolatio. sollempnis diei pasche: ¹⁴ Initia terræ tuæ. inferes in domum domini dei tui: Non quoque agnum in lacte matris suæ: ¹⁵ Et dixit dominus ad moysen: Scribe tibi uerba hæc. quoniam in uerbis his disposuit tibi testamentum. et huic israel: ¹⁶ Et erat ibi moyses in conspectu domini. quadraginta diebus et quadraginta noctibus. panem non manducauit. et aquam non bibit:

Et scripsit in tabulis uerba testamenti decem uerba: ¹⁷ Cum autem descenderet moyses de monte. et duæ tabule in manibus moysi erant:

Descendente autem eo de monte. nesciebat moyses. quia glorificata esset facies eius. et color aspectus eius. in eo cum loqueretur deus cum eo:

¹⁸ Et uidit aaron et omnes filii israel moysen. et erat glorificata facies eius. et color aspectus eius. cum loqueretur eis.

XXXIV, ¹ erat, sic.

confre --- sti, a uulsa membrana pro gi.

⁶ magnanimis, post uocem interpunxerat scriba, sed uoce sequenti interpunctionem cooperuit partim et reprobauit.

mis-ricors, sine e abscissa membrana.

⁷ iniustit, abscissa membrana pro iam: et sic infra pro c priori in uoce pe-cata.

⁹ dominus, huius uocis per compendium scriptæ, ut mos codicis, solum dn reliqua.

¹³ omnem, sic.

¹⁵ et ¹⁶ Ullæ literæ perierunt a uulsa membrana.

¹⁵ dormiet, o retractatum uidetur manu dubia, a qua fortasse et nota ut accentus super eo; quid fuerit prius non liquet, fortasse fuit litera u.

¹⁶ aspectus, s finale suppletum l m.

et timuerunt accedere ad eum: ³¹ Et uocauit eos moyses. et conuenerunt ad eum aaron et principes sinagoge. et locutus est moyses ad eos: ³² Et post hæc accesserunt ad eum omnes filii israel. et nuntiauit eis omnia. quæcumque locutus est dominus ad eum. in monte syna:

³³ -- mox ut cessauit loqui ad eos. imposuit in fa----- uelamen: ³⁴ Cum autem introiret moyses in conspectu domini ut loqueretur ei. auferebat uelamen. usque dum exiret: Et exiens. loquebatur--- omnibus filiis israel. quæcumque mandauit ei dominus: ³⁵ Et uiderunt filii israel faciem moysi. quia glorificata est facies eius. et circumdedit moyses uelamen in facie sua. usque dum introiret cónloqui cum eis:

XXXV, ¹ Et conuocauit moyses omnem synagogam filiorum israel. et dixit ad eos: Hæc sunt uerba quæ dixit dominus. ut faciatis illa:

DOM. IN RAMIS OLIUARUM. LEC. ESAIÆ PROPHETÆ.

LIII, ¹ Domine quis credidit auditui nostro. et brachium domini. cui reuelatum est: ² Adnuntiauimus coram ipso ut puer. ut radix in terra sitiens: Non est ei species neque gloria uidimus eum. et non habuit speciem. neque decorem: ³ Sed species eius sine honore. et abiecta. pre omnibus hominibus: Homo in plaga. et sciens ferre infirmitatem: Quoniam aduersa est facies eius. dehonestatus est. nec aliquid æstimatus est: ⁴ Hic peccata nostra portat. et

³² *eis*, s suppletum uidetur, sed 1 manu.

³³ Avulsa membrana perierunt nonnulla: mox dubium paullum m; præcedebat ex spatio Et. In linea sequenti ex spatio *facie sua*, vel *faciem suam*, si per compendium scripta duo m.

³⁴ Post loquebatur rasura trium fere literarum.

Es. LIII, ² Post *speciem*, punctum et lineola super eo ad summum literæ m suppleta videntur, sed 1 m.

¹ Et *ouis*, sic E, non U, licet initiale E atramento, non minio scriptum sit, quod errori anam dedisset.

³ *generationem*, superius post vocem appictum

pro nobis dolet. et nos æstimauius eum in doloribus esse et in plaga. et in afflictione: ⁵ Ipse autem uulneratus est propter iniquitates nostras. et infirmatus est propter peccata nostra: Eruditio pacis nostræ in eo. liuore eius. nos sanati sumus ⁶ omnes. sicut oues errauimus. homo uia sua errauit. et deus tradidit eum. pro peccatis nostris: ⁷ Et ipse quia male tractatus est. non aperuit. os suum:

Et ouis ad occisionem ductus est. et ut agnus ante tondentem sine uoce. sic non aperuit. os suum ⁸ in humilitate. Iudicium eius sublatum est. generationem eius quis enarrauit: Quoniam tolletur a terra uita eius. ab iniquitatibus populi mei. ductus est ad mortem: ⁹ Dabo malos pro sepultura eius et diuites pro morte eius: Quia iniquitatem non fecit. neque dolum in lingua sua locutus est:

¹⁰ Et dominus uult purgare eum de plaga: Si dederitis pro peccatis animas uestra. uidebit semen longe uite. et uult dominus ¹¹ auferre a dolore animam eius. ostendere ei lumen. et formare per prudentiam:

Iustificare iustum. bene seruientem pluribus. et peccata eorum. ipse purgauit: ¹² Ideo ipse hereditate possidebit multos. et fortium partietur spolia: Propter quod tradita est in mortem anima eius. et inter iniquos deputatus est:

Et ipse peccata multorum rettulit. et propter iniquitates eorum traditus est:

punctum et super eo lineola obliqua, 1 ut apparet manu.

⁵ Post *diuites*, non superius, inserta punctum et lineola ut v. 8.

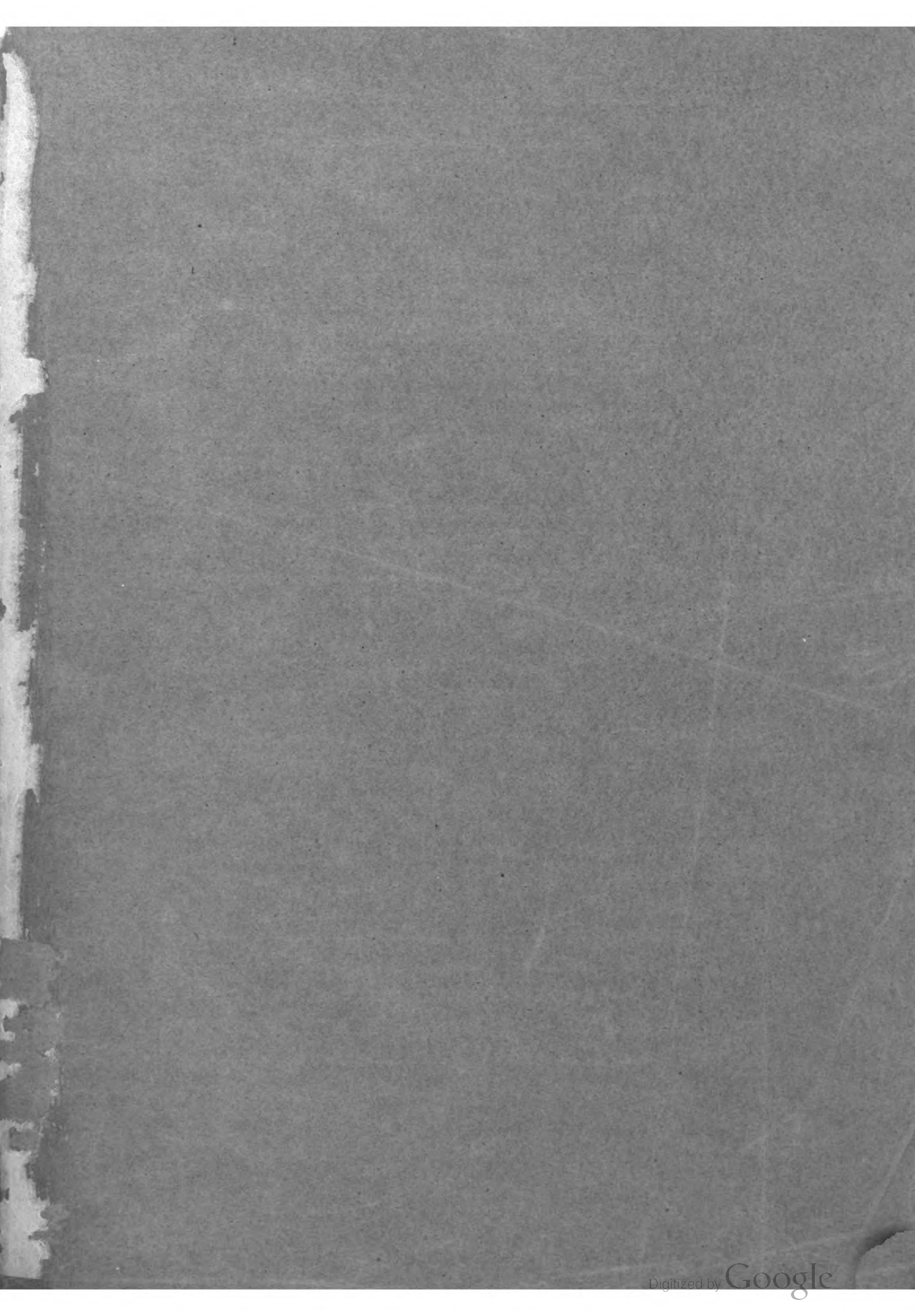
non, præter n prius cetera per se incerta membrana avulsa et in extremo cooperta.

¹⁰ uult, t suppletum 1 m.

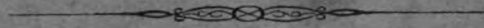
animas, s abrasum, et sic *uestra* cum interpolatione intacta ex prima scriptione.

¹² *partietur*, pro e alia litera coepta fuerat scribi, initium i, m, n, r, u, sed in actu scriptionis completum fuit in e.

HUJUS COLLECTIONIS OPERA DOCTORIS A. CERIANI PRODIERUNT

TOM. I. FASC. I. — Fragmenta versionum Latinarum Evangelii Lucae, Parvae Genesis et Assumptionis Mosis; versio Syro-Hexaplaris Baruch, Threnorum et Epistolae Jeremiae cum notis; accedunt duae tabulae lithographicae Ital. L. 20 —

Fasc. II. Versio Latina Apocalypsis Baruch ex versione Syra inedita codicis seculi fere VI; versio Latina vetus 4 Esdrae ad ejusdem Syram versionem ineditam recensita; Passio S. Vincentii et Lectio Actuum Apostolorum in natali S. Stephani Latine; Gelasii Cyziceni Commentarii Actorum Concilii Nicaeni liber tertius fere totus cum collatione primi et partis secundi Graece 8 —

TOM. II. FASC. I. 14 —
 » » » II. 12 —
 » » » III. 12 —

Continent versionem Syro-Hexaplarem, Genesis quae supersunt, et Exodi usque ad XX, 26 cum notis. In Exodo insunt ut pars textus Hexaplaris additamenta textus Hebraeo-Samaritani ex Graeco Syriace versa.

TOM. III. FASC. I. 8 —
 » » » II. 5 —

Continent textum primae manus codicis Graeci seculi fere V, Holmesiani VII, paginis et lineis codicis servatis. Genesis, 31, 15 — 37. 42, 14-21. 42, 28 — 46, 6. 47, 16 — 48, 3. 48, 21 — 50, 14. Exodus, 1, 10 — 8, 19. 12, 31 — 30, 29. 31, 18 — 32, 6. 32, 13 — 36, 3. 37, 10 — ad finem. Leviticus, I, 1 — 9, 18. 10, 14 — 19, 19. Antiquissimus codex habet passim accentus et spiritus primae manus juxta leges a recentioribus ex parte diversas.

